

ชาติวัตถ์สังคหปาฐนิสสยะ

รจนาโดย

พระวิสุทธาจารย์มหาเถระ

คณะผู้ปริวรรต - แปล

พระราชปริยัติโมลี (อุปสโม)

นายเสรี อาจสาคร

นายวิชานนท์ สำน้อย

กองทุนนิตศึกษาพุทธโฆส

จัดพิมพ์เผยแพร่ โทร.๒๘๒๖๕๑๖

ชาติวัตตอสังคหปาฐนิสสยะ

ISBN 974-575-216-9

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๓๕

จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ ทาพระจันทร์ กท. ๑๐๒๐๐
โทร. ๒๒๔๘๒๑๔, ๒๒๑๘๘๙๒
โทรสาร ๒๒๔๘๒๑๔

มูลนิธิสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

วัดอินทรวีหาร บางขุนพรหม กทม.

อุปถัมภ์ทุนพิมพ์ธาตุวัดถสังคหนารัฐนิสสย

ปณิธานวิญญาปนคาถา

๑. ปณฺณาทยาทีปริปุรมนสฺส สตถุ
 สํสุทฺธสีลาทีคุโณมรสฺส ตสฺส,
 สพฺพตถ ปตฺถญฺยสสฺส นโม สรณฺม-
 สํมสฺส นีพฺพุตฺติทสฺส ตถาคตสฺส.
๒. สมฺพุทฺธสาสนวรสฺส มโหปการา
 ธาตฺวตถเกทปริทีปนกา ปสฺตถา,
 โปราณิกเกหิ รจิตา วิวิธา จ ธาตุ-
 มาลาทีกา อีห ภวนฺติ อนेกคณฺธา.
๓. เตสฺวคฺควํสวิตาวุหฺยเณรสีโห^๑
 ซีโร นิชฺฌณฺสมโยจิตตักฺขปญฺโญ,
 รณฺเม มรณฺมวิชิต อริมทฺทนาเว
 วาสํ กรํ วิรจยீ วรธาตุมาลํ.
๔. ลงฺกาปตีตฺติคฺคณฺโโก อถ สีลวํส-
 เณราสโภ ปรมสาสนโชนฺติกาโม,
 ยกฺขทฺททีเลณฺนิลเย นีวสํ ส ธาตุ-
 มณฺชฺชสนามิกมกาสิ ปสฺตถสตถํ.
๕. ชเวจฺฉินคณฺา^๒ธิปยตฺติสฺสรเณรปาโท^๓
 พุยฺคฺโต สุธี สปรสฺตถวิสารโท จ,
 นานาทีสาสุ อุตฺตกิตฺติคฺคฺโณ วิสุทฺธา-
 จาราวุหฺโย วิวิธคณฺถนิพฺนุชกาโร.

๑. สีห ศัพท์ มีอรรถว่าประเสริฐ ดู อภิธาน. คาถาที่ ๖๕๖

๒. ชเวจฉินิกาย เป็นคณะสงฆ์นิกายหนึ่งของประเทศสาธารณรัฐสหภาพพม่า

๓. ปาท ศัพท์ มีอรรถว่าประเสริฐ ดู อธิบายนิคมคาถา ในชุดไตรปิฎกฉบับแปล.

ปณิธานวิญญาปนกาถา

๖. โส มณฑล นครปาจินโต วิสุทธา-
 รามาธิโป นิจิลโสตุหิตาภิราโม,
 สมปาทยี สุกตสตุถ'มัท'นุกุล
 ธาตุวตุถสยตปัท สุขโพชนตุถ.
๗. ติกุขามิติกุขสุธินา อภิสงขตัม ตัม
 กนุตคามิกนตสกาตุกเมนุเปตัม,
 จิตตาทิจิตตสูวินิจญยิกัม ลภถ
 ธีราริธีรกรวิกิ สทา ปสัส.
๘. โยยัม นโร'ธ สตตัม อนุโยคเมว
 กุพเพย โส ปวรปาวจนเน สุธีโร
 ยถาวโต ชินคิริ วิทีย'ตุถยตุตัม
 สจญิกเร สกตทุกุขนิโรธสจัม
๙. เถโร จ ราชปริยตุตติกโมลิลญโ
 ธีโร ชินาคมรโต ปரியานุตุถัม,
 มุทุทาปยี มติทัท อภิสงขเตตัม
 ปุณญัม อิทัม ภวตุ วญญูวิโมกฺขเหตุ.'^๑
๑๐. ยญเจ ปัท ขลิตมสุส ภมปุมาท-
 ชาตัม วิโสธกชนาน'มิมมฺหิ คนุเถ,
 ปาพยาภิวุทธิรุจิกาวิตถตุถทสฺสา
 สัโสธชนตุ หิตกามมเนน สพพนติ.

คณฐสาเรน ภิกุขนา รจิตา
 ทามะโออาราเม วสตา.

๑. ลงนิกคหิตอาคม เพื่อการอ่านโดยสะดวก เช่น จกขุ อุตปาที. ดู ปทรูปสิทธิ์ สุตรวา "นิกคหิตถจ"

คำแปล ปณิธานวิญญาปนคาถา

๑. ขอประณตอัญชลีน้อมกราบพระตถาคต ผู้ทรงมีพระทัยเปี่ยมด้วยพระปัญญาธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ เป็นต้น ทรงเป็นพระศาสดาผู้สั่งสอนหลักธรรม ทรงคุณธรรมมีศีลเป็นต้นอันบริสุทธิ์ยิ่ง มีพระเกียรติคุณปรากฏเลื่องลือในทิศานุทิศ ทรงประทานพระนิพพานอันสงบจากกิเลสพร้อมทั้งพระธรรมและพระสงฆ์
๒. คัมภีร์ชาดุมีหลายรูปแบบจำนวนมาก มีคัมภีร์สัตถนินติ ชาตุมาลาเป็นต้น อันมีอุปการะเป็นอย่างมากต่อพระศาสนาของพระพุทธองค์เป็นคัมภีร์ที่แสดงถึงชาติ และอรรถของชาตุด่าง ๆ อย่างน่าสรรเสริญ อันพระโบราณจารย์ รจนาไว้ มีปรากฏในพระศาสนานี้
๓. บรรดาคัมภีร์ชาดุเหล่านั้น พระมหาเถระผู้ประเสริฐ มีนามปรากฏว่า อัครวังสะ เป็นนักปราชญ์ มีปัญญาเฉียบแหลม เชี่ยวชาญทั้งฝ่ายบาฬีและ สันสกฤต จำพรรษาอยู่ที่เมืองพุกาม ประเทศเมียนมา นำรัตนมัย ได้รจนาคัมภีร์ สัตถนินติชาตุมาลาขึ้น
๔. พระสีลวังสะมหาเถระ ผู้ประเสริฐ มีคุณกระเดื่องเลื่องลือทั่วประเทศ ศรีลังกา ประรณนาให้พระศาสนาเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่ง ท่านจำพรรษาอยู่ที่ถ้ำภูเขายักษ์ ได้รจนาคัมภีร์นำยกย่องนามว่าชาตุมัญชุสา
๕. พระมหาเถระผู้ประเสริฐ เป็นพระสังฆราชปกครองคณะสงฆ์นิคายชวจินนามว่าวิสุทธาจาร เป็นบัณฑิตมีปัญญาสามารถเชี่ยวชาญทั้งในคัมภีร์บาฬีและสันสกฤต มีเกียรติคุณ ซึ่งได้รับยกย่องทั่วทุกสารทิศ เป็นคณดการกาจารย์ สร้างผลงานรจนาคัมภีร์ต่าง ๆ ไว้มากมาย
๖. ท่านปกครองวัดวิสุทธาราม ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองมณฑลประสงค์ความเจริญก้าวหน้าการศึกษาภาษาบาฬีของนักศึกษาทั้งปวง ได้

คำแปล ปณิธานวิญญาปนคาถา

รจนาคัมภีร์ชาตวัตตสังคหะนี้ขึ้น อันเป็นประโยชน์แก่กุลต่อนักศึกษา เพื่อความรู้บทที่ประกอบด้วยธาตุ และอรรถของธาตุได้โดยสะดวก

๗. คัมภีร์ชาตวัตตสังคหะที่ พระมหาเถระวิสุทธาจารย์ ผู้เป็นนักปราชญ์ มีปัญญาเฉียบแหลมเป็นเลิศ ได้รจนาไว้นี้ ประกอบด้วยลำดับธาตุของ ภาษาบาลีล้วน ๆ เป็นที่น่ายินดียิ่งนัก มีข้อวินิจฉัยไวยากรณ์ที่ดียิ่ง วิจิตร เป็นเลิศ ฟังได้รับการยกย่องสรรเสริญจากเหล่านักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่เป็นนิตย์

๘. บุคคลใด ศึกษาคัมภีร์ชาตวัตตสังคหะนี้อยู่เสมอ บุคคลนั้น จะเป็น ผู้มีปัญญาในพระพุทธพจน์อันประเสริฐ และสามารถรู้ทั่วถึงพระดำรัส ของพระชินเจ้าอันประกอบด้วยประโยชน์ตามความเป็นจริง สามารถ กระทำให้แจ้งซึ่งนิโรธสังจอันดับทุกข์ทั้งปวงได้

๙. พระเถระผู้มีราชทินนามว่าพระราชปริยัติโมลี* หวังความเจริญของ กุลบุตรผู้ศึกษาภาษาบาลีได้จัดให้แปลและพิมพ์คัมภีร์ชาตวัตตสังคหะ อันให้ความรู้แก่นักศึกษา ที่ได้ตรวจชำระแล้วนี้ เพื่อการศึกษาเล่าเรียน ขอให้ผลบุญจากการแปลและพิมพ์คัมภีร์นี้ จงเป็นเหตุปัจจัยให้บรรลุถึง พระนิพพานอันหลุดพ้นจากสังสารวัฏฏ์

๑๐. หากมีบทใดในคัมภีร์นี้ ผิดพลาดอันเกิดจากความคลาดเคลื่อน หรือ ความพลั้งเผลอของคณะผู้ตรวจชำระ ขอบัณฑิตผู้หวังความเจริญรุ่งเรือง ของภาษาบาลี เห็นข้อความที่ถูกต้อง จงแก้ไขบททั้งหมดนั้น ให้ถูกต้อง ด้วยจิตอันปรารถนาประโยชน์แก่กุลเถิด.

รจนา โดย กัณฐสาระภิกขุ

*****

* พระราชปริยัติโมลี ศรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ.๕ M.A. Ph.D) คณะ ๑๑ วัดชนะสงคราม กรุงเทพมหานคร.

คำนำ

*****

จำเดิมแต่โบราณกาล การศึกษาแผนกอักษรศาสตร์มีความจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะภาษาบาลี นักศึกษาต้องศึกษาให้รู้ให้เข้าใจจนถึงขนาดเรียกว่า แคล ฉาน จึงจะสามารถแยกแยะบทต่าง ๆ จากกัน และค้นหาความหมายอันแท้จริงได้ ก็การศึกษาที่จะได้ความรู้ถึงขั้นดังกล่าว นักศึกษาจะต้องศึกษาให้เข้าใจถึงเรื่องศัพท์แต่ละ เป็นอย่างดี จึงจะใช้ภาษาได้ถูกต้อง และเป็นที่ยื่นชมของบรรดาเหล่าเมธีชน

นักปราชญ์ฝ่ายบาลี ได้กำหนดบทในภาษาบาลีไว้ว่า

ปทํ จตุพฺพิชํ วุตตํ	นามาขยาโตปสฺสคฺคิกํ
นิปาตคณฺจ วิญญฺหิ	อสุโส ขลฺวากิ ชาวติ°

จะกล่าวเฉพาะนามบท และอาขยาดบทเท่านั้น นามบทท่านแบ่งเป็น ประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภทคือ--

๑. รุพหีนาม
๒. อันวัตถนาม

รุพหีนามเป็นศัพท์นามชนิดไม่ต้องพิจารณาถึงวงนัตถะแต่อย่างใด เป็นเพียงการบัญญัติใช้ให้รู้ทั่ว ๆ กันก็เป็นอันสำเร็จความประสงค์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ยาทิจณนาม

อันวัตถนาม เป็นศัพท์นามที่ต้องคำนึงถึงอรรถที่มาจากวงนัตถะ และการแสดงวงนัตถะนั้น ต้องอาศัยธาตุ เป็นพื้นฐานที่มาของอรรถรูปทั้งสิ้น

ส่วนอาขยาดนั้น จำต้องอาศัยธาตุเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเป็นเบื้องต้น เพราะธาตุทุกตัวมีหน้าที่แสดงความเป็นกิริยาสกัตถะ

คำนำ

แม้พระโมคคัลลานาจารย์ก็ได้กล่าวถึงการศึกษาที่จะเข้าถึงความเป็น
สตถุณฺณ ไว้ว่า

สูตรํ ชาตุ คโณ ฌวาทิ นามลึงคานุสาสนํ
ยสฺส ติฏฺฐติ ชิวฺหคฺเค ส พฺยากรณเกสรี.^๑

สูตร ชาตุ คณะปทมาลา ปัจจัยอันให้สำเร็จเป็นสาธนะมี ฌ เป็นต้น
และการวินิจฉัยนามลึงค์(เป็นเหมือน)ตั้งอยู่ปลายลิ้นของผู้ใด ผู้นั้นชื่อว่า ผู้องอาจ
ในไวยากรณ์ คือพระยาไกรสีห์ในหิมวันตประเทศ ฉะนั้น

ในแควงของคัมภีร์ไวยากรณ์ ฝ่ายมาคธภาษา มีคัมภีร์ที่แสดงเรื่องชาตุ
ปรากฏทั้งโดยอ้อมและโดยตรงมากเล่ม ชาตุที่มีอยู่ในคัมภีร์ก็จายนะ โมคคัลลานะ
เป็นต้น เรียกว่าปรากฏโดยอ้อม ในคัมภีร์เหล่านี้กล่าวถึงลักษณะของชาตุไว้ ๓
ประเภท ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า

สา ปกตฺชาตุ - วิกตฺชาตุ - นามชาตุวเสน ติวฺธา.^๒

ชาตุมี ๓ คือ ๑. ปกตฺชาตุ = ชาตุมีอรรถตามปกติ เช่น ภู หู คมฺ ปจ
เป็นต้น

๒. วิกตฺชาตุ = ชาตุที่ปรุ้งแต่งให้มีอรรถพิเศษด้วยอำนาจ
ปัจจัย เช่น ติตฺถิข พุกฺกข

๓. นามชาตุ = นามศัพท์ที่นำมาใช้ในฐานะเป็นชาตุ เช่น
ปุตฺตียติ จิรายติ

คัมภีร์ชาตุที่แต่งเป็นมาคธภาษาปรากฏโดยตรง ซึ่งนักปราชญ์ยกย่องว่า
เป็นคัมภีร์ชาตุที่เป็น ชินวณานุกรป (สมควรต่อพระคำรัสของพระชินเจ้า) นั้นมี
๔ คัมภีร์ --

๑. ชาตุปฺปาจ

๒. ชาตุมณฺชฺสา

๑. ฌวาทิ. ๓๗-ปัจฺญฺเร

๒. นฺิรฺคฺติ. .... ปฺญฺเร

คำนำ

๓. ชาตุมาลา

๔. ชาตวตุดสงคห

คัมภีร์ชาตุมาลานั้น เป็นการรวบรวมชาตจากบทที่แสดงเป็นตัวอย่างใน คัมภีร์กัจจายนะ โดยนำไปเรียงตามลำดับตัวอักษร และแสดงอรรถของชาตไว้เท่านั้น เพราะผู้แต่งมุ่งให้กุลบุตรผู้ศึกษาท่องจำ เป็นการอำนวยความสะดวกในเวลาไปเรียนกัจจายนะเท่านั้น แต่พอมาถึงขั้นศึกษาพระไตรปิฎกอรรถกถาเป็นต้น ก็เกิดติดขัด เพราะมีจำนวนชาตที่ใช้น้อยไป เมื่อมีการวินิจฉัยบทที่แปลกใหม่อันต่างไปจากตัวอย่างที่เคยพบมา ย่อมลำบากและอึดอัดใจอยู่ไม่น้อยเลย (จึงไม่ประหลาดอะไร ที่มีบางท่านซึ่งจบการศึกษาแผนกบาลีกว่าว่า “แปลได้เฉพาะที่เรียนมา ถึงที่เรียนมาไม่ทบทวนก็ลืม”)

คัมภีร์ชาตุมัญชุสานั้น สมบูรณ์ด้วยองค์คุณหลายประการ เช่น

๑. แต่งเป็นคาถาทั้งหมด ง่ายต่อการท่องจำ
๒. แยกชาตในหมวด ภู ชาตเป็น ๓ ประเภทคือ
  - ๒.๑ หมวด ภู ชาตธรรมดา
  - ๒.๒. หมวด ภู ชาตประเภท ตูหาทีอวุททิกชาต
  - ๒.๓. หมวด ภู ชาตประเภท ลุตตวิกรมปัจฉัย
๓. แยกคณะของชาตออกเป็นหมวด ๆ ขนาดตอนจากกัน เด็ดขาด
๔. ง่ายต่อการวินิจฉัยหมวดชาต

ส่วนข้อบกพร่องมีอยู่บ้าง เช่น

๑. จำพวกชาตที่เป็น อเนกณิกชาต
๒. ชาตที่เป็น อลุตตตันตานกัศสระ
๓. เวลาเมื่ออุปสัคนำหน้าแล้วมีอรรถเปลี่ยนไป

กล่าวโดยสรุปแล้ว คัมภีร์ชาตุมัญชุสา นับว่าเป็นคัมภีร์ที่มีความสมบูรณ์เกือบสุดยอดทีเดียว

คำนำ

ส่วนคัมภีร์สหทนต์นิธิตาตุมาลา กล่าวได้ว่าเป็นคัมภีร์ที่มีความสมบูรณ์ที่สุดของยุค เพราะท่านผู้แต่ง (หมายถึง พระอัครวงศาจารย์) ได้แสดงธาตุ อรรถของธาตุ คณะของธาตุ และสามัญญูปทมมาลา และ วิเสสวิธีปทมมาลา พร้อมทั้งที่มา (อาคตสถาน) จากพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา ซึ่งบางครั้ง ได้นำคำ วินิจฉัยมาจากภาษาสันสกฤต เพื่อความสมบูรณ์ของภาษา ฉะนั้น คัมภีร์สหทนต์นิธิตาตุมาลา จึงเหมาะต่อการใช้เป็นคัมภีร์ค้นคว้าหาคำวินิจฉัยที่ถูกต้อง เป็นการสนับสนุนภูมิปัญญาต่อกุลบุตรผู้ศึกษามาคธภาษาได้เป็นอย่างดีเยี่ยม

คัมภีร์ธาตุทั้งสามที่กล่าวมานั้น มีความสำคัญหรือความเหมาะสมต่อกุลบุตรผู้เป็นนักศึกษามาคธภาษาที่ยังใหม่อยู่น้อยมาก เพราะเล่มหนึ่ง ย่อเกินไปจนเมื่อถึงขั้นศึกษาพระไตรปิฎกก็อับจนเหมือนคนตาฟางเอาทีเดียว อีกเล่มหนึ่ง แสดงความพิศดารไว้ในความย่อ อีกเล่มหนึ่ง ก็แต่งแบบพิศดารเกินกว่าความจำเป็นของกุลบุตรผู้เป็นนักศึกษาใหม่

สำหรับคัมภีร์ธาตุวัตถุสังคหะ - นิสสยะ เล่มนี้ ท่านผู้แต่ง คือพระอาจารย์วิสุทธาราม ณ วัดมหาวิสุทธาราม จังหวัดมณฑล ประเทศสาธารณรัฐสหภาพพม่า ได้รวบรวมธาตุจากคัมภีร์ทั้ง ๓ ดังกล่าว นำมาปรับปรุงวิธีการเสนอรูปแบบใหม่ เหมือนวางแผนการตั้งไว้อย่างรัดกุม นำแนว ความคิดใหม่ ๆ เข้ามาใช้ เช่น--

- แต่งไปตามลำดับตัวอักษรตัวต้น เหมือนการทำดัชนี จึงสะดวกแก่การค้นหาธาตุที่ต้องการ
- แต่งโดยผูกเป็นคาถาทั้งหมด ง่ายต่อการท่องจำ
- แสดงการวินิจฉัย คณิกธาตุ, อรรถของธาตุที่เป็นเอกคณิกานกคณิกธาตุ ลุตตันตาลุตตันตอเนกสระธาตุ และ เมื่อมีอุปสรรคนำหน้า ทำธาตุธรรมดาซึ่งเป็น เอกัตถะ ให้กลายเป็น อเนกัตถะไป

คำนำ

กล่าวโดยย่อ คัมภีร์ชาตวัตตสังคหปาจนิสสยะ นี้ จัดว่าเป็นคัมภีร์ชาตฤที่มี
ความพิสดารอยู่ในความย่อ สามารถให้คำวินิจฉัยแก่กุลบุตรผู้ศึกษามาศาสนา
ได้อย่างดียิ่ง

เมื่อข้าพเจ้า ริเริ่มโครงการปริวรรต-แปล ปทานุกรมพระไตรปิฎก ฉบับ
บาลี-ไทย จากต้นฉบับเดิมของพุทธศาสนาสภาพมา ได้ขึ้นไปจำพรรษาที่วัดท่ามะโอ
จังหวัดลำปางเพื่อขอคำแนะนำและความช่วยเหลือเรื่องการแปลปทานุกรมพระไตร
ปิฎกจากท่านพระอาจารย์ธรรมานันท์ เจ้าสำนักเรียนวัดท่ามะโอ ได้รับคำแนะนำ
จากพระมหาบุญ นิสิตของวัดท่ามะโอว่า คัมภีร์ชาตวัตตสังคหปาจนิสสยะ นี้
สมบูรณ์ด้วยความรู้เรื่องชาตฤในภาษาบาลี เป็นขุมทรัพย์ทางปัญญาอันทรงคุณค่า
ในด้านการให้ความรู้รากฐานชาตฤในภาษาบาลีอย่างยอดเยี่ยม โดยได้แสดงให้เห็น
ถึงความสามารถอย่างสูงของท่านผู้รจนามีความรู้ความแตกฉานถึงมูลแห่งภาษา
บาลี ข้าพเจ้าเป็นนักการศึกษาที่มีความนิยมชมชื่นในผลงานการประพันธ์ที่ส่งเสริม
ความรู้ของกุลบุตรผู้ใคร่ต่อการศึกษาชื่นชมนิยมนยกย่องท่านบูรพาจารย์ที่ได้อุตสาหะ
ขีดเขียนหนังสือเป็นตำหรับตำราไว้ให้ศึกษา โดยมีได้คำนึงถึงท่านผู้นั้น เป็นใคร
ชาติใด ภาษาใด เพราะนักปราชญ์ผู้ประพันธ์นั้น ถือได้ว่าท่านเป็นคนของโลก
ผลงานการประพันธ์ของท่านจัดเป็นสมบัติของโลก เมื่อมาได้เห็น และ รู้ถึงคุณค่า
ของคัมภีร์ชาตวัตตสังคหปาจนิสสยะแล้วอดใจที่จะคิดมิได้ว่าหากได้มีการปริวรรต
และแปล คัมภีร์ชาตวัตตสังคหปาจนิสสยะนี้มาเป็นภาษาไทยแล้ว จะทำให้วงการ
ศึกษาภาษาบาลีของไทย ได้มีคัมภีร์บาลีที่ทรงคุณค่าและเป็นขุมทรัพย์ทางปัญญา
อันจะช่วยอำนวยประโยชน์ด้านการศึกษาบาลีให้แก่กุลบุตรคือพระภิกษุสามเณร
นักศึกษาภาษาบาลีเพิ่มอีกเล่มหนึ่ง แต่ข้าพเจ้าก็ต้องประสบกับปัญหาด้านภาษา
พม่า เพราะไม่มีความรู้เอาเสียเลย ครั้งแรก ได้ออกปากขอให้พระมหาบุญแปล
และข้าพเจ้าจะหาทุนจัดพิมพ์เผยแพร่เอง แต่ก็ไม่สำเร็จตามที่ตั้งใจไว้

เมื่อกลับมาจำพรรษาที่วัดชนะสงคราม ปณิธานความปรารถนาจะเห็น
คัมภีร์ชาตวัตตสังคหปาจนิสสยะในรูปเล่มของภาษาไทย ยังมีอยู่ในใจตลอดเวลา

คำนำ

และแล้วปณิธานของข้าพเจ้าก็เริ่มส่องแสงเรืองรอง เมื่อข้าพเจ้าได้คุณวิชานนท์ ผู้มีพื้นความรู้ภาษาพม่าดีมาช่วยงานแปลปทานุกรมพระไตรปิฎกฯ และได้ปรารถนาขอให้คุณวิชานนท์หาเวลาว่าง ช่วยแปลชาติวัตตสังคหปาจนิสสยะให้ด้วย คุณวิชานนท์ออกตัวว่าคงจะแปลไม่ได้ดีเพราะความรู้ทั้งภาษาพม่าและภาษาไทยไม่ดีนัก ข้าพเจ้ารับว่าจะขัดเกลาสำนวนการแปลให้เอง ขอให้คุณวิชานนท์แปลออกมาเป็นภาษาไทยให้ได้ก่อนก็แล้วกัน ดังนั้นการแปลคัมภีร์ชาติวัตตสังคหปาจนิสสยะจึงได้เริ่มดำเนินมาเป็นลำดับ ต่อมาได้คุณเสรี ศิษย์สำคัญคนหนึ่งของสำนักวัดท่ามะโอ มาช่วยค้นหาที่มาของศัพท์บาลีที่ท่านยกมาเป็นอุทาหรณ์จากคัมภีร์บาลีทั้งหลาย (เพราะของเดิมไม่ได้อย่างที่มา) จึงทำให้ชาติวัตตสังคหปาจนิสสยะสำเร็จลงด้วยความสมบูรณ์ทุกประการ นำความปลาบปลื้มปีติยินดีอย่างล้นพ้นมาให้แก่ข้าพเจ้า

ในการจัดพิมพ์คัมภีร์ชาติวัตตสังคหปาจนิสสยะนี้ จัดพิมพ์ในนามกองทุนนิสิตศึกษาของพุทธโฆส และเพื่อให้คัมภีร์นี้ได้เป็นที่อำนวยความสะดวกด้านการศึกษาภาษาบาลียิ่งขึ้นไป จึงขออนุญาตถวายเป็นพระราชกุศลเกิดพระเกียรติ แต่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุครบ ๕ รอบพระนักษัตร ข้าพเจ้าพร้อมทั้งคณะผู้จัดทำคัมภีร์ชาติวัตตสังคหปาจนิสสยะนี้ ขอน้อมถวายกุศลส่วนนี้ถวายพระพรแด่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถพระองค์นั้น ขอพระองค์จงทรงมีความสุข ทรงพระเกษมสำราญ ปราศจากพระโรคาพาธ มีพระชนมายุ ยิ่งยืนนาน มีพระฉวีวรรณผ่องใส มีพลานามัยเข้มแข็งแรงทุกประการ และขอถวายกุศลส่วนหนึ่ง ขออุทิศเป็นบุญกุศลแก่พระวิสุทธาจารย์มหาเถระ องค์ผู้รจนานี้

การจัดพิมพ์คัมภีร์ชาติวัตตสังคหปาจนิสสยะแปลนี้ จะสำเร็จเป็นรูปเล่มไม่ได้เลย หากมิได้รับความอุปถัมภ์จากมูลนิธิสมเด็จพระพุทธาจารย์ (โต พรหมรังสี) มีท่านพระครูธรรมธรทองสีบ จารุณโณ เจ้าอาวาสวัดอินทรวินัย ปรธานมูลนิธิ จึงขออนุโมทนาขอบคุณมูลนิธิสมเด็จพระพุทธาจารย์ (โต พรหมรังสี) และพระ

คำนำ

ครูธรรมธรทองสีบ จารุณโณ ณ ที่นี้ด้วย

ส่วนมวลข้าพเจ้าทั้งปวง ผู้มีส่วนร่วมกันจัดทำให้คัมภีร์ “ชาติวัตตสังคห-
ปาจนิสสยะ” นี้ปรากฏในรูปแบบของภาษาไทย ขอคุณส่วนนี้จึงประทานพรให้
มวลข้าพเจ้าประสบผลตามที่ปรารถนา คือความเป็นผู้มีความรู้แตกฉานในพระธรรม
ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ประดับประดาด้วยอรรถธรรมนิรุติ-
ปฏิภาณ ปฏิสัมภิตาเป็นกำลังเผยแผ่และรักษาพระพุทธศาสนาในพุทธบาทกาลนี้
หากมวลข้าพเจ้ายังมีได้ประสบผลตามที่มุ่งหวัง ขอความปรารถนาดังกล่าวนั้น
จงบังเกิดมีในกาลของอนาคตพุทธเจ้า องค์ต่อ ๆ ไปด้วยเทอญ.

พ.ท.พรปริยัติโมลี

พระราชปริยัติโมลี

(สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ.๘, M.A., Ph.D)

ผู้อำนวยการสถาบันบาฬีศึกษาพุทธโฆส

คณะ ๑๑ วัดชนะสงคราม

บางลำภู กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

สารบัญ

ปณิธานวิไลสถาปนาคาถา	ก - ขม
คำนำ	ง - รฐ
ปณามคาถา	
๑-ศราทิกธาทวตถกณฐ	๑ - ๓๘
๒-กการาทิกธาทวตถกณฐ	๓๙ - ๗๑
๓-ขาทิตยภขราทิกธาทวตถกณฐ	๗๒ - ๑๑๐
๔-จวคคภูวคคอกฐภขราทิกธาทวตถกณฐ	๑๑๑ - ๑๕๑
๕-ตวคคาทิกธาทวตถกณฐ	๑๕๒ - ๒๒๙
๖-ปวคคาทิกธาทวตถกณฐ	๒๓๐ - ๓๒๘
๗-อวคคาทิกธาทวตถกณฐ	๓๒๙ - ๕๐๒
นิคมคาถา	๕๐๓ - ๕๐๗
ดัชนี	๕๐๘ - ๖๓๐

ชาตวตถสงคหปาสนิสสย

*****

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

อธิบายปณามคาถา

วนทิตฺวา สพุพฺพชาตฉณฺญํ ชินฺนํ ชาตฺสรีรํ,
ปฺพุพฺพกฺขรณํ กเมน วกฺขํ ชาตวตถสงคหํ.

อหํ อ.ข้าพเจ้า วนทิตฺวา ขอนมัสการแล้ว ชินฺนํ
ซึ่งพระชินเจ้า สพุพฺพชาตฉณฺญํ ผู้ตรัสรู้ซึ่งสภาวะทั้งปวง
ชาตฺสรีรํ ผู้มีสรีระเป็นพระธาตุ อันเป็นที่บูชาอย่างแท้จริง
ของหมู่เทวดาและมนุษย์ วกฺขํ-วกฺขามิ จักกล่าว ชาตวตถ -
สงคหํ ซึ่งคัมภีร์ชาตวตถสังคหะ อันเป็นคัมภีร์รวบรวม
ธาตุและอรรถของธาตุ จากทั้งที่เป็นโลกียะและคัมภีร์
ทางพระพุทธศาสนา กเมน ตามลำดับ ปฺพุพฺพกฺขรณํ
แห่งอักษรตัวแรกทั้งหลาย.

สพุพฺพชาตฉณฺญํ มีวิเคราะห์ว่า--

“สพุเพ ชาตโว อาชานาตีติ สพุพฺพชาตฉณฺญํ.”

มีการทำตัวเหมือน นินฺรุตฉณฺญ.

บทว่า ชาตฺ ได้แก่ธาตุหลายร้อยหลายพันธาตุ ทั้งที่
มาในคัมภีร์โลกียะและคัมภีร์ทางพระศาสนา ดังต่อไปนี้

ธาตุ ๓ ประการได้แก่ สรีรโทสธาตุ, สรีรมลธาตุ
และ สรีรธารณธาตุ โดยบาฬีว่า--

ธาตุวัตถุสงคหปาทนิสสย

สรีรทุสนาโทสา   มลินี กรณา มลา,
ชารณา ธาตโวกยสสุ   วาดปิตตกผา ตโย.

ธาตุ ๔ ประการได้แก่ มหาภูตธาตุ ๔ คือ ปลวี,
อาโป, เตโซ และ วาโย

ธาตุ ๕ ประการได้แก่ มหาภูตธาตุ ๔ ประการ
ข้างต้น และ อากาศธาตุ อีก ๑ รวมเป็นธาตุ ๕ ประการ

ธาตุ ๖ ประการได้แก่ มหาภูตธาตุ ๔, อากาศธาตุ
๑, และ วิญญาณธาตุ ๑ รวมเป็นธาตุ ๖ ประการ

ธาตุ ๗ ประการได้แก่ สรีรธาตุ ๗ ประการ
โดยบาลีว่า--

“รโส รตตํ มํสํ เมโท สุกกมิลฺลชาฎฺฐิ ธาตโว.”

๑. รส = น้ำ
๒. รตต = เลือด
๓. มํส = เนื้อ
๔. เมท = มันชั้น
๕. สุกก = เลือดขาว
๖. มิลฺล = เยื่อในกระดูก
๗. อฎฺฐิ = กระดูก

อุปธาตุ ๗ ประการ โดยบาลีว่า

ถณฺณํ รโช จ นารีนํ   วสา เสโท จ โชโก,
เกสา ทนฺตาคิ รสาทิ   ซาตา สคฺโตปธาตโวติ.

๑. ถณฺณ = นํ้านม
๒. นารีรช = ระดูของสตรี

อธิบายปณามคาถา

๓. วสา = มันเหลว
๔. เสท = เหยื่อ
๕. โอชก = โอชกธาตุ
๖. เกสา, ทนต = เส้นผมและฟัน
๗. รสาทิช = อาโปธาตุ

กิริชธาตุ ๗ ประการ โดยบาฬีว่า

สุวรรณํ รูปียํ ตมพํ รงคํ ยสทเมว จ,
สีสํ โลหณจ สดเต เต ธาตโว กิริสมภาว.

๑. สุวรรณ = ทอง
๒. รูปีย = เงิน
๓. ตมพ = ทองแดง
๔. รงค = คีบูก
๕. ยส = เหล็ก
๖. สีส = ตะกั่ว
๗. โลห = โลหะ

ทิพยธาตุ ๘ ประการ โดยบาฬีว่า

สุวรรณํ รชตํ ตมพํ โลหํ กุปฺปณจ ปารทํ,
วงฺคณจ สีสกณฺเจว อิตฺตยฺภูจ เทวสมภาว.

๑. สุวรรณ = ทอง
๒. รชต = เงิน
๓. ตมพ = ทองแดง
๔. โลห = โลหะ
๕. กุปฺป = ทองเหลือง

ชาตวตถสงคหปาดนิตถย

๖. ปารท = พรอท
๗. วงค = ตีบูก
๘. สีสก = ตะกั่ว

เหมรบุเป หิ ยั อฉฉ คมพาทิกั, ตั กุปร. อมรโกสฎีกา.

ปธานชาตุ ๘ ประการ โดยบาฬีว่า

หิรฉฉ รชต กัส
รงคมายสเรทยฉ

ตมพ สีสกเมว จ,
ชาตไวฎจ ปกิตติตา.

๑. หิรฉฉ = ทอง
๒. รชต = เงิน
๓. กัส = สำริด
๔. ตมพ = ทองแดง
๕. สีสก = ตะกั่ว
๖. รงค = ตีบูก
๗. อยส = เหล็ก
๘. เรทย = ทองเหลือง

อุปชาตุ ๗ ประการที่เหมือปธานชาตุั้น โดยบาฬีว่า

มกุฉิต ตุตุถกั อพุกั
รสฉฉนั หริตาฉ

นึฉฉฉนั มโนสิลา,
เอเต สตุโตปชาตโว.

๑. มกุฉิต = ทองเหลือง
๒. ตุตุถก = กรดกำมะถัน
๓. อพุก = แร่ดินสอคำ หรือแม่เหล็ก
๔. นึฉฉฉน = แร่พลวงเขียว
๕. มโนสิลา = มโนสิลา

อธิบายปณามคาถา

๖. รสณชน = แร่พลวงน้ำ

๗. หริताल = หรताल

อีกอย่างหนึ่ง อุปธาตุ ๗ ประการ โดยบาฬีว่า

สตุโตปฐาคโว โสณณ มกุชिकं तारमकुचिकं,
त्तुत्तं कंसलज रीति ज सिनतुरलज तिलाचत्तु.

๑. โสณณ = ทอง

๒. มกุชिक = เงิน

๓. ตตุต = กรดกำมะถัน

๔. กंस = สำริด

๕. รัตน์ = ทองเหลือง

๖. สินตुर = ชาดหรताल, พรอทพวง

๗. ตिलाชत्तु = หินน้ำมัน, ถ่านหิน

รัตนธาตุ ๗ ประการ โดยบาฬีว่า

सुवण्णं रचत्तं मुत्तदा मणि वेपुरियानि ज,
वचिरलज प्वाพणत्ति सत्तदाहु रत्तनानिमे.

๑. สุวณณ = ทอง

๒. รชต = เงิน

๓. มุตตดา = แก้วมุกดา

๔. มणि = แก้วมณี

๕. เวपुरีย = แก้วไพฑูรย์

๖. วชिर = เพชร

๗. ปวพ = แก้วประพาพ

ธาตุ ๘ ประการ โดยบาฬีว่า

ชาตวตถสงคหปจนิสสย

เหมตารา รนาคา จ	ตมพวงกา จ	ติกฺขณฺ,
กํสกํ กนฺตโลโห จ	ชาตโว นว	กิตฺติตา.
๑. เหม	=	ทอง
๒. คารา	=	เงิน
๓. รนาคา	=	ทองเหลือง, นิกิล
๔. ตมพ	=	ทองแดง
๕. วงค	=	คีนุก
๖. ติกฺขณ	=	ตะกั่ว
๗. กํสก	=	สำริด
๘. กนฺต	=	ทองขาว
๙. โลห	=	เหล็ก

รัตนชาต ๑๐ ประการ โดยบาฬีว่า

มุตฺตา มณฺี เวพฺุริโย	สงฺโฆ สีลา ปวาพกํ,	
รชตํ ชาตฺรูปญจ	โลหิตงฺโก มसारคฺคฺล.	
๑. มุตฺตา	=	แก้วมุกดา
๒. มณฺี	=	แก้วมณี
๓. เวพฺุริโย	=	แก้วไพฑูรย์
๔. สงฺข	=	สังข์
๕. สีลา	=	พลอย
๖. ปวาพก	=	แก้วประพาฬ
๗. รชต	=	เงิน
๘. ชาตฺรูป	=	ทอง
๙. โลหิตงฺก	=	ทับทิม
๑๐. มसारคฺคฺล	=	เพชรดาเมว

อธิบายปณามกาลา

ปรหมัตถธาตุ ๑๘ ประการ คือ

๑. จกฺขุธาตุ	๒. รูปธาตุ
๓. จกฺขุวิญญาณธาตุ	๔. โสถธาตุ
๕. สทฺทธาตุ	๖. โสถวิญญาณ ธาตุ
๗. ฆานธาตุ	๘. คนฺธธาตุ
๙. ฆานวิญญาณธาตุ	๑๐. ชิวหาธาตุ
๑๑. รสธาตุ	๑๒. ชิวหาวิญญาณ ธาตุ
๑๓. กายธาตุ	๑๔. โผฏฺฐพฺพธาตุ
๑๕. กายวิญญาณธาตุ	๑๖. มโนธาตุ
๑๗. รมฺมธาตุ	๑๘. มโนวิญญาณ ธาตุ

พฺยากรณธาตุ ที่มาในคัมภีร์ไวยากรณ์ จำนวน ๑,๗๕๔ ธาตุมี ภู และ กร ธาตุเป็นต้น และ ชินวจนานุโลม-ธาตุ ซึ่งจะมีกล่าวถึงใน “ธาตุวัตถุสงคหปาจนิสฺสย” นี้ อีก จำนวน ๑,๖๓๗ ธาตุเป็นต้น.

อธิบายปณามกาลา จบ.

*****

๑-สราทิกษาควตฤคณท

*****

[๑]

[๑]	อโก ภู ภูฏิลคเต อกโก จู ฤคิตาเปสุ	ภูจู้กิ คคิตลภขณ, ภูสุวากูโซ พุยาปสंहเต.	[๔]
-----	--------------------------------------	---	-----

---

[๑]

อก	= ภูฏิลคเต	ไปคค, บิดไปบิตมา	ภู.
		สไปโป อกติ, อกนั.	

อกิ	= คคิตลภขณ	ไป - ถึง - บรรล, กำหนด - ทำเครื่องหมาย	ภู.จ.
		องกติ. องเกติ, องกยติ, สสงโก = พระจันทร์, กระจ่าย.	
		องก ชาติก็เป็นอย่างเดียวกัน สำหรับอิการันตชาติ เฉพาะที่	
		เป็นภูวาทิกณิกะ และ จุราทิกณิกะ เมื่อใช้จะต้องลงนิกคหิต	
		อาคมที่ต้นชาติอย่างแน่นอน โดยมีปริภาสาว่า-	

อิการนตมहि ชาติสุมิ นิจจัม นิกคหิตาคโม.*

ในกวิกัปปหุเมยังกล่าววว่า-

องก ปเท ลภขณ จ จู จิหณกรณ คณนากรณ-
คยตุโ.

องกยติ, องกาปยติ, องกนั, องกิตั, องกัร, องกุสั,
ปரியงโก, ปลลงโก.

[๒]   อคฺ'คฺคา วฏฺกเต ภู   อฺคิ ภู คมเน สฺยา,
                  องฺโค จู สงฺขฺยานงฺเกสุ อโฆ จู ปาปการิเย.   [๕]

อกฺก = อุตฺตาเปสุ สรรเสริญ - ชมเชย - ยกย่อง, ร้อน   จ.
                  อกฺกยติ, ตาเปติ, อกฺกยติ ถวียตีติ वा อกฺโก = พระอาทิตย์
อกฺข = พุยาปสํหเต ชีมฺชาบ - แผ่ขยาย, รวบรวม   ภ.สุ.
                  อกฺขติ, อกฺขโณ, อกฺขิ = นัยน์ตา.
                  อกฺขํ.

[๒]

อก, อกฺค = วกฺกเต ไปกค   ภ.
                  อกติ, อกฺคติ, อกฺคิ = ไฟ
                  ในโมคคัลลภาวะ เป็น “อก = คมเน” อากฺจฺนนฺติ เอตฺถาติ
                  อการํ, ฆรํ ° = เรือน.
                  ในชาตุมัญฺชสาเป็น “อก = สขฺฆายนาทีสุ”^๒
อฺคิ = คมเน ไป - ถึง - บรรลุ   ภ.
                  องฺคติ สตฺโต นิหีนภาวํ เอเตนาติ องฺคณฺ = กิเลสเพียงคังเนิน
                  รภาที องฺคนฺติ เอตฺถาติ องฺคณฺ. ราชงฺกณาที องฺโก องฺคํ
                  สมงฺกิ องฺคติ วินาสนฺติ องฺกาโร = ถ่านเพลิง.
                  องฺคนฺติ ชานนฺติ เอเตนาติ องฺกุลฺ. องฺคติ อุกฺกจฺนตีติ องฺคฺลิตี
                  = นิ้วมือ.
                  อุทาหรณฺ์เหล่านี้ สำเร็จมาจาก องฺค ชาตฺกึคฺวร.

[๔]   อจฺ ญฺ คตฺยพฺยตฺตเก   อจฺโจ ปุชฺยาญ ญฺจโร,
                  อลฺยจฺลฺยจฺ คตฺติปุชฺยาสุ   วิเสสเน จ ญฺจโร.   [๔]

อลฺยจฺติ, อลฺยจฺเต.

ในกวิกัปปทุมะยังเป็น “อลฺยจ = พฺยตฺตกรณ, จฺ. อลฺยจฺติ.”
ศัพท์ว่า พฺยตฺต, วิยตฺติ, ผุญฺ, วิปฺผญฺ, และ อมฺลฺญฺ เป็น
ปริยายศัพท์ ดังนั้น บทต่อไปนี้พึงทราบว่ามี ความหมาย
เหมือนกัน คือ-

* อพฺยตฺตวาเกย, อวิยตฺติยํ วาจายํ, อผุญฺกถเน,
                  อวิปฺผญฺกถเน, มลฺลฺญฺโจตฺติยํ.

[๔]

อจฺ   =   คตฺยพฺยตฺตเก   ไป - ถึง - บรรลุ, พุคฺไม่ขัด   ญ.

อจฺติ, อจฺเต.

ในสันสกฤตอนุพันธ์มีอำนาจลงอิอาคมในบทที่ลงท้ายด้วย
ตุวา ปัจจัยได้บ้าง ส่วนในสันสกฤตไม่แสดงแม้อย่างใดอย่าง
หนึ่งว่ามีต่างกันออกไปเช่นนั้น ส่วนในกัปปทุมะ กล่าววว่า-

อตุวา เวญฺ จมฺ ภาขฺณ ฌมิตฺวา จนฺตุวา.

อจฺจ   =   ปุชฺยาญ   การบูชา   ญ.จ.

อจฺจติ, อจฺจยติ.

พฺรหฺมาสุรสุรจฺจิโต,* อจฺจิ อจฺจิมโต โลเก, ทฺยหฺมานมฺหิ
เตชฺสา.

๘

ชาตฺวตฺตสงฺคหฺปาจนิสฺสย

[๘]

อทฺ อณฺฑตฺเต ญฺ อทฺโท
ภว’ภฺโยคอตฺตฺกม-
หฺีสาสมาธิสฺวโณ ญ
สทฺทชฺฌเย ทิ ชฺวีเน.

[๗]

[๘]

อทฺ = อณฺฑตฺเต ออกไข่, วางไข่ ญ.

อณฺฑตฺติ, อทฺยติ, นิปฺผลตฺตฺยตีติ อณฺโท = อณฺฑะ, ไข่

อทฺท = อภฺโยคอตฺตฺกมฺหฺีสามสมาธิสฺ ปฏิบัติ, ก้าวล่วง, เบียด- ญ.
เบียด, ตั่งมั่น

อทฺทตฺติ.

อทฺท ศัพท์ที่มีความหมายว่า ‘พิจารณาธรรม-คดี’ ตามมติของคัมภีร์โลกียะ น่าจะใช้ ท อักษรเป็นตัวช้อนทั้งหมด ส่วนในคัมภีร์ทางพระศาสนานั้น ใช้ ญ อักษรเป็นตัวช้อนทั้งหมด เพราะในกวิกัปปุหฺมะกล่าวไว้ว่า-

อภฺโยโค สมาธานํ อญฺญติ ปกฺขํ วิทฺวา. อภฺสมนฺตโต โยโค อภฺโยโค. อิติ โค วินฺทภฺญฺญ, อิติ ทฺคฺคทาโส. อภฺโยคิ อปฺราชาทฺธิโยชนํ, อณฺเณน วิโรเช สกตฺถ สมฺพนฺธิตาย ราช- สมีเป กถนํ. ยฺทฺตตฺถมวฺหานํ สมฺพนฺธิตาย อฺปการกรณฺจฺจา ปุพฺพกอกฺกมฺนํ อภฺคฺคโห อฺโยโค.

ในโถมนิธิก็กล่าวว่า-

อภฺโยโค อณฺณกตฺสฺส ปฺริตวสฺส รลฺโย วิณฺญาปนฺเน ยฺทฺ- ฐตฺถมวฺหานเ. อปฺวิจิจฺจฺฉาย อกฺกมฺเน อคฺคเห สปฺเถ อฺโยเค จ.

แม้ในคัมภีร์อภิธานก็กล่าวว่า- ยุตยชฺชฎาลญฺฉิเต สวญฺโญ.*
ในอภิธานฎีกากกล่าวว่า-

ยุตเต อญฺญํ วิจิณฺณาตีตฺยาทีสุ, อญฺญาเล โค ปุรญฺญ
หิ สยุตตฺตมิจฺฉาทีสุ, อญฺญิกเก อญฺญสฺสรํ กโรตีตฺยาทีสุ,
อญฺญ อติกกมฺหีสาสฺสูติ ชาตวตฺโต.๒

ในมหาโคสิงคสูตรอัฐฐกถา กล่าวว่า-

ยถาหิ ชนปทมฺหิ อญฺญเ อฺปฺปนฺเน ความโงะกั.

ในฎีกาที่พรรณานาบทว่า “ปาปฺณาติ ” มีกล่าวไว้ว่า-

ปจฺจตฺติกา อญฺญยฺนฺติ ทุกฺขยฺนฺติ เอเตนาติ อญฺโญ.
เพราะมี “วิจิณฺจิตพฺพโหวหาร” อย่างนี้จึงน่าจะใช้ ญฺ เทวภาว
ตามมติของคัมภีร์ทางพระศาสนาจะถูกต้องกว่า ขอท่านนัก
ปราชญ์ทั้งหลายพิจารณา เอาเองเถิด.

อณ = สทฺทชฺชเม ออกเสียง, ท่อง-สาธยาย ญ.
= ชีวเน เป็นอยู่ ทิ.

ในสัททัดถะเป็น อกัมมกชาตฺ.

อณฺติ พฺราหฺมณฺ อณฺตีติ พฺราหฺมโณ. มนฺเต สชฺฉายตีติ ”
อตฺโต.

ชีวนฺตฺถ-- อณฺยเต ชโน, ทุกฺขเณ ชีวตีตฺยตฺโต.

[๕]

อโตะ พนฺธมน-
 สาทจฺจปาปเนสุ ภู,
 ภวฺติ พนฺธเช จวตุโธ ยาเจ
 อโตะ ภู ภกฺขรฺกฺขณ.

[๔]

[๕]

อต = พนฺธมนสาทจฺจปาปเนสุ ผู้มัด, ไป, ไปติดต่อกัน - ถึง ภู.
 ติดต่อกัน

อตติ ภวภวํ ชาวนฺโต ชาตฺยาที, อนนฺทวิธทุกฺขํ อตติ สตตํ
 กจฺจติ ปาปฺณาตีติ อตฺตา = ตน

อติ = พนฺธเช ผู้ก ภู.
 อนฺตติ, อนฺตียติ อนฺตฺกฺกณนาตี อนฺตํ = ถ้ำใ้ใหญ่, ริม, ชาย,
 เขตแดน, ที่สุด

อตฺถ = ยาเจ ขอ, ปรารธนา, มุ่งหวัง, อ้อนวอน จุ.
 อตฺถเอตี ปฏิปกฺขํ อตฺถยฺนฺติ อิจฺฉนฺตีติ ปจฺจตฺถิกา = ข้าศึก,
 คู่แข่ง
 อตฺถียเต อิจฺฉียเตตี อตฺโธ = ประโยชน์, เนื่อความ

อท = ภกฺขรฺกฺขณ กิน, รักษา ภู.
 สุขทุกฺขํ อทติ ภกฺขติ ชาตฺชราวมรณาทีหิ वा อาทียเต
 ภกฺขียเตตี อตฺโธ. อนฺนํ อหนํ อทติ ภกฺขติ อนฺนภาวตี ทุกฺขํ
 เอเตน वा รกฺขตี वा อนนนาตี อนฺนุ = กรง, กรงขัง, ที่คุมขัง,
 คุก

[๑๐]   ฅว่ทึ พนุเช ฅว่ทุโท คติ- ยาจตาเพ จุญ วเช,
 อนุโร จุ ทิฏฐิวินาเส   ฅทุโยโน ปาณชีวน.   [๔]

[๑๐]

อทิ   =   พนุชเน   ผูก, มัด, ล่าม, พัน, รัด   ฅ.

อนุคติ เอเตนาติ อนุทุ, ยํ กิณฺจึ พนุชนํ... ทพฺุหาย อนุทุยา
 ปจฺุฉาพาหํ คาพฺุหพนุชนพนุโร. ยถา พนุชฺุเมเร โปโส
 จิรวุตฺโต ทุขฏฺุฎฺโต อนุทฺุคติ พนุชฺุคติ เอเตนาติ อนุทุ
 สงฺุขลิกกา = ชื่อคา, โช่ตรวน.

อนุทุ ศัพท์ที่หมายถึงเครื่องพันธนาการนั้น ในคัมภีร์สัตท-
 ศาสตร์โดยมากตัดสินใจใช้เป็น อนุทุ ส่วนในคัมภีร์กัจจายนะ^๑
 ท่านใช้เป็น อทุทุ ทั้งนี้เพราะท่านไม่ลงนิคคหิตอาคมจึงต้อง
 ทำ สทิสพยัญชนะเทวภาวะ ในอาคตสถานบางแห่งมีปาฐะ
 ว่า ‘อนุเทว อหิริกํ’ อาศยอาคตสถานนี้มติของสัททนีติ^๒
 จึงให้คำจำกัดความไว้ว่า “อนุ-อนุทตีติ อนุวทึ, อนุวทึ เอ
 อนุวเทว” แต่บาฬีปัจจุบันมีปาฐะเป็น “อนุเทว อหิริกํ”^๓
 อรรถกถาได้อธิบายปาฐะนี้ไว้ว่า “อนุเทว สเทว เอกโต น
 วินาเต น อฺุปฺุชชตีติ อตุโถ”

อทุท   =   คติยา จ ตาเพ   ไป-ถึง, ขอ-อ้อนวอน และ ใส่ร้าย   ฅ.

          =   วเช   ฆ่า, ตี, ประหาร   ฅ. จ.

อทุทติ, อทุทยติ. อทุทา ฉฏฺุชฺุหมหิ นกฺุขตฺุเต อทุทํ สชลวตฺุถฺุณิ.

อนฺธ = ทิฏฐิวินาเส ความเสื่อมแห่งดวงตา, ตาบอด จ.
อนฺธคติ.

จกฺขุณี อทฺธยีสฺส อนฺโธ = คนตาบอด.

อนฺธรวณฺํ = ป่าทึบ

ชาตฺนี้ในกัจจายนะ* ใช้เป็น อม ชาตฺ.

อน = ปาณชีวนเ หายใจ, เป็นอยู่ ฎ.ที.

อนติ, อนฺยเต.

ในคัมภีร์โลกียะแสดง 'วาโยชาตฺ' ไว้ ๕ ประการพร้อมทั้ง
ที่เป็นที่ตั้งใน อน ชาตฺว่า--

หทย ปาโณ กุเท อปาโณ. สมานิ นาทิสณฺจิตฺ.

อุทฺโท กณฺจเทเส จ. พฺยาโน สพฺพสรีโร.

ส่วนในคัมภีร์ทางศาสนา* แสดงวาโยชาตฺไว้เป็น ๖ ประการ
คือ-

(๑) องฺกมจฺกานฺุสวโร

(๒) อโรคมวโร

(๓) อุทฺธจฺกมวโร

(๔) กุจฺฉิฏฺฐวโร

(๕) โกฏฺฐาสนวโร

(๖) อสฺสาสนฺุสวโร

ท่านแยก สมานวโร ออกเป็น ๒ อย่าง, ในกัปปมุตตะยังได้
แสดงแม้ "พฺยาปาร" ของวาโยชาตฺ ๕ ประการดังกล่าวนี้

[๑๑]   อปฺปฺปา   ตา   ปาปฺเณ'พิ   สทฺเท   ญ   อพฺพ   คฺมุพฺน-
                   หี'สาคตี'สว'มฺโพ   สทฺท-   รกฺขสฺสาทคตี'สุ   ญ.   [๕]

อีกด้วยว่า-

อนนฺปปเวสนํ   มุตฺตา   ทฺยฺยสฺสคฺโคณฺนวิปาจณฺ์,
                   ภาสนาทึ   นิเม'สาทึ   ตฺพฺยาปารา   กมา   อิเม.

[๑๑]

อป, อปฺป = ปาปฺเณ   ถึง, บรรลุ   ค.

อโป   สิ'อิสฺตมคมี'ติ   อปฺป,   อพฺพ = น้อย, ไม่มาก.

อปฺโป'ติ   ตํ   ตํ   นามํ   วิ'สฺรติ   ปฺปฺโป'ตี'ติ   วา   อโป = น้ำ, ชาตุน้ำ

เฉพาะ   อป   ชาตฺยัง'เป็น'สฺวาทึ'คณฺิ'กะ'ได้'ด้วย   อุ'ทา'หฺรณฺ์   เช่น
 “ปาปฺณ'ติ, ปาปฺณ'า'ติ ”   แต่'เนื่อง'จาก   อป   ชาตฺที่'เป็น'สฺวาทึ-
 คณฺิ'กะ'นี้'มี'ปฺร'ากฺฏ'ชั'ค'เจ'น'อยู่'แล้ว   ดั่ง'นั้น'ใน'คา'ถา'ท่าน'จึง'ไม่'แสดง
 อรร'ธ'เพิ่ม'ไว้'อีก   และ'ที่'ท่าน'ละ'ข้อ'ความ'นั้น'ไว้'ก็'เพื่อ'เป็น'การ
 รักษ'า'ฉั'น'ที่'นั'น'เอง

อพิ   =   สทฺเท   เปล่งเสียง, ออกเสียง, มีเสียง   ญ.

อมฺพ'ติ,   อมฺพํ   ปฺตุ'โต,   อมฺพ'ติ   สทฺทํ   กโร'ตี'ติ   อมฺพ,   ชลํ
 =   น้ำ

อพฺพ   =   คฺมุพฺน'หี'สาคตี'สุ   รวม'กลุ่ม,   เบียด'บี'ยน,   ไป - ถึง - บรรลุ   ญ.
                   อพฺพ'ติ.

อมฺพ   =   สทฺท'ร'กฺข'สฺส'าท'ค'ตี'สุ   ออก'เสียง,   รักษ'า,   ยิน'ดี,   ไป   ญ.
                   อมฺพ'ติ   สทฺทํ   กโร'ตี'ติ   อมฺพ   =   น้ำ
                   อมฺพ'ติ   ร'กฺข'ตี'ติ   อมฺพา   =   มาร'ดา

[๑๒]   อพฺโถ คติยํ ภู อภิ   สทฺเท อโม จุญฺ คติ-
                   ปีฬารโภคตฺติสทฺท-   โภชเนสวํย ภู กเต.   [๔]

อมฺพิยติ สทฺทํ กโรตฺตีติ อมฺพุ = น้ำ
 อมฺพยเต เสนฺเหน อุปคฺมยเตติ อมฺพา - อมฺพโถ = มารดา,
 บิดา
 อมฺพติ สีนํ คจฺจตฺตีติ อมฺพํ = นัยน์ตา

[๑๒]

อพฺภ = คติยํ ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.

อมฺพติ อนกปฏฺโถ หุตฺวา อุกฺคจฺจตฺตีติ อพฺโถ = หมอก.
 เมโฆ = เมฆ.

ในอากตสถานต่อไปนี อพฺภ ศัพท์เป็นไตรลิงค์ คือ--

“อพฺภุจฺจิตฺว โส ยตฺติ,^๑   ฐโม รโช อพฺภา มหิกา,
 เมฆ คุวพฺภํ วิหายเส”^๒

อภิ = สทฺเท ทำเสียง, ออกเสียง   ภู.

อพฺภติ สทฺทํ กโรตฺตีติ อมฺโถ = น้ำ
 อมฺภสา, อมฺภโส, อมฺภสิ, อมฺภชํ = ดอกบัว.
 ในกรณีอย่างนี้ อมฺพ ศัพท์เป็นมนอกฆาติกณะ

อม = คติปีฬารโภคตฺติสทฺทโภชเนสฺ   ไป, เบียดเบียน, เป็นโรค,
 ความรักดี, ทำเสียง - ออกเสียง, บริโภค   จุ. ภู.

อมฺยติ กาลนฺตรํ ปวตฺตตฺตีติ อมฺตํ = ถ้วยใส่อาหาร

[๑๓]   อโร ภู คตินาเสสุ-   รโห โยคยจจนเ จุญ,
                  อโล ภูสนสมตถ-   นีวารพนุชเนสุ ภู.   [๓]

เปเมน ปุตุตเกสุ ปวตุตตีติ อมมา = มารดา

อมิยติ คมิยตีติ อมโพ = คั่นมะม่วง

อมติ ปวตุตตีติ อมห์ = หิน

อมติ ปีเพตีติ อามโย = แผล, โรค, ความเจ็บไข้

จกขุณา อมติ รุชชตีติ อนุโร = คนตาบอด

อมิยเต ภาชียเตติ อมมา = มารดา

อมติ ภูณชติ เอตถาติ อมตต์ = ถ้วยใส่อาหาร

อย = คเต ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.

อยติ.

กมมารกิจเจสุ อุปโยคํ กจจตีติ อโย = เหล็ก

อยนุติ ปวตุตถนุติ สตุตา เอเตนาติ อายุ = อายุ

สมํ สห วา อวยวานํ อยนํ ปวตุติ สมโย สมวาโย =

ประชุม เป็นต้น

[๑๓]

อร = คตินาเสสุ ไป-ถึง, พินาส   ภู.

อรติ ตํ ตํ สตุตถกัจจํ ปวตเตตีติ อตุ = ฤดู

อรโต ตุ ตมฺหิ อรสุสุ, อริยเต คมิยเตติ อตุถํ นิพพานํ, อริยเต

ถายเตคฺยาทีนา อตุโถ = อรรถ เป็นต้น

อรติ นสฺสตีติ อตุโถ, อตุถํ ปเพจี น อฺเปติ สจฺขยํ = การนับ

อรหนฺติ กจฺจนฺติ เอตถาติ อทุธา = ระยะทางไกล,สถาน

ที่ห่างไกล.

อรติ สุนภาเวน อุทฺธํ กจฺจตีติ อรุ = แผล

อรติ ปวตฺตตีติ อลฺลฺลํ = ต้นมะเกลือ

อรติ ยาตีติ อกฺโก = พระอาทิตย์

อริยเต กมฺมเตติ อรณฺณํ = ป่า

อรห = โยคฺยจฺจนํ สมคฺวร - เหมาะสม, บุษบา จ.ภ.

อรเหติ อรหยติ. อรหติ ภิกฺขุ ภิกฺขิตฺตุํ, ถลํ นารหนฺติ โสฬสํ,

อรหิยเตติ อรหา, อรหํ = พระอรหันต์

อล = ภูสณสมตฺถนํวารพฺนฺชเนสุ ปรระดับ, สามารถ, ห้าม, ผูกมัด ภู.

อลติ อลํ ภูสณํ กโรติ เอเตนาติ อลงฺกาโร = เครื่องประดับ.

อลงฺกโร, อลติ ปาปกรณํ สมตฺถเตตีติ อลโส = คนเกียจคร้าน.

อลลํ, อลฺลํ = เปี้ยก.

อลติ พนฺชติ เอเตนาติ อลิกํ = ความเหลาะแหละ, ความ

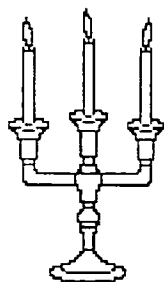
ผิดพลาด, ความบกพร่อง.

อลาดํ = ถ่านไฟ = ค้อนฟืนที่ไฟไหม้.

อลียติ พนฺชิตฺตีติ อลโส = คนเกียจคร้าน.

ที่มตฺตํ อลติ ยาตีติ อาพาโร = คนคร้าว

ทีโฆ = ความยาว.

- = อทเน การกิน กී.ภ.
- = สงฆมาตพฺยาเปสฺส รวมกัน - ประชุมกัน, แผ่กระจายไป-
เอิบอาบ - ชิมซาบ สุ.
- คำว่า ภู ใน ภูคคิ.... นี้เป็นอนิพผันนบท ส่วนนิพผันนบท
ได้แก่คำว่า ภูว ที่ต้องลดรูปเหลือเพียงแค่ ภู ในที่นี้เพราะ
ฉันทลักษณ์บังคับ
- คำว่า เขปฺยทเน ในคานานันตคตทเป็น เขเป + อทเน.
- อตฺถิ สนฺติ, อสิ อตฺถ, อสฺมิ, อสฺม, อมฺหิ, อมฺห, ภวิสฺสติ,
ภวิสฺสนฺติ, สนฺโต, สฺมาโน, อสฺสฺมีติ โหติ = เราเป็นผู้
ไม่เกิดตลอดกาล หรือว่าเราเป็นผู้แตกสลาย อัจฉนททิจฺฉฐิอย่างนี้
ย่อมมี.
- อสฺติ ภกฺขตีติ อสโก. อสิยเต ภกฺขิยเตติ อสิตํ, อสนํ, อนนํ
= อาหาร, ข้าว.
- อสฺติ จิปีตีติ อจฺโณ, ภลฺลโก = หมี.
- อสิยติ จิปียตีติ อสนิ = กุลิสํ = สายฟ้า.
- อสิยติ จ จิยตีติ อธโม = คนพาล, คนเลว, คนชั่ว, นักเลง.
- อสฺสเตติ อสฺมา = หิน.
- อสฺติ วิสฺชเชตีติ อจฺจฺรา = นางอัปสร, นางฟ้า, เวลาอัน
สั้นเพียงชั่วดึกนี้.
- อสิยิตฺถ จิปียิตฺถาติ อสุโร = อสูร - ยักษ์.
- อสฺติ จิปีตีติ อสฺโส, หโย = ม้า.
- อทนตฺถ-- วุตฺตานํ ผลมฺสนาติ.
- สงฆมาตพฺยาปตฺถ-- อสนฺเต. อาเทศ ฌ เป็น น.
- อสฺ = พฺยาเป แผ่กระจายไป - เอิบอาบ - ชิมซาบ สุ.

[๑๗]   อหิ ภู กตฺยํ จู ทิตฺยํ   อโพ ภู อุกฺกเม ลียา,
 อิตฺ ปรี ฑุ น วฑฺฑํ   ภูติ สฺสทฺธฺวาทิกํ.   [๒]

= เขปเน   ษัดไป - ทัง - ขว้าง   ทิ.
 อสุณาสีติ อสฺสุ = น้ำตา
 อุตฺ อสฺสติ จิปตีติ อิสฺสาโส, ฌนฺกฺโกโห* = นายขมังธนู,
 ช่างศร.
 นิสฺสตี อาทียตี จ ฌมฺมํ.^๒

[๑๗]

อหิ   =   กตฺยํ, กตฺยํ   ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.
          =   ทิตฺยํ, ทิตฺยํ   สว่าง, รุ่งเรือง   จ.
 อหฺติ กจฺจตีติ อหิ, นิปฺปาโท = ฐ
 ทิตฺยตฺถ-- อหฺยติ, อหฺยเต.

บทว่า กตฺยํ ในคานานี้มีวิธีทำรูปเหมือน มตฺยํ โดยไม่ต้อง
 ทำสังโยค ส่วนบทว่า ทิตฺยํ ในคานานี้แต่เดิมมีสังโยค ให้ลบ
 ต สังโยคตัวหนึ่งเหมือน รตฺยํ ในคานาค่อ ๆ ไปหากพบบท
 เช่นนี้ก็พึงทราบตามนัยนี้

อพ   =   อุกฺกเม   โผล่ขึ้น - ผุดขึ้น - อุกฺกขึ้น   ภู.
 อพตีติ อโพ = หัวแม่เท้า, หัวแม่มือ. วาโพ = สัตว์ร้าย, เสือ
 จากคานานี้ไป ธาตุตัวใดที่เป็นสฺสทฺธฺวาทิกณฺเฑ จะไม่แสดง
 คำว่า “ภู” ไว้ในคานาอีกดังนั้น หากพบธาตุที่ไม่ได้ระบุคุณะไว้
 พึงทราบว่าเป็น ภูวาทิกณฺเฑทั้งสิ้น.

๒๐

ชาตวตถสงคหปาจนิสฺสย

[๑๘]

อาฉิ อายาเม ภวติ

อาโณ ตุ ญฺจ เปสเน,

อาโป พุยาปนเ ญฺสุวาจ

อาปฺุฐาตุ จ ลมฺพเน.

[๔]

[๒๐]

อาฉิ = อายาเม ลาก - คึงด้านขาว

ญ.

ในบางแห่งเป็น อฉิ ชาตุ เพราะมีปริภาสาว่า “สํโยเค ปเร
รสฺสคตฺติ.

อาณ = เปสเน การส่งไป

จ.ญ.

อาณาเปติ, อาณคฺติ, อาโณ = อํานาจ, คำสั่ง.

ที่เป็นสุททกัตตฺรูปและจฺราทฺรูป ยังไม่เคยพบ บางท่านคิดว่า
น่าจะเป็น อา+ณปฺ ชาตุ แต่คำนี้ยังไม่สอดคล้องกับสัทนํติ
ที่ว่า-

“มเต สฺตฺถุสฺส ฌณฺพา ปทาทิมฺหิ น ทิสฺสเร”

แม้ในสันสกฤตก็ไม่เคยพบเช่นกัน.

อาป = พุยาปน เือบอาบ - ซึ่มซับ - แผ่กระจายไป

ญ.ศ.จ.

อาปติ; อาปุณฺนาติ, อาปยติ อาโป, พุยาปติ.

อาปุ = ลมฺพเน การห้อยลง

จ.

อาเปตีติ อาโป = น้ำ

[๑๕]	อาวาวัฒารณ อาส อิ คตฺยชฺฌนินิจฺฉาสู เย คตฺยตฺถา เต พุทฺธยตฺถา	วิชฺขมานูปเวสเน, สทฺทหนฺน จ วตฺตติ, ปวตฺติปาปฺปนฺนตฺถกา.	[๓]
------	---	--	-----

[๑๕]

อาว	=	อวธารณ การขุด อาวติ, อาวียเต ขณฺณเตติ อาวาโฏ, กาสู = หลุม	ฎ.
อาส	=	วิชฺขมานูปเวสเน ปฺรากฎ, แทรกเข้าไป อากาศมาสเต อาสติ นิสิตฺติ เอตฺถาติ อาสนํ = การนั่ง - ผ้าปูนั่ง. คจฺฉติ. รตนตฺตยํ อฺปาสตีติ อฺปาสโก อฺปาสิกา = อฺปาสก - อฺปาสิกา.	ฎ.
อิ	=	คตฺยชฺฌนินิจฺฉาสู สทฺทหนฺน จ ไป, สาทยาย - ท่อง, ปฺรารณฺนา, เชื้อถื้อ (ธาตุใดแปลว่า 'ไป' ธาตุนั้นยังสามารถแปลว่า 'รู้, เป็นไป, และ ถึง' ได้อีกด้วย)* อิติ, เอติ, อุเทติ, อนฺเวติ, สเมติ, อเปติ, อปาโย, เปติ, เปโต ปฺเรติ, ปฺเรโต, ปฺรียาโย วิปฺริเยติ วิปฺรีโต, วิปฺรียาโย อธิเตติ อชฺฌนโย, อธิปฺปิยเต อิจฺฉนฺนเตติ อธิปฺปาโย, อธิปฺเปโต, กมฺมํ ปจฺเจติ ปจฺเจยฺนํ สทฺทหนฺนํ ปจฺจโย ตทภาวโต อปจฺจโย, คสฺส ภาโว อปจฺจยตา.	ฎ.

[๒๐] อิกุโข ทสฺสนงฺเกสฺวิจิ จิ'คิ คตฺยํ อโจ ฌเว,
อิชิ อิลฺโข กมฺเป อโฏ คเต อิลฺล คเต ตโน. [๕]

[๒๐]

อิกฺข = ทสฺสนงฺเกสฺ เห็น, กำหนด, ทำเครื่องหมาย ฎ.
อิกฺขติ, อุกฺเพกฺขติ, ปจฺจเวกฺขติ, อุกฺเพกฺขา = ความวางเฉย,
ความเพ่ง
อุกฺเพกฺขา ถ้าลบ ก ออกไปจะเป็น อุกฺเพกฺขา เช่น อุกฺสมฺปทา-
เปโย.

อิข, อิชิ, อิกิ = คตฺยํ ไป ฎ.
เอขติ, อิงฺขติ, อิงฺคติ, อิงฺคิตฺตสฺสญฺณมทาสิ.

อิจ = ฌเว สรรเสริญ ฎ.
อิจติ อิจฺจนฺเต เทวา เอตยาติ อิริ = ไข. จสฺสโร อิริ =
พระเวทย์

อิชิ, อิลฺล = กมฺเป ห้วนไหว, เคลื่อนไหว ฎ.
อิลฺลชติ สมิลฺลชติ วา พาทํ ปสาเรยฺย, ปสาร์ติ วา พาทํ
สมิลฺลเชยฺย.

จริ วา ยทิ วา ติจฺจํ นิสฺสินฺโน อุกฺทวาสยํ,
สมิลฺลชติ ปสาร์ติ เอสา กายสฺส อิลฺลชนา.*
อาเนลฺลชาภิสงฺขารो.๒

[๒๓]   อิติทึ วิมทุเท อีส   อิจฺฉากนฺตีสฺ อีสฺส ตฺ,
 อีสฺสายํ อีโฬ ถวเน   ปวตฺตติ จุราทิกโก.   [๔]

= อภิขณฺเณ ทำติดต๋อ - ทำเนื้อง ๆ - ทำบ๋อย ๆ   กิ.
 สีสฺกขณฺธาทิกฺขณฺเณ เอสติ กเวสตีติ อีสฺ, พุทฺธาทึ.
 คตฺยตฺถ-- อิจฺฉติ อิจฺฉียตีติ วา อิตฺถี = ผู้หญิง
 อิจฺฉียตีติ วา อิกฺขกา = อิชฺ
 ตถา อีสฺโก, ตฺลนีสฺสโย, มกฺคํ อีสฺสติ.
 อภิขณฺตถ-- ปุณฺณํ อีสฺนาติ ปณฺทิตฺ.

[๒๓]

อิตฺทึ = วิมทุเท ช่มจี่, ย่ายี่, ครอบงำ   ภู.
 อีสฺนฺทติ ปเรสํ มทุทตีติ อีสฺนฺโท = พระราชา.
 อีสฺ = อิจฺฉากนฺตีสฺ ปราถนา - อยากได้, ยินดี - รักใคร่   ภู.
 อิจฺฉติ, สมฺปฏิจฺฉติ, สมฺปฏิจฺฉนฺนํ อิจฺฉา, อวิจฺฉา, มหิจฺฉา,
 อตฺริจฺฉา, อิตฺถี, อิกฺขารมมณฺ.
 อีสฺส = อีสฺสายํ ริษยา, เกลียคชัง   ภู.
 อีสฺสตีติ อีสฺสา, อุสฺสุยา^๑ จ, เทวา น อีสฺสนฺติ ปุริสฺสส
 ปรกฺกมฺสส.^๒
 อีโฬ = ถวเน สรรเสริญฺ, ชมเชย, ยกย่อง   จุ.
 อีเพติ, อีพยติ.

[๒๔]	ภวิ'กนฺติ พฺยาปิปฺชน-	เขปฺขาท เทฏฺ คเต,	
	อีชีชิ คตฺตินิฺทาสฺ	อีโฑ ภูจฺ ฤเว ลียา.	[๔]
[๒๕]	อีที สนฺทีปเน จฺโร	อีโร วจนกมฺปน-	
	คตฺติเขเปสฺ ภูจฺโร	วตฺตตีติ ปกาตีโต.	[๒]

[๒๔]

อี	=	กนฺติพฺยาปิปฺชนเขปฺขาท	ยินตี - ชอบใจ - ปรารธนา,	
		เอิบอาบ - ช่มซาบ, งอกเงย, ขว้าง - ชัด - สิ้นไป, กิน		ภู.
	=	คเต	ไป, ถึง, บรรลุ	ที.ภู.
		กนฺติ	อิจฺฉา, ปฺชนํ ปพฺภคฺคหณํ.	
		คตฺยตฺถ--	เอติ, อียเต.	
อีช, อีชี	=	คตฺตินิฺทาสฺ	ไป - ถึง - บรรลุ, ตำหนิ - นินทา	ภู.
		อีชติ, อิลฺลชติ.		
อีท	=	ฤเว	สรฺรเสริญฺ, ชมเชย, ยกย่อง	ภู.จ.
		อีทเต, อีทยเต.		

[๒๕]

อีที	=	สนฺทีปเน	การแสดงให้เข้าใจ	จ.
		อีเทติ, อีทยติ.		
		ชาตฺนี้	มาเฉพาะในสัททนีติเท่านั้น ส่วนในคัมภีร์โลกียะ	
		ไม่ปรากฏว่ามี อีที ชาตฺนี้อยู่เลย อนึ่ง แม้คำว่า อีที นี้ก็ไม่คิด		
		ว่าจะเป็นบทนามที่นำมาใช้ เป็นนามชาต.		
อีโร	=	วจนกมฺปนคตฺติเขเปสฺ	กล่าว - พุด, ไหว-ห้วนไหว, ไป-ถึง-	
		เป็นไป, ชัดไป-ทิ้ง-ขว้าง-โยน		ภู.จ.

[๒๖] อีโศ ทานคตืออูณ- หีสาทสุสนอิสุสเร,
อีโห'สุสาहे อีโพ อुकุຍ์ อู สทุเท อุกุข เสจน. [๕]

อีรติ, อีรยติ รูปे ปनुรสีरये, อีริโต, ชินริโต ฌมโม =
พระธรรมอันพระชินเจ้าแสดงแล้ว.

สมิรติ วายติ สมิเรติ สุกุขุ กมฺเปตีติ วา สมิรณฺ, วาโต. ริโต
รูกุโข. วาเต อีรติ กมฺเปตีติ เอรณฺโฑ, พุคฺคฺมฺปุจฺโจ =
ต้นละหุ่ง.

อตุคโน ลูขภาเวน สมฺปคฺเต อีรยติ กมฺเปตีติ อีรณฺ, อุสรํ
= ดินเค็ม, ดินโป่ง, ทะเล.

[๒๖]

อีส = ทานคตืออูณหีสาทสุสนอิสุสเร ให้, ไป, แสวงหา - กักตุน,
เบียดเบียน, ดู, เป็นใหญ่ - เป็นอิสระ ฎ.

อีสติ, อีโศ, อีสฺโร = พระอิสวร, ผู้เป็นใหญ่

อิสฺสรียํ = ความเป็นใหญ่, ฌนปเทโส = ฌนบท, เจ้าผู้
ครองหัวเมือง, ผู้ว่า

มนุเชโส = พระราชา, จอมมนุษย์

วงฺเค ชาโตติ วงฺคีโส วาจาเย อีสฺโร วา,

วงฺคีโส อิติ เม นามํ อภวี โลกสมฺมตํ.

อีห = อูสุสาहे ความอูสุสาहे - พยายาม, ดำริ - คิด ฎ.

อีหตีติ อีหา = ความเพียร, ฌัน.

ชาตुकฺโถว กุริยา นาม, กาจีหา กาจ ฌกฺุชกา,

สพฺโพ สตุถํ อีหเต.

[๒๗] อูบุจิ คติยฺ อูโจ สมวายรเว ทิฏฺ,
 ทิ มิสฺเส อุลฺล พนฺธน- นิฏฺฐาติกุกมวชฺชน. (๔)

อีฬ = ฤตฺยํ สรรเสริญ, ชมเชย, ยกย่อง ฎ.
 อีฬติ.
 ในคัมภีร์โลกียะทั้งหลายกล่าวว่า อีฬ ชาตฺนี้เป็นได้ทั้ง ฎ.
 และ จุ.

อุ = สทฺเท เปล่งเสียง, ออกเสียง, กล่าว, พูด ฎ.
 อวติ โย อาตุมานํ สยเมว ปาว = ผู้ใดข้อมกล่าวอวด
 ตัวเอง

อุกฺข = เสจน รค - ราค - ประพรม - โปรย - โรย ฎ.
 อุกฺขติ.

[๒๗]

อุข, อุขิ = คติยฺ ไป - ถึง - บรรลุ - เป็นไป ฎ.
 อุขติ, โอฺขติ, อุขฺขติ.

อุจ = สมวายรเว ประชุม - รวม - รวบรวม, ออกเสียง ทิ.ฎ.
 = มิสฺเส ปะปน, เจือปน ทิ.
 อุจฺจติ, เกโสสิ นามน อุกา = เหา, เล็น
 อุกฺกา = คบเพลิง, โคม, ตะเกียง
 โอโก = หมายถึง

(๑) น้ำ = อุทกํ ดังบาฬีว่า-- โอกฺปฺณฺณเหหิ จีวเรหิ • =

- [๒๘]   อุโณ ปิปาสายํ อุฉิ   อุณฺณมฺหิ อุชฺช อชฺชเว,
                   อุชฺโณ อุสฺสกุเค อุญฺโฐป-มาตฺยุโท โมทกิปฺเพ.   [๒]

มีจิวรชຸ່มคຸ້ยน้ำ

(๒) หมัด, ที่อยู่อาศัย = อาวาโส ดังบาศิว่า วาริโฆว ถเล
 จิตฺโต โอกโมกตปฺพุทฺโต* คุงปลาที่เขายกขึ้นจากที่อยู่
 คือน้ำ หรือจากน้ำอันเป็นที่อยู่แล้วโยนขึ้นบก
 มิสฺสสตถ-- อุจฺติ, อุจฺเต. อุจฺจิตฺถาติ วา อุคฺคํ อุคฺติ = คำ
 พุด, คำเจรจา

- อุจฺจ = พนฺรชนินิฏฺฐาติทุกมวชฺชเน พุค, ให้สำเร็จ, ก้าวล่วง, ละเว้น   ญ.
 อุจฺจติ.
 ทำให้เป็น การิตนุโตคต (นับเข้าในการิต = เหตุกัตตฺวาจก)
 ว่า “นิฏฺฐาปิยเต นิฏฺฐา”

[๒๘]

- อุณ = ปิปาสายํ หิว, กระทบ, อยาก, ปรารถนา   ญ.
                   อุณฺติ, อุณฺนติ.
 อุฉิ = อุฉิมฺหิ แสวงหา - เสาะหา, เก็บข้าวตก   ญ.
                   อุณฺโณ ชีวิกฺคํ จตฺตฺรณฺนาทิสงฺคหฺกรณฺ. กวิกฺปฺพทุมโยชฺนา.
                   อุณฺจติ, อุณฺจาจฺริยาช อีหถ, น สุกรรา อุณฺเจน ปคฺคเหน
                   ยาเปคฺค.
- อุชฺช = อชฺชเว ตรง, ชี้อตรง, ชี้อสัตย์   ญ.

[๓๐]   อุโป อุปตฺตฺยํ จ   อุพฺโพ อุพฺพี จ หีสเน,
                   อุพฺภุภุภุภา ปุเร อุโล   ทาทานคเวสเน.   [๗]

ถึงคณะธาตุ แล้วจงแจกเป็นรูปอาขยาต

อุทฺธส = อุณฺเณ แสงหา, เสาหา   กิ.จ.
           = อุกฺขิเป ยกขึ้น, ชูขึ้น   จ.
           ธาตุนี้ อุ + ธส ธาตุก็เรียก.
           อุทฺธสนาติ, อุทฺธสนนฺติ. อุทฺธาเสติ, อุทฺธาเสนฺติ, อุทฺธายติ,
           อุทฺธาสยฺนติ รุถิ วายุ = ลม.
           คำว่า อุทฺธสนาติ เป็นต้นนักศึกษาจะแยกออกเป็น อุ + ธส
           + นา + ติ ก็ถือว่าไม่ผิด.

[๓๐]

อุป   = อุปตฺตฺยํ   เกิดขึ้น, ถือกำเนิด   จ.
           อุเปติ, อุปยติ.
           อุป ธาตุนี้มีเฉพาะในสัททณฺฑิตเท่านั้น.
           อุพฺพ, อุพฺพี = หีสเน   เบียดเบียน, บีบคั้น, ทรมาน   ญ.
           อุพฺพติ, อุพฺพนฺติ.
           อุพฺภ, อุภ, อุภฺภ   = ปุเร   ทำให้เต็ม   ญ.
           อุพฺภติ อุพฺภนฺติ. อุภติ อุภนฺติ. อุภฺภติ อุภฺภนฺติ.
           กริยาที วิภาคํ เกญฺเณโต คเมเนโต อุภติ ปุเรตีติ เกญฺเณ   =
           เป็นชื่อคัมภีร์อสังการ.
           เกน ชเลน อุภฺเกตฺตฺพฺโพติ กุมฺโภ, กุมฺภิ = หม้อน้ำดื่ม
           ใช้เป็น อกัมมกธาตุ เช่น สมฺนฺโต อากเตน อุทฺเทน อุพฺพติ

[๓๑]	อุโส ญ วรฺรชาสุ อุสุโย โทธาวิกร	ทาเห ตฺ ญ กหาทิกโก. อุโห ตกฺยุพ สํหเต.	[๔]
------	------------------------------------	---	-----

ปุเรตฺติ โสมโก = หนองน้ำ.

บางแห่งใช้เป็น 'โสพโก' ก็มีบ้าง, คำว่า 'โสพโก' นี้หากแยก
ออกเป็น ส + อุปฺก ก็จะต้องกับมติของศัพท์นี้* ส่วนใน
คัมภีร์ต้นแบบไม่มีการทำเป็น อสทิสพฺพณฺชนเทวภาว คือไม่มี
อุปฺก ชาตินั่นเอง.

อุต	= ทาหทานคเวสเน เราร้อน, ให, แสงหา	ญ.
	อุตฺติ อุฏกา = คบเพลิง	
	อุตปี = หญ้าอ่อน	
	โอสติ = ย่อมให้, ย่อมบริจาค	
	อุตติ คเวสตีติ อุฏโก โกสิโย = นกยูง	

[๓๑]

อุส	= วรฺรชาสุ ฆ่า, ทรมาน - เจ็บปวด - เสียคแทง	ญ.
	= ทาเห เราร้อน, เผาไหม้	ญ.คห.
	อุสติ, โอสติ.	
	ทาหตถ-- อุสติ ทหตีติ อุฏกา = คบเพลิง.	
	อุสติ ทหตีติ อุมมุกกั - อฺสมั, อฺสุมา - อฺกฺขลิ = เศษไฟ, ใอัน, หม้อข้าว	
	อุสติ ทหตี กามคฺคินาติ อุฏโฆ = โค.	
	อุสติ ทาหํ กโรตีติ อฺสุ = ธนู.	

ส่วนที่เป็นคหาทิกณฺทชาตุ แม้จะไม่มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทาง
สันสกฤต แต่ในคัมภีร์ทางศาสนานั้นมีให้พบตัวอย่าง เช่น
“อุณหติ ทหตีติ อุณฺโห = ความร้อน” นอกจากนี้ยังได้พบ
อุส ชาตุนีประกอบอยู่ในรูปของกิริยาเหตุกัตตุว่า อุณาเปติ
ฉะนั้น เมื่ออาศัย นัยคคหาทินัย แล้วกิริยาสุทหกัตตุรูปจึงควร
จะเป็น อุณหติ ดังนั้นจึงทำรูปวิเคราะห์ว่า อุณหตีติ อุณฺโห.

อุสุย = โทสาวีกรे ทำให้โทษปรากฏ, กล่าวโทษ, ริชยา
อุสุยติ. ฦ.

ธมฺเมน นยมานานํ กา อุสุยา วิชานตํ.*

อุห = ตกฺเก ตริกตรอง, คิด ฦ.
อุหติ อุหียติ วินิจฺฉียตีติ อุกา = เล็น.

คำว่า ตกฺยุ'พ ในคาถาให้ตัดบทออกเป็น ตกฺเก + อุพ
เหมือนคำว่า ตกฺยุพมฺขายํ โดยลบพยัญชนะที่มีรูปเสมอกัน
ออกไปตัวหนึ่ง เหมือน อคฺยาการํ.

อุพ = สํหเต รวบรวม ฦ.
โอพติ, อุพียเตติ อุพฺโป = แพ.

*****

[๓๒]	อุช ชีวนพล จุ	อญ อจณาทเน สिया,	
	อุโน จุ หานियं อุโย	อุยี้ จ ทนตฺปนฺตियํ.	[๕]
[๓๓]	อุส โรเค อุโห ตกฺเก	เอ คตฺยํ เอช กมฺปน-	
	ทิตฺตีสฺเสวโร วิพาชาयํ	เอโร ตฺ ลากฺวฺทฺธิสฺ.	[๖]

[๓๒]

อุช	=	ชีวนพล เป็นอยู่ - ดำรงอยู่, มีกำลัง - แข็งแรง	จ.
		อุชยตีติ อุชโน.	
อญ	=	อจณาทเน ปกปิด, เก็บ, ซ่อน	ญ.
		อุโณติ, อญเต ทิสํ เมโฆ.	
		สำหรับคำว่า อุโณติ และ อญเต นั้นพึงทราบว่าธาตุตัวนี้เป็น	
		ธาตุที่จัดอยู่ใน อลฺลคฺคณฺตฺตานนฺกสฺสราทิกณฺนิก.	
อุน	=	หานियํ เสื่อม, หย่อน, พร่อง	จ.
		อุเนติ, อุณยติ.	
		อุโน โลโก อติตฺโต ตณฺหาทาโส.* เอกฺกนฺวฺติ จิตฺตานิ.	
อุย, อุยี้	=	ทนตฺสณฺตฺตานนฺ ปั่นเส้นด้าย, ทอเส้นด้าย	ญ.
		อุยติ, อุโต, อุตุวา.	

[๓๓]

อุส	=	โรเค เบียดเบียน	ญ.
-----	---	------------------	----

โรโค ปีพา. อุตติ สนตํ ขโล.
 [๓๔] เอรทึ หีสายํ เอโส คติเอสนวุทฐิสุ,
 เอสุ คตฺยํ โอิโข โสส- ภูสาสมตฺถวารณ. [๔]

อุห = ตกเก คิต, ตริกตรอง ภู.
 อุหติ, อายุหติ (ข้อมพยายาม), วิอุหติ, พุหุหติ (ข้อมถอดถอน),
 อาโปหติ (ข้อมสละ) อณฺณตฺถา โปหนํ อุหนติ วิตถกณติ
 เอเตนาติ อุมิ, ตรงฺโค = คติน
 เอ = คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ ภู.
 เอติ อยติ สมายโย สมปรเรตพุโพติ สมปราโย.
 เอช = กมฺปนทิตฺตีสฺสุ หวันฺนโหว, สวาง - รุงเรือง, อยาก ภู.
 อาภาทิสฺสุ เอชติ กมฺปตีติ เอชา = คณหา.
 เสซฺ ติปากํ ติกฺกริชฺ. จตฺรูปณฺจ เสชิน, อนเนโช สนฺติมารพฺ.๒
 เอส = วิพาธายํ เปียดเปียน, รบกวน, กำจัด ภู.
 เอส = ลากวุทฐิสุ ได้, เจริญ ภู.
 คมฺภีเร คารเมรติ เอชติ วทฺษติ อกฺติ เอเตนาติ เอโร =
 เชื้อไฟ.
 สุขเขมิโต.

[๓๔]

เอรทึ = หีสายํ เปียดเปียน ภู.
 เอรณฺทติ โรกํ หีสตีติ เอรณฺโ, อามณฺโ = ต้นละหุ่ง
 เอส = คติเอสนวุทฐิสุ ไป - ถึง - บรรลุ, แสงหา, เจริญ ภู.

เอสติ, ปรีเยสนา, ปรีเยฐจิ.

[๓๕] โจวโซ พลเตเช โอลิ ปสारे โภวโป นิฏฐุเก,
ตปนเน จุ โอปุชิ ตุ วิลิมโปยมา สมตถเน. [๕]

ปหายาเนสนัน ฌมเม นุปปาเทนตสฺส เอชียา,
สุทฺธตถา เอชि สฺทฺธิติ วุตตมาชีว นิสฺสิตฺ.

เอสฺ = กตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ ฌ.

เอสติ เอสฺสติ เอสฺสนตฺ กิริทุคฺเคสฺ.

ในกัมภีร์โลกียะมากเล่มไม่มี อฺ อนุพันธ์ คงแสดงเพียง “เอส
คตฺยํ ” เท่านั้น.

โอช = โสสาฎาสาสมตถวารणे เหือดแห้ง, ประดับ - ตกแต่ง -
กล้า - แข็ง, สามารถ, ห้าม ฌ.

โอชติ.

[๓๕]

โอช = พลเตเช มีปลั่ง, มีเดช ฌ.

โอชยติ. โอชสงฺขาโต อาหาโร, โอโช ทิตฺติพลฺลสฺ จ.

โอลิ = อปสारे ขับไล่, นำออก - คลี่ออก - เขี่ยคออก ฌ.

โอลิติ. ภควนฺตํ ภูตฺตาวี โอนีตปตฺตปาณี.*

โอโป = นิฏฐุเก บ้วนน้ำลาย, ถ่มน้ำลาย ฌ.

= ชปนเน ตັงไว้, วางไว้ ฌ.

โอปติ. โอสถิ สงขาทิตวาน มุเขน เขฬิ โอปิ.^๑

จปนตถ-- น เตสํ โกฎฺเจ โอปนติ.^๒

โอปุชฺช = วิลิมเป ฉาบทา, พอก

ฎ.

ธาตุนี้ อว + ปุชฺช ธาตุก็เรียก.

โอปุชฺชติ. โคมเขน ปลวี โอปุชฺชาเปตฺวา.

คำว่า 'โอปุชฺชติ' นี้จะแยกบทออกเป็น อว + อ + ติ ก็ได้
เช่นกัน

โอมา = สมตฺถเน ความสามารถ

ฎ.

โอมา ธาตุนี้เป็นธาตุที่จัดอยู่ใน อลุตฺตฺนฺตฺตานกสราทิกฉณิก
ดังนั้น จึงมีรูปเป็น โอมา. มีอุทาหรณ์ที่มาในบาฬี เช่น
“โอมาติ ฆนฺเต ภควา อิทธิยา มโนมเขน กายเขน พุรฺหมฺโลกํ
อุปฺสงฺกมิตฺตุ”^๓ ในอรรถกถา เช่น “โอมาตีติ ปโหติ สกฺโกติ,
อิทํ เตปิฏฺเฏ พุทฺทวงฺเณ อสมฺภินฺนปทํ.” ส่วนในฎีกา
คงอธิบายตามมติของอรรถกถาจารย์ โดยแยกบทออกเป็น
อว + มา เป็นไปใน สติตฺตถ.

- [๓๖] โอลชึ เขเป โอลโท โอลทึ ญจุ อุกฺขิเป,
 โอลโห จาเค อัส ภาค- สงฺฆาเตสุ จุราทโก
 อโห คเต ญ ทิตฺถํ จุ อิม สราทิชาตโว. [๖]
 อิติ ชาตวตถสงคเห
 สราทิกชาตวตถกณฺโฑ ปจโม.
 สตฺตจตฺตาลีสตาเนตฺถ ชาตโว. ๑๔๗

[๓๖]

- โอลชึ = เขเป ชัดไป, ทิ้ง, ขว้าง, สิ้นไป ญ.
 โอลชฺชติ, โอลชฺชนฺติ.
 โอลท, โอลทึ = อุกฺขิเป ขว้างขึ้น, โยนขึ้น, ยกขึ้น ญ.จ.
 โอลโห = จาเค สละ, ละ ญ.
 โอลโหติ. สพุพมนตํ อโปหติ, อญฺญตฺตา โปหนํ.
 อัส = ภาคสงฺฆาเตสุ แบ่ง - จำแนก, ประชุม - รวบรวม จ.
 อัสเสติ, อัสยติ ฐนํ วาณิโช. อัสโส, อัสสุ. จตุรสฺโส, อญฺจฺโส,
 สอพสฺโส.
 อโห = คเต ไป - ถึง - บรรลุ ญ.
 = ทิตฺถํ สว่าง, รุ่งเรือง จ.
 อโหเต.
 ทิตฺถตฺถ-- อหฺยติ, อหฺยณฺติ, อหฺยเต, อหฺยณฺเต.

สราทิกชาตวตถกัณฺท์ ที่ ๑ จบ.

ในกัณฺท์ที่ ๑ นี้มีชาตฺ ๑๔๗ ตัว

*****

[๓๘]	กโค กริยาย์ กโจ ภู	รวพนุเช ทิจุญ ชุเต,	
	กจิ ทิตฺติพนุเช กช	รุเห กชฺโซ ตุ ปีพเน.	[๕]
[๓๙]	กโฏ คติวสุสาวเร	กฏิ คตฺยํ กโง สุต-	
	กิจฺฉิวปาเก กจิ	ภู โสเส ญฺจ อชฺฌเน.	[๔]

[๓๘]

กค	=	กริยาย์	ในกิริยามตุคมีการไปเป็นต้น	ภู.
กจ	=	รวพนุเช	ร้อง, ผูกพันธ์, ผูกมัด	ภู.
	=	ชุเต	สว่าง - รุ่งเรือง	ท.จ.ญ.
		กจติ.		
		กจยติ	พนฺธิยตีติ กจฺโง = สถานที่เฉอะแฉะ, รักแรั	
		กจฺจติ	ทิพฺพตีติ กจฺโจ = คนแรก ๆ = ต้นตระกูล	
		ตสฺส	อปจฺจํ กจฺจาโน กจฺจาโย กาดิยาโน กาดิยานี จ,	
		กาเจติ,	กจติ ทิพฺพตีติ กาโจ, กาจมณิ = แก้วผลึก	
กจิ	=	ทิตฺติพนุเช	สว่าง - รุ่งเรือง, ผูกพันธ์ - ผูกมัด	ภู.
		กจฺจติ	ทิพฺพตีติ กจฺจณํ กจฺจนา วา = ทองคำ	
กช	=	รุเห	งอกขึ้น	ภู.
กชฺช	=	पीพเน	เบียดเบียน, บีบคั้น, กำจัด	ภู.
			ในคานานี้บาทที่ ๒ มีอักษรเกินอยู่ตัวหนึ่ง	

[๓๙]

กฏ	=	คติวสุสาวเร	ไป - ถึง, ฝนตก, ห้าม - ปิดกั้น	ภู.
		กฏติ,	กโฏ = เสือล่าแพน, ขมับข้าง ฯลฯ	
		กฏโก,	กฏกํ = กำไลมือ, ไหล่ภูเขา ฯลฯ	

[๔๒]   กณทวโ หีสากณทติ-   เมททรวสฺส กณณ จุ,
                  สวเน จ เมเท กติ   สุตตชนนเมทเน.   [๓]

เครื่องตวงข้าวชนิดหนึ่ง

กณทิสฺส กุญฺ = อาเทศ กณท เป็น กุญฺ.

กณทียติ ฉินฺทียตีติ กณทฺโถ = ต้นไทรใหญ่.

กณทฺโถ = ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

กณทรา = เส้นเอ็นใหญ่

[๔๒]

กณทว = หีสากณทติเมททรวสฺส   เปียดเบียน, เท, ตัด, ของเหลว -
                  น้ำ   กุ.

กณทวติ, กณทวณฺตสฺส, กณทฺ = หิด

กณณ = สวเน จ เมเท   ฟัง, ทำลาย   จุ.

กณณฺเตติ, อากณณฺยติ. กณณฺยณฺติ สฺสนฺติ สทฺทมนฺนาติ

กณโณ = หู

กติ = สุตตชนนเมทเน   ทำให้เกิดเป็นด้าย = ปั่นด้าย, ตัด - หลาว
                  - บาด   กุ.

สฺสฺตํ กณฺเตยฺย.° สลฺลํ กณฺตตีติ สลฺลกณฺโต,๒ มา โน อชฺช

วิกณฺตีสฺส,๓ อโยกณฺโต.๔

ใน เมทตถ เป็นจุรําทักษิกะได้ด้วย ส่วนอุทธรณฺไม่ต่างกัน.

๑. วิ.มหาวิ.๓/๑๕๒

๒. พุ.เถร.๒๖/๔๓๑

๓. พุ.ชา.๒๔/๘๔

๔. มุ.ฎิ.๑/๑๔๔ (ณ)

[๔๓] กตฺตรโร สิริลลตฺเต จู กตฺโถ สิลามเน กโถ,
หีสาปาเก ภู วาเกย จู กสิ วฏฺกมฺหิ วตฺตติ. [๔]

[[๔๓]]

กตฺตร = สิริลลตฺเต หย่อน, เทียบทาบ จู.
กตฺตรเรติ, กตฺตรยติ, กตฺตรยณฺติ สิริลา ภวนฺตีติ กตฺตรา =
คนแก่.
เตสํ ทณฺโฑ กตฺตรทณฺโฑ = ไม้เท้า.
กตฺตรสุปฺปํ ° = กระดัง

กตฺถ = สิลามเน สรรเสริญ, ยกย่อง, อวด ภู.
กตฺถติ, กตฺถนฺติ.
พหุมาปี โส วิกฺตฺเตยฺย อณฺณํ ชนปทํ กโธ.^๒
กตฺถเต คุณิํ ณี.

กถ = หีสาปาเก เบียดเบียน, หุงต้ม - ทำให้สุก ภู.
= วาเกย กล่าว, แสดง, ชี้แจง, อธิบาย จู.
กถติ, กถิโต = สุกแล้ว
วาภยตฺถ-- ฆมฺมํ กเถติ, ฆมฺมํ สากจฺฉติ, สห กถนํ สากจฺฉา,
กถา, ปริกถา, อฏฺฐกถา.
ยายตฺถ'มภิวณฺณณฺติ พยฺยชนตฺถปทานุคํ,
นิตานวตฺถุ สมฺพนฺธํ เอสา อฏฺฐกถา มตา.^๓

[๔๔] กโท ภู โธทนาวุทาน- มเท ทิ พุยาकुเล กทิ,
 กนุโท จ อมเท ภูจุ กทุโท ภูจุฉิตสทุทเก. [๔]

กถิ = วงกมุหิ คค, โค้ง, งอ, โก่อ ภู.

[๔๔]

กท = โธทนาวุทานมเท ร้องไห้ - คร่ำครวญ, ร้องเรียก, มัวเมา -
 ประมาท ภู.

= พุยาकुเล ว วุ่นวาย, โชคร้าย ทิ.

กทติ กเท มเท อลนุติ กทล = ชนิดของน้ำเมา

ปาฐะว่า มทุเท = ย่ำยี, ทำลาย ก็มีบ้าง

พุยาकुลด-- กทุยติ, กชชติ.

กทิ, กนุท = โธทนาวุทานพุยาकुเลส ร้องไห้ - คร่ำครวญ, ร้องเรียก,
 วุ่นวาย ภู. จ.

กนุทติ, ปกุกนุท. กนุทียติ อวุหียตีติ กนุทโร - กนุทรี =
 ซอกหิน

อกุกนุเทติ, อกุกนุทยติ.

ในจุราทิกณิกะโดยมากจะมี อา เป็นบทหน้า ในสัททนีติ
 จุราทิกณิกะมีอรรธว่า สาดจุเจ, จุ.* ที่ถูกจะต้องเป็น 'สทุท
 สาดจุเจ' แม้ชาตวัตถะนี้ก็เป็นไปใน โธทนาวุทานคต.

กทุท = ภูจุฉิตสทุทเก การทำเสียงอันน่ารังเกียจ ภู.

กทุทตีติ กทุโท, กทุทโม = โคลน, ตม, เลน.

กทุทน = เสียงท้อร้อง

[๔๕]

กโน ทิตฺติกนฺตฺกเต
 กนฺยฺยํ สทฺทททฺทน-
 ทฺกคฺนฺเช กโป ญฺ สตฺติ-
 ทยาจฺฉาท ญฺญ จเล.

[๓]

[๔๕]

- กน = ทิตฺติกนฺตฺกเต สว่าง - รุ่งเรือง, ยินดี, ไป - ถึง ญ.
 กนฺติ ทิพฺพติ วิโรจตีติ กณฺณา = นางสาวน้อย.
 ตถา กนํ = ทองคำ
- กนฺยฺยํ = สทฺทททฺทนทฺกคฺนฺเช เปล่งเสียง, ชุ่มชื้น, มีกลิ่นเหม็น ญ.
 กนฺยฺยติ, กนฺยฺยเต วจฺฉมมฺภสา. กนฺยฺยเต มจฺโฉ = ปลา
- กป = สตฺติทยาจฺฉาท ความสามารถ, เอ็นดู, ปกปิด ญ.
 = จเล ห้วนไหว ญ.จ.
- ตฺถจฺฉี อฺปฺปาเทตฺถุ กปฺติ สกฺโกตีติ กปฺปฺรํ, ฆนฺสาโร = การบูร.
 กปฺโณ = คนกำพร้าว.
- ตสฺส ภาโว กปฺลณฺ. กปฺติ ทนฺเต อจฺฉาทตีติ กโปโล =
 แก้ม.
- กปฺตีติ กโปโต, ปาราวโต = นกพิราบ
- จลนฺตฺถ-- กปฺติ จลตีติ กปฺ = ลิง.
- กาเปติ, กาปฺยติ.

[๔๖] กปี ญ ตกุกถคณฐ- หึสาสญจลสตุตึสุ,
 จุ คตุยั กปโป ญ สตุยั จุ ตกุกวึธึเนทเน. [๒]

[๔๖]

กปี = ตกุกถคณฐหึสาสญจลสตุตึสุ ก่าจ้คกถึนของขางไม้,
 ห้วนไหว, สามารถ - อาจ ญ.
 = คตุยั ไปได้, ถึง, บรรลु จุ.
 กมปติ อตุตโน คณฐเน อญลั คณฐั หนตึ โรคาปนยเน วา
 สมตถตึตึ กปโปโร, กมปเต หทยั มม. อึทมปิ หตุยั สลลั,
 กมเปตึ หทยั มม.^๑
 คตุยตุถ-- กมเปตึ กมปยตึ = ย่อมไป
 กปโป = สตุยั สามารถ, เหมาะ ญ.
 = ตกุกวึธึเนทเน ตริกตรอง, จ้คแจง, ต้ค จุ.
 กปโปตึ ริปโว เซตุ้ สมตถตึตึ กปโปโน, ราชา. อึท กปโปตึ
 อมหากั, เนตึ อมเหตุ กปโปตึ.
 ตกุกวึธึเนทนตุถ-- กปโปตึ, สงกปโปตึ, สมมาสงกปโป^๒ =
 ค่าริชอบ
 สึหเสยั กปโปตึ,^๓ โมโร วา สมกปโปยึ.^๔ กปโปตึกสมสสุ.^๕
 กปโปตึวา, กปโปโก = ช่างต้คผม - แต่งผม = กัถบก

๑. พ.ชา.๒๘/๔๔๔

๔. พ.ชา.๒๗/๕๔

๒. วิมหา.๔/๑๕

๕. ส.ส. ๑๕/๑๐๘ ส.สหา.๑๘/๔๑๕

๓. อัง.ตึก.๒๑/๕๔ อภิ.วิ.๓๕/

[๔๗] กโพ วรรณณ กพโพ ทปฺป- คตีสฺส กมุ ญ คเต,
 ญจฺจฉายํ อุปสคฺค- ปุพฺพโก วิวิคตฺตโก. (๓)

[๔๗]

กพ = วรรณณ ผิว, สี ญ.
 อกพินีลาทิวณตตมคมีติ กปิโล, พสฺสโป, อิโล = สีต่าง,
 สีลาย

กพฺพ = ทปฺปคตีสฺส หิง - จองหอง, ไป - ถึง ญ.
 พิงฺทราบวาทปฺป และ คพฺพ (ที่เคยกล่าวมาแล้วในตอนต้น) มี
 อหฺงการ เป็นอรรธ

กมุ = คเต ไป, ถึง, บรรลุ ญ.
 = อิจฺฉายํ ปรารธนา - ต้องการ ญ.จ.
 กมติ, กมนฺติ, จงฺกมติ.

อิจฺจนตฺต-- กามมติ, กายมติ, กามิยตีติ กาโม, กวานิกนฺติ.^๑
 อภิกฺกนฺตวณฺณา.^๒
 = ถ้ามีบทอุปสรรค เช่น ป, ปรา เป็นต้นนำหน้าจะมีอรรธต่าง ๆ
 กัน เช่น

ปกฺกมติ = ช่อมเหล็กไป.

วิกฺกมติ, อุปฺกมติ, ปรกฺกมติ = ช่อมพยายาม

สงฺกมติ, อติกฺกมติ, อกฺกมติ = เขียบข่า, ข่ายี่.

นิกฺกมติ, เนกฺกมติ, เนกฺกมฺมํ ทฏฺฐุเขมโต อุกฺกมติ = กระโดด,

[๔๘]	กมฺโพ สํวรจน- สฺวา วเช กรทท เจว	คเต กโร ตญฺ กร, กรณฺโทปี จ ภาชน.	[๔]
------	------------------------------------	-------------------------------------	-----

ก้าวไป, ออกไป.

โอกกมตติ, อนุกกมตติ, อภิกกมตติ, อภิกกโมสนันํ ปรณายตติ.

ปรุกกมตติ, ปรุกกโม = การถอยกลับ, การก้าวกลับ.

ชทนี้ กม ชทก็เรียก, ในที่นี้ใช้เป็น กมุ เพราะในคัมภีร์
กวิกัปปทุมะลันมี อู อนุพันธ์ ส่วนวิธีทำตัวนั้นไม่ต่างกัน.

[๔๘]

กมฺพ = สํวรจนคเต สํรวม - ระวัง, ห้วนไหว, ไป - ถึง ญ.

กมฺพตติ สํวรณํ กรอติติ กมฺพุ = กำไลมือ, หอยสังข์.

กมฺพมฺหิ สลยจนเณ อลนตติ กมฺพลํ = ผ้ากัมพล, ผ้าทำ
ด้วยขนสัตว์.

ศัพท์ว่า ปาวาร วาจก กมฺพล ในคัมภีร์โลกียะทั้งหลายใช้
อักษรตัวที่ ๓

กร = กร, กรณเณ กระททำ ต.ญ.

= วเช ช่า ส.

สุวรรณํ กฏกํ กรอติ,* กุพฺพตติ, กรุพฺพตติ. นตฺถิ โลเก รโห

นาม, ปาปกมฺมํ ปกรุพฺพโต.^๒ กยิริติ สงฺขโรติ อภิสงฺขวาโร.

ในประโยคกรรมมีรูปเป็น-- กรียติ, กรียตติ, กุฎิ เม กยิริติ.

ถ้างการิตปัจจยจะมีรูปเป็น-- โพธิสตุโต มหาชนน ม. ๑-

[๕๐]	กลว ทิ ภย โหติ	กลโ หุจจนเน สียา,	
	กลทท โรทเน กลโล	อสททสทททททททททท.	[๕]

กลํ นาคุขติ โสพลี,^๑ กลา โสพลโม ภาค,^๒ กลโล,
อกลลโก.

กลท = โรทนาวหานะ ร้องไห้ - คร่ำครวญ, ร้องเรือก
กลนุทติ กลนุทโก = กระรอก, กระแต.
ในกวิกัปปทุมะยังมีใช้เป็น กลท ชาติอีกด้วว่า กลท พยา-
กุลวิกเลสุ, กลทเต.

กลป = อวียตุคิยํ พุดไม้ซัด

[๕๐]

กลว = ภย กลัว
กลพยติ, กลพยนุติ, กลวยติ, กลวยนุติ.

กลห = หุจจนเน ทิเตียน, นินทา, กล่าวหา
กลหติ, กลโห = การทะเลาะวิวาท, การชกต่อย
มติขงโมคคัลลน ^๓ ว่าเป็น กล ชาติโดยยกอุทาหรณ์ว่า
“กลียติ ปรมิยติ อนเนน สุรภวานุติ กลโห.” ส่วนมติขง
คัมภีร์โลกิยะว่าเป็น หน ชาติโดยยกอุทาหรณ์ว่า “กลํ หนุติติ
กลโห, วิวาโท.” สำหรับการวินิจฉัยอรรถนั้ ฟังทราบข้อ
ตกลงกันตามโลกโวหาร สมดังคำที่กล่าวไว้ใน เกทจินตาวา
“ ยถา กลณจิ พยุปฺปตฺติ รุพฺพิยา อตฺถนิจฺจโย.” ^๔

๑. วิ.จุ.๗/๘๔ ส.ส.๑๕/๒๕๓

๒. ธน.๕๓ คถายํ

๓. โมค.๗/๒๒๓ ตฺตฺเต

๔. เกทจินต.๑๗๓ คถายํ

[๕๑]   กโว อุตฺติยํ กโส ตฺ   วิเลขสทฺทหีสน-
                  คตฺตีสุ วิปฺพุโพ มฺลฺลเต   กสิ วิทฺธํสยายน.   [๓]

กลฺหิ = โรทเน ร้องไห้ - คร่ำครวญ   ฎ.

กฺลฺล = อสทฺทสทฺทกุชเน นัง, เปล่งเสียง, พุดไม่ชัด   ฎ.
                  กฺลฺลเต โลโก. วาตเวเคน สมฺทฺทโต กฺลฺลติ นทตฺติ กฺลฺลโลโล,
                  มหาวิจิ. กฺลฺลโล นานํ อกฺลฺลโก.*

[๕๑]

กฺว = อุตฺติยํ สรรเสริญฺ - ชมเชย   ฎ.

                  สนฺตํ กวติ ฆณฺเณตฺติ กฺวิ = กวี, นักประพันธ์

กฺส = วิเลขสทฺทหีสนคตฺตีสุ จิดเขียน, เปล่งเสียง, เบียดเบียน, ไป   ฎ.

                  = ถ้ามี่ วิ เป็นบทหน้า มฺลฺลเต ในความบาน

                  กสฺตฺติ กสโก = ชาวนา

                  กสนฺติ วิเลขนฺติ เอตฺถาติ กจฺจ, ปามํ = โรคหิด

                  กสนํ วิเลขนํ กสิ = การไถ

                  กสฺสโก ปติชานาสิ, น จ ปสฺสาม เต กสิ.*

                  กสฺตฺติ กณฺโห = ดำ

                  กสิยตฺติ กาสฺ = หลุม

                  น กสิยตฺติ อากาโส = อากาศ

                  กสฺติ หีสตฺติ กสาโย (กาสาโย วา) = น้ำฝาด

                  อกสิ นิโรชตฺตมคมีติ กสฺมฺ, นิโรชํ. กสฺติ ยาติ วินาสนฺติ

[๕๒] กสึ คตีสุสฺสเนสุ กสฺโส ก๗ฏญฺํ กโพ มท-
เสกคกุกสฺเส กา ส๗เท กาโถ จู หีสเน ลียา. [๕]

กฏจํ, ทารุ = ไม้.

กสติ ปวตตตีติ กสิณํ, อเสตํ. กสียติ ทุคฺเคน คมียตีติ กสิริ,

กัจจํ = ยาก, ลํบาก

วิปฺพพุดถ-- วิกสติ ปทุมํ, วิกสิโต วิกาโส.

กสิ = วิทุธํสยเน ทํลย, ใโป ฃ. ฃาคูนี้ใโป อีการันต๗าคู. กัสติ, กํโส, กํส๗ติ = สํริค, ถาคสํริค

[๕๒]

กสิ = คตีสุสฺสเนสุ ใโป - ถิง, ใโปวใโป ฃ. ฃาคูนี้ใโป อีการันต๗าคู. กสติ, กสนติ.

กสฺส = ก๗ฏญฺํ ลาก - ฃักมา - จุคมา ฃ. กสฺสติ, ๗ริกสฺสติ, มุลา๗ ๗ฎีกสฺสเส๗.*

ก๗ = มทเสกคกุกสฺเส มํวมา, รค, กระจด้าง- ใโป๗ค๗ ฃ.

กา = ส๗เท ๗ล่งเสี๗ง, ออ๗เสี๗ง ฃ. กาคี ส๗ทํ กโรตีติ กากอ, ๗๗โส. กาคี ๗รุสํ ๗ทตีติ กากโ, ฃณโใโป = คํ

[๕๓]	กาลโถ จู กาลสงฺขยานเน มนฺตเน จาลเนปิ จ, กาลโถ กุสทฺทปกาส-	สชฺชเน ภู ชฺเต ทิฏฺฐ.	[๒]
[๕๔]	กาสุ ทิตฺติโสภเนสุ วเร กิจิ มทฺทเน จู	กิญฺญ ฌานุนฺนตีสฺสุ สุวา, กิญฺญ ภาเย ภเย คเต.	[๔]

กาล = หีสเน เปียดเปียน จ.

[๕๓]

กาล = กาลสงฺขยานเน มนฺตเน จาลเนปิ จ นับเวลา, ปรีกษา,
หวั่นไหว จ.

กาลลติ กาลยติ.

กาลลียเต สงฺขยายเตติ กาลโถ = เวลา

กาส = กุสทฺทปกาสสชฺชเน ใอ- กระแอม, ประภาศ, ตกแต่ง
- จัดแจง ภู.

= ชฺเต สว่าง - รุ่งเรือง ภู.ทิ.

กาสเต วุทฺโธ, อุกฺกาสิคฺวา. กาสํ สาสํ ทริ พาลยํ, จินฺเมโร
นิกจฺจติ.*

ชฺตยตฺถ-- กาสเต, กาสฺยเต จนฺโท = พระจันทร์

[๕๔]

กาสุ = ทิตฺติโสภเนสุ สว่าง - รุ่งเรือง, งดงาม ภู.

กาสติ.

ทฺเว สนฺโต ปกาสนฺติ.๒ คุจฺจภาเวน ปุณฺชภาเวน วา, กาสติ

ปกาสตีตี กาสุ = หลุม.

กาสุ ขนติ สารถิ,* กิ กาสุยา กริสฺสตี.๒

องฺคารกาสุ อปเร มุณฺนติ,๓ วิกาโส, ปกาโส.๔

ถ้ลงการิตป้จยจะมีรูปเป็น-- ปกาสติ, สํกาสนา, ปกาสนา.

กิ = ฃาณฺณนตีสุ ฐู - ฃ้าใจ, พุ้ขึ้น - งอนขึ้นข้างบน
= วมธ ฃ่า

เกติ อุทฺธํ คจฺฉติ ปวตฺตตีตี เกตุ = ฃง

วตฺตล-- กิโณติ กิยนฺเต หีสิยนฺเต ควาทิหีติ กิฏฺฐานิ,
สสฺसानิ. เตหิ สมฺพาโร เทโส กิฏฺฐสมฺพาโร.

นิกฺคณฺเหยฺย สกํ จิตฺตํ กิฏฺฐาที วีย ทฺพปฺปสุ.

กิจิ = มทฺทเน ย้ายิ, ฃ่มชี
กิลฺยเจติ สตฺเต มทฺทตีตี กิลฺยจฺฉํ, ปลิโพโร, อกิลฺยจฺฉํ
อนาทานํ.

กิญฺ = ภาเย ภเย คเต ท้าให้กั้ว - ฃ่มจู่, กั้ว, ไป-ถึง-บรรล
พฺยคฺโข ฃนํ เกฏฺฐติ, ฃโน พฺยคฺขมา เกฏฺฐติ.

[๕๖]	กิโร วิกเขปวิกิเร กิโด ภู สุกุกกีฬาสู	เนกตโต'พยุยปุกุพโก, นุเท จุราทโก ภาเว.	[๒]
------	--	---	-----

[๕๖]

กิริ	= วิกเขปวิกิเร ชาติไป, กระจัดกระจาย - เรียราย กิริติ กงขั วิกขิปติ อปนเตติ กิโด. ปรทุกขั กิริตีติ กรณา = ความสงสาร กิริติ ปตฺถรติ วิกขิปติ วา ติมิรนุติ กิโรณ, รัสสี = รั้งยี, รัสมิ, แสงสว่าง. โสเกตุ เมตถ รตนานิ วิกิริยนุตีติ กิริตี = มงกุฎ กิริตีติ กิราโต, สวโร = คนป่า, คนร้าย = ถ้ามี อพยบท เป็นบทหน้าจะมีอรรถเป็นเอนก เช่น- สฺกิริติ, สฺกิญโณ = ปะปนกัน, เจือปนกัน. ปกิริติ, ปกิญณา = เรียรายไป. อาภิญณา ลุทฺธกมฺเมหิ = เกื่อนกล่น ปติกิริติ, อุปกิริติ = เบียดเบียน, ฆ่า, ตัด	ภู.
กิล	= สุกุกกีฬาสู ขาวสะอาด, เล่น = นุเท ขับไล่, ผลักดัน - บันทา มติของสัททนีติว่า-- ปิตยกีฬเนสฺ • ในคัมภีร์ต้นฉบับ เป็น-- 'สุกเก สุกุกวณฺเณ' อรรถนี้ไม่สอดคล้องกับอุทาหรณ์ ที่ว่า "กิลติ ปาสาทิ" ที่เปลี่ยนเป็นเช่นนั้นสันนิษฐานว่า อรรถว่า สีเหลือง เป็นอรรถที่เหมาะสมที่สุด. ในนิสสยะ	ภู. จุ.

[๕๗]	กิลมุ เขเท กิลโท กิลิส ทิ อุปตาป-	ทฺยทฺยเท กิลิทิ โรทเน, มลินเ ฎุททิ พาทเน.	[๗]
------	--------------------------------------	--	-----

ท่านแปลไว้ ว่า “ความยินดี (ปีติ)” แต่ไม่สอดคล้องกับ
อุทาหรณ์ว่า “ปีติภาโว ปีติยํ ยถา ทฺยจฺยิ.”

[๕๗]

กิลมุ	= เขเท เหน็ดเหนื่อย, ลำบาก ครุ จิวโร ปารุปนฺโต กิลมตฺติ, กิลนฺตกาโย, กิลมโถ.	ฎ.
กิลิท	= อทฺยทฺยเน ชุมฺชฺฉิน, เปียก, อิ่มเอิบใจ, ชื่นใจ กิลิชฺชตฺติ. กิลินฺนํ องฺคชาตํ ทิสฺวา.	ทิ.
กิลิทิ	= โรทเน ร้องไห้, คร่ำครวญ กิลินฺทตฺติ, กิลินฺทนฺตฺติ.	ฎ.
กิลิส	= อุปตาปมลินเ เร่าร้อน, เสร้าหมอง = พาทเน เบียดเบียน กิลิสฺสตฺติ, กิลเสสา, เกฺลเสสา, จิตฺตมฺหิ สํกิลิทฺฐมฺหิ, สํกิลิสฺสนฺตฺติ มานวา.* กิลิทฺฐํ วจฺฉํ ปริทฺทตฺติ กิลิสตฺติ, กิลิสฺนาตฺตฺติ กิลเโส, ราโถ ทฺยจฺยํ วา. อุทาหรณ์ของ “ทฺยจฺย” คือ-	ทิ. ฎ.กී.
	อิตฺถจฺจ ปจฺจยํ ลทฺธา ปุพฺพเ กิลสมตฺตโน, อานนฺทิมฺปิ จริสฺสุ รณฺณีเย กิริพฺพเช.๒	

[๖๐]	กุโก อาทาน กุโจ ตุ โกฏิลโรธสโยค-	อุจจสททปฏิกม- เลณเส ปวตตติ.	[๒]
[๖๑]	กุญโจ โภฏิลปคตย- กุชิต สทเท กุชฺ เณเย	นาทเร กุจฺโน จุ นินทเน, กุชฺโซ อโรมุชีกเร.	[๕]

[๖๐]

กุก	= อาทาน ถือเอา, ยึดมั่น, ถือมั่น กุกตติ โกโก = หมาป่า กุกกุโร = หมาบ้าน. กุกกุโณ = ไก่ กุกียติ ปาปการีหิติ กุกกุฬิ = เจ้าหรือถ่าน, ถ่านเพลิง สกุณโณ โสพโโก = บึง, หนอง ตถา กุกกุโป, ตุสคคิ. กุกติ อตตโน สทเทเน สดตทาน มนํ คณหาตติ โกกิโธ = นกคเหว่า, ปรปฏุโจ.	กุ.
กุจ	= อุจจสททปฏิกมโกฏิลโรธสโยคเลณเส ตะโกน, ก้าวกลับ, คค - งอ, ปิดกั้น, ประกอบ, เบียดเบียน - ชิดเขียน โกจติ สงกุจติ เกเจติ ยุคลํ สยุชชตติ กุโจ = เต้านม กุจผโล = ต้นมะพลับ กุจ ธาตุนี้ส่วนมากจะใช่เป็น โรคตถ ส่วนในคัมภีร์โลกียะ ทั้งหลายกล่าวว่ใช่เป็น ปฏิกมตถ นั้น ส่วนมากจะมี ส เป็นบทหน้า.	กุ.

[๖๑]

กุญจ	= โภฏิลปคตยนาทเร ทำให้คค-โค้ง-งอ, ทำให้น้อย, ไป, ไม่เอื้อเพื่อ	กุ.
------	---	-----

๒๕]	กฺนฺโถ กิ ทฺกฺขาลิงฺคเน กฺโท ตฺ กิพฺเน กฺทฺ,	
	มิจฺฉาวาเกฺย จฺ กฺทฺโท ตฺ กิเพ กฺโร ทิ โกปฺเน.	[๕]
๒๖]	กฺโป ทิ โกเป จฺ ชฺติ- ทฺพฺพฺลฺย กฺปิ วา กฺทฺ,	
	กฺจฺ อจฺฉาเท กฺมาโร กฺมาโลปิ จฺ เกพฺยํ.	[๕]

[๖๕]

กฺนฺ	=	ทฺกฺขาลิงฺคเน ความทฺกฺชํ - ลำบาก, สวมกอด	กิ.
		กฺนฺณนาติ.	
กฺท	=	กิพฺเน เล่น	กฺ.
		โกทฺติ, โกทฺนฺติ.	
กฺทฺ	=	มิจฺฉาวาเกฺย พุคฺคอย่างผิด ๆ	จฺ.
		กฺนฺเทติ, กฺนฺทฺยติ.	
กฺทฺท	=	กิเพ เล่น	กฺ.
กฺร	=	โกปฺเน ความโกรธ	ทฺ.
		กฺชฺณติ.	
		กฺทฺโร อตฺถํ น ชานาติ. ^๑ ตสฺส กฺชฺณ มหาวีร. ^๒	
		โกโร กฺชฺณนา กฺชฺณิตตฺตํ. ^๓	

[๖๖]

กฺป	=	โกเป โกรธ, กำเริบ, พิณาศ	ทฺ.
	=	ชฺติทฺพฺพฺลฺย โชติชฺวง - รุ่งเรือง, อ่อนกำลัง	จฺ.
		กฺปฺปนฺติ วาตสฺสปี เอริตสฺส. ^๔ โกโป วจีปโกปํ รกฺเขยฺย. ^๕	

๑. อจฺ.สคฺคก.๒๓/๑๐๗ พฺ.มทา.๒๕/๑๖,๕๒๓

๒. พฺ.ชา.๒๗/๑๓๗

๓. อภิ.สํ.๒๖๕

๔. พฺ.ชา.๒๗/๔๕๓

๕. พฺ.บ.๒๕/๖๒

[๖๗]	กุโร สททอกโกเสสุ สงขุขยานพนุทธสงฆาเต	กุโล สนฺตानสํวร- พนุฐสุ จาติ เกจน.	[๒]
------	---	---------------------------------------	-----

วโณ ปุณ กุปฺปติ, โกปินิ = องคชาต
 ยสมิ วิวญฺหิ หิริ กุปฺปติ น ติฏฺฐติ ตํ หิริโกปินิ = อวัยวะ
 น้อยใหญ่ที่เป็นเครื่องทำลายหิริ
 ชุตินุพฺพลยตฺต-- โกเปติ, โกปยติ.

กูปิ, กุพิ = อจฺฉาเท ปกคฺคฺม, ปกปิค กฺ.จ.
 ในสัททหนิติ * ยังเป็น กุพิ อุกฺคเม, กฺ. กุพิติ. แต่ไม่มี
 ในคัมภีร์ต้นฉบับที่ใช้คัดลอกกันมา

กุมาร, กุมาล = เกพิยฺม เล่น จ.
 กุมาเรติ, กิพฺตีติ กุมาโร, กุมารโก, กุมาริ, กุมาริกา.
 กุมาเลติ, สุขุมาลो.

[๖๗]

กฺร = สททอกโกเสสุ แปลงเสียง - ออกเสียง, คำว่า กฺ.
 กฺรติ, กฺรโร = ผู้หยาบช้า, ครุฑ
 กฺมฺโม = เต่า.
 กฺรติ กิจฺฉา กิจฺจํ วทตีติ กฺรฺ = พระเจ้ากฺร, แคว้นกฺร
 กฺรตีติ โกรโก, กลิกา = ดอกไม้ที่เริ่มจะบาน

กฺล = สนฺตानสํวรสงขุขยานพนุทธสงฆาเต สืบต่อ -แผ่ขยายไป,
 สํรวม - ระวัง, นับ, ผูกมัด-ผูกพัน, รวม กฺ.

= พนธฺสุ จ เครือญาติ ด้วย (นี่เป็นมติของอาจารย์บางท่าน)
ปาเท กุลติ ปตฺถรตีติ กุฬโร, กกุฏโก = กุ้ง (แปลง ล
เป็น พ)

ญ.

กุลติ, ปตฺถรตีติ กุมฺมาโส = ขนมนุมมาส (ขนมหวานชนิด
หนึ่งทำด้วยข้าวสุกหรือถั่ว)

กุลติ ปกุเข ปสฺสเรตีติ กุลโล = เขี้ยว.

กุลโล = คนเทินหม้อ

โกโลโต = เป็นชื่อของพระโมคคัลลานเถระสมัยที่เป็นภุหุส

กุลยติ สํวริยตีติ กุลิสํ, วชิรํ = สายฟ้า.

กุลติ, โกลติ, กุลํ = ตระกูล.

โกโล = ต้นกะเบา หรือไม้พุทรา กี่ว่า, การนับ

กุล = ตระกูล แสดงความหมายเป็นทัพพะเหมือน คจฺจิ =
กระพุ่มแก้ม ลักษณะของธาตุตัวที่กล่าวความหมายเป็น
ทัพพะนั้น ในเกจิวัตถานกำหนดเอา "กิริยาตัวที่อาศัย
ทัพพะนั้นนั่นเอง" ข้อนี้มาในคัมภีร์โลทียะว่า "ยตฺร ทพฺพ-
นิทฺเทโส, ตตฺร ตํ นิฏฺฐกฺริยาวิเสโส ลกฺขฺยเต." เช่น
อุทาหรณ์ว่า "คจฺจิ = คณฺเฑ การอมแก้มหรือการทำให้
แก้มคู่" นี้จะต้องถือเอา การอมแก้มเป็นต้น เป็นกิริยาวิเสส
ในทำนองเดียวกันในบทว่า "กุล = พนธฺสุ ความรักความ
ผูกพันของหมู่ญาติ" กรณีนี้จะต้องถือเอา ความรัก ความ
ผูกพันเป็นต้น เป็นกิริยาวิเสส โดยมีวิเคราะห์ว่า "กุลติ
ปิยายติ พนธฺตีติ วา กุลํ" จึงจะสอดคล้องต้องกันกับปริ
ภาสาว่า--

"กฺริยา วาจกา ธาตโว, ธาตฺวตฺถโลว กฺริยา นาม"

[๖๕]

กฐิ ญจ ชุตยํ กฐ
 ทิ ทิตฺติหฺรณฺณ กุโ,
 วิมฺหาปเน จ กุโพ ต
 ภกฺเข กุ ญฺกิ สทฺทเน.

[๕]

โคตถุ = หมาป่า.

ติตฺเตน กุสิยติ อุกุโกสิยตีติ โกสมฺโพ = ดันสะคร้อ (ตัน
 เล็บเหยี่ยว)

ปกาสนตถ-- อุกุโกจณิํ. กุสฺสติ, กุสนาติ.

ใน ชาตฺรฺรูปาทาส ทานฺไซ้ เกทเน = การเปล่งคำพูด แทน
 ปกาสเน (เกทเน ในที่นี้มีความหมายตรงกับคำว่า วจีเกโท)

[๖๕]

- กฐิ = ชุตยํ สว่าง - รุ่งเรือง ญ.จ.
- ภาสายํ วา กุํเสติ กุํสยติ = กล่าว, พูด
- กฐ = ทิตฺติหฺรณฺณ สว่าง - รุ่งเรือง, นำไป ทิ.
- ชาตฺนี้ไม่มีในคัมภีร์ต้นฉบับ
- กุห = วิมฺหาปเน ให้พิศวง, โกง, หลอกหลวง, เย่อหยิ่ง จ.
- กุเหติ โลกวิมฺหาปณํ กโรตีติ กุโโก = คนโกหก - หลอกหลวง
- กุहनฺสฺส ภาโว โกหณฺณ.
- กฺพ = ภกฺเข กิน ญ.
- กุ = สทฺทเน เปล่งเสียง, ออกเสียง ญ.กั.
- กฺวเต, กฺวนาติ กุโป = หลุม, บ่อ

[๗๐]	กูโซ หิกุกเน กุโฏ จุ อทานาปวาเท กุโฑ	ทาหปฺปสาทมฺนตฺน- ฉนฺนิภาเว จ ภกฺขณฺ.	[๓]
[๗๑]	กูณ สงฺโกเจ จุ กุโป อาวเร เก สทฺเท เกโต	ทฺพฺพลตฺเต จุ กุล ตฺ, นิมฺนตฺเน จุราทีโก.	[๕]

[๗๐]

กูช	= หิกุกเน การส่งเสียงร้อง กูชติ โกกิโล. วิกูชมานา กากจุลมานา สขนฺติ กปฺเปนฺติ.*	ภู.
กูฉ	= ทาหปฺปสาทมฺนตฺนอทานาปวาเท เร้าร้อน, ไม่เลื่อมใส, ปริกษา, การให้, การโกง กูฉติ, กูฉยติ, กุโฏ = ค้อน, คนโกง, กองข้าวเปลือกเป็นต้น กูฉฺจฺโซ = ตั้งอยู่เป็นนิตย์เหมือนก้อนกรวด กูฉปาโส = บ่วงคด	จุ.
กูท	= ฉนฺนิภาเว จ ภกฺขณฺ เป็นก้อน, กิน กูทติ จีร์ อคฺคิโยคา, กูทตฺยนฺนํ โลโก.	ภู.

[๗๑]

กูณ	= สงฺโกเจ เบี้ยวบุคคล, หงิกงอ กูณติ. หตฺเถน กูณฺนิ, อุโก ขลฺยชา อุโก กูณฺนิ.	จุ.
กุโป	= ทฺพฺพลตฺเต อ่อนกำลัง	จุ.
กุล	= อาวเร ปิดกั้น, ป้องกัน กุลติ อุทกนฺติ กุลํ = ฝั่ง	ภู.

๓-ชาติยุกุขราทิกธาตวตถกณฺฑ

*****

[ข]

[๗๓]	ขกฺโข หสเน ขโจ กิ	ภูตีสฺสุทฺเต จุ พนฺธเน,	
	ขโซ มถหีสเนสุ	โหตีติ ปรีทปีโต.	[๓]
[๗๔]	ขชิ ภู ปงฺกฺคฺทาน-	คเต จุ กิจฺฉนชีวน-	
	รกฺเข ขชฺโซ ภกฺขพฺยธ-	มชฺชเน ขญ กงฺขเน.	[๓]

[๗๓]

ขกข	=	หสเน หัวเราะ	ภู.
ขจ	=	ภูตีสฺสุทฺเต รุ่งเรือง, หมดจค	กี.
	=	พนฺธเน ผูกพันธ์, ผูกมัด, แต่ง , ประพันธ์	จุ.
ขช	=	มถหีสเนสุ ย้ายี่ - กวน, เบียดเบียน	ภู.

[๗๓]

ขชิ	=	ปงฺกฺคฺทานคเต เดินเขยก - เป็นง่อย, ให้, ไป - ถึง	ภู.
	=	กิจฺฉนชีวนรกฺเข เลี้ยงชีวิตอย่างลำบาก, รักษา	จุ.
		กิสฺส ภาณฺเต อโยโย ขณฺชติ, ปาเทน ขณฺโซ = คนง่อย, คนกระจอก	
		อุโภ ขณฺชา อุโภ กุณฺตี°	
		กิจฺฉนชีวนรกฺขณฺคฺถ-- ขณฺเชติ, ขณฺชยติ.	

[๗๘]	ขมฺโพ คตฺยํ ขภิ ขมฺโภ ปติพนฺธรูปถมฺภเน, ขมฺมายิ ธฺเต ขมฺมีโล นิเสเช ขมฺ ขนฺติยํ.	[๖]
[๗๙]	ขโร ขยเสกนาส- ภู สญฺจยจลเน จู	ผารุสฺสกมฺปนเน ขโล, โสธนมฺหิ ขโส วเช. [๓]

[๗๘]

ขมฺพ	= คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ	ภู.
ขภิ, ขมฺภ	= ปติพนฺธรูปถมฺภเน ข่มไว้ - ปิดกั้น - ขัดขวาง, คำจุน ขมฺภติ ทวารํ กวาญฺเณ. กิเสเส วิภฺขมฺภติ, วิภฺขมฺภติกิเสโส. ขมฺภ = สะเอา, บั้นเอา. น ขมฺภกโต.*	ภู.
ขมฺมาย	= ธฺเต สลัด - สั่น	ภู.
ขมฺมีล	= นิเสเช ห้าม	ภู.
ขมฺ	= ขนฺติยํ อดทน - อดกลั้น ขมฺติ, ขโม, ขนฺติ.	ภู.

[๗๙]

ขร	= ขยเสกนาสผารุสฺสกมฺปนเน สิ้นไป, รด, พิณาศ, หยาบ- กาย, ห้วนไหว	ภู.
	นภฺขรณฺติ นภฺขียนฺตีติ อภฺขรานิ. นภฺขรณฺติ น นสฺสนฺตีติ นภฺขตฺตานิ	

[๘๐] ขโพ จู เกเท ขา ขุยา จ กถเน ปากฎปิ จ,
 ขาทอ ภกขณเ ขาทิ ตู ปริมาเต ปวตตติ. [๘]

ยํ ยํ ปิลนฺธนํ กาคุํ มุฑุตตํ กณฺจนํ วีย,
 ปตฺวา นนฺตวจนฺตถํ น นสฺสนฺตํ อกฺขรา.
 มุขโร. ขรปาโก, ขรปตฺตํ.
 อจฺจลสภาวเณ สทฺทตฺถปฺริทํปีกา,
 ปตฺวา นนฺตวจนฺตถํ น นสฺสนฺตํ อกฺขรา.

ขล = สลยจลเน สัสม, ห้วนไหว ญ.
 = โสธนมุหิ ชำระ จ.

ขลนฺติ สลยจลนฺติ เอตฺถาติ ขลํ = ลานนวดข้าว
 ขลติ กมฺพตํติ ขโล = คนชั้ว, ทรชน
 ทณฺทสส อานุกาเวณ ขลิตฺวา ปติ ติฏฺฐติ.* ขลิตปาโง,
 มาขลิโกสาโล.

เพราะอรรถของธาตุเป็นเอก ฉะนั้น อรรถว่า ขรวิวิทฺเท
 ก็เคยได้ยั้ง

โสธนคฺล-- ขาเลติ, ปกฺขลยติ, ปาเท ปกฺขาเปตฺวา.

ขส = วเช ฆ่า, เปียดเบียน ญ.

[๘๐]

ขพ = เกเท ฆ่า, ทำลาย จ.

ขา, ขุยา = กถเน ปากฎ กถ่าว, ปรากฏ - ประจักษ์แจ้ง ญ.

[๘๑]   ขิ ภู อิศฺสเร ทิ โโกเช ภูทึ คเต ทิภู ปน,
                  นิวาเส ภูทิสฺวา ขเย   ทิสฺวากึ หีสเน ลียา.   [๑]

ชาติ, สงฺชาติ.

อกฺขาสึ ปฺริสฺสุตตโม, อกฺขาทาโร ตถาคตา.* ปจฺจกฺขชาติ,
 ปจฺจกฺขตา ลิกฺขา ปจฺจกฺขานํ.   สงฺขายติ สมณฺณายติ
 สงฺขาโต. สวากฺขาโต ฌมฺโม.๑ นิสฺสิริกํ วยิ ขายติ.๒ สฺถานํ
 วยิ ขายติ. ขุยายติ, อาขุยาตํ, สงฺขุยา สงฺเขโย, สงฺขุยาโต,
 ขุยาติ, คุณฺธี, ขุยาโต, วิกฺขุยาโต.

ขาท = ภกฺขณฺเณ กิณ   ภู.

ขาทติ, ขชฺชํ, ขาทนียํ.

ขาทิ = ปริมาเต ฌมา, กํจัจฺจ, ประหาร   ภู.

ขนทติ.

[๘๑]

จิ = อิศฺสเร เป็นใหญ่   ภู.

= โโกเช โกรช, เคื่อง   ทิ.

= คเต ไป - ถึง บรรลุ   ภู.กึ.

= นิวาเส อยู่อาศัย   ทิ.ภู.

= ขเย สิ้นไป   ภู.ทิสฺ.

= หีสเน เบียดเบียน   ทิ.สฺ.กึ.

จियติ. แปลง อิ เป็น อีย

[๘๒] จิฎ จิโท ภยภาย จิโณ โต วริ ภู ขเย,
 จิโท ภู ฆาตเน ตุ ทิ ตเส ทิรุ ตุ ทินิเย. [๘]

นาคทานเน น ชียนติ.* อุชฌายนติ, ชียนติ วิปาเจนติ,^๓ จิยติ
 จิณาติ เสนติ จาปาติ จิณาว, ปุรณานิ อนุตถุน.^๓ แปลง
 น เป็น ณ.

จียติ, จิยติ, จิยติ. แปลง อี เป็น อีย, อีย เป็น อียย.

น กจฺจสิ ยมกฺขย.^๔ ชียนติ กิเลสา เอตถาติ ขโย = มรรค,
 ผล, นิพพาน.

ราคกฺขโน, เขโม.

บทว่า จิโณติ, จิณา, ชาติ,^๕ จิณาสโว^๖ จะทำตัวอีกแบบ
 หนึ่ง โดยการแปลง ต ปัจจัยเป็น อีณ แล้วที่ฆะ อีณ เป็น
 อีณา ก็ควร.

[๘๒]

จิฎ, จิท = ภยภาย กลัว, สะดุ้ง, หวาดเสียว, ให้กลัว ภู.

เขฎฺติ, อาเขฎฺโก, อุกฺเขฎฺโก, สมกฺเขฎฺโก.^๗ จิทตีติ จินโน.

จิณ = วริ วเร ฆ่า, เบียดเบียน ต.

= ขเย สิ้นไป ภู.

(วริ ในคาถาท่านแปลง เอ เป็น อี เพราะอำนาจฉันท-
 ลักษณ์)

จิโณติ.

๑. พ.ชา.๒๘/๓๘๓

๒. วิ.มหาวิ.๑/๗๐

๓. พ.ธ.๒๕/๔๗

๔. พ.ชา.๒๘/๕๓

๕. วิ.มหา.๔/๒๓

๖. ที.ปา.๑๑/๕๐

๗. วิ.มหาวิ.๑/๑๖๐

[๘๓] จิปโป ภู อพฺยตฺตสทฺเท ภูทิสฺวา โนทเน จิปโป,
 คคฺยํ จิปโป กจฺนิตฺเต จิปโป ภูทิจฺฉิ นิสฺสเน. [๘]

ขยตฺถ-- จิณฺเต, จิณฺติ. อรหตฺตมคฺโค กิเลเส จิณฺเตติ.

จิท = ฆาตเน ฆ่า ภู.
 = ตเส สะคฺ้ง, หวาดหวั่น ทิ.
 = ที่นียะ ที่นภาเว ลำบาก, เหน็ดเหนื่อย ทิ.รฺ.

จิตฺติ ภูจฺฉิ ราชา = พระราชา

อจิขฺชีติ จินฺโน.^๑ จิขฺชติ, จินฺโน, อจินฺนมติ, เขโท, เขทงฺกโต,
 จินฺนทฺติ.

[๘๓]

จิปโป = อพฺยตฺตสทฺเท พุคฺฉิ ภู.
 = โนทเน ฆัดโป - ขว้าง - ทิ้ง ภู.ทิ.สุ.

จิปฺติ, จิปฺสทฺโท. ยทา จ ฆมฺมํ เทเสนฺโต จิปโป โลกคฺค-
 นายโก.^๒ จิปฺเต สริ โยโร.

โนทนตฺถ-- ทพฺหํ ทพฺหสฺส จิปฺปติ. จิปฺปณฺติ, จิปฺปัว
 โอจฺจทิตฺ, จิตฺโต.

ถ้ามีอุปสรรคนำหน้าจะมีความหมายเปลี่ยนไป เช่น-

อุ นำหน้า	อุกฺเขโป = ยกขึ้น
ส นำหน้า	สฺเขโป = ย่อลง
นิ นำหน้า	นิกฺเขโป, นิกฺจิตฺโต = วางลง

ใน กวิกัปพทุมะ พรรณนาธาตุนี้ ไว้ว่า “จิโป เขเป นุเท” จึงทำให้เข้าใจว่าธาตุนี้มี ๒ ความหมาย บางคัมภีร์พรรณนา “นุเท ว่า เปรเณ” ดังนั้น ในสัททนีติจึงกล่าวไว้ว่า “จิป เปรเณ ฉททเน จ”^๑ เมื่อพรรณนา “เปรเณ ว่า เปสเน” ทำให้นี้ถึงความหมายว่า วิสนตล จึงแปลว่า “การทำให้ เป็นผง, การบด” ส่วนคำว่า เปรเณ นั้น แยกบทยออกเป็น ป + อิริ + ยุ มีความหมายว่า “การส่งไป”

ในคัมภีร์โลกียะพรรณนาเฉพาะ เปสนตล ว่า นิโยคตล เท่านั้นจึงได้ความหมายว่า “ปล่อยไป” ในที่นี้ให้ยึดถือเอา อรรถว่า “เปรเณ” แม้ใน กวิกัปพทุมะ ก็ให้ตัวอย่างไว้ว่า “จิปเต สริ โยโร” ดังนั้น การแปล จิป ธาตุในความหมายว่า ‘วิสนตล = ทำให้เป็นผง, การบด’ นั้นไม่มีปรากฏทั้งในคัมภีร์ ทางศาสนาและคัมภีร์โลกียะ จึงมีข้อที่ชวนให้คิดว่าสัททนีติ คงคัดลอกมาผิดแล้วแปลผิดไปด้วยกระมัง

- จิป** = คตยั ไป - ถึง - บรรลु ภ.
 จิมปติ.
- จิต** = กจินตเต กระจก, แจ็ง ภ.
 จิตติ, จิลิ. ปญจ เจโตจิต.^๒ มุฑตา มททวตา อกกุลตา
 อกจินตา.^๓
- จิรุ** = นิรสสเน ละทิ้ง, สลัดทิ้ง ภ. ทิ.
 เขวติ, จิวติ. จิพพิติ, จิพพนติ.

๑. นีติ.ธา.๑๖๒

๒. อจ.ปญจก.๒๒/๒๗๑

๓. อภิ.อญ.๑/๑๕(สยาม)

[๘๔]   จี วเช ภูทิสฺวา ขเย   จีโซ หิกฺกมุหิ จีว ตฺ,
 ทปฺเป ขุ ภู สทฺเท กีสฺวา   อุทฺธารเ ฉาทเนปิ วา.   [๔]

ในสัททนีติ แสดงอรรถของ จิว ชาตนี้ไว้ว่า “นิทฺสฺสเน”
 ข้อนี้คงเกิดมาจาก ร อักษรที่เพี้ยนไปเป็น ท อักษร, ใน
 กวิกัปปทฺมะแสดงอรรถว่า “นิวาเส” ในกัปปทฺมะแสดงอรรถ
 ว่า “นิราเส” ในกรณีอย่างนี้เกิดความผิดเพี้ยนไปเพราะเสียง
 ร กับเสียง ว ใกล้เคียงกันนั่นเอง ในโถมนิธิแสดงอรรถไว้ว่า
 “นิรฺสฺสเน” พร้อมทั้งให้บทพรรณนาไว้ว่า “ปริจฺจาเค” ที่
 ทำสทิสพฺยัญชนเทวภาวะ ในที่นี้เพราะฉันทานุรักษ์ สำหรับ
 ในหนังสือเล่มนี้คงยึดถือตามอรรถที่ท่านแสดงไว้ใน โถมนิธิ
 เป็นสำคัญ เพราะมีความหมายตรงกันทั้ง ส่วณฺเตตฺตพฺพ และ
 ส่วณฺณา.

[๘๔]

จี   =   วเช   ฆ่า, เบียดเบียน   ภู.
           =   ขเย   สิ้นไป   ภู.ท.ศ.
           ขยติ, จียติ, จีโณติ.
           คำว่า จียติ นี้ถ้าเป็นภูวาทิคณิกชาตฺให้แปลง อี เป็น อีย,
           ถ้าเป็น ทิวาทิคณิกะก็ลง ย ปังจย
 จีช   =   หิกฺกมุหิ   สะอึก   ภู.
 จีว   =   ทปฺเป   เย่อหยิ่ง   ภู.
 ขุ   =   สทฺเท   ออกเสียง - แปลงเสียง - ร้อง   ภู.
           =   อุทฺธาร   ฉาทเนสุ   นำออก-ยกขึ้น-ถอนออก, ปกปิด   กิ.ศ.

[๘๕]	ขุขุ เถยเย ขุโท ขุทิ	จุ เภเท ขุทิ ขณฺชน,	
	ขุณฺ โท หีสเน ขุโท	ปีปาสาสทกัพน.	[๕]
[๘๖]	ขุทิ นุหานุทธรูปฺเต	ขุทุโท กิเพ ขุโก ทิฏ,	
	กิ สณฺจเล ภู สงฺโกเจ	ขุมฺโก ตุ สุวากิ โรธเน.	[๔]

ขวติ โขมฺ.

อุทฺธารณาทนตฺถ-- ขุนาติ, ขุนนฺติ. ขุโนติ, ขุนฺเต.

ในอุทาหรณ์นี้แปลง ณ เป็น น

[๘๕]

ขุขุ	=	เถยเย ลัก - ขโมย	ภู.
		โขชติ, โขชนฺติ.	
ขุท, ขุทิ	=	ภเท ทำลาย - ทำให้พินาศ	จุ.
ขุทิ	=	ขณฺชน เคนเขยก - เป็นง่อย	ภู.
ขุณ	=	หีสเน เบียดเบียน	ต.
		ขุณฺติ.	
ขุท	=	ปีปาสาสทกัพน หิว - กระจาย, ไม่อดทน, เล่น	ภู.
		ขุทติ วิปาเสตติ ขุทุโท. ขุทติ น สทตติ ขุทุโท, นิโจ.	
		โขทติ.	

[๘๖]

ขุทิ	=	นุหานุทธรูปฺเต อาบ, นำออก - ถอนออก, กระโดด	ภู.
ขุทุท	=	กิพายฺ เล่น	ภู.
ขุภ	=	สณฺจเล ห้วนไหวอย่างรุนแรง	ภู.ท.ก.

[๘๗]	ขุโร เฉทวิเลเชสุ ขุโพ พาลตตภกฺเข เข ขยเถรียชนเน	ขุติ ขุโส จ ขุสเน, สตุตฺตาขาทนหีสเน, เขโฏ เขโท จ ภกฺขณ.	[๗]
------	---	---	-----

โฆภติ, โฆโก, สกลสรිරิ โฆภตฺวา.* ทุพฺภติ, สงฺขุพฺภติ,
 หตฺถินาเค ปทินฺนมฺหิ ขุพฺภิตฺถ นกริ ตทา,^๒ ขุภฺนาติ,
 ขุภฺนฺนติ.

ขุภ ชาตินี้ถ้าเป็น นียตฺวาทิกณิกะ เป็นไปในอรรถว่า สงฺโกเจ
 = เบี้ยวบุคคล อุทาหรณ์เช่น โฆภเต, อโฆภิตฺถ.

ขุมฺภิ = โรชเน ปิดกั้น สุ.กั.

ขุมฺภโณติ. ขุมฺภฺนาติ.

แม้ ขมฺภ ชาติในกวิกัปปทุมะก็กล่าวอย่างนั้นเหมือนกัน

[๘๗]

ขุร = เฉทวิเลเชสุ ตัด, เขียน - จี๊ดเส้น ภู.

ขุรติ, ขุโร = ความขยัน, มีดโกน

ขุติ, ขุส = ขุสเน คำว่า จ.

ขุเสติ.^๓ ขุเสนฺโต วมฺเภนฺโต.^๔ ขุสนา.^๕

ขุพ = พาลตตภกฺเข เป็นคนพาล, กิน ภู.

เข = ภูสตุตฺตาขาทนหีสเน จ ขยเถรียชนเน ปฺราภฺภู, กิน, เบียด-
 เบียน, ลื่นไป, มั่นคง, ขุด ภู.

๑. ที.อฎ.๑/๑๒๖

๒. พ.ชา.๒๘/๓๘๐

๓. วิ.๑/๒๔๒

๔. วิ.อฎ.๔/๑๕๑(ณ)

๕. วิ.อฎ.๒/๘

[๘๘]   เขโป จู เปรณเฑ เหวโล   คติจาเลสุ เขวู ตุ,
                  เสวน เหวโพ จู ภกข   โขโฏ โขโท จู เขปน,
                  ภูตุ กตุยามาเต โขโร   โขโล จ ขลขเน ลียา.   [๘๘]

อสุสิริ วิย ขายติ.^๑ อุนทรา ขายนติ.^๒ โคขายิต.^๓ วิกขายิตก.^๔
 อุทาหรณ์สำหรับ หีสนาทนต์ถ นั้นไม่มีปรากฏ และสามารถ
 เป็นไปได้เฉพาะรูปที่เป็นอาชยาดและกิดเท่านั้น เช่น ขายติ,
 ขายน เป็นต้น ส่วนจะนับเข้าในคณะใดนั้นขอท่านผู้มีปัญญา
 ทั้งหลายได้พิจารณาเองเถิด

เขฏ, เขท = ภกขณ การกิน   จ.

[๘๘]

เขป = เปรณเฑ ส่งไป   จ.

ส่วนที่แปลว่า “การทำให้เป็นผง, การบด” นั้นคงเป็นไปได้
 เพราะเห็นบทพรรณนา เปรณเฑ ว่า เปสเน คืออาจจะคิดว่า
 เป็น วิสนตุถ กระทบ

อุทาหรณ์ของอรรถว่า เปสเน ใน กัปปทุมะ แสดงไว้ดังนี้-

                 ซานียา เปสเน ภจจ   พนุขวุ พุยาสนากเม,
                  มิตตลจ อापทา กาล   ทารณจ วิทวุกขเย.

เขล = คติจาเลสุ ไป - ถึง - บรรลุ, ให้ห้วนไหว   ญ.

เขวู = เสวน การเสพ   ญ.

เขฬ	=	ภกฺเข	การกิน	จ.		
		เขฬติ, เขฬยติ, เขฬียติ	อชฺโฆหรือตีติ	เขฬ	=	น้ำลาย
โขฏฺ, โขท	=	เขปน	ชักไป - ขว้าง - ทิ้ง	จ.		
	=	คตุยฆาเต	การไป - ถึง, การฆ่า	ญ.		
โขร, โขล	=	ขลฺชเน	ความเป็นง่อย	ญ.		

ชาติตยภฺชราทิกธาตฺตถกณฺท

จบ.

*****

[๕๐]   คทฺธิ คณฺทสนฺนิจเย   คโณ สงฺขุยานเน จุโร,
                  คตฺโต จู เสถิเลเย คถิ   ชิมฺเห คนฺโถ กิจฺจ ทพฺภเน.   [๕]

[๕๐]

คทฺธิ = คณฺทสนฺนิจเย   การทำให้กระพุงแก้มพอง, การอมแก้ม   ฎ.
                  คณฺทติ สนฺนิจยติ สมฺภู กโรติ เอตฺถาติ คณฺโฑ = แก้ม
                  คำว่า “สภาพของชาตฺที่กล่าวถึงทัฬพะ” หมายถึงกริยาอา
                  การที่อิงอาศัยอยู่กับทัฬพะนั้นนั่นเอง.

คทฺธิ คณฺทกโปเล, คณฺทกตฺตีกมฺปนาทิ. (กวิกฺปฺปทฺมะ).

คทฺธิ คณฺทกโปลวิสยฺกริยา ยํ ตถา จ ยตฺร ทพฺพนิทฺเทโส,
                  ตตฺร ตนฺนิจฺยกริยา วิเสโส ลกฺขฺย. เต อิติเมตฺเต ยโวปเทโว.
                  (กฺปฺปทฺมะ)

ฉะนั้น คทฺธิ ชาตฺจึงหมายถึงกริยาอาการที่ทำให้แก้มเคลื่อน
                  ไหวไปมาเช่น การเคี้ยวหมากการถ่มน้ำลายเป็นต้น ด้วยเหตุนี้
                  ในบาฬีท่านจึงนิยมใช้ประกอบกับ อว อุปสัคซึ่งมีสภาพเป็น
                  ชาตฺวตฺตวิเสสก เช่น อุทาหรณ์ว่า “ น อวคณฺทการกั
                  ภูยฺชิสฺสามิ * = เราจักไม่ฉันทำกระพุงแก้มให้ตู่ย”

คณ = สงฺขุยานเน   นັบ, คำฉนวน   จุ.

คณฺเฑตีติ คณฺโก. ตสฺส ภริยา คณฺิกา. คณฺนา คโณ.

คการาทิกชาตฺตฺวนี้ ในสัททนีติเป็น   ‘คณฺจ, เถยฺยกรณฺ,
                  คณฺจติ.’^๒ ในกรณีอย่างนี้เข้าใจว่าเป็นการปริวรรตมาผิด เพราะ

ในคัมภีร์โลภียะนั้นตัว ล กับ ณ มีรูปคล้ายคลึงกันเล็กน้อย
 นั่นเอง อีกอย่าง(ในต้นฉบับดังกล่าวนี้)ท่านเอา ค ซ้อน ล
 มีรูปเป็น กุลจุ โจริเย, โคลจติ.

คตฺต = เสถิเลย ความย่อหย่อน จ.

คตฺเตตฺตี คตฺตํ = ร่างกาย

คตฺติ = ชิมฺเห คต, , ทำให้คต. โกง, งอ ฎ.

คณฺดเตลา, คณฺดเตลตํ วายู.

คณฺด = ทพฺภเน ร้อย, ประพันธ์, เรียบเรียง กี.จ.

คณฺदनาริมาลํ มาติโก, คณฺดเตตฺตี คณฺจิปพฺพ คณฺจิ, นถานํ

นญฺจา. อาสโวจมา จ โยคา จ, ตโย คณฺดา จ วตฺตโต.°คณฺดติ

อดฺธํ เอเตนาติ คณฺโถ, คณฺถียเตติ วา คณฺโถ = คัมภีร์

คณฺด ศัพท์ที่มีอรรถว่า “คัมภีร์” ดังกล่าวมาแล้วนี้ ในคัม
 ภีร์โลภียะท่านใช้ ถ-ถฺง เท่านั้น ส่วนในมณิรมญฺชฺใช้เป็น ฐ-ฐง

อุทาหรณ์เช่น “อดฺธํ คณฺเชติ สุเจตฺตี คณฺโธ” ฯลฯ ”

จึงไม่สอดคล้องกับข้อความในอภิธานที่ว่า “คณฺโธ โลก

ฆาณียะ”^๓ ส่วนในสัททนีติเป็น “คณฺด สนฺดมฺภะ” = การค้าจุน”

นั้นเป็นปาฐะและอรรถที่ผิด.

ในกาลานี้บาทที่ ๔ มีอักษรเกินหนึ่งตัว.

๑. สงฺกท.๔๘-ปฏิเฐ

๒. มณิรมญฺชฺ

๓. ธาน.๑๑๒๕-คถาขั

๔. นีติ.ธาค.๔๑๔

ในอภิธานกล่าวเอา ไว้เป็น ๒ นัยคือ-

(๑) ปุเม อจริยาทิมหิ คุรุ มาตาปีตุสุปี

(๒) คุรุ ตีสุ มหนเต จ ทุชชราลหุเกสุปี.*

เพราะเห็นการแปลง อู เป็น อา, อิ เป็น อาร เป็นส่วนมาก
คังบาฬีว่า--

อุชโน ภาโว อชชวํ มุทโน ภาโว มททวํ

อิสินโน ภาโว อาริสยํ "

เมื่อเป็น วิจิตร ของ ปาวจน จึงน่าจะพฤติเป็น อา ได้คังบาฬีว่า
"คุรุโน ภาโว คารวํ " ถ้าจะถามว่า อชชวํ เป็นคันนั้ก็
ประกอบด้วยสระ อิ และเป็นบท อิหุ, อีหุ, และ อสิ ก็น่าจะ
ต้องพฤติเป็น อา ได้ข้างมิใช่หรือ คำตอบคือ ในที่นี้เป็นสระ
อิ กับ อี ษาคุนั้เอง ฉะนั้น นักปราชญ์ทัว ๆ ไป จึงนิยม
ใช้โวหารของอภิธานกันเป็นส่วนมาก แม้ใน "ฐีกาจอ (อภิ-
ธัมมัตถวิภาวินี)" ก็ใช้สระ อู เหมือนกัน เช่น-

สาริปุคคํ มหาเถรํ ๗เป๗ คุรุํ คารวภาชนํ.๔

โซคยณคํ ตทา ตสุส ๗สาสนํ สุททฆมานคํ.

ปสเสยยํ สกุกเรยยณจ คุรุํ เม สาริสมภวํ.๕

ครห = นินทเน นินทา

ฎ.จ.

ครหคํ. ครหคตี, วิกฺรหิ พุทฺโธ.๖ ครหา. ทิฏฺเฐ ฐมเม จ
การยหา.

คธ = อสุเน กิน

ฎ.

= สเว ไหออก - ชีมออก

จ.ฎ.

๑. ธาน.๘๔๐

๒. อภ.สํ.๓๔/๘, โมก.๔/๑๒๗

๓. โมก.๔/๑๒๓

๔. วิกาวินี.๗๓

๕. วิกาวินี.๓๔๒

๖. วิกมหาวิ.๑/๓๐

[๕๖]	คิฐุ ทุยกิยามะ ทิโร กิลเม ทิเลโว เสเว	กิลโล จ นิทริเร ทิเล, กิลโลโส อนุเอสเน.	[๖]
------	--	--	-----

คาพูโห. ชาตตัวนี้จะซ่อนตัวไม่ได้.

[๕๖]

คิฐุ = อภิยามะ ต้องการอย่างยิ่ง, อยากจัด, กำหนดมาก ท.

คิฐุคตติ คทุโร, คิฐุโณ, อิตฺส อตฺต.^๑

ศัพท์ตัวที่มีความหมายว่า 'แรง' เช่นนั้น ในสัททนีติ, โมค-
กัลลณะหรือในอภิธานสิงหพ ต่างตัดสินให้ใช้ ท สังโยค
ทั้งสิ้น แม้ในคัมภีร์โลกียะก็เป็น "อิโหโร" ฉะนั้น ปาฐะที่ถูก
ต้องจึงมีเพียง ๒ บทคือ "คิฐุโณ และ คทุโร" เท่านั้น แต่
ในบาฬี อรรถกถาใช้ น สังโยค เช่น--

“อริฎฺฐสฺส นาม คณฺฐพาริปุพฺพสฺส.”^๒ บ้าง,

“คณฺฐ พาริสุตฺติ คณฺฐพาริโน. คณฺฐพาริโน ปุพฺพปฺริสา
อสุสชาติ คณฺฐพาริปุพฺพโ, ตสฺส, คิฐุคมาตคกฺกุลปฺปสุ-
ตสฺส.”^๓ บ้าง

แม้อาจารย์ผู้แต่งอภิธานฎีกา ก็ได้ทำรูปเอาไว้ว่า--

“คิฐุคตฺติมา อ, นิคฺคหิตาคโม อิตฺสคตฺต, คณฺฐโ.”^๔

ส่วนปาฐะที่มีในอเนกัตถวรรคว่า “คณฺฐ โถเก ฆายนีเย”^๕

นี้ไม่มีอรรถว่า 'แรง' ปรากฏอยู่แล้ว เข้าใจว่า คงจัดทำขึ้นมา
เพราะเห็นปาฐะผิดนั้นกระมัง ?

๑. โมค.๗/๕๕

๒. วิ.๒/๓๔๓

๓. วิ.อฎ.๒/๔๖๔

๔. ธาน.ฎ.๖๓๗

๕. ธาน.๑๑๒๕

[๕๘]	คฺฤติ จฺ รกฺษาเวชน-	จฺณฺณเณ คฺฤโณ จฺ มนฺตเน,	
	คฺฤโท กิพายํ คฺฤทฺโท ตฺ	ภฺจฺ จิพานิเกตเน.	[๔]
[๕๙]	คฺฤธฺ ภฺ จิพเน ภฺทฺทฺ	เวชนเ กิตุ โรสเน,	
	คฺฤโป ภฺ โคปนินฺทาสฺ	ทฺ พฺยาภูเล จฺ ทิตฺตฺยํ.	[๒]

คฺณฺชยติ, คฺณฺชยเต.

น โอคฺณฺจฺโต,* สพฺพปาสิคฺณฺจฺโม รโถ.๒

[๕๘]

คฺฤติ = รกฺษาเวชนจฺณฺณเณ รักษฺา, พัน - รัค, บค จ.

คฺณ = มนฺตเน ปรีกฺษา จ.

คฺณฺชยติ.

คฺฤโณ ปภฺลฺราสีสุ อานิสฺเส จ พนฺชเน,

อปฺชานเ จ สีลาโท สุกฺกาทิมฺหิ ชิยาบ จ.๓

อณฺณมณฺณํ คฺณฺชยติ อามนฺเตตฺตี โคโณ = โค, วั

คฺฤท = กิพายํ เล่น ภ.

คฺฤทฺท = กิพานิเกตเน เล่น, อยู่อาศัย ภ.จ.

[๕๙]

คฺฤธ = กิพเน เล่น ภ.

= เวชนเ พัน - รัค ภ.ท.

= โรสเน โกรธ กิ.

โคชเต, กุชติ ปริเวฐตีติ โคฐโม = ...
 เวจนตถ-- กุชฌติ, โคธา = เขี้ย
 โรสนตถ-- กุคณาติ.

คูป = โคปนินทาสุ คุ่มครอง - รักษา, นินทา - ตีเตียน   ฎ.
 = พุยากุละ ยุงยาก   ฑี.
 = ทิตตยัม สว่าง, รุ่งเรือง   จ.
 โคปติ, โคปโก.

นกรัม ยถา ปจจนตัม   กุคตัม สนตฺรพาหิยัม,
 เอว โคเปถ อตฺตานัม   ขโณ เว มา อุปจจกา.
 ขณาตีตา หิ โสจนฺติ   นิรยฺมฺหิ สมปปีตา.*

พุยากุลตถ-- โคปียตีติ กุจฺโณ, ถวโก = กอ, ช่อ.

ตถา โคตตัม = โคตร.

ตถา โคปโป = ช่อเท้า.

จรมคณฺจิ, ปฏิกุลตฺตทา โคปียตีติ กุโธ = กุณ, อุจจาละ.

ชิจฺจฺมฺติ, เชจฺจฺณี ภาวํ โคตโม.๒ ชิจฺจฺมา ปตฺติกุลฺยา คูปปติ น

คูปปติ ธีโร มหตฺตยปี การิชฺชาเต.

ทิตตยตถ-- โคเปติ, โคปยติ.

[๑๐๐]

คฺฉิ คฺบุโผ จ คฺนุถเน
 คฺพุโพ ตฺ อฺยฺยเม สฺยา,
 คฺมุโพ ปิณฺทิกเร คฺโร
 หีสาคคฺยํ ทิ ญฺยฺยเม.

[๕]

[๑๐๐]

- คฺฉิ, คฺบุโผ = คฺนุถเน แต่ง, เรียบเรียง, ร้อยกรอง ฎ.
 ในศัพท์นี้คเป็น ฐ (คฺนุถเน) พึงทราบว่านั้นเป็นปาฐะผิด.
 คฺบุโผติ มาลี มาลีโก คฺบุโผโต, โคบุโผนํ โคบุโผ. เดน นิพฺพตฺตํ
 โคบุโผมํ = พวงดอกไม้ชนิดพิเศษ.
 โคบุโผ = ช่อ(เท้า)
- คฺพุพ = อฺยฺยเม พยายาม ฎ.
 คฺมุพ = ปิณฺทิกเร ทำเป็นก้อน, ทำเป็นกอง ฎ.
 คฺมุพติ, คฺมุโพ = พุ่มไม้.
 มจฺจคฺมุพฺปิ,* วนปฺปคฺมุเพ."
- คฺโร = หีสาคคฺยํ เบียดเบียน, ไป - ถึง - บรรลุ ทิ.
 = อฺยฺยเม พยายาม ฎ.
 คฺยฺยเต.
 อฺยฺยเมตฺถ-- คฺโรเต.

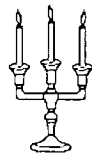
[๑๐๑]

คฺหุ สํวรณฺ คฺโพ
 รกฺษาพฺยาฆาตโมกฺขน-
 ปรีวตฺเตสุ กฺ วจฺจ-
 จาเค กฺโร กฺรตฺตโก.

[๔]

[๑๐๑]

- คฺหุ = สํวรณฺ สํรวม, ปกปิด, ปิดบัง, ห่อหุ้ม, ซ่อนเร้น ฦ.
 คฺหติ, คฺหติ วา นิกคฺหติ, คฺหโก, คฺยฺหโก. คฺพฺโพ = จมอยู่,
 ซ่อนอยู่
 กฺหา = ถ้ำ, หุบเขา
- คฺพ = รกฺษาพฺยาฆาตโมกฺขนปรีวตฺเตสุ รักษา, ทำลาย, ปลดปล่อย,
 เปลี่ยนแปลง ฦ.
 คฺพติ, คฺโพ = น้ำอ้อยงบ
- กฺ = วจฺจจาเค ถ่ายอุจจาระ ฦ.
 กฺวติ, กฺโต.
- กฺร = กฺรตฺตโก มีอรรถเหมือน กฺร ชาติ
 (= หีสาคติมหิ เบียดเบียน, ไป ฦ.)
 (= อุตฺยเม พยายาม จ.)
 กฺยฺยเต.
 อุตฺยมตฺถ-- กฺรยเต.

ถึยฺ สิวา ภูริมาย โคมายุมิครุตุตกา.
 สิงคาลวฺจฺ กโกฏฺจฺ เพรฺพรฺว ชมฺพุกา.
 แมฺในคัมภีร์โลกียอภิธาน มี โถมนิธิ เป็นต้นก็เป็นอย่างนี้
 เช่นกัน พิจารณาเอาเองเถิด แต่สำหรับนักปราชญ์จำนวนมาก
 นั้นนิยมใช้ เขียน-อ่าน ตามมติอันมาในคัมภีร์โมคคัลลานะ*
 และ คัมภีร์อภิธาน^๒

โคม = เลปนฺ ฉาบทา, ลูบได้ จ.
 โคมฺติ, โคมยฺติ.

ธาตุที่ขึ้นต้นด้วย ค อักษรจำนวน ๖๓ ธาตุ

จบ

[๑๐๕]   ฆโร จุ ฉาทเน ญจุ   เสเก ฆโส ตุ ภกฺขณเ,
                  ฆติ ฆเส ฆสฺสุ จุณฺเณ   มา กนฺธกฺกหณเ ทิฏฺฐ.   [๕]

[๑๐๕]

ฆร   =   ฉาทเน   ฉาบทา - ปกปิด - ห่อหุ้ม   จุ.
             =   เสเก   รด - ราด   ญ.จุ.
                  ฆารยติ.
                  เสกตถ-- ฆรติ.   ฆนุ จีรํ ปกฺฆรติ, ฆรํ = เรือน

ฆส   =   ภกฺขณเ   การกิน   ญ.
                  ฆาสตุํ, ฆาโส, ฆาสจฺฉาทนํ, วิฆาสาโท, ฆสฺสํ อิจฺฉา ชิ-
                  ฆจฺฉา = ความหิว

ฆติ   =   ฆเส   ชัด - ฤ - เช็ด   ญ.
                  ฆสติ.   มลฺยจปีจํ อฆฺสนฺเตน นีหริตฺวา.

ฆสฺสุ   =   จุณฺเณ   การบด   ญ.
                  ฆสฺสติ จนฺทนํ โลกเ.
                  ในสัททนีติ*เป็น-- “ฆสฺ สํหริเส, ญ. สํหริโส สํฆญฺญนํ,
                  ฆสฺสติ.”   เนื่องจากเป็น ริสระ จึงปริวรรตเป็นสังโยค
                  แม้ความหมายของธาตุก็ผิดไป

ฆา   =   กนฺธกฺกหณเ   คมกลืน   ทิ.ญ.
                  ฆายติ, ฆานํ, ฆาเนน กนฺธํ ฆายิตฺวา, ฆาติ เอเตนาติ
                  ฆานํ, กนฺธํ ฆตฺวา สติ มุฏฺฐา.”

- มูร = ชีรณหีเส แก่ - ผุพัง, เบียดเบียน ท.
 ฉวยเต.
 ในสัททนีติเป็น “โฆร คติปติฆาเต”^{*} ฐ-ธง คงผิดไป เพราะ
 ในสันสกฤตมีอักษรคล้ายคลึงกันเล็กน้อยนั่นเอง
- มंस = มंसเน ชัด - ฎ - เช็ด ฎ.จ.
 = รกขณ รักษา ฎ.
 มंसติ. มंसเตติ, นิฆंसเตติ, นิฆंसเนโต อฆंसเนโต.

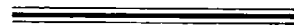
ชาตที่มี ฆ เป็นเบื้องต้นจำนวน ๒๖ ชาต

และ

ชาติตยภุขราทิกชาตวัตตถกณท

จำนวน ๑๕๕ ชาต

จบ.

๔ - จวคคภูวคคอกฏจกขรททกธาตวตถกณ๗

*****

[จ]

[๑๐๕]	จโก ติตติปติมาต-	ปริวิตกกทิตติสุ.	
	จกาโส ทิตติยเยว	จกจิ จงุโก จ จณจเล.	[๔]
[๑๑๐]	จกุกอ จุ พุยชนนาส-	พุกากุเล จกข ทสสน-	
	วาจาสุสาทวิภาเวสุ	จโหม สุวา ฆาตเน สียา.	[๔]

[๑๐๕]

- จก = ติตติปติมาตปริวิตกกทิตติสุ ยินดี-พอใจ, กระทบกระทั่ง,
เบียดเบียน, ดำริรอบ, สว่าง - รุ่งเรือง ฎ.
- จกติ กปฺปติ ปริวิตกเกตตีติ วา จงุโกโร = นกกด, นกเขาไฟ
ในคัมภีร์โลกียะเป็น จโกโร.
- จกาส = ทิตติยี่ สว่าง - รุ่งเรือง ฎ.
- จกจิ, จงุก = จณจเล ความห้วนไหว ฎ.
จงุกติ ภมตีติ จงุกุโร, รโถ.

[๑๑๐]

- จกุก = พุยชนนาสพุกากุเล เบียดเบียน, พิณาศ, เชื่องช้า ฎ.
- จกุกติ พุยชติ หีสตีติ จกุกั = จักราวุธเป็นต้น
ในโถมนิธิ ใช้ กร ธาตุทำเป็นเทวภาวะว่า “กโรติ อเนนาติ

[๑๑๑] จจฺโจ ญฺจ คตฺตยฺโกส- กถเน จญฺจ ยายเน,
จโซ จาเค จโฆ ญฺจ เกทเน จฺจ วเช สียา. [๔]

จกฺก” แล้วพรรณนาว่า จักรทั้งหมดทั้งปวง.

จกฺขุ = ทศสนวาจาสุสาทวิภาเวสุ เห็น, กล่าว, ความสบาย, ทำ
ให้แจ้ง ญ.

จกฺขติ ปสฺสติ สมวีสมํ วา อจฺกฺขติ รูปี วา อสฺสาเทติ
วิภาเวติ จาติ จกฺขุ นยมนํ, มจฺจํ จกฺขติ, พฺยญฺชนํ จกฺขติ =
ย่อมสบาย.

จฆ = ฆาตเน การฆ่า ส.
จฆฺโณติ.

[๑๑๑]

จจฺจ = คตฺตยฺโกสกถเน ไป - ถึง - บรรลุ, ค่า, กล่าว ญ.จ.
ในสัททนีติ* กล่าวว่ อชฺฌยเน ก็เป็นอันเดียวกับ กถคฺถ
นั่นเอง.

จจฺจติ, จจฺจยติ, จจฺจ = มั่นอัน

จญฺจ = ยายเน การไป ญ.

จช = จาเค การสละ - แบ่งปัน ญ.
จชติ, ปริจฺจชติ, จาโค. โย ภิกฺขุภาวสุส จชมาโนปี ชีวีตํ,
จชติ จชยตีติ วา จตฺโต.

[๑๑๒] จท จณโท จฎ จณเท จโณ ทานคตัพพร-
 สทเทสุ จโต จโท จ ยาเจ จท หิลาทเน.
 ทิตติอิจฎากนทีสุ จ จโน ตุ สททหีสเน. [๗]

จฎ = เกทเน การทำลาย ฎ.จ.
 = วธ การฆ่า จ.

จฎติ มิตเต ภินุทตติ จฎโ, จฎการี = คนล้งเล
 จฎติ ภินุทติ อมณุลลภาวนติ จฎ, ธาตุวา, มณุลโย =
 นำชอบใจ.
 จฎกมยดา.
 วรรคต-- จาฎติ, จาฎยติ.

[๑๑๒]

จท, จณท = จณเท คุร่าย - เขียมโหด จ.ฎ.

จณทติ, จณเทติ ปิเพตติ จณทาโล, จณเท อลนติ วา
 จณทาโล, มาตงโค = คนจันฑาล. จณโท, จณทิกก.

จณ = ทานคตัพพรสทเทสุ ให้, ไป - ถึง, ฆ่า, ทำเสียง - ออกเสียง ฎ.

จต, จท = ยาเจ การขอ ฎ.

จตติ, จตยตติ จตุโร, ทกโข = คนฉลาด
 กุสลา นจจกิตตส, สิกขิตา จาตุริตติโย.*
 ในสัททนีติ^๒ ยังมีว่า- “จตี หีสาคนุเถสุ, ฎ.” เพราะเป็น ริ
 (จากสันสกฤต) จึงไม่มีอุทาหรณ์ในพระไตรปิฎก. จทติ.

[๑๑๓]

จโป ญ ปิเห จุ กกุเก
 จปิ คตฺยํ จุ จพฺพ ญ,
 คตฺยํ จุญ ภกฺขณ
 จมฺโพ จ คตฺติภกฺขณ.

[๔]

จทิ = หีลาทนต์ตติอิจฉากนฺตีสฺว คีใจ, สว่าง - รุ่งเรือง, ปรา-
 รธนา, ยินดี ญ.
 จนฺทติ, สีสฺตคุณสมปฺตติยา จนฺเทติ โมเทติ สุขํ อุปฺปาเทตฺติ
 จนฺทณฺ, จนฺโท วา, จนฺทติ ทิพฺพตฺติ วา จทิตฺตฺโป อิฉฉิ-
 ตฺตฺโปติ วา จนฺโท.

จน = สทฺทหีสเน ทำเสียง - ออกเสียง, เปียดเปียน ญ.

[๑๑๓]

จป = ปิเห รัก, ชอบ ญ.

= กกุเก การบด จ.

จปิ = คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ จ.

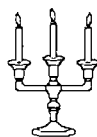
จพฺพ = คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ ญ.

= ภกฺขณ การกิน จ.ญ.

จมฺพ = คตฺติภกฺขณ ไป - ถึง - บรรลุ, กิน ญ.

จมฺพติ.

จลกฺกฺชีนิ จมฺพิตฺวา.

[๑๑๔] จมฺ ภูสุวา ภกฺเข อํ จุ โชรวนมุหิ จโย คเต,
จโร คตฺยาจกรภกฺเข จุ ควสฺสยสฺสเย. [๓]

[๑๑๔]

จมฺ = ภกฺเข การกิน ภู.ศ.
= ถ้ำมี อํ เป็นบทหน้ามีอรรถว่า โชรวนมุหิ = การชำระล้าง จ.
จมติ, ภกฺขติ นิวาปนฺติ จมฺ, เสนา, จมติ อนเนาติ จมฺโส,
อาชนํ, จมนฺติ อทนต์ิ เอตฺถาติ จมฺปา, นครํ, จมฺโร - จมฺรี
= จามรีตัวผู้- จามรีตัวเมีย.
(บทนี้ส่วนมากจะใช้เพี้ยนไปเป็น อาทีณะ คือใช้เป็น จามรี).
จมุโณติ, จมุโณติ.
อาปุพฺพคฺคต-- อาจเมติ, หตฺถํ อาจมยิตฺวา, อาจมนกฺมภิกฺขา
อุทกํ น โหติ.*

จย = คเต ไป - ถึง - บรรลุ ภู.
จยติ, จโย, อาจโย, อุปจโย.

จร = คตฺยาจกรภกฺเข ไป - ถึง - บรรลุ, ประพตฺติ, กิน ภู.
= อสฺสยสฺสเย ไม่สงสย, สงสย จ.
จรติ, ตํ ตํ ชานํ กจฺนตฺตีติ จโร = จารชน, นักสืบ, สายลับ.
จรตฺตีติ วิจาโร, ฌมฺมํ จรติ, ฌมฺมจาริ สฺขํ เสดติ, ฌิณฺณ-
มานตฺโต, อตฺตนิ ปเวสิตานํ สฺขํ จรติ ภกฺขตฺตีติ จารโก, โรโร
= คุก, เรือนจำ

[๑๑๖]   จาโย ปุชานีสามเน   จิ จเย สุวาทีกูจ อุ,
 วฑฒเน อป ภินทเน   โนเย เณ สํอุ สมุจเย.   [๒]

ปาฐะนั้น ฟังทราบว่าเป็นปาฐะผิด อนึ่ง อรรถดังกล่าวเป็น
 อรรถของ วท ธาตุซึ่งมีอยู่ในคัมภีร์ต้นแบบ.

[๑๑๖]

จาย = ปุชานีสามเน   บุษา, ดู, รับฟัง   ภู.
 จายติ, จายเต, อปจายติ.
 อปเจ พุรหุมจาริเย, เย วุฑฒนปจายนติ, * นิจจํ วุฑฐา-
 ปจายิโน,^๑ อปจิติ.

จิ = จเย   ความสั่งสม   สุ.กී.ภู.จ.
 = มี อุ เป็นบทหน้ามีอรรถว่า   วฑฒเน = ความเจริญ
 = มี อป เป็นบทหน้ามีอรรถว่า   ภินทเน = การทำลาย
 = มี นิ และ โอ (การิยะแห่ง อว ศัพท์)เป็นบทหน้ามีอรรถ
 ว่า   เณ = การตัดสิน
 = มี สํ เป็นบทหน้ามีอรรถว่า   สมุจเย = การสั่งสม - รวม
 - ประชุม
 อิกฺษากาโย ปาการํ จิโนติ วฑฒกී, จินฺเต (แปลง ฌ เป็น
 น), จินาติ, วิจินาติ, วิจินติ วา, วิจินามิ อิตฺ จิตฺ. จยติ,
 จายยติ.
 อุพุพุดต-- อุจฺจโนติ.   ปจฺจนตํ   อุจฺจินถ.^๓

[๑๑๗]

จิกุกุ จุ ปีพเน จิกุโข
 พุยตุตวาจาย จิงคุโล,
 ปริพุกเม จุ จิโฏ ภู
 ภยกุโกเส จุ เปสเน.

[๔]

อปปุพพุตถ-- จิตจิตัม อปจโนติ, อปจยคามิโน ฐมา.*

นิ-โอปุพพุตถ-- นิจุลยติ, วินิจุลยติ, วินิจลินาติ, วินิจฉนติ
 วา, ปุปลานิ โอจินาติ โอจันติ วา.

สัมพุพพุตถ-- สมุจจโนติ, สมุจจโย, จียตีติ จิวรฺ.

[๑๑๗]

- จิกุกุ = ปีพเน เบียดเบียน จุ.
- จิกุข = พุยตุตวาจายัม การพูดอย่างชัดเจน ภู.
 จิกุขติ, อาจิกุขติ, อพุกาจิกุขติ.
- จิงคุล = ปริพุกเม การหมุนเวียน จุ.
 จิงคุเลติ.
 จิงคุลยิตฺวา ภูมิมํ ปตติ.*
- จิโฏ = ภยกุโกเส กลัว, คำ ภู.
 = เปสเน การส่งไป จุ.
 เจฏฺติ.
 เปสเนตถ-- เจฏฺยติ, เจฏฺโก, เจฏฺกิกา = หลิงคนใช้

[๑๑๘]	จิต จุ โวหารุสสาเห จิติ จินุโต จุ ชานเน, จิตี จ ณาณะ จิตุโต จุ จิตุตีกรรมทสฺสเน. เลขาพฺภุเตจ จิโน ตุ มณฺเฒนายํ ปวตฺตติ.	[๕]
-------	--	-----

[๑๑๘]

จิต	= โวหารุสสาเห ชื่อชาย, อุตสาหะ - พยายาม เจเตติ, เจตยติ, เจตาเปตีติ เจตาปโก. อณฺเฒ เจตาเปตฺวา อณฺเฒ เจตาเปยฺย, อตฺตพฺยาปาทายปี เจเตติ, ปรพฺยาพาชายปี เจเตติ, อุภยพฺยาพาชายปี เจเตติ. ^๑ อากงฺขติ เจตยติ, เจตนา, เจตยิตฺ.	จุ.
จิตติ, จินุต	= ชานเน การรู้ จินเตตีติ จิตฺตํ. อารมฺมณํ วิชานาตีตฺยตฺโต, วิสยวิชานนลกฺขณํ หิ จิตฺตํ. ^๒ จินฺตา จินฺตณํ. ถ้างการิตปีจยฺยหลังจฺราทิกณิกชาตฺถลงได้เฉพาะปีจยฺย ๒ ตัวคือ ณาเป และ ณาปย เท่านั้น. อุ.-- จินฺตาเปติ, จินฺตาปยติ. ^๓	จุ.
จิตี	= ณาณะ การรู้ ชาติฺนีเป็น อีการันตฺธาตฺ. ^๔ เจตสี, เจตณํ, จิตฺตํ.	ภู.
จิตุต	= จิตฺตีกรรมทสฺสเนเลขาพฺภุเต ทำการวิจิตร, เห็น, เขียน, อัศฺจรรยํ	จุ.

๑. อจ.ตัก.๒๐/๒๐๑

๒. สจกท.๘๐

๓. นีติ.สุตต.๕๑๘-สุตเต

๔. นีติ.ชาต.๘๖

[๑๑๕] จิรุ สุวา หีสาย์ จิโล ปริชานมฺหิ จิลฺล ตฺ,
เสถิลฺเล จ วิลาสเ จ จิหนฺ ลกฺขณเ จุโร. [๔]

จิตฺเตติ, จิตฺตยติ. จิตฺตํ, วิจิตฺตํ, จิตฺรํ, จิตฺตยติ ราหุ, จิตฺตยติ
ปติมํ โลโก.

จิน = มลฺลณนํ ความสำคัญว่าเราเท่านั้นประเสริฐ, การดูหมิ่น ฎ.
ชาตินี้ไม่ลบที่สุดของชาติ.
จินายติ, โอจินายติ.
สพฺโพ ตํ ชโน โอจินายตุ.°

[๑๑๕]

จิรุ = หีสาย์ ความเบียดเบียน ฎ.
ชาตินี้ไม่มีปรากฏในคัมภีร์โลกียะ

จิล = ปริชานมฺหิ การนุ่งห่ม ฎ.
จิลฺลิตฺ วตฺถํ โลโก, เจลฺลํ = ผ้า, เสื้อผ้า
ชาติ เจลฺลว มกฺขิตฺ, เจลฺลกฺเขโป.

จิลฺล = เสถิลฺเล จ วิลาสเ จ ย่อหย่อน, สว่างาม ฎ.

จิหน = ลกฺขณเ กำหนด - ทำเครื่องหมาย ฎ.
จิหนยติ จิหนยเต วา, จิหนํ จิหนํ วา.

[๑๒๐]	จีโก จุญ อามสเน	จีโก ถวมุหิ จีย จ,	
	จีโว จ สัรราทานเน	ตตถ จีโว จุ ทิตฺติยั.	[๔]

[๑๒๐]

จิก	= อามสเน พิจารณา - ไครักรวณ	ญ.
จิก	= ถวมุหิ สรรเสริญ	ญ.
จีย	= สัรราทานเน สัรรวม - ระวัง, ถือเอา จียติ, จียเต.	ญ.
จีว	= สัรราทานเน สัรรวม - ระวัง, ถือเอา	ญ.
	= ทิตฺติยั ความสว่าง - รุ่งเรือง	จ.
	จีวตีติ จีวรั. ภิกขุ คณฺหาติ ปรีทชาติ วาตฺยคฺโถ.	
	ทิตฺติยตฺถ-- จีวียเต อาทียเต ปรีชียเต วา อเนน วา กาโย	
	สัรรียเต จีเวติ ทิพฺพตีติ วา จีวรั = ผ้าจีวร, ผ้าข้อมนํ้าฝาด	
	วิเคราะห์อีกรูปแบบหนึ่งคือ-- จีรโต วรรณติ วา จีวรั.	
	จีรโต = ผ้าปาน	
	ในกัจจายนะ * เป็น จิ ชาติ อีวร ปัจจัย, ในคัมภีร์โลกียะเป็น	
	จิ ชาติ วร ปัจจัยแล้วที่มะ จิ เป็น จี.	
	ยถา กถณฺจิ พฺยุปฺปตฺติ รุพฺพิยา อตฺถนิจฺจโย,	
	อิตฺติ รุพฺพิปฺสิทฺเทน พฺยุปฺปตฺติ เยน เกนจि.๒	

[๑๒๑]

จु ญ คตุยฺ จุ สหน-
 หาส จุกโก จุ ปีพเน,
 จุญ ญ เจทปิภาเว
 จุ ตฺ เจทนสํหเต.

[๓]

[๑๒๑]

- จุ = คตุยฺ ไป - เคลื่อนไป ญ.
 = สหนหาส อคกัณ, หัวเราะ จุ.
 จวติ, จุโต, จุติ = การเคลื่อนไปในสัมปรายภพ, การ
 เคลื่อนไปจากภพปัจจุบัน, การจุติ
 สหนหาสตถ-- จาเวติ, จาวยติ. มามํ जानํ อจาวย.
 สัททนีติ * กล่าวว่าเป็นจุราทคณิกะ การที่กล่าวเช่นนั้น
 ไม่สมควรเลย, ในคัมภีร์ต้นฉบับท่านกล่าวว่า สหนหาสตถ
 เท่านั้นว่าเป็นจุราทคณิกะ.
- จุกก = ปีพเน เบียดเบียน จุ.
 จุญ = เจทปิภาเว ตัด, มีน้อย ญ.
 = เจทนสํหเต ตัด, รวบรวม จุ.

[๑๒๒]	จุฎิ ภู อปปีภาเว จุ จुठि ภู โรสปปีภาเว	เจเท จุฎโฏ จุ อปเปเก, จุ तु रोसे ज जेतेने.	[๓]
[๑๒๓]	जुठुठ कण्णहावसु पिसने जुते आसेके	जुणे जेठमहि जुणुणे जु, जुठे जुवणतुठिठेजेतेने.	[๕]

[๑๒๒]

जुठि	= अपीपावे	= ความมีน้อย	ภู.
	= जेते	= การตัด	जु.
जुणु	= अपเป	= เล็กน้อย, นิดหน่อย	जु.
जुठि	= रोसपปีภาवे	= โกรธ - อาฆาต, มีน้อย	ภู.
	= रोसे ज जेतेने	= โกรธ - อาฆาต, ตัด	जु.

[๑๒๓]

जुठुठ	= कण्णहावसु	= กระทำ, สง่างาม	ภู.
	ในศัพท์นิตี ๑ กล่าวไว้เพียงอรรถเดียวว่า หาวกระณ เท่านั้น.		
जुणे	= जेठमहि	= การตัด	ภู.
जुणुणे	= पिसने	= การบด	जु.
	जुणेजेते.		
	सजुणुणेपठिता, कण्णजुणेणे.		
	ที่นี้ ในศัพท์นิตี * เป็น 'जुणे = เปรณ' นี้คงรจนาขึ้นมา		
	เพราะเห็นคัมภีร์โลกียะแสดงอรรถของ जुणे ว่า 'पिसने'		

บ้าง เห็นการพรรณนาบท เปรณ ว่า ‘เปสนเน’ บ้าง อาจจะ
คิดว่าเป็นบทปริยายซึ่งกันและกันจึงแสดงอรรถว่า ‘เปरण’
เช่นนั้น ทั้งนี้ เป็นไปด้วยความกรุณาที่ประสงค์จะให้ (ผู้
ศึกษา) รู้จักบทพิเศษนั่นเอง อนึ่ง เปสน ศัพท์นี้ในคัมภีร์
โลกียะท่านพรรณนาไว้ว่า “การส่งไป, การชักชวน, การ
กระตุ้นเตือน” ปาฐะนั้นควรกำหนดเป็นปาฐะผิด.

จตุต = อาเสก การราด - รด ฎ.

ในศัพท์นี้ติ* เป็น ‘อาเสกเน จรณเจ’ นั้นเป็นปาฐะที่เกินมา
เพราะในคัมภีร์ต้นฉบับพรรณนาไว้ว่า ‘จรณมิห-อาเสกน’
แม้การแปลบทว่า ‘จรณ = ในความสิ้นไป’ ก็เป็นคำแปลที่ผิด.

จตุท = อาณตติโจทเน คำสั่ง - ส่งไป, กล่าวหา จ.

โจเทติ, โจทยติ วา วาณิ จาโป, วาณิ = ซึ่งสร

โจทิตา เทวทูเตหิ.° อานนุโท พุทุชโจทิตโต.๒ โจทโก,

จุทิตโก, โจทนา.

[๑๒๔]	จูป มนทคตยนว- จุก วทนสโยเค	ฎชานะ จุพิ จ จุมพ จ, จุโร เถยเย จุก ลียา.	(๔)
-------	-------------------------------	--	-----

[๑๒๔]

จูป = มนทคตยนวฎชานะ ไปอย่างช้า ๆ, ไปไม่หยุด ฎ.
 โจปติ, โจปนั, โจปนกาโย, จูปติ เอกคต น ตัญจตีติ จปโล,
 อนวฏจิต, จุปสส อุตต.

จุพิ, จุมพ = วทนสโยเค การประกอบด้วยปาก (การอม-จุม-เป่า-
 กัด-เลีย เป็นต้น) จ.ฎ.

ปุตตี มุทฐนิ จุมพติ, ° จุมพติ วา = ย่อมจุม, ย่อมจุมพิต,
 ย่อมอม

บางแห่งนิยมแปลบทนี้ว่า 'ดม, หอม' ความหมายนั้น
 ไม่เหมาะกับธาตุวัตตะ เพราะเนื่องจากมิได้กล่าวว่า 'นาสิกาสโยเค'
 นั่นเอง ในชาตุัมยชฺฐา ๒ และสัททนีติ ๓ กล่าวว่า
 'วทนสโยเค' ในกัปปทุมะเป็น 'จุพิ = จุมพเน, จุมพณั มุข-
 สโยโค' ดังนั้น จะยึดถือเอา การดมการหอมกลิ่นด้วยจมูก
 อย่างนั้นไม่ได้ เหมือนในบาฬีว่า-

น หรามิ น ภณฺชามิ, อารา สิงฺคามิ วาริชฺ.๔ เป็นต้น
 ที่ถูก จะต้องหมายถึงการใช้ปากซึ่งมีปริยาย ๗ บทคือ-
 วตฺร สฺสํ วทนํ คฺคณฺท มานนํ ลปนํ มุขํ.

๑. พ.ชา.๒๘/๓๔๗-ปิฎก

๒. มลฺยชฺฐา. ๔๘-กาลาย

๓. นีติ.ธาค.๑๖๕

๔. พ.ชา.๒๗/๒๐๖

และมีปลีกย่อย ๆ อีก ๗ บทคือ-

โอฏุโฐ จ ทนตมูลานิ   ทนตาทิวหา จ ตาลุ จ,
คโลกลานิ สกถ์   สดตงศ์ มุขมจจเต.

แล้วจวบเพื่อความสนุกตามที่เหล่านี้คือ ปาก, ถัน, หน้าผาก,
ไบหู, ตา และ เส้นผม เป็นต้น ดังมีบทบาฬีอ้างอิงว่า-

มุเข ถเน นลาญุ จ   กณฺเฑ จ เนตฺตเกสฺวาปี,
กณฺเฑ จ กณฺเณสุเจว   กกฺโขรุตคฺมฺพุทฺธิสุ.

จุมพณฺฐานมิตฺตยุดฺติ   วิญญฺเยยฺยิ กามุเกหิห.

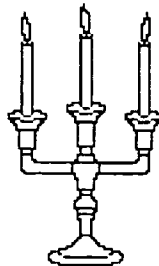
ถึงอย่างนั้น ‘การดม, การหอม’ ก็ควรยอมรับได้บ้าง เช่น
ในกรณีที่ต้อง ดม, หอม เพราะไม่ปรารถนากลิ่นสาบ
ของร่างกายหรือกลิ่นเหม็นของเสื้อผ้า, พอมาถึงยุคปัจจุบัน
จารีตประเพณี ของประเทศนี้เปลี่ยนแปลงไป การใช้โวหาร
จึงผิดเพี้ยนไปตามยุคตามสมัยคือเรียก การดม, การหอม นั้น
ว่า ‘จุมพนาการ’.

จฺร   =   เฉยเฉย   การลัก - ขโมย

จ.ญ.

โจเรติ, โจรบติ.

โจโร, โจรี, โจริกาย   หรติ, โจรติ.

[๑๒๕]	จฺโล จฺ สมฺจฺจยฺมฺหิ	จฺลฺโล หวฺมฺหิ จฺณ จฺ,	
	สงฺโกเจ จฺโร ทท ทาท	จฺโส ปาเน ปวตฺตติ.	(๕)
[๑๒๖]	เจฏฺฏ อีหํยฺ เจโล จ	เจลฺโล จ คตฺติจาลเน,	
	เจวิ เจตนาตุลฺยสุ	อิตฺติ จาทิ ทฺวิสตฺตริ. ๗๒.	(๔)

[๑๒๕]

จฺ	=	สมฺจฺจยฺมฺหิ	การสั่งสม	จ.
จฺลฺ	=	หวฺมฺหิ	ความสง่างาม	ญ.
จฺณ	=	สงฺโกเจ	การเบียดเบียน	จ.
จฺร	=	ทาท	ความเร่าร้อน	ท.
		จฺยฺเต	อคฺติ อินฺธน์.	
จฺส	=	ปาเน	การดื่ม	ญ.

[๑๒๖]

เจฏฺ	=	อีหํยฺ	ความพยายาม	ญ.
		เจฏฺติ.		
เจด, เจลฺ	=	คตฺติจาลเน	ไป - ถึง - บรรลุ, ทำให้เคลื่อนไหว	ญ.
เจวิ	=	เจตนาตุลฺยสุ	ตั้งใจ, เสมอกัน	ญ.
		ชาตฺนีไม่มีในคัมภีร์โลเกียะ	ทั้งไม่คิดว่าจะเป็นนามบทด้วย ผู้	
		ใครในการศึกษาโปรดพิจารณาเองเถิด.		

ชาตฺทั้งหลายที่มี จ เป็นเบื้องต้น

จำนวน ๗๒ ชาตฺ จบ.

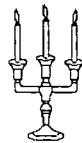
[๑๒๘]

ฉที จุ อิจฺฉายํ ฉทุโท
 จุ วเม ญจุ ทิปเน,
 ฉนุโท จุ อิจฺฉายํ โหติ
 ฉปี ญจุ คเต ลียา.

[๔]

[๑๒๘]

- ฉที = อิจฺฉายํ ความปรารถนา จุ.
 ปุริสสฺส ภคฺคํ ฉาเทติ, รุจฺจตีติ อตุโถ. ปุริสสฺส ภคฺคํ
 ฉาทยมานํ ติฏฺฐติ.
 ในที่นี้ควรกำหนด บุรุษ เป็นกัศตาของ กัศตฺ โดยเอา
 ความปรารถนาของบุรุษยกขึ้นตั้งไว้แทน กัศตฺ คือมีคำอธิบาย
 ว่า เข้าไปด้วยความยินดี - พอใจ.
- ฉทุท = วเม การคาย - ปล่อยออก จุ.
 = ทิปเน การแสดง ญ.
 ฉทุเทติ, ฉทุทยติ.
 ทิปนตฺถ-- ฉทุทติ ทิป โลก.
- ฉนุท = อิจฺฉายํ ความปรารถนา จุ.
 ฉนุเทติ, ฉนุทยติ, ฉนุโท.
- ฉปี = คเต ไป - ถึง - บรรลุ ญ. จุ.
 ฉนุปติ, ฉนุปยติ, ฉนุปยเต.

[๑๒๕]	ฉปโป ยาจสทุเท ญจุ ฉโม คติมฺหิ วตุตติ, ฉมุ ภาขณหิพเน ฉโร ฉเต ฉโส วเช.	[๕]
[๑๓๐]	ฉา ฉาทนสฺมี ฉิทธิ รุ เทวธากเร ทิ ฉิซฺชเน, ฉิทฺโท จุ รนุชฺชเร ฉุ ฉเต ฉุญฺญ จุญฺญ ตถา.	[๕]

[๑๒๕]

ฉปโป	=	ยาจสทุเท ขอ, ส่งเสียง - ทำเสียง - ออกเสียง	ญ.จุ.
ฉม	=	คติมฺหิ ไป - ถึง - บรรลุ ฉมนฺติ ฉจฺฉนฺติ เอตฺถาติ ฉมา, วสุทฺถรา, ฉมา ญฺมิ, น ฉมายํ นีสึทิตฺวา.	ญ.
ฉมุ	=	ภาขณหิพเน กิน, ไม่เคารพ อตฺตนิ ปติตํ ปติตํ ฉมติ ภาขตีติ ฉมา = แผ่นดิน	ญ.
ฉร	=	ฉเต การตัด	ญ.
ฉส	=	วเช การฆ่า	ญ.

[๑๓๐]

ฉา	=	ฉาทนสฺมี ปกปิด - ห่อหุ้ม ฉาติ, ฉายติ. ฉติ -- สัททณฺธิ, ° ฉินฺทติ, สํสยฺนติ - โมคคัลลานะ ° ฉายา = ปติพิมพ์.	ญ.
ฉิทธิ	=	เทวธากเร การทำสองอย่าง	รุ.

[๑๓๓] ชโซ ชชี จ ยุกุทมุหิ ชชโซ ชชโณ จ ชจจิวิ,
ชโย สจฺจมาเต ชโน ญ สทฺทมุหิ ชนเน ทิญ. (๖)

[๑๓๓]

ชช, ชชี = ยุกุทมุหิ การรบ ญ.

ชชช, ชชณ = ปริกสุสนอดติสุ คำ, กล่าว ญ.

ชญ = สจฺจมาเต รวม - ประชุม ญ.

ชญติ, ชญา, ชญิโล.

อนโต ชญา พหิชญา ชญาย ชญิตา ปชา,

ตํ ตํ โคตม ปุจฺฉามิ โโก อิมํ วิชญเย ชญํ.^๑

อรหตุตมกุกุขณเ วิชญฺติ นาม, ผลกุกุขณเ วิชญิตชโย.^๒

ชน = สทฺทมุหิ ส่งเสียง - ทำเสียง ญ.

= ชนเน ความเกิดขึ้น ทิ.ญ.

กสฺมา เต เอโก ชนติ, เอโก น ชนติ ญโซ.^๓

ชายติ, ชนติ.

ชนนตุถ-- ชนติ ผุสฺสตี มม.^๔ ชนยติ.

ในสัททนีติ^๕ กล่าวว่า บทดังกล่าวนี้เป็นจฺราทิคณิกได้ด้วย
แต่ไม่มีปรากฏในคัมภีร์ต้นฉบับ.

[๑๓๔]	ชนี้ ทิ ปาตุภวามุหิ ชไป จินตนวาจาสุ	วิปฺพุโพ ตฺ วิชาเยเน, ชปฺโป ตฺ ปตฺถโนตฺตีสฺ.	[๓]
-------	--	---	-----

[๑๓๔]

ชนี้	= ปาตุภวามุหิ ความปรากฏ = ถ้ามี วิ เป็นบทหน้า วิชาเยเน = การตลอด(บุตร) ปฺตุโต ชายติ, ปฺตุ กิเลสา ชายนฺติ เอตฺสฺส เอตฺถ วา เต วา ชเนตฺติ ปฺตุชฺชโน. ชนฺนํ ชาติ. วิปฺพุพฺพตฺถ-- มาตา ปฺตุตฺตํ วิชาเยติ, วิชาตา, อุปฺวิชฌณา อิตฺถิ.	ทิ.
ชป	= จินตนวาจาสุ คิด, พุค ชปติ มนฺตํ สิสฺโส.	ฎ.
ชปฺป	= ปตฺถโนตฺตีสฺ ปรารธนา, พุค ชปฺปติ. อตฺตํ นาหุ โสจามิ นปฺปชปฺปามิ นาคตฺ, ปจฺจุปฺปนฺเนน ยาเปมิ เตน วณฺโณ ปสฺสิทฺติ. อนาคตปฺปชปฺปาย อตฺตีสฺसानุโสจนา, เอเตน พาลา สฺสฺสนฺติ นโฬว หริโก ลฺโต. *	ฎ.

ปตฺถนตฺถ ในที่นี้ไม่มีกล่าวถึงในคัมภีร์ชาตุ แต่ใส่เข้ามาโดย
การอาศัยอุทาหรณ์เป็นหลัก.

[๑๓๕] ชโภ เมถุนวิชมุเก ชภี เจตถ จู นาสเน,
 ชมุ ภกฺเข ชโร โรเค วโยหานุญฺ จุกีทิกฺ. [๔]

[๑๓๕]

- ชภ = เมถุนวิชมุเก เสพเมถุน, สง่างาม ฎ.
- ชภี = เอตถ ในอรรถ เมถุนวิชมุเก นั้นแล ฎ.
 = นาสเน การทำลาย จ.
- ชมุภติ युवा युวती, สีโห วิช ชมุภติ, วิชมุภติ, สีหสเสว
 วิชมุภิตฺ.*
 วิชมุภนตถ นี้เป็นไปใน คตตวินาม ได้อีกด้วย.
 นาสนตถ-- ชมุภติ ชมุภติ ปาป.
- ชมุ = ภกฺเข การกิน ฎ.
 ขเมติ อภกฺขิตพฺพ อทตฺติ ชมฺโหม, นิหิโน, อนิสมฺมการี จ.๑
- ชโร = โรเค ความเจ็บป่วย - เจ็บไข้ ฎ.
 = วโยหานุญฺ ความเสื่อมแห่งวัย - ความแก่ จ.ก.ท.ฎ.
 ชรติ, ชโร, ปชฺชรโรโค.
 วโยหานุยตถ-- ชเรน ปิพิตา ชนา, ชรยติ ชารยติ วา,
 ชรนาติ, ชยยติ, ชรติ, ชีรติ,^๑ ชีรนติ เว ราชรตา สฺจิจตฺตา,^๒
 ชียติ, ชราชชฺชริตา โหนติ,^๓ ปริชฺฉณมิตฺ ระบุ,^๔ อชฺรตี
 ชชฺชโร, ชฉฺฉโน,^๕ ชรตีติ ชตฺตุ, อัสสนธิ, ชรตีติ ชรา.

๑. พ.ช.๒๘/๑๒๔

๒. โมกฺ.๗/๑๓๖

๓. อจฺ.ปญจก.๒๒/๖๐,๖๗-๘

๔. ส.ศ.๑๕/๕๗, พ.ช.๒๘/๑๔๑,๑๔๗

๕. ธมฺม.อญ.๑/๖

๖. พ.ธ.๒๕/๔๕

๗. โมกฺ.๗/๑๕๒

[๑๓๗]

ชลี รกฺเข จุ ชสุ ทิ
 มฺลฺเช ชลฺโสตุติรกฺขณ-
 ภสฺเสสุ ชา ชรายํ ทิ
 ชาโคร วิพฺเช ตญฺ.

[๕]

ชลฺย ศัพท์ที่มีความหมายว่า 'ความปรารถนา' นั้นไม่เคยพบ
 แม้ในคัมภีร์ทั้งในโลกียะและในพระศาสนา.

ชาเลติ, ชายติ อจฺณาเทติ มจฺเณ เอเตนาติ ชาลํ = ข่าย, ตาข่าย
 ชาลยติ จนฺทํ เมโฆ.

ชส = คาพนอนาทเรสุ ทฺว - ตี, ไม่เอื้อเพื่อ จ.
 = หีสเน ความเบียดเบียน ญ.จ.
 อฺชชชชยติ.
 ในจฺรธาทิกณิกะส่วนมากจะมี อฺ เป็นบทหน้า.
 หีสนตฺถ-- ชสติ.

[๑๓๗]

ชลี = รกฺเข การรักษา จ.
 ชสุ = มฺลฺเช การปลด - ปล่อย ทิ.
 ชลฺสติ โจรํ พนฺธนา.
 ชสฺส = อฺตุติรกฺขณภสฺเสสุ พุค, รักษา, ต่า, ช่มชู่ ญ.
 ชา = ชรายํ ความแก่ ทิ.
 ชินาติ, ชินฺ = ผู้ชนะ, ชานิ.
 ชาคร = วิพฺเช ความตื่น ต.ญ.
 ชาโครติ, ชาครติ.

[๑๔๑]   ชุสี โมทเสเว ฎุโค   ชุโพ ปน ชุโท วีย,
 ชุโร ทิ วรชานีสู   ชุโส หีสาย เซ ขเย,
 เซโส คเต เซโหสุสาเห   สตุตตาลีส ชาทิเม.   [๗]

ชุส = ติตฺยุหเน พอใจ, คำริ   จ.ญ.
 โชเสติ, โชสยติ, โชสติ.

[๑๔๑]

ชุสี = โมทเสเว คีใจ - ปลื้มใจ, การเสพ   ญ.ค.
 โชสติ.

อินฺเทน พุทฺเชน ชุฏฺฐํ เสวิตนฺติ อินฺทฺริยํ, โชเสติ ปิตี
 โสมนสฺสํ อุปฺปาเทตฺติ ชุณฺหา = แสงพระจันทร์
 ชุณฺโห = ข้างขึ้น (ของเดือน)

กาเพวา ยทิวา ชุณฺเห ยทา วายติ มาตุโต,
 วาตชานินิ สีตานิ   อุภตฺถมปฺปราชิตา.

ชุพ = ชุโท วีย เหมือน ชุท ธาตุ (คติพนฺธเน ไป- ถึง, ผูก-
 ร้อยกรอง)   ญ.

= เปรณ ละทิ้ง, ส่งไป   จ.

ชุพติ, โชพติ.

เปรณตฺถ-- โชเพติ, โชพยติ.

ชุร = วรชานีสู ฆ่า - เบียดเบียน, เสื่อมแห่งวัย   ญ.

ชุยุยเต.

ชุส = หีสาย ความเบียดเบียน   ญ.

เซ = ขเย ความสิ้นไป - เสื่อมไป   ญ.

ชยติ, ชายติ, ชียติ. แปลง เอ เป็น อีย.

ก็ มั ฌเนน ชีเยถ ถึ ภริยาช มริสฺสติ *

เชส = คเต ไป - ถึง - บรรลุ

ฎ.

เชสติ, เชสฺสติ. เทวภาวะที่ ส.

ยดา อรณณณาคัม ทนตี อเนวติ หตฺถินี,

เชสฺสนนฺตัม คิริทฺทคฺเชสฺ สเมสฺ วิสเมสฺ จ,

เอวํ ตัม อณุคจฺฉามิ ปฺตเต อาทาย ปจฺฉโต,^๒

เชสฺสนนฺโต เชสฺสมานโน.

ในคัมภีร์โลกียะไม่มีใช้เป็น เทวภาวะ

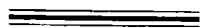
เชห = อุตฺสาเห ความอุตฺสาหะ - พยายาม

ฎ.

เชหติ.

ธาตุทั้งหลายที่มี ช เป็นเบื้องต้น

จำนวน ๔๗ ธาตุ จบ.

[ฌ]

[๑๔๔]	ฌโป จุ โตสนิสาน- ปปุพฺโพ นิกฺขิปเนปิ	อุตุยาโลจนมารณ, ฌโม ตุ ภกฺขณ สฺยา.	[๒]
[๑๔๕]	ฌา ญฺ มารณนิสาน- อุตุยาโลจนนฺสุ ญฺกึ	ตุญฺฐิสฺสุ จุ ตฺ ปรณ- พฺชณน ฌาทโย ตโย.	[๑]

[๑๔๔]

ฌป = โตสนิสานอุตุยาโลจนมารณ ความยินดี, การลับ(มีด),
 สรรเสริญ, แลดู, ฆ่า จุ.
 = มี นิ เป็นบทหน้า นิกฺขิปเน = การปล่อยวาง
 ฌเปติ, ฌปยติ.
 อสนํ ปรณฌาเปติ, ปรณฌเปติ วา ปรณฌตฺติ.

ฌม = ภกฺขณ การกิน ญ.

[๑๔๕]

ฌา = มารณนิสานตุญฺฐิ ฆ่า, การลับ(มีด), ความยินดี ญ.
 = ปรณอุตุยาโลจนนฺสุ ส่งไป, สรรเสริญ, แลดู จุ.
 = พฺชณน การรู้ ญ.กึ.

นानปฺปการณ อกฺุสลาณํ ฌตฺติมารณํ ฌาณตฺติกฺขตา กรณํ วา
 ปรณฌตฺติ, มนํ อากฺุโส ฌตฺติ โตเสตฺติติ มนฺุณณํ, กํ ปฺริสํ ฌาติ
 ตฺุสฺสติ ฌตฺติ โตเสตฺติติ วา กณฺณา.

ปรณอุตุยาโลจนตฺถ-- ฌาปยติ. (อุทาหรณ์นี้ มาในคัมภีร์

[๑๔๖]   ฎกิ ฎงโก จุ วิหาร-   พนุเช ฎโธ ฎิยาถูเล,
                  ฎิโป โนนเท จุ ฎิโก จ   ฎิโก ฎเฎโก จ ยายเน.   [๗]

[๑๔๖]

โลกียะ)

พุชฌนตถ-- ฌาติ, ฌานติ, อฌฌาสิ โกณทฌโล, ชฌฌา,
 ชเนยย, ฌเยย, ฌเยยั, ฌายติ, ฌาติ, อฌโธ, ฌยตตั, ฌตติ,
 สฌฌา, ปฌฌา, วิฌฌานั. (ฎ.)

ชานาติ, ชานนติ, ฌาตติ, อนิมิตตา น นายเร,^๑ ชฌฌา,^๒
 ชานเยย, มา มั ชฌฌุติ อิจฌติ,^๓ “อมุหากั อพุณนุตโร”ติ
 ฌาตพุพุฎเณ ฌาติ. (กี.)

[๑๔๖]

ฎกิ, ฎงก = วิหารพนุเช เจาะ, ผูก - แต่ง   จุ.

ฎงเกติ, ฎงกยติ.

วิหารเทติ ปาสาณั เอเตนาติ ฎงโก, ปาสาณทาร์โธ =
 เครื่องมือสะกัคหิน - เจาะหิน, สั้ว

ฎล = ฎิยาถูเล = พุยาถูเล การรบกวน   ฎ.

ในศัพท์นี้ติ^๔ เป็น “ฎล = เวลนุเพ” ซัอนี้ซัคแั้งกักับคัณทักรั
 คังต้อไปนี้---

ฎล = วิฎลเว, พุยาถูเล จฌจเล วาตยตโธ. กวิกัปปทึปนี.

๑. วิสุทธี.๑/๑๐ ส.อฎ.๑/๔๕ (สุยา)

๒. พุ.ชา.๒๘/๑๗๑

๓. พุ.สุ.๒๕/๓๕๕ อภิ.วิ.๓๕/๕๐๕

๔. นีติ.ธาค.๒๒๔

[๑๔๘]	ทปี ส้ม โนท- ทปี โนทส้ม ทปี	ส้มเต ทภี ส้มเต, ส้มเต ทปี โนทเน.	[๖]
[๑๔๙]	ทภี ส้ม จุญ สพโพ คตย์ นภคคตยททน- อิม ฐจทการาทิ-	ทโม หีสาย ทิ ทิญ, เขเป ญ ทัส ทัสเน. ชาตโว ทวยวีสติ.	[๔]

อิติ ชาตวตถสงคเห

จวคคภูวคคคอภูจกขรททกชาตวตถคณโท จตตุโถ.

สตตสตตติสตาเนตถ ชาตโว.

จิวติ, นิฏจิวติ, เจวิตวา.

จฎ = จฎ การถ่มน้ำลาย - เสลด ญ.
นิฏจฎติ, ธิมหมิติ นิฏจฎามิ.

เจ = สททเวจสงมาเต ทำเสียง - ออกเสียง, รัด - พัน, รวมกัน ญ.
จายติ จียติ วา.

ทป = ส้มเต การรวมกัน ญ.จ.
ทปติ, ทาปยติ, ทปยติ.

[๑๔๘ - ๑๔๙]

ทปี = ส้ม การรวมกัน จ.ญ.

ทพิ = โนทส้ม ยิงไป - ฆ่าไป, รวมกัน จ.ญ.

ทภี = ส้มเต การรวมกัน จ.ญ.

ทปี = โนทส้ม ยิงไป - ฆ่าไป, รวมกัน จ.ญ.

ทปี = ส้มเต การรวมกัน จ.ญ.

- ทพิ = โนทเน การยิงไป - ฆ่าไป จ.ญ.
[๑๔๕]
- ทภิ = สัมเม การรวมกัน - ประชุมกัน จ.ญ.
สพฺโพ--- ในกาลามือธิยาว่า ชาตฺหังปวงกฺคือเริ่มตั้งแต่ ทปิ-
ชาตฺ ล้วนเป็น จ.ญ. ทั้งสิ้น ในกัปปทุมมะ กล่าวว่าเป็น จ.
เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ส่วนอุทาหรณ์นั้นท่านผู้ใคร่การศึกษา
โปรดประกอบขึ้นเอง โดยการดูจากหมวดของชาตฺ.
- ทิม = หีสายม์ ความเบียดเบียน จ.ญ.
เทมตฺ, ทินฺทมิโม = โปรด
ในโถมนิธิกำหนดเป็น มิ ชาตฺดังนี้ -- “ทินฺทมิ อิติ สทฺทํ
มิโนติ ปกาสยตีติ ทินฺทมิโม.”
- ทึ = คตฺยํ การไป (ตามธรรมดา) ทิ.ญ.
= นนฺทคคตฺยทฺททฺทนเขเป บินจัน, ดักบัวง, ฆ่าไป ญ.
ทียเต, ทึโน, อุจฺเจกฺกนฺเฆมาน,
นนฺทคคตฺยทฺททฺทนเขเปตฺถ-- เทติ,* ทยติ เข มํ ปเร ปจฺจทฺทเทนฺติ.^๒
ทมาโน ตณฺหาทิจฺจิปาสํ เทนฺติ อุจฺเจนฺติ สตุคานํ จิตฺเตสุ
จิปนฺตีติ วา ปาสณฺหา = ผู้ถือมิจฉาทิฐิ, ผู้มีความเห็นผิด
- ทิส = ทิสเน การกัด - ต่อย ญ.
ทิสติ, ทิสยตีติ ทญฺโจ.”

๕- ทวคฺคาทิกชาตวตถกณฺท

*****

[ต]

[๑๕๐]   ตโก สหนหาเสสุ   ตกิ ภู กิจฺฉชีวน,
                 จุ พนฺเช ตกโก จุ รุกฺข-สิเลสตกุกทิตฺติสุ.   [๓]

[๑๕๐]

ตก   =   สหนหาเสสุ   อคทน - อคคฺลัน, หัวเราะ   ภู.
ตกิ   =   กิจฺฉชีวน   ความเป็นอยู่ - การเลี้ยงชีวิตอย่างลำบาก   ภู.
                 =   พนฺเช   การผูก - มัด   จุ.
                 ตงฺกติ, อาตงฺกติ, อาตงฺโก   อามโย   โรโค.
                 พนฺชตถ-- ตกฺเกติ, ตงฺกยติ.
ตกุก   =   รุกฺขสิเลสตกุกทิตฺติสุ   ยางไม้, ตรีภตรอง, สว่าง-รุ่งเรือง   จุ.
                 ตกุก   รุกฺขสิเลเส   อลนฺติ   ตกุกลံ.
                 ตกุก   ชาตุ   อล   ปัจจย   สมควรตั้งวิเคราะห์เป็น-- ตกุกเกตีติ
                 ตกุกลံ.   เนื่องจากเป็น   ทพฺพวาทกชาตุ   โปรดได้ถือเอาตาม
                 นัยแห่งการวินิจฉัยที่วินิจฉัยไว้แล้วใน คท-ชาตุนั้นแลแม้ทว่า
                 “วกุกลံ, กุกฺคิมิ”   เป็นคันก็เช่นกัน   พึงประกอบ
                 วิเคราะห์ตามสมควรแก่สาธนะนั้น ๆ   ตกุกเกติ,   วิตกุกยติ,
                 วิตกุกโก,   ตกุกยิตฺติ   ตกุกโกลံ,   โกลก   =   กระจว่น

[๑๕๑]	ตกฺข โตจคฺคาเห ตติ คตฺยํ ปตฺนกมฺปน,	
	ตคฺขมฺ ตโจ ปาเล ตจฺโจ หีสายํ ตณฺจฺ ยายเน.	[๖]
[๑๕๒]	ตจฺจนฺ ตนฺนุเกร ตชฺช โภสฺสเน ญฺจฺ ตณฺชฺ รุ,	
	สงฺโกเจ ตโณ อุตฺสเย อามาเต ตฺ จุราทิก.	[๔]

[๑๕๑]

ตกฺข	= ตจคฺคาเห การสวมเสื้อเกราะ	ญ.
	ตกฺขติ โยโซ กายํ จมฺเมน.	
	ชาตุนีในสัททนีติ ^๑ เป็น “ตกฺข = ตปน” ฟังทราบว่ามันเป็น	
	ปาฐะผิด ที่ถูกต้องเป็น ‘ตจน’	
ตติ	= คตฺยํ ปตฺนกมฺปน ไป - ถึง - บรรลุ, ตกไป, ห้วนไหว	ญ.
ตคฺขม, ตจ	= ปาเล รักษา - ค้ำครอง	ญ.
	ตคฺขมติ, ตจติ, ตโจ. อฺโรคว ตจํ ชินฺณํ ^๒	
ตจฺจ	= หีสายํ ความเบียดเบียน	ญ.
ตณฺจ	= ยายเน การไป	ญ.

[๑๕๒]

ตจฺจน	= ตนฺนุเกร ทำให้บาง - ถาก - ไส	ญ.
	ตจฺจนติ. ทารุ ทมฺยฺนฺติ ตจฺจนกา ^๓ = ช่างถาก	
ตชฺช	= โภสฺสเน คำว่า, ข่มขู่	ญ. จ.
	ตชฺชติ, ตชฺชติ เอตยาติ ตชฺชนี = นิ้วชี้	

ส่วนที่ใช้เป็น ตนต ธาตุนั้นคงยึดถือตามมติของ กวิกัปป-
ทุมฎีกา นั้นนั่นเอง ที่ว่า--

ตนต ธาตุนิ อเนเนว อิกุชสิทเท อี-อนุพนโธ เวเทสุ
อุจจารณเภทอุโธ.

วิธีการทำตัวของ ตติ ธาตุและ ตนต ธาตุในที่นี้ท่านแสดง
ตัวอย่างไว้ว่า-- “ตนเตติ ตนตยติ ตนตฺ ตนตวาโย” จึงไม่มี
การทำตัวด้วยวิเสสวิธี, ถ้ายึดถือตามมติของกวิกัปปทุมะ ที่
กล่าวว่า “วิตถารณ ปาโย ปโยโค” แล้วไซ้ร้อรรถว่า
“ตติ = วิตถาเร” ก็ควร

ตถ = ตจฺเณ ความถูกต้อง ฎ.
ตถติ, ตถนํ ตจฺณํ, ตถาคโต.

อติ ตจฺฉาวิปลาส ฎตภาวํ จตุสุวปี,
ทุกขาที่สุวิเสเสน สจฺจจฺจํ อากุ ปณฺชิตา.

ตติ = เจตาสุโยมโหานาทรรหีสเน พยายาม, เกียจคร้าน, หลง,
ไม่เอื้อเฟื้อ, เบียดเบียน ฎ.
ตฺนตฺติ, ตฺนตฺติ, ตฺนตฺติ, นิทฺททา ตฺนตฺติ วิชฺฌมฺภิตา, อรติ ฆตฺต-
สมมโท.

ในโมคคัลลฐานะเป็น “ตฺนตฺ อาลสิเย, อี, ตฺนตฺนํ ตฺนตฺติ,
อาลสฺยํ.” แม้ในพระไตรปิฎกที่ใช้ ท อักษรเป็นส่วนมาก ใน
สทฺทตฺตฺตฺปกาสิกาท่านใช้ ต อักษรซึ่งขัดแย้งกับคัมภีร์อื่น ๆ
เป็น “ตฺนตฺติ นิทฺททา อาลสฺยํ”

[๑๕๔]

ตทโท หีสายํ ตนุ โต
 วิตุถาเร ญจฺจราที ตุ,
 อุปกาเร สทฺชามาเต
 อุปตาปรเวสุ จ.

[๒]

ใน หีสนาทรตถ เป็น รุชาทิกณิกชาตุ
 สทฺชนีติ* กล่าวว่า “ตฺนฺตติ, ตฺนฺตติ, ททฺท, ” ส่วนวิธีการ
 สำเร็จรูปนั้นไม่ต่างกัน อรรถดังกล่าวนั้นไม่มีปรากฏในคัม
 ภีร์อื่น ๆ แม้ ‘ททฺท ศัพท์’ ที่มีความหมายว่า ‘หิด’ ในคัมภีร์
 โลเกียะ คือ คัมภีร์โมคคัลลณะท่านก็กล่าวว่าเป็น ทท ชาตุ
 และมีวิเคราะห์ว่า-- ทุกฺขํ ททาตีติ ททฺท, กุญฺจวิเสโส*.

[๑๕๔]

ตทฺท = หีสายํ ความเบียดเบียน ญ.
 ตนุ = วิตุถาเร การขยาย ต.
 = อุปการสทฺชามาตุปตาปรเวสุ ทำอุปการะ, ทำลายศรัทธา,
 ให้เดือดร้อน, ร้อง ญ.จ.
 ตโนติ, ตนุเต, อาเย ตโนนฺติ วิตุถาเรนฺตีติ อายตฺนานิ.
 อุปการสทฺชามาตุปตาปรเวสฺสตถ-- ตนฺติ. ตานนฺติ, ตานยติ

[๑๕๖]	ตปฺโป ญฺจ สลฺลิจฺฉายํ สนฺทีปนเ จ ปิณฺเน, ญฺ อจฺเจทสนฺตฺหีสา-	ตกฺเก ตฺโส ตฺ ติตฺตฺติยํ.	[๒]
[๑๕๗]	ตพฺโพ ตมฺโพ จ กตฺติยํ อิจฺฉายํ จฺญ ญฺสเน	ตโม เขเท ทิฏฺฐ ทิ ตฺ, ญฺ ตฺ สงฺกาปิยงฺกร.	[๓]

[๑๕๖]

ตปฺป	= สลฺลิจฺฉายํ สนฺทีปนเ จ ปิณฺเน	=	ปรารธนาจะทำเครื่องหมาย, แสดงด้วยดี, เอ็บอ้ม - อ้มหน้า	ญ.จ.
	= อจฺเจทสนฺตฺหีสา	=	ตกฺเก ติด, สงบ, เบียดเบียน, ตรีกตรอง	ญ.
	= ตปฺปติ, ตปฺปยติ, ตปฺปนํ	=	ติตฺติ, ติตฺโต.	
ตม	= ติตฺตฺติยํ	=	ความอึ้งใจ, ความพอใจ	ญ.
	= ตม ชาตุนีมีในสัททนีติ ^๑	=	เท่านั้น ไม่มีในคัมภีร์ต้นฉบับ.	

[๑๕๗]

ตพฺพ, ตมฺพ	= กตฺติยํ	=	การไป	ญ.
ตม	= เขเท	=	ลำบาก, เหน็ดเหนื่อย	ท.ญ.
	= อิจฺฉายํ	=	ความปรารถนา	ท.
	= ญฺสเน	=	ระดับ, ตกแต่ง	จ.ญ.
	= สงฺกาปิยงฺกร	=	สงสัย, ทำให้เป็นที่รัก	ญ.
	= ชาตุนีในสัททนีติ ^๒	=	เป็น นิตฺติ-ชาต	
	= ตมฺมตฺติ, นิตฺตมฺมตฺติ, ททฺยํ	=	ททฺเต นิตฺตมฺมามิ. ^๓	

[๑๖๐]   **ตสุ ทฺยฺกฺเขเป ตโฬ จุ ทิตฺยาหเตสุ ตา ปน,**
ปาเล ทิ ตาโย สนฺตาน- ปาเล ตาโส จุ วารणे.   [๕]

ตฺสติ, ตฺสยติ. อุตฺตฺโส อวตฺตฺโส จ, กณฺณปุเร จ เสขเร° =
 เครื่องประดับหู หรือ สිරมะ

ตลี   =   ภเย ความกลัว   ญ.
 ตสฺติ, อุตฺรสฺติ.

[๑๖๐]

ตสุ   =   อุกฺเขเป การยกขึ้น   ญ.
 ตสฺสฺติ ชฺลี วายุ.

ตพ   =   ทิตฺยาหเตสุ สว่าง-รุ่งเรือง, ทฺพ-ตี-ฆา
 ตาเลติ, ตาพยติ เอตฺถ เอตํ วาติ ตาฬํ = คาล, สลัก
 ปกฺเข ปตาเพติ, ปกฺขตาฬํ ทตฺวา.

ตา   =   ปาเล การรักษา - คຸ້ມครอง-ด้านทาน-รักษาโดยรอบ   ทิ.
 ปฺตฺตํ ตายตีติ ตาโต, ปิตา. ปิตฺรา, ตายเต รกฺขียเตติ ตาโต,
 ปฺตฺโต, ลพฺภา ตาต สฺทินฺน.๑ อมฺสฺส ตาตา.๒ ปริสมนฺตโต
 ตายตีติ ปฺริตฺตํ = รักษา-ป้องกันโดยรอบ
 ตาณํ เลณํ ปฺรายณํ. ตายติ ปาเลตีติ ติถิ, อิติ, ปาฎิปทาทิ.
 อุตฺตานํ ตายตีติ ติวโร, กฺวโร, หีนชาติ, ตาติสฺส อี.

ตาย   =   สนฺตานปาเล ขยาย-สืบต่อ-ติดต่อกัน, รักษา - คຸ້ມครอง   ญ.

๑. ฐาน. ๘๗๐-กาลาขี

๒. วิมหาวิ. ๑/๒๖

๓. ทิ.อญ. ๑/๒๘๓ (สุยา)

[๑๖๑]   ตีโก ภู คตฺยํ สุวา วธา-   ขนฺธเนสุ ตีโค จิห,
                  ตีโฆ มาเต สุวา ตีโซ ภู   ขมา พนฺเช จุญฺ สิเต. [๔]

ตาส = วารณ การห้าม-ป้องกัน   จ.
                  ตาเสติ, ตาสยติ.

[๑๖๑]

ติก = คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.
                  = วธาขนฺธเนสุ มา - เบียดเบียน, ให้เหยื่อแห่งไป   สุ.
                  อาขนฺธน์ ตีรกุภาโรโรณ โสสานํ. กัปปทุมะ
                  ขนฺโร โสसानน คตฺยํ.   กวิกัปปะ
                  เตกติ.
                  วธาขนฺธนตฺถ-- ติกุณาติ.

ติก = วธาขนฺธเนสุ มา - เบียดเบียน, ทำให้เหยื่อแห่งไป   สุ.

ติฆ = มาเต การฆ่า   สุ.

ติช = ขมาพนฺเช อดทน, ผูก - ร้อย   ภู.

= สิเต การทำให้คม, การลับ   จ.ภู.

สิตํ ติกุปีกรณํ.   กวิกัปปทุมะ

ตติกฺขณํ ตติกฺขตีติ वा ตติกฺขา.* ขนฺติ.

เตเชติ, เตชยิตฺถาติ ติจิณํ, นิสิตํ ชสฺส โข,

เตเชติ เอตนาติ ตินํ, พิรณาติ, เตชติ, เตชนํ, เตโซ = ไฟ,

แสงอาทิตย์, อำนาจ, อานุภาพ

[๑๖๕]

ตุชฺช โข พลปถเนน จู
 ตุฏฺฐ กถกมฺมณี,
 ตุฏฺฐ เกเท ตุฏฺฐิ ปีเพ
 ตุฏฺฐาโ อนาทเร สียา.

[๕]

[๑๖๕]

- ตุชฺช = พลปถเนน มีกำลัง, หายใจ จ.
 ชาตุนีไม่มีในคัมภีร์โลกียะ ส่วนในสัททนีติบางฉบับเป็น
 ปถน.^๑
- ตุฏฺฐ = กถกมฺมณี ทะเลาะ - วิวาท ญ.
 ตุฏฺฐ = เกเท การทำลาย ญ.
 ตุฏฺฐติ, โตฏฺฐติ.
- ตุฏฺฐิ = ปีเพ ความเบียดเบียน, บีบ, คีบ, จิก ญ.
 ตุฏฺฐติ เอเตนาติ ตุฏฺฐํ = จะงอยปาก (ของนก)
 ตุฏฺฐเทนาทาย กจฺเจยฺย.^๒
 ในโมคคัลลานะ^๓ กำหนดเป็น ตนุ-ชาตฺว่า “ตโนติ เอเตนาติ
 ตุฏฺฐํ”
- ตุฏฺฐา = อนาทเร ความไม่เอื้อเฟื้อ - ไม่เคารพ ญ.

[๑๖๘]	ตุโล อุมฺมานเ ภูจฺโร ตุโล ทิ ตฺถุชฺยํ ภู สทฺเท	ตุวฏฺโฏ จุ นิปชฺชเน, ตุโห ตฺโพ จ หีสเน.	[๕]
-------	---	--	-----

[๑๖๘]

ตุล	= อุมฺมานเ การยกขึ้นชั่ง, ชั่งน้ำหนัก ในศัพท์นี้คือ เป็น “อุมฺมาเท = ความเป็นบ้า” ปาฐะนั้นผิด ความหมายก็ผิด ในกฎาทิคณิกะใช้บรรลว่า “นิกกฺรีเส = ความเบา” ในคัมภีร์โลกียะใช้บรรลเฉพาะ ‘อุมฺมานเ’ เท่านั้น. ตุลติ, โตลติ, ตฺลยติ กณฺจณํ วณฺโฆ, โตลยติ, ตฺลยิตฺวา, ตฺลยิตฺ ปมฺยิตฺติ ตฺโล, นตฺถิ ตฺโล เอตฺสฺสาติ อตฺโล, ^๑ สมนฺมา- สมพฺพุทฺทมตฺถํ, ^๒ ตุลา = เครื่องชั่ง, ราศีตุล, มาตรฐานน้ำหนัก ๑๐๐ ปลายเป็นต้น	ภู. จ.
ตุวฏฺโฏ	= นิปชฺชเน การนอน ตุวฏฺเฏติ, เทว เอกมณฺเเจ ตฺวฏฺเฏนฺติ. ^๓	จ.
ตฺถ	= ตฺถุชฺยํ ความเอิบอ้อม, ยินดี = สทฺเท การทำเสียง, ส่งเสียง ตฺถสฺสติ, สนตฺถสฺสนฺติ, สนตฺถุจฺจิ, ทฺวาทส สนโตสา ยํ ลทฺธํ เตน ตฺถุชฺพพํ ตฺถิตฺพพํ, ตฺถสฺสนฺติ สตฺตา เอเตนาติ ตฺจณฺํ, มุสา. ถ้างการีตปัจจย-- น จ โตเสติ กสฺสกํ, โตสาเปติ, โตสา- ปนตฺถํ สจฺจกรณฺํ สปโถ นาม.	ทิ. ภู.

๑. นิตฺติ.ชาตฺ. ๔๕๔

๒. วิกาวินี. ๗๖

๓. อภิ.สงฺคท. ๑

๔. วิ.จุพ. ๗/๓๐

[๑๖๕]   ตุโล จ ปุรสงโกเจ   ตุโร ทิ เวคหีสเน,
                  ตุโล ญจ นิกกสเส จ   ปุรณេ ตุส ตุฏจียํ.   [๔]

ตุสติ, ตุโส = เปลือก, แกลบ .

อนึ่ง ที่ในศัพท์นี้คือ เป็น “ตุสิ ภาสาย, จ.” ธาตุนี้ไม่พบ
ในสันสกฤต

ตุห, ตุพ = หีสเน ความเบียดเบียน   ญ.
                  โตหตีติ ตุหิณ, หิม จนุทเตโซ จ โตพติ.

[๑๖๕]

ตุณ = ปุรสงโกเจ เต็ม, เบี้ยวบุด   ญ.
                  ตุณติ, ตุณาปนติ ปุเรนติ สเร เอตุถาติ ตุณิ, ตุโล จ
                  กลาโป = แล่งธนู

ตุร = เวคหีสเน เร็ว, เบียดเบียน   ทิ.
                  ตุยติ, ตุณณํ = ความรวดเร็ว

ตุล = นิกกสเส การเทียบเคียง, การตัดสิน   ญ.จ.
                  = ปุรณ ความเต็ม - ให้เต็ม   จ.

คำแปลทั้งสองนี้แปลตามมติของโถมนิธิ, ส่วนในกวิกัปปุทุมะ
เป็น จุราทิกณิกะ เพียงอย่างเดียวเท่านั้น.

ตุเลติ, ตุลยติ กณจัน วณิโซ.

ใน นิกกสสตุถ ในศัพท์นี้คือ เป็น “นิกกรีสเส”

---

[๑๗๐]   เต ปาลเน เตโซ รกษา- นิสานเน เตป กมฺปน-
 ทิตฺติเสเก เตโว กิเพ   โทโพ ญฺจ อนาทเร.   [๕]

แล้วพรรณนาว่า-- นิกฺกรีสํ นาม กรีสมตฺถเตนาปี อมิ
 เนตพฺพโต ลหฺภาโวเยว โดยแสดงตัวอย่างเช่น “ตลํ ภฺจฺจํ
 มาลุโต”^๑ ข้อนี้ขัดกันกับบทพรรณนาที่มีอยู่ในคัมภีร์เดิม
 ที่ว่า-- นิกฺกสฺสํ อียตฺตา ปริมาณํ นิจฺจโย.

ธรรมดาสํลีเขามากจึงง่ายต่อการชั่ง ดังนั้น จะต้องทำรูป
 วิเคราะห์ว่า-- ตฺถลยติ ปมยตีติ ตฺถล.

ตีณิ ตฺถลานิ, รุกฺขตฺถลํ ลตา ตฺถลํ โปฏฺกึ ตฺถลนฺติ ตฺถลิกา = พูกัน

ตฺถ   =   ตฺถฺจยํ   ความเอิบอิม - ยินดี   ญ.
 ตฺถสฺติ, ตฺถสนฺติ   กุลเทวดา.

[๑๗๐]

เต   =   ปาลเน   การรักษา, ป้องกัน   ญ.
 ตายตีติ   ตาโต   =   พ่อ, บิดา.

นภฺขํ   คมนํ   ตายตีติ   นภฺขตฺตํ,   โคตโมตฺยาทีนา   ปวตฺตํ
 วจนํ   พุทฺธิญฺจ   ตายตีติ   โคตตํ,   ปรีตฺตํ.   ตาลํ   เลณํ,   อมฺสส
 ตาตา.^๒

เตส   =   รุกฺขานิสานเน   รักษา - ป้องกัน, ลับ (มีด)   ญ.

เตป   =   กมฺปนทิตฺติเสเก   ห้วนไหว, สว่าง - รุ่งเรือง, ราว - ราว   ญ.

๑. ส.ส. ๑๕/๑๗๕

๒. ที.อญ. ๑/๒๘๓

[๑๗๓]

ถภิ ถมภชพตเตสุ
 รุทุเช จ โทสวุทธิยั,
 ถมโภ กีสฺวา อวารณ
 ถโม ตฺ วิกเล จฺญ.

[๓]

ถป = ถปน การตั้งไว้ จ.
 ถเปติ, ถปิตฺวา ปริจฺเจทฺ, วิ อว ถเปติ ววตถเปติ,
 ลป อิ ประกอบเข้าด้วยกันแล้วซ้อน ถ.
 วิ อว ถปนํ โวฏฺฐพฺพนํ = ลป อิ แปลง อว เป็น โอ
 ถ เป็น ฐ แปลง ป เป็น พ ซ้อนตัวด้วย.
 พึงทราบว่าปาฐะที่ใช้ จ และ ฐ ซึ่งมีรูปเป็น “จเปติ, จเปตฺวา,
 ฐเปตฺวา” ในพระไตรปิฎกเป็นปาฐะผิด.

[๑๗๓]

ถภิ = ถมภชพตฺรุทุชโทสวุทธิยั คือ - กระจ่าง, อุปถัมภ์,
 เชอะชะ, ปิดกัน, เพิ่มโทษ จ.
 ถมภติ, วิตถมภติ, ถทุโธ.
 ถทุชลกฺขณา ปถวีธาตฺ, วิตถมภนลกฺขณา วาโยธาตฺ, เหน้
 ถุณาย ถมภติ, อุปถมภิตฺวา, ถมโภ ถุณา ชพตเตสุ, ทวารั
 กวาถฺเนน ถมภติ = ย่อมปิด. มานตถทุโธ ปุคฺคโล.
 ถมภ = อวารณ การปิดกัน, ค้ำ, ยัน กิ.สุ.
 ถมภนาติ, ถมภโนติ.

อาจารย์บางท่านกล่าวว่า--- ถมภ = สนถมภ, จ. ถมภติ,
 วิตถมภติ, เหน้ อุปถมภิตฺวา. พึงทราบว่าเป็น เอ ซึ่งเป็น

[๑๗๔]   ถโร อจฺฉาทเน ภูถึ   วิปฺพุโพ วิตุถเร จุโร,
                  ถโล ฐานะ ถโห หีส   ถา ฐานะ ถิม สุวากุเม.   [๕]

วิธีแห่งสูตร โลปญเจตฺตมกาโร* เช่นเดียวกับ วชฺเชมิ, วเทมิ, วเทติ ทั้งนี้เพราะในคัมภีร์โลกียะและคัมภีร์ในพระศาสนาไม่มี จุราทิกณิกะ อีกทั้งไม่ปรากฏรูปที่ใช้ลง ฌย ปังจย เช่น-- ถมฺภยติ, ถมฺภยิตฺวา.

ถม   =   วิกล   ความวิกล - บกพร่อง - ไม่สมประกอบ   จ.ภ.

ธาตุนี้มี ธาตุวัตถุ ต่าง ๆ กันคือ--

ถม = เวลมฺภ   ชักช้า, ห้อยย้อย   (สทฺทนีติ*)

ถม = เวกลฺเย   (โถมนิธิ)

ถม = เวกลฺลพฺเย (กวิกฺปฺป)

เวกลฺลพฺยํ วิหฺวลตา วิกลตา (กวิกฺปฺปที่ปนี)

วิหฺวลตา ภายาทินา อภิกฺฤตตา วินีลตา (กปฺปฺปุม).

เมื่อในคัมภีร์เดิมเป็นอย่างนี้ ชรอยปาฐะในสัททนีติ ผิด.

[๑๗๕]

ถร   =   อจฺฉาทเน   การปกปิด   ภู.กั.

=   ถามี วิ เป็นบทหน้ามีอรรถว่า วิตุถาเร   กระจาย-ปุ-ลาด   จ.

ถรติ, ตินานิ สนฺถริตฺวา, ถลินํ อตฺถรติ, โอตฺถริตฺวาน มาเรติ,

สนฺถรณํ, ปจฺจตฺถรณํ, ภูมตฺถรณํ.

ถรณาติ.

วิปฺพพตฺถ-- วิตุถาเรติ, วิตุถิณฺโณ = กว้างขวาง, พิศการ

ถล = ชาน การตั้งอยู่ - ยืนอยู่ - หยุดอยู่ ฎ.

ถลติ เอตุถาติ ถลฺ, ถลฺ = บนบก, ที่ดอน

ถลโก = ชานข้าว, ถาคข้าว.

ถลฺ = หม้อข้าว

ติณฺโณ ปารงฺกโต ถเล ติฏฺฐติ พุราหฺมโณ.*

ถห = หีเส ความเบียดเบียน ฎ.

ถา = ชาน การตั้งอยู่-ยืนอยู่-หยุดอยู่-กำหนด-มั่นคง

ฎ.

ถาติ.

อวตฺถานํ, ววตฺถิตํ, เจตุวา วนญจ วนถญจ,๒ วนโถ =
ต้นไม้ที่ตั้ง(ขึ้น)อยู่ในป่า.

ถุกา = เสา, แปลง อา เป็น อุ.

ถิม = อุกฺกเม การข้ายี่ ฎ.

ถิจฺจฺโณติ.

อรรถแห่งชาตฺนี้ ในโถมนิธิเป็น "อภิโยเก" ข้อนี้ขัดกันกับ
คัมภีร์อื่น ๆ

[๑๗๕]   ถิปโป เสเก ถิมม ทุยกุเท ถิโร ทพหตุตเน ถิว,
 ทิตฺติยํ ถีนํ ถิมม ภู   สงฺฆาเต ทิ ปโรทฺทเน.   [๒]

---

[๑๗๕]

- ถิป   =   เสเก   การราด - รด   ภู.
- ถิม   =   อทุกุเท   ความเป็ยกขุม   ทิ.
- ถิโร   =   ทพหตุตเน   ความมั่นคง   ภู.
- ถิรนฺติ.
- .... สีสถุขนุชาทิกุณา, เค เอเตสมตฺถีสติ เถรา,* ยถาปี ฉตฺตํ
           วิปฺลํ, อจฺฉิทฺทํ ถิรสํหิตํ."
- ถิว   =   ทิตฺติยํ   ความสว่าง - รุ่งเรือง   ภู.
- มธุรมธุกา เถวนฺติ," มธุรส มธุกา วิโรจนตีตฺยตฺโต, เถโว =
           หยาคนํ้า, หยคนํ้า
- ถีน   =   สงฺฆาเต   การรวมกัน - ประชุมกัน   ภู.
- ถีนฺติ.
- ถิม   =   สงฺฆาเต   การรวมกัน - ประชุมกัน   ภู.
- =   อทุกุเท   ความเป็ยกขุม   ทิ.
- ถิมฺติ.
-

ถายติ, ถียติ, ปติตฤยติ.

ถียติ สัฒาตัม ทิจจติ เอติสฺสาติ ถี = ผู้หญิง

ถน = โจเร การลัก - ขโมย จ.

ถนยติ, ถเนตฺวา, ถโน, ถยฺยสฺงฺขาตัม อาทียะย.

ถเป = เษเป การตัดไป - ขว้าง จ.

ถเปยติ, ถเปยเต.

ถอม = ถเว ความสรรเสริญ จ.

ถอเมติ, ถอมยิตฺวา, พุทฺธเสฏฺฐโจ จ โถมิโต, โถมนา.

ธาตฺวทั้งหลายที่มี ถ เป็นเบื้องต้น

จำนวน ๓๑ ธาตุ จบ.

*****

[ท]

[๑๗๘] ทโก จุ อสุสาเท ทกโข วุฑฒิสีมวเช คเต,
ทขิ อิจฺฉาโมรรุเต ทโม สุวา ฆาตเน ลียา. [๔]

[๑๗๘]

ทก = อสุสาเท ความสบาย, เพลินใจ, พอใจ จ.
ทเกติ, ทกียเตติ ทกั = น้ำ
ชาตุนีไม่มีในคัมภีร์โลกียะ

ทกข = วุฑฒิสีมวชคเต เจริญ, รวดเร็ว, ฆ่า, ไป - ถึง - บรรลุ ฎ.
ทกขนฺติ วุฑฒนฺติ สตุตา เอตยาติ ทกฺขินา, ทาทพฺพตฺตุ,
ตํ อรหตีติ ทกฺขินฺณโย,* อริโย, ทกฺขินา = ทิศใต้, ขวามือ,
ปทกฺขินคฺคาที = มีปกติฟังโดยเคารพ, มีปกติตั้งใจฟัง
ปทกฺขินํ กตฺวา,^๒ ทกฺขติ กิจจากิจฺเจสุ สีมํ ปวตฺตตีติ ทกฺโข
= ผู้คล่องแคล่ว, ขยัน

ทขิ = อิจฺฉาโมรรุเต ปราถนา, ขัน - ร้อง ฎ.
ทกฺขติ กากโ.

ที่ศัพท์นิตี^๓ เป็น “โฆรวาสิตะ กงฺขาณฺจ” นั้นคงผิด
เพราะเป็นการแปลตามปริยายศัพท์ คือ “ติรจฺฉานคตฺตานนฺตุ,
รุตํ วสุตฺตมฺมุจเต” โดยทั้งหมดซึ่งมีความยาวเย็นเยือกเกินไป
แม้ในนิสสยะก็แปลเปลี่ยนไปว่า “การผูก-ขอดอย่างแน่นหนา,

[๑๗๕] ทมิ จาครกฺขณฺณสุ ททิ อาณาย ภูจฺจโร,
ทณฺโฑ จู ทณฺฑานิปาเต ทโท ทาเนจ ธารณฺ. [๔]

ความสงสัย”

กฺขขา อิจฺฉา. (กวิกปฺปทีปนี).

ทฆ = ฆาตเน การฆ่า ฤ.
ทฆุโณติ.

[๑๗๕]

ทมิ = จาครกฺขณฺณสุ สละ - แบ่งปัน, รักรษา - ป้องกัน ภู.
ทงฺฆติ.

ททิ = อาณาย ฆ่มขู่ - กคจี ภู.จ.
ททติ อาณํ กโรติ เอเตนาติ ทณฺโฑ.

อทณฺฑิยํ ทณฺฑยติ ทณฺฑิยณฺจ อทณฺฑยํ.

อนฺโธว วิสมํ มคฺคํ น ชานาติ สฺมา สมนํ.*

ทณฺฑ = ทณฺฑานิปาเต ลงทณฺฑ - ลงโทษ ภู.
ทณฺฑเทติ, ทณฺฑยติ.

สคฺคํ ทณฺฑํ อโรเปคฺคํ, สพฺเพ คตฺสนฺติ ทณฺฑตฺส.๒

ในชาตฺรฐปาทาสกถาวาเป็น ทฺวิกมฺมก.

ทท = ทานธารณฺ ให้, ทรงไว้ ภู.
ททเต, ททนนฺติ เว ยถา สทฺธํ.๓

[๑๘๑]	ทโภ ทภี จ โนเท จุ	ทพฺภี คนฺถภเย จุญ,	
	ทมฺโภ สงฺฆาเต จุราที	ทมฺภุ สุวา ปรวณฺจเน.	[๕]
[๑๘๒]	ทมเ คเต ทมฺ ภูทิจุ	ทมเน ทย รกฺขณ,	
	ทานคฺคหณฺวเรสุ	กตฺยณฺจ ปวตฺตติ.	[๗]

[๑๘๑]

ทภ, ทภี = โนเท ละ - ทัง - ขับออก จ.
 ทภยติ, ทภยติ.
 ที่เป็น “ทภี คนฺถ, ญ.” นั้นเป็นสระ-อิ, และรวมอยู่ใน
 ทพฺภี.

ทพฺภี = คนฺถภเย เรียบเรียง - แต่ง, กล้า จ.ญ.
 ทพฺภยติ. ทพฺภติ.

ทมฺภุ = สงฺฆาเต การรวมกัน - ประชุมกัน จ.
 ทมฺภยเต.

ทมฺภุ = ปรวณฺจเน การหลอกลวงผู้อื่น ส.
 ทมฺภุโณติ.

[๑๘๒]

ทม = คเต ไป - ถึง - บรรลุ ญ.
 ทมติ.

ทมฺ = ทมเน อบรม ญ.ท.จ.
 ทมตฺติ ทนฺโต = ผู้ได้รับการฝึกแล้ว, คนเรียบร้อย, ฟัน
 ก็ใช้

ทมณฺตฺยเนนาติ ทนฺโต, นิคฺคโห ทเมตฺพุโพติ ทนฺโร, ชโ

= คนเลว

ทมนํ ทมโธ, ทมฺมตฺติ, ปุริสทมฺมสารถิ.*

ทณฺเฑเนเก ทมยฺนติ องฺกุเสหิ กสาหิ จ.

อทณฺเฑเน อสฺตเถน นาโค ทนฺโต มहेสินา.๒

อุทกณฺหิ นยฺนติ เนตฺตกา อฺสุการา ทมยฺนติ เตชนํ.

ทารุํ ทมยฺนติ ตจฺจกา อตฺตานํ ทมยฺนติ ปณฺจติตา.๓

ในคัมภีร์โลกียะเป็น “ทมุ = สเม ทณฺเฑ จ, ทิ.”

ทย = รกฺขทานคฺคหฺวรคฺคิยํ รักรฺษา, ให้, ถึ้อเอา, ฆ่า, เบียดเบียน
ไป - ถึง - บรรลุ

ญ.

ทยติ รกฺขตีติ ทยา, เมตฺตา กรุณา จ.

ทยาย ตาย สตฺเตสุ สมฺมฺสสาหิตมานโส.

มทฺทึ ปุตฺเตสุ ทเยสิ สสฺสุยา สสฺสุรมฺหิ จ.

ตถา ปณฺจาลจนฺโท เต, ทยิตฺพุโป รเถสภ.

เสยฺยถาปี คหฺปติ กิซฺโธ วา กงฺโก วา กุลโล วา มํสเปสิ

อาทาย ทเทยฺย = ฟึงบินไป

เพื่อความเหมาะสมพึงกำหนด “ทานคฺคหฺวรคฺคต” เป็น
พยุปฺปคฺคิ.

กาลานี้ในบาทแรกมีอักษรเกินมาหนึ่งตัว

[๑๘๔] ทลิตุโท ทุคฺคเต ทโว ก็พาตาเป ทโสภุภิเป,
ทิว ทลิตุ ทโส ภูจฺจ ทิตฺตทสฺสนทฺสเน. [๕]

คัมภีร์โลกียะกล่าวว่่า ทร ธาตุเมื่อมี อา เป็นบพหน้าจึงจะ
แสดง ออาหารตฺต ส่วนในสัททนีติกกล่าวว่่า “ทร = ออาหาร-
นาทเรสุ”^๑

ทล = วิหารเณ การทำลาย, แแตก ภู.จ.
= ทุคฺคตฺตทิตฺตีสฺส ทำลาย, ล้าบาก, สว่าง - รุ่งเรือง ภู.
ทลตฺติ, ทลิตฺโต รุกฺโข.

ทาลตฺติ, วิทาลตฺติ, ปทาลตฺติ, กุทาลโต = เสียม, จอบ

ที่ใช้ ฐ อักษรมีรูปเป็น กุฎาล ซึ่งมีความหมายว่่า เสียม, จอบ
เหมือนกันนั้นเป็นปาฐะผิด.

ทลตฺติ ทุคฺคตภาวํ กจฺจตฺติตฺติ ทลิตุโท^๒ = ยากจน, คนยากจน

[๑๘๔]]

ทลิตุท = ทุคฺคเต ความล้าบาก, เมื่อยล้า ภู.
ทลิตุทตฺติตฺติ ทลิตุโท, ทาลิตุทตี, ทลิตุททีย.

ในคัมภีร์โลกียะใช้ ร อักษรคือ-- ทริททา, ทุคฺคตฺตํ, อุปรุปริ
ปสฺสนโต, สพุโพ เอว ทริททตฺติ. เมื่อปริวรรตเป็นมคธ
แล้วจึงเปลี่ยนมาใช้ ล อักษร.

ทว = ก็พาตาเป เล่น, เคื่อคร้อน - เร้าร้อน ภู.
ทวตฺติ.

ทวา ภณติ, ทวา สิลาปวิชฌเน, เนว ทวายน มทาย,^๑
 ทวณํ ทโว, เตน นิพพตโต ทวณุ^๒ = เป็นไข้ตัวร้อนเป็นต้น.
 ในที่นี้ปรารภจะทำรูปวิเคราะห์เป็น “ทวตติ ทวณุ” และ
 ฟังทำรูปวิเคราะห์อันแท้จริงด้วยอุณาภิรูปเป็น--

วมิยเตติ วมณุ = อาเจียน

ทิมยเตติ ทิตติโม = ยัญที่เขามูซา เป็นต้น

ทส = อุกุขิเป การยกขึ้น

ท.

ทสสติ รุถึ วาย, รัช นุททสตี อุทฐิ.^๓

บางแห่งใช้ ฐ อักษรมีรูปเป็น นุทฐสตี ก็มีบ้าง ฟังกำหนด
 เป็น ฐส-ธาตุ.

ทส, ทส = ทิตติทสสนทสเน สว่าง - รุ่งเรือง, แสดง, กัดทำลาย
 ทสติ, ทสยติ.

ญ.จ.

ยาว ตัญจนติ สุตตุนตา วินโย ยาว ทิพพติ.

ดาว ทสเนติ อาโลกิ สุริเย อพภูจितเต ยถา.^๔

วิทสเสติ สุริโย อาโลกิ,^๕ ทสียเต อนเนนาติ ทสโน = ฟัน
 อหิณา ทฏโจ นโร,^๖ ทสมกส, ทาฏจา = เขี้ยว, งา
 ทสยติ ปนถนติ ทสสุ = ขโมย

๑. ม.ม. ๑๒/๑๖ อัง.ภก. ๒๒/๔๒๓ อัง.อญ. ๒๓/๑๘๔

๒. กุญจาณ. ๖๔๔-สุตเต

๓. พ.พทฐ. ๓๓/๔๖๕

๔. อ.อญ. ๑/๘๘ (สุยา)

๕. มิตินท. ๕๖ (สุยา)

๖. กุญจาณ. ๒๘๘-สุตเต

[๑๘๖]   ทา ทานโสธนสุทฺธ-   เณทรกฺขปฺลาเยเน,
                   อุปฺตาเป จ อปุพฺโพ   อาทานะ นิ ตฺ โสปฺเปเน.   [๑]

= ทิตฺติยํ ทหนะ สว่าง - รุ่งเรือง, เร่าร้อน - เผาไหม้   จ.
                   ทฺยติ.

ทิตฺติทหนตฺถ-- ทฺยติ.

ทพ = ทิตฺติยํ ความสว่าง - รุ่งเรือง   ญ.
                   ทพตฺติ.

                  กฺฎาการา นิเวสา เต   วิกตฺตา ภาคโส มิตา.

                  ททพมานา^๑ อากฺนติ   สมฺนตา จตุโร ทิสา.^๒

[๑๘๖]

ทา = ทานโสธนสุทฺธเณทรกฺขปฺลาเยนุปฺตาเป การให้, ชำระ,
                   หมัดจค, รักษา, หนีไป, เคี้ยวร้อน   ญ.

= มี อา เป็นบทหน้า   อาทานะ = การถือเอา   ญ.

= มี นิ เป็นบทหน้า   โสปฺเป = ความว่าง, การนอนหลับ   ญ.

เทติ, ททาติ ทตฺเต, ยจฺจติ = ย่อมให้, แปลง ทา เป็น ยจฺจ.

ทานํ ทตฺวา, ทานนฺติ เทยฺยธมฺมํ เจตนํ วา, ทตฺวาติ จชิตฺวา

โสธเรตฺวา วา, โวทายติ, โวทานํ, สจฺจิตฺตปฺริโยททาปณฺ^๓ ทาติ

อวชณฺทติ เอเตนาติ ทตฺตํ, ลวิตฺตํ = เคี้ยว.

ปฺริโต ทียเตติ ปฺริตฺตํ, ทานโต อเปตฺติ อปทานํ, สห อปทานเนน

๑. ฉบับไทยเป็น ททพกลมานา

๒. พ.วิ. ๒๖/๑๑

๓. ที.มทา.๑๐/ พ.ร.๒๕/๕๓

ยํ วุดตตีติ สปทานํ, จรณํ, ตํ จรติ สีเลนาติ สปทานจารี*
 = ภิกษุผู้มีปกติเดินบิณฑบาต ไปตามลำดับบ้าน
 ทุกุคตภยโต ทาติ รกขตีติ ทานํ, โจโร ทาติ = ย่อมหนีไป
 ทารุกมมาทีนา สุททาติ ลหุํ ลหุํ กจจตีติ สุทโท = คน
 ขัดสน, คนจน
 สุฏฐุํ ทาติ อุปตปฺปตีติ วา สุทโท, สุทที จ.
 อาปฺพุพฺพตถ-- อทินฺนํ อาทียติ,^๒ ทาทตฺเต, สีลํ สมาทียติ,
 วุดตํ สมาทียามิ,^๓ อาทาย, อาทียิตฺวา, อตุตมฺนาติ ตุฏฐมฺนา
 ปีติโสมนสฺเสหิ กหิตมฺนา,^๔ สมตฺตานีติ สงฺกเหตุวา อตุตานิ
 กหิตานิ วุดตานิ,
 นิปฺพุพฺพตถ-- นิทฺทาติ, นิทฺทายติ, นิทฺทาทนฺตี วิชฺมภิตา.
 ในสัททนีติกกล่าวว่า ใน 'โสธนสุทฺธ, โสปฺปนตถ' เป็นทิวาทิ-
 ภาวะ^๕ ใน 'ทานตถ' เป็น ภูวาทิภาวะ^๖ ส่วนในคัมภีร์โลกียะ
 นั้นกล่าวว่า เป็นภูวาทิภาวะทั้งหมด และมีการ ทำตัวด้วยสูตรว่า
 "อาการนฺตานมาโย"

๑. ม.ม. ๑๒/๔๖

๔. วิมาน. อฎ. ๑๘ (ณ)

๒. ที.ปา. ๑๑/๕๑

๕. นีติ.ธาค. ๓๐๑

๓. วิ.ญพ. ๖/๑๒๖

๖. นีติ.ธาค. ๑๐๐-๑

[๑๘๗]	ทาโย โสสนาลมตฺเถ	ทาโม อายาสตฺตฺติสุ,	
	ภมายาเมสุ จ ทาโน	อวณฺฑทฺนอชฺชเว.	[๓]
[๑๘๘]	ทาโย ทานเ ทาโส ภูจฺ	ทานเ สุวา หีสเน ลียา,	
	ทาโห ชาครนิกฺเขเป	ทาโพ ปน วิเภทเน.	[๔]

[๑๘๗]

ทาข = โสสนาลมตฺถุสาสมตฺถวารणे ให้เหยวแห่ง, และอรรถของ
 อลั คัพท์คือ ห้าม,ปฏิเสธ, ประคับ - ตกแต่ง, สามารถ, ภู.
 ทาขติ.

ทาม = อายาสตฺตฺติภมายาเมสุ ลำบาก - เหน็ดเหนื่อย, สามารถ,
 ห้วนไหวไม่หยุด, ทำให้ยาว ภู.
 ทาขติ, นิทาขสมโย = ฤดูร้อน

ทาน = อวณฺฑทฺนอชฺชเว ตัดเป็นท่อน - ขาดเป็นท่อน, ตรง ภู.
 ทานติ, อปทานิ, สปทานจารี.*

[๑๘๘]

ทาย = ทานเ การให้ ภู.
 ทายเต.

ทาโย ทานเ วิภคตฺพุพ- ฐเน จ ปิณฺณํ ฐเน,^๒
 ฐมฺมทายาทา เม ภิกฺขเว ภวถ, มา อามิสทายาทา,^๓
 ทายปาโล = คนเฝ้าป่า-รักษาป่า-คุ้มครองป่า- เจ้าหน้าที่ป่าไม้

[๑๘๕] ทิกฺโข ภู มุณฺฑิยฺชฺชน- นียโมปนเยสุ จ,
 วตาทเส จ สุวา วเร ทิมโป จุ สํหเต สียา. [๒]

ทายํ อาลิมเปสุ.*

ทาส = ทาน การให้ ภู. จ.
 = หีสเน ความเบียดเบียน สุ.

ทาสติ. ทาสยติ.

หีสนตถ-- ทาสฺมาติ.

ทาท = ชาครนิกฺเขเป ตึนอยู่, วา - ปล่อยวาง ภู.
 ทาทติ.

ทาท = วิเภทเน การทำลาย ภู.
 ทาทเต.

[๑๘๕]

ทิกฺข = มุณฺฑิยฺชฺชนนียโมปนเยสุ วตาทเส จ พัน - คลุม -
 โปกคีรยะ, บุชา, การทำวัตรปฏิบัติ ๕ ประการ คือ.....
 อฎฺฐจฺจนา อฎฺฐจฺจนา จ สฺสสุตา สฺปริกฺคทา.^๒
 สกฺกจฺจํ สิปฺปฺคฺคหฺมา, คุรุ อาราทเย พุโร.
 การนำ(ตน) เข้าไปใกล้เพื่อเรียนวิชา และ การแสดงวัตร ภู.
 = วเร มา - เบียดเบียน สุ.
 ที่กล่าวมาแล้วนี้ทั้งหมดเป็น 'มติของกัปปทุมะ' ส่วนในโถมนิธิ

นั่นท่านเพิ่ม อาเทศ เข้าไว้ใน นิยมตถ ด้วยว่า “ นิยมพุดานำ
อาเทศ ” ในสัททนีติท่านแยกเป็น ๓ ความหมาย.

ทิกขติ, ทิกขิตโต.

คนุโร อีสันิ จิรทิกขิตานัน,* ทิกขเต สุต.

มฺุณจติมตฺถโกตฺถยฺตุโถ -- ทิกขเต ชโน.

ยชตีตฺถยฺตุโถ -- ทิกขเต ยณฺณโก.

นิยมีภวตีตฺถยฺตุโถ-- ทิกขเต ปุตฺตํ วิปโป.

อุปนยตีตฺถยฺตุโถ-- ทิกขเต ปณฺฑิตฺโต ชนํ.

วตมฺุปรทิสตีตฺถยฺตุโถ -- ทิกฺขณฺณมาติ.

ในข้อสุดท้ายนี้ในสัททนีติพรรณนาว่า-- นิยม วิชชาคหณสฺส

ปุพฺพภาคปณฺจวตฺตํ อากนฺตฺถกสาธนมนิจฺจกมฺมํ วา.

นานตถ = ความหมายต่าง ๆ ของนิยมบทนั้นถ้าพรรณนา
ตามที่มาในคัมภีร์โลกียะแล้วจะมีมากมาย เช่น วต, ปิจฺจย,
ปการ, นิรูปน, ปติณฺณวา, อนฺุโตกรณ และ อนิจฺจกมฺม เป็นต้น.

ทิมฺุป = สัทเต รวม - กอง

จ.

[๑๕๐] ทิโส ทิมุโส จ ปipay ติพิ ปิติกเร ทิภิ,
โนเท จุ ทิมุโก สงฆมาเต ทิว จุ กุชปีพเน. ๒]

[๑๕๐]

ติผ, ทิมุผ = ปipay ความเบียดเบียน ญ.
ติผติ, ทิมุผติ.

ในสัททนีติ* เป็น “ติผ = กถนยฺนุณินทาหีสาทานนฺสุ,
เทผติ, เทโส.” อรรถนั้น ในคณบัญชั้ได้เฉพาะ ริผ-ธาตุ
เท่านั้น น่าจะเป็นปมาทเลอะคือเขียนด้วยความพลั้งเผลอ
ของท่านผู้คัดลอกมาก็เป็นได้ เพราะตัวหนังสือที่ใช้เขียน
ด้วยทองหรือหมึกนั้นอักษร ท กับ ร มีความคล้ายคลึงกัน
เล็กน้อย เช่นบทว่า เทวตุเถโร, เรวตุเถโร เป็นต้น

ติพิ = ปิติกเร ทำให้ยินดี - พอใจ - ชอบใจ ญ.
ทิมุพิ ปุตุโต ปิตร์.

ทิภิ = โนเท ขับออก - ไล่ออก - นำออก จ.
ทิมุภยติ.

จุ-ศัพท์ในที่นี้เป็น-- อุภยาเปกฺข, กากกฺขิโคพกนฺย และ
กาชนฺย

ทิมุภ = สงฆมาเต รวม - กอง - หมู่ - ประชุม จ.
ทิมุภยเต.

ทิว = กุชปีพเน ร้อง, เบียดเบียน, บีบคั้น จ.

[๑๕๑]   ทิว   กีฬาวิชิตีสา-   พุยวหารชุติตุตุติ-
                  คติกนตีสตตีสุ ทิ   จุ   ปีฬาปริฎฐเน.   [๑]

ธาตวตถนี้เป็นไปใน “คมน การไป - การถึง” ก็มีบ้าง
 เทเวติ กุชตีติ เทโว = ฝน
 เทโว จ เทวยิตฺวา = ร้องคำรามแล้ว
 เทเวติ ปริเทวยติ = อันเขาคำครวญอยู่
 ปริเทวยมาโน เจ, กิลฺยจิ อตุถํ อุตพุพเพ.

[๑๕๑]

ทิว   =   กีฬาวิชิตีสาพุยวหารชุติตุตุติคติกนตีสตตีสุ เล่น, ต้องการ
                  จะเอาชนะ, ค้ำขาย, สว่าง - รุ่งเรือง, สรรเสริญ, ไป,
                  ยินดี, สามารถ   ทิ.
                  =   ปีฬาปริฎฐเน   เบียดเบียน - บีบคั้น, ร้องคำราม   จ.
                  กีฬนา ลพนา วิหาโร วา, วิชิตีสา = วิชยิจฺฉา พุยวหาโร
                  = โวหาโร. = (สทฺทนีติ *)
                  พุยวหาโร ตฺว กยวิกถยรูป. = (กปฺปพุม)
                  ทิพฺพนติ กีฬนติ กามคฺฉาทีหิ เตสุ วา วิหรนติ ปจฺจตฺติเก
                  วา วิชตฺมิจฺฉนติ. โลกสฺส วา ยุตฺตายุตฺตํ โวหรนติ,
                  ปุณฺณกมฺเมน วา สมฺปตฺตี กิณฺนติ โชตนติ วา ปรมาย ชุตฺติยา,
                  โถมฺยิณฺเต วา ตพฺภาวคฺติเกหิ, กจฺฉนติ วา ยถิจฺฉิตฺถุจฺฉานํ
                  อปฺปติหตคฺมเนน, กามฺยิณฺติ วา ทญฺจํ โสตุํ จ โสภาวิเสส-

เส[๑๕๒]

ทิส ภู เปกขณหีสอา- อปปีตทานโพชน,
 จุ ตู อุจจารณ ทิโห วุทธิตกกรเลปน.

[๒]

ยุดตตดา, สกโกนติ วา อานุกาสมปตติยา ตัมกัจจ
 นิปผาเทตุนติ เทวา, อุปตติเทวา.

แม้ “สมมุติเทวา และ วิสุทธิเทวา” ก็พึงทำรูปวิเคราะห์
 ตามความเหมาะสมแก่ฐานะ

ปีพาทริกชนตถ-- เทเวติ, เทวยติ, เทโว = ฝน

[๑๕๓]

ทิส = เปกขณหีสอาอปปีตทานโพชน เฟงคู, เบียดเบียน, เกลียดชัง,
 ให้, ให้อู้(บอก, กล่าว)

= อุจจารณ กล่าว, สวด, แสดง

ภวิสสนติ -- ทิสสิสสติ, ปสสิสสติ, ทกขิสสติ, ทกขิตติ.

กาลาติปตติ -- อททิสสิสสา, อปสสิสสา, อทกขิสสา.

ด้วย วา ศัพท์ที่ตามมาจึงยังมีรูปเป็น-- อททสา, อททสุ,

อททส, อททสฺส, อททสิสสา, อททสิสสฺส เป็นต้น แปลง

อิ เป็น อ

ถ้างการิตปัจจยจะมีรูปเป็น-- ทสเสติ, ทสสยติ, ทสเสตา =

ข้อมให้ดู, ข้อมให้เป็น, ข้อมแสดง,

ในประโยคกรรมจะมีรูปเป็น-- ทิสสติ, ปสสิยติ = อันเขา

ดูอยู่ - เห็นอยู่

ตทตถ-- ทกขิตาเย อปราจิตสำ.^๑

ใน เปกขณตถ ทำตัวด้วยสูตรว่า "ทิสสส ปสส ทิสส ทกขา
วา" ^๒ ดังนั้นจึงมีรูปเป็น--

ทิสสติ = ย่อมปรากฏ,

ปสสติ, ทกขติ = ย่อมดู, ย่อมเห็น,

หิยยตฺตนี-- อททิสสา, อปสสา, อททา สีทนต์เร นเก,^๓

อททกขา, อททกขุ,

อชฺชตฺตนี -- อททสฺสี, อปสฺสี, อททกฺขี, อททกฺขุ

ทำเป็นรัสสะ เช่น อทกฺขิ เป็นต้นก็ควรมี.

ปสฺสติ ปสฺโส ปสฺสนตฺตํ อปสฺสนตฺตปี ปสฺสติ.

อปสฺสนโต อปสฺสนตฺตํ ปสฺสนตฺตปี น ปสฺสติ.^๔

อิทิสฺ, ยาทิสฺ, ทิสฺ = ทิส

เทโส = สถานที่, ที่อยู่

ทิสฺวาอปฺปิตฺตถ-- ทิสฺติ หีสฺติ ปเร วา น ปิยาติ ปเรหิ วา

น ปิยาติทฺโพติ ทิสฺ, ทิสฺโส วา = ขโมย, โจร, ข้าศึก

ทิสฺ ทิสฺ ยํ ตํ กยฺรา, เวรี วา ปน เวรินํ,

มิจฺฉาปฺนิทิตฺ จิตฺตํ ปาปิโย นํ ตโต กร.^๕

ทิสฺวาปี เม ชมฺมกถํ สฺสนตฺต.^๖

๑. ที.มหา. ๑๐/ ส.ส. ๑๕/๓๓

๓. พ.ชา. ๒๘/๒๒๘

๕. พ.ธ. ๒๕/๒๓, พ.อุ. ๑๖๒

๒. กจฺจายน. ๔๗๑, โมกฺ. ๕/๑๒๔, นีติ.สุคฺค. ๕๕๑

๔. พ.เถร. ๒๖/๓๐๒

๖. ม.ม. ๑๓/๔๔๔, พ.เถร. ๒๖/๔๓๖

น เม เทสฺสา อุโก ปุคฺคา มทฺที เทวี น เทสฺสิยา.^๑
 มาตา ปิตา น เม เทสฺสา นาปี เทสฺสํ มหายสฺ.^๒
 ฌมฺมกาโม ภวํ โหติ ฌมฺเม เทสฺสิ ปฺรากโว.^๓
 ยสฺเสเต จตุโร ฌมฺมา วานรินฺทณฺณตา ตว.
 สจฺจํ ฌมฺโม ฐิติ จาโก ทิฏฺฐํ โส อตีวตฺตติ.^๔
 ยาจโก อปฺปิโย โหติ ยาจํ อททมปฺปิโย.
 ตสฺมาหํ ตํ น ยาจามิ มา เม วิเทสฺนา อหุ.^๕

ทานโพชนตฺต-- ทิสฺติ, อุทฺทิสฺติ, นิทฺทิสฺติ, ปติทิสฺติ,
 อุปฺทิสฺติ, อปฺทิสฺติ, อุทฺทเทโส, นิทฺทเทโส, ปตินิทฺทเทโส,
 อุปฺทเทโส, อปฺทเทโส.

อุจฺจารณตฺต--เทเสติ, เทสยติ, เทสโก, เทสโต, เทสฺนา.
 ส่วนที่เป็น “อปฺปิตฺติ อุจฺจารณตฺต” ในสัททณฺฑิตีว่าเป็นอรรถ
 ของ ทิสฺสิ ซึ่งเป็น อีการนฺตธาตฺ^๖ ส่วนอุทาหรณ์นั้นไม่ต่างกัน
 แม้ในคัมภีร์โลกียะก็ไม่มีปรากฏ.

ทิทฺ = วุฑฺฒิตกฺกฺรเลปน เจริญ, ทำให้ขยายออก, ฉาบ - ทา ฎ.
 ทิทฺติ, เทหติ วุฑฺฒติ เทหิตฺติ วา อุปฺจยติ กมฺมกิลเสหิตฺติ
 เทโห, สรีริ. สนฺเทโห = การเพิ่มความสงสยให้แก่ตนเอง,
 กาย,สรีระ,กายของตน
 วิจิกฺขณา = การฉาบติด - ทาติด
 สนฺเทโห ชาเยยฺย, ทินฺทฺธาโร.

๑. พ.จริยา. ๓๓/๖๒๔

๒. พ.จริยา. ๓๓/๖๔๕

๓. พ.ศ. ๒๕/๓๕๐

๔. พ.ชา. ๒๗/๑๕

๕. วิ.มหาวิ. ๑/๒๕๗

๖. นิตฺ.ธาค. ๒๕๑-๒

[๑๕๕]   ทุโณ ชิมุหคติวเช   ทุพพิ วเช ทุโล ตุ จุ,
 อุกุเขเป ทุโส ทุยปิตติ-   วิกเต ภู ตุ เปกขณ.   [๔]

ตสฺส, น คฎายนฺติ อญฺจนิ.

ในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่าเป็น จุราทิกณะ ในที่นี้ไม่ถือตาม
 มติของคัมภีร์โลกียะ เพราะอรรถกถาพรรณานาว่า “คคฺถานิ
 ทุกฺขนฺติ”

[๑๕๕]

ทุณ = ชิมุหคติวเช คค, งอ, โกง, ไป, ฆ่า, เบียดเบียน   ภู.
 ทุณติ, โทโณ, โทณิ.

ในสัททนีติเป็น-- ทุผ อุกุกิเลส, ภู. ๓าคูนี้้นำไปรวมอยู่กับ
 ทิม-๓าคู ๓ั้งนี้ เพราะมี ริ-สระด้วย มีพรรณนา ‘อุปกุกิเลส’
 ว่า ‘ปีพน’ ด้วยนั่นเอง.

ทิติ = อทุทเน, จุ. ไม่มีปรากฏในสันสกฤต.

ทุพพิ = วเช ฆ่า - เบียดเบียน   ภู.
 ทุพพิติ, ปิตฺตทุพพิ, ทุพพิทา = หน้้าแพรก

ทุล = อุกุเขเป ยกขึ้นจัดไป - เหวี่ยงไป   จุ.
 โทเลติ, โทลิตฺตีติ โทลา = ชิงช้า

ทุส = อปฺปิตฺติวิกเต เกลียดชัง-ไม่พอใจ, เปลี่ยนแปลง - แปร
 เปลี่ยนไป, ฝินางไป, ทำลาย-ประทุษร้าย   ทิ.
 = เปกขณ   เพ่งดู   ภู.

[๑๕๖]   ทุโห โทหนปุรณ-   วรรณเส ทุหุ ตุ-ทิ,
                   นิฏจาจารเ ทู ทิ เขตเท สวากิ วรรณ คเตปี จ.   [๓]

ทุสสติ, ปทุสสติ, โทโส, ปโทโส, ทุสิโต, ทุฏโโจ โทโส
 อปฺปติโต,* ทุสโก, อิมมิว นํ ปสฺสตีติ อิติโส อิติกฺโข อิริโส
 อิติ จ, ยาทิ, ตาทิ, มาทิ, กิติ, เอทิ, สาทิ."

เปกขณตถ นีมาเฉพาะในกัจจายนะเท่านั้น ไม่ดีเลย.

[๑๕๖]

ทุห = โทหนปุรณวรรณเส ริดน้ำนม, ให้เต็ม, ฆ่า, เบียดเบียน,
                   ทำลาย   ฎ.
                   ถาวี จิริ ทุหติ, โทหติ.
                   โคสุ ทุขมมานาสุ คโต ปฺริโส, ทุทฺธาสุ อากโต, ทุหติ
                   พนฺธเว ปฺเรตีติ ทุหิตา, ปฺคตี.

ทุหุ = นิฏจาจารเ ประพฤติในสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา, ประพฤติชั่ว   ทิ.
                   ทุขหติ พาโล สาธุนํ, ทุขหติ ทิสานํ เมโฆ = ทำความชั่ว,
                   ทำลาย

                  ทุหุ = ชิมฺเส ชิมฺโส อนิฏจาจรณํ. (กปฺปทุม).
                   โทโห อนิฏจา จรณํ (มฺทฺชโพธิกา สีลาขมสูตรพรรณนา).

ทู = เขตเท ลำบาก, เหน็ดเหนื่อย, ทำให้ลำบาก-เหน็ดเหนื่อย,   ทิ.
                   = วรรณเต ฆ่า, เบียดเบียน, ไป - ถึง - บรรลุ   ส.กั.
                   ทฺยเต.

[๑๕๗] ทูโส นาส จู เท ปาล- โสปปุโสธววมณฺณ,
เทโก สทฺทฺสสาเห เทโว เทวเน ทฺวเร ลํเว. [๕]
อติ ทาทิธาตโว อฏฺจสฏฺจ.

วคคตฺตถ-- ทูโน ทูโณติ, ทูณฺเต, ทูนาติ.

ถ้าแปลง น เป็น ณ จะมีรูปเป็น ทูณาติ.

ในศัพท์นี้คือเป็น-- ทูภ สนฺณมฺภ, จู.* แต่ไม่มีปรากฏใน
สันสกฤต

[๑๕๗]

ทฺวส = นาส ทำลาย จ.
ทฺวเสติ, กุลทฺวสนํ.
ทฺวสิโต คิริทฺตเตน หโย สามสฺส ปณฺทโว,
โปราณํ ปกตี หิตฺวา ตสฺเสวานุวิชัยติ.๑

เท = ปาลโสปปุโสธววมณฺณ รักษา - ป้องกัน, หลับ, ชำระ, กุหมัน ก.
ทฺวคฺคติโต ทยติ รกฺขตีติ ทานํ,๒ วุตตฺสเส วตฺถสฺส วุจฺจ-
มานสฺส วา วิปฺปกิณฺณกภาเวน นสฺสิดุํ อทฺตฺวา อฺทฺธํ ทานํ
รกฺขณํ อฺทฺทานํ. ทยติ รกฺขตีติ ทยา, เมตฺตา กรุณา.
นิทฺทายติ, นิทฺททา ตนฺที วิชฺมภิตา ทายติ. โวทายติ, โวทานํ,
ทานํ ทตฺวาติ ตํ เจตนํ ปรีโยทาเปตฺวา.๔

๑. นิตฺ.ธาตฺ. ๔๓๕

๒. พ.ชา. ๒๗/๖๕

๓. นิตฺ.สฺสคฺค. ๒๒, ๖๖

๔. อภฺ.อฏฺ. ๓/๕๘๔ (สฺยา)

- เทก = สททสุสาเห ทำเสียง - ออกเสียง, พยายาม ฎ.
- เทว = เทวเน ร้องไห้, เล่น ฎ.
 เทวติ, อาเทวติ, ปริเทวติ.
 อนวหาโต ตโต อากา อนนุณญาโต อิโต กโต.
 ยถา กโต ตถา กโต, ตตถ กา ปริเทวนา.*
 เทวติ ก็พตีติ เทโว = เทวคา
 ในสัททนีติป็น-- เทว ปุคคคิย, เทวติ.*
 ข้อนี้ผิดตรงที่เขียน ร เป็น ท. แม้ “เทสุ อพยตตสทเท”^๓
 ก็เหมือนกัน
- ทวาร = สัวเร สัรรวม - ปิดกัน ฎ.
 ทวารติ เอเตนาติ ทวาริ = ประตุ ได้แก่จักขุทวารเป็นต้น

ธาตุทั้งหลายที่มี ท เป็นเบื้องต้น
 จำนวน ๖๘ ธาตุ จบ.

[๕]

[๑๕๘]   ธกโก จู นาสเน ธชิ   ทจิตฺเต ธช ยายเน,
                  ธชิ คตฺยํ ธโน สทฺท-   ธณฺเณสุ ทิ ตฺย ยาจเน.   [๕]

---

[๑๕๘]

- ธกก = นาสเน ทำลาย   จ.
- ธกกยติ ปาปํ เต.
          ในศัพท์นี้คือเป็น-- ธก ปติมาเต คตฺยณฺจ, ญ. ธกติ.^๑
          แต่ไม่มีปรากฏในสันสกฤต
- ธชิ = อิจฺฉาโฆรรุเต   ปรารธนา, ร้องดัง - ร้องอย่างเกรี้ยวกราด   ญ.
- ธงฺขติ, ธงฺโข   = กาน้ำ
          เพราะในมคธ เป็น 'ธงฺโก' ดังนั้น ย่อมควรคิดกำหนดเป็น
          ธกิ-ธาคู
          ธงฺกติ, กากา ธงฺกา กุลลา จ.
- ธช = ยายเน   ไป   ญ.
- ยถา วาตํ ธชตีติ ธโช, เกตุ = ธง
          ธชคฺคํ.
- ธชิ = คตฺยํ   ไป - ถึง - บรรลุ   ญ.
- ธณฺชติ.
- ธน = สทฺทธณฺเณสุ   ทำเสียง - ออกเสียง, ถึงพร้อมด้วยภูมิปัญญา
-

[๑๕๕]   ฐโม สททุกคิสโยเค   ฐโร จิตยวธฺสเน,
                  ฐารณเ ญจ ฐสฺโส จ   โภเช จ ฐตฺติพนฺธเน.   [๓]

และสิริ   ญ.
 = ยางเน การขอ   ทิ.
 ฐนติ, ฐนฺติ, ฐนึ = เสียง
 ฐนํ = ทรัพย์,
 ฐนุ = ฐนุ,
 ฐณฺณปฺญณฺณลกฺขณสมฺปนฺนํ ปุคฺคํ วิชายิ.*
 ยางนตถ-- มาตา หิ ตว อิรินฺธติ, วิฐุรฺสฺส หทยํ ฐนียติ.๒

[๑๕๕]

ฐม   = สททุกคิสโยเค เป้าให้มีเสียง - เป้าให้ดัง, เป้าไฟ   ญ.
                  สงฺขํ ฐมตีติ สงฺขมโก, ตถา เกริฐมโก. ฐเม ฐเม นาติฐเม."
                  ฐมนฺติเอตาย วิณาทโยติ ฐมณิ ฐมนึ วา, สิริรา = เส้นเอ็น
                  ออกคี่ ฐมติ สมฺภูชาเปติ ออกต่าน, อกฺกํ ออกคี่ว สนฺธมฺ..๔
 ฐร   = จิตยวธฺสเน ตั้งอยู่ - ดำรงอยู่, พินาศ   ญ.
                  = ฐารณเ ทรงไว้   ญ.จ.
                  ฐรติ.
                  ฐห สํวณฺณนํ ยสฺมา ฐรเต สคฺคฺสาสนํ,^๕
                  สคฺคฺฐรฺมานกาเล, นิจฺจํ ฐรติ นิพฺพานํ.

๑. ขา.อญ. ๕/๓ (สฺยา)

๒. พ.ช.า. ๒๗/๓๒๕

๓. พ.ช.า. ๒๗/๒๐

๔. พ.ช.า. ๒๗/๒

๕. เนคฺคิ. ๒ (ณ)

[๒๐๐]   ฐสฺส หีสาสจฺฆาเตสฺส   ฐา ฐารทานโปสเน,
                  นิ ตฺถุ นฺยาเส วิ กรณเ   อา อโรเปถิ ภาสเน.   [๒]

ธารณตถ-- ฐรเต ปณฺณํ รุกฺขโต, ฐรติ ภาริ, อตฺตโน สภาวิ
 ฐารเตติ ฐมฺโม, อารโ, ฐารา = สายธาร, สายน้ำ, คม (มีค
 ฯลฯ)

ฐารา สมนฺตติ ขกฺกจฺเจ.

ฐสฺส = โกะเช โกรธ, คุรฺาย   ญ.
 = โกรธตฺตนิพนฺธเน โกรธ - คุรฺาย, ญกฺด้วยสามารถ   จ.
 ฐสฺสติ.

โกรธตฺตนิพนฺธนตถ-- ฐสฺสยติ ขโล, ฐสฺสยติ อคฺคิ ปโย.

[๒๐๐]

ฐสฺส = หีสาสจฺฆาเตสฺส เบียดเบียน, รวมหมู่ - ประชุม   ญ.
 ฐสฺสติ, ฐสฺสิตฺวา.

ฐา = ฐารทานโปสเน ทรงไว้, ให้, เลี้ยงดู   ญ.
 = ถ้ามี นิ เป็นบทหน้า = นฺยาเส มอบให้ - ฝากไว้   ญ.
 = ถ้ามี วิ เป็นบทหน้า = กรณเ กระทำ   ญ.
 = ถ้ามี อา เป็นบทหน้า = อโรเป ยกขึ้น - ตั้งขึ้น   ญ.
 = ถ้ามี อถิ เป็นบทหน้า = ภาสเน กล่าว   ญ.
 = ถ้ามี สํ เป็นบทหน้า = สทฺทหนสนฺธิสฺส เลื่อมใส - เชื้อถือ,
                  เชื้ออม - ต่อ   ญ.
 = ถ้ามี อปี เป็นบทหน้า = อจฺฉาเทน ปกปิด - ห่อหุ้ม   ญ.
 = ถ้ามี ปริ เป็นบทหน้า = นฺวาเส นุ่งห่ม   ญ.

- = ถ้ามี่ อว เป็นบพหน้า = สวเน การฟัง
 = ถ้ามี่ อนุตร-คัพท เป็นบพหน้า = อทสสเน ไม่เห็น, ไม่
 ปรากฏ, ันตรธานไป

ฎ.
จ.

ทธาติ, ทหติ, ธาตุ.

นิปฺพุพุดต--นิธิ นิเชติ ปฺริโส.^๑ นิธิ นาม นิธิยติ.^๒ ดาว
 สุนิหิโต สนฺโต.^๓ กุหิ เทว นิทหามิ.^๔ นิธานวตี วาจา.^๕
 สนฺนิธิ ทานิ กรุพฺพสิ.^๖

วิปฺพุพุดต-- วิทธาติ, วิธิยเต วิธิ, วิธานํ วิหิตํ.

อาปฺพุพุดต-- สมมาอาเทติ สมปฺยุตฺตมเมติ สมาริ. สมานิตํ
 จิตฺตํ เอกกฺคน(วิ.มหานิ.๑/๕)ติ จิตฺตปิ สมมา อาหิตํ สฎฺฐ
 จปีตํ.^๑ อาหิโต อคฺคิ. อาธานคฺคาหิ ทฺพปฺปฏินิสฺสคฺคิ.^๒

อภิปฺพุพุดต-- อภิธาติ, อภิธิยเต อภิธานํ, อภิเชยฺย.

สํปฺพุพุดต-- สทฺทหตีติ สทฺทา, สทฺทหนนา.^๑ สทฺเชยฺยวงสา
 อุปาสิกา.^๒ สมมา ธิยตีติ สนฺธิ, ในรูปของทิวาทิกณะว่า
 สนฺธิยติ ก็เป็นได้ (สทฺทหนตี^๓). สนฺธาติ, ปฺฏิสนฺธิ.

ทฺวิธา ภินฺนํ มหารฎฺฐํ สนฺเชตุํ ยํ ปโหสฺสตี.

รฎฺฐปาลกฺลํ นาม ตตฺต ชายิสฺสเต อยฺ.^{๑๐}

อปีปฺพุพุดต-- อปีธาติ, อปีเชตุํ มหาสิณฺหุํ, อปีธาย, อปีธานํ
 = เครื่องปิด, ผา

ถาลบ อ อักษรจะมีรูปเป็น ปิธหติ, ทฺวารํ ปิธหิตฺวา, ปิธาย,
 ปิธเชตุํ, ปิธานํ.

๑. พ.พ. ๒๕/๑๑

๔. พ.พ. ๒๗/๒๒๓

๖. อภ.ส. ๓๔/๓๘

๒. พ.พ. ๒๘/๓๘๔

๕. วิ.อฎ. ๑/๑๑๒ (ณ)

๘. วิ.มหาวิ. ๑/๓๗๘

๑๐. ม.อฎ. ๓/๒๑๑

๓. ที.ส. ๕/๖

๖. วิ.จุพ. ๖/๒๗๑

๕. นิติ.ธาค. ๓๐๘

[๒๐๓]   ธิโกโข ทิตฺตึเกฺลสซีเว   ธิโซ คติมุหิ ธิมุห ตฺ,
                  นิฏฺฐุมฺหิ ธิวิ ปิตฺติ-   คตฺตีสุ สุวา ธิโส รเว.   [๕]

ชาวติ ตมฺมํ อมฺพิเลน = ย่อมหมดจด
 ชาวติ จกฺขุณี ชโน, ทนฺตชาวโน = ดั้นมะกรูด
 ชาวติ, ปภา วิชาวเต ตสฺส. ตีรเมวานุชาวติ.* อชาวิตฺวา
 ปรีชาวิตฺวา, ยถา เวเคน ชาวนฺโต.

ธาว = วิภเท ทำลาย   ญ.

ธิ = ธารณ ทรงไว้   ญ.

ธยติ, ธยณํ, ฆเตตา.

[๒๐๓]

ธิกฺข = ทิตฺตึเกฺลสซีเว สว่าง - รุ่งเรือง, ลำบาก - อิดโรย, มีอายุ
 ยืน - เป็นอยู่   ญ.

ธิช = คติมุหิ ไป - ถึง - บรรลุ   ญ.

ธิมุห = นิฏฺฐุมฺหิ ภายออก, อาเจียน   ญ.

ธิมุหติ, ปติวามคตํ สลลํ, ปสฺส ธิมุหามิ โลหิตํ,^๒
 ธมุหามิตฺติ นิฏฺฐุมฺหามิ.*

ธิวิ = ปิตฺติคตฺตีสุ ยินดี, ไป - ถึง - บรรลุ   ญ.

ธิมุโณติ ธิมุโณติ วา. แปลง ณ เป็น น

ในศัพท์นิตีเป็น-- ธิว นิสฺสเน,^๔ คงเลื่อนมาจาก “จิวิ

[๒๐๔]	ธี อารานาเท ทิ สุวา จาเล ชุกฺโข ชิกฺขตุเถ	ชฺ ญ คติธิเร สียา, ชฺพุพี หีสาย วตุตติ.	[๔]
-------	--	--	-----

นิรเสก”

ธิส = รเว ทำเสียง - ส่งเสียง - ร้อง ญ.

[๒๐๔]

ธี = อารานาเท อิมใจ, ไมเคารพ - ไมเอื้อเพื่อ ทิ.
ชียเต ธีโน.

ชฺ = คติธิเร ไป - ถึง - บรรลุ, มั่นคง ญ.
= จาเล ให้ห้วนไหว, จำกัด สุ.

ชวติ ชวิตพุพี คนตพพนติ ชฺว, ชวติ ธิริ ภาวตีติ วา ชฺว =
พระนิพพาน, เทียง

ชฺวณจ ภิกฺขเว เทสิสุสามิ ชฺวคามินิณฺจ ปติปทํ.*

จาลตุถ-- ชฺโณติ, ชฺณเต กมเปตีติ ชฺโต = บุคคลผู้ถือชฺตงค
เป็นต้น

ถ้ำแปลง ณ เป็น น จะมีรูปเป็น ชฺโนติ, ชฺนเต.

ชฺตวาโท, ชฺตชฺโม, ชฺตงค, ชฺตงคสปปาโย.

ชฺกุข = ทิตฺติเกสชีวเน สว่าง - รุ่งเรือง, ลำบาก - อิดโรย, มีอายุ
ยืน - เป็นอยู่ (เป็นอรรถของ ชิกฺข ชาติุนันเอง) ญ.

ชฺพุพี = หีสาย เบียดเบียน ญ.

[๒๐๔]   ฐโว คมนธิเรสุ   ฐู ภูสวากิจู กมฺปนเ,
                  ฐูป ภู ตาเป จู ทิตฺยํ   ฐูรี วรรคตฺส ทิ.   [๔]

ฐพฺพติ หีสตีติ ฐรา = แอก, ฐระ, หน้าที่, ความคิด
 วีริยํ เม ฐรฺโชรเย, ฐรฺนฺชโร = โคตัวนำฐระไป
 ในศัพท์นิตีเป็น-- ฐร หุจฺจนเ, หุจฺจนํ โภฏฺฐิตํ, ฐรฺติ.*
 แต่ไม่มีปรากฏในสันสกฤต.

[๒๐๔]

ฐว   = คมนธิเรสุ   ไป - ถึง - บรรลุ, มั่นคง   ภู.
          ฐวติ, ฐโว ดุสฺสฺสเท ตีสุ, ฐวํ ตกฺกเก จ นิจฺฉิตเ.
 ฐู   = กมฺปนเ   ห้วนไหว, ให้ห้วนไหว   ภู.ศู.กී.จุ.
          ฐวติ, ฐวติ ลตา. (ภู.)
          ลํ ภา มาลฺโธ ฐูโณติ, ฐูโนติ ภา.   แปลง ฌ เป็น น.
          ฐนาติ. ฐนฺนฺโธ วากฺจฺรานิ.* ทำเป็นรัสสะแล้ว (ศ.)
          ฐนาติ กมฺปตีติ ฐูโม = ควันไฟ
          ฐูมายิตตฺตํ. ฐูลิ = ฐลี, ผง, ละออง (กී.)
          ฐาเวติ, ฐายติ. (จุ.)
 ฐูป   = ตาเป   ร้อน, ให้ร้อน   ภู.
          =   ทิตฺยํ   สว่าง - รุ่งเรือง   จ.
          ฐูปติ, ฐูปายติ ภา.
          ทิตฺตฺถ-- ฐูเปติ, ฐูปยติ, ฐูปเ = ฐูป

[๒๐๖]   ฐฺโส จฺ โสภากรณ   ฐ ปานโตสเน ลียา,
                 ฐโก สทฺทอฺสุสาเหสุ   ฐโร ตฺ คตฺจาทฺเร.   [๔]

ฐฺริ   =   ฐคตฺสิ ฐ่า - ฐียคฐียน, ฐไป - ฐถึง - ฐรรล   ฐิ.
                 ฐยฺยเต.
                 ฐในสํททนฺธิเป็น “ฐฐ ฐจฺณเน” • ฐไม่มีปรากฐในคัมภีร์เดิม
                 ฐและกงไม่ไชนามฐรูปคฺ้วย

[๒๐๖]

ฐฐ   =   ฐโสภากรณ   ฐทำให้สวฺยงาม   ฐจ.
                 ฐฐยคิ ฐองคํ ฐจฺนทโน.
                 ฐ   =   ฐปานโตสเน   ฐคิม, ฐยินคิ   ฐญ.
                 ฐฐยคิ ฐปิวคิ ฐอิโต ฐจิริ ฐจฺจโน ฐตํ ฐวฐคิ ฐปายคิธิ ฐฐนุ =
                 ฐโคแม่ฐูกอ้อน, ฐแม่คินม
                 ฐในโมคคัลลถานะกล่าวว่เพราะ ฐนุ ฐบังจยให้แปลง ฐอา ฐที่ ฐธา-
                 ฐฐาคุเป็น ฐเอ.^๑
                 ฐฐาคิ ฐลามิ ฐโลโก.
                 ฐฐก   =   ฐสทฺทอฺสุสาเหสุ   ฐทำเสียง - ฐออกเสียง, ฐพยายาม   ฐญ.
                 ฐฐโร   =   ฐคตฺจาทฺเร   ฐไปอย่างสวฺยงาม   ฐญ.

[น]

[๒๐๘]   นกโก จู นาสเน นกโข นโฆ จ คติยํ นจโจ,
                   นจจนเน นช ลชชายํ   นโฏ ภู นจจทีสาสุ,
                   จ จิตฺตติภฏฺชนจเจสุ   นโตะ ทิ คตฺตวิภเขเป.   [๗]

[๒๐๘]

นกก = นาสเน ทำลาย   จ.
                   นกกเกติ, นกกยตีติ นกโก, กุมภีโล = จระเข้

นกกข, นช = คติยํ ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.
                   นกกขตฺตีติ นกกขตฺตํ, นกกขํ คมนํ ตายตีติ วา นชติ, นโฆ, นชํ.
                   ในศัพท์นี้ก็ยังเป็น “นกกข สมพนฺธ, จ.”* แต่ไม่มีปรากฏ
                   ในคัมภีร์เดิม

นจจ = นจจนเน ฟ้อนรำ   ภู.
                   นจจติ. นจจนุตฺติยา ปีลาสนุตฺติ.

นช = ลชชายํ ละอาย   ภู.

นโฏ = นจจทีสาสุ ฟ้อนรำ, เบียดเบียน   ภู.
                   = จิตฺตติภฏฺชนจเจสุ สว่าง - รุ่งเรือง, พลัดตก-หล่น, ฟ้อนรำ   จ.
                   นโฏติ.
                   จิตฺตติภฏฺชนจจตถ-- นโฏยติ. นิกณฺโฆ นาโฏปฺตฺโต.† นาโฏโก
                   นโฏโก นโฏ.

[๒๑๐] นโท ภูจฺวพฺยตฺตสทฺเท นทฺโท สทฺทมฺหิ นนฺท ตฺ,
 ตฺภูจฺฉินนฺเท นนฺโร พนฺธ นทฺโพ นมฺโพ จ ยายเน. ๒]

นต = กตฺตวิภูเขเป โยนตนเอง - เหวียงตนเอง ที.
 นจฺจติ, นจฺจํ, กุสลา นจฺจกิตฺตส.

[๒๑๐]

นท = อพฺยตฺตสทฺเท เสียงไม่ซัด, เสียงที่ไม่มีบัพพัญญณะปรากฏ
 ซัดเจน ภู.จ.

นนฺทติ ปพฺพตฺวานาทีสุติ นที.

สีหานํ วนทนฺตานํ ทาภูจฺฉินํ คิริคพฺภเร.^๑

สงฺคามํ โอตริตฺวาน สีหนาทํ นที ภูโส.^๒

นาเทติ, นาทยติ.

สีโห จ สีหนาทน ททฺทฺรํ อภินาทยิ.^๓

โก นุ สทฺเทน มหตา อภินาเทติ ททฺทฺรํ.^๔

นทฺท = สทฺทมฺหิ ทำเสียง, ส่งเสียง ภู.

นนฺท = ตฺภูจฺฉินนฺเท อิ่มใจ, ยินดี ภู.

ธาตฺนํ นที ธาตฺกั้เรียก.

นนฺทติ ปฺตฺเตหิ ปฺตฺติมา,^๕ อธิ นนฺทติ เปจฺจ นนฺทติ.^๖

เยน เวฬฺวานํ ทิฏฺฐํ นรนนฺทนนฺทิตํ,

สุทฺธิฏฺฐํ นนฺทนํ เตน อมรินฺทสนนฺทนํ.^๗

๑. พ.เถร. ๒๖/๒๘๑

๒. พ.ชา. ๒๘/๕๖

๓. พ.ชา. ๒๗/๕๐

๔. พ.ชา. ๒๗/๕๕

๕. ส.ส. ๑๕/๘, ๑๔๗ พ.ศ. ๒๕/๓๗๖

๖. พ.ร. ๒๕/๑๘

๗. พ.อป. ๓๓/๓๔๘

[๒๑๑] นโร นยปาปุณฺเสสุ นโล พนฺเช นโส ทิว,
 นาเส ภู วฺงเก นโห ทิ พนฺชโสเจยยสชฺชเน. [๔]

นมสฺส = วนฺทนานคฺยํ น้อมไหว้, กราบด้วยความนอบน้อม ภู.
 นมสฺสติ.

ตสฺส ปาเท นมสฺสตีวา,* นมสฺสมาโน สมฺพุทฺธ.

นย = คติรฺกฺขณฺเ ไป - ถึง - บรรลุ, รักษา - ป้องกัน ภู.
 นยติ, นยน์ คมนํ นโย, ปาฬิกติ.
 นยฺนฺติ รฺกฺขนฺติ อคฺถํ เอเตนาติ นโย, ตถตฺถนยาทิ.

[๒๑๑]

นร = นยปาปุณฺเสสุ นำไป, ถึง ภู.
 นรติ เนตีติ นโร, นรฺสฺสายนฺติ นาริ, นรฺนฺติ ปาปุณฺนฺติ สตฺตา
 เอตฺถาติ นรโก, นโรโย.

นล = พนฺเช ผูก - มัด - ร้อย ภู.
 นลติ, นโล = ไม้้อ
 นาลิ, นาลิ วา = ทะนาน เป็นต้น
 นาลํ = ก้าน
 ศัพท์นี้ ในคัมภีร์โลกียะมีใช้ทั้ง ล และ พ อักษร, ส่วนใน
 มคฺชมีใช้แต่ พ อักษรเท่านั้น.

นส = นาเส พิณาส ทิ.
 = วฺงเก คค - งอ ภู.

[๒๑๒] นโพ จู ภสฺสเน นาโถ นาโร จ ยาจนาสิส-
 อุปตปิสฺสเร นาโส ธนินฺนุหิ นุหา ทิ โสธเน. [๕]

นสฺสนนฺธมฺมํ นสฺสติ.* วินสฺสติ, นสฺส วสฺสิ, จรปฺปี เร
 วินสฺส.๒ นนฺนุโ, วินนฺนุโ.

วณฺกตฺถ-- นสฺติ, นสฺเต.

นห = พนฺธโรเจยฺยสฺสชฺเชน นุค, ทําคํให้มคจค - อานนํ, ตกคตํ
 - จคคเจง

ทิ.

นยฺหติ.

ปฺปติมจฺฉํ กุสฺสคฺเคน โย นโร อุปนยฺหติ.๓

เย จ คํ อุปนยฺหนฺติ เวโร เตสํ น สมฺมติ.๔

อุปนาโ, สนนฺนาโ, สนนฺนุททกฺวโจ ยฺยุเท, ขคฺติโย วิย
 โสภติ.๕

ในอรธธา “อานนํ” -- นหายติ, นหานํ, นุหายติ, นุหานํ.

[๒๑๒]

นพ = ภสฺสเน พลคคค, หลน

จู.

นาพยติ. นโพ, นาฬิ นาฬิ วา, ปคฺโถ ตู นาฬิ นาริยํ,
 ปคฺเถนาเพ จ นาฬิตฺถิ, นาฬิตฺถุ ธมนิ สิธา, นาฬิ = เส้น
 เอ็น, กระจบอคไม้ไผ่, ทะนาน, ก้าน เป็นคั่น.

นาถ, นาธ = ยาจนาสิสอุปตปิสฺสเร ขอ - อ้อนวอน, ปรารธนา

- มุงหวัง, ให้เคือคร์อน, เป็นใหญ่ - ปกครอง

ภู.

๑. ชา.อญ. ๔/๔๓๑ (ศยา)

๒. วิ.มหาวิ. ๒/๓๕๔

๓. พ.อิตฺติ. ๒๕/๓๒๒,

พ.ชา. ๒๗/๔๓๗ พ.ชา. ๒๘/๓๑๕

๔. พ.ธ. ๒๕/๑๕

๕. วิสุทฺธิ. ๑/๖๑ (ณ)

เวเนยยานํ หิตปฺปติ ปฺคฺติ นาคติ ยางติ หิตสุขํ วา อาสิสติ
 ปฺคฺเถติ กิเลสพฺยสนํ วา อุปฺตาเปติ อีสฺสโร วา ภาวตีติ นาโถ,
 ตสฺส นุชฺชนาติ, นาคตีติ อุปฺตปฺปติ มิลายติ.

นาธติ.

นาธ = ฌนิมุหิ เสียงไม่ชัด, พุคไม่ชัด ฎ.

นาสติ.

อพฺยตฺตสทฺทํ กโรติ เอตยาติ นาสา, นาสา เอว นาสิกา.
 กณฺณนาสณฺจ เณทยิ,* สเจ มํ นาคนาสุรุ^๒ = มีขาดังวงช้าง

นุหา = โสธเน ทำให้หมดจด - ทำให้สะอาด - การอาบน้ำ ฑิ.

นุหายติ, นุหายิตฺวา, นุหาตุวา, นุหายนํ, นุหานํ.

ใน ทฺวารเ นิยฺตุโต ตັคฺบทเป็น ท + อาร ถ้าทำ “อุปฺปกฺขร”
 เป็น “พฺหฺวกฺขร” เหมือนการสำเร็จรูปของบท “โทวาริโก”
 แล้วจะมีรูปเป็น นุหายติ, นุหายิตฺวา, นุหานํ.

สีสํ นุหาโต (ม.ม.๑๓/๓๔๕) ติ สีสํ ฐฺวิตุวา นุหาโต,
 นุหาโต.

= ถ้ามี วิ เป็นบทหน้า ทมาโท ฝีก, อบรม เป็นต้น
 อชปาโล อชฺ คามํ เนติ, ทนฺตํ นยฺนติ สมิตี.* อุกถณฺหิ นยฺนติ
 นยฺนติ เนตฺติกา.๒ นยฺนํ, เนตฺตํ, เนตฺติ, เนตา, นีติ. นียฺมานเป
 สาเจณ, นยฺนติ เอตฺตฺมา ผลนฺติ นีโป = คั้นกระทุ่ม, ไม้จัก
 เนติ เนยตีติ วา นีร์, ชลํ = น้ำ
 นยฺนติ เอตฺถาติ นีร์, ฆรํ = เรือน
 นียเตติ นีลี นีลี นิลฺลี จ = คั้นตาล
 สุกตี เนติ ปาเปตีติ นิมิ, ราชา. (ทำเป็นรัสสะ)
 นยตีติ เนมิ = กงรถ
 อตฺตนิ นิสฺสิตํ สุนฺทรตฺตํ เนติ ปาเปตีติ เนรุ = ภูเขาทอง,
 ภูเขาสีเนรุ
 วิปฺพพฺพตฺถ-- ภายวาทํ วินติ ทเมติ เอเตนาติ วินโย. วินตฺวา
 กสฺส ปาทิกะ, วินยฺย หทยะ ทร์, วินยฺย โลเก อภิขฺมา
 โทมนสฺสํ = กำจัดแล้ว
 ราชา จ ทณฺจํ คุรฺกํ ปณฺเตติ = ย่อมหนีไป (แปลง น เป็น ณ)
 อปเนติ, อปเนตฺวา ตโต ภาสํ, ทุณฺนียเต, ทุณฺนโย = อันเขา
 ย่อมไม่รู้
 อนุโย = ความรัก, ความยินดี

นิล = วรรณเก คำ, ทำให้คำ ภู.
 นีลติ ปตฺตํ ตมาลสฺส, นีลติ สุตฺตํ ตนฺตฺวาโย, นีโล ปญฺ
 นิลํ วตฺถํ, นีลชานะหิ นีลาโย, ปิตชานะหิ ปิตกา.
 นีล - ปิต บทเหล่านี้ล้วนเป็นที่ฆะทั้งสิ้น.

[๒๑๖]   นีโว อูเล นุ อุดิย   นุโท เขเป นุโพ วธ,
 เนโท นิตตอเน เนโส คตยั สคตตาดีส นาทิกา.   [๖]

อติ ฐาตวรรคตฤค

ศัพทศาสตร์ทศวรรคตฤค โท ปรอจโม.

ฉสฏฐยาริทธิวิสตานะตฤคโว.

[๒๑๖]

นีว = อูเล อ้วน   ญ.

นุ = อุดิย สรรเสริญ   ญ.
 โนติ, นวติ, นุโต, นุติ.

นุท = เขเป ชัดไป-ขวาง-ทึง, ขจัด, บรรเทา   ญ.
 นุทติ สร โยโร, ปรนุทติ, อปรนุทติ, สัพพทุกขา ปรนุทน์,
 นุโต นุคโต, นุนนา, ปรนุนนปรจเจกสจโจ วิโนทติ, วิโนทน์.

นุพ = วธ มา - เบียดเบียน   ญ.

เนท = สนนธิกรุจมาสุ ไกลชิด-สังสม, ตีเตียน - นินทา   ญ.

เนส = คตยั ไป - ถึง - บรรลุ   ญ.
 เนสติ.

เอา ส ที่สุดธาตุทำป็นทวารวจจึงมีรูปเป็น เนสสติ ก็มีบ้าง ๒
 แต่ไม่มีปรากฏในคัมภีร์โลกียะ.

ชาติวัตถุสังกหนิสสยะ

ชาติทั้งหลายที่มี น เป็นเบื้องต้น
จำนวน ๔๗ ชาติ จบ.

ตวคภาทิกชาติวัตถุกณชา

จบ.

---

[๒๑๘] ปจิ วิตุถาเร จ พุยตุตี- การเร ภู ปจจ พนฺธน-
สโยเค ภูจฺ ปโซ จ คติยฺ มคฺคสฺวเร.

[๓]

คณิกรูปนี้ท่านกล่าวว่าเป็น สกมฺมก)

ในสัททนีติ* ท่านเพิ่ม 'คฺคฺยตุตฺถ' เข้ามาอีก ทั้งนี้เป็นเพราะ
เห็นปาฐะผิดคือ--

ยถา ทณฺเฑน โคปาโล คาโว ปาเจติ โจรฺ,
เอวํ ชฺรา จ มจฺจ จ อายฺ ปาเจนฺติ ปาณินิ."

โดยที่ในคัมภีร์สันสกฤตซึ่งเป็นคัมภีร์ต้นฉบับมิได้ใส่ 'คฺคฺยตุตฺถ'
เข้ามาใน ปจ ธาตุนั้นเลย, ธาตุนี้ในคัมภีร์สันสกฤตกล่าวว่า
เป็น ป บทหน้า อช ธาตุ แม้ในบาฬีอัฐรูกถากฎีกานั้น ๆ ก็
ล้วนใช้แต่ ช เท่านั้น ไม่ควรทำการแก้ไขหรือลบทิ้ง อาจารย์
ผู้แต่งสัททนีติท่านอาจจะอ้างมาผิดก็เป็นได้ ฟังได้ระวัง.

ในบทว่า "ปาลปาจณิ" นี้ในสังยุตตอัฐรูกถากฎีกากล่าวว่ามาจาก
การแปลง ช เป็น จ" การที่คิดเช่นนั้นยังจะถูกต้องกว่า.

[๒๑๘]

ปจิ = วิตุถาเร ขยาย, แผ่ไป

จ.

= พุยตุตการิเย ทำให้ปรากฏ

ภู.

ปฺลยเจติ.

ปฺลยจนฺติ สํสาริ

คฺสฺมา ปฺลยจนฺตกา,

ปฺลยจากริตา ปชา

นิปฺลยจา ตถาคตา.

[๒๑๕]   ปชि โทชวเร ปญโห   ปุจฺฉิจฺฉาสฺ ปญฺเฏ คเต,
                         จุ ตฺ ทิตฺติเวชนสุ   ปฺโส วาจาเย ปากญ.   [๔]

พยุตฺตการียตฺถ-- วิปฺลฺยจิตฺตญฺ, ปญฺโก = โคลน, เปือกตม
ปฺลฺยเจเต สกฺขมฺ ภิกฺขุโก.

ปจฺจ = พนฺธนสํโยเค   ผูก, ประกอบ   ญ.จ.

ปช = คติมคฺคสํวเร   ไป - ถึง -, ปิตฺถาง - กั้นทาง - ขวางทาง   จ.

[๒๑๕]

ปชิ = โทชวเร   ฐึ, ปิตกั้น   ญ.

ปฺลฺยชติ, ปฺลฺยชโร = ร่างกาย

สกฺขมปฺลฺยชรี, สกฺขมปฺลฺยชรี, นตฺตปฺลฺยชรี = โครงร่วม

ปญฺห = ปุจฺฉิจฺฉาสฺ   ถาม, ปรารธนา   ญ.

ปฺลฺยทิตฺติ   ปฺลฺยหํ   ปฺลฺยหติ, ปริปฺลฺยหติ.   ปฺลฺยหา   เมสา   กุสเลหิ
จินฺติตฺตา.*   โกลฺยทญฺญปฺลฺยหานิ   วิยากรโรหิ.*   ปฺลฺยโห   มํ   ปติภาติ,
ปฺลฺยโหติ   ฉาคุํ   อิจฺฉิตฺโต   อตฺโต.

ปญฺ = คเต   ไป - ถึง - บรรลุ   ญ.

= ทิตฺติเวชนสุ   สว่าง - รุ่งเรือง, พัน - รัศ   จ.

ปญฺติ   ชินฺณภาวํ   คจฺฉตฺติ   ปญฺ, ปญฺติ   ยาทิตฺติ   ปญฺกา.   เวชยนฺติ
อลํ, ตถา   ปญฺโห = กลองมีหู

ปญฺติ   พยุตฺตภาวนฺติ   ปญฺ, วิจฺกฺขโณ.   ปญฺติ   วุทฺธินฺติ   ปญฺลํ,
สมฺโห = หมู, ประชุม

[๒๒๐] ปติ คตฺยํ เวกฺขลล ภูจฺจ อฺปฺปณฺทสํหเต,
 ปโณ ภู กยวิภฺกย- ภูตีสฺส วจเน จฺจ. [๒]

ปฏฺติ พุขริเมเตนาคี ปโฏโถ, ติตฺติโก = บวบง (ชื่อเถา
 ไม้ชนิดหนึ่ง)

ทิตฺติเวรณตฺถ-- ปฏฺติ ปฏฺยติ มาลํ มาลิกโ.

ปส = วาจาปากเถ พุค, ปรากฏ ภู.
 รมมํ ปสฺติ, ปาโ, นกฺขตฺตปาสโก. สพฺพตฺถ ปสฺตีติ ปจฺโ, ๑.
 อภิณฺวาโต ปจฺโ สฺโ.

[๒๒๐]

ปติ = คตฺยํ เวกฺขลล ไป - ถึง - บรรลุ, พิกฺลไป - พร่องไป, ๑.
 = อฺปฺปณฺทสํหเต พุคเยาะเย้ย, รวม ๑.จ.

กมฺภีรชานนฺสฺ ปณฺทติ กจฺจติ ปณฺทา = ปัญญา, ความรู้

ปณฺทาตาย อิตฺ คตฺติ ปณฺทิตฺ = บัณฑิต

ทิจฺจรมฺมิกสมฺปราชิกตฺถสฺ วา ฉานคคฺคิยา ปณฺทติ กจฺจตีติ
 ปณฺทิตฺ.

“ปติ ลาภ” ก็เป็นได้บ้าง โดยการยึดถือตามมติของกาลานี้
 คือ--

ทิจฺจเร รมฺเม จ โย อตฺโถ โย จตฺโถ สมฺปราชิกโ.

อตฺถากิสมฺมา ธีโร ปณฺทิตฺติ ปวฺจจติ.*

อฺปฺปณฺทสํหตฺถ-- ปณฺทติ ลิงฺกเวกฺขลลภาวํ กจฺจตีติ ปณฺทโก

[๒๒๑]   ปณฺโณ หริเต จ ปโต   ญจ คตฺยํ ทิจฺสฺสเร,
                  ปโต ญ คติวจาสุ   ญจ ขฺยาเต จ เขปเน.   [๓]

= บัณเฑาะก์, กระทบ

อุปฺปณฺหติ, อุปฺปณฺหติ. มนุสฺสา นํ ภิกฺขุณี อุปฺปณฺหาสุ.

ปณ = กยวิกุกยอุตฺตฺสฺ แลกเปลี่ยน - ซื่อขาย, สรรเสริญ   ญ.
 = วจน การพูด   จ.ญ.

เพื่อให้ความหมายของ 'พวยหาร' ปราบกษัตริย์ขึ้นนั้นใน
 สัททนีติ โมคคัลลานะและคัมภีร์โลกียะจึงพรรณนาไว้ว่า "กย-
 วิกุกย" ความหมายนี้เหมาะสมหรือไม่ ? อย่างไร ?
 โปรดกลับไปดูใน หนุ ธาตุ.

ปณฺติ วณฺโฆ, อาปณฺ = ร้านค้า

ปณฺยติ โวหริยติติ ปณฺณํ, ปลาโส = ไปไม้

ตถา ปณฺโว, มุทฺจฺโก, ตถา ปิณฺณาโก, ติลกฺโก, สทฺโร
 พุทฺธํ.

ปณฺติ โวหริยติติ ปาณฺิ = มือ, ฝ่ามือ, บอกซื่อ, บอกขาย

วจนฺตถ-- ปณฺยติ โวหริยติติ ปณฺหิ = สั้นเท้า

[๒๒๑]

ปณฺณ = หริเต เจียว - ทำให้เจียว   จ.
                  ปณฺณติ, ตาลปณฺณ.

ปต = คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ   ญ.จ.
                  = อิศฺสเร ความเป็นใหญ่   ทิ.

ปตฺติ ยาตีติ ปตฺกา, ฐโฆ = ธง

ปตฺนุโต กจฺจตีติ ปตฺงฺโก, ปตฺโค จ, สลโก = มอด

ปตฺนติ เอตฺถาติ ปตฺตฺนํ, นกรํ = เมือง, พระนคร

แม้ที่ใช้ปาฐะเป็น ภู ก็เป็นอย่างเดียวกัน.

ปตฺติ อโร กจฺจตีติ ปาตาลํ, รสาตาลํ = เมืองบาดาล,

นาคพิภพ

ปปตฺติ, ปปาตํ, ปปเตยฺยาหํ.* จกฺขุสฺส อาปาถํ อากจฺจตีติ.*

ปตฺติ, ปตฺยติ. (จ.)

อิสฺสรตฺถ-- อรรณนีถือเอาได้ด้วย จ ศัพท์ในบทว่า ทิจ ใน
กาถา.

ปตฺยติ อีสฺสโร ภวตีติ ปติ = ผัว, เจ้าของ

ปถ = คติวาทสู ไป - ถึง - บรรลุ, พุค

ภู.

= ขยาเต ปฺรากฏ

ภู.จ.

= เขปเน ชัดไป, ขวางไป, ละ, ทิ้ง

จ.

ปตฺติ, ปถียเต คมียเต ปถิเกหิติ ปโถ = ทาง

ปถติ การมตฺถเนน วตฺตตีติ ปโถ = เหตุ, เรื่องราว

พฺยปโถ, วจนปโถ.

เขปนตฺถ-- ปถียติ อจฺจารียติ อุตฺตมตฺถเนนาติ ปถมํ, เสฏฺฐจํ,

ปถติ คุณฺธี = ผู้มีคุณความดี

ปถยติ ปาถยติ วา ปถิโต, ปถวี = แผ่นดิน

[๒๒๒] ปติ ภูจฺ คตฺยํ ปตฺโต ยาจเน จฺ ปโท ทิจฺ,
คตฺยํ ภู ติเร ปทฺโทโร- วาเต ปโน รวตฺตฺเต. [๕]

[๒๒๒]

- ปติ = คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ ภู.จ.
 ปนฺตติ ปนฺตยติ ปนฺโต = ทาง
- ปตฺต = ยาจเน ขอ - ประรณนา - มุ่งหวัง จ.
 ปตฺตเถติ ปตฺตยนฺติ วรี วรี, ปตฺตนา.
 อิจฺฉิตํ ปตฺติตํ ตฺยหํ.
- ปท = คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ ทิ.จ.
 = ติเร ความมั่นคง ภู.
 ปชฺชติ มกฺคํ, ปติปฺตติ, ปติปทา, อทฺธานมกฺคปฺปฏิปฺนโน.*
 อาปฺตตี อาปฺชฺชติ.๒ เตสํ อธฺมโม อาปฺชฺชติ = ย่อมเกิด
 ปชฺชติ กจฺฉตีติ ปชฺชโน = เทวดา
 ปทิสฺสชฺช, อินฺโท เมโฆ จ. ปชฺชติ เทวปฺชฺชาทินฺติ ปทฺมํ.
 ปชฺชติ เอตฺยาติ ปาทฺกา, ตถา ปาโท.
 ปเทติ, ปทยติ.
 ติรตฺถ-- ปทติ.
- ปทฺท = อโรวาเต ลม(ที่พัดลง - ดันลง)เบื้องต่ำ ภู.
 ปทฺทเต วุทฺโธ.
- ปน = รวตฺตฺเต ทำเสียง - ออกเสียง, สรรเสริญ ภู.

[๒๒๓]

ปโป ปพิ คเต ปพโพ
 ปุรณ จ ปโย คเต,
 ปโร ญจ ปาลปุเร
 จุ คตฺยํ พุยา ปริสุสเม.

[๕]

ปนติ, ปนียเต, ปณฺณเต ถวียเตติ ปนโต, กณฺขกึฬโล =
 ดันขนุน

[๒๒๓]

ปโป, ปพิ = คเต ไป - ถึง - บรรลุ ญ.
 ปโปติ, ปมฺพติ.

ปพพ = คติปุรณ ไป - ถึง - บรรลุ, เต็ม - ให้เต็ม ญ.
 คตฺยคตฺ ในธาตุนี้ถือเอาได้ด้วย จ ศัพท์ในกาลา.
 ปพพณาปรี ชนปทา น ปพพนฺติ = ย่อมไม่เต็ม
 ปพพติ ปยสา กุมภํ ญ.

ปย = คเต ไป - ถึง - บรรลุ ญ.
 ปยติ.

ปร = ปาลปุเร รักษา - คุ้มครอง, ให้เต็ม ญ.จ.
 = คตฺยํ ไป, ถึง, บรรลุ จ.
 = ถ้ามี่ วิ, อา เป็นบทหน้า ปริสุสเม พยายามอย่างลำบาก ญ.
 ปรติ, ปาเรติ.

ทานาธิปารมิโย ปรนฺติ ปารชนฺติ ปาเลนฺติ ปุเรนฺติ จาติ
 ปรมา, โพธิสตุตา.

ปรมานํ เอสา ภาโว वा กมฺมํ วาติ ปารมี, ทานาธิกุริยา.

[๒๒๔]   ปโล ภู คติรทฺชาสุ   จุ ตาสุ เจทโสธเน,
 ปลกฺโข ภกฺขณฺเ โหติ   ปลโว คติยํ สียา.   [๓]

อิติ โข อานนท กุสลานิ สีลานิ อนุปฺพเพน อกฺคาย ปเรนฺติ*

= ย่อมไป, ย่อมถึง

วิ,อานุปฺพตฺต-- ฌมฺมํ พฺยาปาเต ธีโร, พฺยาปาโร = ความเพียร

ปรุโส = หยาบ, กระด้าง, โหด, คุร้าย

[๒๒๔]

ปล   =   คติรทฺชาสุ   ไป - ถึง - บรรลุ, รักษา   ภู.
 =   ตาสุ เจทโสธเน   ในอรรถแห่ง คติรทฺชา   นั้นและ การตัด
 การชำระ   จุ.

วาเตน ปลติ กจฺจตีติ ปลาลํ = ฟาง

ตถา ปลาสฺ = ไปไม้, ไม้ทงกลาง, ไม้ทงกวาว เป็นต้น
 อดถํ ปลเตติ น อุเปติ สงฺขํ."

ในปาฐะว่า-- "ปเพติ รสมาทาย," ปพินา ชมฺพฺที่ปโต"
 เหล่านี้ท่านใช้ พ-อักษร ขื่อนี้พึงยึดถือเอาตามมติของรูปสิทธิ
 ที่ว่า "ลพานมวิเสโส" เช่นอุทาหรณ์ว่า "ฉพภิญญา" ในสูตรว่า
 "ขวมทนตรลา จาคมา"^๔ หรือจะแปลง ล เป็น พ ก็ควร

กาโว ปลติ ปาเลตีติ โคปาโล = นายโคบาล

โลกสส วิมตี ปาเลติ ฉินฺทติ โสเชติ จาติ ปลั = ชื่อมาตรา
น้ำหนักประมาณ ๔ ออนซ์

ในคัมภีร์โลกียะให้รายละเอียดไว้ว่า--

- ๑ ปละ = ๓ มุโย (มตฺคัมภีร์เวชชกะ)
- ๑ ปละ = ๔ เมล็ดข้าวเปลือก (มตฺคัมภีร์สุภังการะ)
- ๒ เมล็ดข้าวสาลี = ๑ รติ
- ๑ รติ = ๑ กุณฺชา หรือ ๔ เมล็ดข้าวเปลือก (มตฺคัมภีร์
ราชนิมณฺฏ)
- ๑ ปละ = ๒๐ เมล็ดข้าวเปลือก (มตฺคัมภีร์สุสสุตตะ ในมคธ)
- ๑ ปละ = ๒๔, ๓๒ เมล็ดข้าวเปลือก (มตฺคัมภีร์จรกะ)
- ๑ ปละ = ๒๐, ๒๘, ๓๒ เมล็ดข้าวเปลือก (มตฺคัมภีร์สุสสุตตะ
ในกลิงฺกมาน)
- ๑ ปละ = ๔๐ เมล็ดข้าวเปลือก (มตฺคัมภีร์เวชชกะ)
- ๑ ปละ = ๕๒ เมล็ดข้าวเปลือก = ๑ มาสก
- ๑๖ มาสก = ๑ กริส = ๑ บาท
- ๑ ปละ = ๔ บาท (มตฺคัมภีร์โลติสสะ)

ปลกฺข = ภกฺขณฺณ การกิน

ภ.

ปลกฺขติ, ปลกฺโข = ดันโพธิ์, ดันไทร

ปลกฺขทีโป.

ปลว = คติยฺ ไป - ถึง - บรรลุ

ภ.

ปลวตีติ ปลโว = เรือ

ในคัมภีร์โลกียะท่านใช้ ป ช้อน ล มีรูปเป็น ปลโว หรือ
สำเร็จ มาจาก ปลฺลฺ ธาตุก็ได้.

ปลโว = เรือ, กระจ่าง, กบ, ลิง เป็นต้น

[๒๒๕]	ปลุโล คตินินนุฏจانه ปลุโล ปลุโล เจท-	ปลาโย ตู ปลายเน, โสธเนสุ จุราทิกโก.	[๔]
[๒๒๖]	ปลุโส ทิ ททภาเค ปลุสุ ภตุมีกรเน	กิ เสกเสนหปุรเน, ปลุชาตุ โทติ สปปเน.	[๓]

[๒๒๕]

ปลุล = คตินินนุฏจانه ไป - ถึง - บรรลุ, ที่ลุ่ม ฎ.
ปลุลติ.

อปลุลี อคจนิ อุปกเม ตสุมาติ ปลุลล, อปโปททสโร.

ปลุเล นินนุฏจانه วา อลนุติ ปลุลล = บ่อโคลน

ปลุลยตีติ ปลุลว, กิสลย = ช้อ, หน่อ, ยอด (ของต้นไม้)

ปลาย = ปลายเน หนีไป ฎ.
ปลายติ. อุตุราสี ปลายีติ.*

ในคัมภีร์โลกียะท่านกำหนดเป็น ปรา บทหน้า อย ชาตุ
ดังนั้น พึงทราบว่าเป็น นานานยวิจิตร.

ปลุล, ปลุล = เจทโสธเนสุ ตัด, ชำระ จ.

[๒๒๖]

ปลุส = ททภาเค เผา - ไม้, จำแนก ทิ.
= เสกเสนหปุรเน รค, ดิจิตใจ - พอใจ - เสน่หา, บริบูรณ์ กิ.
ชาตุนี ปลุส ชาตุก็เรียก.

[๒๒๗] ปัส ภูจ พนุทธาธ ภู คติปฺปสเว จฺ ตฺ,
คตฺตฺสเสสฺส ปสฺส จฺ นาส ปโห จฺ เปสเน. [๓]

ปลุสฺสติ. ปลุสฺสนาติ.

ปลุสฺ = ภสฺมิกฺรณฺเ ทํให้เป็นถ้ำ - ผา - ไหม้ ภู.
ธาตุนี้ ปลุสฺ ธาตุก็เรียก.

ปลอสฺติ, ปลอสฺติ, ปลอสฺตีวา.

ปลฺ = สปลฺปนฺ ไไป ภู.

ปลวฺติ คจฺจติ นิสฺสํติ เอเตนาติ ปลโว, นาวา = เรือ
ภินฺนปลโว สาคฺรสฺเสว มชฺเช. ฑูราวุทานเ คายเน จ, โรทเน
จ ปลฺโต มโต.

[๒๒๗]

ปสฺ = พนุทธาธ ภูจ, เบียดเบียน ภู.จ.

= คติปฺปสเว ขยาย, ทำให้กว้างขวาง ภู.

= คตฺตฺสเสสฺส ไไป - ถึง - บรรลุ, จັบดั่ง - แตะดั่ง ภู.

ปสฺนติ ปาเสนฺติ พนุทธนฺติ ปิเพนฺติ วา มิเก เอเตนาติ ปาโส
= บ่วง

นาคปาโส, หตุตปาโส. ปสฺติ ปิเพตฺตีติ ปสฺโร, ฑูโรปิต-
พฺยณฺชนํ เอวํนามโก จ.

คติปฺปสฺสวคฺค- ปสฺติ โจรํ วิตุถาเรตฺตีติ ปสฺ = บุตร

ปสฺเต กิตฺตี วิชชา.

[๒๒๘] ปา ปานรกุขญฺชุน- ปุรปาปุณฺเน ลียา,
 ปายี วุฑฺธิยํ ปาโร จ โหติ กมฺมสมาปน. [๓]

คตฺติผลฺลสฺสตุถ-- ปสยติ.

ปสิ = นาเส ทำลาย ๑.
 ชาติฺนึ ปัสฺ ชาติฺกึเรียก.

วณฺณสมฺปตฺตี ปสยติ นาเสตีติ ปัสฺ, มตฺติกา = ดิน, ดินร่วน

ปห = เปสเน ส่งไป, ลอยไป, ส่งเสีย ๑.
 ปาเหติ, ปาหยติ.

ทฺตํ ปาเหสิ.* ปหิตฺโต ทฺตฺโต, ปเหณฺกํ = เครื่องบรรณาการ,
 ของขวัญ

ชาติฺนึแมมฺมิได้มาในคัมภีร์อื่นแต่ท่านกล่าวว่าสมควรอยู่ ด้วยว่า
 ได้เห็นอุทาหรณ์ที่ยกมานั้นมีการทำเป็นวุทธิในเบื้องต้นแห่ง ป
 อักษร.

ปहित ศัพท์ในคัมภีร์โลกียะกำหนดเป็น ป บทหน้า หิ ชาติ.

[๒๒๘]

ปา = ปานรกุขญฺชุนปุรปาปุณฺเน คิม, รักษา, บริโภค, ให้เต็ม,
 ถึง ๑.

ปาติ, ปิวตีติ ปิวโก, มหิสฺสรณฺ. อยฺ หิ เต มยา รุฬฺโห.*

สโร ปาสฺสติ โลหิตฺ.* ปิวิสฺสติ, ปิวํ ภาคฺริโสทกฺ.* ปานํ,

มชฺชโป, ปิปาสา, ปียติ, ปิตํ = อันเขาย่อมคิม, สีเหลือง

๑. ที.มหา. ๑๐/๑๕๑

๒. พ.ชา. ๒๘/๔๑๕

๓. พ.ชา. ๒๘/๔๑๕

๔. พ.ชา. ๒๘/๓๕

ปานีย.

อดถัม ปาติ รกขตีติ ปาหิ, ปาตา, ปาติไมกขัม, ปิตา, ปติ, โภโป,
อริโป.

ปาดพพฺ ปริภุชิตพพฺนติ ปาดพพฺ. ภวนติ อหฺวนติ จ ภูตา.
เตสํ กาโม ราสี, คสฺส ปาดพพฺภาโว, ภูตคามปาดพพฺตาย,
ปาติ ฌญํ ชเลน ชโน. วิปฺปาติ มนตํ ปุเรตีติ วิปฺโป,
พฺราหฺมโณ.

ปายี = วุฑฺธิยํ ความเจริญ ฤ.

ปายติ.

นตฺถิ ปาโย วุฑฺธิ เอตฺถตฺถิ อปาโย = อบาย

ปาร = กมฺมสมาปเน การยังการงานให้สำเร็จ ฐ.

ปารยติ.

วิกฺกมามิ น ปาเรมิ ภูมि สุขฺกามิ เวคฺสา.^๒

โอรฺมาม น ปาเรม, ปุเรเตว มโหทฺธิ.

ปารํ, ปารญ. นทึ ปารยติ อชฺโฆตฺถรตีติ นทึปารา, สึมา.

[๒๒๕]

ปาโล จุ รกฺขณฺเ ปาโส
 พนฺธเนปิ ตฺย ยายเน,
 ปิจฺจโ จฺเจ ทเน ปิจฺจโ
 พาธ ปิณฺณติ จาพฺรวิ.

๕]

[๒๒๕]

- ปาโล = รกฺขณฺเ รักษา จ.
 ปาเลติ, ปาโลโก, เนปาโล. ปาลิตฺตีติ ปลิตฺ = ผมหงอก
 อตุํ ปาเลตีติ ปาฬิ, สโม ภวตุ ปาฬินา.
- ปาธ = พนฺธเน ผูก ก.
 ปตติ เอเตนาติ ปาโส = บ่วง
- ปิ = ยายเน ไป ก.
 ปิจฺจ = เจทเน ตัด จ.
 ปิจฺจ = พาธ เบียดเบียน, กคจี ก.
 ปิจฺจติ, ปิจฺจโ = หาง
 โมรปิจฺจโ, ปิจฺจโ, ปิจฺจโ = ละเอียค, มุมนิม
 ชาตินี้ อาจารย์ผู้แต่งชาตุมัญชุสายังเรียกว่า ปิณฺณ ชาติด้วย
 ชื่อนี้สอดคล้องกับปาฐะบางแห่งที่ใช้เป็น โมรปิณฺณ.
 ศัพท์ที่หมายถึง 'หาง' ในกัมภีร์โลกียะใช้เป็น วิจฺจ, ปุจฺจ.

[๒๓๐]	ปิจิ ภู วรรณปุชาสุ ทานทิตฺติพล โหติ	จฺ จฺ หีสานิกตฺน- ปิฏฺ ฏฺ สทฺทสํหเต.	[๒]
[๒๓๑]	ปิโร วกฺกิลเสสุ ปิโร ตปฺปนํ ปิโร จ	ปิจิ ราสิกเร จฺจ, โนทเน ทิ ฏฺ วัตถเน.	[๔]

[๒๓๐]

ปิจิ	= วรรณปุชาสุ สีลา - สีค่าง, บุษ	ภู.
	= หีสานิกตฺนทานทิตฺติพล เบียดเบียน, อยู่, สว่าง - รุ่งเรือง, มีกำลัง	จ.
	ปิยฺชติ, ปิงฺโก, ปิงฺคโล.	
	หีสานิกตฺนทานทิตฺติพลตฺถ-- ปิยฺชติ, ปิยฺชติ.	
ปิฏ	= สทฺทสํหเต ทำเสียง - ออกเสียง, รวบรวม	ภู.
	ปิฏฺติ.	
	เปฏฺติ ฐณฺณํ ชโน, เปฏฺโก, ปิฏฺกํ = ปิฏก, กระจ่า	

[๒๓๑]

ปิโร	= วกฺกิลเสสุ ฆ่า - เบียดเบียน, เสรีหมอง	ภู.
	ธาตุนี้ไม่ต้องมี ภู เป็นพยัญชนสังโยค.	
	เปโรติ, ปิโร = หม้อข้าว	
	บทที่มีความหมายว่า 'หม้อข้าว' มีทั้งหมด ๘ บทคือ-- กฺมฺภิตฺถิ ปิโร กุณฺฑํ, ขโลปฺยฺกฺขลิ ภาตฺตฺยา, โกลมฺโพ.*	

[๒๓๓] ปิโห จุจฉายํ ภู กตฺถํ ปิพฺพยฺลฺงกาเร ลียา,
 ปิ ภูจฺจึ ทปฺปนฺเน ทิ ปิตฺติปาเน ทิกิ สุภ. [๓]

ปิสฺตํ = เนื้อ

ปิตฺติํ อสฺมาติ ภกฺขตฺติติ ปิสฺสาโจ = ปิสฺสาจ

ปิสฺสฺโค = สีสาย, สีค่าง

ปิสฺสุน(ณ)วาทา = วาจาต่อเสียด, การพูดขู่งให้แตกกัน

ปิสฺติ, เปสฺติ, เปสฺยติ, เปสฺโก.

บทว่า “ปิสฺสาจ, ปิสฺสุนวาทา” ที่นิยมเขียน-อ่านโดยมีสำเนียง
 นิกคหิตด้วยนั้น ไม่มีปรากฏในคัมภีร์โลกียะ

ปิสฺ = ชุเต สว่าง - รุ่งเรือง จ.ภ.
 ปิสฺยติ. ปิสฺติ.
 ในสัททมนีติ* เป็น “ปิสฺ อุพฺทาเห, ภู.” คงเพี้ยนมาจาก ปุรุสุ
 ธาตุเป็นแน่.

[๒๓๓]

ปิห = อิจฺฉายํ ปรรณนา จ.
 = กตฺถํ ไป - ถึง - บรรลุ ภ.
 ปิเหติ.
 ปิเหตฺตถานฺนุโยคินฺ, เทวาปิ ตสฺส ปิหยฺนติ ตาทิโน.” พุทฺธสฺส
 ปิหยฺนติ อณฺณตฺติตฺถียา.”
 ปิหา, ปิหาจุ. ปิหานียา วิภูติโย.

ใน คคยคต นี้ (เคิม)มี ป กับ ล ซ้อนกันอยู่ในรูป ปฺลห เมื่อลบ
 ล ออกไปในเวลาปวิรรตจึงมีรูปเป็น ปห คังนั้น จึงจะสอ
 คล้องกันกับบพัวว่า “โลมกํ ปหกํ” บางแห่งถือว่าปาฐะเคิม
 ต้องเป็น ปฺลหกํ แต่ที่มีรูปเป็น ปหกํ เพราะเขียน ล ตกไป,
 ในสัททนีติแยกปวิรรตเป็น อิการันต์ คือเป็น ปิลหิ คคยิ.”

ปฺลธิ = อลงการ ประคัรบ, ตกค่าง ภ.
 ปิพนฺธิ.

สิรสา น ปิพนฺธิ เก มุณินฺทปทมฺพุชฺ.” ปิพนฺธิ.
 มณีมยปิพนฺธาย ฆรสามิ อฺทิกฺขติ.

ปี = คปฺปนเ อิมใจ ภ.จ.ก.
 = ปีติปาณ อินตี - รัก, คิม ท.
 = สุเก งาม ท.ก.

ปยติ, ปายยติ, ปีณาติ, ปีติ.

ปีโณ ทิวา นภคฺโต, ปีโณรกฺขสพาทุ,

ปีณาติ เอคธาคิ เปพา, อาสิคฺคกฺปธานํ.

อปีณิติ ปีวรํ, อูลํ. ปีณตฺติติ ปียูลํ, อมคํ = สุธาโกชนํ, นมโค

อคคฺคโน ผเลน ปีณตฺติ คปฺเปตีติ ปียาโล = คันมะหาค

ปีณาติ ปียเตติ วา ปีโย = ๒ บทนี้ทำเป็นรัสสะ

ปียติ, เปตพฺพํ, เปยํ, เปตา ชลํ ชโน.

ปียติ, ปีณาติ = ย่อมงาม

[๒๓๔]

ปีโจ หีสาธารณเส
 ปีโย ปีณมฺหิ ปีล ตุ,
 ชเพ กตฺยํ ปีโว อฺล
 ปีโพ อฺ วรโลพเน.

[๕]

ปี ธาตุทั้งปวง เว้น ปี ธาตุที่เป็นไปใน ปานตถ สำเร็จมาจาก
 ปรี ธาตุทั้งสิ้น ดังนั้น ถ้ามี น อยู่เบื้องหลังให้แปลงเป็น ณ
 ถ้าจะประกอบเข้าในบทหน้าก็ให้ทำเป็นเทวภาว ดังเช่น
 อปปีโย, รมฺมปปีติ เป็นต้น.

[๒๓๔]

- ปีจ = หีสาธารณเส เบียดเบียน, ทรงไว้ ฎ.
 ปีจยติ หีสยติ ปีจฺยติ วา ปุคฺคํ ชาเรตฺติ ปีจฺจํ = ตั้ง
 ปีเจเน สปฺปติ กจฺจตฺติ ปีจสฺปปี = คนขาเขยง, คนพิการ
- ปีย = ปีณมฺหิ ยินดี ฎ.
 ปียติ, ปียฺสํ = สุธาโกชน, นมโค
- ปีล = ชเพกตฺยํ โง่ - เวลา, ไป - ถึง - บรรลุ ฎ.
 ปีลติ ปสฺ, ปีลติ ปรีภฺยตฺตพฺพํ กจฺจตฺติ ปีลฺ, กุพฺโผล =
 ต้นมะทราง
- ปีว = อฺล อ้วน ฎ.
 ปีวตฺติ ปีวโร = เต่า, คนอ้วน
- ปีพ = วรโลพเน ฆ่า - เบียดเบียน, รวบกวน - ข่มขู่ ฎ.
 ปีเพติ สคฺคํ โยโร, ปีเพติ อนํ กามิ, ปีพนลกฺขณทุกฺขํ ปีพา,
 ติลานิ ปีเพตฺวา = บีบ - คั้นแล้ว

[๒๓๖]   ปุโณ ภูจฺจ สโยเค จ   จุณฺณทิตฺตีสฺส ปุณฺณ จ.
 อปฺปีภาเว ปุโท'สฺสกุเค   ปุทฺติ วตฺตติ มทฺทเน.   [๔]

ปุชฺช = ราสีกรณเม ทำให้เป็นกอง   ภู.
 = ถ้ามี่ อา, อว เป็นบทหน้า ลิมฺปนเน ฉาบ, ทา, ลูบไล้   ภู.
 ปุณฺชติ, ฐณฺณปุณฺชโ.   ภู.
 โอปุณฺชติ.
 โคมเขน ปถวี โอปุณฺชชาเปตฺวา เทว ปุณฺเช การาเปสิ.
 เฉพาะ ลิมฺปนตฺต ในสัททนีติกกล่าวว่าเป็น โอปุชฺช ธาตุ.*

[๒๓๖]

ปุณฺณ = สโยเค ประกอบ, ประกบติด   ภู.จ.
 = จุณฺณทิตฺตีสฺส บค, สว่าง - รุ่งเรือง   จ.
 ปุณฺณติ, ปุณฺณยติ, กรปุณฺณ = อั้งมือ
 ปตฺตปุณฺณ = ห่อใบไม้, ห่อของ-กระเช้าที่ทำด้วยใบไม้
 ภตฺตปุณฺณกั = ห่อข้าว
 ปุโณ = กีบม้า, ห่อสิ่งของ
 ปุณฺณเกทฺนั = เมืองที่ใช้เป็นที่เปิดห่อสิ่งของ = เมืองท่า
 โปณฺณติ, ปุณฺณยติ.
 ปุณฺณ = อปฺปีภาเว มีน้อย   จ.
 ปุท = อุตฺสกุเค ละ, ทิ้ง   ภู.
 ปุทฺติ = มทฺทเน ย่ำยี   ภู.

[๒๓๘]   ปุโณ นิปุณนเมสุ   ปุตโต คตฺยํ ปุโณ ทิจฺจุ.
 ปหารเร จุ ทิตฺตียํ ภู   วิตุถาเร ปุถิ มาตเน.   [๔]

ปุณฺหติ, ปุณฺหาริโก = เสือ, ทิศตะวันออกเฉียงใต้, ช้าง ฯลฯ
 ปุณฺหาริกํ = ดอกบัวขาว ฯลฯ

[๒๓๘]

ปุณ = นิปุณนเมสุ ประพฤติอันละเอียด-อ่อนหวาน (ความ
 ประพฤติของสัตว์บุรุษ)   ภู.

ปุณฺติ, นิปุณฺนโม, ปติสฺสโตคามี นิปุณฺ. ปุณฺติ สุกํ โลโก.
 ปุณฺนิยเต ฐริยเตติ ปุณฺณ.

ปุตฺต = คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.

ปุตฺตติ, ปุตฺติกา = ผึ่งตัวอ่อน, ลูกผึ่ง

ปุถ = ปหารเร ประหาร, ทบ, ดี   ทิ.จ.

= ทิตฺตียํ สว่าง, รุ่งเรือง   จ.

= วิตุถาเร ขยาย, ทำให้กว้างขวาง   ภู.

ปุตฺตติ, โปเถติ, โปถยติ.

กุมารे โปเถตฺวา.° นิปโปเถนฺโต จตุทฺทิสฺวา.° ปุถติ มหนต-

ภาเวน ปตฺถรตีติ ปุถุ = หนา

วิตุถินฺโณ = ยิ่งใหญ่, กว้างขวาง

อปตฺถรตีติ ปุถุโล, วิตุถาโร = ความพิศดาร

ปุถติ ปตฺถรติ พาลภาวนติ ปุถุโก = คนพาล, คนชั่ว

[๒๓๕]   ปุโร อคฺคโตคฺมเน   ปุโร ภูจฺ มหตฺตน-
 อุตฺตฺเตสฺ สฺยา ภู ตฺ   หีสาณานเนสฺ วตฺตติ.   [๒]

มณฺชฺสโก นาม รุกฺโข ชตฺตกานี อุกฺเท วา ฤเล วา ปุปฺพานิ,
 สพฺพานิ ปุปฺผติ.* อุกฺทาหรณฺนี้เป็ญ สกมฺมก.

ในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่ยังเป็น ทิวาทิกณิกะ ได้อีกด้วยพร้อม
 ทั้งยกอุทฺทาหรณฺไว้ว่ ปุปฺผยติ.

ปุพฺพ = ปุรณ ให้เต็ม   ภู.
 = นิเกตเน ที่อยู่   จ.

ปุพฺพติ ชเลน กุมฺภี เจฏฺฐี, วณฺ์ ปุพฺพติ ปุเรตฺติ ปุพฺโพ =
 (เป็ญ)หนอง
 เสมหฺ, ปุพฺโพ.๒

นิเกตนตถ-- ปุพฺเพติ, ปุพฺพยติ.

[๒๓๕]

ปุร = อคฺคโตคฺมเน ไปข้างหน้า, ความเป็นประธาน   ภู.
 ปฺรติ อุกฺเก กจฺจตฺติ ปฺริโส. ปฺริยเต อภิมุขํ คมฺมิตเต ปฺราน-
 ตายาติ ปฺริ ปฺริ วา = เมือง, บุรี
 อวฺาปฺรติ = ไปข้างหน้า, เป็ญประตู
 อวฺาปฺเรตฺ อมตฺสฺส ทวารํ.๓ อวฺาปฺรณฺ์ อาทาย = ซึ่งกฺุญแจ
 ที่ใ้เป็ญประตูข้างหน้า
 อีกวิธีหนึ่งกำหนดว่เป็น อว + อา + ปฺร ชาติเป็นไปใน

๑. สุตตนฺ.อญ. ๑/๘๒ (สฺยา)

๒. พ.พ. ๒๕/๒

๓. วิมฺหาวิ. ๔/๘,๑๐ ม.มฺล.๑๒/๓๒๕, ม.ม. ๑๓/๔๒๕

[๒๔๑]   ปุโส อภิมาทุเท ปุฬ   สจฺมาตสุขเน'พฺรวิ,
 ปุ โสเช ภูทิกิ ปุโซ   ปุชามิ จุ ปวตฺตติ.   [๔]

ตถา ปุตุโต = บุตร

ปุตุโส = แดงชนิดมีรสขม

ปุกุขร์, โปกุขร์ = ดอกบัว, ร่างกาย, หัวกลอง, ปลายวงช้าง

ปุกุขล, โปกุขล = เลิศ, ประเสริฐ

อปราชิตปลุลงเก

สีเส ปุถวิปุกุขเล.

ปุตุโต ตฺยาหิ มหาราช

ตุว มํ โปส ชนาธิป.*

อณฺเณปิ เทโว โปเสติ

กิณฺณ เทโว สกํ ปช.

ทฺฐโปสํ กตฺวา อตฺตานํ

คามเม กามณฺิกา วิย.๒

ภุตฺวา ภุตฺวา นิปชฺชนฺติ

ปราคาเรสุ มุจฺฉิตา.

ปุสนฺติ, ปุสฺสติ, โปสฺยติ.

ปุสุ = ทยฺหเน เสา, ไหม

ภ.

โปสฺติ, โปสฺติวา.

[๒๔๑]

ปุส = อภิมาทุเท ข่มชี่, กคชี่, ช่ายี่

ภ.

ปุสฺยติ.

นปุเสติ ปุริโส วิย ปจฺจามิตฺเต อภิมาทุทนํ กาคุํ น สกฺโกตีติ

นปุสโก.

นปุสก-บทนี้ในคัมภีร์โลกิยะทำวิเคราะห์ไว้ว่า-- น อิตฺถิ น

ปุมาติ นปุสโก นปุสกะ วา. ตามมตินี้ทำตัวด้วยสูตรว่า
 “นิปาตนา” และยังกล่าววว่า--
 ถนนเสวตี นารี
 โลมโส ปุริโส มโต,
 อุภินนมนนตรี ขณฺจ ตทภาเว นปุสกะ.*

ปุฬ = สงฆมาตสุขเน รวม - ประชุม, เป็นสุข ฎ.
 คำแปลนี้ เป็นคำแปลที่อาจารย์ผู้แต่งศัพท์นี้ติเพียงองค์เดียว
 เท่านั้นกล่าวไว้.

ปุฬติ, ปุฬินิ = ทราษ

บทนี้ในคัมภีร์โลกียะล้วนใช้เป็น ล ทั้งหมด ส่วนในพระ
 ไตรปิฎกมิใช่ทั้งสองประการ โดยยึดถือเอาตามมติของรูปสัทท
 ที่กล่าวว่า “ลพานมวิเสโส”^๒

ปุ = โสเช ชำระ, ชัด, ฎ, ทำให้หมดจด, ทำให้สะอาด ฎ.ท.ก.

ปวติ กุลฺ โสเรตฺติ ปุตุโต. การกํ ปวตฺติ ปุณฺณํ, ปุโค =
 ดั้นหมาก, สมากม, กอง

อนปโลเกตฺวา ราชานํ วา สมนํ วา คณํ วา ปุํ วา เสนิ วา.”

ปุโต = หมดจด, สะอาด

ปุยเตติ ปุติ = เน่า, บูด

ปุติมจฺฉํ กุสกุเคน โย นโร อุปนยฺหติ.

กุสาปิ ปุตี วายนฺติ เอวํ พาลูปเสวนา.^๔

ปุโป = ขนมน

ปุปิโย, อาปุปิโก = คนทำขนมน, คนขายขนมน

๑. นุยาส

๒. ร. ๑๘-ปิฎเร

๓. วิภิกขุณีวิ. ๒/๒๕๑ (ณ)

๔. ขุ.ธิตฺ. ๒๕/๓๒๒, พ.ชา. ๒๗/๔๓๖, พ.ชา. ๒๘/๓๑๕

(บทที่กล่าวถึง ขนม นี้) ในพระไตรปิฎกมิใช่แต่ อ-รัสสะ ๖-
อักษร คือใช้เป็น “ปุโ ปุวิโย” ส่วนในบทว่า อาปุปีโก
นั้นใช้แต่อักษรตัวแรกของ โอฏฺฐ เทานั้น ดังนั้นบทว่า ‘ปุป’
ซึ่งเป็นบทเดิมก็สมควรใช้เป็น โอฏฺฐ เหมือนในคัมภีร์โลกียะ
ด้วย พึงพิจารณา.

ในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่า บทว่า “ปุยติ, ปุนาติ ปุนติ ว”
ในเพราะ นา ปัจจยอยู่เบื้องหลังให้ทำเป็นรัสสะ แม้ นา ปัจจย
ก็เป็นเพียง วิกปฺรสุส เท่านั้น

กฺวจิ นาปจฺจยสุสาปี ปฺวาทิกณฺตฺตา รสุโส, อิติ วรฺรุจิ, เตน-
สรณา ปุน เต ปาปี ธารณา ปุพฺพสฺสยฺจิตฺ.
ทสุสนา ลกเต โมกฺขํ เอตํ โยคฺสุส ลกฺขณํ.”

แม้ในคัมภีร์ทางพระศาสนาก็เป็น วิจินติ, ปวิจินติ.

ปุช = ปุชาຍ์ การบูชา

จ.

ปุเชติ.

อํ โลโก ปุชฺชเต. ปุชา จ ปุชฺชนียานํ.”

สกุโกโต สกุโกเรชฺชานํ วนฺทเนชฺชาน วนฺทิตฺ,
ปุชฺชิตฺ ปุชฺชเนชฺชานํ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑. กัปปทฺมะ

๒. พ.พ. ๒๕/๓ พ.ศ. ๒๕/๔๒๒

๓. ส.ส. ๑๕/๒๔๒, พ.ณร. ๒๖/๓๓๓?

[๒๔๒]   ปุโณ จุ สंहเต ปุยิ   ทุกฺคนฺธเกทปฺกฺมเร,
                   ปุโร ญฺจ ปฺรณมฺหิ   ปฺริ ทิ ปฺรณเ สฺยา.   [๔]

[๒๔๒]

- ปุณ = สंहเต รวม, รวบรวม, สะสม   จ.
           ปุณยติ ชณฺณํ ชโน.
- ปุยิ = ทุกฺคนฺธเกทปฺกฺมเร คมกลินฺเหม็น, ทำลาย, ไหลออก   ญ.
           ปุยติ ทุกฺคนฺธ ภาวติ มํสจฺมฺมานิ วา ภินฺทติ ตํตํ ชานํ วา
           วิสรตฺติ ปุโย, ปุพฺโพ = (เป็น)หนอง
           ใน กวิกัปปทุมะเป็น “ปุยิทุกฺคนฺธสีรณฺสี” ข้อนี้ใน กวิกัปปทุม-
           ทีปนีพรรณนาว่า “สีรณฺสี วิทารณฺ”
           ใน กัปปทุมพรรณนาว่า “สีรณฺสี เกทนํ”
           ใน โณมนิธิแสดงอรรถไว้เป็น ๓ อย่างคือ-- ทุกฺคนฺธ, วิสรณ
           และ เกทน ส่วนใน สัททนีตินั้นไม่มี เกทนตุล.
- ปุโร = ปฺรณมฺหิ เต็ม, ให้เต็ม   ญ.จ.
           อุทฺทินฺทฺนิปาเตน   อุทฺทุมฺโกปิ ปฺรติ.
           พาโล ปฺรติ ปาปสฺส   โลกํ โลกํปิ อจฺฉินฺ*
           ปุเรว มโหทฺธิ.๒ ปฺเรติ ปฺรยติ. สพฺเพ ปฺเรนฺติ สจฺกปฺปา.๓
           ปุเรนฺตํ โทริสมฺภาเร. ปีตรํ ปฺรยติ.
- ปฺริ = ปฺรณเ เต็ม, ให้เต็ม   ทิ.
           ปุยฺยติ, ปฺรณํ, ปฺรโณ กสฺสโป.๔ ปฺณฺโณ, ปฺริปฺณฺโณ.

[๒๔๓]	ปฺโล สํหเต ญฺจโร วฺทฺธิโสสเนสุ เปโณ	ปฺโส วฺทฺธิมฺหิ เป คติ- คติอาลิจฺจญฺณเน.	[๔]
-------	--	---	-----

[๒๔๓]

- ปฺล = สํหเต รวม, รวบรวม, สะสม ญ.จ.
 ปฺลติ, ปฺลยติ, ปฺลยจฺปฺลติ.
- ปฺส = วฺทฺธิมฺหิ เจริญ ญ.
 ปฺสติ, โปโส, โปสนํ.
- เป = คติวฺทฺธิโสสเนสุ ไป - ถึง - บรรลุ, เจริญ, ให้เหี่ยวแห้งไป ญ.
 เปติ, เปนฺติ, ปยติ, ปยนฺติ.
 เอกจฺโจ อสฺสขพฺงโก เปหิติ วฺคฺโต วิทฺโธ สมนโน.^๑
 ปยติ เอเตนาติ ปาโย, นคฺติ ปาโย วฺทฺธิ เอตฺถาติ อปาโย.^๒
 ปยติ ปายติ ฌญฺณมาตเปณ, นิปยติ วิโสเสติ ปฏฺิปกฺขณฺติ
 นิปโก, สมฺปฺชานโน = แปลง ย เป็น ก
 ในคัมภีร์โลกียะยังกล่าวในระหว่างนี้ว่า-- เปงฺโขล จาปฺเลย,
 จ. เปงฺโขลยติ.
- เปณ = คติอาลิจฺจญฺณเน ไป - ถึง - บรรลุ, สวมกอด, บด ญ.
 การที่ท่านปรวิรรคเป็นอย่างนั้น เป็นความประสงค์ที่จะให้
 อรรถแห่ง “คติสิเลสเปส” ซึ่งมีอยู่ในคัมภีร์โลกียะปรากฏ.

[๒๔๔]   เปโล คติจเล เปโว   เสเว เปโส ตุ นิจฺฉย-
                 คติเสวาสุ โปโล ตุ   ภูจฺโร ปริยาปณ.   [๔]

[๒๔๔]

เปล = คติจเล ไป - ถึง - บรรลุ, ห้วนไหว - เคลื่อนไหว - สั่น   ภู.
                 เปลติ อุดลงมิตฺวา กจฺฉติ จลตีติ เปลโก = กระต่าย

เปว = เสเว เสพ   ภู.

เปส = นิจฺฉยคติเสวาสุ วินิจฉัย - ตักสิน, ไป - ถึง - บรรลุ, เสพ   ภู.

โปล = ปริยาปณ สามารถครอบงำ, สามารถเบียดเบียน   ภู.จ.

                 ปริยาปณ สามตฺถยํ. ปริยาปณํ ปรีปฺพณตฺตาติ โควินทกฺกฺโช.
                 กัปปทฺมะ.

                 ในโถมนิธินั้นท่านยกขึ้นแสดงว่า “โปล ปรีปฺพณตฺตา
                 สามตฺถย จ” ส่วนในสัททนีติมี ป อักษรเลื่อนไปเป็น ย
                 อักษรจึงมีรูปปาฐะเป็น “ปรียาปภาเว”^๑ ดังนั้นจึงต้องแปลว่า
                 “เวียนไป”

                 ปรียาปณ ศัพท์มาจาก ปรี + อป ธาตุมี ปรียตฺตสมตฺถ และ
                 ปรีปฺพณ เป็นชาติวักต.

                 โปลติ, โปเถติ. สมฺมุตา อฺนุปริเยยฺยํ, นิปฺโปเถนฺโตติ จตฺท-
                 ทิสฺสา.^๒

                 ในอัฐรูกถาฎีกามีพรรณนาไว้ว่า-- นิปฺโปเถนฺโตติ จฺฉณ-
                 วิจฺฉณํ กโรนฺตา. วณฺณกนฺถมโปถยฺนฺติ ปฺปฺพณฺจ วณฺณณฺจ

กนุทธจ อโปถนุโต อวินาเสนุโต, มหิทามุโข โปถมมว
จารีติ โปถนุโต, มารนุโต อนุจารี.

เมื่อวินิจฉัยจากพรรณาดังกล่าวมาแล้วนี้ ทราบได้ว่า “ปาช
พร้อม อตุถ” ในสัททนีติ ผิด, อนึ่ง ในคอนท้ายในสัททนีติ
ยังมีว่า “ปัส อวสสเน, ปสติ.”^๑ ปัส ก็สำเร็จได้ด้วย ปสิ
ธาตุนั้นนั่นเอง.

ธาตุทั้งหลายที่มี ป เป็นเบื้องต้น

จำนวน ๑๐๐ ธาตุ จบ.

[ผ]

[๒๔๕] ผกโก มนุทคตยสนต- พุยวหาระ ผโณ ผฏี,
 วิทาเร ผทึ หาสะ จู ผโณ สุกรณเ คเต. [๕]

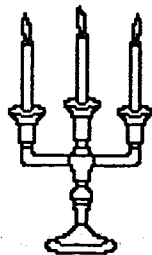
[๒๔๕]

ผกุก = มนุทคตยสนตพุยวหาระ ไปอย่างช้า ๆ, การพูดของอัสติบุรุษ ฎ.
 ผกุกติ วุทฺโธ, ผกุกติ ขโล, กุจฉิตฺ พุยวหริตยคุโธ.

ผฏ, ผฏี = วิทาเร ผ่า - เจาะ - ทำลาย ฎ.
 ผฏติ, ผณฏติ คเตเต วโณ.

ผทึ = หาสะ หัวเราะ จ.
 ผณเจติ, ผณชยติ.

ผณ = สุกรณคเต ทำง่าย, ไป - ถึง - บรรลุ ฎ.
 ผณติ ผโณ = พังพาน, แม่เบี้ย
 ผณิ = งู
 ผณิ อฺชฺณตีติ ผณิชฺณโก = ต้นสระแทน (บทนี้มักใช้ผิดเป็น
 ปณิชฺชก)

[๒๔๖]	ผท กิณัจฉนมหิ ผโร พุยาปนคติสุ	มทุโร ปริภวจนเน, ปกาสจลเนส จ.	[๓]
[๒๔๗]	ผโล นิปฺผตฺตือพฺยตฺต- คตฺตีปฺปกาสจเลส	สทฺทภิชฺชนเภทน- ผสฺโส จ เสฺลสคฺยฺหน.	[๒]

[๒๔๖]

- ผท = กิณัจฉนมหิ ห้วนไหว - เคลื่อนไหว - สันเล็กน้อย ฎ.
 ผนทติ.
 ปรึภผนทติหิ จิตฺตํ. มารเชยฺยํ ปหาตเว. ผนฺทนํ จปลํ จิตฺตํ.
- มทุร = ปริภวจนเน ปรารณางะเบียดเบียน - บีบคั้น - ช่มชี่ ฎ.
 มทุรติ พลินํ พลี.
- ผร = พุยาปนคติปกาสจลเนส ผ่าไป, ไป - ถึง - บรรลุ, ปราบกฎ
 แจ้ง, ห้วนไหว - เคลื่อนไหว ฎ.
 สมฺ ผรติ สีเตน, ผรณปิติ สกฺลสรีรํ ผริตฺวา ตฺธิฏฺชติ,
 อาหารตฺถํ ผรติ = เข้าถึงกิจเพื่ออาหาร

[๒๔๗]

- ผล = นิปฺผตฺตือพฺยตฺตสทฺทภิชฺชนเภทนคตฺตีปฺปกาสจเลส สำเร็จ,
 พุคไม่ซัด, แตกสลาย, ทำลาย, ไป, ปราบกฎแจ้ง, ห้วนไหว ฎ.
 ผลติ รุกฺโข, ผลติ นิฏฺฐานํ ยาตีติ ผลฺล = เปือก
 ผลฺลนี = นกษัตฤกษ์

[๒๔๕]	มุขโฆ วชิรนิคุโฆเส ภูจโร จู วิฐเน อา	มุโฏ วิกาสเภทเน, ทีเส มุฏี จู เกพิย์.	[๓]
-------	---	--	-----

ในระหว่างนี้ในสัททนีติยังมีว่า-- ผาล วิเลขเน, ภู.° ผาลติ,
ผาโล. สำเร็จได้ด้วย ผล ธาตุนั้นเอง แต่ไม่มีปรากฏในกัมภีร์
ต้นฉบับ.

ผิฏ = ทีสนอนาทรารเวสุ เบียดเบียน, ไม่เอื้อเฟื้อ, ปิดกั้น จ.
ผะฎยติ, ผะฎยเต.

มุจฉ = อสุสติย์ หลงลืม, ขาดสติ ภู.
มุจฉติ กถัม มชชโป.

ในสัททนีติเป็น “มุจ วิสเรณ = การชานไป-แผ่ไป”^๒
พึงทราบว่ ปาจ และ อตุถ นั้นผิด.

[๒๔๕]

มุชช = วชิรนิคุโฆเส วชิราวุธ, เสียงฟ้าร้อง ภู.
มุชชติ วชิริ.

มุฏ = วิกาสเภทเน เบ่งบาน, ทำลาย ภู.จ.

= วิฐเน สบัด, แตกสลาย จ.

= ถ้ามี่ อา เป็นบทหน้า ทีเส ความเบียดเบียน ภู.

มุฏติ โผฎยติ จมปกปุปผ. มุฏติ ปาทํ กณฎโก. โผฎยติ
กตุคฺคิ วโณ. ปาทตเลสุ โผฎา อฎฐหิตวา.”

ปาทโผโฏ = โรคเท้าช้าง

[๒๕๐]   ศุภฺญ โฉ จัณาทเร ศุทฺโธ   อวารเร ศุทฺธิ ศุคฺคเน,
                  จุ จุ เกฬิยํ โศโณ จ   วิกิริเร จ วิฐฺนเน.   [๔]

ชยํ โสภฺเตติ = ช่อมสบัด

องฺคฺลฺโย โสภฺเตสุ, จีวรํ ปปฺโปโสภฺเตวา.

อปรุพฺพคฺคต-- อปรุโสภฺเตติ = ปรบมือ

อปรุโสภฺเตวา, อปรุโสภฺน เพราะมีสังโยคจิงรัสสะ อา เป็น อ.

ศุภฺนิ   =   เกฬิยํ   เล่น   ญ.
                  ศุภฺนญฺยติ   สขารํ   โลโก.

[๒๕๐]

ศุภฺญ   =   อนาทเร   ไม่เอื่อเพื่อ   ญ.
                  ศุภฺนญฺยติ.

ศุทฺธา   =   อวารเร   ปิดกัน   ญ.

ศุทฺธิ   =   ศุคฺคเน   เบ่งบาน   ญ.
                  =   เกฬิยํ   เล่น   จ.

ศุคฺคตฺติ   ญฺนฺทโกโรโก.

เกฬคฺคต-- ศุคฺคตฺยติ   สขารํ   โลโก.

ศุณฺ   =   วิกิริวิฐฺนเน   เร็ยราย - กระจัดกระจาย, สบัด, กำจัด   ญ.
                  ศุณฺติ.   องฺการกาสุํ   อปรเร   ศุณฺนติ.*

[๒๕๑]	สุโร จลนปฺปกาส วิกาสภิชฺชเน สุโร	สุโร จเย จ มฺลฺล ตฺ. มฺลฺล เชน มฺลฺลา คต.	[๒]
-------	-------------------------------------	--	-----

[๒๕๑]

- สุร = จลนปฺปกาส หวันໄໝ, ปฺรากฺกษັด ฎ.
 สุรติ จลตีติ มฺลฺลโก, วิปฺมฺลฺลโก = ปฺรกายไฟ
 สุรติ จามรี.
 ในสัททนีติเป็น-- สุโร อปฺปายเน, จ.° แต่ไม่มีปฺรากฺกฺนใน
 สันสกฤต.
- มฺลฺล = จลนปฺปกาสจเย หวันໄໝ, ปฺรากฺกษັด, สັงสม ฎ.
 มฺลฺลติ จลติ ปฺกาสตีติ วาติ มฺลฺลโก, วิปฺมฺลฺลโก.
 อีกอย่างหนึ่งทำวิเคราะห์ดังนี้-- มฺลฺล อิตฺยพฺยตฺตสทฺโท ลิงฺคติ
 กจฺจติ ยสฺมาติ มฺลฺลโก. เป็น ลิกิ ธาตุ,
 ปาฐะนี้มักใช้เป็น มฺลฺลลิงฺค ก็อมี ล สັงโยคอยู่ด้วยนั่นเอง
 ส่วนในคัมภีร์โลกียะใช้ ล เพียงตัวเดียว แม้นในอภิธานที่พิมพ์
 ขึ้นในประเทศลังกา ก็ใช้ ล เพียงตัวเดียวเช่นกันว่า “วิปฺมฺลฺลคํ
 มฺลฺลลิงฺคณ”^๒ การใช้ ล เพียงตัวเดียวเช่นนั้น ข่อมเหมาะสม
 ทั้งทางฉันทลักษณ์และไวยากรณ์.
- มฺลฺลฺล = วิกาสภิชฺชเน เบ้งบาน, แตก ฎ.
 มฺลฺลฺลติ มลฺลลิกฺกิกา, สพฺพปาลีมฺลฺลโล กีสฺสโก. ขณฺฑามฺลฺลฺลปฺปฏิ-
 สจฺจขรณํ ภควตา วณฺณิตํ.”

มุส = ผสเส ตะต้อง, จับต้อง, สัมผัส ฎ.
 อารมมณั มุสติ มุสนติ วา สมฺปยุตฺตธมฺมา เอเตน มุสน-
 มตฺตเมว วาติ ผสฺโส, มุสนั. อุทกมุสฺติ. เทโว จ เอกเมกั
 มุสสายติ.* มุสฺติวา, มุสฺติยาน, มุสฺติตุ. มุฏฺฐุ สมฺโพธิมุตฺตมั,
 มุฏฺฐุ เวเทติ มุฏฺฐุ สลฺขานาติ, กายสมฺผสฺโส."

แผน, เผล = กเต ไป, ถึง, บรรลุ ฎ.
 บทว่า ศิลา ในคาถามาจากการรัสสะ เอ (ที่ แผน, เผล) เป็น อิ
 เพราะฉันทลักษณะ.
 แผนติ อุทกปีเช กจฺจตีติ เสน. ถ้าแปลง น เป็น ณ จะมีรูป
 เป็น เผล ก็ควร, ในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่าสำเร็จมาจาก ผยิ
 ชาติ.
 เผลปิณฺโฑปมฺ ฐปฺ." เผลนิตฺตโม เผลนิตฺตโม วา = ต้น
 ปะคำดีควาย, ต้นพุทรา
 เผลติ, เผลั เผลา = อาเจียน, คายออก

ชาติทั้งหลายที่มี ผ เป็นเบื้องต้น
 จำนวน ๒๗ ชาติ จบ.

*****

[พ]

[๒๕๒]   พโส วุฑฺฐิสามตฺเตยฺสุ   พโณ สทฺเท พโท อิริ,
 พโร ภู นินฺนฺเต จ พาเช ภูจฺจ พนฺเช ทิ พชฺฉเน.   [๔]

[๒๕๒]

พโส = วุฑฺฐิสามตฺเตยฺสุ เจริญ, สามารถ   ภู.
 ชาตินี้ไม่มี ภู เป็นสังโยค.
 พชฺฉิ รุกฺโข, พชฺฉิ วิโร โยทฺฐํ.
 พณ = สทฺเท ทำเสียง, ออกเสียง   ภู.
 พท = อิริ มั่นคง   ภู.
 พทติ, พทโร, พทรี = ต้นพุทรา
 พทรี = ผลพุทรา
 พช = นินฺนฺเต นินทา   ภู.
 = พาเช ห้าม   จ.
 = พนฺเช ผูก   ภู.จ.
 = พชฺฉเน ผูกได้, ตัดได้   ทิ.
 พชฺฉติ พลั.
 พชฺฉยติติ พชฺฉโร = คนหูหนวก
 พชฺฉติ พาเชติ มิคํ, วาตํ ชาเลน พาเชติ โย อนิจฺฉนฺตฺติมิจฺฉติ.
 พทโรติ มารปาเสน.๑ มารพนฺชนพทโรติ.๒ พชฺฉติ มกฺกฏา-
 เลเป วานโร = วานร, ลิง

[๒๕๔]	พลโต ชีวนิรุเปสุ วธธณวาวโรเรสุ	จุกุ ภู ทานสัวร- พลโห พรโห ยถา.	[๒]
-------	-----------------------------------	------------------------------------	-----

[๒๕๔]

พล = ชีวนิรุเปสุ มีอายุยืน - เป็นอยู่, แสดง จ.ญ.
 = ทานสัรวธธณวาวโรเรสุ ให้, สัรวม, รักษา, ฆ่า -
 เบียดเบียน, ปิดกั้นความบริบูรณ์ หรือทำให้มีอานุภาพน้อย ญ.
 พลยติ, พาลยติ รมมฺ ธีโร. พลยติ พลติ ชีวตีติ พลาภา =
 นกตะกรุม, นกกระยาง
 ยถา พลาภโยนิมุหิ, น วิชชติ ปุมา สทา.* พลนฺติ
 ชีวนฺตุนนาติ พลิ, กโร = ภาษี
 พลิสฺ = เบ็ด, ในความหมายว่าเบ็ดนี้ปาฐะว่า 'พพิสฺ' ก็ควร
 พลํ = กำลัง ฯลฯ
 อสฺสตีตปฺสฺสตีตมตฺเตน พลติ ชีวติ น ปญฺญา ชีวิตฺเตนาติ
 พาโล = คนพาล
 อสทฺธิเยน กมฺปตีติ สทฺธาพลํ, อพฺลानํ พลฺยฺนฺติ, มทฺทฺนฺเตน
 ปรีสฺสยา.
 บทว่า "ธณวาวโร" มีวิเคราะห์ดังนี้-- ธนฺสฺส ภาโว ธณฺณํ,
 สมิทฺธิ, ตสฺส อวโรโร, ปฏฺิพฺนฺโร ธณวาวโรโร.
 พลติ ปุญฺญหีนํ วิธิ, ปุญฺญหีนฺสฺส สมิทฺธิ ปติพฺนฺรตีตฺยตฺโต.
 กปฺปทฺมฺวิธิ.

[๒๕๖]	พิทึ อังเส พิโล ภูจ อุปตถมฺเภสุ พิโส ทิ	เกทเน ภู ตุ นิสุสย- เขเป พิโพ ตุ อกฺกุเส.	[๔]
-------	--	--	-----

[๒๕๖]

- พิทึ** = อังเส ส่วน, อวัยวะ ภู.
 พิณฑติ อวัยวี ภวติ พิณฑิยติ วา อวัยวี กรียเตติ พิณฑุ,
 กณิกา, อุตกพิณฑุ, กปฺปพิณฑุ.
 พิณฑุจฺฐา มณากาโร, นิกฺกหิตนฺติ วุจฺจติ.
 ชาตินี้สำเร็จเป็น วิท ชาติก็ได้
- พิล** = เกทเน ทำลาย, ผ่า, แดก ภู.จ.
 = นิสุสยอุปตถมฺเภสุ อาศัย, อุปถัมภ - คำจุน ภู.
 พิลติ เพลยติ ภิณฑตีติ เพลโว = ดันมะคุม
 พิลิยเต ภิณฑิยเต พิณฑติ นิสุสยติ สตุตา เอตุถาติ วา พิลั
 = หลุม, บ่อ, ถ้ำ, ช่อง
 พิลาสยา ทริสยา, พิลเ นิสุสเย อลนฺติ พิลาสั = เกลือ
 ชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวทำให้ดินที่อยู่ตามฝั่งหรืออยู่ใกล้ทะเล สุก
- พิส** = เขเป ชัดไป - ขว้าง - ทิ้ง ทิ.
 พิสฺสติ.
- พิพ** = อกฺกุเส, อกฺโกเส คำ ภู.
 พิพติ เพพตีติ พิพาโร พิพาโล วา = แมว
 พิพั = เกลือชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวทำให้ดินที่อยู่ตามฝั่งหรือ
 อยู่ใกล้ทะเล สุก
 พิพฺงโก = เป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง, น้ำส้ม - น้ำส้มพะอม

[๒๕๘] พุฏฺฐ หีเสย ภูจฺจโร พุฏฺโถ จุวาทฺรนาทเร,
 พุทฺโท พุณฺโท นิสามเน วตฺตตีติ ปกาสิโต. [๔]

[๒๕๘]

พุฏฺฐ = หีเส เบียดเบียน ภู.จ.

พุฏฺโถ = อาทฺรนาทเร เอื้อเพื่อ, ไม่เอื้อเพื่อ จ.

พุตฺถยตี ธีรํ สาธุ, พุตฺถยตี พาลํ โลโก, พุตฺถํ = เปลือก

พุทฺ, พุณฺท = นิสามเน เห็น, สดับฟัง, ไคร่ครวญ ภู.

ในสัททนีติที่ใช้เป็น “พุนฺท นิสามเน” = ความแหลมคม” นั้น
 เป็นปาฐะผิด.

นิสามนํ สวณฺกรณํ อาโลจนฺกรณํ โพรทฺกรณํ วา = กวี-
 กัปปโยชนา

โพทฺตี, พุณฺทตี, พุณฺทียเตตี โพนฺทึ = ร่างกาย

นาหํ ปุณฺ น จ ปุณฺ น จาปี อปุณฺปุณฺ,

หตฺตีโพนฺทึ ปเวกฺขามิ ตถา หิ ภยตฺตชฺชิตฺ.”

ส่วนบทว่า “ทณฺษพฺพฺโท, ฆณฺฑพฺพฺโท” เป็นต้นนั้นถ้าจะนำ
 มาเป็นอุทาหรณ์ของ ‘พุนฺท’ ที่มีความหมายว่า ‘รากเง่า’ ก็
 สมควร

[๒๕๕] พุโร ภูทิ ฉาณ ทิ ตู วิกาสคคิชาคเร,
 พุริ หีเส จุ พุนุโท ภู นิสามเน จุ พนุชเน. [๔]

[๒๕๕]

พุธ = ฉาณ ฐู ภู.ที.
 = วิกาสคคิชาคเร เบ่งบาน, ไป - ถึง - บรรลุ, ตื่น ที.
 โพรติ พุชฌติ ชานาติ สจฺจანი วิกสติ วา อคฺคฺมกฺคฉาณ-
 สมากเมเน กจฺจติ วา นิพฺพานํ, ฉาณคคิชา ชาคโรติ วา
 สํโมหนิทฺททายาติ พุฑฺโธ, สมฺมาสมฺพุฑฺโธ ปจฺเจกพุฑฺโธ
 อนุพุฑฺโธ สุตพุฑฺโธติ จตฺตาริ พุฑฺธา.
 พุโร, โพรติ, พุชฌิตา สจฺจანი. โพรเตตา ปชาย.* โย นินฺทํ
 อปฺโพเรตี^๒ ติ อตฺตโน อฺปฺปนฺนํ นินฺทํ อปฺพรนฺโต พุชฌติ.^๓
 ที่มีรูปเป็น 'โพเรตา, อปฺโพเรติ' เพราะแปลงเป็น เอ ด้วย
 สูตรว่า โลปลยเจตตมกาโร.^๔

พุริ = หีเส เบียดเบียน จุ.
 พุนุเชติ, ปริพุนุชยตีติ ปลิโพโร.
 อวาโส จ กุลํ ลาโภ คโณ กมฺมฉจ ปญฺจมํ.
 อทฺธานํ ฉาติ อาพาโร กนฺโถ อิทฺธีติ เต ทส.^๕

๑. พ.มท. ๒๕/๕๐๗, พ.จพ. ๓๐/๒๗๐, พ.ปฎ. ๓๑/๒๓๕

๒. พ.ร. ๒๕/๔๕

๓. รรม.อญ. ๕/

๔. กจฺจายน. ๕๑๐ โมคฺ. ๕/๑๖๓ นีติ.สุคฺค. ๑๐๒๓ ฐ. ๔๘๓

๕. วิสุทฺธิ. ๑/ วิอญ. ๑/๕๐๕

[๒๖๐]   พุโล จู นิมุคฺเค พุโส   จาเค ทิ พุพ สํว-
 จาเคสุ เพฺลฺ คติยํ   พุโยถ ทุกฺขจลฺพฺภเย.   [๕]

พุนุท = นิสามเน เห็น, สดับฟัง, ไคร่กรวณ   ฦ.
 = พนุชเน ผูก   ฦ.
 พุนุชติ. พุนุชยติ.

[๒๖๐]

พุล = นิมุคฺเค คําลง, จมลง   ฦ.
 โพลติ โพลยติ อุทเก สีลา.

พุส = จาเค สละ, แบ่งปัน   ทิ.
 พุสฺสติ ชลํ เมโฆ.

พุพ = สํวฺรจนาเคสุ ปิดกัณ - สํวฺรวม, สละ - แบ่งปัน   ฦ.

เพฺลฺ = คติยํ ไป - ถึง - บรรลุ   ฦ.
 เพลตติ โพลโก, สโส = กระจ่าย

ชาคฺคฺนีมาโนสํทหนิติ* เท่านั้น ไม่มีในคัมภีร์โลกียะ
 พุโยถ = ทุกฺขจลฺพฺภเย เป็นทุกข์ - ลำบาก, หวันไหว, กลัว   ฦ.
 พุโยถติ.

อุพฺพิคฺคา ตสฺสิตา กิตฺตา, ฦนฺตา พุโยถิตมานสา."
 ทุกฺขจิตมานสาตฺยตฺโต."
 ตโต ฦมารา พุโยถิตา, สฺควา ลุทฺทสฺส ภาสิตํ."

๑. นิตฺ.รทฺ. ๒๒๑   ๒. พ.พฺทฺ. ๓๓/๔๘๖   ๓. พฺทฺ.ว.อญ.
 ๔. พ.ร. ๒๘/๔๓๑

[๒๖๑] พุโยธ ตาเพ ทิ พุโยไป จุ ขเย พุโยโย จุญ คเต,
 จุ ตุ จากขเยสุ พุยา อุมมิเส พุยาช วณฺจน. [๕]

พุดิตาคติ จลิตา กิตา.*

[๒๖๑]

พฺยธ = ตาเพ ทฺย - ตี - ทรมาน ทิ.
 พฺยธตฺตี พุยาโร, จุทฺทโก = นายพราน
 พุโยธ = คนชอบทำลาย

พฺยป = ขเย สิ้นไป จ.
 พุยาปายติ, พุยาปายเต.

พฺยย = คเต ไป - ถึง - บรรจุ จ.ญ.
 = จากขเยสุ สละ - แบ่งปัน, สิ้นไป จ.
 พุยายยติ, พุยยติ.
 พุโยโย ตีสฺ จ ลิงฺเกสุ สพฺพาสฺ จ วิภคฺตีสฺ.
 วณฺจนฺสุ สพฺพेषฺสุ เยสํ นคฺติ คทพฺยยํ.^๒
 สทิสฺ ตีสฺ ลิงฺเกสุ ๗เปฯ ยํ น เพฺยติ คทพฺยยํ.^๓
 อพฺยยิภาโว.

พฺยยา = อุมฺมิเส ลิมฺตา ญ.
 ยาว พุยาติ นิมิสฺติ, คคฺราปฺริสฺติพฺพโย.

๑. ข.อญ. ๘/.....

๒. นิติ.ศศค. ๔๗๐-ปฏิฎฐ, นิติ.ปท. ๕๕๕๔, กาลิกา. ๑/๑/๓๗, ปา. ๑/๑/๓๘

๓. พาลาวตาร.

ในชาตุนีสัตถนิตีเป็น “พฺยาจ พฺยาจิกฺรณ = การกระทำ
 เลศนัย หรือทำการดิเตียน. พฺยาจติ.”* ส่วนในคัมภีร์
 ดันฉบับใช้เป็นรัสสะ คือ “พฺยจ พฺยาเช สมฺพนฺเช” พึงทราบ
 ว่าปารุในสัตถนิตีผิด และอรรถก็ผิดด้วยเช่นกัน เพราะมี
 บาฬีอ้างอิงว่า--

พฺยาไซ กปฺปิฏ อยถาตุต พฺยาหาโร วณฺณามตฺตผลฺล,
 วิจติ สตฺ ขโล.

เมื่อกำนนำเอา วิจติ ออกมาเป็นอุทาหรณ์อย่างนี้ เวลาปริวรรต
 จึงควรปริวรรตเป็น วิจ ชาติ.

พฺยาช = วณฺณเน หลอกหลวง, โกง

ฎ.

พฺยชติ, พฺยาไซ.

ดูตี กโรติ นิมนฺโต, วิย ตฺ พฺยาชวณฺณนฺ.”

ที่เพิ่มชาตุนีเข้ามาเพราะเห็นอุทาหรณ์มีอยู่, ส่วนในคัมภีร์
 โลภยะเป็น วิ + อช ชาติ, ในสัตถนิตีเป็น “พฺยาช จิตฺต-
 สมฺสฺสคฺเค,” จุ.” แต่ชาตุนีไม่มีพบในสันสกฤต

[๒๖๒] พยุโส จากวิภาค จุ เพย อวารปฺวตฺติสุ,
 พุโรช ญจุ คติยฺ จุ สงฺขารมฺหิ พุโรณ รเว,
 พุโรห วุฑฺธยฺ พุฑฺ วิยตฺติ- วาจาญฺ พุฑฺห วฑฺฒเน. [๗]
 อิติ พาทิชาติโว สตฺตจตฺตาลีลํ.

[๒๖๒]

พยุส = จากวิภาค สละ - แบ่งปัน, จำแนก จ.
 โพยเสติ โพยสยติ ฐนํ ทาดา.
 เพย = อวารปฺวตฺติสุ ปิด - ปกปิด, เป็นไป ญ.
 เพยติ, พุยติ, สหเพยติ ปวตฺตตีติ สหโพย, สหาโย.
 ตาวตีसानํ เทวานํ สหพฺยตฺ อูปปนฺโน.^๑
 พุฑฺ = คติยฺ ไป - ถึง - บรรลุ ญ.จ.
 = สงฺขารมฺหิ ปรงฺแต่ง จ.
 พุฑฺชติ, พุฑฺชยติ.
 พุฑฺ = รเว ทำเสียง - ออกเสียง - ร้อง ญ.
 พุฑฺห = วุฑฺธยฺ เจริญ ญ.
 พุฑฺหติ. อสฺสกณฺโณ คีรี พุฑฺหา.^๒
 พุฑฺนิ นรสีสานิ โลมฺสานิ พุฑฺหานิ จ.^๓
 สณฺเตว พุฑฺหารณฺณํ ตํ ภยฺ ปฏิภาติ น.^๔

๑. ที.มหา. ๑๐/๒๔๑

๒. พ.ชา. ๒๗/๒๒๘

๓. พ.ชา. ๒๗/๕๔

๔. ตี.ส. ๑๕/๕

- พฐ = วิยตุติวจาญํ พุคชัค ฎ.
 พฐติ, พฐวิตติ, พฐนติ, พฐสิ, พฐถ, พฐมิ, พฐม.
 พฐหิ มงฺคฺลฺมฺตฺตมฺ.° พฐเวยฺย, พฐเวยฺยํ, อาห, อาหุ.
 ปยิริททาหาสิ.๒
- พฐห = วทฺฒเน เจริญฺ, ประเสริฐ ฎ.
 พฐหติ ฌานาภิคุณฺเหหิติ พฐหฺมา. พฐหฺมจฺริยฺนฺติ เสฎฺฐจฺริยํ.
 ในเพราะการิตปิจจยฺอยู่เบื้องหลังจะมีรูปเป็น-- พฐฺเหติ,
 พฐฺหยฺติ, พฐฺหาเปติ, พฐฺหาปยฺติ. วิเวกมนุพฐฺหเย,๓ อนุ-
 พฐฺเหตฺ.๔

ธาตุทั้งหลายที่มี พ เป็นเบื้องต้น
 จำนวน ๔๗ ธาตุ จบ.

๑. พ.พ. ๒๕/๓, พ.ศ. ๒๕/๔๒๑
 ๔. ขา.ธญ. ๑/๑๕ (สุข)

๒. ที.มหา. ๑๐/๒๕๒

๓. ธนฺมปท.

[ภ]

[๒๖๓] ภุโข ภุจ อทเน จู หีเส ภคนุท เสงเน,
ภโซ ภุ ภาคเสวาสุ ทานปาเก จุราทีโก. [๓]

[๒๖๓]

ภกุข = อทเน กิน ภุ.จ.
= หีเส เบียดเบียน จ.

ภกุขติ, ภกุขยนิติ ทิวารตตี, มาจุจอุปนิสตีข. ภุโข โน
ลทุโร.

ภคนุท = เสงเน รค - ราค ภ.

ภคนุเท เสงเน มุคตกรีสหระเน วา อสนุติ ภคนุทลั = โรค
รีคสีควงทวาร

ภช = ภาคเสวาสุ จำแนก, เสพ ภ.
= ทานปาเก ให้, หุงคัม จ.

ในศัพท์นี้ติเป็น “ภช วิสุสาเส, จุ.”* แต่ไม่มีปรากฏใน
สันสกฤต

ภชติ, วิภชติ ธนั ภาคา, ภาค, วิภาโค, วิภคติ, วิภชนั.

น ภเช ปาเปก มิตเต น ภเช ปุริสาธเน.

ภเชถ มิตเต กลุยาธเน ภเชถ ปุริสุคตเม.๒

ภคต = สามี, เจ้านาย, เจ้าของ, นายจ้าง

[๒๖๔]   ภาชิตฺติยํ จ ภาชึ   ภาชฺชเน ภาชฺ มทุทเน,
 ภาญฺ โปสนกถาสฺ   ภาชึ ภาชฺเส จ มงฺกเล.   [๕]

ภคฺติ, สมนฺนิฏฺโฐ สมภคฺโต, ภชิตฺตฺวํ เสวิตฺตฺวํ ภาชิตฺตฺวํ
 ภาชิตฺตฺวํ = โยนีของผู้หญิง, ดวงอาทิตย์, สิริ, บริวาร, ญาณ,
 ความเพียร ฯลฯ

ภคฺ ปิตาทิตฺ ทายชฺชา ทาน ฆตโน อสฺสาตฺถิตฺติ ภาชิตฺติ =
 พี่-น้องสาว

ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ.

ภคฺ เวสฺสนตฺโร ปุตฺโต. คชฺ ภาชิตฺติ สลฺยชฺ."

[๒๖๔]

ภาชิตฺติ = ทิตฺติยํ สว่าง - รุ่งเรือง   จ.
 ภาชิตฺติ, ภาชิตฺติ.

ให้ลงนิกคหิตอาคม ตามกฎเกณฑ์ที่ว่า--

อิการนฺเต นิกคหิตํ,   นิจจํ ภาชิตฺติภาชิตฺติ.

ภาชิตฺติ = ภาชฺชเน ปิง - คิ้ว - ทอด   ญ.

ภาชิตฺติ ติลานิ, อามภชิตฺติ วิชฺชิตฺวา ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ
 ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ
 ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ ภาชิตฺติ

ส่วนในศัพท์นิธิใช้เป็น วิสฺโยค อิศฺส ซึ่งมิใช่เป็น "ภาชิตฺติ
 ภาชิตฺติ" นั่น ถือเป็นปาฐะเกินและผิด.

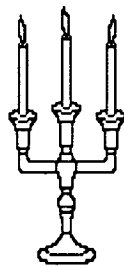
๑. ชาติก.

๒. ภิกฺขุณีปาติโมกฺข

๓. จุทฺทลิกฺขา

๔. นิตฺติ.ชาติ. ๖๑,๑๕๒

- ภนช = มทุทเน ผ่า - ทำลาย ภู.
 สุกขปณณั้ว อุกกมม, อคถั ภณชติ อคตโน.* อภณชิตติ
 ภคโค.
 ภคคราโค ภคคโทโส ภคคโมโห อนาสโว,
 ภคคาสุส ปาปกา ชมมา ภควา เตน วุจติ.๒
- ภญ = ไปสนกถาสู เลี้ยงดู, พุด ภู.
 ภญติ ภจจัม สามี, สาว ภคโต ภโฏ ชิเป, ราชภโฏ, กาลณจ
 ปติกงขามิ, เวตตนั ภญโก ยถา. ภญติ สามีกั เตน วา ภญยตีติ
 ภโฏ = คนรับใช้
- ภททิ = ภสเส คำ - วิวาท ภู.
 = มงกุล เป็นมงกุล, ตัดสิ่งชั่วร้าย, ทำความดี ภู.
 ภณทานติ ปริภาสนติ สดตา เอเตนาติ ภณโฑ = สิ่งของ
 ภณทานั ตุ วิวาโทล.๓
 มงกุลตถ-- ภณเจติ ภณชยติ พาลั ชีโร, ภณโฑ = สิ่งของ

[๒๖๕]   ภโณ สหุเท ภทิ ปิตี-   หสเส ภู ภูจ โสภเน,
 ภทโท สุภ ภพโท ภพโภ   หีเส ภมว'นวุจิตะ.   [๖]

[๒๖๕]

ภณ = สหุเท ทำเสียง - ออกเสียง - กล่าว - พูด   ภู.

ภณติ. ยี่ มี่ ภณสิ เทวเต."

ปริสสส หิ ชาตสส   ภูจารี ชายเต มุเข
 ยาย ฉินุหติ อตุตทาน   พาโล ทพภาสิต์ ภณ."

ที่ฆภณโก, ปียภณี.

อฏฐกขรา เอก์ ปท   เอกา คธา จตุป্পท,
 คธา ทวิสตปยุณาส   ภณวาโรติ วุจติ.

ภทิ = ปิตีหสเส อิมใจ - ยินดี, หัวเราะ   ภู.

= โสภเน งาม   ภู.จ.

ภนุหเต ปณจิติโต สทา. ภนุหยติ, ภทโท, ภททโก เต
 อุมงุโค.

ภโทรปี ปสสติ ปาปี   ยาว ภทริ น ปจจติ,
 ยทา จ ปจจเต ภทริ   อถ ภโทร ภทรานิ ปสสติ."

ภทท = สุภ ดี - งาม   ภู.

ภททติ กลุขานเมตติ ภทนุโต, ปพพชิต, ภทโท, อสุโส
 ภโทร กสามิว." ภททโก เต อุมงุโค.

๑. พ.จ.ร. ๓๓/๖๔๘

๒. ส.ศ. ๑๕/๒๑๐, อ.ท.ศ. ๒๔/๑๘๗, พ.ศ. ๒๕/๔๐๔

๓. พ.ร. ๒๕/๓๕

๔. ส.ศ. ๑๕/๑๐, พ.ร. ๒๕/๔๔

[๒๖๖]   ภโร ไปสนภรณ   ภโล ภูจฺจฺ นิรูปณ,
                  ภฺ ๓ฺ ทานวเร ภฺโล   วรรทานนิรูปณ.   [๓]

ภพฺพ, ภพฺภ = หีเส เบียดเบียน   ภู.
                  ภพฺพติ, ภพฺภติ.

ภมฺ = อนวภูจฺจฺเต ไม่ดำรงอยู่ - หมุนไป   ภู.
                  ภมฺติ.
                  ปริพฺภมฺติ วิพฺภมฺติ อภฺจฺฉินิ ภมฺนฺติ, ภมฺ อโรเปตฺวา.*
                  มิตฺติ ภมฺตา.๒ ภมฺิตฺวา. ภมฺติ จลตฺตีติ ภู, ภมฺ จ. นยโน-
                  ปติฏฺจฺชานํ, ตถา ภิงฺโก ภมฺโร จ = ภมร

[๒๖๖]

ภร = ไปสนภรณ เลี้ยงดู, ทรงไว้, ให้เต็ม   ภู.
                  ภรติ ปิตา ปุตฺตํ, ภตฺตา, ภริยา, ภจฺโจ.
                  ภรตฺตีติ ภภฺ, อิตฺติ. ตถา ภรโต, นโฏ, ตถา ภรฺ. ภตฺตา.
                  ภรติ ทธาติ อุกถนฺติ ภิงฺคาโร, เหมภาชนํ,   ภรติสฺส
                  ภิงฺคาเทโส.๓
                  ภรติ ภูมฺภํ อเปติ ชโน.

ภณ = นิรูปณ แสดง   ภู.จ.
                  = ทานวเร ให้, ฆ่า - เบียดเบียน   ภู.
                  ภณติ, ภณยติ.
                  ภณติ.

[๒๖๗]   ภาโส ภสฺมีการนินทา-   พุกุกเปสุณฺณทิตฺติสุ,
                  ภสุ ทุยฺโรปะเต ภาโส   ภาเส จู ภา ตุ ทิตฺติยํ.   [๔]

ภลล = วรทานนินรูปณเ ฉ่า - เบียดเบียน, ให้, แสดง   ภู.
                  ภลลติ, ภลโล, ภลลโก, ภลลโก = หมิ

[๒๖๗]

ภส = ภสฺมีการนินทาพุกุกเปสุณฺณทิตฺติสุ ทำให้เป็นจีเฝ้า, นินทา,   ภู.
                  การเห่าของสุนัข, พุดส่อเสียด, สว่าง - รุ่งเรือง
                  ส่วนในสัททนีติใช้เป็น "กหณ, จู"๑ นั้นไม่มีปรากฏใน
                  สันสกฤต

ภสติ ภสมํ ภโรตฺยเนนาติ ภสฺตา ภสฺตรา วา, กมฺมารคคฺคฺรี.
                  ภสติ ปคฺขรติ ภสฺยติ วา พยฺหตีติ ภสฺมา = จีเฝ้า
                  ภสติ สว โจรํ, ภสฺโทสํ ขโล.

ภสุ = อโรปะเต พลัดตก - หล่น   ทิ.
                  ภสุสติ.

มฺภูชสาฎโก ภสฺสิคฺค, สาสนา ภฺภูโจ, กมฺมฺภูจฺจานภฺภูโจ.

ภสฺส = ภสฺเส คำ - บ่น - พุดคุย   จุ.
                  ภสฺโส อปการคิรา. กัปปทุมะ
                  ภสฺเสติ ภสฺสยติ ราชاخل, ภสฺสการโก, ภสฺสอารมตา.๒
                  แม้ในโถมนิธิก็กล่าวเป็นอย่างเดียวกันว่า "ภสฺส อธิกฺขเป, จู."

๑. นิติ.ราก. ๔๖๑

๒. อ.ปญจก. ๒๒/๑๒๘, อ.อญ.รก. ๒๓/๓๕๘

[๒๖๘]   ภาไซ ทิตฺถํ ภู ภาค จู ภาโม ตู ภูจฺ ภูชฺฌเน,
                  ภาโส กถาชฺเต ภิกฺโข   ยาจลาภกิลิสฺเสน.   [๔]

แม้ในศัพท์นี้ก็เป็น 'ภสฺส ภสฺสนทิตฺตีสฺ, ภู. ภสฺสนํ วจนฺ.'^๑

ภา = ทิตฺถํ สว่าง - รุ่งเรือง - แจ่มแจ้ง   ภู.
          ภาติ จนฺโท.   รตฺติ วิภาติ, วิภายติ, ปภา, อภา, วิภา,
          ภาณู ภาณฺมา = ดวงอาทิตย์
          ปญฺโห มํ ปฏิภาติ, ปญฺโห ตํ ปฏิภาตฺติ.   ตว ภาโค โหตุ,
          อตฺตโน ภาคํ กตฺวา วิชานฺติ,   ตว หิ ภาโค ยทฺธิ อตฺตกฺขานํ,
          อมฺหากํ ปน สวานํ ภาโคติ อธิปฺปาโย,   เหวํ สทฺทลกฺขณฺเณ
          สเมติ.

[๒๖๘]

ภาช = ทิตฺถํ สว่าง - รุ่งเรือง   ภู.
          = ภาค จําแนก - แจก   จ.
          ภาชติ.
          ภาคตฺถ-- ภาเชติ ภาชยติ ภาโค,   วิภตฺติ.
          ภาม = ภูชฺฌเน โกรธ - เคือง   ภู.จ.
          ภามติ. ภามยติ.
          ภาส = กถาชฺเต พุค, สว่าง - รุ่งเรือง   ภู.
               วิตฺถาเรนํ ภาสติ,   สาธุกํ มนฺสิ กโรถ ภาสฺสํ.^๒

[๒๖๕]   ภิโท รุ ทฺวิธกรณ-   วิเสสเน ทิ ภิชฺชเน,
                  ภิโธ เกเท ญฺจ ภิโส   จิกิจฺเจ ภิสิ ภี ภย.   [๕]

โภภาสิตฺวา กรุํ หุเส,* ภาสา, ปริภาสา, ภาตา.

สุจินติตฺตสฺส จินฺตา จ   สุภาสิตฺตสฺส ภาสนา,

สฺสกมฺมสฺส กตถฺยจาทิ   เอวํ ปณฺฑิตลฺกขณํ.

ทฺวจินติตฺตสฺส จินฺตา จ   ทฺพฺภาสิตฺตสฺส ภาสนา,

ทฺสกมฺมสฺส กตถฺยจาทิ   เอวํ พาลสฺส ลฺกขณํ.^๒

ภาสติ, ปภาสติมิทํ พุขมฺหํ, ภาโส, โภภาโส, ภาสุโร =
 มีรัศมี, มีความงาม

ภิกฺข = ขางลาภกิลิตฺตสฺสเน ขอ, ได้, เสร้าหมอง   ภู.

ภฺลํ ภิกฺขํ ภิกฺขตฺตีติ ภิกฺขุ, อภฺตฺวา ภิกฺขสิ ภิกฺขุ น ทิ ภฺตฺวา

น ภิกฺขสิ, ภฺตฺวาน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส มา ตํ กาลो อฺปฺจฺจกา.^๓

ราชโต ภูมี ภิกฺขติ = ย่อมได้

ชโน ภิกฺขติ = ย่อมเสร้าหมอง

[๒๖๕]

ภิท = ทฺวิธกรณวิเสสเน ทำให้เป็นสองอย่าง, ทำให้ต่างกัน   ฐ.

= ภิชฺชเน แตก - หัก - ทำลาย   ทิ.

กิลเส ภินฺทตฺตีติ ภิกฺขุ.

ภทฺยตฺตีติ ภินฺโน, สมฺภินฺโน = ประปน, เกลื่อนกล่น, เรี่ยราด

๑. มุลสิกฺขา

๒. ม.อ. ๑๔/๒๘๓, อ.ติก. ๒๐/๑๒๕ ปิฏฺเฐสุ ปฺสฺสิตฺททํ.

๓. ต.ต. ๑๕/๑๑,๑๓

อุทกสมุภินโน, อสมุภินนขตติยวโส, ภิทุโร = สายฟ้า

ภินุทิ, เกทน์ ปาลยตีติ ภินุทิปาโล = หอก

ปารุว่า “ภินุทิปาโล” นี้ในพระไตรปิฎกมิใช่เป็นสองอย่างคือ
“ภินุทิปาโล และ ภินุทิปาโล” ที่มีรูปเป็น “ภินุทิปาโล”
อย่างนั้นพึงทราบว่าเป็นมาจากการแปลง ป เป็น ว.

ภินุทติ วิเสเสตีติ เกโท, เกทกั.

เกโท วิเสสนั เกทุยั วิเสสยั ตั ทุยั ยทิ,
ตุลยตุถั เกทกั ภียโย เกทุยลึงคาทิกาทกั.*

ภิชชนมฺโม ภิชชติ, ภินุนนาวาว สาคเร, ภิทุรายั ภิกุขเว
กาโย วิญญาณั วิราคมฺมํ สพฺเพ อุปฺปึ อนิจฺจา ทุกฺขา
วิปริณามมฺมา.๒ กายญจ ภินุทน์ ฌตฺวา, วิญญาณญจ
วิราคานั.”

ที่ถือกันว่าธาตุนี้เป็น ภิทิ ธาตุซึ่งมี อิ อนุพันธ์ด้วยนั้นไม่มี
อะไรที่ต่างกันนัก.

ภิล = เกเท ทำลาย ภู.จ.

ภิสติ, เกลยติ ภิลุโล = คนป่า, คนดุร้าย

ภิลลตรุ = ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง

ภิส = จิกิจฺเณ เยียวยา - รักษา ภู.

แม้ธาตุคิดว่า “ภิส โรคปฺปติกาเร โรคฺชเย” ก็เป็นอย่าง
เดียวกัน

ภิสติ, เกสติ จิกิจฺจตีติ ภิสไซ = เหมยา

ตสฺส กมฺมํ เกสชฺชํ.

ในมคฺชแปลง ช เป็น ค เทวภาวมีรูปเป็น ภิสกุโก.

ภิสฺส, ภี = ภย กลัว

ภ.

ภีสติ.

ตทาสี ยํ ภีสนํ.* ภิกฺขุํ ภีสาเปยฺย.* ภิสุมกาโย.*-สัททนีติ*
ส่วนในคัมภีร์ต้นแบบนั้นสำเร็จมาจาก ภี ชาติ ดังนั้น จึงมีรูป
เป็น อี ทีฆะและไม่มีนิคคหิต.

ภายติ, วิภตฺติ, ภยํ, ภยานโก, ภีโม, ภีรุ, ภีติ, ภีโต, ภีสนโก.
ภิกฺขุํ ภีสาเปยฺย, เกสุมกาโย.

ชาตฺนีในคัมภีร์มคฺชล้วนใช้ผิดเพี้ยนไป คือใช้เป็น อี รัสสะทั้งสิ้น
ในคัมภีร์โลกียะ กัจจายนะ* และเถรคาถาอัญญกถา ต่างกล่าวว่า
“บทที่ใช้ประกอบกับชาตฺนีเป็น ภยโยคอปาทาน” ส่วนใน
สัททนีติแสดงอุทาหรณ์ไว้มากมาย เช่น “น ตํ ภายามิ
อาวุโส.* ภีโต จตฺนุนํ อาสีวิสานํ.* นานํ ทุกฺคตฺติภยสฺส
ภายามิ.* เป็นต้น

ฉฏฺฐี จ ภีรฺตฺตาโยเค ทุตฺติยา ตตฺติยาปปี จ,
ตีเณว ปาพิยํ โหนตฺติ น ตฺตุ สมฺภโถติ ปญฺจมี.*

๑. ที.มหา. ๑๐/๑๘๓, พ.ชา. ๒๘/๒๘๐

๔. นิตฺติ.ชาตฺ. ๒๔๕

๗. ส.สพ. ๑๘/๒๑๖

๒. วิ.มหา. ๒/๓๑๓

๕. กจฺจายน. ๒๗๑-๓๓๓

๘. อ.นวก. ๒๓/๓๕๔

๓. ที.มหา. ๑๐/๒๕๒

๖. ส.ส. ๑๕/๑๗๕

๙. นิตฺติ.สฺสค. ๑๘๘-ปฎฺฐ

[๒๗๐]   ภูโซ รุ ตามภกฺเขสุ   ภู โภฏฺฐุเล วิปุพฺพโก,
                   เฉเท อา มนสิการ   ภูติ โปสนเวสเน.   [๒]

[๒๗๐]

ภูษ = ตามภกฺเขสุ รักษา - ป้องกัน, กิน   รุ.
 = โภฏฺฐุเล กค - งอ   ภู.
 = ถ้ามี่ วิ เป็นบทหน้า เฉเท = การตัด   ภู.
 = ถ้ามี่ อา เป็นบทหน้า มนสิการ = การทำไว้ในใจ - ใส่ใจ   ภู.

ภู ภูมี ภูษติ ปาเลตฺติ ภูโซ, มหิภูโซ = พระราชา
 กามภกฺโก, โภคนคร ภูษติ, ปริภูษติ โภชน, ภูตโต,
 ภูตตวา ภูตตาวี.

คำว่า ตาม ในที่นี้ได้แก่ ปาลน, อุปโลก, อีกอย่างหนึ่ง ใน
 คัมภีร์โลกียะกล่าวคำว่า ภกฺษ ได้แก่ การกินอย่างธรรมดา
 ดังนั้น ต่อไปนี้พึงทราบว่าเป็น ตามตต เหมือนกัน-

สุขทุกขานิ ภูษติ, จีวร ปริภูษติ.* โภคิ กามภก
 ภูษิตฺวา, ราชภกฺโก^๑ ฯลฯ

โภฏฺฐุเลตต— อฺรโต ภูษติ = ขคอยู่

โภเค วา นงฺกุฏฺเช วา คณฺเหยฺย.^๒ สตฺตกฺขตฺตํ โภเคหิ
 ปริกฺขิปิตฺวา.^๓ ชินฺณํ โภคฺกํ ทณฺฑปฺรายนํ.... ทิสฺวา.^๔

อาภุชิตฺวาน ปลฺลนฺกํ ปณฺธิชายน อฺหํ ตนฺ.^๕ มหาสมฺมุทฺโท อาภุชติ^๖

๑. วิสุทฺธิ. ๑/๓๘

๒. วิ.มหา. ๒/๔๒

๓. ม.นุ. ๑๓/๒๓๕

๔. วิ.มหา. ๔/๕, พ.อุ. ๒๕/๑๑๗

๕. ที.มหา. ๑๐/๒๕

๖. วิสุทฺธิ. ๑/๗๖ (ณ)

๗. พ.พุทธ. ๓๓/๔๗๘

[๒๗๑]	ภู ภู สดุดาปตติวฑุฑ- ปริ หีสานิเพ ปรา	นุภาเวสุ วิ ฉิษเน, พุยาสนเน ภูย'ธิ มททเน.	[๑]
[๒๗๒]	อนุ สดุดิ'นุภาเว จु ทว'นุกมมป'ปกาธ-	ป สดุดิสนุทนิ'สเส, ลาภจินตาสู มิสเสเน.	
[๒๗๓]	สุทฑุฑยณจ ปรีป'โพ ส' อุดย' ภูสุวา ปา'ณ	วาสิเต วิ วิภาเว, อิติ พา'วิส สพ'พธา.	

= วนเวียน "อา ศัพท์เป็น ธาตุคฤศนาคฤศน."

วิป'พุด-- มุลานิ วิภูชติ ฉินทตีติ มุลวิภูโซ, รโธ.

อาป'พุด-- มย'ห' วณณทานนติ อาภุชติ = ย่อมกระทำ
ไว้ในใจ, ย่อมใส่ใจ

ภูทิ = ไปสนเวจนเน เลียงค, พัน - รัต ภู.
ภุณชาติ.

ในระหว่างนี้ในศัพท์นี้ยังมีว่า "ภณ ภาสาย, ภูณติ,
ภุณยติ" แต่ไม่มีในคัมภีร์ต้นฉบับ.

[๒๗๑-๓]

ภู	= สดุดาปตติวฑุฑนุภาเวสุ เกิด, เป็นไป - ถึง, เจริญ, เสวย	ภู.
	= ถ้ามี่ วิ เป็นบทหน้า ฉิษเน การตัดขาด	ภู.
	= ถ้ามี่ ปรี เป็นบทหน้า หีสานิเพ เบียดเบียน, คูหมิน	ภู.
	= ถ้ามี่ ปรา เป็นบทหน้า พุยาสนเน ความพินาศ	ภู.

- = ถ้ามี่ อภิ, อมิ เป็นบทหน้า มทุทเน การครอบงำ - ย่ำยี ฎ.
 = ถ้ามี่ อนุ เป็นบทหน้า สดฺตินุทฺทเน สามารถ, เสวย ฎ.
 = ถ้ามี่ ป เป็นบทหน้า สดฺติสนฺทนิสฺสเร สามารถ, ไหลไป,
 เป็นใหญ่ ฎ.

สดฺตา อิห ทูริธา อุปฺปตฺติวิชฺชมานตา จ, ภวติ จิตฺตํ, ภวติ
 นิพฺพานํ.

โก, โภติ, โภนต, ภนฺเต, ภทฺเต, ภทฺทเน, ภูมิ, ภูตํ,
 ภูวนตฺถยํ.

อิตฺถํ กิณฺจิปฺปการํ ภูโต ปตฺโตติ อิตฺถมฺภูโต, คสฺส ลกฺขณํ
 อิตฺถมฺภูตลฺกฺขณํ, จกฺขุภูโต, ฌาณภูโต. ภวิสฺสนฺติ วชฺซี
 ภวิสฺสนฺติ วชฺซีติ อุทานํ อุทานติ. สุวิชาโน ภวํ โหติ.*

ถาลงการิตปจจยจะมีรูปเป็น รูปูปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ.*
 สมถวิปฺสฺสนํ ยุกนทฺธํ ภาเวติ.* สุขํ ภวติ = ย่อมเสวย
 วิปฺพพฺพตฺถ-- ภูตฺวาปคตฺตฺปนฺนํ, รูปํ. วิโภติ วิภาวียติ ^๔ =
 ย่อมดับ

ปริปฺพพฺพตฺถ-- ปริภวติ ปริภวียติ ปริภูโต.

ปราราปฺพพฺพตฺถ-- ปราราภวติ. สุวิชาโน ปราราโว.* ปราราภวตฺตํ
 ปริสํ.*

อภิ-อธิปฺพพฺพตฺถ-- อภิภวติ, อภิภู, อนภิภูโต, อธิภวติ,
 อธิภูตํ, อทฺธภูตํ.^๕

อนุปฺพพฺพตฺถ-- อานุภาวญฺจ เม ปสฺส. ทีฆะ อ เป็น อา.

๑. พ.ศ. ๒๕/๓๕๐

๒. อภิ.ส. ๓๔/๕๓

๓. พ.ป.ฎ. ๓๑/๔๐๑

๔. พ.ม.หา. ๒๕/๓๐๐-๑

๕. ส.ส.หา. ๑๘/๒๒

[ม]

[๒๗๕]   มโก ปาเนติ อปเร   มกิ ภูสนยายเน,
                 มกุโก สุตฺตยคตฺตีสู   มงฺโก จู สฺกมณฺยาเน.   [๔]

[๒๗๕]

มก = ปาเน คัม (นี้เป็นมติของอาจารย์ท่านหนึ่ง)   ภู.
 มกติ โลหิตํ ปิวตฺตติ มกโส = ยุง (อาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์
 ชาติวตฺตที่ปกะ)
 มส ชาติวตฺตนั้นในคัมภีร์โลกียะเป็น “มส ฌนิมุหิ โกเป จ, มสติ,
 มสนํ, มสโก” ในสัททนีติพรรณนาเป็นไวยากรณ์ไว้ว่า “มสโกติ
 มกโส”^๑ แม้ในกัจจายนะก็มีใช้เป็น ๒ ปาฐะคือ นิมม-
 สกํ,^๒ และ ฅํสมกส.^๓ ส่วนในบาฬี อัญฺชกถา ฐีกา นั้นใช้
 “มกส” อาศัย ปาฐะที่เห็นมานี้เอง ที่เป็นเครื่องสนับสนุน
 ให้อาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์ชาติวตฺตที่ปกะ กำหนดใช้เป็น “มก
 ปาเน” ดังกล่าว มาแล้วข้างต้น.

มกิ = ภูสนยายเน ประคัษ - ตกแต่ง, ไป   ภู.
 มงฺกติ, มงฺกูโร = กระจก
 มกุโฏ = มงฺกฏ.   มกูโร มกูโล จ = ช่อ

มกฺก = สุตฺตยคตฺตีสู จิงฺโย, ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.
 มกฺกติ, มกฺกฏโก = แมงมูม

๑. นีติ.ชาติ. ๒๓๓

๒. กัจจายน. ๓๑๕-สุตฺเต

๓. กัจจายน. ๓๒๒-สุตฺเต

[๒๗๗]

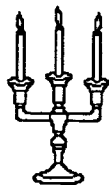
มกุโค ภูจ อเนวสเน
 จุ ตุ สงขารสปปเน,
 มฉิ นินทาขวารมภ-
 คติเกตวภูสเน.

[๒]

มเกติ มกยติ อโตะ จโตะ จ โคจรนติ มโค มิโค จ = เนื้อ
 มคิ = มงคฺลยสปปเน ความเป็นมงคฺล, ไป-ถึง-บรรล ภู.
 ชาตินี้ มงคฺ ชาติก็เรียก, มีวิธีการทำตัวเหมือนกัน
 มงคฺนติ วุทธิ กจฺนติ สตุตา เอเตนาคิ มงคฺล, ปสตุถ,
 อมฺกิปสตุถ มคฺริติ มงคฺโร = ปลาตุค
 อุมงฺโค = อุมงคฺ = ทางใต้ดิน, ถ้ำ, ปัญญา

[๒๗๗]

มคฺค = อเนวสเน แสงหา ภู.จ.
 = สงขารสปปเน ปรุ้งแต่ง, ไป - เป็นไป จ.
 นิพฺพานํ มคฺคติ มคฺคยตีติ มคฺโค.
 สงขารสปปนตุถ-- ตทตุถิเกหิ มคฺคยตีติ มคฺโค = ทาง,
 มรรค
 มฉิ = นินทาขวารมภคติเกตวภูสเน นินทา, เร็ว, พยายาม, ไป -
 ถึง - บรรล, โกงด้วยสกาเป็นต้น, ประดับ - ตกแต่ง ภู.
 มงฉติ.

[๒๗๘]	มโจ เถยยกกุกคพพ- อุจจตาปฺฐาติตฺตีสุ	สาเสเย มจิ ธารณ- มจฺโจ จุ คหณเ สียา.	[๓]
[๒๗๙]	มณฺจฺ คคฺยํ มชฺโซ ญฺจ มณฺโซ จุ สทฺทมชฺชาสุ	สุทฺธิโสธฺนญฺสเน, มโฏฺ ทฺ อวสีทเน.	[๔]

[๒๗๘]

มจ	=	เถยยกกุกคพพสาเสเย	ลัก - ขโมย, บค, โอ้อวด - หลอกหลวง	ญ.
		มเจ โจรกมฺเม อลนฺติ มจฺโล	= คนลักขโมย	
		มจฺติ คณฺฑลํ สีลา.		
มจิ	=	ธารณอุจจตาปฺฐาติตฺตีสุ	ทรงไว้, สูงขึ้น, บุกา, สว่าง-รุ่งเรือง	ญ.
		มณฺจฺติ ธารฺติ อจฺโจ วา ภาวฺตีติ มณฺจฺโจ.		
มจฺจ	=	คหณเ ถือเอา		จ.
		ในกวิกัปปทุมะยังแสดงอุทาหรณ์ที่เป็นภูวาทิคมิกะว่า“มจฺจติ”		

[๒๗๙]

มณฺจฺ	=	คคฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ		ญ.
		มณฺจฺติ, มณฺจฺติวา.		
มชฺช	=	สุทฺธิโสธฺนญฺสเน	หมดจด, ปัดกวาด - ขัด - ถู, ประดับ	ญ.จ.
		มชฺชติ. มชฺชยติ.		
		พาหิยํ ปริมชฺชติ.* ปริเวณฺํ สมฺมชฺชติ.† สมฺมชฺชนี ปทีโป จ.‡		
		มชฺชํ = แก่น		

อฏฺฐิมิขช = เยื่อในกระดูก

บทที่มีความหมายว่า “เยื่อในกระดูก” นี้ในคัมภีร์ทางพระ
ศาสนามีปาฐะต่าง ๆ ที่ผิดเพี้ยนไปเป็น อฏฺฐิมิขช * บ้าง
อฏฺฐิมิขจ บ้าง.

มชฺชียเตติ มล = มลทิน

ลิหเนนตฺตโน สรีร มชฺชติ นิมฺมล กโรตฺติติ มชฺชาโร = แมว
ปาฐะว่า “พิฬารอ มลฺลชารอ มลฺลจารอ” เป็นปาฐะผิด.

มณฺช = สทฺทมชฺชาสฺ ทำเสียง - ออกเสียง, ปัดกวาด - ชัด - ฤ จ.
ธาคูนี้ในโถมนิธิกำหนดเป็น ฤ.

มณฺเชติ มณฺชยติ.

มณฺชติ, มณฺชโร = ตั้บงา

มณฺชริ มณฺชรี วา มณฺจิ มณฺชี วา = ช่อ, พวง

อดีตเสน มณฺชมติ ลตา, มณฺชิจฺจธา = แดง

มณฺชีโร = เครื่องประดับเท้า

มณฺช = นำยินดี

มณฺชสฺสโร, มณฺชเอฆาโส, มณฺชสา = หีบ

มณฺ = อวสีทเน จมลง - ค้าง ฤ.
มณฺติ.

[๒๘๐]	มโธ วาสมททุทเนสุ ภาคเวทสุทฐิภูเส	มธิ อุกุกณฺชเน มทฺธิ, จฺ จฺ ภูสนโมทเน.	[๔]
[๒๘๑]	มโณ จากหีสากุเช มโธ มตุโธ จ วิโธเพ	มนุโต จฺ กุตุตภาสเน, มนุโต เกลสวิโธเพเน.	[๕]

[๒๘๐]

มธ	=	วาสมททุทเนสุ อยู่, ย้ำยี้	ภ.
		มชติ วสติ เอตถาติ มโธ. สิสฺสาทฺทฺยาวาโส เทวาคาโร จ.	
มธิ	=	อุกุกณฺชเน อยู่อย่างเกียจกร้าน - เบื่อหน่าย มณฺชติ.	ภ.
มทฺธิ	=	ภาคเวทสุทฐิภูเส แบ่ง - จำแนก, รัค, หมดจค, ประคัษ	ภ.
	=	ภูสนโมทเน ประคัษ, ยินคีสึ - ปลื้มใจ	จ.
		มณฺชาติ, มณฺชาลํ, สปริมณฺโฑ. ธารณมณฺชานวิภูสนภูชานา ชลํ มณฺชาติ มณฺชาติ วิภูเสตีสึติ มณฺชุกโก, เกโก. ภูสนโมทเนตฺถ-- มณฺชาติ มณฺชียตีสึติ วา มณฺชาไป, ชนนิลโย. มณฺชียตีสึติ ปริจฺเจทกรณวเสน ภูสียตีสึติ มณฺชาลํ, ปริจฺฉินฺนํ.	

[๒๘๑]

มณ	=	จากหีสากุเช สละ - แบ่งปัน, เบียดเบียน, ร้องคำราม	ภ.
		เวรํ มณฺคีสึติ เวมณฺ. ปชหติ หีสติ วินาสตีสึติ อตุโธ, มณฺโก = ตุ่ม, อ่าง, ไห มณฺกา = แก้วมณฺลือกเล็ก มณฺพนฺโร = กำไลมือ	
มนุต	=	กุตุตภาสเน พุคอย่างมิดชิด - อย่างลับ ๆ , ปรีกษา	จ.

มนตยติ.

ชนา สงฺกมฺม มนฺเตนฺติ.^๑ มนฺตยีสฺสุ รโหคตา.^๒

ตโต อามนฺตยีสฺส สตุลา^๓ = ย่อมเรียก

อามนฺตยามิ โว^๔ = ย่อมให้รู้, ย่อมเรียก

นิมนฺเตติ = ย่อมเชื้อเชิญ, ย่อมนิมนต์

มนฺตา, มนฺตนา, มนฺตี = อำมาตย์ผู้เป็นที่ปรึกษาของพระ
ราชา

มถ, มตถ = วิโลเพ กวน, ทำให้วุ่นวาย, รบกวน

ญ.

มถติ, มถียเต อรียิติ มธุรา, ตถา มิถิลลา.

ในโมคคัลลภาวะ แปลง ถ เป็น ฐ มีรูปเป็น มธุรา = เมืองมิถิลลา
ส่วนในคัมภีร์โลกียะมิได้แปลงเป็นอย่างนั้น

วิตกกมถิตตฺส ภิกฺขุโน. กามา หิ จิตฺรา มธุรา มโนรมา,
วิรูปฺรุเปน มถฺเนติ จิตฺตฺ.^๕

ที่มีรูปเป็น มถฺเนติ ในที่นี้เพราะแปลง อ เป็น เอ.

มตฺถติ, อภิมตฺถติ ทุมฺเมธฺ, วชิรวสุมมยฺ มณฺี.^๖

สินฺรุ มตฺถํ กตฺวา = ทำภูเขานิเนรุให้เป็นไม้กวน

มนฺถ = เกตฺสวิโลพเน เสรฺ้าหมอง - เหน็ดเหน้อย, กวน - ตื่นเต้น

ญ.

มนฺถติ.

มนฺถณฺจ มธุปฺปณฺจิกณฺจ อาทาย.^๗

เฉพาะที่เป็น วิโลพฺนตฺถ ในคัมภีร์โลกียะยังแสดงอุทาหรณ์
ที่เป็นรูปของ กิยาทิกณฺฑิกะ อีกด้วยว่า— มนฺถนาติ.

๑. ตี.ศ. ๑๕/๒๗๕

๒. พ.ช. ๒๘/๔๐๘

๓. ที.มหา. ๑๐/๒๘๖

๔. ที.มหา. ๑๐/๑๘๑

๕. พ.ศ. ๒๕/๓๗๕

๖. พ.ร. ๒๕/๔๘

๗. วิ.มหา. ๔/๖

[๒๘๓] มทุโท จุณเณ มฐ อุนเท มโน ภูตทท โพรเน,
 ภูจ ฤพเพ ภู อภยาส- ปุชาส จุ ฤ ชารณ. [๓]

สุปติ, รูปกายเน จ โสภติ ตสุมา มนุโทติ วุจติ.
 มนุทนต์ โมนุติ เอตุลติ มนุทโร, ปพพโต, ตถา มนุทริ,
 ฆริ. อสุนุทรรตทา อมนุทท ชพตตมคมีติ มนุทรา, วาชิสาลา
 = คอกมัว

มนุทท กจจติ, มนุทมนุโท วิย = เหมือนคนเขลา

[๒๘๓]

มทุท = จุณเณ ทำให้ละเอียด, บด - ขย้า - ขยี้ ภู.

มทุทเต กานนั ทนต์, ปมทุทติ, มารเสนปมทุทโน.*

มฐ = อุนเท เจียวสค - ชุ่มชื้น ภู.

มฐติ.

มฐมฐกา เถวนติ,^๒ มฐวาสโว.

ชาคูนี้ในคัมภีร์โลกียะใช้เป็น มน ชาค.

มน = โพรเน ฐ - ตรัสฐ ภู.ต.ท.

= ฤพเพ ใ้อวด ภู.จ.

= อภยาสปุชาส เกิดบ่อย ๆ, บุษา ภู.

= ชารณ ทรงไว้ จ.

อารมมณั มนติ ชานาตีติ มโน.

มนตีติ มุณี = แปลง อ เป็น อุ.

[๒๘๔] มพฺโพ คติปุรณสุ มพฺโภ มโย จ สปปเน,
มโร ปาณจาเค มโธ มลฺโธ จ ธารณ สิยา. ๒]

มนุเต, มณฺณติ, มนุ, มนุสฺโส, มานโว, มาณโว.
มานนติ มานนติ กพฺเพตฺติติ มาโน. ตํ สโนนติ ฉินฺทตฺติติ มานสํ,
อรหตฺตํ.
อุทาหรณ์เฉพาะ อภฺยาสตฺถ คือ- มนติ สนฺธฺยํ พุราหฺมโณ.

[๒๘๔]

มพฺพ = คติปุรณสุ ไป - ถึง - บรรลุ, ให้เต็ม ญ.
มพฺพติ มกฺกํ, มพฺพติ กุมภํ ปยสา เจฏฺฐิ.

มพฺภ, มย = สปปเน ไป - ถึง - เป็นไป ญ.
มพฺภติ, มยติ ยาศิตฺติ มยฺโข, กิโรณ = แสง, รัศมี
ศัพท์นี้คัมภีร์โลกียะแปลง มา ชาติเป็น มย เพราะ อูช ปัจจย.
มยฺโร = นกยง
ศัพท์นี้คัมภีร์โลกียะแยกเป็น มี ชาติ อูร ปัจจย.

มร = ปาณจาเค สละชีวิต, ความตาย ญ.
มรติ, มยติ, มจฺโจ, มจฺจ, มโต, มญฺญํ.
มจฺจราชา น ปสฺสติ.* มาโร, มริจฺจิ = พยับแดด
มรฺนฺตฺยเนนาติ มมฺมํ, สนฺธิญฺจานํ ชีวนญฺจานํ สรูปฺ อิจฺฉาติ,
มรติ รูปกาเยน สหฺเวาติ มรฺ, เทโว นิชฺชลเทโส จ.

มจฺโน, มีโน = ปลา, ปลาตะเพียน

ทธี อามสตีติ มตฺถุ, ทธิมณฺโฑ = เนยเหลว

คณฺหาชฺช ปรามสนฺนํ มจฺเจรํ, มลฺลิตฺติ มสุโร = ข้าวกล้อง

คถา มลฺล, เมโฬ = หมึก - เขม่า - ถ่านไฟ

คถา มสฺสุ = หนวด

มสก ศัพท์ที่มีความหมายว่า 'ยุง' นั้นในกัจจายนะ^๑ และ
 สัททนีติ^๒ (สุตฺตมาลา) มีปาฐะเป็น ๒ รูปแบบคือ ในอพฺยธิ-
 ภาวะมีรูปเป็น "มสก" ส่วนในทวันทะมีรูปเป็น "มกส"
 แม้ในสัททนีติ^๓ (ธาตุมาลา) ก็มีพรรณนาไว้ใน มส ธาตุว่า
 "มสโกติ มกโส" ส่วนในบาฬี อัญจกถา ฎีกา ใช้ปาฐะในรูป
 "มกส" แต่ในคัมภีร์โลกียะใช้ปาฐะในรูป "มสก"

ธาตุนี้ในสัททนีติเป็น "มส อปฺปฺภาเว ชมายณฺจ, ทิ.^๔
 มริสฺส ติตฺติกาขํ, จุ."^๕ เนื่องจากเป็น ริ สระจึงสมควรกล่าววว่า-

มสฺโส ภูเสกผสฺเสสฺสุ ทิฏฺฐุ ชนฺติยํ ลฺลิตฺยา.

ส่วนที่เป็น อปฺปฺภาวตฺถุ นั้นไม่มีปรากฏ.

มลฺล = ปริมาณวิการ เปรียบเทียบ - ชั่ง, แปรเปลี่ยน ฎ.

มสฺสตี ฐณฺณํ คิหิ = ชั่ง

มาโส = เดือน, ถั่วราชมาส

มสฺสตี ปริณมตีติ มลฺล มลฺล วา = ถ่านไฟ - เขม่า - หมึก

มสุ = มจฺเจเร ตระหนี่ ฎ.

มจฺจเรตีติ มจฺจโร. มจฺเจโร ตสฺส ภาโว มจฺจริยํ.

๑. กัจจายน. ๓๑๕, ๓๒๒-สุตฺตเสฏฺฐ

๓. นิตฺติ.ธาตุ. ๒๓๓

๒. นิตฺติ.สุตฺต. ๖๕๖, ๗๐๐-สุตฺตเสฏฺฐ

๔. นิตฺติ.ธาตุ. ๓๑๕

๕. นิตฺติ.ธาตุ. ๔๖๓

[๒๘๖]   มโห วุฑฺฐยํ จุญฺ ปุเช   มหิ วุฑฺฐยํ จุ ทิตฺตยํ,
                  มา มานมฺหิ ภูทิตฺติ   ภู ตฺ สทฺเท ปวตฺตติ.   [๓]

ในชาตุนี ในคัมภีร์ต้นฉบับมีปาฐะที่เป็นรูปของ ริ อยู่ว่า-

อิส = ผสฺสเน ปณฺชานเ จ, ภู. ขนฺตยํ ภูทิจุ.

อิสฺ = ขนฺตยํ ภู. เสจเน จุ.

ข้อนี้ในสัททนีติปริวรรตเป็น มริส ชาติ.^๑ มริสฺ ชาติ.^๒ ใน
 ที่นี้จะไม่แสดงเนื้อหาของหนังสือเอาไว้ให้ เพราะสมควร
 ปรึวรรตเป็น “มฺส, มสฺส, มส” เป็นต้นมากกว่าดังเช่นปริวรรต
 บทว่า “อิสาวาท เป็น มฺสาวาท”, “อิช ชาติเป็น มชฺช”
 ชาติและ “อิก ชาติเป็น มค” ชาตุนั้นแล อนึ่ง ไม่ปรากฏว่า
 มีใช้เป็นนามบท และหาประโยชน์มิได้เลย.

[๒๘๖]

มห = วุฑฺฐยํ เจริญ   ภู.

= ปุเช, ปุชยํ การบูชา   จ. ภู.

มหติ, มหนฺโต.

มหา เต อุปาสก ปริจฺจาโก. อาทิจฺโจ มณฺทลํ มหา.^๓

มฺหิ = แผ่นดิน

ปุชฺตถ-- มเหติ มหยติ. มหติ.

มหาราชา, วิหารมโห, เจตียมโห, ติโลกมฺหิตํ.^๔

มฺหิยเต ปุชฺยเตติ มหิกา, หิมํ, เหวํ มโหโร = จอมปลวก

๑. นิตฺติ. ชาติ. ๔๖๓

๒. นิตฺติ. ชาติ. ๒๓๓

๓. ที. ปา. ๑๑/๒๑๖

๔. กจฺจายน. ๑-ปิฎฺฐ, นฺยาส. ๒-ปิฎฺฐ

มาโฆ = นักฆัตถุภย

มเหสี = พระนางมเหสี

महिला = สตรี, ผู้หญิง

महिलाมุโข = ช้าง

มहि = วุฑูษย์ เจริญ ภ.

= ทิตฺติยํ สว่าง - รุ่งเรือง จ.

มंहติ.

ทิตฺตคฺคต-- วิหติ, มंहยติ.

มา = มานมุหิ รัก - ถนุถนอม - เปรียบเทียบ - ชั่ง ภ.ก.ค.ท.

= สทฺเท ทำเสียง - ออกเสียง ภ.

มาตีติ มาตา, มาโส, อุปมา, ปติมา = รูปจำลอง, รูปที่
ทำเลียนแบบ

มินาติ ปริจฺฉินฺทติ เอเตนาติ มานํ = เครื่องตวง

ปมาณํ, ปริมาณํ, วิมานํ, มตฺตา, ลหุमतฺตา.*

มิโนติ. ยา อจฺจนฺตํ น มิโนติ น วิจฺฉินฺทติ. สา มานสา

สมิเป ปวตฺตตีติ อุปมา, อุปมานํ, วิมานํ, มายเต.

ในคัมภีร์โลกีเยนันั้นไม่ปรากฏว่ามี กิ. และ ค. มีเฉพาะใน
สัททนีติเท่านั้น.๒

[๒๘๗]   มาโน ภู วิจารณ์ ภูจุ   ภูชายั ภู ตุ เปมเน,
                  มาโป มาปนมาเร ภู   มาโห ตุ ปริมาณเน.   [๓]

[๒๘๗]

มาน = วิจารณ์ พิจารณา - ตรวจสอบ   ภู.
 = ภูชายั ภูชา   ภู.จุ.
 = เปมเน รัก   ภู.

วิมัสติ สดถั ธีโร, วิมัสตา, วิมัสธาปติ.

ภูชตุล-- มานติ, มานเนติ, ภูชิตโต ภูชนียานั, มานเนยาน
 มานิตโต.

เปมตุล-- ปติมานเนติ = ย่อมปรารถนา, ย่อมมุ่งหวัง
 มานนา, วิมานั.

มาป = มาปนมาเร สร้าง - เนรมิต, ฆ่า   ภู.
 มาเปติ.

ปณณสาลา สุมาปีตา.*   โย ปาณมติมาเปติ,^๒
 ปาณมติมาปยโต.

มาท = ปริมาณเน เปรียบเทียบ - ชั่ง   ภู.

[๒๕๐]	มิติ ญจุ สีนหฺมฺหิ	มิโล สิลฺสเน มิเล,	
	กนฺตฺติสฺงฺขเย มิลจฺโจ	อพฺยตฺตกถเน จุญฺ.	[๔]
[๒๕๑]	มิเลญฺญ มิเลทํมฺมาเท	มิเลโว เสวเน มิวิ,	
	เสเก มิโส สทฺทโกป-	เสเกสุ นิ นิมีเณ.	[๕]

[๒๕๐]

มิติ	=	ซีนหฺมฺหิ ตฺติจ - ขอบใจ - รัก	ญ.จ.
		มินฺทติ, มินฺทยติ วัตติกา เตะเลน.	
มิล	=	ซิลฺสเน ตฺติแนน	ญ.
		มิลติ ลตา รุกฺเขน.	
มิเล	=	กนฺตฺติสฺงฺขเย ความสิ้นไปแห่งความสวยงาม, ความเหี่ยวเฉา	ญ.
		มิลายติ จนฺโท ทิวเส ทิวเส, มาลา มิลายนฺติ.	
		มิลาตมาลา กจวรี นญฺเจตฺวา.	
มิเลจฺจ	=	อพฺยตฺตกถเน พุคฺคิมาจฺจ	จ.ญ.
		มิเลจฺจยติ, มิเลจฺจตีติ มิลกฺขุ, วนวาสิม นฺตฺโต = คนป่า	

[๒๕๑]

มิเลญฺญ, มิเลท	=	อุมฺมาเท เป็นบ้า	ญ.
มิเลว	=	เสวเน เสพ	ญ.
มิวิ	=	เสเก รค - ราว	ญ.
		มิพฺพติ.	
มิส	=	สทฺทโกปเสเกสุ ทำเสียง - ออกเสียง, โกรธ, รค - ราว	ญ.

[๒๕๒]   มิสฺโส จ โยเค มิโห ตฺย เสเก มฺหิ'สํหเส วิ ตฺย,
 วิมฺหเย จว'นาทรสฺมิ   มฺหิโฏ จฺย เสนหนาทเร.   [๔]

= ถ้ามี นิ เป็นบทหน้า นิมิลเน การหลับตา   ฎ.

ในศัพท์นี้คือเป็น “สขฺชเน, จ.”* แต่ไม่มีในสันสกฤต.

มิสฺติ เมสฺติ สทฺทํ กโรตีติ เมโส, อโช = แพะ, ราศีเมษ
 มิสฺติ ชลฺ.

นิปฺพุพฺตฺถ-- นิเมสฺติ ยาวพฺยาติ นิมฺมิสฺติ, อนิมฺมิเสหิ จกฺขุหิ
 ปลุลงกํ โอลฺเกนโต อฏฺจาสิ.๒

= ถ้ามี อุ เป็นบทหน้ามีอุทาหรณ์ว่า อุมฺมิสฺติ = เปิดตา - ลืมตา

[๒๕๒]

มิสฺส = โยเค ประกอบ   ฎ.

มิสฺสไตติ, มิสฺสยติ, มิสฺสโต, สมฺมิสฺสโต.

มิห = เสเก รด - ราด   ฎ.

มิหฺติ สฺลยจฺติ โลกํ วสุสํ ฐรตีติ เมโฆ, ปฺฤชฺชโน,

มิหฺตฺยเนนาติ เมหนํ, คุยฺหฺงกํ = ของลับ - ลีงค์

มิหฺยเตติ วา เมหนํ, มฺคฺตํ = มุตร - เยี่ยว

มิหฺยเต วา เมหนํ = ถ่ายปัสสาวะ

ทารกา อฺหฺทฺนฺติปี อุมฺมิหฺนฺติปี.

มฺหิ = อีสํหสฺเน ยิม - แยม   ฎ.

[๒๕๓]   มี ญจฺ คติมตฺตํ   ทิกิ หีสาย มิมฺ ตุ,
                 คติสทฺเท มีโล ญจฺ   นิเมส อฺ ตุ อุมฺมิเส.   [๓]

= ถ้ามี วิ เป็นบทหน้า วิมฺหเย ความอัสจรรยํใจ   ญ.
= ถ้าไม่มี วิ เป็นบทหน้า อนาทรสฺมี ความไม่เอื้อเพื่อ   จ.
                 มหยเต.

                 น นํ อุมฺหยเต ทิสฺวา.*   เปกฺขิตฺเตน มฺหิตฺเตน จ.๒
                 มฺหิตฺตฺพฺพว ภาสติ."   ยทา อุมฺหยมานา มํ ราชปฺตฺติ
                 อฺทิกฺขติ."

                 วิปฺพพฺตฺถ-- วิมฺหยติ, วิมฺหโย, วิมฺหยมาโน อญฺจาสิ.

                 ถ้างการิตปัจจยจะมีรูปเป็น วิมฺหาเปติ, วิมฺหาปนํ.

                 อนาทรตฺถ-- มฺหาเยติ, มฺหาเยติ.

                 มฺหิฏฺฐ = เสฺนหนาทเร ติดใจ - ชอบใจ - รัก, ไม่เอื้อเพื่อ   จ.
                 เมฺหฏฺฐติ.

[๒๕๓]

                 มี   = คติมตฺตํ ไป - ถึง - บรรลุ, ฐํ   ญ.จ.
                                      = หีสายํ เบียดเบียน   ทิ.ที.
                                      = ถ้ามี วินิ ปั้นบทหน้า ปริวตฺตเน การวนเวียน - เปลี่ยนแปลง
                                      มยติ, มายยติติ มีโน = ปลา, ราชีมิน
                                      เมรุ = ภูเขาพระสุเมรุ

หีสตถ-- มียติ. มินาคิ.

กุกฺขิ เตนาการณ มินนฺติ หีสนฺติ เตนาติ กุมินฺ, มจฺจปฺลฺชโร
= ตาข่ายใช้ดักปลา - อวน - แห

มีโร = ทะเล

มียเต หลณเตติ มีโน = ปลา, ปลาตะเพียน

วิกฺรณาคมกาลมินฺ.

วินิปฺพุตถ-- วินิมยติ, วินิมโย = การซื้อขายแลกเปลี่ยน
สินค้า

มีม = คติสทฺเท ไป - ถึง - บรรลุ, ทำเสียง - ออกเสียง ฦ.

มีล = นิเมเส หลับตา ฦ.จ.

= ถ้ามี อุ เป็นบทหน้า อุมฺมิเส เปิดตา - ลืมตา ฦ.

มีลติ จกฺขุ, นิมीलติ.

อุปฺพุตถ-- อุมฺมีลติ.

ชาตฺนี้มีสัททฺนิตฺ ถานันที่กล่าวว่าเป็น จ. ส่วนในคัมภีร์

ต้นฉบับกล่าวว่า เป็น ฦ.

*****

[๒๕๔]   มีโว ญฺญุญญ มุ พนฺเช กิ มุจ โมกุเข ทิ จาคิ รุ,
                  ญฺญุญญ กุกฺกนสาเจเย   มุจิจิ จาคเ จ เตสุ จ.   [๔]

[๒๕๔]

- มีว   = ญฺญุญญ อ้วน   ญ.
- มีวติ, มีวโร = ผู้ชอบเบียดเบียน - ทรมาน
- มุ   = พนฺเช ผูก   กิ.
- มุนาติ, มุนนฺติ เตนาคิ มุขํ, ลปนํ = ปาก, การพูดป้อยอ
- มุจ   = โมกุเข หลุดพ้น   ทิ.
- = จาคิ จาคเ สละ - แบ่งปัน (ที่เป็น จาคิ เพราะแปลง เอ
          เป็น อี เพื่อฉันทลักษณ์   ฐ.
- = กุกฺกนสาเจเย บค, โอ้อวด   ญ.
- ทุกฺขา มุจฺจติ, ปมุจฺจติ, อธิมุจฺจติ = รอดพ้น, สิ่ง
          มุคฺคตาหํ สพฺพปาเสหิ.° มุคฺคติ, วิมุคฺคติ = ผล
- มุคฺคตา = แก้วมุกดา, ไข่มุก
- จาคตุถ-- มุญฺจติ มิคํ พนฺธนา, โมโจ = กล้วยป่า
- กุกฺกนสาชฺชตุถ-- โมจติ.
- ถ้างการิตปัจจยจะมีรูปเป็น โมเจติ, โมจยติ อุทาหรณ์นี้
          ในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่าเป็นอุทาหรณ์ของ จุ.
- มุจิจิ = กุกฺกนสาเจเย จาคเ จ บค, โอ้อวด, สละ-แบ่งปัน   ญ.

๖-ปวงคณาธิกษัตวตถกณฺหา

[๒๕๕] มุจฺโฉ โมหวทฺตเนสุ มุชฺ มุชฺ จ มชฺชน-
สทฺเทสุ ญฺจ มุชฺโซ ตฺ โอสีทเน ปวตฺตติ.

มุญฺจติ.

อุทาหรณ์ตัวนี้สำเร็จมาจาก มุจฺ ชาติ ดังนั้น ในคัมภีร์โลกียะ
จึงไม่กล่าวว่าเป็น รุ.

[๒๕๕]

มุจฺจ = โมหวทฺตเนสุ หลง - ลืม, เจริญ
ชาติวตถ นี้ในสัททนีติเป็น โหมมุจฺจาสฺ* ทั้งสองความหมาย
ไม่ต่างกัน ทั้งไม่สอดคล้องกันกับคัมภีร์ต้นฉบับด้วย

มุจฺจติ.

มุจฺจติโต วิสเวเคน.๑ มุจฺจกาโล, มุจฺจปาเรโต.

มีปาฐะที่ใช้ ฌ เป็นสังโยคคือใช้เพี้ยนไปเป็น มุจฺจกาโล
ก็มีมาก.

มุจฺจนา = ความหลง - การลืม, ความเจริญ ก็ใช้

สเรสุ เตสุ ปจฺเจเก ติสฺโส ติสฺโสติ มุจฺจนา,

สียฺ คเถว ตานานิ สตฺต สตฺเตว ลพฺภเร.๑

มุช, มุชฺ = มชฺชนสทฺเทสุ ปัดกวาด, ทำเสียง - ออกเสียง

โมชติ, โมชยติ.

มุชฺชติ, มุชฺชยติ, มุชฺโซ = หล้ามุงกระต่าย

[๒๕๖]   มุโณ ภู อกฺเขเป ภูจ   จุณฺณเน มุฏฺฐิ มทฺทเน,
                  มุณฺโร ปลายเน มุณฺโท   เณมทฺทนเมชฺชเน.   ๒๕

มุณฺชโร = เง่าบัว

มุชฺช = โอสีทเน คำลง - จมลง   ภู.
                  มุชฺชติ, นิมุชฺชติ, อุมมุชฺชติ.
                  อุมมุชฺช โภ ปุณฺสีเล, ปถวียา นิมุชฺชนุมมุชฺชนํ กโรตี.
                  นิมุคฺโค, อุมมุคฺโค.

[๒๕๖]

มุฏฺฐิ = อกฺเขเป ไต่ - ละ - ทิ้ง   ภู.
                  ชาตฺวตฺถว่า อกฺเขเป นี้ในสัททนีติมีปาฐะผิดเพี้ยนเป็น อกฺกิ-
                  สทฺท อกฺเขเป

= จุณฺณเน ทำให้ละเอียด - บด   ภู. จ.
                  อกฺเขโป มโนตาโปติรกกฺกาโร อนาทโร. กวิกัปปทุมทีปนี.
                  จุณฺณนตฺถ-- มุฏฺฐิ, โมฏฺฐติ.

มุฏฺฐิ = มทฺทเน ขี้ - นวด - กคชี้   ภู.
                  มุณฺฏฺฐติ.

มุณฺธ = ปลายเน หนีไป   ภู.
                  ชาตฺุนี้ มุจฺชิ ชาตฺุก็เรียก.
                  มุณฺธเต โจโร.

มุณฺฑา = เณมทฺทนเมชฺชเน ตัด, ข้ายี้ - ข่มชี้, ปัดกวาด   ภู.
                  ชาตฺุนี้ มุฑฺชิ ชาตฺุก็เรียก
                  มุณฺฑาติ.

[๒๕๗] มุโณ ปติณฺเณ มุตฺโต จุ ปสฺสาเว มุตฺโต จุ สํหเต,
 มุโท หสฺสกีฬาจฺณฺณา- ทเนสุ จุ ตฺ มิสฺสเน. [๔]

กุมาริ มุณฺทิสฺสุ, มุณฺโท สํมาภูิปารุโต.^๑ น มุณฺทเกน
 สมโณ.^๒

เฉโท อีหโล มจฺเฉโท เอว. กัปปทุมะ

[๒๕๗]

มุณ = ปติณฺเณ ปติณฺณายิ การปฏิญญา - รับคำ - ขอมรับ ญ.

มุตฺต = ปสฺสาเว ถ่ายปัสสาวะ ญ.

มุตฺเตติ โหเตติ จ.^๓ มุตฺเตติ ปสฺสวตฺติติ มุตฺตํ = มุตร
 ตสฺส อาสโย มุตฺตาสโย, วตฺติ = กระเพาะปัสสาวะ

มุตฺต = สํหเต รวม - รวบรวม - ประชุม ญ.

มุตฺเตติ มุตฺถยติ, มุตฺถกํ, ภาทฺมมุตฺถกํ = แห้ว

มุตฺถาทิ = หมู - สุกร

มุท = หสฺสกีฬาจฺณฺณาทเนสุ หัวเราะ, เล่น, บด, กิน ญ.

= มิสฺสเน ปะปน - เจือปน ญ.

โมทติ.

สมฺโมทมานา คจฺจนฺติ,^๔ โมโห, มุทา, มุทิตา.

โมทนฺติ เอตายาติ มุทฺทา, สกฺขรฺงฺกุลฺลียกํ = แหวนที่ติดหยก

มุทฺทิกา = แหวน, ลูกองุ่น

๑. ส.ส. ๑๕/๒๔๒, พ.เถร. ๒๖/๓๒๖, พ.ชา. ๒๗/๓๒๕, พ.ชา. ๒๘/๓๒

๒. พ.ธ. ๒๕/๖๗

๓. พ.จริยา. ๓๓/๖๓๓

๔. พ.ชา. ๒๗/๑๒

[๒๕๘] มุโน คุณุหิณาณสุ กิ มุพพิ นเห มุโร ปน,
เวชนมุหิ มุโล โหติ โรปนมุหิ จุราทโก.

ตถา มุคุโก = ถั่วเขียว, ถั่วราชมาส

โมทนุติ กิพนุติ เอตุล อุกาทโยติ มุทฐา, มตุลกั.

มุทติ มุริยติ วา จุณณียตีติ มุฑ, อตุลทุโร, สุขทุฑฑั.

มุทติ ภาฑฑตีติ มจุโน = ปลา

มิสุสนตุล-- โมเทติ โมทยติ ฆเตนนุโน โลโก.

โมทยติ สกุกราทีหิ สัศคุโก ภาฑฑตีติ โมทโก = ขนมัดม,
ก้อนขนม

ในกาลานี้ในบาทที่ ๒ มีอักษรเกินหนึ่งตัว

[๒๕๘]

มุณ = คุณุหิณาณสุ นิงอยู่, ฐั - ครัสฐั

ในอาชยาคตังลอบที่สุดของธาตุเสมอ.*

มุณาติ.

น โมเนน มุณี โหติ.* โย มุณาติ อุกโก โลเก.* โมนั วุจติ
ณานั.* อหั โมเนน โมนิสสุ.* อตุลา' นตุลั เณยขมมุณั วา
ลกขณาทิวเสน มุณาติ ชานาตีติ มุณี.

ธาตุนี้ในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่าเป็น มน ธาตุ, ส่วน มุณ ธาตุ
นั้นไม่มีปรากฏ, ในสัททนีติเป็น "คตียั, ภู. มุณติ."^๕

๑. กจจายน. ๕๑๒, นีติ.สุคต. ๑๐๓๔

๓. พ.พ. ๓๐/๕๕

๒. พ.พ. ๒๕/๖๘, พ.มหา. ๒๕/๖๒, พ.จุพ. c

๔. พ.เดว. ๒๖/๓๒๕

๕. นีติ.ธาตุ. ๑๕๗

[๓๐๐]   มู พนเช ภูกี มูโล ภู ปติฏฐายั จู โรปน-
 เจทโสเช มูโส เถยเย   เมธาตุ ปรีวัตตเน.   [๔]

เจทตถ-- มุสฺสติ วิปกุขั จาตุโร = คนฉลาด

มูหุ = มุจฺฉาเวจิตฺเตสุ หลง, ปราศจากความคิด   ทิ.
 มุยฺหติ.

สมมุยฺหามิ ปมุยฺหามิ   สพุพา มุยฺहनฺติ เม ทิสฺสา,
 สามาวติ มั ตายสฺสุ   ตวณฺจ เม สรณั ภาว.^๑
 สยั มุยฺหติ มุยฺहनฺติ วา สมฺปยุตฺตธมฺมา เอเตนาติ โมโห,
 มุยฺहनฺตตฺตเมว วา โมโห, มุยฺโห. สมมุยฺโห กาลั กโรติ,^๒
 โมมฺโห, มุยฺहनฺติ สตฺตา เอเตนาติ โมโฆ, ตฺจฺจโน.

ในระหว่างนี้ศัพท์นี้ตีเป็น “มฺพ สุขเน, ภู. มุพฺติ.”^๓ ไม่มี
 ปรากฏในกัมภีร์ต้นฉบับ.

[๓๐๐]

มู = พนเช ผูก   ภู.กี.

มวติ มุนาติ จิตฺตฺนฺติ มุนิ. ทำเป็นรัสสะ

มูโค, มูโก = คนไป้

มุคปกฺขชาตกั.^๔

มูล = ปติฏฐายั ตั้ง - ดำรงอยู่   ภู.

= โรปนเจทโสเช ปลุก, ตัด, ชำระ   จ.

๑. ธมฺม.อญ. ๒/.....

๒. วิ.มหา. ๕/๓๒, วิ.ปริ. ๘/๒๘๑,

ที.มหา. ๑๗/๑๐๒, อ.ทุก. ๒๐/๓๕, อ.ปญฺจก. ๒๒/๒๓๔, อ.ทสก. ๒๔/๑๘๔,๓๖๔, พ.อุ. ๒๕/๒๔๘

๓. นีติ.ธาตุ. ๒๖๕

๔. พ.ชา. ๒๘/๑๔๕(ณ), ๑๕๖(ทฺยฺย)

มุลติ คิฏฐติ เอคถ เอเตนาติ วา มุล.

โรปนเจทโสธคถ-- มุลยติ วา สาขาญกราทโย โรเปติ
ชเนตติติ มุล = รากไม้, ทรัพย์ที่เป็นต้นทุน, มุลนักษัตถุณษ
เป็นต้น

มุลยติ เกทาร์ = นา, ทุ่งนา, นาคอน - ไร่

มุลยติ ธณณ = ข้าวเปลือก, ข้าว

ส่วน “เจทโสธคถ” มีเฉพาะในสัททนีติเท่านั้น*

มุล = เถยเย ลัก - ขโมย ฎ.

มุลตติติ มุลโก มุลสิโก มุลสิโก จ = หนู

ทุททิกุโข อโหสิ มุลติ จกขุณิ.^๒

ในสัททนีติเป็น “มุล สุขเน, ฎ.”^๓ ไม่มีปรากฏในสันสกฤต.

เม = ปรีวคตเน แลกเปลี่ยน - หมุนเวียน - วนเวียน ฎ.

เมติ มยติ ธณณ มาสิ ชโน, วินิมโย.

ในสัททนีติยังกล่าวว่า-- เม อาทาน. สุขุมมปิ อดถัม ฐมมณจ

เมติ ฐาเรติ จาติ เมธา, ปลงลา.^๔

๑. นิตฺ.ธาค. ๔๕๗

๒. ที.มหา. ๑๐/๒๑๒

๓. นิตฺ.ธาค. ๒๖๘

๔. นิตฺ.ธาค. ๑๗๕

[๓๐๑]   เมโข ภูมิวิจิตตมฺหิ   เมญฺญ เมโฆ จ อุมฺมเท,
                  เมทธิ วฺงเก เมธ เมธฺ สงฺกเมธาสุ หีสเน.   [๖]

[๓๐๑]

เมฆ = ภูมิวิจิตตมฺหิ ทำเอวให้วิจิตร   ภู.

เมฆ ภูมิวิจิตเต อลนฺติ เมฆลํ = ประคคเอว

สมควรทำวิเคราะห์ว่า-- เมทธิ ภูมิวิจิตตํ กโรตีติ เมฆลํ.

ในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่าเป็น มิ ธาตุ ขล ปัจจัย แม้ในคัมภีร์
 ทางพระศาสนาก็ทำวิเคราะห์ตาม นිරฺตฺตินย ว่า-- เมहनฺตฺส
 ขสฺส มาลา เมฆลา.*

เมญฺญ, เมฆ = อุมฺมเท, อุมฺมาเท เป็นบ้า   ภู.

เมทธิ = วฺงเก คค - โค้ง - งอ   ภู.

เมณฺหาติ กุณฺธิภาวํ กจฺจตีติ เมณฺโฆ, เมณฺหาโก = แพะ

เมธ, เมธ = สงฺกเมธาสุ หีสเน   ติด - ช้อง, ฉลาด - มีปัญญา,
 เปี้ยคเปี้ยน   ภู.

เมธติ, เมธเต ธีโร คุณฺินา.

เมธติ สปรฺริสฺสมเมหิ สงฺกจฺจตีติ สหภาวติ สุขุมฺมปิ อตฺถํ
 รมฺมณฺจ จิปฺปํ คณฺหาติ, มาเรติ จ กิเลเส วา หีสตีติ เมธา
 = ปัญญา

ธา อสฺสตฺถีติ เมธาวิ, วิเสเสน เมธาวิติ เมธิโย เมธิญฺโส.

[๓๐๒]   เมโท เมชาวเร เมโป   คติยํ เมว เสวเน,
 โมกฺโข ภู มุจฺจนเ ภูจฺ   เขปนฺมฺหิ ปวตฺตติ.   [๔]

อิติ มาทิสทวโ จตุราริกสํ.
 อิติ ชทวตถสงฺคเห
 ปวศุคคาทิกษัตวตถกณฺฑโ ท ญฺโ.
 โสพสาริกคิสทานตถชทวโ.

[๓๐๒]

เมท = เมชาวเร จลาต - มีปัญญา, ฆ่า - ทบตี   ภู.
 การที่เอา 'เมท' ชทมาไว้ตอนหลังนี้เพราะประสงค์จะเอาอรรถ
 ของ 'เมธ' ชทรวมอยู่กับ 'เมถ' ชทก่อน.
 เมทติ, เมทเต, เมโท = มั่นขัน
 เมทินี = แผ่นดินใหญ่, มั่น

เมป = คติยํ ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.
 เมว = เสวเน เสพ   ภู.
 โมกฺข = มุจฺจนเ หลุดพ้น   ภู.
 = เขปนฺมฺหิ ชัดไป - ขว้าง - ทิ้ง   ภู.จ.
 โมกฺขติ.
 น เม สมณ โมกฺขสิ.*   โมกฺขนฺติ มารพนฺธนา.๒
 อสฺมี อธิคเตติ โมกฺโข = พระนิพพาน

สุณนตุ สกุกโมกขทำ.*

เขปนตถ-- โมกฺเขติ, โมกฺขยติ, โมกฺโข.

กฺลฺยาณิเมว มุญฺเจยฺย น หิ มุญฺเจยฺย ปาปีกั,

โมกฺโข กฺลฺยาณียา สาธุ มุฑฺวา ตปฺปติ ปาปีกั.๒

กฺลฺยาณึ และ ปาปีกา จัดเป็นอิตถิลิงค์ โดยคล้อยตาม วาจา
ศัพท์

ธาตุทั้งหลายที่มี ม เป็นเบื้องต้น

จำนวน ๑๐๔ ธาตุ

และ

ปวคฺคาทิกธาตุวตฺตถกฺกนฺชา จบ.

[๓๐๔]	ยติ สงุโกเจ จุ ยตี ยโป จุ ยาปนเ ยโก ปริเวสาปริเวเส	วายาเม อา วสีภูเต, เมณุมุหิ ยโม ตุ จุ, ภู ตุ นาส ปวตตติ.	[๕]
-------	--	--	-----

ในศัพท์นิติเป็น “ยต นิการาปกาสสุ, นิปุพฺโพ ปติทาน.”^๑

นียฺยาดนํ ปติรูปกรณน โสธนํ ปตฺยปฺปนฺนจ. ชาติรูปทาสะ
ปตฺยปฺปนํ ปริวตฺตนํ. กัปปทุมะ

ยาเตติ ปฺตฺตํ ปิตา, ยาตยติ เกหํ กหปติ.

นิปุพฺพตฺถ-- นียฺยาเตติ.

รถํ นียฺยาทยิตฺวาน อนโณ เอหิ สารถิ.^๒

ในคัมภีร์ทางพระศาสนาใช้ ท อักษรมีปาฐะเป็น นียฺยาเทติ
ก็มีบ้าง, ส่วนในคัมภีร์โลกียะใช้ ต อักษรทั้งหมด.

นียฺยาตยติ ฐณฺเณน มาสํ โลโก.

[๓๐๔]

ยติ	= สงุโกเจ บุคเบี้ยว ชาตินี้ ынต ชาติก็เรียก. ยนเตติ ынตยติ มนฺเตน สปปิ ชงฺคฺลโก = หมอง เตลยนฺตํ ยถา จกุกํ, เอวํ กมฺปติ เมทนี.”	จ.
ยตี	= วายาเม พายาเม = ถ้ามี่ อา เป็นบทหน้า วสีภูเต เป็นความชำนาญ	ภู. จ.

ยตเต โมกขายาติ ยติ = ภิกษุ

อายตตีติ อายตโต, อธิโน, เกรยตตํ ปาติโมกข์.

มลากายตนวาเจย.

อาปฺพุพฺพตฺถ-- อาคนฺตฺวา ยตฺนฺติ อุตฺสาหฺนฺติ เอตฺถาติ อายตฺนํ

= ที่ตั้ง - ที่ดำรง, จักขายตนะเป็นต้น

ในบทนี้แม้จะมี อา เป็นบทหน้าก็จริง แต่ วายามตฺถ ก็ไม่
เสียไป

ยป = ยापเน ยังชีวิตให้เป็นไป

จ.

ยลฺยจฺสส ญฺลฺยชเต มาตา อนฺนํ ปานญจ โภชนํ,

เตน โส ตตฺถ ยापเตี มาตฺตฺถุจฺจิกโต นโร.^๑

เตน ฉพฺพคฺโค ยापเตี.^๒ ปจฺจุปฺปนฺเนน ยापมิ.^๓ โย โรโค

ยาปฺโย อยาปฺโย จ น โหติ โส ยาปฺยโรโค.^๔ ยาปฺยโยตี วิย

ตปฺปจฺยํ.^๕

ในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่าเป็น ยา ธาตุ ส่วน ยป ธาตุนี้ไม่มี.

ยภ = เมถุนมฺหิ เสพเมถุน - ประกอบกรรมเป็นคู่ ๆ

ภ.

ภยติ ยฺวา ยฺวติ.

บทว่า อภฺโกส^๖ ใน โอมสฺวาทสฺสิกขาบท และ วา ศัพท์ใน

“ยมกาเรน วา ภกาเรน วา”^๖ เป็น สมุจฺยตฺถ คังนํ ถ้า

ประกอบ ย กับ ภ เข้าด้วยกันจะมีรูปเป็น ยภ บ่งบอกถึง

เมถุนตฺถ ว่าโดยสรุปรทั้ง ย และ ภ ได้แก่ “การดำ”

ยม = ปรีเวสาปรีเวเส เลี้ยงดู, ไม่เลี้ยงดู

จ.

๑. ต.ศ. ๑๕/๒๘๖

๒. วิ.มท. ๔/๒๐

๓. พ.ชา. ๒๘/๑๖๗

๔. วิตุทฺธิ. ฎี. ๑/๕๑

๕. วิตุทฺธิ. ๑/๔๑

๖. วิ.มท. ๒/๑๒๕

[๓๐๕] ยมฺ วีรติยํ อหฺ ตุ ทิมฺภาวเ นิ นิจฺฉย-
 วเตสฺ อุ ตฺ วายาเม สํ ตฺ อินฺทฺริยนิคฺคเห. [๑]

[๓๐๕]

ยมฺ = วีรติยํ งดเว้น ภู.
 = ถ้ามี อหฺ เป็นบทหน้า ทิมฺภาวเ เป็นของยาว
 = ถ้ามี นิ เป็นบทหน้า นิจฺฉยวเตสฺ คัดสิน - วินิจฉัย, ประพฤติ
 = ถ้ามี อุ เป็นบทหน้า วายาเม ความพยายาม
 = ถ้ามี สํ เป็นบทหน้า อินฺทฺริยนิคฺคเห การข่มอินทรีย์มีจักขุ
 เป็นต้น = สํรวม

วี ในคาถาเป็นที่ชะตามอำนาจของฉันทลักษณะ.

ยมติ, ยจฺฉติ, ยมิตฺวา, ยโม.

อหฺีสา สจฺจวจฺนํ พุทฺทมฺจริยกุกฺกตา,
 อตุเลยมิตฺติ ปญฺเจเต ยมขุยานิ วตานิ จ.

ยาโม, ยโต, ยติ.

อาปฺพุพฺพตฺถ-- อายมฺติ, อายจฺฉติ, ปาทมายจฺฉติ = ประพรม,
 โปรย

ปิฎฺฐิ เม อากิลา ยติ.* ตมฺหํ อายมิสฺสามิ, อายาโม, อายโต.
 จนฺทภาคา นาม นทฺติ โยชนํ อายาเมน.

นิปฺพุพฺพตฺถ-- นียจฺฉติ, นียมฺติ.

นียโม เกน ลงฺฆยเต, นียตปฺปโยชนํ, อนียตา ธมฺมา,^๒ นียติ-

อุลโลเกตวา ขนฺติ เอตฺถาติ อฺยฺยานํ = สวณ

อุถ อฺยฺยานํ = ของขัณฺฑ, เครื่องบรรณาการ

อายาติ = ย่อมมา

อปฺยาติ = ย่อมหลีกเลี่ยงไป

อฺยฺยาติ = ย่อมรบ

นฺยฺยาติ = ย่อมออกไป

นฺยฺยตีติ นฺยฺยานียา, เตยฺเว นฺยฺยานิกา ฐมา, ปรียาโย,
ยายนฺตมนฺยฺยาติ.

ยาจ = ยาเจ ขอ - อ้อนวอน ฎ.

ยาจติ นาคํ มณฺี พุราหุมนฺเ.

ยาจโก อปฺปิโย โหติ ยาจํ อทฺทมปฺปิโย.

ตสฺมาหํ ตํ น ยาจามิ มา เม วิทฺเตสนา อหุ.

อายาจนํ = การอ้อนวอน - การขอโทษ - ขอร้อง

ยฺ = มิสฺสคคฺยํ ปะปน - เจือปน, ไป - ถึง - บรรลุ ฎ.

= นินฺเท นินทา - ตีเตียน ฎ.

= พนฺธิ พนฺธฺ ฆูก (ที่มีรูปเป็น พนฺธิ เพราะแปลง เอ เป็น อิ
ตามอำนาจของฉันทลักษณ์)

ก.

โยติ, ยวติ.

อายวนฺติ มิสฺสีภวนฺติ สคฺตา เอตฺนาติ อายฺ, อายวนฺติ

อากจฺจนฺติ ปวตฺตฺนฺติ รูปรูปรฐมา ตสฺมี สตีติ วา อายฺ,

ชีวิตฺนฺทฺริยํ. ยวนฺติ มิสฺสกา โหนฺติ สคฺตา เอตฺถาติ โยนิ =

กำเนิด

ทวาปรสฺส จตุสฏฺฐิสทสฺสธาธิกาณิ อฏฺฐวสฺสลฺกฺขานิ.
(ทวาปรยฺกฺ มีอายุประมาณ ๘๖๔,๐๐๐ ปีของมนุษย์)

กลิสฺส พาศฺตีสสทสฺสธาธิกาณิ จตฺตาริ วสฺสลฺกฺขานิ.*
(กลียุค มีอายุประมาณ ๔๓๒,๐๐๐ ปีของมนุษย์)

ส่วน “ยุคธมฺ” ในยุคเหล่านั้นในคัมภีร์โลกิยะมีกล่าวไว้
เป็นอันมาก เช่น--

ฉานํ ปรี คุรตฺยฺเค	เตรตฺยํ ฌาณมทฺธโร,
ทวาปเร ยลฺลเมวาทุ	ทานเมกํ กลียุเค.
คุรเต ธมฺโม จตฺปฺปาโท	สพฺพธมฺมรตา ชนา,
วณฺณสมาจารรตา	ตโปตปฺรายนฺนา.
นารายณฺจจนปฺรา	โสภพฺยาธิววิชฺชิตา,
สจฺจโศตฺตภาสฺสโน สพฺเพ	สทฺยา ทิฆชีวิโน.
ชนธณฺณาทิสฺมปฺนนา	หีสาทมฺภววิชฺชิตา,
ปโรปการิโน เจว	สพฺพสฺตถฺวิทา ตถา.
เตรตฺยฺเค สมายเต	ธมฺโม ปาทฺนตํ กโต,
อปฺปเกฺลसानฺวิตา โลกา	เกจิ เกจิ ทยาสยา.
เตรตฺยฺกฺสฺสาวसानเ	ทวาปรยฺกฺอากเต,
ทฺวิปฺปาโท ภาเว ธมฺโม	สุขทฺกฺขานฺวิตา นรา.
เกจิ เกจิ ปาปฺรตา	เกจิ ธมฺมรตา ตถา,
เกจิ เกจิ คุณฺหีนา	เกจิ เกจิ มหาคุณฺหา.
สมายาเต กลียุเค	สพฺพปาเปกมฺนฺทิเร,
เอกปฺปาโท ภาเว ธมฺโม	สพฺเพ ปาปฺรตา ชนา.

ขตฺติยา พุราหุณฺณา เวสฺสา	สุทฺธา ปาปฺปฺรายณา,
นิชาจารวิหีนา จ	ภวิสฺสนฺติ กลีเยเก.
ปทสฺสนฺตฺยฺปการีนํ	ทานานิ สกลา ชนา,
ปโรกฺขนินทกาทฺรฺรา	สมมุขปฺปิยวาทีโน.
ปเรสํ สิริหีสกา	มิจฺฉาวจนภาสีโน,
ภวิสฺสนฺติ กลี วิปฺปา	ปฺรวิตฺตาทิลาสีโน.
อิโณปชีวินฺ โจนฺ เจว	ภวิสฺสนฺติ กลีเยเก,
ถีชิตา ปฺริสา สพฺเพ	ถิโยปฺยจฺจนตฺตจฺจลา.
ตสฺมี ชนา กามิโนปฺ	สทา กฏฺกภาสีโน,
ทสฺสุกฺกฺชา ชนปทา	เทวาปาสณฺนทฺตฺติตา.
ราชาโน จ ปชาภกฺขา	สีโสณฺทรปฺรา ทฺวิชา,
อพฺพตา วฏฺฐ อโสจา	ภิกฺขโว จ กุพฺมุพีโน.
ตปฺสฺสีโน คามวาสา	นฺยาสีโน นิจฺจโลลฺุปา,
รสฺสกาเยา มหาหารา	เจรามาโยรฺุสาหฺสา.
สุทฺธา ปตฺติคฺคหิสฺสนฺติ	ตโปเวโสปชีวินฺ,
อุพฺพิคฺคาจานลฺงการา	ปฺิสาจสฺทิสฺสา ปฺชา.
กลี ยาสุสนฺติ นิพฺพตฺตา	อุตฺตมา อวินี จ ตํ,
นีจา จ ธนสมฺปนฺนา	ยาสุสนฺตฺยฺจฺจปทํ ปตฺติ.

ดั่งนี้เป็นต้น.

ยฺจฺฉ	=	ปมาเท ประมาท	ฎ.
ยฺช	=	อุสฺสเห อุตฺสาหะ - พยายาม.	ฐ.
	=	สมาธิมฺหิ ตັังใจ - ตັังมัน	ฑิ.
	=	นินฺเท นินทา	ฎ.
	=	พฺนฺธนโยชเน ผูก, ประกอบ	ฎ.จ.

[๓๐๘]   ยุโต ทิตฺยํ ยุโร ภูทิจิ   ยุทุเช ยุโป ทิ โมหเน,
 ยุโส ภคฺยํ ยูโส วเช   เยโส ปยตเน ลียา,
 โยโฏ โยโท จ สมฺพนุเช จตุวิสติ ยาทิกา.   [๘]

โย หเว ททโร โย ภิกขุ. บุลฺลชติ พุทฺธสาสเน,* อนุบูลฺลชติ,
 โยโค, นิโยโค, อนุโยควคฺคํ = วัตรของการสอบสวน, เชื้ออก
 ปโยโค, ปโยชนํ โยคี, โยคินี.

สมาริตฺต-- อวสฺสํ กาคฺคํ บุชฺชติ อุปลุชฺชตีติ โยโค, วีริยํ.

พฺนุชนโยชนคฺค-- โยชยเต, โยชติ, โยชยติ.

รณํ โยเชหิ สารถิ. สํโยเชติ, สํโยชนํ, ทสฺสํโยชนานิ, ตตฺตรายํ
 โยชนา, ปโยชนา = ประโยชนํ

ในศัพท์นิตินี้เป็น “ยุฏฺ สํสคฺเค, จ.”^๒ ไม่มีปรากฏในสันสกฤต.

[๓๐๘]

ยุต   =   ทิตฺยํ   สว่าง - รุ่งเรือง   ภู.
 ยุช   =   ยุทุเช   รบ - ทำสงคราม   ภู.ท.
           โยชติ.
 โยเชถ มารํ ปญฺญาเวเรน,* บุชฺชติ, อุชฺชณฺปุรี, โยโร, ยุทุชฺ.
 จรณเ อายุโร ยสฺสาติ จรณายุโร = ไม้
 ยุป   =   โมหเน   หลง - ลืม   ทิ.
           ยุปฺปติ.

๖-ปวงคฤคาทิกธาตุวตถกณฺฑ

๓๓๙

ยฺส	=	ภคฺยํ รัปไซ้	ญ.
ยฺส	=	วธ ฆ่า - เป็ยคเป็ยน	ญ.
		ยฺสติ, ยฺโส = น้ำถ้วเจ็ยวตัม เป็ยตัน	
ยส	=	ปยคเน พยายาม	ญ.
โยญ, โยท	=	สมพนฺธ เก็ยวเน็อง - ผูกพัน	ญ.
		โยญติ โยทติ กญฺจํ วทฺธิ, กทาสลฺหุพฺพหา.	

ธาตุทั้งหลายที่มี ย เป็นเบื้องต้น
จำนวน ๒๔ ธาตุ จบ.

.....

[ร]

[๓๐๕] รโก จู สาทปตฺตีสู รกุโข ปาเล รโฆ รจิ,
คเต รโก จู อสฺสาท- ปตฺตีสู รกิ สปปเน. ๒๖

[๓๐๕]

รก = สาทปตฺตีสู สบายใจ - เพลิดเพลินใจ, ถึง จ.
รากติ โมทกํ พาลโก, รากยติ.

รกฺข = ปาเล รักษา - ป้องกัน ก.
รกฺขติ.
รกฺขเยยฺย นํ สุรกฺขิตฺ,* ลีลํ รกฺขิตฺ เทวทตฺโต, รกฺขา-
วรมกฺขติ.

รข, รจิ = คเต ไป - ถึง - บรรลุ ก.
รขติ, รงฺขติ.

รก = อสฺสาทปตฺตีสู สบายใจ - เพลิดเพลินใจ, ถึง จ.

รกิ = สปปเน ไป ก.
รงฺกติ รงฺโก = มหฺรสป
กฺขํ ปถวียํ รงฺกตฺติ กุรงฺโก, หริณมิโก มิคมตฺโต จ.
ในพระไตรปิฎกมีปาฐะเพี้ยนไปเป็น กุรงฺก."

[๓๑๐]	รค สงฺกายํ รมิ ภู รโจ จู กรณเ รนฺโซ	คตฺยํ จู ตู ทิตฺตฺยํ, ราเค ปวตฺตเต ทิฏฺ.	[๔]
-------	--	---	-----

[๓๑๐]

รค	= สงฺกายํ สงสฺย รคยติ, รคติ วา.	ภู.
รมิ	= คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ = ทิตฺตฺยํ สว่าง - รุ่งเรือง รงฺฆติ. ทิตฺตฺตฺถ-- รงฺฆยติ. ในศัพท์นี้ตีเป็น "รมิ คตฺยกฺเขเป, อากาสํ รงฺฆติ"	ภู. จู.
รจ	= กรณเ ทำ - จัดแจง รเจติ. รยิสฺสามิ วนฺณนํ, รจนา.	จู.
รนฺช	= ราเค กำหนด - ย่อม (ด้วยรากะ) รชฺชตีติ ราโค, โส วิรชฺชติ เอตฺถาติ วิราโค = พระนิพพาน ฉทฺวาราชิปฺติ ราชา รชฺชมาโน รชิสฺสโร, อรชฺชํ วิโรช โหติ รชฺชํ พาโลติ วุจฺจติ. ^๒ สมฺมาภูโจ นีรชฺชติ = ย่อมสลัดออกไป โรช = รุสี, ละออง ภิกฺขุ จีวรํ รชติ, รูปาทีสุ รณฺชติ, รชนํ, รชตํ, รชโก. จตฺตฺหิ	ทิ.ภู.

[๓๑๑]

รชि วิชฺชนเ รโฏ จ
 รโส จ กถเน รชि,
 หีสนมฺหิ รโณ สทฺท-
 กตีสฺสุ รท อุกฺขเน.

[๖]

สงฺกหวัตตฺถุหิ รฏฺฐํ รณฺเชตฺตีติ ราชา.

[๓๑๑]

- รชि = วิชฺชนเ เจาะ - ทำลาย ฦ.
 นาโค ฦมี ทนฺเตหิ รณฺชติ, อารณฺชติ, ตถาคตรณฺชติ.*
- รฏ, รธ = กถเน กล่าว - พูด ฦ.
 รชิ = หีสนมฺหิ เบียดเบียน ฦ.
 รณฺชตฺตีติ รณฺโช, รุตฺโต. รณฺชฺยเตติ รณฺชา, วิ วา.
- รณ = สทฺทกตีสฺสุ ทำเสียง - ออกเสียง, ไป - ถึง - บรรลุ ฦ.
 รณติ, รณนฺติ กมฺมนฺติ เอเตหิติ รณา.
 รณสทฺโท กิเลเส จ ยฺทุเร จุณฺณวิจุณฺณเน.๒
- รท = อุกฺขเน แทง - ขุด - เจาะ ฦ.
 รทตฺตีติ รทโน รโท จ, ทนฺโต.

[๓๑๓] รโภ รากสุเส อา หีสา- วายาเม รภิ สทฺทเน,
 รมุ กิพายํ รโย ตุ คติยํ สมฺปวตฺตติ. [๔]

[๓๑๓]

- รภ = รากสุเส พยายาม - ทำไปโดยไม่ได้ใคร่ครวญ ฎ.
 = ถ้ามี อา เป็นบทหน้า หีสาวายาเม เบียดเบียน - ทำลาย,
 พยายาม ฎ.
 รภติ.
 อาปุพฺพตฺต-- อารภติ, อารภฺนโต.
 อารทฺธํ เม วีริยํ,* อนารมฺภํ สปริกฺกมฺนํ, สารมฺภ เจ
 ภิกฺขุ,** ภูตคามพิชคามสมารมฺภา ปติวิโรโต,** อารมฺภโก วีริเย
 กมฺเม, อาทิกมฺเม วิโกปเน.๔
 ในคัมภีร์โลกียะ และ อภิธาน ล้วนใช้ ม สังโยคดังกล่าวมา
 แล้วทั้งสิ้น ส่วนในสัททนีติตัดสินใช้เป็น พ สังโยค.
 อุทาหรณ์ในประโยคกรรม จะมีรูปเป็น-- “อารทุกเต โยคินา
 โยคา.”
- รภิ = สทฺทเน ทำเสียง - ออกเสียง ฎ.
 รมฺภเต.
- รมุ = กิพายํ เล่น ฎ.
 รมติ.

๑. วิ.มหาวิ. ๑/๕

๒. วิ.มหาวิ. ๑/๒๕๘,๓๑๕

๓. ที.ที. ๕/๖,๘๔, ม.มูถ. ๑๒/๓๐๖

๔. ธาน. ๘๕๒-กาถา

[๓๑๔]   รโส ภู สทฺทหानीสุ   ภูจฺว'สฺสาทสิเนหเน,
 รโห ภู ปาทาเน ภูจ   จาคมฺหิ รหฺโท รเว.   [๓]

อุมฺมาทนฺตฺยา รมิตฺวาน,* รตฺวาน, รติ, อารตี วิรตี ปาปา,^๒
 ตทารมฺมณฺ, เวรมณฺ, วิรมณฺ, รมนฺติ เอตฺถาติ รณฺชา, วิชฺวา.
 รมนฺติ เอตฺถ สปฺปาทโยติ รนฺธฺ, ฉิทฺทฺ, รมนฺติ เอเตนาติ รโธ,
 สนฺทโน, ตถา รตนฺ, มณฺโอาทิ หตฺถมตฺตฺยจ.

รย = คติยฺ ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.
 ตถา รยติ, รยนฺ ชวนฺ รโย, เวโค.

[๓๑๕]

รส = สทฺทหानीสุ ทำเสียง - ออกเสียง, เสื่อม   ภู.
 = อสฺสาทสิเนหเน สบายใจ - เฟลิดเฟลินใจ, ติดใจ - ชอบใจ   ภู.จ.
 รสติ.

เกริโย สพฺพา วชฺชนฺตฺ วิณา สพฺพา รสนฺตฺ ตา.^๓

น เหว ติฏฺฐํ นาสินฺ   น สยานํ น ปนฺถกฺ.

ยาว พฺยาติ นิมนฺิสติ   ตตฺราปี รสติพฺโย.^๔

อสฺสาทสิเนหตฺถ-- รสนฺติ นํ สตฺตาติ รโส, มรฺุราทิ.

มรฺุ รเสติ รสนา = ลิน

รสฺยเต อสฺสาทฺยเตติ รโส, มรฺุราทิ = (รส) หวานเป็นต้น

รสติ สิเนหติ เอเตนาติ รโส, สิเนโห = ความเส่นหา - ติดใจ

- ชอบใจ

๑. พ.ช. ๒๘/๑๔

๒. พ.พ. ๒๕/๔, พ.ศ. ๒๕/๔๒๒

๓. พ.อ. ๓๒/๖

๔. พ.ช. ๒๗/๑๔๖

[๓๑๖]   ราโธ สุวา นิปฺผาทเน ทิ สิทธิยํ อา ตฺ โตสเน,
 อปฺปุพฺโพ ปทุณฺณมฺหิ   ราโธ สทฺเท ปวตฺตติ.   [๒]

[๓๑๖]

ราธ = นิปฺผาทเน ให้สำเร็จ   ๙.
 = สิทธิยํ สำเร็จ   ทิ.
 = ถ้ามี อา เป็นบทหน้า โตสเน ความยินดี
 = ถ้ามี อป เป็นบทหน้า ปทุณฺณมฺหิ การปทุษร้าย, ความผิด
 อนุญํ ราชูณาคิ, ราโธ.
 สิทธิคฺคต-- นิจฺจํ รชฺชติ สิริยา.
 อปฺปุพฺพคฺคต-- อารชฺชติ.
 อาราโธหํ รมฺโณ, อาราธมิ สกํ จิตฺตํ,* อาราธยีสฺส วัต เม
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ,** อารทฺธจิตฺโต.**
 อปฺปุพฺพคฺคต-- อปรชฺชติ.
 กุยาหํ อยุยานํ อปรชฺชามิ,** อปราโธ.
 ราธ = สทฺเท ทำเสียง - ออกเสียง   ๑๐.
 รสติ นาทตีติ ราสโก, คทฺธโร = ลา

[๓๑๗]	ริ คตฺยํ ริชि ริคิ จ	ริโจ รุ ริณฺจนเน จุญ,	
	โยคಾಯเค ริโผ ทาน-	ยฺยทฺชนินฺทาทฺตฺติพฺพเช.	[๕]
[๓๑๘]	ริปฺโผ วเช ริพิ คตฺยํ	ริโก รเว ริโส คติ,	
	หีสาสฺ ริโห หีสายํ	วตฺตตีติ ปกาตีโต.	[๕]

[๓๑๗]

ริ, ริชิ, ริคิ	= คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ	ญ.
	ริติ, เรติ, รยติ, เรณฺ, รโย.	
	ริงฺขติ, ริงฺคติ.	
ริจ	= ริณฺจนเน อาเจียน	จ.
	= โยคಾಯเค ประกอบ, ไม่ประกอบ	จ.ญ.
	ริณฺจติ, วิริณฺจติ, วิเรโก, อุทฺธํ วิเรจฺนํ, อโห วิเรจฺนํ,	
	ริณฺจติ ปติสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส, ริณฺจฺนฺติ อุทฺทเทสํ.	
	โยคಾಯคตฺถ-- เรเจติ, เรจยติ.	
	เรจติ, ริคฺตฺมฺญฺจฺจฺจ, อติริคฺตํ, อติเรโก, พฺยติเรโก.	
วิม	= ทานยฺยทฺชนินฺทาทฺตฺติพฺพเช ให้, รม, นินทา, สรรเสริณฺ, ฆ่า	ญ.
	ริพฺติ, เรโผ = ร อักษรเป็นต้น	

[๓๑๘]

ริปฺผ	= วเช ฆ่า - เบียดเบี่ยน	ญ.
	ริปฺผติ.	
ริพิ	= คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ	ญ.
	ริมฺพติ.	
ริภ	= รเว ร้อง	ญ.

[๓๑๕]   ธี ภู ปสฺสวสนฺตाने   ธี วรฺชาจิกฺขณฺเนสฺส ทิ,
 ปคฺขมเร ภูทึ คคฺติยํ   ธีโร คคฺหมสฺสวเร.   [๒]

ริภติ.

ริส = คคฺติหีสาสฺส ไป - ถึง - บรรลุ, เบียดเบียน   ภู.
 ภู วุจฺจติ นิรโย, ตํ เรสฺสติ กจฺมตีติ ภูริโส.
 ริสติ, ริโ = ความชั่วร้าย

ริห = หีสายํ เบียดเบียน   ภู.
 เรหติ.

[๓๑๕]

ธี = ปสฺสวสนฺตाने แผ่ไป, สืบเนื่อง - ต่อเนื่อง   ภู.
 = วรฺชาจิกฺขณฺเนสฺส ฆ่า - เบียดเบียน, พุด   ฑี.
 = ปคฺขมเร ไหลออก   ทิ.
 = คคฺติยํ ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.ฑี.

เรติ ปสฺสวสฺสวติ วิตฺถวาเรตีติ วา เรณฺ, ริโ = ฐี

วรฺชาจิกฺขณฺตคฺค-- ธีณาติ. แปลง น เป็น ณ

ธีติ = ทองเหลือง, ปัสสาวะ, ขี้เหล็ก, ลำดับ เป็นต้น

ภคฺคธีติ* = หักลำดับ

ปคฺขมเรตคฺค-- ธียติ ธีโณ = การไหลออก, รั่ว

กตคฺค-- ธีติ ธีณาติ กจฺมตีติ เรณฺ = ผง, ละออง

ผารุสสตุล— รุกฺเขติ, รุกฺขยติ, รุกฺโข.

รุกฺขเกโส สมโณ, ยํ ปาปํ อติรุกฺขวาโจ.

รฺจ = ทิตฺติปีติสุ สว่าง - รุ่งเรือง, ยินดี ฎ.

= ถ้ามี่ อา เป็นบทหน้า เทสเน กล่าว - แสดง

โรจติ.

สมณฺสสุ โรจเต สจฺจ,* จนฺโท วิโรจติ, เวโรจโน,^๒ โรจติ

อนนํ พุกฺกขิตฺตุ.

ในประโยคกรรมจะมีรูปเป็น-- รุจฺจติ สํมฺสฺส, คมนํ มยฺหํ
รุจฺจติ,^๓ น เม รุจฺจติ ภทฺทํ โว, อุลฺลทฺสสาภิเสจฺจณํ.^๔

อาปุพฺพตุล-- อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว.^๕

ในศัพท์นี้ติกล่าวว่า “คมนํ มยฺหํ รุจฺจติ” เป็นต้นเป็น ทิวาทิ-
กณิกะ, ส่วน “มยฺหํ” เป็น สมฺปทาน.^๖ แม้ “กึ นฺ ชาตี
น โรเจสิ”^๗ ท่านก็กล่าวว่าเป็น จุราติกณิกะ,^๖ เมื่อไม่มี
“น โรจยติ” เป็นต้นก็สมควรกล่าวว่า เป็นภูวาทิกณิกะเหมือน
“วเทติ, วเทตุ” เป็นต้น ส่วนในคัมภีร์ต้นฉบับนั้นเป็นภูวาทิ-
กณิกะเพียงอย่างเดียว ตามมตินี้ต้องแปล “อาโรจยามิ = จะ
ให้ยินดี ”

เพราะมีบทบาทที่ว่า “กาลํ อาโรจาเปสิ ” เป็นหลักอ้าง จึงรู้
ได้ว่า “อาโรจยามิ ใน อาจิกฺขณตุล เป็นจุราติกณิกะ ” นี้เป็น
มติที่ถูกต้องที่สุด

๑. กคจฺจายน. ๒๗๖-สุตฺเต

๔. พ.ช. ๒๗/๑๐๕

๒. ส.ส. ๑๕/๖๖

๕. ม.ม. ๑๒/๔๓๘

๗. ส.ส. ๑๕/๑๘๒

๓. พ.ช. ๒๘/๔๓๐

๖. นีติ.ธาตุ. ๔๖

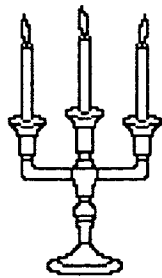
[๓๒๑]

รุโซ ภูจ ภณชเน ทิ
โรเค รุโณ จ โรสเน,
ภู วิมาเต จุญ ทิตยั
รุฎิ เถยเย ปวตตติ.

[๓]

[๓๒๑]

- รุช = ภณชเน ทำลาย - ย่ำยี ภู.จ.
 = โรเค เป็นโรค - เจ็บป่วย - เสียคแห่ง ทิ.
 รุชติ, โรชยติ.
 โรคคต-- ภณชติ องคมุงคานีติ โรโค, พุยาธิ = ความเจ็บ
 ป่วย
 กคต ภนเต รุชชติ.
- รุฎิ = โรสเน โกรธ - เคือง จ.
 = วิมาเต ลำบาก - เหน็ดเหนื่อย ภู.
 = ทิตยั สว่าง - รุ่งเรือง จ.ภู.
- รุฎิ = เถยเย ลัก - ขโมย ภู.
 โรฎยติ, โรฎติ, รุณฎติ.

[๓๒๒]	รฎฺฐโง วิมาโตปฺมาเต คฺคิเตยฺเยสุ ภวติ	รฎฺฐิ อาลสฺยขณฺชน- รุโห อสฺสุวิโมจเน.	[๓]
-------	--	--	-----

[๓๒๒]

รฎฺฐ = วิมาโตปฺมาเต ลำบาก - เหน็ดเหนื่อย, ทรมาน ฎ.
โรฎฺฐเต.
โรฎฺฐติ โลกํ โสโก.

รฎฺฐิ = อาลสฺยขณฺชนคฺคิเตยฺเยสุ เกียจกร้าน, ขาเขยง, ไป - ถึง - ฎ.
บรรลุ, ลัก - ขโมย
รณฺฐติ.

รฎฺฐ = อสฺสุวิโมจเน หลั่งน้ำตา - ร้องไห้ ฎ.
รฎฺฐติ, โรฎฺฐติ, รณฺฐํ, รฎฺฐโท = รฎฺฐทเทพ, รฎฺฐทเทวดา
ยสฺส อสฺสมุโข โรหํ, วิปากํ ปติเสวติ.*

มตํ วา อมฺม โรทฺหนติ โย วา ชีวํ น ทิสฺสติ,
ชีวนตํ อมฺม ปสฺสนติ กสฺมา มํ อมฺม โรทฺสิ.๒

รฎฺฐ ชาตินี้เป็นได้ทั้งอักษัมมะและสักษัมมะ กล่าวคือ-- ถ้า
เป็นการร้องไห้ธรรมดาจัดเป็นอักษัมมะ ถ้าเป็น “อูหาน-
วิสิญฺจโรทฺน” จัดเป็นสักษัมมะ แม้ในมัชฌิมปิณฑาสฎฺฐีกา
ในการพรรณนาอรรถกถาของกุกกุรวตฺสูตรคือ--

[๓๒๓]   รุโธ รุ อวเร พฺยา'นุ   ทิว วิโรธอิจฺจน,
 รูปไป ทิ รูปไปเน รุภิ   อูปปีพนนิวารณ.   [๓]

นาหิ ฆนเต เอตํ โรทามิตฺติ,* เอตํ ภควโต พฺยากรณํ น
 โรทามิ น ปริเทวามิ น อนุตฺตุนามิตฺติ เอวํ สกมฺมก-
 วเสนตฺถโถ เวทิตพฺโพ, น อสฺสุมฺลจนมตฺเตน.๒

ก็มีพรรณนาไว้ว่า--

ยถา สกมฺมกา ธาตุสทฺธา อตฺถวิเสสวเสน อกมฺมกา
 โหนติ ยถา วิพฺพุโธ ปฺริโส, วิพฺพุโธ กมลสณฺฑิตฺติ. เอวํ
 อตฺถวิเสสวเสน อกมฺมกาปิ สกมฺมกา โหนตฺติ ทสฺเสตฺถํ น
 ปริเทวามิ น อนุตฺตุนามิตฺติ อาห. อนุตฺตุนสทฺโท หิ
 สกมฺมกวเสน ปยุชฺชติ ปุรณานิ อนุตฺตุนนฺตฺติอาทิสฺสู."

[๓๒๓]

รุธ = อวเร ปิคกัณ - กิดขวาง - ห้าม   รุ.
 = ถ้ามี่ วิ, อนุ เป็นบทหน้า วิโรธอิจฺจน คัดค้าน - ขัดแย้ง
 ปรารธนา
 รุณฺธติ, รุณฺธิตฺติ, รุณฺธิตฺติ, รุณฺธติ, รุณฺธิตฺติ.
 รุณฺธติ คมนํ อวเรตฺติ โรโธ, จารโก = ที่คุมขัง, เรือนจำ, คุก
 โอโรโธ = นางสนม
 ยถา อริทฺติ ปฺริรุโธ = ถูกล้อม, ถูกกักบริเวณ
 รุณฺธติ เอตาชาติ รชฺช, โยตฺตํ = เชือก

ชีวิติ รุขตติ รุขริ, โลหิติ = เลือด

ธาตุนี้ในสัททนีติกกล่าวว่าเป็น รุขิ ธาตุ^๑ ถึงอย่างนั้นก็หา
ประโยชน์อะไรมิได้

วิอนุพุพุด-- วิรุขตติ, วิโรโร = กัดค้ำ, ขัดแย้ง, เป็น
ปฏิปักษ์, ตรงข้าม, ยินร้าย

อนุรุขตติ ปณิติ ปณิติ กามตติ อนุรุทโร, โสอุปนุณิ ลากิ
อนุรุขตติ, อลาเภ ปติวิรุขตติ,^๒

อนุโรโร = รัก, ชอบ, ยินดี

รูป = รูปปนเน เสื่อม - วอดวาย - กำเริบ - เบียดเบียน - กระทบ
กระทั่ง

ทิ.

สี่ตุนหาทิวโรธิปัจเจยหิ รูปปติ กุปปติ ปิพิยตติ วา รูปิ -
ทำเป็นที่ณะ

ในคัมภีร์โลกียะเป็น สกมมุตต ว่า-- รูป วิโมห, ทิ. สกมมก.
วิโมโห, อากูลี กรณิ, รูปปติ โลกิ โสโก.

รุภิ = อุปปีพนนิวารณเ ย่ายี้, ห้ำม

ภู.

รมภตติ, สนุณิรุทโร, ปาทสส สนุณิรมภณิ.

[๓๒๔]   รุโส ภู หีสาย จุฑิ   โกเช รุโห ตู ชายเน,
 อปุพุโพ อโรหณมุหิ   อวปุพุโพ ตู โอนเต.   [๒]

[๓๒๔]

รุส   =   หีสาย   เบียดเบียน   ภู.
          =   โกเช   โกรธ - เคือง   จุ.ที.
 รุสติ.

โรสติ วาจา น จ เทติ   ตัม ชณฺวา วสโล อิติ,^๑
 หนฺดา ลภติ หนฺตารํ ๗เป๗โรเสตารณฺจ โรสโก.^๒

โกธตถ-- รสยติ, รุสฺสติ ภจฺจสฺส ภูปาโล.

รุห   =   ชายเน   เกิด - งอกขึ้น   ภู.
          =   ถ้ามี่   อา   เป็นบทหน้า   อโรหณมุหิ   การขึ้น
          =   ถ้ามี่   อว   เป็นบทหน้า   โอนเต   โนมฺลง

ในคัมภีร์ต้นฉบับเป็น “รุห ชนฺมุณีปาตุภาเว” แต่ศัพท์นี้ตี
 ปริวรรตปาฐะผิดไปเป็น “จมนฺมุณี ปาตุภาเว”^๓ เมื่อปาฐะ
 ผิดความหมายก็ย่อมเพี้ยนตามไปด้วย ก็ต้องแปลว่า “ความ
 มีปรากฏ แห่งหน่ง”

ในคัมภีร์ต้นฉบับพรรณนาไว้ว่า ‘ชนฺมุ’ ศัพท์มีความหมายว่า
 ‘การเกิด’ ‘ปาตุภาเว’ ศัพท์มีความหมายว่า ‘ความปรากฏ’
 อีกนัยหนึ่งก็แปลเหมือนกันอย่างนี้.

รุหตีติ รุกฺโข = ต้นไม้

[๓๒๕]   รูโป จ รูปรณ   นิ สรูปสฺส อุตฺตยํ,
                 รูโส ฐฺลยาทิมิสฺเส จ   เร สทฺเท เรก สฺสเย.   [๔]

ตถา รุหนฺโต = ราชสีห์ชื่อรุหนฺตะ

รุหิตํ, รุหิรํ = เลือด, โลหิต

โรหิตโต = ปลาตะเพียน

รุพฺเห, นิรุพฺโห, ปรุพฺหเกสมสฺสุ.

ถ้าลงการิตปัจจัยจะมีรูปเป็น-- วณฺ ไรเปติ, โย โพธิรุกฺขํ
ไรเปติ.

อวฺพุพฺตถ-- อวโรหติ.

อารุณฺโห ทิมฺนิสฺเสณิ,* อวโรหปรินาหํ.

อวฺพุพฺตถ-- อวโรหติ.

โอโรหณฺสาขํ นิรุทฺติ, หตฺถิขฺนฺชโต โอรุยฺห.๒

[๓๒๖]

รูป   =   รูปรณ   ทำเลียนแบบ - ทำของปลอม - ทำตาม   จ.
                 =   ถ้ามี นิ   เป็นบทหน้า สรูปสฺส อุตฺตยํ   กล่าวสรูป
                 รูเปติ   ปติมํ   สิปปิ,   รูเปติ   วณฺณวិการอาปชฺชมานํ   หทยงฺ-
                 คตภาวํ   ปกาเสตฺตีติ   รูปํ = รูป, เงิน
                 รูเปย   อาหฺลยฺเตติ   รูปิยํ = เงินทอง
                 รูปิ   ขนฺเช   นิमितฺตมฺหิ   ภเว   วณฺเณ   จ   ปจฺจเย,
                 สภาวสทฺทสณฺจาน-   รูปชฺชานวฺปฺสุ   จ.๓

๑. อภ.อญ. ๑/๒๕๖ (ฉ)

๒. พ.ชา. ๒๘/๓๘๐, ๔๖๒

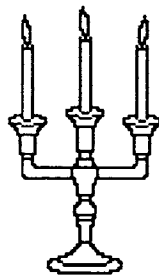
๓. ชาน. ๘๒๕-กาลายํ, ชาติพลา. ๓๑๓-๔ ปฎิเทศฺ ปสฺสิตพฺหํ.

นิปฺพุตฺต-- อนุমানํ นิรูปยติ.

ตามมติของคัมภีร์โลกียะ รูป ชาติกล่าวถึงเฉพาะความหมายว่า “การทำเลียนแบบ, การทำปลอม” เพียงความหมายเดียวเท่านั้น ต่อเมื่อมี นิ มาเป็นบทหน้าจึงจะมีความหมายว่า “แสดง, ประกาศ” ได้ แต่เนื่องจากเป็นเพียง นิอุปสารโชตก ในฎีกาจอ(อภิธมฺมตฺถวิภาวินี) จึงพรรณนาไว้ว่า “รูปยติ ปกาเสตฺติติ รูป ”

- รูส** = รุชยาทิมิสฺเส เจือปนด้วยรุลีเป็นต้น จ.
 ก็ปฺปทุมะกล่าวว่่า “รูส = วิปฺสุรเณ การแผ่ไป” ถึงอย่างนั้น ก็มีสภาพเดียวกัน
 รูปสยติ, รูปสโก = ดันหูกวาง
- เร** = สหฺเท ทำเสียง - ออกเสียง ญ.
 รยติ, รา = เสียง
 ราสทฺโท ดิยฺยติ นิชฺชติ เอตฺถาติ รตฺติ = ราตรี
 ที่ใช้เป็น อีการนฺต ก็มีบ้างในคัมภีร์โลกียะ
- เรก** = สํสเย สงสัย ญ.
 เรกเต ปฺริสตฺตํ ขาณุมฺหิ.

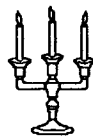
[๓๒๖]

เรโซ ทิตฺยํ เรญฺญ วาจา-
 ยาเจ เรโป รเว คเต,
 เรโถ สทฺทเท เรโว คติ-
 ปฺลเวสุ เรส เหสเน.

[๒]

[๓๒๖]

- เรช = ทิตฺยํ สว่าง - รุ่งเรือง ญ.
 เรชเต, วิเรชเต.
- เรญ = วาจาจา เจ พุค, ขอ ญ.
- เรป = รวคเต ร้อง - ทำเสียง - ออกเสียง, ไป - ถึง - บรรลุ ญ.
 เรปติ, เรโป = คนขัดสน, คนคร่ำ, คนหยาบคาย
- เรถ = สทฺทเท ทำเสียง - ออกเสียง ญ.
- เรว = คติปฺลเวสุ ไป - ถึง - บรรลุ, กระโดดไป ญ.
 เรวเต กป, เรวา = แม่น้ำนันทมา
 เรวโต = ต้นไม้ชนิดหนึ่ง
 เรวต = พระราชา, พระเรวตเถระ น้องชายพระสารีบุตร
 เรวตี = เรวตีนกษัตริย์, ราชธิดาของพระเจ้าเรวต, ภรรยา
 ของพลเทวะ
- เรส = เหสเน เสียงร้องของม้า ญ.
 เรสเต อสุโส.

[๓๒๗]

โรโส ภยมหิ โรโพ तु
 อนาคตเร पवत्तति,
 रीहो ज्ञु क्तिय'मिमे
 पलजस्तत्तति रातिका.

[๓]

[๓๒๗]

โรส	=	ภยมหิ	กลัว	ญ.
		ชาตुนี้	มีเฉพาะใน อี ชาตुเท่านั้น	
โรพ	=	อนาคตเร	ไม่เอื้อเพื่อ - ไม่เคารพ	ญ.
รืห	=	คตिय	ไป - ถึง - บรรลุ	จ.
		รืหติ,	รืหเต.	

ชาตुทั้งหลายที่มี ร เป็นเบื้องต้น
 จำนวน ๗๕ ชาตु จบ.

[๓๓๐]	ลโน ลฉิ จ ลกฺขณ จุ ตฺว'จฺฉาทนทิตฺตีสฺ ทิตฺติทานสมตฺถนุ	ลโฆ ภู ภสฺสลชฺชเน, ลฉิ ภู ภสฺสเน จุ ตฺ, หีสานิกตเนสุ จ.	[๔]
-------	--	---	-----

ลจฺฉนโก = คนกระโดด, คนตีลังกา

ลจฺฉติ ปวตฺตติ ลกฺขณเวนาติ ลหุ. ลปนิกกहितแล้วแปลง ข
 เป็น ห*

[๓๓๐]

ลฉ, ลฉิ	= ลกฺขณ กำหนด - ทำเครื่องหมาย ลฉติ, ลฉฉติ, ลฉฉน.	ภู.
ลช	= ภสฺสลชฺชเน คำ, ละอาย = อจฺฉาทนทิตฺตีสฺ ปกปิด, สว่าง - รุ่งเรือง ลชติ, ลชชติ จนฺทำ เมโฆ. อจฺฉาทนทิตฺตฺตถ-- ลชชติ จนฺโท.	ภู. จุ.
ลฉิ	= ภสฺสเน คำ = ทิตฺติทานสมตฺถหีสานิกตเนสุ สว่าง - รุ่งเรือง, สามารถ, เบียดเบียน, อยู่ ลฉชติ, ลฉชติ ปกาเสติ สุตฺตตฺถนฺติ ลฉชโก, ^๒ ตติโย นยลฉชโก.* ทิตฺติทานสมตฺถหีสานิกตนฺตถ-- ลฉชติ.	ภู. จุ.

[๓๓๑]

ลขฺชี ลขฺชายํ ลโฏ ๓
 พาโลยฺตฺตีสฺส ลโท ปน,
 ปีฬุเกฺวปชิวฺหาจาล
 ลทฺธิ กุจฺโณกฺขิเป จุญฺ.

[๔]

[๓๓๑]

- ลขฺชี = ลขฺชายํ ละอาย ญ.
 ลขฺชติ, ลขฺชา, ลขฺชี กุกฺกจฺจโก สิกฺขากาโม.*
- ลฏ = พาโลยฺตฺตีสฺส เป็นพาล, พุด ญ.
 ลฏติ, ลฏโก = คนพาล
 ลฏกิกกา = นกไส้
- ลท = ปีฬุเกฺวปชิวฺหาจาล เบียดเบียน, ยกขึ้น, แลบลิ้น ญ.
 ลทติ ลตฺ วยุ, ลทติ ชิวฺหํ สปโป, ลทฺโท = คนพาล
 ลทฺทฺโก = โภชนียพิเศษ
- ลทฺธิ = กุจฺโณกฺขิเป รังเกียจ, ยกขึ้น จ.ญ.
 ลณฺชาบติ, ลณฺชาติ, ลทฺติพฺพํ ชิกฺขจฺฉิตฺตพฺพนฺติ ลณฺชาํ = กุณ

[๓๓๓]

ลพิ สํสนสทฺเทศุ
 อว อา อวลมฺพน,
 วิปฺพทฺโ พ วิลมฺพนมฺหิ
 ลพฺทฺโ ทฺ คติยํ สียา.

[๒]

อนุปฺพทฺต-- อนุลปฺติ.

อุปฺพทฺต-- อุตฺตริมนุสฺสธรมฺมํ อุลลปฺติ.*

ในศัพท์นี้ติกล่าวว่าเป็น จุราทิกณิกะ^๒ มตินี้ขัดแย้งกับคัมภีร์
 ต้นฉบับ.

[๓๓๔]

- ลพิ = สํสนสทฺเทศุ ห้อยลง, ทำเสียง - ออกเสียง ฎ.
 = ถ้ามี อว เป็นบทหน้า อวลมฺพน พึงพา
 = ถ้ามี วิ เป็นบทหน้า วิลมฺพนมฺหิ เหนียว - ยืดหน่วง
 ลมฺพติ, ลพฺ, อลพฺ = น้ำเต้า
 อกาตพฺทฺ, นีเจ โจลมฺพเต สุริโย."
 อวุปฺพทฺต-- อวลมฺพติ. ตทาลมฺพนํ, พฺยาลมฺพโ.
 วิปฺพทฺต-- วิลมฺพติ, วิลมฺพปาโท.
 ลพฺท = คติยํ ไป - ถึง - บรรลุ ฎ.
 ลพฺพติ.

[๓๓๔]

ลโภ ปตุเต อา ตุ ฆาต-
 ผสเส วิป วิสัวเท,
 อุปา'ปุพฺโพ นิหฺทาปุพฺพ-
 ทุฏฺฐวาจาย วตฺตติ.

[๑]

[๓๓๔]

- ลก = ปตุเต ถึง, ลาภ ได้ ฎ.
 = ถ้ามี อา เป็นบทหน้า ฆาตผสเส ฆ่า, กระทบ - จับต้อง
 = ถ้ามี วิ, ป เป็นบทหน้า วิสัวเท พุคฺคิ
 = ถ้ามี อุป, อา เป็นบทหน้า นิหฺทาปุพฺพทุฏฺฐวาจาย นิหฺทา,
 พุคฺคิประทุษร้ายก่อน
 หนฺตา ลกฺติ หนฺตาริ,* ปุชฺโก ลกฺเต ปุชฺ,๒ อลฺลตฺ, อลฺลตฺจฺ.
 ลพฺกฺติ ปาปฺณิยฺตีติ ลโภ, ลทฺโร.
 อาปุพฺพตฺถ-- อาลภฺเต, อาลภฺโภ, อสฺสาลภฺ, กฺวาลภฺ =
 ฆ่าโค
 วิ,ปฺปุพฺพตฺถ-- วิปฺปลภฺเต, วิปฺปลภฺโภ วิโรชฺคฺติ, วิปฺปลทฺเร.
 อุป,อาปุพฺพตฺถ-- อุปาลภฺเต, อุปาลภฺโภ, อุปาลทฺโร.
 ในศัพท์นี้ยังเป็น “ลก อากฺขณ, จุ.”๓ แต่ไม่มีปรากฏ
 ในคัมภีร์ต้นฉบับ.

[๓๓๕]

ลภี ภู สหุเท จุ วณฺเจ
 ลโม ตุ หีสเน ลียา,
 ลโย คติยํ ลโล จุ
 อิจฺฉายํ สมฺปวตฺตติ.

[๔]

[๓๓๕]

- ลภี** = สหุเท ทำเสียง - ออกเสียง ภู.
 = วณฺเจ หลอกหลวง จุ.
 ลมฺภเต.
 วณฺจคฺคต-- ปลมฺภเตติ, ปลมฺภยติ.
 กจฺฉิ มํ สมฺมชฺชว ก น ปลมฺภเตสิ,* น ปลมฺภเตสิติ ยํ นตฺถิ ตํ
 อตฺถิติ วตฺวา กจฺฉิ มํ น วิปลมฺภยยาสิ.๒
- ลม** = หีสเน เบียดเบียน ภู.
 ลมฺติ หีสติ สฺจิจิ ภาวนฺติ ลณฺฑํ, วจฺจํ.
- ลย** = คติยํ ไป - ถึง - บรรลุ ภู.
 ลยเต, ลโย.
- ลล** = อิจฺฉายํ ปรารธนา จุ.
 ลเลติ, ลลยติ, ลลียเตติ ลลิตํ, สุนฺทริ.

[๓๓๗]   ลโพ ภู วิชาสุกเขป-   ชิวหาจลนปีพเน,
                  จุ ตุ เขปพญาปจจนต-   ปาเล ลา คหณ สิยา.   [๒]

ลสี จ เต นิปฺปลิตา* = มั่นสมอง ของเธอ ออกแล้ว
 ลสีกา = ยาง, ออก ปัจจัย
 ลสุนิ = กระเทียม, ปาฐะนี้ใช้เป็น อุ ที่ฆะก็ควร
 อุปฺพทตฺต-- อุลลสติ, อุลลาโส.
 วิปฺพทตฺต-- วิลสติ.
 เทสนวิลาโส,^๒ วิลสินี = หญิงโสภณิ

[๓๓๗]

ลพ = วิชาสุกเขปชิวหาจลนปีพเน สวยาม, ยกขึ้น, เลี้ยว, เบียดเบียน   ภู.
 = เขปพญาปจจนตปาเล ชัดไป - ทิ้ง - ขว้าง, แผ่ไป, รักษา -
                  กุ่มครอง - ตามความปรารถนา   จุ.
 ลพติ, ลพฺ, อุปลพฺ, ลพติ ลตา วายุนา, ลลติ ลตํ วาย, ลพติ
 ชิวหา, ลพติ ชิวหํ สปโป, ชิวหํ นิลลาเพตฺวา ปกฺกมิ."
 เขปพญาปจจนตปาลตฺต-- ลพฺยติ, ลาพยติ.
                  ลาพเย ปญฺจวสุธานี   ทสวสุธานี ลาพเย,
                  ปตฺเต ตฺ สุสเสวสุเส   ปุตฺตํ มิศตฺว ทาจเร.
 ถ้าแปลง พ เป็น ล จะมีรูปเป็น-   ลาลเย ปญฺจวสุธานี.
 อปลาเพนฺติ, โกรํ นามฺปลาเพสิ, โโก ตยา สติโส ชโพ.

[๓๔๐]   ลิโท สาทะ ลี ญจุทึ   ทุระเว กิทึ สิเลสเน,
                   อุลโลจ โอปนยนมุทึ   อุโซ ทึ นสฺสเน สียา.   [๔]

ในศัพท์นี้ก็ยังแสดงเป็นอีการันตธาตุอีกด้วยว่า “ลปิ อุป-
 เลเป, ญ. เลปติ”^๑

ลิส = สิเลสเปสฺส คิคอยุ - ช้องอยู่, เป็นของเล็กน้อย   ทิ.
           = คเต ไป - ถึง - บรรจุ   ญ.
 ลิสฺสติ สิลิสฺสติ อุปโป วา ภาตติ เลโส = เลสนัย, ของเล็ก ๆ
 น้อย ๆ
 ลิสฺสติ ฐมโม กลิมุทึ.
 คตตุถ-- ลิสติ.

[๓๔๐]

ลิท = สาทะ สบายใจ - เพลิดเพลินใจ, การเลี้ยว   ญ.
           เลหติ ปุปฺพานิ นปฺปโท, เลหนีย, ขชฺชโกชฺชเลขฺยเปยฺยวเสณ
           จตุพฺพิโร อาหาโร, สุนขาปิมสฺส ปลิหีสฺส ปาทะ.^๒
 ลี = ทุระเว ละลาย   ญ.จ.ทิ.
           = สิเลสเน เข้าถึง   กิ.ทิ.
           लयติ, ลายติ, ลียติ.
           โกฏิสฺสคสฺสเสกํ จกฺกวาฬํ วิลียติ.^๓
           สิเลสนตุถ-- ลินาติ พาลา ลาวณฺยํ. (= เข้าถึง ซึ่งความสวยงาม)

ในกรณีอย่างนี้ต้องทำเป็นรัสสะเพราะมี นา อยู่เบื้องหลัง°

กมฺมาวิวกุขยา ยํ ลินาคิ ชลธิมฺหิ นที. ลียเต จนฺโท สุริเย,
 นิลียิตฺวา คณฺหติ มิเต, ลियฺนฺติ นิลियฺนฺติ เอตฺถาติ เลณฺ = ถ้ำ,
 กูหา

ลโย = ความพินาศ, ๑๐ ขณะ, ความคล้องจองกันแห่งเสียง
 พิณเป็นต้น

ปลโย = ความพินาศ

อาลโย = บ้าน - เรือน, ความอาลัย เป็นต้น

ลีโน = ช้อนอยู่

นิลีโน อชาสี = บ้าน, เรือน

วิลีเนเตลฺ = น้ำมันละลาย

ลฺยจ = อปฺนยฺมฺหิ นำออก - ถอนออก - ทิ้ง

ฎ.

ลฺยจติ.

โลมานิ ลฺยจิตฺวา.

ลฺย = นสฺสเน พินาศ

ฑิ.

ลฺยชติ ปลฺยชติติ โลโก, สพฺพาการุเปตฺ, ลฺยชเต ชินฺสาสนํ.
 กิริยาบทว่า “ลฺยชติ, ปลฺยชติ” นี้ชอบแปลกันตามกัจจายน-
 วรรณนาว่า “พินาศ, เกิด, เป็นไป” นั้นไม่ควรเลย ในสัททนีติ
 กล่าวว่า--

นิเสเช น อ โน มาลํ นิปาตา โหนฺติ ปลฺยจิเม,

นิ อุ ปิ อป จตฺตาโร- ปสฺกฺคา ปิฎฺกตฺตเย.

อาศัยข้อความนี้ทราบว่ามี “ปฺยปลฺยชก” ใช้ใน “ปฺยเสชนคฺฤต”
 ดังนั้น จึงทราบว่เพื่อให้ยึดถือเอาโดยไร้หลักเกณฑ์และ
 เพื่อจะแสดงว่า “โลกพินาศ” ท่านจึงใช้ สปรียายวิคฺคห-

[๓๔๑]

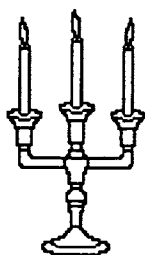
จฺฉิ จ จุลชยตฺเตสุ
 จฺโณ ญจ ชฺเต ทิฏ,
 วิโลพวิมาเต จฺฉิ
 ญจ เถยยา'วมณฺเณ.

[๓]

สำนวนนี้ คือ “ปฺลชชติ” ซึ่งเป็น ปการตฺตวาจก และมี
 อุปสรรคเป็นตัวไขความแห่งบทว่า จฺฉติ.

[๓๔๑]

- จฺฉิ = จุลชยตฺเตสุ ในอรรถแห่ง ลชิ ธาตุที่เป็น จฺราทิกณิกะ จ.
 (อรรถแห่ง ลชิ ธาตุที่เป็น จ. คือ ทิตฺติ ทาน สามตฺตย หีสา,
 นิเกตน)
- จฺฉิ = ชฺเต สว่าง - รุ่งเรือง - โชติช่วง ญ.จ.
 = วิโลพวิมาเต รบกวณ - ช่มชู่, ลำบาก - เหน็ดเหนื่อย ทิ.ญ.
 โลภฺติ, โลภฺยติ.
 วิโลพวิมาตฺต- โลภฺยติ.
- จฺฉิ = เถยยา'วมณฺเณ ลัก - ขโมย, นึกคูหมิ่น ญ.จ.
 จฺฉยฺติ, จฺฉยฺยติ, จฺฉยฺโก.

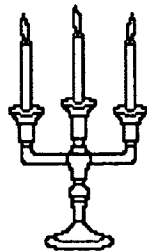
[๓๔๒]

ดูโธ ภู เวลุลปตเน
 จุ เถยเย จุจิ รุจิวิ,
 จุณฺโท จุ เถยเย จุติ ตุ
 หีสาสํกิเลเส สียา.

[๔]

[๓๔๒]

- ดูธ = เวลุลปตเน เคลื่อนไหว - ชัด, ตกไป ภู.
 = เถยเย ลัก - ขโมย จ.
- หโรขํ หริณฺภุชํ, จุติ ถนฺมณฺหาเล, จุณฺ = การทำให้ม้า
 เคลื่อนไหวไปมา-เดินไป ๆ มา ๆ ในคอก เพื่อเป็นการพักผ่อน
 โลจเต = ตกไป
- เถยฺยตฺถ-- โลชยติ = ย่อมลัก - ขโมย
- จุจิ = รุจิวิ เหมือน รุจิ ธาตุ (= อาลสฺยขณฺชนคฺติเถยฺย) ภู.
 จุณฺจติ, จุณฺจโก = ขโมย
- จุณฺหา = เถยเย ลัก - ขโมย จ.
 จุณฺหาชติ, จุณฺหาชเต.
- จุติ = หีสาสํกิเลเส เบียดเบียน, เศร้าหมอง - เดือดร้อน ภู.
 จุนฺถติ.

[๓๔๔]   **ดูโธ วิมุตตเน โหติ   ดูโธ จอริยหีสเน,**
ดูโธ เกธ ดูโธ มนธ-   สิลลสตัวเร สिया.   [๔]

ดูลลกุมาริกาบโลภณ,* ดูพุกตีติ โลโก, ดูโธ อตุถ น
 ซานาคิ,* โลดูโป = ผู้อยากมาก, ผู้ละโมบ

โลดูป มาจากการแปลง ดู เป็น ดูดู แล้วแปลง ก เป็น ป
 ส่วนในคัมภีร์โลกียะยังคงมีใช้ ก ตามปกติมีรูปเป็น โลดูโก
 ก็มี.

โอดูพุกติ ตเถเวต, ฉานโมดูพุก วตุตติ, โลภนีโย, โลภเนยเย
 น ดูพุกติ."

[๓๔๔]

- ดู** = วิมุตตเน ย่ายี่   ญ.
 โลลติ, โลลียเต ดูล, ตํ อาเปตีติ ดูลาโป, มหิตโต.
 ในคัมภีร์ทางพระศาสนาใช้เป็น ดูลาโย โดยทำรูปวิเคราะห์ว่า-
 ดูล อายาตีติ ดูลาโย.
- ดูส** = จอริยหีสเน จอร - แย่งชิง, เบียดเบียน   ญ.
 โลสติ, ดูสติ.
- ดูห** = เกธ ละโมบ - มักมาก - อยาก   ญ.
 โลหติ ธนํ โลโก.
- ดูพ** = มนธสิลลสตัวเร กวน, ติคอยู่ - ซ้องอยู่, รักษา - ระวัง   ญ.

๑. ขา.อญ. ๑/๒๑๒, ขา.อญ. ๒/๓๗๖, ขา.อญ. ๓/๑๓๖,๔๕๘ (ณ)
 ๓. พ.อติ. ๒๕/๓๓๖

๒. พ.อติ. ๒๕/๓๓๖

๖-ปวงคณาภิกรชาตวตถกณน

๓๘๑

โลก	=	ทีปน แสดง	จ.
	=	ทสฺสเน จู - เห็น	ญ.จ.
โลจ	=	ทีปน แสดง	จ.
	=	ทสฺสเน จู - เห็น	ญ.จ.
		โลกยติ, อาโลเกติ,* อุตฺโลกยติ.	
		โอ, อว, อป, วิโลกยติ, โลกยติ, โลโก, อาโลโก.	
		โลเจติ, โลจยติ, โลจติ, โลจนํ = นัยน์ตา	
โลญ	=	อุมาเท เป็นบ้ำ - หลง	ญ.
โลธ	=	สํหเต รวบรวม - ประชุม	ญ.
		โลชติ, โลโธ = ก้อนดิน, ขี้เหล็ก	
โลพ	=	อุมาเท เป็นบ้ำ - หลง	ญ.
		โลพติ, โลโพ.	
		ถ้าแปลง พ เป็น ล จะมีรูปเป็น โลโล.	

ชาตทั้งหลายที่มี ล เป็นเบื้องต้น

จำนวน ๖๔ ชาต จบ.

[ว]

[๓๔๖]	วโก อาทานปติม- โกฏิสุรุษขตุตเจสุ	ทิตฺตีสฺ วกก ภู คติ, จตุ นาสนภาสเน.	[๒]
-------	-------------------------------------	--	-----

---

[๓๔๖]

- วก = อาทานปติมทิตฺตีสฺ ถือเอา, ชัดเคื่อง - ชัดใจ, สว่าง - รุ่งเรือง ภู.
 วกติ, วโก = หมาป่า, หมาใน
 ถ้าแปลง ว เป็น พ จะมีรูปเป็น พโก.
 วกติ โอนมมาททาคีติ วกกํ = ม้าม
 วกติ อาททาคีติ เอตยาติ วากุรา, มิคพุนฺธนี = เครื่องดักสัตว์
 ปาฐะว่า วากุรา ท่านแปลง ก เป็น ค ในอภิธานใช้ ก คือเป็น
 วากุรา ในคัมภีร์โลกียะไม่มีสระอุ คือใช้เป็น วากุรา,* ใน
 คัมภีร์โลกียะกล่าวว่าเป็น “วา ธาตุ ค อากม อฺร ปิงจย” มี
 ธาตุวัตตอีกอย่างหนึ่งว่า หีสเน.
- วกก = คติโกฏิสุรุษขตุตเจสุ ไป, คค - งอ, เปลือกไม้ ภู.
 = นาสนภาสเน ทำลาย, พุด จ.
 วกกเต.
 นงฺกฺกฺชํ วกกํ กตฺวา. ทิสฺวา ภชถ วกกงฺกา ชาตํ สรณฺโต
 ภยํ.” วกกเ รุภขตุตเจ อลนฺติ วกกลํ.”
 นาสนภาสนตฺถ-- วกกเตติ, วกกยติ.
-

[๓๔๗]	วกี โภฏิลลยาตุราสุ สํหตีสุ วโข วคฺโค	วโข สํวรโรสน- คตฺยํ วชิ คติจฺจนเ.	[๕]
-------	---	--------------------------------------	-----

[๓๔๗]

วกี	= โภฏิลลยาตุราสุ คค - งอ, ไป วฺกคฺติ. ยถาปี มจฺโณ พฬีสํ วฺกํ มํเสน ฉาทีตํ. สพฺพา นที วฺกนที. ทฺูเร วฺกปฺพโต.*	ญ.
วกฺข	= สํวรโรสนสํหตีสุ ระวัง, โกรธ, รวบรวม - ประชุม วกฺขคฺติ, วโข = ต้นไม้ สาทฺุณี รณฺณียานี, สนฺติ วกฺขา มโนรมา.๒	ญ.
วข, วคฺค	= คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ วขคฺติ, วคฺคคฺติ. จตฺุพฺพิยฺคฺเตน สุวคฺคิเตน,๓ ฐนฺนติ วคฺคนฺติ วตฺตนฺติ จมฺพเร,๔ สมฺทายวเสน วคฺคคฺติ กจฺจนฺติ ปวตฺตคฺตฺติ วคฺโค.	ญ.
วชิ	= คติจฺจนเ ไป - ถึง - บรรลุ, ปรารธนา - อยาก วชฺคฺติ. เพราะ ชาติวตถ ต่างกันจึงต้องเอา วชิ ชาติมาเรียงไว้ในลำดับ ที่ท้าย ๆ	ญ.

๑. พ.ช. ๒๘/๔๐๓

๒. พ.ช. ๒๗/๑๖๐

๓. พ.เปค. ๒๖/๑๘๒

๔. พ.วิ. ๒๖/๑๒๔

[๓๔๘]	วคิ ขณชคคฺยํ วมิ ชเว วโจ ภู กถเน	กคิอารมฺภนินฺทน- สนฺเทศเน จุราทีโก.	[๓]
-------	-------------------------------------	--	-----

[๓๔๘]

วคิ	= ขณชคคฺยํ ขาเขยก, ไป - ถึง - บรรลุ วงคคิ, วงคเต, วงคํ = ตะกั่ว, คีบูก วงคา = แคว้นวังคะ วงคารี = หรดาล	ภู.
วมิ	= กคิอารมฺภนินฺทนชเว ไป - ถึง - บรรลุ, เริ่ม - พยายาม, นินทา, วังเรีว วงฆเต.	ภู.
วจ	= กถเน กล่าว - พูด = สนฺเทศเน ชีแฉง - แฉลงข่าวสาร วจคิ, วคคิ, อโวจ, วโจ, วจี, อุคคิ, วคคํ, วคคเว. วคคตา จ วจนกฺขโม,* วิวกฺขยา = การพูด วจา = ว่ายนํ้า วากฺยํ, วจจํ, วาจคิ. ถ้างการิตปัจจยจะมีรูปเป็น-- อนุเตวาสิกํ ฌมมํ วาเจติ, อนุปสมปนฺนํ ปทโส ฌมมํ วาเจยฺย ปาจิตฺตियํ. ^๒ ในประโยชน์กรรมจะมีรูปเป็น-- วุจจติ อุจจติ วา. สนฺเทศนคฺค-- วาจยคิ อจิลํ ลิปปี, วาจยเต.	ภู. จ.

[๓๔๕]   วจุจ ทิคุติยั วลุโจ จ   วลฺจนเน วลฺจุ สປປເນ,
                   ວຸຈີ ອີຈຸຊາຍໍ ວໂ໊ ຈຸ   ສງຸຂາເຣ ກູຈຸ ສປປເນ.   [๕]

[๓๔๕]

วจุจ = ทิคุติยั สว่าง - รุ่งเรือง   ฎ.
 วลฺจ = วลฺจนเน หลอกหลวง   ฎ.
                   वलฺจยติ.
                   ยั วนเนໂ໊ วนเนชສຸສ, ວລຸເຈຍຍ ກປິໂນ ກປິ,* ວລຸຈໂກ, ວລຸຈນາ.
 ວລຸຈຸ = ສປປເນ ໄປ   ฎ.
                   ວລຸຈຕິ, ວລຸຈິຕຸວາ.
                   ສນຸຕິ ປາຫາ ອວລຸຈນາ.^๒
 ວຸຈີ = ອີຈຸຊາຍໍ ປຣາຣຸດນາ   ฎ.
                   ປຸຕຸຕໍ ວລຸຈຕິ ກາເມຕີຕິ ວລຸຈາ = ຫຼົງຫມັນ
                   ວລຸຈາ ສັພທ໌ທີ່ມີຄວາມໝາຍວ່າ 'ເປັນຫມັນ' ເຊ່ນີ້ໃນສັທທນິຕິ
                   ໃຊ້ ຈ ອັກສຣ ໃນໂມຄຄັລນະ, ເອກັກຂຣຸຖິກາ ແລະ ຄັມກິຣ໌ໂລກິຍະ
                   ຕ່າງໃຊ້ ຈ ອັກສຣ ທັງຫມົດ ດັງອາຄສຸຕານຕໍ່ໄປນີ້--
                   ວໂນຕິ ອຕຸຕານມນຸກວິຕຸ ຍາຈຕິຕິ ວລຸຈໂ, ອຸຜລຣຸກຸໂ, ວລຸຈາ,
                   ອປປສວາ ອິຕຸຖິ.^๓ (ມຕິຂອງໂມຄຄັລນະ)
                   ໂວ ປຸຕຸໂຕ ໂຜ ນຸໂຈ ຍສຸສາຕິ ວລຸຈາ. (ມຕິຂອງເອກກຸຂຣ-
                   ໂກສຸຖິກາ)

สินทวเสน ปุริสํ พนฺธตีติ พนฺธยยา, พนฺธยาเยว วณฺณา.
(มติของคัมภีร์โลกียะ)

ในศัพท์นี้ดิยังใช้เป็น “วจฺจฺ เณทเน, ญฺ. วุจฺจติ, วุคฺคสิโร”^๑
ข้อนี้ควรปริวรรตเป็น วิจฺจ ธาตุ เพราะในคัมภีร์คั่นฉบับ
ท่านยก ‘วิจฺจิก’ ขึ้นมาเป็นอุทาหรณ์.

วช = สงฺขารเ ประจฺแต่ง จ.
= สປປเน ไป ญ.จ.

วาชยติ ปกฺเขหิ วาณํ กณฺชกาโร, วชติ, มนุสฺสตฺตณฺจ
อพฺพเช,^๒ วโช = คอกวัว, หมู - ประชุม, ถนน
ปลมํ วชิตฺพฺพาทิ ปพฺพชชา..... บทอื่น เว้นบทนี้ไม่ต้อง
ทำเป็นเทวภาว

กุมาริ ปพฺพชติ, ปพฺพชิตฺ, ภิกฺขุ กุมาริ ปพฺพชเชติ,
สการญฺชา ปพฺพชชิตฺ.”

สປປนคฺค— วชติ สมุหคฺคํ คจฺจตีติ วคฺโค, สมุโห = หมู,
ประชุม

วชนฺติ เอตฺถาติ วญฺมํ, ปโถ, วชิสฺสาญฺ.

วชตีติ วชรि, กุลิสํ = อาวุธพระอินทร์, สายฟ้า

วชึ = ม้า

วตํ = วัตร(ที่พึงปฏิบัติ).... แปลง ช เป็น ต.

วาเชติ, วาชยติ.

[๓๕๐]	วชิ จาคะ วชชี ภูจ	วโฏ จ ภาชนันตติสุ.	
	ภูจ เวชเน วฏี ภู	เดยเย ภูจ วิภาชน.	[๔]

---

[๓๕๐]

วชิ	=	จาคะ สละ - แบ่งปัน	ภู.
วชชี	=	จาคะ สละ - แบ่งปัน ชาตุนีเป็น อธิการนตชาต. วชชติ, วชชยติ. วชเชติ โสพสกรีสานี, ^๑ ปาปานิ ปรีวชเชติ, สปปสเสว ปทา สีโร, ^๒ วชชิต สีสวนเดหิ, วิวชเชมิ อนเนส, ^๓ วชชียเดติ วชชํ, วชชํเมว อวชชํ. นคฺติ อวชชํ โทโส ยสฺสาติ อนวชชํ, กุสลาที.	ภู.จ.
วฏี	=	ภาชนันตติสุ จำแนก, พุด	จ.
	=	เวชเน พัน - รัค	ภู.จ.
		วฏติ, วฏยติ. วฏติ รุกข์ ลตา, วโฏ = ต้นไทร ปาฐะที่มี เทวภาวะ ก็เป็น วฏฏรุกโข เป็นปาฐะผิด. วาโฏ, อวาโฏ. เวชนตถ-- วฏติ เวชติ เอเตนาติ วิฏโป, กุมพวิเสโส.	

๑. พ.จริยา. ๓๓/๖๕๑

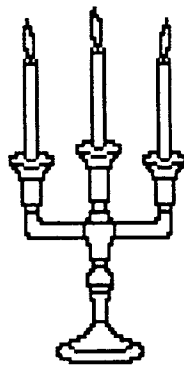
๒. พ.ศ. ๒๕/๕๒๗, พ.นร. ๒๖/๓๗๘, พ.มทา. ๒๕/๖,๘,๑๑, เนคฺติ. ๖,๕๕, เปฏโก. ๑๕๘

๓. พ.อป. ๓๒/๕๘, วิสุทฺธิ. ๑/๕๒

ส่วนในคัมภีร์โมคคัลลานะใช้ ต อักษร.

- วธ = สามคฤชณฺธิเย สามารถ, อ้วน - ใหญ่ ฎ.
 วฐติ ทาคา ทาคุ, วฐตฺติ วฐโร, ฐโล = หนา, ใหญ่,
 หยาบ, คนพาลก็เรียก
- วธิ = เอกจาเร เทียวไปแต่ผู้เดียว ฎ.
 วณฺฐติ โจโร โจรยิตฺตุ.
- วทิ = เวฐาวตฺตธารณฺวณฺฐตฺตพฺนฺธสงฺฆาเต พัน - รัศ, หมุนไป,
 ทรงไว้, อรรธว่าข้าว - ก้าน, ผูก, รวบรวม - หมู่ - ประชุม ฎ.
 = วิภาชนเ แ่ง - จำแนก ฎ.จ.
 วณฺฐติ, วณฺฐนฺติ เอกฺถาติ วณฺโฑ = ข้าว - ก้านดอกไม้
 วิภาชนตฺถ-- วณฺฐยติ, วณฺฐยเต.

[๓๕๒]   วาโท ภู วาทุฒ จุวากิเร   วโณ'ตุยฺม จุ'งฺคจฺจนฺเน,
 วนฺโณ จ ฤติวิตุถาร-   สุกฺกาทุยฺยตุติทีปเน.   [๓]

[๓๕๒]

- วาทุฒ = วาทุฒ เจริญ - รุ่งเรือง - แก่ - ผู้เฒ่า   ภู.
 = อากิเร เร็วราย - ไปรยลง - ตัก   จ.
 วาทุฒติ, สิริวาทุฒโก, วาทุฒโต, วาทุฒิ, พุวาทุฒิ.
 อากิรตุถ-- กำสพาคิยา ปายาสํ วาทุฒติ, ภาตุํ วาทุฒควา,
 ภาตุตวาทุฒิตกํ ลภิตวา.
 คำว่า “ตักข้าว” ที่ถูกจะต้องใช้ทัพพีตัก ซึ่งเป็นกิริยาที่สำเร็จ
 ได้ด้วย “การิตนตวาทุฒนตุถ” ดังนั้น ไม่น่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับ
 กับ “อากิรตตุถ” ส่วนในคัมภีร์โลกียะนั้นไม่มี วาทุฒ ธาตุ
 คงมีเฉพาะ วาทุธ ธาตุที่เป็น ทนฺตช เท่านั้น
- วน = อุตฺยํ กล่าว - พุค   ภู.
 = องฺคจฺจนฺเน ทำลายอวัยวะให้ละเอียด   จ.
 วนติ, วาโณ = ฐนุ
 วาณิ = คำพูด, ถ้อยคำ
 วาณิ = คำพูด, ถ้อยคำ, สรัสวดีเทพธิดา
 องฺคจฺจนฺนตุถ-- วณฺติ สรีรํ วิจฺจนฺติ นิทฺทาวนิทฺทํ กโรตีติ
 วโณ = แผล
 วนยติ คตุํ วาณน โยโธ.
- วนฺณ = ฤติวิตุถารสุกฺกาทุยฺยตุติทีปเน สรรเสริญ, ขยาย - พิศดาร,
 ทำให้เป็นสีขาวเป็นดั้น, พยายาม, แสดง   จ.

[๓๕๓]   วตฺโต จู ทิตฺตติยํ วตฺตํ   วตฺตนา'วตฺตเนสุปี,
 ภตฺติวารณเ วตฺโถ จู   วยาจนสฺปฺปนเ.   [๓]

ในบทว่า อุตฺตติ ในกัปปทุมะแสดงว่า-- อุตฺตติตีปี ปาโง.
 ให้แปลว่า "กล่าวเกิน, พูดเกิน" ในสัททนีติพรรณนาว่า--
 "วณฺณ วณฺณกฺริยาวิตุถารกฺณวจนฺสุ,* วณฺโณ ปสฺสา, กฺุโณ
 สีลาทิสฺสมโ."

วณฺณเตติ, วณฺโณ, สุวณฺโณ, สุวณฺณํ, วณฺณนา, สํวณฺณนา.

[๓๕๓]

วตฺต = ทิตฺตติยํ สว่าง - รุ่งเรือง   จ.

วตฺตเตติ วตฺตตยติ เอตยาติ วตฺตติ, วตฺตตี วา, ที่ปทสา =
 ใต้ตะเกียง

ส่วนปาฐะที่ใช้ ฎ อักษรคือที่ใช้เป็น วฎฺฎิ นั้นเป็นปาฐะผิด

วตฺต = วตฺตนา'วตฺตนา'ภตฺติวารณเ เป็นไป - เป็นอยู่ - เลี้ยงชีวิต,
หมุนไป, เลี้ยงดู - รับใช้, ห้าม   ฎ.

ในคัมภีร์มคธนั้น ๆ ใช้เป็น วตฺ ชาติโดยไม่มีสังโยค ชาตินี้
 สมควรมีสังโยคคือต้องใช้เป็น วตฺต เพราะมีปาฐะที่ใช้เป็น
 สังโยคเป็นอุทาหรณ์อยู่แล้ว เช่น วตฺตติ, วตฺตติ เป็นต้นและ
 เป็นชาติที่ปริวรรตมาจากคัมภีร์โลกียะที่มี ริ อยู่ใน ว อักษร
 พึงพิจารณา.

วัตตติ, ปวัตตติ.

สํ - อนุ - ปริ - อธิ - ปติ - อติ - อาวตตติ, วัตตณํ, วัตตติ =
อธิบาย, เลี้ยงชีวิต

วัตตโก = นกคุ้ม, นกกระจาบ, นกกระทา

วัตตมาโน, วัตตนิ = หนทาง

วัตตโลหํ = เหล็ก

วัตตฺโล = กลม

วัตตุมํ = การเดินทาง

วัตตติวา. มนุสฺสภูตฺสเสว มนุสฺสภูตํ มาตฺรํ ปีตฺรํ วา อปี
ปรีวตฺตลิ่งคํ ชีวิตา โวโรเปนตฺสส กมฺมํ อานนฺตฺริยํ โหติ,
(สมโม. เป็นต้น)

ลิ่งเค ปรีวตฺเต จ โส เอว เอกกมฺมนิพฺพตฺติโต ภวฺงคปฺ-
พฺนฺโร ชีวิตินฺทฺริยปฺพนฺโร จ, นาณฺโโลติ อาท อปี
ปรีวตฺตลิ่งคนฺติ. (มูลฎีกา เป็นต้น)

อปี ปรีวตฺตลิ่งคํ, ปรีวตฺตลิ่งคํ อปี = แม่ลับเพศ, ถึง
เปลี่ยนเพศ

ปาฐะว่า ปรีวตฺต นี้นักใช้ผิดไปเป็น อปรีวตฺต บ้าง อวิปรีวตฺต
บ้าง เป็นเหตุให้อรรถและอธิบายผิดไปด้วย พึงระวังให้มาก
อรรถทั้งสองคือ “ภคฺติ และ วารณคฺถ” ไม่ปรากฏรูปที่เป็น
นาม

วัตถ = วิชาจนสปรเปเน ฆ่า - เบียดเบียน, ขอ, ไป

จ.

วัตถยเต, วัตถโถ = แพะ

วัตถกณฺโณ = ต้นปาริชาติ

ธาตุนี้มีกล่าวถึงเฉพาะในสัททนีติ* เท่านั้น ในคัมภีร์อื่น ๆ
ไม่มีกล่าวถึง ส่วนในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่าเป็น วท ธาตุ.
อภิมุขีภรรยา วาหนํ วหนํ อภิมุขํ วา วชชเต อาสีโส
อนเนาติ อภิวาหนํ, นามกุกหมปุกพกนติ ปาทกุกหมเณ
วาจนาติ วา.

อภิวาหนสาลีสุต   นิจจํ วุทโธปเสวินโน,
จตุตตาริ สมปวทฐนุเต   อายุ วิชชา ยโส พลํ.

ในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่า วิเคราะห์ว่า-- อภิมุขํ วาทาปนํ
กถาปนํ สุจิตโต โหตุติ อภิวาหนํ ดังนี้ก็ควร แต่อาจารย์ผู้แต่ง
สัททนีติไม่ชอบมตินี้, ในธาตุนี้ในธาตุมัณฑุสาอ้างกล่าวว่า
“วธ พนฺธเน, ญ.” สัททนีติกล่าวว่า “วธ สยเม, จ.”^๒
ส่วนคัมภีร์กัจจายนะ^๑ และ คัมภีร์โลกียะกล่าวว่าแปลง หน
ธาตุเป็น วธ ฉะนั้นในที่นี้จะไม่กล่าวอีก.

วทฐ = วทฐเ เจริญ ญ.

= ทิตฺติเจทปรุณเ สว่าง - รุ่งเรือง, ตัด, ให้เต็ม จ.

มंसานิ ตสฺส วทฐนฺติ, ปญฺญา ตสฺส น วทฐนฺติ.^๔

หิมวนฺตํ ภิกฺขเว ปพฺพตฺตราชํ นิสฺสาย มหาสาลา ปญฺจหิ

วทฐีหิ วทฐนฺติ,^๕ วทฐิ, พุทฺฐิ, เย วทฐมปฺจายนฺติ,^๖

วทฺโธ = ห่วง, เชือกหนัง

วทฺฐกึ = นายช่าง (บทนี้เป็นได้ทั้งที่ฆะและรัสสะ)

ทิตฺติเจทปรุณฺตถ-- วทฺฐเตติ, วทฺฐยติ, วทฺฐนํ.

๑. นิตฺติ.ธาตฺ. ๔๑๕

๒. นิตฺติ.ธาตฺ. ๔๒๔

๓. กัจจายน. ๕๕๒

๔. พ.ธ. ๒๕/๔๖

๕. อ.ปญฺจก. ๒๒/๔๘

๖. วิ.จุท. ๗/๕๔, พ.ชา. ๒๗/๑๓

[๓๕๕]   วโน ภู สมภคยั ภูจ   อุปการอสททเท,
                  สทโทปตาเป วนุ ภู   พยาปาเร โต ตู ยางเน.   [๒]

กาลานี้ ในบาทที่ ๑ และบาทที่ ๒ มีอักษรเกินมาบาทละตัว
 หนึ่ง.

[๓๕๕]

วน = สมภคยั คบหา - เข้าหา   ภู.
 = อุปการอสทททสทโทปตาเป ทำอุปการะ, ไม่เชื่อถือ, ทำ
 เสี่ยง - ออกเสี่ยง, เร่าร้อน   ภู.จ.
 วนนติ นั โกกิลาทโยติ วนั, อรณณั = ป่า
 วนติ สักกิลุชปุกคณติ วนั วนนจ, คณหา = ความอยาก
 วนั ฉินุทล มา รุกขั   วนโต ชายเต ภยั,
 เจตวา วนั วนนจ   นิพพานา โทถ ภิกขโว.*
 วนสงฆาตาย คณหาย นิกขนตคตา นิพพานั, วนิยเตติ วนั,
 ชลั = น้ำ
 วนยติ, วนยติ.
 วนุ = พยาปาเร อากาการแห่งการขวนขวย   ภู.
 = ยางเน ขอ   ค.
 วนติ, วนเต, วนินติ.
 ยางนคถ-- อดตานมนุภวิตุ ยางตีติ วนุโณ, อผลรุกโข, ตถา

[๓๕๗]	วภิ นินฺทายํ จุราทอิ	วพฺโภ ตฺว คติโกชเน,	
	วมุ อุกฺกิรณเ โหติ	วโย ตฺว คติยํ สียา.	[๔]

วปนฺติ เอตถาติ วปฺโป, เกทาโร = นา, พุํงนา
 ตถา วิปฺปํ, วนํ, อสฺสิตตํ, ตถา วปฺ, สรีริ = ร่างกาย
 วปนฺติ เอตายาติ วาปี, ชลาสโย, วิชฺชํ วปฺตีติ วิปฺโป,
 พุราหฺมโณ. วปฺติ ตนฺตํ ตนฺตวาโย, วปฺติ มตฺถกํ นฺหาปีโต,
 มาณโว วตฺตสิโร.

วปฺป	=	วาเร ห้ำม	ภ.
วปฺปติ		กิลเส วาเรตีติ วปฺโป = พระวปฺปเถระ	
		ธาตุนีมีกล่าวไว้ในธาตุมัญจฺสุสา* เท่านั้น.	
วปฺผ	=	คติวเรสุ ไป - ถึง - บรรลุ, ฆ่า - เบียดเบียน	ภ.
วพฺพ	=	สปรฺปนเน ไป	ภ.

[๓๕๘]

วภิ	=	นินฺทายํ นินทา - ตีเตียน, ข่ม, เหยะเหยียด	จ.
		ปรํ วมฺภติ, วมฺภยติ, วมฺภนา = การเหยียดหยัน, การสบประมาท	
		ในสัททนีติเป็น "วมฺภ วิทฺฐฺสเน." ^๒	
วพฺภ	=	คติโกชเน ไป - ถึง - บรรลุ, กิน	ภ.
วมุ	=	อุกฺกิรณเ อาเจียน, คายออก	ภ.
		วมติ.	

[๓๕๘]   วัโร จู ยาจิจุณาภคฺย   ภูจฺจวาวเร วรโห รเว,
 เสฏฺฐุขุยมวฺหุริสุ จ   จู ตฺว ทิตฺติวเช ลียา.   [๒]

หิมํ วมตีติ หิมวนโต.

ธิรตฺถุ ตํ วิสํ วนตํ ยมห์ ชีวิตการณา.

วนตํ ปจฺจหาหริสฺสามิ   มตํ เม ชีวิตา วรฺ.*

วมยตีติ วมฺมิโก = จอมปลวก

วมถุ = อาเจียน

สุวาน โทณฺยํ สุวานา วมถุ.

บทว่า วมถุ นี้ที่ใช้อักษรผิดไปกลายเป็น วมฐุ ก็มีมาก.

วย = คติยํ ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.

วยติ, วโย = ้วย, เสื่อม

วยสา ตฺวโลย วยสุโส = เพื่อนรุ่นเดียวกัน, ้วยเดียวกัน

วยสฺสา = สะไก้

วฺยโน = ศาลเจ้า

วฺยนํ = ปัญญา, ความรู้

[๓๕๘]

วร = ยาจิจุณาภคฺย ขอ, ปรรธนา, เข้าหา - รับใช้   จู.

= อาวเร ปิคกัณ - กีดขวาง, ระวัง, ป้องกัน, สำรวม   ภู. จู.

วรยติ, วัโร.

เอเต วรานํ จตุโร วรมิ,^๒ เอตํ สกุกํ วรํ วเร,^๓ วรียติ

อิจฺฉิตฺตี วราโห, สุกโร = สุกกร

ถึลลการิตปิจจยจะมีรูปเป็น-- สัณฺเฑ ภูนเต ปวาเรมิ,^{*}
ปวารณา.

วรติ, อวาริตฺวา, สัวาริตฺวา, สึลลสัวโร, สัวโรโต ปาติโมกฺขสุมิ,^{*}

วรรณํ วรุตฺ, พุรหุมจาริยาทิ, วรรณตฺยเนนาติ วรุตฺ, โยตฺต.

วรติ วาเรตีติ วารโณ, หตฺถิ = ช้าง

ตถา วรโก, ฐณฺณวิเสโส = ช้างโพค

ตถา วรจํ = คูถ

วรรณโห, มุขโรโค, วรโณ, อิติ, วรรณโณ, นีลาทิ. วาเรนฺติ

เอเตนาติ วาริ, ชลํ = น้ำ

ปวารณํ ชเนติ, ปริวาโร.

วรห = รวเสฏฺฐยฺยมวฺหุธีสุ ทำเสียง - ออกเสียง - ร้อง, ประเสริฐ,
พยายาม, เจริญ

ภ.

= ทิตฺติวเร สว่าง - รุ่งเรือง, ฆ่า - เบียดเบียน

ภ.

วรหตีติ วราโห, สุกโร, หตฺถิ จ.

ทิตฺติวรตฺถ-- วรเหติ, วรหติ, วราโห = สุกกร, ช้าง

คางานีในบาทที่สอง มีอักษรเกินตัวหนึ่ง.

[๓๕๕]   วโล ภู วิชาสจาล-   สัวเร จู ภเร สียา,
                   วลชิ ปรีโกคมุหิ   วลโห วรโห ยธา.   [๓]

[๓๕๕]

วล = วิชาสจาลสัวเร   สวยงาม, ให้ห้วนไหว - ให้สั้นคลอน,
                   สัารวม - ระวัง - รักษา   ภู.
                   = ภเร เลียงคู - นำพา
                   ในคัมภีร์โลกียะมีเฉพาะ สัวเรตุล เท่านั้น.
                   วลติ, วลโย = กำไลมือ, ห่วง, ห่วงที่ข้อเท้า
                   วลั = กำไลเป็นต้น
                   วลียเต อจฺญาทียเตติ วลติ = จันทัน (เครื่องเรือน), ปาฐะนี
                   ใช้เป็น อี ทีฆะก็ควร
                   วลาโก, วลากา = นกกระเรียน
                   วลียติ สัวริยตีติ วุกุก, มนุญโล, วลนั สโกจนั วลิ,^๑
                   อุทราทีสุ วลิ. วลติ วลยตีติ วา วลวา, ตุรงฺกกนฺตา = แม่ม้า,
                   ม้าตัวเมีย
                   ภรตุล-- วาเลติ, วาลยติ, วาโล, วาลพีชนี, วาลชิ = หาง
                   จมรีว วาลชิ.^๒
 วลชิ = ปรีโกคมุหิ บรีโกก - ไข่สอย   ภู.
                   วลยชติ, ปาทวลยโซ = รอยเท้า, รอยพระบาท
                   ในไบลานใช้ พ อักษร พึงกำหนดว่าเป็น ลพานมวิเสโส.^๓

[๓๖๐]	वल्लो सर्वज्ञान- वो णु गनुत्तिवास- णेत णुञ्ज वरुञ्जात-	पुनःसाधारणे शिया, शिते ञ् नतिवासन- शिनहेसु तिवा रूते.	[๒]
-------	--	---	-----

वलह	=	वरโห ขตา เหมือน วรห ชาตุ वलหติ, วลहेติ, วลहेยติ.	ण.จ.
-----	---	---	------

[๓๖๐]

वल्ल	=	सर्वज्ञानपुनःसाधारणे साम् - रवङ्ग - रक्षा, ให้หวั่น ไหว - ให้สั่นคลอน, ผูก, ทิ้งไป	ण.
वल्लติ		सर्वत्ति वल्लिका, वीणा = พิณ	
ตถา वल्लो,		ปิโย, वल्लो = คนโปรด, คนสนิท	
वल्लริ,		वल्लรี = ช่อดอกไม้	
वल्लियन्ति		सर्वियन्ति सदत्ता ऐतयाति वल्लि, लता, वल्लि, अशिमथा = ต้นไม้ชนิดหนึ่ง	
वल्लन्ति		रुक्खन्ति กากาทยो อิตติ वल्लो,* = เนื้อเค็ม-แห้ง	
सुखम्		स. ओ ที่ฆะก็ย้อมควาร	
वस	=	गनुत्तिवासुते चिन्ति, อยู่, ให้ไหลออก	ण.
	=	नतिवासणेत ไน้มลง, อบกลิ้น, ตัด	จ.
	=	वरुञ्जाตशिनहेसु ฆ่า - เบียดเบียน, นุ่งห่ม, คัดใจ - ชอบใจ	ण.จ.
	=	रूते ร้อง - ชัน	ทิ.

ในศัพท์นิตีเป็น “อวหระณ อุลลเจ, จุ.”^๑ นั้นไม่มีปรากฏ
ในสันสกฤต.

กนฺติตฺต-- วจฺจติ, ชินวจฺจโย = ความยินดีของพระชินเจ้า
นิวาสฺตฺต-- วสฺติ, วจฺจติ. อายสฺมโต นิสฺสาย วจฺจามิ,^๒
ปริวาโส, นิ-อา-สฺ-ป-วิปฺ - อฺปวาโส.

สีเลน อนสเนน จ อฺเปตา หุตฺวา วสนฺติ เอตฺถาติ อฺโปสฺโส,
ทิวโส. วสนฺติ เอตฺสฺมี กาลे กิพา ปสฺตฺตาติ วสนฺโต, อฺตุ.
วสนฺติ เอตฺถาติ วสฺติ, เคหํ, เอวํ วตฺตุ, ชานํ, เอวํ วสฺสํ
วจฺจโร สํวจฺจโร จ, สฺขํ วสนฺตฺยเนนาติ วสฺ, รตนํ, เอวํ
วสฺโก, ปฺจฺกโว, วสนฺติ เอตฺถาติ วสฺ.

สฺถนฺตฺต-- วสฺถมฺมฺนฺติ ปาปมฺมเม วสนฺติ ปกฺขมฺรณฺตีติ
วสฺถา, เตสํ วสฺถานํ หีนปฺริสฺถานํ รมฺมํ, วสฺสํ วา กิเลส-
ปฺกฺขมฺรณํ รมฺมํ.

วาสนฺตฺต-- วาเสติ, वास्यति, อฺทกํ คนฺเรน वाเสตฺวา,
วาสนา = वासना, บุญหรือบาปที่ได้อบรมมา

เวทฺนฺตฺต-- วาเสติ ฉินฺนฺติ หีสฺติ वा เอตฺถาติ วสฺ, วสฺ
วา = มีด

ปาฐะที่มีความหมายว่า ‘มีด’ นี้ ควรทั้งปาฐะที่เป็นที่มะและ
รัสสะ

อจฺฉาตฺนฺตฺต-- วตฺตุ วสฺติ वाเสติ, นิवासฺยติ, อนฺตรวาสกํ
นิวาเสตฺวา, วตฺถํ, วสนํ = ผ้า

วสฺยติ อจฺฉาตฺยตีติ วตฺถิ, นาภฺยาโรภาโค = ภายใต้สะคือ

[๓๖๑]   วสุ ฌมฺเภ ทิ วสุโส จ   คพฺภคฺคหณอิสฺสเร,
                   วสุสุ เสเกปี วโห ตู   ปาปณฺเน วุทฺธิยปี จ.   [๔]

วตฺติ ศัพท์นี้มักใช้ผิดเป็น วตฺติ ส่วน ที่ปวตฺติ, อุทรวตฺติ
 ศัพท์ ที่มีความหมายว่า “ใส่ตะเกียง, ท้อง, เต่า” นั้นใช้
 ต เป็นสังโยค, วร ชาติ.

สินฺหนตฺต-- วสฺติ, วาสยติ พนฺธุ, พนฺธุ.

วสฺติ วาสยติ สินฺหนติ สิลิสฺสตีติ วสา, วิสินฺสินฺโ.

รุคฺคยตฺต-- สกฺโณ วสฺตติ.

อรโฆ มิกษาคานํ สิงฺกาโล ตาต วสฺตติ.*

ตฺริจฺจนานคตฺตานนฺตุ รุคฺคํ วสฺตติมฺจฺจเต.†

[๓๖๑]

วสุ	= ฌมฺเภ กระจ่าง	ทิ.
	วสฺตติ, วสฺตติวา.	
วสฺส	= คพฺภคฺคหณอิสฺสเร ตั้งครรภ, เป็นใหญ่	จ.
	วสฺสยติ.	
วสุสุ	= คพฺภคฺคหณอิสฺสรเสเก ตั้งครรภ, เป็นใหญ่, รด - ราด	ญ.
	(ชาติวตฺถ นี้ใช้ อปี ศัพท์รวมเอาอรรถของ วสฺส ชาติเข้ามา ด้วย)	
	วสฺสติ เทโว, ปวสฺส เทว, วสฺสิตา จ คชฺชิตา จ, อภิวสฺส	

วสุนฺทรํ, วุฑฺธิ = ผนตค

วุฑฺโฒ เทโว, วสุตฺตวา.

วห = ปาปณวุฑฺธิยํ ให้ถึง, เจริญ

ญ.

วหติ ภาริ คามิ ชโน, วโห = ไหล่, หัวไหล่, ม้า

วโหล = เรือ, มั่นคง, เทียงแท้, แน่นอน

วหิ, พหิ = ภายนอก

วหนิ = ไป

วาโห = ม้า

ปลํ ปกฺขจกํ มุฑฺธิ

กุชโว ตจฺจตฺตกุกกํ,

จตฺตวาโร กุชวา ปตฺโต

จตฺตปตฺตมถาพฺพกํ.

อถาพฺพโก ภเว โทโณ

ทฺวิทฺโธ โส สุปฺปมฺจเต,

สาทฺธสฺสโป ภเว ชาริ

เทว ชาริ โคณฺยทาหตา,

ตเมว ภาริ ชานียา

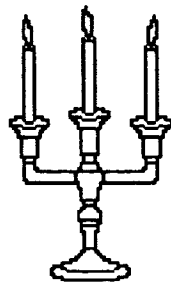
วาโห ภารจตฺตกุกกํ. (กปฺปทุม)

วาหนํ = ยานพาหนะ

วยหนํ = ล้อเลื่อน

วาทิตปาโปติ พุราหฺมโณ, จีณาสโว, พาหุ = แขน

วหติ วทฺธตฺติ พหุ = มาก

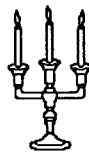
[๓๖๒]

วหิ ทิตฺติยํ จ วโ
 อโรเห วา ทิฏฺฐ คติ-
 พนฺธกนฺธเรสุ จ สุขปฺ-
 ปตฺติยํ คติเสวเน.

[๓]

[๓๖๒]

- วหิ = ทิตฺติยํ สว่าง - รุ่งเรือง จ.
 วหยติ.
- วพ = อโรเห ขึ้น (ก้าวขึ้น, ย่างขึ้น) ฎ.
 วพติ, วพียติ เอตถาติ วพภิ, วพภี วา,
 เกหจฺฐา ปาสาทกฺกฏฺฐเกหจฺฐ. ใช้เป็น ล อักษรก็ควร
 วหี สยตีติ พหิโส = เบ็ด ใช้เป็น ล อักษรก็ควร
- วา = คติพนฺธกนฺธเรสุ ไป - ถึง - บรรลุ, ผูก, ตัด - เบียดเบียน ทิ.ฎ.
 = สุขปฺปตฺติคติเสวเน ถึงความสุขสบาย, ไป - ถึง - บรรลุ,
 เสพ จ.
 วายติ, วาติ กจฺฉตีติ วาโต, วาโย วายุ จ = ลม, พายุ
 ตถา วาสโร, ทิวโส, วาโ, จณฺฑามิโก.
 วาติ สตุเตสุ กจฺฉติ ปวตฺตตีติ วานํ, ตณฺหา = ความอยาก
 วาติ พนฺธติ เอเตนาติ วาโก, วุกถลํ = เปลือกไม้
 สุขปฺปตฺติคติเสวเนตถ-- วาปยติ, วาปยเต, วาโต, วายุ.

[๓๖๕]   **วิธี** ภยกมุเป ภูติ   วิโฏ อุกโกสเน รเว,
                   วิตุโต จุ จชเน โหติ   วิโธ ตุ ยางเน สียา.   [๔]

วิจ   =   วิเวเก สงบ - สงัด   ทิ.ภ.
                   =   ปุ่ถุกกาเร ทำให้เป็นก้อน - เป็นลูก
                   วิวิจติ.

วิวิจเจว กามะหิ.* วิจติ, วิเวจติ, วิเวโก = ความสงบ

วิเวกัมนุพฺรหฺมเย,^๒ ปวิเวกรสํ ปิตฺวา.^๓

วิญจติ, วิจิ = คลื่น (เป็นปฏิสังข))

ถาลง อี ปัจจัยในอดีตลีลิ่งค์จะมีรูปเป็น-- วิจิ.

วิจฺฉ   =   เมทคตฺยํ ตัด, ไป - ถึง - บรรลุ   ภ.
                   =   ทิตฺตฺยํ สว่าง - รุ่งเรือง   จ.

วิจฺฉตีติ วิจฺฉิกา = แผลงป่อง

ทิตฺตฺยตฺถ-- วิจฺฉยติ.

ในบาทที่สี่แห่งคานานี้ มีอักษรเกิน ๒ ตัว.

[๓๖๕]

วิธี   =   ภยกมุเป กลัว, หวั่นไหว   ภ.ทิ.

ในคัมภีร์ต้นฉบับไม่มี ทิวาทิกณะ คงมีเฉพาะในสัททมนิติ
 เท่านั้น, โปรดพิจารณา.

วิชเต, เวชติ, สัเวชติ, สัเวโก,^๔ ฐมมสัเวโก.^๕ เวเคน ปลายติ,

๑. อภ.วิ. ๓๕/๑๔๓

๒. พ.ธ. ๒๕/๒๕

๓. พ.ธ. ๒๕/๕๗

๔. สารคุด. ๑/๔๗

๕. สารคุด. ๑/๑๕๑-๒

นทีเวโค = เพราะเป็น อีการนุด จึงไม่ลงนิกคหิตอาคม

ถ้าลงการิตปัจจยจะมีรูปเป็น-- สัเวเชสิ มหามุนิ.

วิษชติ, สัวิษชติ, อพพิษชติ, อพพิคคหทโย, สัเวโค จ
สัเวชนิเชสุ ฌานesu,* สัวิกคมานโส.

วิญ = อุกโกสนรเว คำ, ทำเสียง - ออกเสียง - ร้อง ญ.

วิตุต = จชเน สละ - ละ - ทิ้ง ญ.

วิตุเตติ, วิตุตยติ, วิตุตยเตติ วิตุตฺ, ฌนํ = ทรัพย์
สทฐิธ วิตุตฺ ปุริสสฺส เสฏฺฐํ."

วิด = ยาจเน ขอ ญ.

เวถเต, วิตุโร = ขโมย

วิถียเตติ วิถิ, วิถิ วา, ปโต = ทาง

วี ในบทว่า วิถิ ในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่าเป็น อีที่ณะ
สำหรับ -ถิ หรือ -ถิ นั้นได้ทั้งสองอย่าง.

[๓๖๘] วิโล อจฺจาทะ วิโส ภู ปเวสพฺยาปเนสุ กิ,
 วิปฺปโยเค ทิ อุตฺตคฺเค วิสุ เสเก วิโพ สเป. [๔]

คตาปิ ปุคฺคทาเนน, เวชเต ทหฺม มม, โคธา ปเวธมานา
 นิภฺขมิ.*

กมฺปนหีสฺนคฺค-- เวชติ, เวชยติ หีสฺตีติ วิรุโร, วิรุทฺโธ, คตา
 วิรุ, จนฺโท = พระจันทร์

ปติวิชฺชติ, ปติเวชติ, ปติเวชยตีติ ปติเวโร, ปติเวธณณ.

วิชฺชนคฺค-- วิชฺชติ เวชติ เวชยตีติ วิทฺธ, วิมฺล = ปราศจาก
 มลทิน

วิชฺฌยติ ฉินฺทียตีติ เวโร, ฉิทฺท, กณฺณเวโร = รุหนุ

เวธิมิ = ดอกไม้ที่ตัดเอามาเป็นรูแล้วจึงร้อยเป็นพวง

ในบทว่า วิธฺจาลอ, วิธฺจาลวิ-วิ ท่านแปลง รุข เป็น ฌ.

วิป = เขปเน ชัดไป - ขว้าง - ทิ้ง จ.
 เวปยติ, เวปยเต.

[๓๖๘]

วิล = อจฺจาทะ นุงฺห่ม ภู.

วิลติ วตฺถิ ชโน, วิลียเต อจฺจาทียเตติ วิลิ, พิลิ วา = หลุม,
 ถ้ำ, ช่อง

วิลการี = หนู

ในศัพท์นี้ยังเป็น “วิสี วิสีนภาเว, ทิ* โภฏิสตสทสเสกั
จกุกวาลั วิสียติ.”^๑

ในคัมภีร์ต้นฉบับกล่าวว่า เป็น วิ บทหน้า ลี ธาตุ.

วิส = ปเวสพฺยาปเนสุ เข้าไป, แผ่ไป - กระจายไป ฦ.
= วิปฺปโยเค ไม่ประกอบ - พัดพราก กิ.
= อุตฺสกุเค สละ - ปล่อย

วิสติ ปวิสติ โลहितานุสาเรน วา สรีเร พฺยาปตีติ วิสั, ครลั
= พิษ

นครั ปาวิสี ตทา, ปวิสณั, ปเวโส, ปวิญฺโซ,
วิสตีติ เวสุโส, ตติยวมุโณ = วรรณะแพศย์ เป็นวรรณะที่ ๓
ปวิสนติ เอตฺถาติ วิสาโส, วิตุณฺโณ, ตถา เวสมุํ ฆริ.
วิปฺปโยคคฺถ-- วิสุนาติ ฦาณิ ปฺตุคาทีหิ.
อุตฺสกุคฺถ-- วิสติ.

วิสุ = เสเก รค - ราค ฦ.
เวสติ, เวสิตฺวา.

วิพ = สเป ต่า ฦ.
เวพติ สคฺตุํ พลี, วิฬั, พิฬั = เกลือสะตุ, เกลือที่ยังดิน
เกิดที่ใกล้ฝั่งทะเลให้สุก, ซ้อง, โพรง, รุ
วิฬงคั, พิฬงคั = ผลของต้นไม้ชนิดหนึ่ง, น้ำส้ม, น้ำผักคอง
วิพาโล, พิพาโร = แมว

[๓๖๕]

วี ภูก็ ตนุตสนุตาน
 ภู กนฺติพฺยาปเขปน-
 ขาทนปฺปขเน ภูทิ
 คติยํ ก็ ตฺ เวชเน.

[๑]

[๓๖๕]

- วี = ตนุตสนุตาน ทอ - กรอ - เย็บ ด้าย ภู.ก็.
 = กนฺติพฺยาปเขปนขาทนปฺปขเน ยินดี, แผ่ไป - กระจายไป,
 ชัดไป - ขว้าง - ทิ้ง, กิน, ตั้งครรภ์ ภู.
 = คติยํ ไป - ถึง - บรรลุ ภู.ทิ.
 = เวชเน พัน - รัด ก็.
 เวติ, วายติ.
 ในประโยคกัมมะจะมีรูปเป็น-- อิหํ โข อานุโส จีวรํ มํ
 อุกฺทิสฺส วิยฺยติ,* อปฺปกํ โหติ เวตพฺพํ,^๒ วิตฺ, วิณา = พิณ
 ตนุตวาโย, เวโม = กระสวย, เครื่องทอผ้า
 เวณฺ = ไม้ไผ่
 ทิวาทิกณะ-- วยเต.
 กิยาทิกณะ-- วินาติ วินาติ วา.

[๓๗๐]	วิโซ จุ พิชเน วิโก विकुठनमुहि वीर जु, सुरतुते वीरो बेप- लखनेसु पवकुत्ति.	[๔]
-------	---	-----

[๓๗๐]

วิซ	= พิชเน พัด(ลม)	จ.
	วีเชติ, วิชยติ เอตายาติ พิชนี, พิชนั. พิชขมาโน อฏฐาสี.	
วิก	= विकुठनमुहि สรรเสริญคุณตัวเอง - โอ้อวด	ภ.
วีร	= सुरतुते กล้าหาญ	จ.
	วีเรติ, วิรยตีติ วีโร = ผู้กล้าหาญ	
	นยนิติ เว มหาวีรา.*	
วีรพ	= बेपलखनेसु ชัดไป - ขว้าง - ทิ้ง, ละอาย	ภ.
	วีรพติ วาณั จาไป, วีรพติ, วฐุ, วีโร = กว้าง, บาง	
	ในคัมภีร์โลกียะกล่าวว่าเป็น ทิวาทิกณิกะ ส่วนใน พระไตร-	
	ปิฎกกำหนดเป็น ภูวาทิกณิกะ เพราะไม่มี พ ซ้อนตัวกันกับ ข.	

[๓๗๑]

วู ภูสุวา สั่วเร วูติ
 จขเน วูจจุ เนทเน,
 วูญ วูธิ จ จู วเช
 วูโล นิมฺมชฺชเน จูโร.

[๒]

[๓๗๑]

- วู = สั่วเร สั่วรวม - ระวัง ภู.ศ.
 วูติ, วูโณติ, สั่วโณติ.
 สั่วโต ปาติโมกฺขสมิ,* สั่วโต คมิสฺสามิ.๒
- วูติ = จขเน สละ ภู.
 วูจเต.
- วูจจุ = เนทเน ตัด ภู.
 วูจติ, วูจตา, เกสา, วูจตสีโร.
 ชาตินี้มาในสัททนีติเพียงแห่งเดียวเท่านั้น, ส่วนในคัมภีร์
 โลกียะใช้เป็น “วิจจ เนทเน” และกล่าวว่าแม้ “วูจตสีโร”
 ก็สำเร็จได้ด้วย วป ชาติ.
- วูญ, วูธิ = วเช ฆ่า - เบียดเบียน ภู.
 วูญติ, วูญเต. วูญชติ, วูญชเต. วูญชติ, วูญชเต.
- วูโล = นิมฺมชฺชเน หมดจค - สะอาด ภู.
 วูเลติ, โพลยติ.

[๓๗๒]	วุโส สุวา ปากพพิเย เว คนุตสนนตานโสสน- อุตีสวรรณ เวกฺโข เวกฺขณ เวธ เวชเน.	[๔]
-------	---	-----

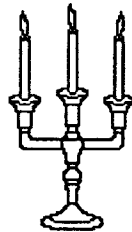
[๓๗๒]

วุส	= ปากพพิเย แข็ง - กระด้าง วุสุณาทิ.	ศ.
เว	= คนุตสนนตานโสสนอุตีสวรรณ กรอด้าย, ให้เหยี้ยวแห้งไป, สรรเสริญ, ส้ารวม คนุตม์ วายตีติ คนุตวาโย. วายติ โสเสตีติ วายู, วาโย จ. วายติ, วยเต.	ฎ.
เวกฺข	= เวกฺขณ พิจารณา - ไคร้ครวญ เวกฺขติ, ปฏิเวกฺขติ.	ฎ.
เวช	= เวชเน พัน - รัศ เวชติ, นิพฺพเวชติ. นิพฺพเวหิ วา สเจ สกฺโกสิ, เวชนํ, เวชิตํ, เวชิม = ดอกไม้ที่ถูกร้อยไว้ = พวงดอกไม้ เวช ชาตินี้กับ วิธ ชาติก่อนหน้าี้มีความเสมอภาคกัน แห่งดอกไม้สองชนิดคือ เวชิม และ เวชิม ส่วนอรธว่า “พัน, รัศ” ในไบลานมีปาฐะที่ใช้ผิดคือใช้อักษร ฐ มีมากเช่น เวชติ, เวชิตฺวา, ทิฏฺฐิวินิเวชนํ เป็นต้น.	ฎ.

[๓๗๓] เวโณ นิสามนณาน- วาทิตุคคคิจินฺตเน,
 เวโต วตฺตเน เวโธ ตู ยาจเน เวป กมฺปน. [๔]

[๓๗๓]

- เวณ = นิสามนณานวาทิตุคคคิจินฺตเน ไกร์ครวณฺ, ฐึ - ครั้ฐึ, ตี-
 เป้า, ไป - ถึง - บรรลุ, คิค ฎ.
- เวณติ, เวณเต, เวโณ = ช่างจักสาน, พระเจ้าเวณะ
 เวณิ, เวณิ = กำผม, ช้องผม = ผมเปีย, มวยผม, ปากแม่น้ำ
 เวณิโร = ต้นสะเดา
 เวณฺ = ไม้ไผ่
- เวต = วตฺตเน เป็น - เป็นไป ฎ.
 เวตติ วตฺตตีติ เวตโส, วานิโร = ต้นไม้ชนิดหนึ่ง
 เวติ เสตุ จ วนฺชฺโล.
- เวธ = ยาจเน ขอ ฎ.
 เวธเต.
- เวป = กมฺปน ห้วนไหว ฎ.
 เวปติ กมฺปตีติ เวตฺ = เครื่องหาว
 เวปนํ เวโป, เตน นิพฺพตฺโต เวปฺ = ผู้ห้วนไหว

[๓๗๔]   เวโล ภู คติจาเล จู   กาลตุเถ เวลฺล ภู จาเล,
                  ภูจฺจ สํหระเน เวโส   คติทานesu วตฺตติ.   [๓]

[๓๗๔]

เวล   =   คติจาเล   ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.
           =   กาลตุเถ   กาล, เวลา, นับเวลา   จ.

กาลตุโธ   กาโลปเทโส, กาลมิตฺทปฺปมาณตยา คณโก เอตฺตาวตี
 เวลาติ   กถิตฺวาตฺตฺตฺโธ.   กัปปทฺมมะ
 เวลติ, เวเลติ, เวลยติ, เวลํ = อุทยาน, สวน
 เวลา   =   เวลา, ระยะ, ฝั่ง, ฤดูเวลา
 การนับเวลานั้น   ในคัมภีร์โลกิยะกล่าวว่--

          อกฺกขิปฺขุมปริกฺเขโป,   นิเมโส   ปริกิตฺติโต.

          เทว   นิเมสา   ตฺรฎฺฐิ   นาม   เทว   ตฺรฎฺฐิ   ตฺว   ลโว   มโต   ฯเปฯ

หมายความว่า-- ๑ ชั่วโมงเรียกว่า นิเมส,

          ๒ นิเมส   ชื่อว่   ตฺรฎฺฐิ,

          ๒ ตฺรฎฺฐิ   ชื่อว่   ลว,

          ๒ ลว   ชื่อว่   ขณ,

          ๑๐ ขณ   ชื่อว่   กฏฺฐา,

          ๑๐ กฏฺฐา   ชื่อว่   กิลา-นาฬิกา-ฆฏิกา หรือ

๑ ชั่วโมง

          ฆฏิกา   เทว   มุหุตฺต'สฺส   เต   ตีสฺติ   ทิวานิสํ,

          จตุรัสติเวลาหิ   อโหระตํ   ปจกฺขเต.

๒ ฆฏิกา   ชื่อว่   มุหุตฺต,   ๓๐ มุหุตฺต   ชื่อว่   หนึ่งวันหนึ่งคืน
 คำว่ ๑ วัน = ๒๔ นาฬิกาสากล

- เวลฺล** = จาเล ให้ห้วนไหว - ให้เคลื่อนไหว ญ.
 = สัหระณ พับ ญ.จ.
 โรคั เวลฺลติ สัเวลฺลติ จาเลติ สัหระติ จาตี เวลฺโล, เวลฺลํ วา,
 พิพฺพคั = ผลของต้นไม้ชนิดหนึ่ง, น้ำผักคอง
 เวลฺลนั = การจับม้าเป็นต้น, การเคลื่อนย้ายขุมทองเป็นต้น,
 การให้เคลื่อนไหวด้วยกำลัง
 ในโบราณมีปาฐะผิดที่ใช้เป็น ป อักษรคือ “เปลฺลน” มีมาก
 ควรใช้ ว อักษรตามปกติ หรือจะแปลง ว เป็น พ แล้วใช้ปาฐะ
 เป็น “เพลฺลน” ก็ควร
 เวลฺลิตเกโส = มหมหิงงอ
 กสิณั อุกฺขมาญฺเญโต หิ เนว กิลณฺชั วิย สัเวลฺลติ,* สัเวลฺลยติ.
- เวส** = คติทานนสฺ ไป - ถึง - บรรลฺ, ให้ ญ.
 คตฺยตฺถ-- เวสตีติ เวสโร, อสฺสตโร.
 ทานตฺถ-- เวจฺจติ, ปเวจฺจติ.

[๓๗๕] เวโห ยตเน เวโหโล คติยํ เวห อวฺหายน-
 สทฺทาทํการะ สุวิจฺเจก- สत्ตํ วาทิกษัตวโ.

[๓]

[๓๗๕]

เวห = ยตเน พยายาม ฎ.
 เวหล = คติยํ ไป - ถึง - บรรลุ ฎ.
 วุเห = อวฺหายนสทฺทาทํการะสุ เรียก, ทำเสียง - ออกเสียง, ใ้อวด ฎ.
 วุเหติ, วุหายติ, อวฺเหติ, อวฺหายติ, อวฺหาติ.
 กจฺจายโน มานวโกสฺมิ ราช, อญฺจนมาโน อติมวฺหยนฺติ,^๑
 อวฺหิตฺ, อนวฺหิตฺ คโต อากา,^๒ อวฺหา, อวฺหายนา =
 เพราะสังโยคเป็นเบื่องหลังต้องรัสสะ อา อุปสัคเป็น อ.
 โส มํ รงฺกมฺหิ อวฺเหตีติ เอกฺถ อวฺเหตีติ ฆฏฺฏติ, คคฺถ
 นจฺจนฺติ คายนฺติ อวฺหายนฺติ วราวฺรณฺติ เอกฺถ อวฺหายนฺตีติ
 สารมภํ กโรนฺติ.

ธาตุทั้งหลายมี ว เป็นเบื่องต้น

จำนวน ๑๐๑ ธาตุ จบ.

อสงฺกา = สงสัย, ไม่สงสัย

พลณฺจ วต เม จีณฺ ปรายฺยณฺจ น วิชฺชติ.

สงฺเก ปาณฺโปรธาย หนฺท ทานิ วชามหฺ.

ตฺราสตถ-- อฺสฺสงฺกิตฺปริสฺงฺกิตฺโต = หวาดกลัวแล้ว

สฺกฺก = คเต ไป - ถึง - บรรลุ

ภ.

= วาเกย กล่าว - พูด

จ.

สฺกฺกติ, นิสฺกฺกติ, โอสฺกฺกติ, วชาย ปริสฺกฺกติ, อฺทโก สฺกฺกนฺ, พินฺหาร นิสฺกฺกานมตฺตมฺปิ.

ทิจฺฐา มยา วเน รุกฺขา อฺสฺสฺกณฺณา วิภีฏฺกา.

น ตานิ เอวํ สฺกฺกนฺติ ยถา ตวํ รุกฺข สฺกฺกสิ.*

วาเกยตถ-- สฺกฺกเกติ, สฺกฺกยติ.

สฺค = สั้วเร สั้วรวม - ระวัง

ภ.

สฺคติ.

๔๒๔

ธาตุวัตถสังคหนิสสยะ

[๓๗๗]

สงคามโม จุ ยุทุเช สติ
คตฺยํ สโม สวหีสเน,
สจฺจ สมนวายเสก-
วจากตีสฺสุ วตฺตติ.

[๔]

[๓๗๗]

- สงคาม = ยุทุเช การรบ จ.
สงคามยติ, สงคามโม.
เทว ราชาโน สงคามมฺสุ, * สงคามํ โอตริตฺวาน สีหนาทํ นที
กุโส.๒
- สติ = คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ ก.
สงคติ.
- สม = หีสเน เบียดเบียน ส.
สมฺมณาทิ.
- สจ = สมนวายเสกวจากตีสฺสุ ประชุม, รค - ราค, พุค, ไป ก.
สจติ สมนเวตฺติ สคฺค, ยวาทิจฺจนฺณํ = ผง - แป้งข้าวบาเล่ย์
เป็นคั้น
สจติ, สจเต.

[๓๗๘]

สจฺฉิ กคฺคํ ยํ สขาลิงฺเก
 สขฺโข ภู ลากสิณฺจน-
 สงฺเกสุ ตํ ตุ ตํสกุเค
 นิพฺยุ จาเค จุ สงฺขเต.

[๓]

[๓๗๘]

สจฺฉิ = กคฺคํ ไป - ถึง - บรรลุ ภู.
 สณฺจเต.

สข = อาลิงฺเก สวมกอด ภู.
 สขติ.

วามุรุ สข มํ สหฺเท สข มํ มนฺทโลจเน.
 ปริสุสข มํ กลฺยาณิ เอตํ เม อภิปตฺติติ.*

สขฺช = ลากสิณฺจนสงฺเกสุ ได้, รค - ราค, ติดแน้น - เกี่ยวข้อง ภู.
 = สงฺขเต ปรุ่่งแต่ง จุ.

= ถ้ำมี สํ เป็นบทหน้า สํสกุเค ปะปน - เจือปน

= ถ้ำมี นิ, วิ, อุ เป็นบทหน้า จาเค สละ - แบ่งปัน

สขฺชติ ฐนํ โลโก = ย่อมได้

สขฺชติ อุทกํ = ย่อมรด - ราค (น้ำ)

สขฺชติ รูปาทีสุติ สคฺโต = ย่อมติดแน้น

อาสตุโต, สชโซ = ตระเตรียม, จัดแจง

สชชทุโม = คั่นสาละ

กามํ ภูษติ โภคานิ, วราโกยํ สุสชชิตโต.

สํปุพฺพคฺคฺค-- สํสชชติ.

สํสคฺคา วนโธ ชาโต อสํสคฺเคน นิชชติ,* ทสฺสนสํสคฺโค,

สวณ สมฺมุลลปน กาย เมธุนสํสคฺโคติ ปญฺจวิโร สํสคฺโค.

นิ-วิ-อุพฺพคฺคฺค-- นิสสชชติ. นิสสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.^๒

วิสสชชติ, วิสคฺโค.

อุสสชชติ, อุสสคฺโค.

สงฺขตคฺคฺค-- สชชชติ, สชชชติ.

ติกฺขภาวสงฺขาตมณฺฑนวิเสสฺน จิตฺตํ สงฺขโรติ สชชชติติ

สงฺขาโร = สํขาร

โส ตสฺส นคฺคิ, ตํ อสงฺขารํ, ตทฺเว อสงฺขาริกํ,^๓ คมนสชชโซ

หุตฺวา. ^๔

ธาตุนี้ศัพท์นิตินี้กล่าวว่าเป็นธาตุที่ไม่มีสังโยคคือเป็น สช ธาตุ
ข้อนี้ปาฐะที่มีสังโยคน่าจะถูกต้องกว่า เพราะในคัมภีร์โลกียะ
กล่าวทั้ง ริ และ เรผ พร้อมทั้งยกอุทาหรณ์ที่มีสังโยคมาแสดง
ดังนั้น ปาฐะว่า “สชช” น่าจะถูกต้องกว่า แม้ในศัพท์นิตินี้
ก็เป็น “สชช คคิยํ, ภู.”^๕ แต่ไม่มีปรากฏในคัมภีร์ต้นฉบับ.

๑. ส.น. ๑๖/๑๕๒

๔. นิต.ธาตุ. ๒๕๕

๒. พ.อุท. ๓๐/๓๑๕

๕. นิต.ธาตุ. ๕๘

๓. ภาวินี. ๘๕-ปิฎก ปรสคคพท์

[๓๗๕]

สฺลฺชฺ สฺนฺชฺ จ สฺงคฺมฺหิ
สฺโณ ญฺ คตฺตีสฺทฺน-
วฺภาคภทโรคฺสุ
จฺ ตฺ สฺลทฺมเน สฺยทา.

[๓]

[๓๗๕]

สฺลฺชฺ, สฺนฺชฺ = สฺงคฺมฺหิ คิตฺตเนน - เกี้ยวข้อง

ญ.

สฺลฺชฺติ.

รฺุปาทิสฺ สฺนฺชฺนฺตฺตี สฺตฺตา, สฺนฺชฺนฺนํ สฺตฺติ, อาสฺตฺติ,
สฺนฺชฺยิตฺถ, สฺลฺชฺยิตฺถาติ สฺชณฺ, รชตฺ.

สฺญ = คตฺตีสฺทฺนวฺภาคภทโรคฺสุ ไป, จม, แบ่ง - จำแนก, แดก,
เสียดแทง

ญ.

= สฺลทฺมเน สฺรรเสริญ

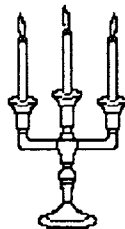
จ.

สฺญติ โลโก, กจฺจติ อวสฺีทติ วิภชฺติ, วิสฺรติ รฺุชติ วา คฺยตฺโถ.

บทว่า ภท มีพฺรรณนาว่า วิสฺรติ = แดก, แดกชฺ่าน, ชฺ่านไป

สฺโณ, สฺาญโก = ผ้า

อฺุทกสฺาญิกฺกา = คนโทน้ำ

สัทธมนตถ-- สาทฺเถติ, สาทฺถยเต.

[๓๘๐] สฏฺโฏ จุ หีสานิกต- พลทานเ สโธ ฐ-
 เกตสเกตเว จฺวาลสฺย คตฺยสงฺขตสงฺขเต,
 สัทธมฺพุพฺพาสฺ จ สทฺธิ คุมฺพตฺถรฺชฺชเน. [๓]

[๓๘๐]

สฏฺโฏ = หีสานิกตพลทานเ เบียดเบียน, อยู่อาศัย, มีกำลัง, ให้ จ.
 สฏฺเฐติ, สฏฺฐยติ, สฏฺฐยเต.

สธ = ฐเกตสเกตเว ฆ่า - เบียดเบียน, เค็ดร็อน, หคหุ้, หลอกหลวง ญ.

= อาลสฺยคตฺยสงฺขตสงฺขตสัทธมฺพุพฺพาสฺ เป็นผู้เกียจคร้าน,
 ปรุจแต่ง - ไม่ปรุจแต่ง, ในการไป, สรรเสริญ, กล่าวร้าย จ.

สธติ วมฺเจตฺตีติ สโธ, เกรฐโก = ผู้คคโกง - หลอกหลวง

สธสส ภาโว กมฺมํ วา สาทฺเยยฺยํ = ใ้อวด

อาลสฺย ๗เป๗ พุพฺพาสฺตถ-- สาทฺเถติ, สาทฺถยติ ฐุทฺโร ฐุริยาสุ

มนฺโท ภาวตีคฺยคฺโค, สาทฺถยเต สาทฺฐ, สาทฺฐํ ปสฺสตีคฺยคฺโค,

สฏฺฐยเต นิโจ, ฐุจฺฉิตฺตํ ฐทตีคฺยคฺโค,

สฏฺฐยณฺตีติ สฏฺฐา, น สมฺมา ภาสนฺตีติ ฐคฺคํ โหติ, อีสฺสุกฺกิ

มจฺฉริ สโธ.

ในไบลนส่วนมากใช้ปฐะที่ประกอบด้วย ๓ อักษร ส่วนที่ใช้
 ฐ มีเฉพาะใน “เกตวคต และ พุพฺพคต” เท่านั้น.

สทฺธิ = คุมฺพตฺถรฺชฺชเน อรรถวาปรชฺชม, อรรถวาเสียดแทง ญ.

สณฺฑติ, สณฺฑนฺติ คุมฺพนฺติ เอตฺถาติ สณฺโฑ, วนสณฺโฑ

= ไพรสมณฺ์

[๓๘๑] สโณ อพฺยตฺตสทฺเท ภู ภูจฺจ ทานเ สโต ปน,
 สาดจฺเจ สตุโต จฺ กตฺยา- ตงฺกสมฺพนฺธสนฺตเต. [๓]

ยตถ มกฺขิกา สณฺฑสณฺฑจารินี*
 เฉพาะ รุชฺชนตถ ในกัปปทุมะกล่าวว่าเป็น สกมฺมก พร้อมทั้ง
 ยกอุทาหรณ์ว่า-- สณฺฑเต กณฺโฑ วัริ, รุชฺตีคฺยตฺโต. กรณีนี้
 ให้แปลว่า “ปีบคั้น, ทรมาน”

[๓๘๑]

สณ = อพฺยตฺตสทฺเท พุคไม่ซัด ภู.
 = ทานเ ให้ ภู.จ.
 สณฺติ.
 สณฺเตว พุรหารณฺณํ, ตํ ภยํ ปฏฺิภาติ มํ.^๒
 ทานตถ-- สณฺติ, สนยติ ทานํ.
 สต = สาดจฺเจ ไม่ขาด - ติดต่อ - ประจํา ภู.
 สตนํ สจฺจํ, สตตีติ สตตํ, สตตสฺส ภาโว สาดจฺจํ.
 สตฺต = กตฺยาตงฺกสมฺพนฺธสนฺตเต ไป, ซัดสน, ผูก, ขยาย ภู.
 บทว่า สนฺตติ ในกัปปทุมะพรรณนาเป็นสองวาทะว่า “วิตุถาร,
 นิพฺพาทน”
 สตฺตยติ ชโน กจฺฉติ ทฺกฺเขน ชีวติ สมฺพนฺธติ วิตุถาเรติ วา

๑. ที.สี. ๕/๒๒๔, ที.ปา. ๑๑/๔๓, ม.มฺล. ๑๒/๑๔๑,๓๘๗,๔๕๓ อ.คิก. ๒๐/๓๘๑, อ.จตุกก. ๒๑/๒๘๕,
 พ.มหา. ๒๕/๔๕๖, อภิ.นฺ. ๓๖/๒๒๗

๒. ส.ส. ๑๕/๕,๒๘๒

คฺยตฺโต, นิพฺพาทติ วา ปฏิญฺญํ สารุคฺยตฺโต, สตฺโต, ขาท-
 [๓๘๒] สนฺโต จุ ปิยกรณํ สโต จุ ปติหฺสฺสน-
 ทฺพฺพฺพลฺยตเน ญฺจ โมกฺขพฺนฺรณหีสเน. [๒]

ขาทาติ ลปฺสิ คตฺสตฺตํ ชรคฺควํ,* คตฺสตฺตํ = อันปราศ
 จากชีวิตแล้ว

[๓๘๒]

สนฺต = ปิยกรณํ ทำให้น่ารัก จ.

ชาตวัตถะนี้ยึดถือเอาตามที่มีพรรณนาในคัมภีร์โลกียะว่า--
 สามโยโค ปิยกรณํ. แม้ที่กล่าวว่า “อนุกุลกรณ” ก็เป็น
 บทปริยายเหมือนกัน ในสัททนีติมีปาฐะผิดเป็น “สนฺต
 อามปฺปโยเค”^๑ แปลว่า “ประกอบ(ความเพียร)มาก ทำ
 มาก”ก็ได้

สธ = ปติหฺสฺสนทฺพฺพฺพลฺยตเน ให้หัวเราะเนื่อง ๆ, มีกำลังน้อย,
 พยายาม จ.

= โมกฺขพฺนฺรณหีสเน หลุดพ้น, ผูก, เบียดเบียน ญ.จ.

สาดยติ สุตฺโต โลโก, ปฺนปฺนํ หสฺสยตีคฺยตฺโต,

สาดยติ = มีกำลังน้อย, อ่อนแอ

อาศัยชาตวัตถะข้อนี้มีการแก้บทาฬีว่า--

“ลิลฺโล หิ ปฺริพฺพฺโซ”^๒ เป็น “สธโล หิ ปฺริพฺพฺโซ”

พึงทราบว่บททั้งสองนั้นถูกต้องทั้งหมด โดยยึดเอาบทสำเร็จ

๑. พ.ปค. ๒๖/๑๗๗, พ.ช. ๒๗/๑๖๕

๒. นิติ.ชาต. ๔๑๐

๓. ต.ส. ๑๕/๖๓-๔, พ.ร. ๒๕/๗๗

อันมาในคัมภีร์ที่ว่า “สาถลิก, เสถิลฺย” เป็นหลักเกณฑ์ใน

[๓๘๓]	สถิ เสถิลฺย สนฺโถ ก็ ปติหฺสฺสนโมจเน,	
	จฺญ วรคฺนฺถเนสุ สโท สาทคเต จฺญ.	[๓]
[๓๘๔]	จฺ จฺ เจเท ญฺ วาสาท- ปาตฺหิสนปีติสุ,	
	นิปฺพุโพ นิสฺสเน ป นิมนฺเต นิกฺเฆ อุปา.	[๓]

การใช้อ้าง ส่วนในคัมภีร์โลกียะใช้เป็น “สติล” ที่ใช้เป็น
เช่นนั้นเพราะนำเอา สุตถ ชาตุนับเข้าไปใน ปีโสทราทิกณิกะ
เมื่อเข้าถึงมคธแล้วควรปริวรรตเป็น สติล ชาตฺ แต่ในสัททนีติ
ไม่มี สติล ชาตฺคงมีแต่ สถ ชาตฺเท่านั้น เกรงว่าจะมีการ
ทำลายบทบาทคำว่า “สติล” ทิ้งไปจึงต้องบอกไว้อย่างชัดเจน
โมกฺขพฺนฺชนฺหิสนคฺถ-- สาถยติ ปญฺจิจฺจํ สิสฺโส, สถติ, กณฺ,
ปฺนฺปฺนฺ หฺสฺสนํ สติลฺลิกฺรณฺ ยตฺนํ โมกฺขณํ พนฺชนํ
วโรคฺยตุโธ.

[๓๘๓-๓๘๔]

สถิ	=	เสถิลฺย เหา - บาง	ญ.
		สนฺถเต วตฺถํ, สติลฺ ภาวติ กโรติ วาตฺยตุโธ.	
สนฺถ	=	ปติหฺสฺสนโมจเน ให้หัวเราะเนื่อง ๆ, ให้หลุดพ้น	ก็.
	=	วรคฺนฺถเนสุ ฆ่า - เบียดเบียน, แต่ง - เรียบเรียง	จ.ญ.
		สถฺนาติ สฺสุํ, สถฺนาติ วจฺจํ พนฺชนา โคโป.	
		วรคฺนฺถนคฺถ-- สนฺถยติ, สนฺถติ.	
สท	=	สาทคเต ลีมฺรสนฺนอโรย, ไป - ถึง - บรรลุ	จ.ญ.
	=	เจเท ตัก	จ.

- = วิสาทปัตทหีสณปีติสุ ว้าเหว้ใจ, ตกไป - ให้ตกไป, เบียดเบียน,
ยินดี ฎ.
- = ถ้ามี นิ เป็นบทหน้า นิสีทเน นัง
- = ถ้ามี ป เป็นบทหน้า นิมนเล ไม่มีมลทิน - หมดจค
- = ถ้ามี อุป, อา เป็นบทหน้า นิกฎ ใกล้เคียง
- สาเทติ, สาทยติ, สาทติ, อสุสาเทติ, อสุสาทยติ, อสุสาทติ
- = เพราะไม่มีสังโยคจึงต้องรัสสะ อา เป็น อ.
- สาโท, อสุสาโท. สาทุผลโล รุกโข, สาทุรสโกชน,*
- สาทียตีติ สาดิ = แปลง ท เป็น ด
- คตฺยตฺถ-- สาทยติ, สีสติ.
- วิสาทตฺถ-- สีสติ,
- ลาพุนิ สีสนฺติ สีลานิ ปฺลวณฺติ,^๒ ปงฺเก สนฺโนว กุณฺขโร,^๓
- โมรปิจฺฉมตฺตมฺปิ สีสติ เอตฺถาติ สีทา, อทฺทา สีสนฺตเร
- นค,^๔ วิสาทปฺตฺโต = ถึงความว้าเหว้ใจ, ถึงความลำบากใจ
- ปาดตฺถ, หีสนตฺถ-- สีสติ.
- ปีตฺยตฺถ-- สาทค.
- นิปฺพุพตฺถ-- นิสีทติ นิสินฺโน, นิสีทน์ นิสชฺชา = การนั่ง
- นิสีทนฺติ เอตฺถาติ วา นิสชฺชา, ปณฺยวิกฺกยสาลา, สนฺนิสนฺนา,
- นิสโท = ลานหิน
- นิสทปฺตโก = ลูกหินบด
- อานิสทมนํสํ = เนื้อตะโพก
- ถ้าลงการิตปัจจยจะมีรูปเป็น-- นิสาทติ, อัจฉนฺคฺม นิสาท-

อุปสกคปฺพพุดถ-- ปสทททยติ กมภิรมคฺยตฺถํ ลิสฺโส, ฌฎฺฐิ
กโรตฺติคฺยตฺถโ. (มติของกัปปทุมะ)

สททเต วิวิธสฺสาทํ, สททเต รสาขณํ.

ปีติเลหหริตฺตถ-- สทฺเท หริเต อลนฺติ สทฺทลํ, สทฺทโล
หริเตเตเส.

โสสนตฺถ มิกล่าวไว้ใน ธาตุมัชฺฐสา* เท่านั้น ไม่มีอุทาหรณ์
ปรากฏ.

สนทฺฐ = ปสฺสเว ไหลออก - หยค ฎ.

สนทฺติ อุกกํ, วิสฺสนทฺติ, ปุณฺณภิกฺสนทํ วิปฺปลํ อลตฺถํ,^๒
สนทฺตีติ สินฺธุ, สมฺทฺโท, อสฺสิ, ทสฺส โธ จ.

ถ้าแปลง ท เป็น ธ โดยวิกัปได้แล้ว “สินฺธุโก ก็เป็น สินฺธุโก,
สินฺธุวาโร เป็น สินฺธุวาโร = ไม้ย่านทราย” ก็ควร

สินฺธุริ = ชาติ, เสน

*****

[๓๘๖]	สทฐ ภู อปาโนสสุคค- กิเลเท จุ ปหังสเน, สโน ภู สมภคตติภูเส ภูจु สทเท ปวตตติ.	[๒]
-------	---	-----

[๓๘๖]

สทฐ = อปาโนสสุคคกิเลเท ปล่อยลมหายใจเข้า, เปียกชุ่ม = ปหังสเน ทำการเยาะเย้ย	ภู. จ.
---	-----------

สทฐเต.

ปหังสนตถ-- สทฐเตติ, สทฐยติ วุฑฺฐิ ภูจุนิตสทเทหิ พาลี.

ในสัททนีติกกล่าวว่าป็นชาตฺที่ไม่มีสังโยคคือเป็น สทฺ ชาติ แต่เพราะในคัมภีร์โลกียะมี ริ และแสดงอุทาหรณ์ด้วยปาฐะ ที่มีสังโยค ดังนั้น ในที่นี้จึงกล่าวตามนั้นเป็น สทฐ ชาติ หนึ่ง เป็น “สทฺ, สทฺ” ชาติที่มี สทิสาทิสเทวภาว นี้เอง ในสัททนีติแสดงอรรถว่า “ภูจุนิต สทฺ, สทฺภูจุนิต”^๑ ไม่มีปรากฏในคัมภีร์ต้นฉบับ ทั้งไม่ปรากฏเป็น นามรูปวิเสส ด้วย

สน = สมภคตติภูเส กบหา - เข้าหา, ประดับ - ตกแต่ง = สทฺเท ทำเสียง - ออกเสียง	ภู. ภู.จ.
---	--------------

สนติ ภูจุ สิสฺโส, สนติ อตฺตนิ ภคตติมุปาเทตติ สานุ,
 ปพฺพตฺตภูโจ สมภูมิ เทโส, สนติ วฐุ กงฺกณฺ = ซึ่งกำไล,
 ซึ่งเครื่องประดับ

สทฺตถ-- สนติ สณฺเตว พุรหารณฺ, สาทติ ปฏฺิภาติ นี.^๒

สนติ, สนยติ.

[๓๘๗]

สนุ ทานเ โค สโป ภู
 สมุพนุเช ภูทิ โโกสนเ,
 สโปไป กตุยั สพุโพ
 กติหีสาสุ ปุรณปิ จ.

[๔]

[๓๘๗]

- สนุ = ทานเ ให้ ฑ.
 สโนติ, สนุเต, สนิดวา.
 เนื่องจาก ส (มฺุทธ) อักษรกับ ป อักษรเหมือนกัน ดังนั้น
 สัทหนิติจึงคัดลอกเป็น “ปนุ ทานเ”^๑
- สโป = สมุพนุเช เชื่อม - เกี่ยวเนื่อง ภู.
 = โโกสนเ ค่า - สบถ ภู.ทิ.
 สโปติ, สโปนติ อุกโกสนตุยเนนาติ สพุโท, สโปนั สโปโล.
 ตุยหั สโปเต, มยุหั สโปเต = กล่าวสบถ เพื่อความเชื่อมั่น
 อภิสเปยย ปาจิตฺติย,^๒ อภิสปายั ภิกขเว โลกสมึ.
 สโปยติ สโปปติ วา สโปนั, สโปโล, สโปไป, อภิสโปไป.
- สโปไป = กตุยั ไป - ถึง - บรรลุ ภู.
 สโปปติ สัสนุปนุโต กจุตตีติ สโปไป, อหิ = ฐ
 พาลายวาทุณนตถั สโปปติ กจุตติ ปวตตตีติ สโปไป, ฆตัง =
 เนยใส

ในโมคคัลลณะใช้ พ อักษรเป็น สพุพิ • ไม่สอดคล้องกัน
กับคัมภีร์สันสกฤต.

ปีเพน สปปตีติ ปีพสปี, ปงฺคุโล = ขาเขยง, คนพิการ
วกกสรีเรน สปปตีติ สรีรสโป, ที่ขชาติ.

สพฺพ = คติหีสปรณ ไป - ถึง - บรรลุ, เบียดเบียน, ให้เต็ม ฎ.

สพฺพติ, สพุโ = ทั้งปวง

สพฺพํ อตฺถิ เอตฺถาติ สาวตฺถิ, สกฺกณฺจ สพฺพติฏฺฐานํ, กมฺมํ
กตฺวาน ภาทกํ.

สพฺพติ ในที่นี้ให้แปลว่า “ยอมไป, ยอมให้เต็ม” ในโมคคัล-
ลณะเป็น “สพฺพ คติยํ, สพฺพติ ปวตฺตตีติ สพุพิ, ฆตํ”^๒
“ไม่สอดคล้องกับที่มาใน อมรโกศ เป็นต้นว่า “ขตมาชฺยํหวิ
สปี”

*****

[๓๘๘] สพิ ภู สณฺฑาเน จุ ตฺ มณฺฑาเล สมฺพ สປฺປเน,
 จุ ตฺ มณฺฑานสมฺพนฺเช สพฺโภ หีสนกตฺถเน,
 สภาไซ ปิตฺติเสวน- ทสฺสเนสุ จุราทิกฺโก. [๔]

[๓๘๘]

สพิ = มณฺฑาเน ประดับ - ตกแต่ง ภู.
 = มณฺฑาเล เป็นวงกลม จ.
 สมฺพติ.
 มณฺฑาลตฺถ-- สมฺเพติ, สมฺพยติ.
 ชาตฺนี้มาในชาตฺมัญชฺสา* และ สัททนีติ^๒ เท่านั้น ไม่มีปรากฏ
 ในคัมภีร์โลกียะ

สมฺพ = สປฺປเน ไป ภู.
 = มณฺฑานสมฺพนฺเช ประดับ - ตกแต่ง, เชื่อม - เกี่ยวเนื่อง จ.
 สมฺพตฺติ สมฺโพ. ทลิตฺุโท วชิริ มุสฺลคฺคกฺกุชโลหฺมณฺฑาลตฺถจ.
 สมฺพริ ชลธฺนาโท โส มิกาสฺรูปฺพพต.
 มจฺจนเกทโลทฺุราชฺชุน- ยฺุทฺุเรสุ ตีสุ อุตฺตเม.
 มณฺฑานสมฺพนฺชตฺถ-- สมฺเพติ, สมฺพยติ มณฺฑาเจตฺติติ สมฺพลฺ,
 สมฺพโล วา. ปาเถยฺยํ นทฺุยาทิกฺกุลตฺถจ, สมฺพยติ ฐนํ โลโก,
 สํพนฺชตฺติคฺยตฺุโธ.

สพฺภ = หีสนกตฺถเน เบียดเบียน, สรรเสริญ ภู.

๑. มณฺชฺสา. ๔๘-กาถาย

๒. นีติ.ชาตฺ. ๔๓๕

[๓๘๕]	สมฺภุ วิสฺสาสฺปมาเท	สโม ตฺ พฺยาภูเล จฺญ,	
	จฺ จฺ ตกฺกสทฺทาโลเจ	นิปฺพุโ พฺทสฺสนสฺสุเต.	[๒]
[๓๕๐]	ปฺติสํ ปฺติสามมฺหิ	สมฺ ทฺยุปฺสเม ตโป-	
	กรณฺ เจวฺ เขเท จ	ภฺ จฺ สทฺเท ปวตฺตติ.	[๑]

สพฺภติ, สพฺภยฺติ สํสฺยตีติ สพฺภิ, สปฺปริโส นิพฺพานญจ.
 สนโต หเว สพฺภิ ปเวทยนฺติ.*

สภาช = ปฺติเสวนทสฺสเนสุ ยินฺตี, คบหา, เห็น จ.
 ในสัททนีติใช้อักษรผิต คือใช้ ส อักษรมีปาฐะเป็น สี่ติ ๒
 สภาชติ, สภาชยติ, สภาชนํ = พุคทักทายด้วยคำอ่อนหวาน,
 การบูชา

[๓๘๕ - ๓๕๐]

สมฺภุ = วิสฺสาสฺปมาเท คฺันเคย, ประมาท ภ.
 สมฺภเต มาตริ ปฺตุโต, สมฺภเต สทฺชเม นิโจ.
 ในสัททนีติมี “หีสตฺถ”^๑ อยู่ด้วย, สระ อี จาก สิมฺภุ ชาติ
 คงตกหายไป, เป็นไปใน “ปาปฺณนตฺถ” ได้ด้วย, พึงแน่ใจ
 ว่าสำเร็จมาจาก ส + ภู ชาติ แม้ สภุ ชาติก็คงเป็นชาติที่มีสระ
 อี จาก สิมฺภุ ชาติตกหายไปเช่นกัน

สม = พฺยาภูเล รบกวณ จ.ภ.
 = ตกฺกสทฺทาโลเจ ตริกฺตรอง, ทำเสียง - ออกเสียง, ไตร่ตรอง จ.

๑. ตี.ศ. ๑๕/๕๗, พ.ร. ๒๕/๔๖

๒. นิตฺ.ชาตฺ. ๒๕๕ (ณ)

๓. นิตฺ.ชาตฺ. ๑๖๘

- = ถ้ามี่ นิ เป็นบทหน้า ทสฺสนสฺสฺเต คุ - เห็น, ฟัง
 = ถ้ามี่ ปติ, สํ เป็นบทหน้า ปติสามมุหิ เก็บ - ยึดครอง
 สมติ, สมยติ นารี ปติวิโยเคน สรณฺตุรา.

ในอรรถบทว่า เวกุลเพุข นี้ในคัมภีร์โลกียะพรรณนาว่า
 “วิหฺวลีภาเว พุขากุลีภาเว” ข้อนี้ศัพท์นี้ตีให้ความหมายว่า
 “การห้อยย้อย”^๑ ฟังพิจารณา.

ตถกสทฺทาโลจฺจตฺต-- สมียเต วิตกฺกียตฺติ ตมา, สํวจฺจโร.
 สามยติ การิยํ สุธี, อิงฺฆ มทฺทิ นิสามฺหิ จิตฺตรูปํ ทิสฺสติ.^๒
 นิปฺพุพฺพตฺต-- ตโต กณฺหาชินายาปิ นิสามฺหิ รเถสภ,^๓
 นิสามยถ สาธโว.^๔

ปติ-สํปฺพุพฺพตฺต-- ปตฺตจิวริ ปติสามฺหิ. เสนาสนํ สํสามฺตวา.^๕

สมุ = อุปสมตโปกรรมเขเท เข้าไปสงบ, ทำความเพียร, ถ่าบาก -
 เหน็ดเหนื่อย

= สทฺเท ทำเสียง - ออกเสียง
 สมยติ.

อกฺคิกฺขณฺโรว สมฺมติ, ตโต สมฺมนฺติ เมธกา.^๖

สนฺตํ ตสฺส มนํ โหติ สนฺตา วาจา จ กมฺม จ
 สมฺมทณฺณา วิมุตฺตสฺส อุปสนฺตสฺส ตาทิโน.^๗

ปัจจนิกฺขมฺเม สเมตฺติ สมโถ, สมาริ.

ทิ.

ฎ.

๑. นิตฺติ.ธ.๑. ๑๘๐

๒. พ.ร. ๒๘/๔๐๒

๓. พ.ร. ๒๘/๔๔๕

๔. เถร.อฎ. ๑/๒, วิสุทฺธิ. ๑/๒

๕. วิมฺหาวิ. ๑/๒๒, ๑๔๑

๖. วิมฺหา. ๕/๒๘๑, พ.ร. ๒๕/๑๖, พ.เถร. ๒๖/๓๕๐, พ.ร. ๒๗/๒๕๓

๗. พ.ร. ๒๕/๓๔

ชาตวัตถะนีสัททนีติแบ่งเป็น ๓ อย่างคือ อุปสม,^๑ นิโรธ,^๒
และ อทสฺสน^๓ ฟังทราบว่าจะอรรถเหล่านั้นเป็นเพียงไวพจน์
เท่านั้น ส่วนในคัมภีร์ต้นฉบับมีเพียงอรรถเดียวคือ อุปสม
เท่านั้น แม้จะอรรถดังกล่าวก็เป็น ทิวาทิกณิกะ เท่านั้น

อาคนตุวา สมฺมุนฺติ คโป กโรนฺติ เอตถาติ อสฺสโม, สโยเค
ปเร รสฺสตุตฺ, มุนีนํ จานมสฺสโม.

เขตตถ-- กาโย สมฺมุนฺติ, สนฺโต คสิโต, อปี โน หนฺกา
สนฺตา,^๔ ปริสฺสมวิโนทนตุถํ, อนุรุเปนาลงฺกาเร เนสเมโส
ปริสฺสโม.^๕

สทฺทตถ-- สมิตฺติ, สมตฺวา.

*****

---

๑. นิตฺติ.ชาตฺ. ๓๑๕

๒. นิตฺติ.ชาตฺ. ๑๘๐

๓. จุ.ชา. ๒๗/๔๘

๔. สุโพธา. ๓-กาลายํ

[๓๕๑]   สโร ภู สติอุกฤษ-   ธีสาสทเทสุ วัตตติ,
                  จุ ฑุ อกเขปวิตถาร   ภูจ ฤยํ ปวตตติ.   [๑]

[๓๕๑]

สร = สติอุกฤษธีสาสทเทสุ ระลึกได้, เกยจกร้าน, กระสัน -
          ฟุ้งซ่าน, เบียดเบียน, ออกเสียง   ภู.
          = อกเขปวิตถาร ฆ่าไป - ละ - ทิ้ง, ขยาย - พิศดาร   จ.
          = ฤยํ ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.จ.
          สรณฺติ เอตย สยํ วา สรติ สรณฺมตฺตเมว วา เอสาติ สติ,
          อนุสฺสติ, สมมาสติ.
          สรตีติ สโต, สรียตีติ สรียํ, เทหํ = กาย
          ตถา สปรปทภูจกาลาทีสุติ สิริโส = ดันซีก
          อาปตฺติปริยนตํ นสฺสรติ,* วิสฺสริตฺวา, มาตริํ สรามิ ๒ =
          ระลึกถึง, คิดถึง
          อรรททั้งสองแห่งชาตุนี ในคัมภีร์มคธกล่าวรวมเป็นอรรทเดียว
          ว่า “จินฺตยํ” เท่านั้น
          ภยํ สรติ ธีสตีติ สรณฺ, รตนตฺตยํ. ชาตํ สรณโต ภยํ,
          สสาทโย สรติ ธีสตีติ สิงฺกาโล, โกตฺตฺ = สุนัขจิ้งจอก
          สรติสฺส สิงฺโก, สรติ ปาณ ธีสตีติ สรพฺ, ขุทฺทชนฺตฺวิเสโส
          = ต๊กแก

สรียติ สหุทัยติ อัจจารียตีติ สโร, อการาทิ, อนตสฺสโร =
 สระอันมีที่สุด
 วิสฺสโร = เสียงเพี้ยน
 อตตสฺสโร = เสียงนํารัก
 อกฺเขปวิตฺถารตฺถ-- สารติ, สารยติ, สรียเต จิปียเตติ สโร,
 วาณ. สโรทิตฺโร กลาปํ ฯเปฯ หตฺถํ สารติ, ปฺสารติ.
 คตฺยตฺถ-- สรติ, วิสรติ, อุตฺสรติ, อุตฺสารถิ = การชักไป
 อุตฺสารถิ = มหรรพ
 อุตฺสรโก = นายทวาร, คนเฝ้าประตู
 จตฺรจฺจฺจฺ, กณฺณํ อุตฺสารถิวา จีวรํ สํหริตพฺพํ, สรติ
 อุกฺกเมตฺถาติ สรโก = ชันน้ำ
 สรียตีติ สรณิ, มคฺโค, สรณิ = ทาง, รง
 สรติ ปวตฺตตีติ สพฺโพ, สกโล = ทิ้งปวง
 สรติ กจฺจตีติ สรณฺ, เอกา มหานที = สรณฺ เป็นชื่อแม่น้ำ
 ใหญ่สายหนึ่ง
 เอวํ สรโก = ชะมด, อีเห็น, เนื้อชนิดหนึ่ง
 สรติ วิการํ กจฺจตีติ สกฺขโร, อจฺจวิกาโร = น้ำตาล, อ้อย
 สรติ ปวตฺตตีติ สราโว, ภาชนวิเสโส = ภาชนะดิน
 หตฺถิทมเกน ภิกฺขเว หตฺถิทมโม สารีโต* = ถูกขับ, ถูกฝึก,
 ถูกอบรม
 ปฺริสทมฺเม สารติ ทเมติ วิเนตีติ ปฺริสทมฺมสารติ, ๒ ภาควา.
 สารติ = นายสารถิ

[๓๕๒]	สโล ภู จลสัวร- สลกิ สลกิ สลโล	คติเวเค จุ โทมเน, คเต สโว วิการิ จ.	[๕]
-------	----------------------------------	--	-----

---

[๓๕๒]

สล	= จลสัวรคติเวเค ห้วนไหว, สัรวม, ไป - ถึง - บรรลุ, เร็ว = โทมเน สรรเสริญ - ยกย่อง	ภู. จุ.
	สลติ จลติ กายั วา สัวรตีติ สลั, สลลณจ, สลลกีโลม = ชนเม่น	
	สลติ กจณตีติ สลโก, ปตงโค = มอด, ตักแตน	
	สลติ เวเคน กจณตีติ สลากา = ลูกสร, สลาก, ปากกา, ดินสอ, ภูักัน ที่ใช้เป็นของเล่น	
	ถัาลงการิตปัจจยจะมีรูปเป็น-- กุจณิเต ปาปชมเม สลยติ จลยติ กมเปติ วิทุธเสตีติ กุสล,* กุจณิตั วา อปายทวารั สลนติ สัวรรณติ ปัทหนติ สาธโว เอเตนาติ กุสล.	
	โถมนตถ-- สาลยเต ปณชิตั ธีโร, สาลโล = ลูกเขย, ต้นไม้ จำพวกต้นร้าง	
	ตเวว เทว อุตยานเน ตเววุตยานภูมียา. อุชัวสา มหาสาลา นิโลภาสา มโนรมา. ๒	
สลกิ, สลกิ, สลล	= คเต ไป - ถึง - บรรลุ	ภู.
สว	= วิการคเต แปรเปลี่ยน, ไป - ถึง - บรรลุ	ภู.

คตฺยตถ ถือเอามาได้ด้วย จ ศัพท์,
 วิการ-- ในคาถา ท่านแปลง เอ เป็น อี เพื่อนันทานุรักษ์
 สลฺงกเต, สลฺงกเต, สลฺลติ, สลฺลํ = ศร
 สลฺลกี = เม่น

สวติ วิการํ อาปชชตีติ สโว, มตเทโท.

(ปาฐะว่า สโว) ในคัมภีร์ทางพระศาสนาแปลง ส เป็น ฉ
 แล้วใช้ปาฐะเป็น ฉโว เช่น-- ฉวสีสมโย ปตฺโต, ฉวสยน์ หิ
 สฺสทานนฺติ วุจฺจติ."

ฉว-สทฺทูปปท สี ธาตุ อาน ปิจจยฺ แปลง ฉว ศัพท์เป็น สฺ,"
 บทว่า สฺมसान ในคัมภีร์โลกียะให้หมายว่า "สุสาน, ป่าช้า"
 พร้อมทั้งแสดง พยฺยูปตฺติ ด้วยว่า "สฺมนฺสทฺเทน สโว
 โปฺรตฺโต, สานํ ตฺนฺชานนฺจฺจเต."

ส่วน วิกาเร ประสงค์จะให้แปลว่า "ให้แปรเปลี่ยน" ทั้งนี้
 เพราะในคัมภีร์โลกียะยกอุทาหรณ์ที่เป็น สกัมมกะ มาแสดงว่า
 "สวติ จิตฺตํ กาโม"

*****

[๓๕๓] สโธ ปาณนุสน- โสปรหีสสปุเลเว วิ ตฺ,
 วิสุตาสเส อา อสุตาสสมหิ อปุพฺโพ สลฺล อาสิสเส. [๒]

[๓๕๓]

สส = ปาณนุสนโสปรหีสสปุเลเว หายใจ, เหี่ยวแห้ง, นอนหลับ,
 เบียดเบียน, กระโดดหนีไปอย่างรวดเร็ว ฎ.
 = ถ้ามี วิ เป็นบทหน้า วิสุตาสเส ความคุ้นเคย
 = ถ้ามี อา เป็นบทหน้า อสุตาสสมหิ สามารถหายใจได้
 สสติ ชีวตีติ สสุสุ, ซายาปตีนิ มาตา, เอวํ สสุ, ยฺวา,
 สสนติ ชีวนติ เตนาติ สสุสํ, กาลามาหิ = ข้าวเหนียวเป็นต้น
 สโตว อสุตสติ, สโตว ปสุตสติ,* อสุตสิสุตาสมิ, ปสุต-
 สิสุตาสมิ,* นาหุ อสุตาสปสุตาสโส จิตฺจิตฺตฺสฺส ตาหิโน,^๒
 สสติ สุกโข ภวตีติ สโธ, เปลโก = กระจ่าย
 สสติ สุตฺตติ เอเตนาติ สโธ, โสตฺตฺสงฺขาโต โรคฺวิเสโส =
 โรคมองคร่อ
 สสติ หีสตีติ สตุตฺ, เวรี = คัทรู
 ตํ สสติ เอเตนาติ สตุตํ = คัทรู
 สสติ เกโก, สสติ ปลวเนน กจฺมตีติ สโธ = กระจ่าย
 สสฺงโก = พระจันทร์
 วิปฺพพฺพตฺต-- วิสุตฺตติ, วิสุตฺตาส,^๓ วิสุตฺตาสกฺคาโห,^๔ วิสุตฺตฺถา
 โหถ.

๑. ที.มหา. ๑๐/๓๒๒, ส.มหา. ๑๕/๓๘๕
 ๓. วิป. ๘/๒๘๒

๒. ที.มหา. ๑๐/๑๘๒, ส.ส. ๑๕/๒๑๕, พ.นร. ๒๖/๔๓๕
 ๔. วิ.มหา. ๑/๕๕

[๓๕๔] สโท ภู ขนฺตุยภิกเว อปุพฺโพ ยตเน วิ ตฺ.
 ปติณฺณายํ ทิจฺ ขนฺตุยํ สโท อพฺยตฺตสทฺทเก. [๒]

อปุพฺพตฺถ-- อสฺสสฺติ, อสฺสาโส, อสฺสาส์ ลกฺติ.

สฺติ = อาสิเส ปรารธนา - มุงฺหวัง ภู.
 (สฺติ ธาตุนี้มี อา เป็นบทหน้า)
 อาสฺสเต, อาสฺสา.

[๓๕๕]

สท = ขนฺตุยภิกเว อคฺทน, ครอบงำ ภู.
 = ขนฺตุยํ อคฺทน ทิ.
 = ถ้ามี่ อู เป็นบทหน้า ยตเน พยายาม
 = ถ้ามี่ วิ เป็นบทหน้า ปติณฺณายํ การปฏฺิณฺญา - รั้บค้ำ -
 กล้ำหาญ

สทฺติ, อสฺโท, อสฺยฺหาโร, อสฺยฺหาสิ,

สทฺพฺริสฺสยานิ สทฺตีติ สฺโท. อรฺติ รฺติสฺโท อสฺสนฺติ
 อรฺติยา รฺติยา จ สฺโท อภิกฺวิตา อชฺโฆตฺถรฺติตา ภเวยฺย,* น
 จ มํ อรฺติ รฺติ สหฺยฺยาติ มณฺจ อรฺติ รฺติ นาภิ ภเวยฺย น
 มทฺเทยฺย น อชฺโฆตฺถเรยฺย,

ยํ เอสา สทฺเต ชมฺมี ตณฺหา โลเก วิสฺตฺติกา,๑

โย เจ ตํ สทฺเต ชมฺมี, ตณฺหํ โลเก ทฺรุจฺจยฺ.๒

ปากคุด-- สาคิ, สีนาคิ = ช่อมहुง
 อสสาทคุด-- รลั สาคิ = เลีย, ลิม
 ตนุกรณาวสนคุด-- สาคิ เทห้ ตนุ กโรตีติ สามาโก,
 ตินธณณ = หล้า, ช้าว
 สาคิ ทุกขั ตนุ กโรตีติ สาคิ, ติโรกรณิ = ผ้าคลุมหน้า, ม่าน
 สาคิ สุนทรคุด ตนุ กโรตีติ สามี สามโล จ, กาโพ = สีคำ
 มานั สียติ อวสานั กโรติ สมุจฉินุทติ เอเคนาคิ มานลั,
 อรหคุด.

สียติ ตนุกรียติ น ผรุสภาวณ กกุกสา กรียตีติ สณหา,
 สฉิลวาจา = วาจาอ่อนโยน

สียติ อนคั กโรตีติ สณห้, นิปุณณานั. สณโห ปุริโส.

สาข = พุยาเป แผลไป - ชิมจับ - อापไป

ภู.

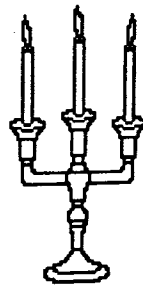
สาขติ สพุพคุด พุยาปตีติ สาขา = กิ่ง

สา อสสคุดตีติ สาชี, รุกุโ = ต้นไม้

สาฎ = ทิปเน แสดง

จุ.

สาฎยติ, สาฎยเต.

[๓๕๘]   สาทฺ ฤๅญํ ติ ภู เสว- คติวุฑฺฒํ ฤ ฤๅสฺสเย,
 อานฺยปาวาวลฺมพฺหิ   สุวา เตเช สุวาภิ พนฺธเน.   [๒]

ยํ มํ ฤๅ อนุสฺสติ, กมฺมุนฺตํ โว สาสฺติ, สาสฺนํ =
 การสั่งสอน

เอสา พุทฺธานุสฺสตี,^๑ อนุสิฏฺโฆ โส มยา,^๒ สตุถา
 เทวมนุสฺसानํ,^๓ สทฺเท จ อตุเถ จ สาสฺติ อจิกฺขติ เอเตนาติ
 สตุถํ, พฺยากรณํ.^๔ สาสฺยติ เอเตนาติ สาสฺโป, วิหิวิเสโส =
 ผักกาด

[๓๕๘]

สาท = ฤๅญํ สรรเสริญ   ภู.
 สาทฺติ คุณฺนํ คุณฺนี.
 ติ = เสวคติวุฑฺฒํ (เสพ) ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.
 = ถ้ามี่ ฤๅ เป็นบทหน้า ฤๅสฺสเย ยกขึ้น - ตั้งขึ้น
 = ถ้ามี่ อา, นิ, อป, อาว เป็นบทหน้า อวลฺมพฺหิ อาศฺยอยู่
 = เตเช ทำให้ค้ม - การลับ (มีคเป็นค้น)   ฤ.
 = พนฺธเน ผูก   ฤ.กී.
 เสติ, สยติ, สยฺนติ เอตุถ ฤๅกา ฤๅสุมาทโย จาติ สิขา, ฐุพา
 = ยอดค้ม, ฐุกค้ม, มวยค้ม, ขนค้ม, หงอน
 สุกนฺธํ เสติ เสวคฺคิ สิขณฺโฑ, ฐุพา, สิขณฺฑี = นกยูง

สียเต เสวียเตติ สีโต, เสโต จ = สีขาว

กุสุมาทีหิ สียติ เสวียตีติ สีโร, มุฑธา = ศีรษะ, ยอด

เสวียตีติ สีปปี = สีลปะ

บทนี้ศัพท์นี้ติกล่าวว่าเป็น คหาทิกษะ*

เฉพาะที่เป็น เสวนตุถ นั้นศัพท์นี้ติยกอุทาหรณ์ว่า “เสวติ, เสวนา, เสวโก” เป็นต้น การที่ยกอุทาหรณ์เช่นนั้นคงคิดว่า “สี เสวาย, สุกนุรฺ เสวตีติ สีขณฺโท, จูฬ” เป็นต้น ซึ่งเป็น “ชาตฤคคห” อันมีกล่าวไว้ในโมคคัลลนนะ” ว่าเป็น “ชาตฤคคห” เป็นแน่

อนึ่ง อุทาหรณ์ดังกล่าวนี้ในคัมภีร์โลกียะใช้เป็นอุทาหรณ์ ประกอบใน เสว ชาตฤคคหนั้น.

สยนติ คจฺจนฺติ เอเตนาติ เสตุ = สะพาน

เสณิ, เสณิ = ลำดับ, หมู่คน, พ่อค้า, สมาคม

นิสฺเสณิ, นิสฺเสณิ = บันไดขนาดยาว

สยติ วฑฺฐตีติ สยถุ, โสโถ = โรคมือ-เท้าบวม, โรคเมื่อย

อุปฺพุทฺถฤคคห-- อุตฺสยติ.

ยา ปน ภิกฺขุณี อุตฺสยวาทิกา วิหเรยฺย, อุตฺสยิตฺตฺวโร, วัส

อุตฺสยาเปตฺวา = ปีกแล้ว, ให้ตั้งขึ้นแล้ว

อาปฺพุทฺถฤคคห-- อาสียเต. อาสยนติ เอตฺถาติ วา อาสโย,

อาธาโร, สกายํ ปวิสติ.

สสฺสตุจฺเจทฺถิฏฺฐิ จ

ขนฺติ เจวานุโลมิกา.

ยถาภูตญจ ยํ ฉานํ

เอตํ อาสยสทฺทิตํ.”

[๓๕๕]   สิกฺโข วิชฺโชปาทานมฺหิ   สิกฺมิ อามายเน สฺโง,
 ฆรณเณ ญฺรุ สิกฺชิ ตฺ   ญฺจวลงฺการเซ รเว.   [๔]

นิปฺพุพฺพตฺถ--   นิสฺสยติ, นิสฺสโย, นิสฺสโต, นิสฺสาย,
 นิสฺสายตฺวา.

อปฺพุพฺพตฺถ--   อปฺสฺสยติ, อปฺสฺสาย, อปฺสฺสยิตฺวา, อปฺสฺสเสน-
 ผลกํ = แผ่นกระดาน

อวฺพุพฺพตฺถ--   อวฺสฺสยติ, อวฺสฺสโย เม โหหิ.

เตชตฺถ--   สฺโนติ, สฺนุเต ขกฺคํ กมฺมกาโร, นิสฺสํ สฺตถํ.

พนฺธฺนตฺถ--   สฺนาติ พนฺธติ เกเส เอตฺถาติ สฺสํ = ศีรษะ

สฺนาติ พนฺธตีติ สฺสํ = ตีบกด้า, สังกะสี

สฺยเต พนฺธียเตติ สฺมา.*

ทั้งสามบทดังกล่าวมาแล้ว (คือ สฺสํ, สฺสํ และ สฺมา) นี้ใน
 รูปสัททวิ และ คัมภีร์โลกียะกล่าวว่ามีหะ อี เป็น อี.

[๓๕๕]

สิกฺข = วิชฺโชปาทานมฺหิ   เข้าหาเพื่อเรียนวิชา   ญ.
 สิกฺขติ.

สิกฺขเขยฺย สิกฺขิตฺพุพานิ   สฺนฺติ ตจฺจนฺทิโน ชนา,

พาหิยา หิ สฺหเทน   ราชานมฺภิราชยิ.*

เทว วสฺसानิ ฉสฺ ฐมฺเมสฺ อสิกฺขิตฺสิกฺขํ   สิกฺขมานํ
 วุจฺจาเปยฺย.*   เสกฺโข, อเสกฺโข.

ถ้าลบ ก อักษรออกไปจะมีรูปเป็น เส เช่น อเสโจ.

สิมิ = อาฆายเน สูดคม ฎ.
สิงฆติ.

อารา สิงฆามิ วาริฆ,* อุปสิงฆิตวา.

(เพราะ) มีปริภาสาว่า “ธาตุนํ อนนคตตตต” ดังนั้น “สิงฆติ
ปสวตติ สิงฆามิกา, นาสาสโว = น้ำูก” ใช้ น อักษรก็ควร
สิงฆติ เอกิภาวํ ยาศิตติ สิงฆากุ, วิถิจตุกุก,
สิงฆติ ชวตติ สิม, .ตุริต -- ทำเป็นที่มะ ลพพินทุ

สิจ = ฆรณ ไหล, รค - ราค ฎ.ร.
เสจติ, เสโก, สิณจติ.

ชานํ สปปาณกํ อุทกํ ติมํ วา มตติกํ วา สิณเจยย วา
สิณจาเปยย วา ปาจิตติย,^๒ สิณจ ภิกขุ อิมิ นาวํ, สิตตวา เต
ลหุ เมสสติ,^๓ สิตตํ, สัมภุชา ภูมิ, ปุตตํ รชเช อภิสิณจ,
อภิสิตโต ราชา, อภิสถกานูภาเวน.

ในที่นี้ ในสัททนีติเป็น “สิจ ฎฎฎเน, จ.”^๔ ในคัมภีร์
โลกียะเป็น “ปิจ ฌเท, จ.” การที่สัททนีติมีปาฐะผิด
ไปเช่นนั้นคงเกิดจากการคัดลอกมาผิด เพราะในอักษรเทว-
นาครีนั้นตัวอักษร ป กับอักษร ส คล้ายกันเล็กน้อยนั่นเอง

สิชิ = อลงการเซ รเว เสียงอันเกิดจากเครื่องประดับ ฎ.จ.
สิณชติ, สิณชยติ มณชิริ = เครื่องประดับเท้า
ภูสนานนตุ สิณชิต.

๑. พ.ช. ๒๓/๒๐๖

๒. วิ.มหาวิ. ๒/๒๐๘

๓. พ.ร. ๒๕/๘๘

๔. นิติ.ราช. ๓๘๘

[๔๐๐]	สิฏฺเฐนาทเร สิโต ตู เสนหโมหปากสีเท	สุกฺเก สิโท ตู โมจน- กตฺตปฏฺขรณเ ทิ ตู.	[๓]
-------	---------------------------------------	--	-----

[๔๐๐]

สิฏฺ	= อนาทเร ไมเอื้อเพื่อ เสฏฺติ ขลํ โลก.	ภ.
สิต	= สุกฺเก ขาว - ทำให้ขาว เสตเต ปาสาโท, เสตํ วตฺถํ.	ภ.
สิท	= โมจนเสนหโมหปากสีเท ปลด - ปล่อย - ให้ปล่อย, ดิด, ขุมฺชีน, หลง, หุง - ดัม - นิ่ง, จม = กตฺตปฏฺขรณเ ช็คสี - ชำระร่างกาย	ภ. ทิ.

ในศัพท์นิติใช้รรถของ สท ชาติคือ “วิสรมกตฺยาวसानตฺถ”^๑
มาเป็นอรรถของ สิท ชาตินี้แทน แม้ไม่สอดคล้องกับคัมภีร์
อื่น ๆ ทั้งทางพระศาสนาและคัมภีร์โลกียะ เช่น “สทสฺส
สิทตฺต” เป็นต้นก็ตาม แต่พึงกำหนดว่าเป็น “นานานย-
นิปฺณคมฺภีร์”

เสทติ มุจฺจตีติ เสโท = เหยื่อ

เสทเต ติโลเตลล์, มุจฺจตีตฺยตฺโต, เสทติ สิเนทตีติ เสโท.

เสทเต เสโท วตฺถํ, จีวรํ สินฺนํ โหติ = ผู้จับเหยื่อ

เสทิตํ จีวรํ เสเทน, เสทติ, เสเทตฺวา, อฺสุเสเทตฺวา = นิ่งแล้ว

[๔๐๑]   สิทฺธิ สีสฺตลสฺสฺสฺสฺสฺสฺส   สิโร คตฺยํ สิเรวตฺถ นฺ,
 ปติ วารณฺ ทิ สิทฺธิยํ   สิธฺ ๓ฺ สาสเน สิเว.   [๔]

สิทฺธิ นฺติ เอตฺถาติ สฺสฺสฺสฺส, วิวรํ, ตถา สฺสฺสฺส, ชลาสยวิเสสฺ,
 สิทฺธิสฺส อิตฺส อิตฺตํ = หม้อ - โอ่งปูนขาว
 สิทฺธิยํ สิทฺธิยํ, น จ สิทฺธิยํ สฺสฺสฺส.

[๔๐๑]

สิทฺธิ = สีสฺตลสฺสฺสฺสฺสฺส เย็น, ขาว   ญ.
 สิทฺธิ.
 สฺสฺสฺสฺส สฺสฺสฺส, สิทฺธิยํ ปุณฺณาริกํ.
 สิธฺ = คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ   ญ.
 เสธฺติ, เสธฺติวา = ไป
 สิธฺ = เอตฺถ ในอรรณแห่ง คติ นั้นแล   ญ.
 = ถ้ามี่ นฺ, ปติ เป็นบทหน้า วารณฺ ห้าม - ปฏิเสธ
 = สิทฺธิยํ สำเร็จ
 เสธฺติ, เสธฺติวา = ไป
 นิปฺพุทฺต-- นิเสธฺติ, นิเสโร, นิสิทฺธิ.
 ปติปฺพุทฺต-- ปติเสธฺติ, ปติเสโร, ปติสิทฺธิ.
 สิทฺธิยํ-- เสธฺติ สิสฺสํ ญ. เสธฺติ วณฺโณ.

[๔๐๒]	อจินฺเตยฺยพลฺลโตป-	สกุคานํ เตหิ โยคโต,
	สิริธาตุ ตทญฺเณ จ	นानตฺตา โหนฺติ ชาติโว.
[๔๐๓]	สินา โสเช สนิโห จ	เสนเห สนิหุ ทิว,
	ปีคฺยํ สิฏฺ วเช สิมฺภุ	หิสาทิตฺยํ สิฉุณฺเณ.

๒]

[๔๐๒]

เพราะความที่อุปสัคเป็นสภาพที่มีกำลังในการแสดง อันบุคคล
ไม่สามารถคิดได้ ดังนั้น สิริ ธาตุและธาตุทั้งหลาย อื่น ๆ
เมื่อประกอบเข้ากับบทอุปสัคเหล่านี้ จึงมีอรรถเป็นประการ
ต่าง ๆ มากมาย.

[๔๐๓]

สินา =	โสเช ชำระ - อานน้ำ	ภ.
	ธาตุนี้ไม่ลบที่สุดของธาตุเหมือน โอมธา ธาตุ.	
	สินาคิ คงฺกาคํ ธีโร, สนิทานจุณฺณํ = พง - แป้งสำหรับอานน้ำ	
	สินาคิ สุจี กโรตีติ สนิรุ, ปพฺพตฺตราชา.	
	ในธาตุมัชฌิมสากล่าวว่าเป็น ทิวาทิกณิกะ,* ถ้าแปลง อา เป็น	
	อาห สำเร็จรูปเป็น สนิยติ ถึงกระนั้นก็เป็นการสำเร็จ	
	ตามรูปของ ภูวาทิกณิกะ นั้นแล.	
สนิห =	เสนเห ดิค - ชุ่มชื้น	จ.
	สินเหติ, เสนเหยติ.	

[๔๐๕]   **สิโลก** ปชฺชรจน-   **อุตฺตวชฺชนสชฺชน,**
สิโลณ สงฺฆาเต **สิว**   **ที โสสกตฺติพฺพน.**   [๓]

รุกฺขนิยฺยาสาที, สิลิสาคี รุกฺขํ ลดา.

สึเลสยติ, สึเลโส.

สึลิสฺ = ทหนมฺหิ เร้าร้อน   ญ.
 สึเลสติ, สึเลสิคฺวา.

[๔๐๕]

สิโลก = ปชฺชรจนอุตฺตวชฺชนสชฺชน   แต่งโคลงฉันทน์ กาศย์ กลอน,
 สรรเสริญ, งดเว้น, ตระเตรียม - จัดแจง   ญ.

สิโลกเต กวี, สึโลกมนุสฺสามิ,* ลากสกุการสิโลก,^๒
 สิโลก ยสสิ ปชฺเช."

การใช้ธาตุวัตตละว่า "ปชฺชรจน" ในที่นี้ เพราะในคัมภีร์
 โลเกียะเป็น "สงฺฆาโต ปชฺชรจน" และมีพรรณนาว่า
 "สงฺฆาโต อิท ฌนฺโท วิสิฏฺฐวากุชฺรจน."

ส่วนในสัททนีติใช้เป็น "สงฺฆาเต" = การรวม - ประชุม"

สิโลณ = สงฺฆาเต ทำให้รวมกัน   ญ.

สิว = โสสกตฺติพฺพน เขี้ยวแห้ง, ไป - ถึง - บรรลุ, เย็บ(ผ้า)   ที.
 สิพฺพติ, เสวิคฺวา.

๑. ที.มหา. ๑๐/๒๘๖

๒. วิ.จุพ. ๓/๑๓๕, ส.นิ. ๑๖/๒๘๕, อังคกุฎ. ๒๑/๑๐๑

๓. อมร. ๓/๓/๒

๔. นิตฺติ.ธาตุ. ๒๑

[๔๐๖]	สีส ฎ วรอิจฺฉาสู วิ วิเสเส รุ วิเสเส	จุญ อสพฺพยฺชฺชเน, ทิวปฺยสพฺพยฺชฺชเน.	[๑]
-------	---	---	-----

สีพฺพติ วตฺถํ โสจโก, สํสีพฺพติ, จิวํ สีพฺพเยย วา สีพฺพา-
 เปยฺย วา.*

[๔๐๖]

สีส	=	วรอิจฺฉาสู	ฉ่า -	เบียดเบียน,	ปรารธนา -	อยาก	ฎ.		
	=	อสพฺพยฺชฺชเน	ไม่	ประกอบ	ทั้ง	ปวง -	หลงเหลืออยู่	ฎ.จ.	
	=	ถ้ามี วิ	เป็น	บทหน้า	วิเสเส	ทำให้	วิเศษ -	ทำให้	ต่างกัน
	=	วิเสเส	ทำให้	วิเศษ -	ทำให้	ต่างกัน	รุ.		
	=	อสพฺพยฺชฺชเน	ไม่	ประกอบ	ทั้ง	ปวง -	หลงเหลืออยู่	ทิ.	

เสสติ, สีสยติ อิจฺฉิตฺติ สีสริ, หิมํ สีตํ อตุวิเสโส จ.

พึงทราบว่ ฐาคูนี้จะกล่าวอรรถว่ อิจฺฉา ได้ส่วนมากต้องมี
 อา เป็นบทหน้าเช่น “อาสีสติ, อาสีเสเถว ปฺริโส.”

ปาฐะนี้ใช้เป็นที่ณะก็ควรโดยเฉพาะใน อินฺทวชิราคาธา เช่น
 “นาสีสตี โลกมิมํ ปรณฺจ”

อาสีสนา, อาสีสนา, อาสมาโน, สุกคิมาสมาโน.

อสพฺพยฺชฺชนตฺถ--เสสติ, เสสยติ, เสโส, อวเสโส, อวสีฏฺโง,
 อจฺฉิฏฺโง = อาหารที่เป็นเดน (ปาฐะนี้ท่านแปลง ส เป็น ฉ
 หลัง อ ให้ทำเป็น เทวภาว)

อจฺฉิฏฺจปตฺตํ อุปฺนาเมนฺติ.

- = ถ้ามี อติ เป็นบทหน้า อธิเก ยิง
- = ถ้ามี สํ เป็นบทหน้า สนฺเทเห สงสย
- = ปาเก หุง - คัม ก.
- = ถ้ามี อธิ เป็นบทหน้า จุลยาโรปมตถ ก.
- = ถ้ามี อว เป็นบทหน้า จุลลีโต อวตารมตถ ก.

เสติ, สยติ, เสนํ, เสนาสนํ, สยนํ, เสยฺยา.

สยติ ปวตตติ มตถเกติ สิงคํ, วิสาณํ ลงนิกคหิตอาคม
แล้วทำเป็นรัสสะ

เสติ ลหุํ ปวตตตติติ สิงนํ, อาสุ. สยนติ เอตถ อุกาทยติ สีลํ,
มฺหฺธา, ตถา สีมฺนโต, เกสมคฺโค. สยตีติ สีโร, ผาลํ = ผาล
สยนฺเคยตยาติ สีรุ, สุราวิเสโส = สุรา, เหล้า

อรรถว่า “การนอน” นี้ในคัมภีร์สันสกฤตและโมคคัลลภาวะ
กล่าวว่าเป็น สี ธาตุคือใช้ปาฐะเป็นที่ชะ แต่ในคัมภีร์นั้น ๆ
มีปาฐะที่ใช้เป็นรัสสะซึ่งเป็นปาฐะผิดก็มีอยู่มาก ส่วนใน
คัมภีร์ทางพระศาสนานั้นยากแก่การวินิจฉัยว่าตรงไหนต้อง
เป็นที่ชะหรือรัสสะ ทั้งนี้ เพราะไม่มีลำดับแห่งการันต์นั่นเอง
ข้อนี้พึงสังเกตให้จงดี.

อติปฺพุพตถ-- อติสยติ, อติสโย, สาคิสโย.

สนฺเทหตถ-- สํสยติ, สํสยมาปฺนโน.

สีลํ เสยโย สุตํ เสยโย, อิติ เม สํสโย อหุ,

สีลเมว สุตฺตา เสยโย, อิติ เม นตฺถิ สํสโย.

[๔๐๘] สীগ คตฺยํ จุญฺ เสกา- มเสสุ สীগ กตฺถเน,
 สील ญฺ สมามิมฺหิ จว'- ธิกาวุยาสุ'ปฺชารणे. [๓]

ปากตถ-- สีณาติ, สีณีเต. แปลง น เป็น ณ

อริปุพฺพตถ-- อริสฺสยติ, อริสฺสยณํ = การยกหม้อข้าวขึ้น
 บนโต๊ะหรือเตา

อวปุพฺพตถ-- อวสฺสยติ, อวสฺสยณํ = การยกหม้อข้าวลง
 จากโต๊ะหรือเตา

กัจจานิ ก็ กุมภิมริสฺสยิตฺวา, ปิฎฺฐา ตีลา โชวสิ ตณฺฑุลาณิ.^๑
 กุมภิมริสฺสยิตฺวาติ ปจนถาลิกํ มนุสฺสสีสุทฺธณํ อาโรเปตฺวา.^๒
 (อัญฺฐุนิบาท กัจจานีชาตก)

[๔๐๘]

สীগ = คตฺยํ ไป - ถึง - บรรลุ ญ.
 = เสกามเสสุ รต - รัต, จับต้อง - ลูบคลำ จ.ญ.
 สীগติ, สীগยติ.
 สীগียเต สิจฺเจเต อนเนาติ สীগโร, ชลกโณ = ฟองน้ำ
 วัตถกฺขิตตมฺพุ สীগโร.^๓

สীগ = กตฺถเน สรรเสริญ ญ.
 สীগเต.

สีล = สมามิมฺหิ ความตั้งมั่น แห่งกายกรรมเป็นต้น ญ.

= อธิกาภยาสุปฺชารณเณ ยิง, ศีกษาเนือง ๆ, ทรงไว้อย่างแรงกล้า
- รongรับ

จ.

สีลติ.

สีลนญฺเจน สีลํ, กิมิทํ สีลนํ นาม สมาชานํ, กายกมฺมาทีนํ
สุสีลยวเสน อวิปฺปกิณฺณตาคฺคฺโณ."

โนโถมนิธิกถ้าว้าเป็น อกัมมกะ

ส่วนในกัปปทุมะกล่าวว้าเป็น สกัมมกะ พร้อมทั้งยกอุทาหรณ์
ว้า "สมาธิ เสวานุภาวนํ ปวตฺติ วา โย สีลติ สทา ฃมฺมนฺติ
หลายุโธ"

แม้ในกวิกัปปทุมโยชนากักล่าวว้า "สมาธิเอกนฺตปวตฺติ
อจฺจนากฺรณํ วา"

อธิกาภยาสุปฺชารณฺตถ-- สีเลติ, สีลยติ.

สีลนญฺเจน สีลํ, กิมิทํ สีลนํ นาม, อุปฺชารณํ, กุสลานํ
ฃมฺมานํ ปติญฺชานวเสน อาชารภาโวคฺคฺโณ."

สีลยติ อุปฺชารเตติ กุสลฃมฺเมหิ สีลํ, สีลยนฺติ วา ภูโส ฃาเรนฺติ
สาธโว กุสลฃมฺเม เอเตนาติ สีลํ.

*****

[๔๐๕]   สุ ภู สนุทชนิสฺสเร   วิ วิชฺยาเต สุว สนุชาน-
 มณฺหานสุเต ภูสุวา   คเต ภูสุวากิ ปีพเน.   [๑]

[๔๐๕]

สุ   =   สนุทชนิสฺสเร   ไหลไป, ให้เกิดขึ้น, เป็นใหญ่   ภู.
 =   ถ้ามี่ วิ เป็นบพหน้า   วิชฺยาเต   ปราบกฎ - มีชื่อเสียง
 =   ถ้ามี่ ปติ เป็นบพหน้าเป็นไปใน   ปติณฺณาคถ
 =   สนุชานมณฺหานสุเต   เชื่อม - ต่อ, กวน, อาบน้ำ, ฟัง   สุ.
 =   คเต   ไป - ถึง - บรรลุ   ภู.สุ.
 =   ปีพเน   เบียดเบียน   ภู.สุ.กั.

สวติ สนุทตฺติ โสโต, โอโฆ, อา โคตฺรภู ภาวกุ วา เย
 สวณฺตฺติ อาสวา, โสตาปตฺติ, สีฆโสตา นที,
 อตฺเต สวติ ชเนตฺติ สุตตฺ, เตปิฏกํ พุทฺธวงนํ,
 โสติ, ปสวติ, สุโต = ลูก, บุตร
 ปสฺตา คาวี, โสติ, สวติ = ย่อมเป็นใหญ่
 วิปฺพพตฺถ-- วิสฺสวติ, วิสฺสุโต.

วิ-ศัพท์ในที่นี้สักว่าเป็นโชคกะเท่านั้น   ดังนั้น ถึงไม่มี วิ
 เป็นบพหน้าก็สามารถเป็นไปใน วิชฺยาตตถ ได้บ้าง โดยส่วน
 น้อย เช่น--

กถณฺหิ ภควา ตฺยหํ   สาวโก สาสเน รโต.
 อปฺปตฺตมานโส เสกฺโข   กาลํ กิริยา ชเนตฺต.*

[๔๑๐]	สุโก คติยํ สุงโก จ สุโข ภูจฺ ทํกริยายํ	วาจาสขชนวชฺชนเ, สุโข โย อิตฺสาอนาทเร.	[๔]
-------	---	--	-----

ปติปฺพพุด-- ปติสฺสวติ, ปติสฺสโว, ปติสฺสววิสํ วาเท,
สุทฺธจิตฺตสฺส ทุกฺกณฺ.

สนฺธานมถนฺทานสฺตตถ-- สฺโณติ, สฺณาคิ, สฺณเต.

สุโต ฌมฺโม, สวากสฺโณ, โสตา, สฺสสฺตา, สฺติ.

ถาลงการิตปิงจยจะมีรูปเป็น-- “ภิกฺขุ ฌมฺมิ ฌนํ สวเวติ,
สวเวติ.”

คตฺยตถ-- สาคิ, สฺโณติ.

ปีพนตถ-- สวติ, สฺโณติ.

ปรํ สฺนฺนติ หีสฺนติ เอเตนาติ ปรสฺ = ขวาน

ที่ที่ใช้เขียนด้วย ผ อักษรมีปาฐะเป็น “พรสฺ” นั้นเป็นปาฐะผิด
ทั้งในคัมภีร์สันสกฤตและศัพท์นิลวันใช้ ป อักษรทั้งสิ้น

[๔๑๐]

สุก = คติยํ ไป - ถึง - บรรลุ ภู.

สุกฺติ.

โสกฺติ มนาเปน คจฺจตฺติ สฺโก, สฺโว = นกแก้ว

สุงก = วาจาสขชนวชฺชนเ พุด, ตระเตรียม - จัดแจง, งคเวิน จ.

สุงเกติ, สุงกยติ, สุงกียเต อติสขชียเตติ สุงโก, สุงกํ วา.

กุมพาทีเทโย ราชกฺกายฺหโร = ภาษี

ในคัมภีร์สันสกฤตที่ใช้ ล อักษรซ้อนกันกับ ก พยัญชนะ
มีรูปเป็น “สุลกฺ ตาเล สขชนเ, วชฺชนเ” ข้อนี้อักษรนิลวัน

ปริวรรตเป็น “สุลล สชชเน”^๑ นั้นไม่สอดคล้องกันทั้งคัมภีร์
โลกิยะและคัมภีร์ทางพระศาสนา.

ขณฺฐาทีเทยํ สุลโก นิตฺถิ.^๒ (อมรโกสอภิธาน)

สุงกํ ตฺว นิตฺถิ คุมฺพาทีเทเย.^๓ (มครอภิธาน)

สุลล (ปฺ,น), สุลลิกิ กถเน, สชชเน วชชเน จ, จ. สุลลยเต
อภิสชชียเต, กมฺมณิฉณ, ขณฺฐาทีเทเย ราชคฺคาตฺยกรเมเท,
วรปฺกฺขโต กถณฺวาปฺกฺขียสึ คาเหย ฐเน อิตฺถิฐนเมเท, อิตฺถินิ
สมฺโภคตฺถํ เทเย ฐเน, ปณฺเ จ.^๔ (โถมนิธิอภิธาน)

สุลโก, ปุ่ลกี, ขณฺฐาที เทยํ.^๕ (กัปปทุมอภิธาน)

สุข = ตํกริยาขํ ในกิริยาแห่งความสุขนั้น - ในการทำให้เป็นสุขนั้น ฎ.จ.

ในสัททนีติกถาวว่าชาตุนีเป็น ฎวาทิคณิกะ, สกัมมกะ.^๖

สุขติ, สุขํ, สุขิโต.

การิเต อตฺตทานํ สุขเต ปิณฺเเต.^๗ สุขยตีติ สุขุมํ, อณฺ.

สเจ จ กิम्मหิจิ กาลเ มรณํ เม ปุเร สียา.

โส เม ปุตุเต ปปุตุเต จ สุขาเปยฺย มโหสฺสโร.^๘

ชาตุนี ตามมติของคัมภีร์โลกิยะเป็น จุราทิคณิกะ, สกัมมกะ.
ตามมติของสัททนีติ ถ้ามีปาฐะ “ทุกฺขติ ทุกฺขนฺติ” ก็น่าจะมี
“สุขติ สุขนฺติ” ได้ด้วย ถ้ามีจริง บทบาทที่ว่า “อตฺตทานํ สุขเต”
ก็น่าจะเป็น การิตนฺตฺรูป ได้เช่นเดียวกับ ‘สุขาเปยฺย’
ส่วนมติของคัมภีร์โลกิยะนั้นจะมีปาฐะเป็น-- สุขติ สุขนฺติ

๑. นิตฺ.ชาตฺ. ๔๕๖

๔. โถมนิธิอภิธาน

๗. ส.ส. ๑๕/๑๒๔

๒. อมรโกสอภิธาน

๕. กัปปทุมอภิธาน

๘. ปุ.ชา. ๒๗/๕๑๒

๓. มครอภิธาน

๖. นิตฺ.ชาตฺ. ๒๕

ไม่ได้ ดังนั้น บทบาทที่ว่า “อตุคานํ สุขคติ” จึงเป็นรูปของ จุราทิกณิกะอย่างแน่นอน, จริงอยู่ ถ้าต้องการจะลงการิต ปัจจัยหลัง (บทที่เป็น) จุราทิกณิกะจะลงได้เฉพาะ “ณาเป, ณาปย”* ปัจจัยสองตัวนี้เท่านั้น เพราะฉะนั้น ในบทบาทที่ว่า

“โพริสตุโต พาราณสิยํ รชชํ การสิ ”

มีการลงการิตปัจจัยหลัง กร ธาตุที่เป็นสกัมมกะ เวลาแปล จะต้องลงบท ‘กรรม’ อีกบทหนึ่งมาด้วยว่า ‘พาราณสิเก’ แล้วแปลอย่างนี้ --

“โพริสตุโต อ.พระโพริสตุวั พาราณสิเก ยังชาวเมือง พาราณสีทั้งหลาย การสิ ให้กระทำแล้ว รชชํ ซึ่งความเป็นพระราชา พาราณสิยํ ในเมืองพาราณสี ”

ในทำนองเดียวกันนี้ เวลาแปล ๒ บาทคาถาที่กล่าวมาก่อนแล้วคือ--

“โส เม ปุตุเต ปปุตุเต จ, สุขาเปยฺย มโหสโร.”

ก็จะต้องเพิ่มบท ‘กรรม’ เข้ามาอีกบทหนึ่งว่า ‘อุปฏฺฐาเก’ เพื่อให้เป็น ทวิกมฺมก ว่า--

“มโหสโร อ. มโหสโร อุปฏฺฐาเก จ ยังอุปฏฺฐากด้วย ปุตุเต จ ยังบุตรด้วย ปปุตุเต จ ยังหลานด้วย เม ของตน สุขาเปยฺย พึงให้เป็นสุข” ดังนี้

จงเลือกเอาได้ตามชอบใจ.

[๔๑๑]   สุโจ ภู โสเก ทิ สุทธิ- ดินตภเทสุ สุจจ อี,
 นุหามนุถสนุชาปีเพ   สุญโญ จุ จุจจนาทเร.   [๓]

สุกข = อิศสาอนาทเร ริชยา, ไม่เอื้อเพื่อ   ภู.
 สุกขติ ทุฏจํ โลโก, สุกขิยเต อาทริยเตติ สุกโข = แห่ง

[๔๑๑]

สุจ   =   โสเก   เสราโสก, เขี้ยวแห่งใจ, ละเหยใจ   ภู.
                  =   สุทธิดินตภเทสุ   หมคจค, เปียกชุ่ม - เขี้ยวสด, ทำลาย   ทิ.
                  โสจติ เอเตนาติ สุกกํ, อตีคํ นานุโสจามิ,* โสโก, อนุโสจัน.
                  สุทธิดินตภเทตถ-- สุจจติ โลโก สินาเนน, สุจิสลเลขวุตติ,^๒
                  สุจจติ วุดมมภสา, สุจจติ กคคํ วาโณ.

สุจจิ = นุหามนุถสนุชาปีเพ อานน้ำ, กวน, เชื่อม - ต่อ, เบียดเบียน   ภู.
 (สุจจ อี ในคาถาแปลว่า "สุจจ ธาตุที่มี อี อนุพันธ์" โดย
 เนื้อความหมายถึง สุจจิ ธาตุนั่นเอง)
 ธาตุนี้ ในกัปปทุมะพรรณนาว่า "สุจจ, อี, อภิเส, อี, สุกโก,
 อวภิสโว นินานํ มนุถนํ ปีพนํ สนุชานญจ" ดังนั้น ในที่นี้
 จึงแสดงธาตุวัตตละไว้อย่างพิศดาร

สุญญ = จุจจนาทเร เปลา, ไม่เอื้อเพื่อ   จุ.
 สุญญติ, สุญญติ.

[๔๑๒] สุโร ภู คตฺยามาเต จวํ- ลเสย ภู สุจิ โขฏฺเณ,
 ภูจฺ โสเส สุณฺ หีสา- กุลสนฺตานสปรฺปนฺ. [๓]

[๔๑๒]

สุธ = คตฺยามาเต กำจัดความไป - ง้อย ภู.
 = อาลเสย เกียจคร้าน จ.
 สุฏฺฐติ ปโย เสตฺนา, โสฏฺฐติ วุฑฺโธ ภูริยาสุ มนฺโท ภวตี-
 คยตฺโต.
 สุจิ = โขฏฺเณ กำจัดความไป - ง้อย ภู.
 = โสเส เหี่ยวแห้งไป ภู.จ.
 สุณฺฐติ ปโย เสตฺนา = เพราะราวสะพาน, กัณนา
 โสสคฺค-- สุณฺฐติ, สุณฺฐยติ ปคฺตมาตปโต.
 สุณ = หีสากุลสนฺตานสปรฺปนฺ เบียดเบียน, สีสฺตระกฺล - แพร่
 ตระกฺล, ไป - ถึง - บรรลุ ภู.
 สุณฺติ ทฺวินฺนํ ชนํ กุลสนฺตานํ กโรติ ปติขฺรํ วา คจฺฉติ
 สสฺสุ สสฺสุเรหิ วา สุณฺิตพฺพา หีสิตพฺพาติ สุณฺิตา* =
 ลูกสะใภ้

ในโณมนิธิเป็น-- “สุธ โสเจ โสธเน นิสเสส ภวเน จ, ทิ.
สกมมก.”

ตามมตินี้บทว่า “กสฺส โสธยติ มกุโค” ต้องเป็น สุทฺธนตฺต
สุทฺธกตฺตรูปุ ภาระนั้น ก็ควรพิจารณาถึงมติของโณมนิธินี้ให้คิ
ด้วย เพราะมีเหตุหลายประการ(ที่ต่างจากคัมภีร์อื่น) เช่น

- ในคัมภีร์อื่นไม่มี “โสธนตฺต นิสเสส ภวณตฺต” บ้าง
- เพราะไม่ปรากฏเป็น สกัมมกรุปุ ว่า “สุทฺธติ” บ้าง
- เพราะในโณมนิธิกล่าวว่ ทั้งสามอรรถเป็น สกัมมกะ บ้าง

อันที่จริงแล้ว ในโณมนิธิเองก็มีข้อผิดพลาดอยู่มากเช่นกัน.

สุนฺธ = สุทฺธย์ หมคจค

จ.

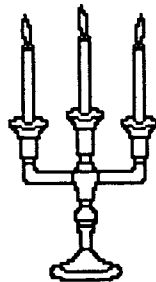
= สุทฺธิโสธเน หมคจค, ชำระ

ฎ.

สุนฺธติ, สุนฺธยติ.

สุทฺธิโสธนตฺต-- สุนฺธเต ชเลน โลโก, โยคํ สุนฺธติ สุจฺเจน,
คํ อิติ วาจํ.

*****

สุปฺปิยเต ธณฺดาทิกมเนนาติ สุปฺโป, สุปฺปํ วา = กระดัง
 ในสัททนีติใช้ ป อักษรเพียงตัวเดียวว่า “สุปฺป มาเน” = ความ
 รัก-นับถือ” พึงทราบว่านั้นเป็นปาฐะและอรรถะผิด เพราะใน
 คัมภีร์ต้นฉบับกล่าวไว้ว่า “ตณฺฑุลาทิปฺโฆฏฺณตถํ วสาทิจิ นิมมิต
 ปตฺตวิเสโส”

- สุภ = ปหาเร ประหาร - ทบตี ร.
 = ทิตฺติหีสาย สว่าง - รุ่งเรือง, เบียดเบียน ก.
 โย โน คาโวว สุขภตฺติ,^๒ สุขภตฺติ.
 ทิตฺติตฺต-- ภูมึ สุขภามิ เวกสา,^๓ ภูมยา จ ปริสุขภานา,^๔
 โสภตฺติ มจฺโณ กจฺเจยโย,^๕ สุโภ มานโว, อสุโภ เชจฺจฺโณ,
 โสภา, โสภนํ.
 หีสนตฺต-- ไม่มีปรากฏเป็นนามรูป
- สุขภ = ทิตฺติหีสาย สว่าง - รุ่งเรือง, เบียดเบียน ก.
 สุขภตฺติ, สุขภโ = หลุม, บ่อ
 กุสุขภโ = หลุมเล็ก ๆ, บ่อเล็ก ๆ
 สุขภํ นิกฺขนาหิ,^๖ ปพฺพตฺกนฺทรปฺทรสาขา ปริปุรา กุสุขภ
 ปริปุเรนฺติ.^๗

๑. นิตฺ.ธาตฺ. ๔๓๓

๔. พ.ชา. ๒๘/๓๕๕

๒. พ.ชา. ๒๘/๔๓๗

๕. พ.ชา. ๒๗/๗๕

๗. ศุคฺคณฺ.อญ. ๒/๓๘๔-ปิฎฺเ

๓. พ.ชา. ๒๗/๑๗๒

๖. ที.มหา. ๑๐/๑๔๘-ปิฎฺเ

[๔๑๕] สุโร ทิคุติสุตริเยสุ สุโร ทิ สุตตเน สุโห,
 ทิ ขนุติคิตุติยํ สุ ภู เขเป ภูทิ ปสูติยํ. [๔]

[๔๑๕]

- สุร = ทิคุติสุตริเยสุ สว่าง - รุ่งเรือง, เป็นใหญ่ ภู.
 สุรติ วิโรจติ เทวิสสุริยํ วา ปาปุณาตติ สุโร = เทวดา
 ตสุส ปติปกุโข อสุโร.
- สุต = สุตตเน เขี้ยว - แห้ง ทิ.
 สุตตติ.
 ธณณํ อาตปน, มุขณจ ปริสุตตติ, สุตตติ มंसโลหิตํ
 เอเตนาคิ โสโส, ขยโรโค = โรคหอมแห้ง
 ถ้างการิตปัจจยจะมีรูปเป็น-- ปณณํ โสเสตติ ปณณโสโส,
 วาโต.
- สุห = ขนุติคิตุติยํ อดทน, ยินดี - ปลื้มใจ ทิ.
 สุขุหติ ทุกขํ มุณี.
 ถ้างทำเป็นวิปริตเหมือนบพทว่า นยุหติ จะมีรูปเป็น สุขุหติ.
 ในสัททนีติเป็น "สุพ สัวรรณ, ภู."* ไม่ดีเลยเพราะทั้งซ้อน
 ต ทั้งมี ร ด้วย
- สุ = เขเป ชัดไป - ขว้าง - ทิ้ง ภู.
 = ปสูติยํ กลอดลูก - ให้เกิด ภู.ทิ.

[๔๑๗]   สุรี ทิ ถมฺภหีสาสุ   สุโธ รุชาย สุธ คุ.
                  ปสเว เส คติปาก-   ขย เสโก คเต ลียา.   [๕]

บทว่า “เปสุณฺณ” นี้ในคัมภีร์โลกียะพรรณานาว่า-- ปิส อวยเว,
 ปิสติ สัจฺจนฺณเตตติ ปิสฺโน, ตสฺส ภาโว เปสุณฺณ, อนฺตรทฺโท-
 โห โคปนํ นิพฺพา.

แม้ในอัญชรกถาก็พรรณานาว่า-- ปิยสุณฺณกัรมฺหิ เปสุณฺณ.

สุท = อาสุติยํ รับคำโดยเคารพ   จ.

= หีสาปคฺขมฺนิราเส เบียดเบียน, ให้อ้อลออก, ห้าม   จ.ญ.

หีसानคฺคฺค ในที่นี้ในโถมนิธิใช้เป็น มารณ, ส่วน นิราสคฺค
 ในโถมนิธิใช้เป็น นิวารณ.

ปคฺขมฺรคฺค-- สุทฺยติ, สุทฺติ อคฺคฺค ปคฺขมฺราเปติ เชนฺ วิย จีรฺนติ
 สคฺคํ, สคฺคตฺนคฺคปฺปิกํ เตปฺปิกํ วา,

รสํ สุเทติ สุทฺยติ สุทฺติ ปคฺขมฺราเปตฺติ สุโท, ภคฺคตฺกาโร =
 พ้อคร้ว

[๔๑๗]

สุรี = ถมฺภหีสาสุ แข็ง - กระจก้าง, เบียดเบียน   ทิ.

ถมฺโภ ชฎีภาโว.*

สุรฺยติ, สยฺยติ, สฺสนฺโน.

สุธ = รุชาย เสียดแทง (มติของโถมนิธิ), เบียดเบียน (มติของ
 กัปปทฺมมะ)   ญ.

[๔๑๘]   เสโล จาลคเต เสโว   อารานุญญชน-
 อาสเย โส ทิ นิสาน-   นาสเน อว โอลิเต.   [๓]

สุลติ เอเตนาติ สุลโล, สุลลํ วา = ศร
 สุลติ โลกํ โรโค, กณฺณสุลลํ น ชเนติ.*

สุต   =   ปสเว ให้แพร่ไป   ญ.
 สุตติ.

เส   =   กติปากขเย ไป - ถึง - บรรลุ, หุง - ดับ, ลีนไป   ญ.
 เสติ, สายติ กจฺจติ เอตถ เอเตนาติ วา เสตุ = สะพาน
 สายติ สุริยา ตปํ โลโก.

เสก   =   กเต ไป - ถึง - บรรลุ   ญ.
 เสกเต.

[๔๑๘]

เสล   =   จาลคเต ให้ห้วนไหว - ให้เคลื่อไหว, ไป - ถึง - บรรลุ   ญ.
 เสลติ ปุนปฺปุนํ กจฺจติ ปวตฺตติ รุหตีติ เสล, พหุวารรุโข
 = ต้นไม้ชนิดหนึ่ง
 ปาฐะนีมํกจะไซ้ ล เป็นสังโยค ไมคิ.

เสว   =   อารานุญญชนอาสเย ยินคิ, บริโภก, พิงพา - อาศัย -   ญ.
 คบหา - เสพ
 ราชานํ เสวตีติ เสวโก, สุขํ เสวติ, ติตฺถํ เสวติ สารํ, มโนรม

[๔๑๕]	โสฎฺฐ โสทฺท คพฺเพ โสโณ สํกฺเส อจฺจนเน สํโส สํสุ ภฺภูสฺสปฺสทาเท สาทิ	รตฺตสฺงฆาตสฺปฺปน, กถาโณมนหิสน, สทฺตตฺตฺติสสคํ อิเม.	[๖]
-------	---	---	-----

ในอักษรฤทธานและฎีกาปัจจุบันนี้ไม่มี ว อักษร เหมือนดั่งมติ
ของภทจินดา คงมีแต่ประการว่า ปรีโยสามปติ เท่านั้น.

วิ-อว-อนุปุพฺพตฺถ-- อวปุพฺพโ สมนฺตฺถิยํ, อวสฺยติ อวสาโย,
อวसानํ.

วิอว ปุพฺพโ อฺยฺยเม โพรธ จ, พฺยาสติ, พฺยาสึยเต, พฺยวสาโย.
อนฺ วิ อว ปุพฺพโ พฺพฺพสฺส ปฺนพิโพรธ, อนฺพฺยวสฺยติ,
อนฺพฺยวสาโย. ธาตุรูปทาส.

[๔๑๕]

โสฎฺฐ, โสทฺท = คพฺเพ โสโณ	ภ.
โสฎฺฐติ, โสทฺทติ สฺวโร.	
โสณ = รตฺตสฺงฆาตสฺปฺปน สีสฺง, รวม - ประชุม, ไป - ถึง - บรรลุ	ภ.
โสณติ สฺวโร สฺยฺยเม โสณตฺติ โสณํ, สินฺทฺรํ รุธิรณฺจ =	
สารหนฺง, โสณิต, เลือค	
โสโณ = สีสฺง	
โสณโก = ดันเพกา	
สํกฺเส = อจฺจนเน อาศึยอยู่	ภ.
สิงคาลํ ทฺรโตว โสณปฺสฺสํ ทิสฺวา กุมฺโม โสณฺธิปฺลฺยฺจินานิ	
องฺคานิ สเก กปฺปาเล สโมทฺทิตฺวา อปฺโปสฺสฺสโก คุณฺหิฏฺโธ	

สังคายติ.* ไม่ลบที่สุดของธาตุ

อิเม สกนตกา รุกขกุเคสุ กุลาวกานิ กริตฺวา วสุสวาทํ
อลลียิสฺสนติ.๒

ในที่นี้ปาฐะว่า “สังคายติ” ก็มีบ้าง ส่วนปาฐะว่า “สังคาย-
ยิสฺสนติ” นั้นเป็นปาฐะผิด

สัง บทหน้า เสกเส ธาตุนี้เพราะมี สัง เป็นหน้าเสมอจึงยกมา
ตั้งไว้ในลำดับนี้ อนึ่ง ธาตุนี้ “สังเส” ธาตุก็เรียก.

สัง = กถาโถมนหีสเน กล่าว, สรรเสริญ, เบียดเบียน ฎ
สังติ.

โย เม สังเส มหานครํ, สังเส ปจฺจุทฺธรมิตฺติ,๓ สังติ, ปสังติ,
ปสตุโธ ภควา, ปสังสา, ปสังสิโต, ปาสังโส.

สังสุ = ภฏฺฐปสวเท พลัดตก, เลื่อมใส ฎ.
สังติ, สังสิตฺวา.

ลพิ อวสังเน, สังติ, ปสังติ, ภควติ ปสนฺโน.

ธาตุทั้งหลายที่มี ส เป็นเบื้องต้น

จำนวน ๑๓๗ ธาตุ จบ.

[ห]

[๔๒๐]   หโค ส้วเร หฎฺฑ ฑุ   ทิตฺถํ หโธ พลกฺกร-
 ปรุฏฺฐิกีลพนฺธ หโท   วจฺโจสฺสกุเค ปวตฺตติ.   [๔]

[๔๒๐]

หค   =   ส้วเร   ส้ารวม - ระวัง - รักษา   ฎ.
           หคติ.

หฎ   =   ทิตฺถํ   สว่าง - รุ่งเรือง   ฎ.
           หฎฺฐิ   ทิพฺพตีติ   หฎฺโฏ,   กยวิกุกยฎฺฐานํ,   หฎฺฐโจโร = โกง
           ตราซัง

หช   =   พลกฺกรปรุฏฺฐิกีลพนฺธ   ทำโดยผลการ,   ลอยไป - ปลิวไป,
           ผูกมัดไว้กับสลัก   ฎ.
           หชฺฐติ   ปรจกุกํ   พลี   หชติ   ปรุฏฺฐิตีติ   หชฺฐํ,   หชฺฐํ   ปรณฺณ
           ยสฺสาติ   หชฺฐปรณฺณํ,   เสวาโล = สาหร่าย
           หชฺฐติ   ฉาคํ   กิเล   สงฺกฺสฺมี   พนฺธตีตฺยตฺโต.

หท   =   วจฺโจสฺสกุเค   ถ้ายอุงจาระ   ฎ.
           หทติ,   อุทหติ.
           เขสํ   โน   สนฺถเต   ทารกา   อุททฺนติปิ   อุมฺมิหนฺตปิ,*   เอส   ฐมฺโม
           สิงคาลานํ,   ยํ   ปิตฺวา   โอททามเส.

ฆาเตติ, ฆาตโก, ปาณฆาโต, พุยกุโฆ = เสือ

สกุณकुณฺี = เหยี่ยว, นกเขา

ถ้างการิตปัจจยจะมีรูปเป็น-- ฆาตยติ, ตโต ตํ ฆาตยิสฺสติ.^๑

วชติ, วชิตฺวา วชิตฺวา โรเทยฺย ปาจิตฺติย,^๒ ปาณวโร ทฺโฆ, วฐ.

ในประโยคกรรมจะมีรูปเป็น-- ตโต วาตาคเป โฆเร, สลฺยชาเต
ปติหฺลฺยติ.^๓

ในบทว่า วาตาคเป เป็นต้นแปลง สิ-วิภัติเป็น เอ เหมือน
วนปฺปคุมฺเพ แล้วลงบทว่า 'วิหารน' มาเป็น อวตฺตคคฺตา,
ปาฐะว่า "วาตาคโป โฆโร สลฺยชาโต"^๔ ก็มีบ้าง

ปสฺส โฆรวิสฺส นาค, สีสฺวาติ น หลฺยติ, เอยฺยาสี ฆนฺเต
ปฺร่าหํ หลฺยมาหิ.^๕

กคฺยคฺค-- สํโฆ, อุปฺหนํ, วฐ.

อุปฺพุพฺพคฺค-- อุหนฺติ, อุคฺฆาเตติ, อุคฺฆาเตตฺวา, อุคฺฆาโต.

สํพุพฺพคฺค-- สมุคฺฆาโต, สมุหฺตา สฺมา สีมฺมา สํเมน, สํหฺติ,
สํหนฺติ, สํโหโต, สํฆาโต, สํโฆ, นาวา สงฺฆาตํ พนฺธิตฺวา.

อาปฺพุพฺพคฺค-- อาหนฺติ, อาหนฺติ, อาฆาตํ พนฺธิตฺวา. ชาตฺ-
รฺูปาทาสะ

ในวิกิปปทุมโยชนายังกล่าววว่า "วิ อา ปุพุโพ พุยาฆาเต,
พุยาหนฺติ, พุยาหฺโต, พุยาฆาโต" เป็นต้น

วิหีสฺสฏฺฐนฺคคค-- หลฺยติ, วิหฺลฺยติ.

อวิหฺลฺยมาโน เวทนํ อธิวาสยิ, สทฺโท โสภฺมฺหิ หลฺยติ,

๑. พ.ท. ๒๘/๒๓๖

๓. วิ.ฐ. ๗/๕๗

๒. วิ.ภิกฺขุณี. ๓/๑๑๔

๔. วิ.มหาวิ. ๑/๖๕

[๔๒๒]	หฺนุ โจเร หมฺโม คเต	หฺโย คตฺติถฺนุติสุ,	
	หฺโร หาเร ป ปฺหาเร	สํ สํหาเร วิ อา วเจ.	
[๔๒๓]	อปฺ ทุรีกรณฺ วิ	วิหาเร อา ตฺ อฺหาเร,	
	ปริ นิจฺจโกเก อฺป	ปฺชายํ นิ นิทฺทฺตฺนเ.	[๔]

พฺทฺทฺสฺส ภควโต โวหาโร โลกฺิเย โสเต ปฺฏิหฺลฺยติ,*
 ปฺฏิหฺลฺยตีติ ปฺฏิโฆ, โทโส, ยมฺหิ จกฺขมฺหิ อนิทฺสฺสนมฺหิ
 สปฺปตฺติมฺหิ รุปี สนิทฺสฺสนํ สปฺปฺฏิณํ, ปฺฏิหฺลฺยติ วา
 ปฺฏิหฺลฺยติ วา ปฺฏิหฺลฺยติสฺสตี วา ปฺฏิหฺลฺยเ วา, จกฺขุเปตฺติ,
 จกฺขายตฺนมฺเปตฺติ.๒

[๔๒๒-๓]

หฺนุ = โจเร ลัก - ขโมย - หลอกหลวง - โกง ฎ.

หฺนุเต, หฺนฺวติ.

ธาตุนี้ในสันสกฤตใช้ ห กับ น อักษรซ้อนกันมีรูปเป็น หฺนุ
 ฐานะอย่างนี้จัดเป็น เอกสฺสรธาตุ เมื่อปริวรรตเป็นมกรจะ
 แยกออกเป็น หฺนุ ฐานะอย่างนี้จัดเป็น อนฺกสฺสรธาตุ
 ถึงกระนั้นก็ไม่มีการลบ อฺ อันเป็นที่สุดของธาตุ” ส่วนใน
 สัททนีตินั้นท่านนำบทว่า “หฺนุเต” จัดเข้าเป็นคณาทิกณิกะ
 เพราะมีรูปเหมือน ตฺนุเต, กฺรุเต นอกจากนี้ยังมีการทำตัว
 จนสำเร็จรูปเป็น หฺโนติ เหมือน ตฺโนติ, กโรติ อีกด้วย”

ในคัมภีร์ไวยากรณ์สันสกฤตทั้งหมดล้วนใช้เป็น “หฺนุ โจริเย, ญ.” ทั้งสิ้น

ส่วนกรณีที่เป็นประกอบของ หฺนุ ธาตุเป็น “สมฺปทาน” นั้น ในคัมภีร์ต่าง ๆ มีกล่าวไว้ดังนี้--

ยสฺสหฺนุเต โคปีคโณติ ยสฺส หริโน โจรเตปีติ วิสยิ ญฺโต
โคปีคโณ. (มุทฺธโพธิชฺนา)

ชา-ธาตฺวตฺโต อิท ชฺตฺวา สกาธิปฺปาย ฌาปนิจฺฉา, เอว
หฺนุสฺสลาฆสฺปธาตฺนํ ยถากุณํ หฺนฺวนสฺสลาฆนสฺปเนหิ
สกาธิปฺปาย ฌาปนิจฺฉา อตฺโต, อโตเอว ชาหฺนุสฺสลา-
ฆสฺปานํ ฌิจฺเจตฺติกมฺทีสฺวาโร, จาทีนํ ปโยเค ยํ ปติ สกา-
ธิปฺปายฌาปนิจฺฉา, ตํ สมฺปทานมิตฺติ, โคปีคโณ ยสฺส
หฺนุเต, อปฺหฺนฺเว นยํ สกาธิปฺปายํ วิญฺญาปยิตฺตฺมิจฺฉตี-
ตฺยตฺโต. (มุทฺธโพธิฎฺฐิกา)

อปฺหฺนฺว, ญํ, อปฺปฺพุพ, หฺนุ โจริเย, อปฺจฺจโย, สโตปิ
วตฺถโน อสนฺตตฺเตน กถนฺรูเป อปฺลาเป วตฺถติ. (โถมนิธิ)

ในคัมภีร์ทางพระศาสนาใช้ “หฺนุ อปณฺยเน” เสมอกันทั้ง
หมด ในธาตฺวตฺถว่า “อปณฺยเน” นั้นบางแห่งใช้ น แทน ณ
(คือใช้เป็น อปณฺยเน) ก็มีบ้าง, ส่วนพรรณานั้นมีดังนี้คือ-

หฺนุ อปณฺยเน, หฺนุเต อปฺลปฺตีติ อตฺโต.^๑

อปฺลวตีติ วญฺเจติ.^๒

อปณฺยนํ นาม อปฺลปฺนํ นิพฺพจฺดากรณํ.^๓

อปณฺยนํ อนาลาปกรณํ นิพฺพจฺดากรณํ.^๔

๑. ร. ๑๒๓-ปิฎก

๓. ฌาเส. ๒๒๘-ปิฎก

๒. ร.ฎิ.

๔. นิติ.ธาค. ๓๕๑

ส่วนนิทเทศะนั้น--

- ยึดถือเอาปาฐะที่ใช้ น-หนู และยึดถือเอาตามนัยที่มา
ในรูปสิทธิฎีกา (ส่วนที่เป็นวุตติ) ที่ว่า “หนูเต โทส อปนติ”
บ้าง

- ยึดถือเอาตามนุยาสและสัททนิติที่ว่า “วณเจติ วา” บ้าง
แล้วจึงกล่าวว่า “อาลาปสลลาปี น กโรติ วา”

ในบรรดาพรรณนาเหล่านั้น การพรรณนาของรูปสิทธิฎีกา
ย่อมสอดคล้องกันกับคัมภีร์ไวยากรณ์สันสกฤตซึ่งเป็นคัมภีร์
ต้นฉบับทีเดียว

ส่วนบท “สัวณเฒตพพ คือ อปณยเน” นั้นคงเป็นปาฐะที่
ปริวรรตมาผิด เหตุผลคือ-- ในหนังสือที่ใช้เขียนด้วยสีทอง
หรือหมึกนั้น การเขียนตัว ลุย กับ ณ คล้ายกันนิดหน่อย
เมื่อตัว ล (จาก ลุย) หายไปหรือเลื่อนลงไปจึงดูเหมือนเป็น ณ
ในที่สุด แต่เพราะหาความหมายของ “ณ กับ ป” ไม่ได้
จึงแปลง “ป เป็น ย” แล้วจึงใช้ปาฐะเป็น “อปณยเน” ดังกล่าว
มาในที่สุด ส่วนปาฐะที่ถูกต้องจริงๆ ควรเป็น “อปลาปเน”
หรือ “อปลปเน” ก็ได้

อุบุธ พระอาจารย์แห่งวัดอุรุของกล่าวว่า เป็น “ปณ ธาตุใน
อรรธว่า กล่าว” ถ้าเป็น ปณ ธาตุจริงธาตุวัตตจะจะต้องใช้เป็น
“อปณเน” เท่านั้นไม่ควรจะมี ย อักษรติดเข้ามาด้วย แม้ใน
สันสกฤตก็เป็น “ปณ ธาตุใน ดุติยกยวิกุกยตุต” เท่านั้น ไม่มี
อรรธว่า ‘กล่าว’ อยู่เลย, เนื่องจากเป็น “ธาตุนิ อเนกตุต”
ที่ในโมกคัลลานะ* ทำรูปวิเคราะห์ของบทว่า ปณฺหิ เป็นต้น

มีอรรถว่า “การร้องเรียก” เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แม้ “อุป-
 กตฺถ = อรรถเพียงเล็กน้อย” ก็ไม่ควรกำหนดว่าเป็นชาตวตถะ.
 ในสัททนีติกกล่าววว่า บทว่า ปณฺเต ในประโยคที่ว่า “ราชา จ
 ทณฺฑํ กรุกํ ปณฺเต”^๑ ซึ่งมาจาก ป บทหน้า นี้ ชาตฺถและสำเร็จ
 ได้ด้วยการแปลง น เป็น ณ เพราะอยู่หลังบทอุปสัค เช่นบท
 ว่า ปณาม, ปณาลี, ปณิธาน, ปณิปาต และ ปณิต เป็นต้น
 ว่าเป็น “ปณ” ชาตฺถในอรรถว่า “ทรงไว้, นำไป” จัดเป็น จุราทิ
 กณิกะ,^๒

ส่วนการแปลตามมติของนิเทศาจารย์นั้น เป็นการแปลที่มี
 การคิดพิจารณาไปตามปาฐะ คือถ้าปาฐะผิดก็แปลตามอย่าง
 ผิด ๆ ถ้าปาฐะถูกต้องก็แปลตามได้อย่างถูกต้อง เหมือนรูป
 ภาพที่ได้รับการระบายสีถูกต้องตามหลักวิชา จัดเป็นรูปภาพที่ดีได้
 ฉะนั้น พึงให้ความสนใจในเรื่องนี้ให้จงหนัก.

- หมม = กเต ไป - ถึง - บรรลุ ฎ.
 หย = กตฺถิลนฺตีสฺ ไป - ถึง - บรรลุ, ลำบาก - เหน็ดเหนื่อย ฎ.
 แม้ หยฺย ชาตฺถก็มีนัยเดียวกัน, ในสัททนีติปริวรรตเป็น หริย
 ชาตฺถ^๓ เพราะเป็น เรฬ, แม้ เกลณฺณ ก็ผิดด้วย.
 หยติ สีฆํ กจฺจติ กิลมตฺติติ วา หโย, โฆฏฺโโก = ม้า
 หยา = ต้นไม้ชนิดหนึ่ง
 หร = หาเร นำไป - นำออก - เลิก - ละ - ให้เกิด - ให้เป็นไป-
 ลัก - ขโมย - ปล้น - แย่งชิง ฎ.

- = ถ้ามี่ ป เป็นบทหน้า ปหาเร ประหาร - ทูป - ตี - โบาย
- = ถ้ามี่ ส เป็นบทหน้า สหาเร รวบรวม
- = ถ้ามี่ วิ, อา เป็นบทหน้า วเจ กล่าว - พุด
- = ถ้ามี่ อป เป็นบทหน้า ทูริกรณ ทำให้ไกล - ทิ้งไปให้ไกล
- = ถ้ามี่ วิ เป็นบทหน้า วิหาเร อยู่ - อาศัย
- = ถ้ามี่ อา เป็นบทหน้า อาหาเร กลืนกิน
- = ถ้ามี่ ปริ เป็นบทหน้า นิจุโกเค บริโกคเป็นนิตย์ - ไร้สอย
เป็นประจำ
- = ถ้ามี่ อุป เป็นบทหน้า ปุชาขั การบูชา
- = ถ้ามี่ นิ เป็นบทหน้า นิกขุณเณ นำออก - จับได้

หฺรติ, หฺรเต คาว วนั โคโป, ภารหาโร, หวิ = วิษณุเทพ
เป็นต้น

หฺริโณ = กวาง

หฺริต = สี่เขี้ยว

หฺทขั = หัวใจ

หฺมปิยั = ปราสาทโล้น

หฺริ = น่ายินดี, น่ารัก, น่าชอบใจ

มฺคฺตาหาโร = สร้อยไข่มุก

โทสั หฺรติ, สพุพโทสหาโร รมฺโม, ปติปกฺเข หฺรติติ
ปาฏิหาริยั ปาฏิหิรั ปาฏิหฺเรณฺจ, โรหฺรณฺ, เอกั อิริยาปถ-
พาธณั อณฺเณ อิริยาปถเณ วิจฺฉินฺทิตฺวา อปริปตฺนตฺ อตฺตภาวั
หฺรติ ปวตฺเตติ เอตฺถาติ วิหาโร = วิหาร

อทินนั หฺรติ ทสฺสุ, หนนฺติ คามั ปฺรสุส หฺริโน, อวหาโร.

ปฺพุพฺพตฺต-- ปฺหฺรติ ปฺหฺรํ ทฺเพยฺย ปฺจิตฺตํ,^๑ ปฺหาโร
ยํสณฺณโต.^๒

สํพุพฺพตฺต-- สํหฺรติ.

มยฺ โภเค สํหฺริมฺห สมนฺน วิสมนฺน จ.

เต อณฺเณ ปฺริฏฺฐจฺนติ มยฺ ทฺกฺขสฺส ภาคินี.^๓

ธนฺํ สํหฺริตฺวา, จตฺตฺรจฺกุลํ กณฺณํ อฺสฺสํเรตฺวา จีวรํ สํหฺริตฺพฺพํ,
ถ้ำแปลง ห เป็น ข จะมีรูปเป็น-- สํหฺรติ, สํหฺริตฺพฺพํ.

วิ - อํพุพฺพตฺต-- พฺยาหฺรติ, พฺยาหาโร.

อํพุพฺพตฺต-- อํหฺรติ, อํหาโร.

วิพุพฺพตฺต-- วิหฺรติ เอตฺถาติ วิหาโร = วิหาร, สมนํบัตติ

อํพุพฺพตฺต-- อํหารํ, อํหฺรติ, อชฺฌํหฺรติ, ปํชฺวิเสโส
อชฺฌํหฺรติพฺโพ.

ปฺริพุพฺพตฺต-- ปฺริหฺรติ, ปฺริหฺริตฺตํ ปน น วญฺญติ.

อฺพุพฺพตฺต-- อฺพฺหฺรติ, เจตฺตยฺสฺส อฺพฺหารํ กโรติ.

นิพุพฺพตฺต-- นิหฺรติ, นิหฺโต ตฺวมสิ อณฺตก, นิหฺริตฺวา.

*****

[๔๒๕]	หสฺส หาส หสฺสุ หาส คติจากหนุ่ย หิ สุวา	อสีเกปิ จ หา ปน, คตฺยฺอุปตาปวฺทฺธิสุ.	[๔]
-------	---	--	-----

[๔๒๕]

หสฺส =	หาส หัวเราะ - รื่นเริง หสฺสติ โลโก สุขา.	ญ.
หสฺสุ =	หาสอสีเก หัวเราะ - รื่นเริง, พุดปด หสฺสติ, หสฺสิตฺวา, หฺสุโจ, ปหฺสุโจ, โลมหฺสุจฺชาโต. ^๑ หสฺสติ กถํ นีโจ, มิจฺฉากโรตีตฺยฺตฺโต. ในศัพท์นี้ใช้ผิดเพี้ยนไปเป็น “หสฺ อาลิงฺเค” ^๒ แม้ “หพ สิลาฆายํ” ก็คงเพี้ยนมาจาก สฬ ฐาตุ.	ญ.
หา =	คติจากหนุ่ย ไป - ถึง - บรรลุ, สละ - แบ่งปัน, เสื่อม ชหาคิ, ชหีเต สตตํ กจฺฉตีติ หายโน = ปี กุณฺชรํ สฺกุจฺจฺหายโน. ^๓ จากตถ-- ชหติ, วิชหติ. พหุปการํ หิตฺวาน ฅาตีวฺกคํ รุทมนฺมุขํ. มหานตฺถกรํ โกรธํ สปตฺตํ น ชหาสิ กิ. ^๔ อายุ ชหตีติ หายโน, สํวฺจฺจโร. หายนฺตถ-- อาชฺฉโล โกรธเต เวคํ, หายนฺติ ตตฺถ วาพวา, ^๕	ญ.

๑. วิ.มหา. ๔/๖๘, ที.สี. ๘/๖๓, ที.มหา. ๑๐/๒๗๑, ที.ปา. ๑๑/๑๗, ม.มุถ. ๑๒/๓๗๘, ส.ส. ๑๕/๖๕, ส.มหา. ๑๕/๓๔๑, พ.ศ. ๒๕/๓๘๗

๒. นีติ.ธ. ๒๓๔

๓. พ.ชา. ๒๗/๑๐๗

๔. วิ.ทฺธิ. ๒/๘๘

๕. พ.ชา. ๒๗/๘

นิหียติ ปุริโส นิหีนเสวี, น จ หาเยถ กทาจิ ตุลยเสวี,* เตสั
วเสน กลาปหานิ เวทิตพฺพา, ปรีหานิ น วิชฺชติ, หีโน,
หีนโก = คนเลว

หายนฺยตุถ นี้สัททนีติว่าเป็นทิวาทิกณิกะ* ส่วนในคัมภีร์ต้นฉบับ
เป็นภูวาทิกณิกะทั้งหมด เฉพาะที่เป็น จากตุถ เท่านั้น
ท่านแยกเป็น สกัมมกะ และ อกัมมกะ

หิ = กตฺยูปตาปวฺทฐีสุ ไป - ถึง - บรรลุ, เคือคร้อน, เจริญ สุ.
หิโนติ กจฺจตีติ หโย = ม้า
หิโนติ ปวตุตติ ผลํ เอเตนาติ เหตุ, หิโนติ ปวตุตตีติ หิงฺกุ,
รามญฺชํ = มหาหิงค์ (บทนี้มีการลงพินทุ)
เอวํ หิมํ, ตฺวหิมํ, เอวํ เหมํ หิรณฺณญจ, สุวณฺณํ หิโนติ, หิมํ
เอตฺตฺมินฺติ เหมนฺโต, อุตฺต = ฤดู
เหติ หีนตฺถมกมิตฺติ หีโน, นิหีโน บทนี้มีการทำเป็นที่ฆะ
หิโนติ ปรี อุปฺตาเปตีติ หีโน = คนเลว (ทำเป็นที่ฆะ)
เฉพาะ อุปฺตาปตุถ นี้มาในสัททนีติ* เพียงแห่งเดียวเท่านั้น
หิโนติ วทฺฐตีติ หิตํ = ประโยชน์เกื้อกูล
พึงทราบว่ ล้วนแปลง ฌ จาก ญ ปัจจัยเป็น น ทั้งสิ้น.

*****

[๔๒๖]   หิกโก ภู ภูเช จู หีเส   หิติ คตฺยณฺจนาทเร,
                  หิริ ที ลชฺชเน โหติ   หิลो หาวกเร ลียา.   [๔]

[๔๒๖]

- หิกก = ภูเช เสียงไม่ชัดเจน - เสียงคำราม   ภู.
          = หีเส เบียดเบียน   จ.
          หิกกติ, หิกกยติ, หิกกา = การสะอึก
          หิก อิติ กตฺวา กายติ สทฺทายเตติ वा หิกกา.
          ในคัมภีร์โลกียะยังกล่าวว่าเป็น “หิก สทฺทูปท เก ชาตุ” ก็ได้.
- หิติ = คตฺยณฺจนาทเร ไป - ถึง - บรรลุ, ไม่เอื้อเพื่อ   ภู.
          หินฺนทติ อาหินฺนทติ อโตนฺโต จ กจฺมตีติ หินฺนทโร หินฺนทโร
          วา, สมฺมุตฺตเพโณ = คลื่นน้ำทะเล, ฟองน้ำทะเล
- หิริ = ลชฺชเน ละอาย   ที.
          หุรี ชาตุเดิมเป็น เอกสุสร ไม่ลบที่สุดของชาตุ.
          หิริยติ หิริยิตฺตพฺเพนาติ หิริ, เจตสิกํ, อหิริกํ.
          บทว่า หุรี ปรีวรรตเป็น หิริ ที่เป็นอการันต์จึงจะต้อง
          เหมือนปรีวรรตบทว่า สุรี เป็น ลีรี เป็นลักษณะของ “อาทิ -
          รสฺส อนฺตทิม ”
- หิล = หาวกเร ทำการเอื้องกราย   ภู.
          หิลติ ตรฺโณ ตรฺณียา, เหลติ, เหลา = การร้องรำทำเพลง
          อย่างสนุกสนาน

[๔๒๗]   หิลาทิ โมทเน สทฺเท   หิลุโลโล โทลเน จุโร,
                   หิว ปิตฺยํ วตฺตติ   หิสสิ ญฺจฺรุ หีสเน.   [๔]

[๔๒๗]

หิลาทิ = โมทนสทฺเท ยินตี - ให้อินตี, ทำเสียง - ออกเสียง   ญ.
                   ในศัพท์นี้ตีเป็น “สุเข อพฺยตฺตสทฺเท จ.”* บทว่า ‘สุเข’
                   คงเพี้ยนมาจาก มุเข อีกนัยหนึ่ง เป็นปริยายบทกันก็ใช่.
                   หิลาทติ หิลาทเต จนฺทโน กตฺตํ, หิลนฺโท.
 หิลุโลล = โทลเน แกว่งไปมา   ญ.
                   หิลุโลเลตฺตีติ หิลุโลโล, ตฺรงฺโก = กลืน
                   หิลุโลลยติ วายุ ลตฺ.
 หิว = ปิตฺยํ ยินตี   ญ.
                   หิมฺพติ โลโก ปิตฺรํ.
 หิสสิ = หีสเน เบียดเบียน   ญ.จ.ร.
                   หีสตีติ สีสฺโห. บทนี้ ส กับ ท ให้อยู่กลับกัน ลบพินทุแล้ว
                   ทำเป็นที่ฆะ
                   อหีสโกติ เม นามํ   หีสกสฺส ปฺเร สโต.
                   อชฺชหาหํ สจฺจนาโมมฺหิ   น นํ หีสามิ กิณฺจि นํ.
                   วิหีสติ, วิหีสฺวา, วิหีสฺวา เหสฺวา ปทฺพชิตานํ.
                   หีสติ, หีสยติ.

[๔๒๘]   หิโพนาทเร หิพาโท   จุญ สุขุมฺหิ หิพ จ.
 นินุทายํ หุ ทานาทน-   โหมปกฺเขปปีณเน.   [๔]

อุทาหรณ์ของภูวาที อิการันตธาตฺ ไม่ต่างกันกับ รุธาติธาตฺ
 มากนัก

[๔๒๙]

หิพ = อนาทเร ไม่เอื้อเพื่อ   ญ.
 หิลติ, หิพา, หิพิโต.
 ธาตุนีมาในสัททนีติเพียงแห่งเดียวเท่านั้น.

หิพาท = สุขุมฺหิ เป็นสุข   จ.ญ.
 หิพาทยติ, หิพาทติ.
 ธาตุนีมาในธาตุมัญจฺฐา* เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

หิพ = นินุทายํ นินทา - ตีเตียน   จ.
 หิเพติ, หิพยติ, หิเพนุโต เอวมาท.
 อปฺปมายู มนุสฺसानํ
 หิเพยฺย นํ สุโปริโส.๒

แม้ธาตุนีก็มาในธาตุมัญจฺฐา* เท่านั้น, ในสัททนีติใช้เป็น
 อิริสสะ และเป็น ภูวาติกณิกะ, ในที่นี้ใช้เป็น อีทีฆะ และ
 เป็น จุราติกณิกะ, ข้อนี้ควรคิดพิจารณาแล้วยึดถือเอาตามที
 เห็นว่าถูกต้อง แต่ในคัมภีร์โลกีเยนันั้นไม่มีธาตุประเภทนี้
 ปรากฏอยู่เลย.

หุ = ทานาทนโหมปกุเขปปีณเน ให้, กิน, บูชายัญ - เช่นไหว้,
ใส่เข้า, ยินดี - เอิบอím

ฎ.

ปาฐะบางแห่งที่มีใน นฺยาสะ เป็น “ทานาทาน” ในฐานะ
อย่างนี้ชอบแปลกันว่า “การให้, การรับ, การถือเอา” แต่
เนื่องจากในกวิกัปโปชนาพรรณนาไว้ว่า “อทนํ ภุกฺขณํ”
ดังนั้น ปาฐะว่า “ทานาทาน” ซึ่งมีอยู่ใน นฺยาสะ* บาง
แห่งจะถูกต้องกว่า.

ปาฐะว่า “โหม” ในนฺยาสะเป็น “หพฺยปฺปทาน”^๒ ใน
สัททณินดีเป็น ปสชฺชกรณ.”

หุติ, หวติ, ชุโหติ, อาหุติ^๓ ปฏิกฺคโห, อาหุเนยฺโย ปาหุ-
เนยฺโย,^๔ หุโต หุตฺวา, หุตาวี. หวียเต ภุกฺขียเต ปกฺขียเต วา
อฺคฺคิมฺหิ ปียเต วา ชุโหติ วา อเนนาติ หวิ, สปฺปิ = เนยฺโส
ชุโหตฺยเนนาติ โหโม = เครื่องเช่นไหว้, การบวงสรวง

*****

[๔๒๕] หุจฺฉ โภฏฺฐิลฺเล หุโฑ ตฺถ คติมชฺชนสํหเต,
หุทฺธิ สํหเต หุโล ตฺถ คติหีสนสํวเร. [๔]

[๔๒๕]

หุจฺฉ = โภฏฺฐิลฺเล คค - งอ ฎ.
หุจฺฉติ ขโล, ภูฏฺฐิลอ ภาวตีตฺถยตฺถโล, หุจฺฉติ โจโร, อปฺสฺรตีตฺถยตฺถโล.

หุทฺธา = คติมชฺชนสํหเต ไป - ถึง - บรรลุ, สะอาด - ปัดกวาด, รวม
- ประชุม ฎ.
หุทฺธาติ, โหทฺธาติ.

หุทฺทธิ = สํหเต รวม - ประชุม ฎ.
หุทฺฐาเต ธนํ โลโก, ราสี กโรตีตฺถยตฺถโล.
ธาตุนี้ในสัททมนีติยังมี “หุร โภฏฺฐิลฺเล”
โภฏฺฐิลลตฺถถ นี้ในสันสกฤตมีใช้เฉพาะใน รการนตฺถาตฺถ คือ
‘กามร’ ธาตุเพียงธาตุเดียวเท่านั้น เข้าใจว่าตัวอักษรจะผิด
เพี้ยนไป.

หุโล = คติหีสนสํวเร ไป - ถึง - บรรลุ, เบียดเบียน, สํารวม ฎ.
หุโลติ, โหโลติ.
ในสัททมนีติเป็น “หุล จลเน”
หุโลติ, โหเลติ ภูมี ภินฺนุทฺโต มตฺถติกขณฺฑํ จาเลตีติ หโล,
ผาโล = ผาล (ในที่นี้ไม่แปลง อุ เบื่อ)

[๔๓๑]	เหโส คตฺยสฺสทฺทเทสุ โหโพ คตฺยนาทเรสุ	เหโพ นาทรเวชเน, หฺโส หฺสนปีติสุ.	[๔]
-------	---	-------------------------------------	-----

ธาตุนี้ไม่มีในคัมภีร์โลกียะ เป็นสาสนิกธาตุล้วน ๆ

หุพ = คติมฺหิ ไป - ถึง - บรรลุ ญ.

เหช = พาทเน ภูติปฺุตินํ อุปฺปตฺติยญฺจ ปีบคั้น, ความเกิดขึ้นแห่ง
ความเจริญ และ ความหมดจด ญ.

เหชติ วิเหชติ, วิเหชนํ. บทนี้ไม่มีตัวสังโยคที่ ฐ อักษรคือ
ไม่เป็นรูป - ญ.

ในชาตุมัญชฺสาเท่านั้นที่กล่าวว่าธาตุนี้เป็น จุราทิกณิกะ* ได้ด้วย

[๔๓๑]

เหส = คตฺยสฺสทฺทเทสุ ไป - ถึง - บรรลุ, เสียงร้องของม้า ญ.
เหสเต โฆฏฺโถ, มตา เหสา หยทุธนิ.^๒

เหพ = อนาทรเวชเน ไม่เอื้อเพื่อ, พัน - รัศ ญ.
เหพติ.

ในกัปปทฺมะกล่าวว่าถ้าแปลง เอ เป็น อ สำเร็จรูปเป็น หิพติ,
ตามมตินี้บทว่า หิเพยฺย ในบทบาฬีว่า “หิเพยฺย นํ
สุโปริโส”^๓ เป็นต้นควรเป็น หิพ ธาตุ ไม่ควรเป็น หีพ ธาตุ
ตามมติของ ชาตุมัญชฺสา.

[๔๓๒] อิจฺเจกาธิกตาลีส์   หการาทิกธาตุโว,
มเต สตฺตฺตฺส ฌณฺพา   ปทาติมฺหิ น ทิสฺสเร.

โทพ = คตฺยนาทเรสุ ไป - ถึง - บรรลุ, ไม่เอื้อเพื่อ   ฎ.
โทพเต.

หฺส = หฺสนปีติสุ หัวเราะ - รื่นเริง, ยินดี   ฎ.
หฺสตีติ หฺโส = หงษ์ตัวผู้
หฺสี = หงษ์ตัวเมีย
หฺสียเต หฺสนํ ภา หฺฏฺโจ, ปหฺฏฺโจ, ปหฺฏฺจมานโส,
โลมฺหฺฏฺจชาโต.* บทนี้ลบบินทุ.
โลมานิ หฺสนฺติ, โลมฺหฺโส, โลมฺหฺสชาตํ.๒

[๔๓๒]

ธาตุทั้งหลายที่มี ห เป็นเบื้องต้นจำนวน ๔๑ ธาตุมีดังนี้แล,
ในพระไตรปิฎกอันเป็นมติของพระพุทธเจ้า ไม่มีอักษรสามตัว
คือ ฌ,ณ,พ ปรากฏในเบื้องต้นของบท.

ในกัณฑ์ที่ ๗ นี้มีจำนวน ๔๔๒ ธาตุ.

อวคฺคาทิกธาตุตฺตฺกณฺชา

จบ.

๑. วิ.มหา. ๔/๖๕, ที.ที. ๕/๖๓,๑๒๕, ที.มหา. ๑๐/๒๗๑, ที.ปา. ๑๑/๑๗, ที.ส. ๑๕/๖๕,๒๓๓

๒. อภิ.อญ. ๑/๗๕, อป.อญ. ๑/๕๗ (ณ)

นิกมคคาถา

*****

๑.	เอตดาวตา จ นิกฺขานํ สคตคตฺติเจกธาตฺหิ ฉสญฺชยาริกโจสฺสค-	ปตฺโต ธาตฺวตฺตสฺงฺกโห. ปริจฺเจเทหิ สคตฺหิ. คิปาทคฺยภฺขเรหิ จ.
๒.	วิสุทฺถาจารคฺเตเรน โสตฺถนํ ธาตฺรคฺเตสุ	วิสุทฺถารามวาสิณา. เจกคฺตถายาภิสฺงฺขโตะ. <i>เจกคฺตถาย ๑๑ สฺงฺขโตะ</i>
๓.	โคเช ขปลฺยจเทวกสฺมี สวณฺณเณ กาลปภฺขสฺมี	สาสเน ทฺวคฺติโจทฺทุกเ. จคฺตฺเต โสริวาสเร.
๔.	อนฺตรายํ วินา'ว'ยํ เอวํ กลฺยาณสฺงฺกปฺปา	ยถา ธาตฺวตฺตสฺงฺกโห. สีฆํ สีฆณฺนคฺ ปาณินํ.
๕.	อิมินา จ ภเว มมุหิ โน เจ เอตฺถเว โนเจ จ	สจฺฉิกเร อนาสวํ. เมตฺเตยฺยพฺพุทธสาสเน.
๖.	ทฺวิปเทเนกกาถาย- วิชฺชาภิลฺลนาทฺยลฺงกาโร	เมธํ กิลฺลสปฺพุพฺตํ. หุตฺวา อุกฺขณฺฎิตฺถณฺญโก.
๗.	น จ ยาว ภเว เขพ- อิกฺขานิกฺขเฐ ภูริสโม	ปฺปิณฺจทํ กามิเต จจฺ, ภเวยฺยํ ฐมฺมมามโก.
๘.	ปภฺกมฺนคฺ ตทานิกฺขชา สุทฺธสีโล สโต สทฺโร	ปภฺจาย ชาตกาถโต. ปลฺยลฺวา สฺสมาหิโต.
๙.	หิริโอดคฺตปฺปสมฺปนฺโน อเวโร ววตฺถานาหิ	สทฺฐมฺเม อนิวคฺติโก. ภเวยฺยํ ปฺปิยภาวนํ.
๑๐.	เยนิริยาปถेณานํ เตเนว สฺจโตะ โหมมิ	อารภิสฺสสามิ ภาวนํ. กคฺคกาโย วิเสสโร.

๑๑. นิกคยฺห นิกคเหตุพเพ ปกคณฺเหยฺเย จ ปกคหํ.
 สฺสุเขเนว โชเตยฺยํ สมนฺมาสมพุทฺธสาสนํ.
๑๒. อีมา จ ปตฺถนาคาลา สยํ วาจา ย อุกฺกตา.
 อีมาหิเยว คาลาหิ ปตฺถเถยฺยาหํ ภว ภเวติ.

นิกมนกณฺโฑ นิกฺขิโต.

*****

[๑-๒-๓] ก็ คัมภีร์ชาติวัดตสังคหะ อันพระเถระ
 ผู้มีนามว่า วิสุทธาจารกวิชรธิปติปวรมหารธรรมราชาธิราชครู
 ผู้จำพรรษาอยู่ ณ วัดวิสุทธารามได้รจนาไว้ เพื่อความเป็นผู้
 ฉลาดในธาตุและอรรถแห่งธาตุทั้งหลาย ของนักศึกษาทั้งหลาย
 จบบริบูรณ์พร้อมทั้งนิสสยะด้วยคำมีประมาณเท่านี้ ณ วันเสาร์
 แรม ๔ ค่ำ เดือน ๕ จุลศักราช ๑๒๕๐ (พ.ศ.๒๔๓๒) เวลา
 ๒๓.๓๐ น. (ในคัมภีร์ชาติวัดตสังคหะนี้) นับจำนวนธาตุได้
 ๑๖๓๗ ธาตุ นับเป็นกัมภ์ได้ ๗ กัมภ์ นับเป็นคาลาได้ ๔๕๖
 คาลา กับอีก ๓ บาท ๓ พยางค์

[๔] คัมภีร์ชาติวัดตสังคหะนี้ จบบริบูรณ์ด้วยดี
 หาอันตรายมิได้ ฉันทใด ขอความดำรงอันดีงามของหมู่สัตว์
 จงสำเร็จโดยเร็วพลัน ฉันทนั้นเถิด

[๕-๖] ด้วยกุศลอันเป็นไตรเหตุสูงสุด แสน
 ประเสริฐ ที่ได้สร้างคัมภีร์นี้ และด้วยบุญกุศลที่ได้สั่งสมไว้

ในหลาย ๆ กัปปี ขอข้าพเจ้าพึงทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพานอัน
 หาอาสวะทั้ง ๔ มิได้ ในภพนี้ หากข้าพเจ้า ไม่พึงทำให้แจ้ง
 พระนิพพานนั้นในภพนี้ได้ไซ้ ขอข้าพเจ้าพึงกระทำให้แจ้ง
 พระนิพพานนั้นในพุทธสมัยของพระพุทธองค์ผู้ประสูติใน
 ตระกูลโคตมโคตรนี้ หากข้าพเจ้าไม่พึงทำให้แจ้งพระนิพพาน
 อันหาอาสวะมิได้ในพุทธสมัยของพระพุทธองค์ผู้ประสูติใน
 ตระกูลโคตมโคตรนี้ ขอข้าพเจ้า พึงเป็นอุกมฤตัญญบุคค
 ตรีสรูได้อย่างฉับพลันด้วยอุทเทสเทศนา, เป็นผู้ประดับด้วย
 วิชา และอภิญา ทำลายหมู่แห่งกิเลสอันทำลายได้ยากดัง
 ขุนเขา ด้วยสองบาทแรกของกาถาหนึ่ง พึงกระทำให้แจ้ง
 พระนิพพานอันหาอาสวะมิได้ในสมัยของพระอาริยมตไตรย-
 พุทธเจ้าด้วยเถิด

[๗] หากข้าพเจ้า มิได้ทำให้แจ้งพระนิพพาน
 อันหาอาสวะมิได้ตลอดระยะเวลาอันมีประมาณเพียงใด ตลอด
 ระยะเวลาที่มีประมาณเพียงนั้น ขอข้าพเจ้า พึงละกามคุณมี
 รูปารมณ์และสัททอารมณ์เป็นต้น อันปุชชนบุคคณินดี
 หลงไหล ปรารถนาอยู่ เหมือนก้อนเขฬะในทุก ๆ ชาติ พึง
 เป็นผู้คงที่เสมอด้วยแผ่นดินในอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์
 และเป็นธรรมามกะ นับถือพระธรรมอันหมู่เทวดาและ
 เหล่ามนุษย์สัตบุรุษปรารถนาขังนักซึ่งนาน ๆ ครั้งจึงจะอุบัติ
 ขึ้นมา

[๘-๕] ของงหลักพันจากสิ่งที่ไม่น่าปรารถนา ใน
 ทุก ๆ ชาติ, จำเดิมแต่ภพที่เกิดแล้ว ๆ ขอข้าพเจ้าพึงเป็นผู้มีศีล
 บริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยสัมมาสติ ถึงพร้อมด้วยศรัทธาคือ

ความเชื่อในพระรัตนไตรย กรรม และ ผลของกรรม ถึงพร้อม
ด้วยตั้งขณูปปัตติญาณ ญาณอันสามารถตรัสรู้ได้เร็วพลัน และ
ชาติสสรวิปัสสนาญาณ ญาณอันเร็วพลัน รุ่มลึก และรุ่งเรือง
ตั้งมั่นไม่หวั่นไหวด้วยดี ดังเสาทิน

พึงเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยหิริโอตฺตปปะ มีความเพียร
อันไม่ท้อแท้ในพระสัทธรรม ไม่มีเวร ไม่มีภัยอันตรายใน
ภายในคือ รากะ โทสะ โมหะ มานะ ถีนมิทระ และ
จิตตุดรสาสะ เป็นต้น ภัยอันตรายภายนอกคือ เหลือบ ยุง กูตผี
และเสือร้าย เป็นต้น พึงเจริญสมถวิปัสสนา กัมมัฏฐานทั้ง ๒
อันเป็นที่พึงใจมี จตุธาตววัตถานกัมมัฏฐาน เป็นต้น

[๑๐] ข้าพเจ้าจักเจริญสมถวิปัสสนาภาวนาทั้ง ๒
อันเป็นที่พึงใจ ด้วยอิริยาบถใด ขอข้าพเจ้า (จง)เป็นผู้มีกาย
อันสมควร ปราศจากความเมื่อยล้า เป็นผู้ทรงสมาธิวิปัสสนา
อันวิเศษเป็นสุข ด้วยอิริยาบถนั้น นั้นเทียว

[๑๑] ขอข้าพเจ้า พึงข่ม-กำจัดอธรรมวาทีและ
อสังขีบุคคล ผู้ควรข่ม ควรกำจัด ขกย่องธรรมวาทีและสังขี-
สีลวันต-คุณวันต-ปัญญาวันตบุคคล ผู้ควรยกย่อง พึงช่วย
สอนพระศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้รุ่งเรืองโดย
สะดวก ปราศจากภัยอันตราย

[๑๒] ในทุก ๆ ชาติ ที่ข้าพเจ้าเกิดแล้ว ๆ (ข้าพเจ้า)
พึงท่องจำปัดถนาถาถาทั้ง ๗ เหล่านี้ได้ตามสภาพของตนเอง
พึงปรารถนาแต่ถาถาทั้ง ๗ เหล่านี้ในทุก ๆ ชาติด้วย

*****

ราชวตถสงคหปาจนิสฺสเย

ลภฺขิตพฺพานํ อณุภฺกมนิกกา

ปทานุภฺกโม	ปิฎฺจงฺโก	ปทานุภฺกโม	ปิฎฺจงฺโก	ปทานุภฺกโม	ปิฎฺจงฺโก
[อ]		[อ]		[อ]	
อํสยติ	๓๘	อภฺสลาณํ	๑๔๖	อภฺขาทิ	๑๖๐
อํสสนฺธิ	๑๓๖	อภฺกนุทฺยติ	๔๕	อภฺขาสี	๗๘
อํสุ	๓๘	อภฺกนุเทติ	๔๕	อภฺขาทิ	๑๗๒
อํเส	๒๗๓	อภฺกมฺติ	๔๘	อภฺขิ	๒
อํเสติ	๓๘	อภฺกมเน	๘	อภฺขินี	๒๒๓,๒๘๖,๓๑๒
อํโส	๓๘	อภฺกเม	๑๗๗	อภฺขเปวิตุถาเร	๔๔๒
อํหติ	๑๕	อภฺกมฺม	๒๘๔	อภฺขเป	๓๒๐
อํหเต	๓๘	อภฺกมฺเม	๑๘๔	อภฺขเป	๓๒๐
อํหยติ	๑๕,๓๘	อภฺกยติ	๒	อภฺขิรฺริ	๘๐
อํหยฺนฺติ	๓๘	อภฺกฺเส	๒๗๓	อภฺขินฺนมฺติ	๘๐
อํหยเต	๑๕,๓๘	อภฺโก	๒,๑๖	อภฺขิลํ	๓๘๔
อํหยฺนฺเต	๓๘	อภฺโกจฺฉิมิ	๖๕	อภฺโขภิกฺคฺถ	๘๔
อภฺจินฺตา	๘๑	อภฺโกสนรเว	๔๐๕	อภฺจฺฉิ	๒๓๕
อภฺคิ	๑	อภฺโกสฺยติ	๖๘,๖๕	อภฺคิ	๒
อภฺนํ	๑	อภฺโกสฺยติ	๑๐๓	อภฺคาริ	๕๖
อภฺลฺลโก	๕๑,๕๒	อภฺโกเส	๒๗๓	อภฺคารชลาสโย	๓๔๖
อภฺลฺล	๕๒	อภฺขํ	๒	อภฺคาริ	๒,๑๕๐
อภฺกฺชลาตา	๘๑	อภฺกฺจฺฉินฺโนว	๑๔๕	อภฺคารานิ	๑๕๐
อภฺกาทฺพฺโพ	๓๖๗	อภฺกฺโข	๒	อภฺกฺคิ	๒
อภฺกามํ	๔๒	อภฺกฺขติ	๒	อภฺกฺคฺโตคฺมเน	๒๕๓
อภฺการาติ	๔๔๓	อภฺกฺขรา	๗๗	อภฺกฺคฺมกฺกฺฉาณกฺเมเน	๒๗๖
อภฺกาสิ	๓๖๖	อภฺกฺขรานิ	๗๖	อภฺกฺคฺเห	๘
อภฺกฺฉฺฉนํ	๕๕	อภฺกฺขาคาโร	๗๘	อภฺกฺคาช	๒๓๗

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[อ]		[อ]		[อ]	
อภฺคฺตี	๒๐๘,๒๐๙,๒๔๕	อภฺคฺคฺจฺญณฺเน	๓๙๐	อภฺคฺคฺตฺนทฺริยา	๑๓๗
อภฺคฺตี	๒,๒๓,๓๕,๑๒๗, ๑๕๐,๒๑๐	อภฺคฺคฺชาตฺตี	๕๘	อภฺคฺคฺตฺนทฺทิตฺตีสุ	๓๖๔
อภฺคฺคฺคฺชนฺโรว	๑๓๗,๑๔๑, ๔๔๐	อภฺคฺคฺชาเคน	๑๓๒	อภฺคฺคฺตฺน	๓๓,๑๗๖, ๒๐๙
อภฺคฺคฺคฺคฺนา	๑๕๐	อภฺคฺคฺคฺฉ	๒	อภฺคฺคฺตฺนทฺยิตฺตี	๔๐๒
อภฺคฺคฺคฺคฺมิหิ	๔๙๘	อภฺคฺคฺคฺคฺนุคฺตี	๒	อภฺคฺคฺตฺนทฺยเต	๓๙๙
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺโยคา	๗๐	อภฺคฺคฺคฺคฺนํ	๓	อภฺคฺคฺตฺนทฺ	๖๖,๑๘๐
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺตฺมฺขา	๓๒๙	อภฺคฺคฺคฺคฺมจฺกานี	๖๒	อภฺคฺคฺตฺนทฺตฺตี	๔๖,๑๓๘
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺตี	๑๓๗	อภฺคฺคฺคฺคฺคานี	๔๘๑	อภฺคฺคฺตฺนทฺยเต	๑๓๗
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๒๕๓	อภฺคฺคฺคฺคฺการกาสุ	๕๕,๒๖๖	อภฺคฺคฺตฺนทฺทฺ	๑๗๘
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺโค	๕	อภฺคฺคฺคฺคฺคาโร	๒	อภฺคฺคฺตฺนทฺสฺนุคฺคฺหีสาตฺกฺเก	๑๕๘
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๓	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺกฺลํ	๒	อภฺคฺคฺตฺน	๑๘
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺนุคฺตี	๓	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺลิตฺตี	๒	อภฺคฺคฺตฺนจฺจฺจฺ	๑๓๑
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺพา	๓	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺลิตฺตี	๒๖๖	อภฺคฺคฺ	๒๒๖
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๓	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺเลน	๓๑๒	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๗๔,๒๒๙
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑๑๐	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๓	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๕
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๓	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๓	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๒๒๖
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑๖๑,๑๗๑	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๗๗	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๔๐๑
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๓,๔	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๔๕๙
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๓,๔	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๕,๓๑๕
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑๒๒	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๖,๔๓
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๔	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๖
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๓๑๐	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๖
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๔๖๕	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๖
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๔	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๖
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๒๗๔	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๔	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๖
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๔	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๙๓
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑๘๖	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑๐๙	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๒๙
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๓๐๐	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๖
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๒	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๔๘๑	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๔๑
อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๒,๒๑๕	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๑๘	อภฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺ	๒๑

ลกขัตติยพหุพาน์ อนุกรมณิกกา

๕๐๕

ปทานุกรโม [อ]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [อ]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [อ]	ปิฎกแจงโก
อชฺชชเน	๑๑๒	อชฺชชเน	๗	อชฺชชติ	๗
อชฺชชนาหริ	๔๕๑	อชฺชชวี	๗	อชฺชชโฆ	๘
อชฺชชนาหริคพฺโพ	๔๕๑	อชฺชชณฺเฑ	๕	อชฺชชชเน	๕
อชฺชชชเน	๒๔๒	อชฺชชช	๗,๕	อชฺชชช	๑๕๕
อชฺชชชเน	๔๔๗	อชฺชชช	๘	อชฺชชช	๑๐
อชฺชชชเน	๔๔๗	อชฺชชช	๗	อชฺชชช	๑๕๕
อชฺชชชเน	๕๔	อชฺชชช	๗	อชฺชชช	๑๕๕
อชฺชชชเน	๘๕	อชฺชชช	๕	อชฺชชช	๑๕๕
อชฺชชชเน	๓๐๔	อชฺชชช	๕	อชฺชชช	๔๘
อชฺชชชเน	๔,๕	อชฺชชช	๕	อชฺชชช	๓๔
อชฺชชชเน	๔	อชฺชชช	๕	อชฺชชช	๑๗๕
อชฺชชชเน	๕	อชฺชชช	๔๕๒	อชฺชชช	๓๔๕
อชฺชชชเน	๔,๕	อชฺชชช	๕	อชฺชชช	๓๕๒
อชฺชชชเน	๕	อชฺชชช	๕	อชฺชชช	๓๔๕
อชฺชชชเน	๕	อชฺชชช	๓๘	อชฺชชช	๓๒๕
อชฺชชชเน	๕	อชฺชชช	๔๔,๑๔๘	อชฺชชช	๒๐๐,๓๕๒
อชฺชชชเน	๖,๗	อชฺชชช	๓๑๕,๓๑๖,๔๑๕	อชฺชชช	๔๖๓
อชฺชชชเน	๗	อชฺชชช	๔๖๒	อชฺชชช	๔๖๓
อชฺชชชเน	๖	อชฺชชช	๒๐๓	อชฺชชช	๓๗๓
อชฺชชชเน	๗	อชฺชชช	๓๐๑	อชฺชชช	๑๓๕
อชฺชชชเน	๖,๗	อชฺชชช	๓๐๑	อชฺชชช	๒๒๔
อชฺชชชเน	๔๗	อชฺชชช	๓๐๑	อชฺชชช	๑๖๕
อชฺชชชเน	๖๘	อชฺชชช	๗	อชฺชชช	๕๗,๑๒๕
อชฺชชชเน	๑๓๕,๒๔๖	อชฺชชช	๓๗๕	อชฺชชช	๔๕๕
อชฺชชชเน	๓๖๖	อชฺชชช	๗	อชฺชชช	๓๗๘,๔๘๔
อชฺชชชเน	๕๕	อชฺชชช	๗	อชฺชชช	๔๘๐
อชฺชชชเน	๕๐	อชฺชชช	๘	อชฺชชช	๑๑๕,๑๓๐,
อชฺชชชเน	๑๔๗	อชฺชชช	๘	อชฺชชช	๒๒๖,๔๓๕
อชฺชชชเน	๒๕๕	อชฺชชช	๒๐๘	อชฺชชช	๔๗,๖๑,๕๐,๕๔,๑๘๔,
อชฺชชชเน	๗	อชฺชชช	๕	อชฺชชช	๒๐๕,๒๔๗,๒๗๖,
อชฺชชชเน	๗	อชฺชชช	๔๖๘	อชฺชชช	๒๘๔, ๒๘๘

ปทานุฏโกโม	ปิฎุจโก	ปทานุฏโกโม	ปิฎุจโก	ปทานุฏโกโม	ปิฎุจโก
[อ]		[อ]		[อ]	
อศตพฺยาปาทาย	๑๑๕	อทติ	๑๐,๑๓๖	อทฺธิยฺส	๑๒
อศตภาว	๔๕๐	อทนฺติ	๑๑๕	อทฺธา	๑๖
อศตสฺสโร	๔๔๓	อทควา	๒๐๕	อทฺธานํ	๒๗๖
อศตคานํ	๑๐๐,๑๖๑,๑๘๖,๒๐๑, ๒๐๘,๒๕๕,๒๘๕,๔๖๘,๔๖๕	อททมปฺปิโย	๒๐๐,๓๓๔	อทโม	๑๘,๔๐๓
อศตคานมเนน	๒๕๘	อทนํ	๑๐	อทมฺโม	๒๓๕
อศตคานมฺนุภาวิคฺ	๓๘๕,๓๕๕	อทเน	๒๘๒	อทฺธิกํ	๓
อศตคานํ	๑๕๒	อทสฺสนาภุสฺสีภาเวสฺ	๓๗๘	อทฺธิกาภยาสุปฺรารณ	๔๖๕
อศตํ	๑๕,๖๕,๘๕,๑๘๔,๑๕๗, ๒๒๐,๒๓๗,๒๔๒,๒๔๓, ๒๘๔, ๓๒๖,๓๗๕,๔๗๗	อทสฺสเน	๒๐๕	อทฺธิภฺภูณํ	๖๓
อศต	๑๘	อทินฺนํ	๑๕๒,๔๕๐	อทฺธิภฺภูณนา	๖๓
อศตทฺโร	๓๒๒	อททํ	๑๑	อทฺธิภฺภูณฺยติ	๖๓
อศตนิจฺฉโย	๕๑,๑๒๑	อททฺธิ	๑๕๕	อทฺธิเก	๔๖๓
อศตภาสิสมยา	๒๓๒	อททฺทฺชา	๑๕๕	อทฺธิเกเป	๒๘๗
อศตฺธิ	๑๘,๑๖๐,๓๖ ๕,๔๓๗	อททฺทฺชํ	๑๕๕	อทฺธิกโต	๕๒
อศตฺธิโน	๑๔๐	อททฺทฺชํ	๑๕๕	อทฺธิกคณฺหาคิ	๕๕
อศตเถ	๑๕๔,๔๖๖,๔๗๗,๔ ๗๘	อททฺทฺชํ	๑๕๕	อทฺธิจฺฉานํ	๑๔๘
อศตเถติ	๑๐	อททฺทฺชํ	๑๑	อทฺธิโป	๒๔๒
อศตฺถ	๑๐๘,๑๒๕,๒๓๑, ๒๓๒,๓๐๒,๓๗๐,๔๘๗	อททฺทฺชเน	๕๘,๑๖๘,๑๗๘,๒๐๓	อทฺธิปฺปาโย	๒๑,๒๘๘
อศตฺธิจฺฉนา	๒๕	อททฺทฺชยติ	๑๑	อทฺธิปฺปิยเต	๒๑
อศตฺทฺทฺโก	๔๐๔	อททฺทฺสํ	๑๕๘	อทฺธิปฺเปโต	๒๑
อศตฺธิ	๖๔	อททฺทฺส	๑๕๘	อทฺธิภาวติ	๒๕๔
อศตฺถ	๑๖๐,๑๗๒	อททฺทฺส	๑๕๘	อทฺธิภุคํ	๒๕๔
อททฺทฺชิสฺสา	๑๕๘	อททฺทฺสา	๑๕๘	อทฺธิมฺุจฺฉติ	๓๑๘
อททฺทฺชํ	๑๘๓	อททฺทฺสิสฺสํ	๑๕๘	อทฺธิวคฺคติ	๓๕๒
อททฺทฺชํ	๑๘๓	อททฺทฺสิสฺสา	๑๕๘	อทฺธิวาสน	๕๑
อททฺทฺชเนน	๑๘๖	อททฺทฺส	๑๕๘	อทฺธิวาสนยิ	๔๘๕
		อททฺทา	๑๑,๑๕๕,๔๓๒	อทฺธิสฺสยติ	๔๖๔
		อททฺเท	๕๕,๑๗๘	อทฺธิสฺสยนํ	๔๖๓
		อททฺทฺสํ	๑๕๕	อทฺธิโน	๓๓๑
		อททฺทฺสฺสา	๑๕๕	อทฺธิโร	๓๔๕
		อททฺทฺสฺสิสฺสา	๑๕๘	อทฺธิรคเต	๑๖๓
		อททฺทฺทฺคํ	๒๕๔	อทฺธิโรปเต	๒๘๗

ปทานุกรม [อ]	ปิฎกจโก	ปทานุกรม [อ]	ปิฎกจโก	ปทานุกรม [อ]	ปิฎกจโก
อนุโตกรณ	๑๕๕	อปณฺชน	๔๘๗,๔๘๘	อปสฺสยติ	๔๕๔
อนุทติ	๑๑	อปทานํ	๑๕๑,๑๕๓	อปสฺสยิตฺวา	๔๕๔
อนุทฺ	๑๐,๑๑	อปทานเนน	๑๕๑	อปสฺสา	๑๕๕
อนุทฺยา	๑๑	อปทิสฺติ	๒๐๐	อปสฺสาช	๔๕๔
อนุทรการิ	๑๖๓	อปเทโส	๒๐๐	อปสฺสี	๑๕๕
อนุทรานํ	๑๒	อปธาน	๕๕	อปสฺเสนผลกั	๔๕๔
อนุเรติ	๑๒	อปนชนํ	๔๘๗	อปหฺรติ	๔๕๑
อนุโร	๑๒,๑๕	อปนชนเน	๔๘๗	อปหฺรณฺโต	๒๗๖
อนุโรว	๑๘๓	อปนชนฺหิ	๓๗๕	อปหฺลิตํ	๔๕๒
อนุนํ	๑๐,๑๘,๒๕๘,๓๓๑, ๓๔๘,๓๕๒	อปนฺทติ	๒๒๗	อปหาโร	๔๕๑
อนุนปฺปเวสนํ	๑๓	อปเนติ	๕๗,๒๒๖,๔๘๘	อปหฺนเว	๔๘๗
อนุนโย	๒๒๖	อปเนตฺวา	๒๒๖	อปาโณ	๑๒
อนฺยเต	๑๒	อปโพรเทติ	๒๗๖	อปานอสฺสคฺคกิเลเท	๔๓๕
อนฺวทิ	๑๑	อปยาคิ	๓๓๔	อปายทฺวาริ	๔๔๔
อนฺวทิสเน	๒๑,๑๔๓	อปฺรชฺฐติ	๓๔๓,๓๔๘	อปาโย	๒๑,๒๔๒,๒๕๕
อนฺวทเส	๒๕๕	อปฺรชฺฐามิ	๓๔๘	อปิราคิ	๒๑๐
อปกฺกมฺ	๒๔	อปฺราชิตปฺลุลฺลจฺ	๒๕๕	อปิรานํ	๒๑๐
อปกฺจฺจติ	๕๒	อปฺราชิตสํ	๑๕๕	อปิรชย	๒๑๐
อปกฺทฺโพ	๕๑	อปฺราโร	๓๔๓,๓๔๘	อปิเรคฺ	๒๑๐
อปกฺทฺโก	๕๑	อปฺริปคฺนตํ	๔๕๐	อปิฉิตฺติ	๒๔๗
อปจฺจํ	๔๐	อปเร	๕๕,๒๖๖	อปฺคฺตา	๒๗๐
อปจฺจยคา	๒๑	อปลปฺติ	๓๖๖,๔๘๗	อปฺนปฺปฺนํ	๒๗๕
อปจฺจโย	๒๑,๔๘๗	อปลาเป	๔๘๗	อปฺเต	๑๕๑
อปจายคามิโน	๑๑๗	อปลาเหฺนติ	๓๗๑	อปฺเตติ	๒๑
อปจายติ	๑๑๗	อปฺลฺลิติ	๒๓๕	อปโป	๑๓
อปจิติ	๑๑๗	อปวาโท	๓๕๓	อปโปถนฺโต	๒๖๑
อปจโนติ	๑๑๗	อปฺวิจิกฺจฺฉาย	๘	อปโปหฺติ	๓๘
อปเจ	๑๑๗	อปสิสฺสา	๑๕๘	อปฺปํ	๑๓
อปณเน	๔๘๘	อปสฺสํ	๒๗๐	อปฺปกํ	๔๑๔
		อปสฺสณฺตํ	๑๕๕	อปฺปกา	๒๐๒
		อปสฺสณฺโต	๑๕๕	อปฺปกเ	๑๒๓,๑๘๐

ลกขัตติยพจนานุกรม

๕๑๓

ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก
[อ]		[อ]		[อ]	
อุปติโต	๒๐๔	อภยชาติ	๑๑๘	อภิวิทิตา	๔๔๗
อุปติหคมนน	๑๕๗	อภยชาติ	๑๕๕	อภย	๒๕๔
อุปติคตมานโส	๔๖๖,๔๘๐	อภยคตสทท์	๒๒๒	อภยคต	๑๗๖
อุปติสวา	๓๘๕,๓๕๖	อภยคตสททเท	๔๔๘	อภยคตติ	๓๐๓
อุปติสว	๑๔๐	อภยคตสททเท	๕๘,๒๐๖, ๒๑๘,๒๒๓,๔๒๕,๔๕๖	อภยคตสททเท	๑๐๕
อุปติสวเน	๒๖๗	อภยคตสททเท	๒๕๕	อภยคตสททเท	๒๕๕
อุปติสว	๒๐๐,๒๔๗,๓๓๔	อภยคตสททเท	๒๕๕	อภยคตสททเท	๒๕๕
อุปติสว	๔๘๐	อภยคตสททเท	๒๗๘	อภยคตสททเท	๒๕๓,๓๕๔
อุปติสว	๒๐๓	อภยคตสททเท	๒๘๔	อภยคตสททเท	๓๕๔
อุปติสว	๑๒๓,๒๕๐	อภยคตสททเท	๒๗	อภยคตสททเท	๑๗๗
อุปติสว	๓๐๘	อภยคตสททเท	๑๓๖	อภยคตสททเท	๓๕๓
อุปติสว	๓๗๔	อภยคตสททเท	๔๘	อภยคตสททเท	๓๕๓,๓๕๔
อุปติสว	๑๓	อภยคตสททเท	๔๕	อภยคตสททเท	๓๕๔
อุปติสว	๒๓๕	อภยคตสททเท	๔๕	อภยคตสททเท	๓๕๓
อุปติสว	๔๘๑	อภยคตสททเท	๕๗	อภยคตสททเท	๓๕๓
อุปติสว	๒๖๖	อภยคตสททเท	๕๐	อภยคตสททเท	๑๗๔,๔๐๓
อุปติสว	๒๖๖	อภยคตสททเท	๒๒๖	อภยคตสททเท	๔๕
อุปติสว	๒๖๖	อภยคตสททเท	๒๓๒	อภยคตสททเท	๔๓๖
อุปติสว	๒๖๖	อภยคตสททเท	๕๐	อภยคตสททเท	๔๓๖
อุปติสว	๓๘๕,๓๕๕	อภยคตสททเท	๑๗๔	อภยคตสททเท	๒๕๕
อุปติสว	๔	อภยคตสททเท	๑๗๕	อภยคตสททเท	๔๓๖
อุปติสว	๒๗๑	อภยคตสททเท	๒๑๐	อภยคตสททเท	๔๕๕
อุปติสว	๑๓	อภยคตสททเท	๒๑๐	อภยคตสททเท	๔๕๕
อุปติสว	๓๘๖	อภยคตสททเท	๒๑๐	อภยคตสททเท	๔๗๐
อุปติสว	๑๓	อภยคตสททเท	๒๑๐	อภยคตสททเท	๔๕๕
อุปติสว	๑๔	อภยคตสททเท	๒๑๐	อภยคตสททเท	๔๕๕
อุปติสว	๑๗	อภยคตสททเท	๒๑๕	อภยคตสททเท	๒๘๕
อุปติสว	๖	อภยคตสททเท	๔๗๗	อภยคตสททเท	๓๐๕
อุปติสว	๑๔	อภยคตสททเท	๒๑๘	อภยคตสททเท	๑๒
อุปติสว	๑๔๗	อภยคตสททเท	๒๑๘	อภยคตสททเท	๒๕๕
อุปติสว	๑๔	อภยคตสททเท	๔๒๕	อภยคตสททเท	๓๐๔
อุปติสว	๑๔	อภยคตสททเท	๒๕๔	อภยคตสททเท	๑๕๔

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[อ]		[อา]		[อา]	
อสุชาติ	๑๕	อสุสาโท	๔๓๒,๔๕๐	อากงขติ	๑๑๕
อสุโร	๑๘	อสุศาลมภ	๓๕๘	อากงเขยย	๓๕
อสุสมุโข	๓๕๔	อสุสาร	๔๔๗	อากกขมติ	๔๒
อเสกโข	๔๕๔	อสุสาสปสุสาโส	๔๔๖	อากกขเณ	๔๒
อเสโข	๔๕๕	อสุสาสมหิ	๔๔๖	อากณณยติ	๔๓
อเสถ	๕๓	อสุสาโส	๔๔๗	อากาส	๓๔๑
อสุชาติ	๕๔,๒๔๕	อสุสิ	๔๓๔	อากาโส	๕๒,๓๑๒
อสุนุเต	๑๘	อสุสิคค	๓๕๖,๓๕๗	อากิณณา	๕๗
อสุเน	๕๓	อสุสิริ	๘๔	อากิเร	๓๕๐
อสุมา	๑๘	อสุสุ	๑๕	อากูถิ	๓๕๖
อสุมิ	๑๘	อสุสุวิโมจน	๓๕๔	อาขนุธานี	๑๖๒
อสุสกณณา	๔๒๓	อสุเส	๔๕๑	อาเขฎโก	๗๕
อสุสกณโณ	๒๘๐	อสุโส	๑๘,๒๘๕,๓๖๐,๔๐๗	อาขยาต	๗๘
อสุสกรณณา	๖๐	อห	๒๐๑,๓๐๔,๓๒๒,	อากจณติ	๕๑,๒๓๔
อสุสขพุงโก	๒๕๕		๔๕๒	อากจณนติ	๒,๓๓๔
อสุสคโร	๔๒๐	อหีส	๓๓๒	อากค	๒๑๕
อสุสติ	๑๕,๔๔๖,๔๔๗	อหิ	๑๕,๔๓๖	อากเคน	๓๑
อสุสติดปสุสตีตมคเคน	๒๗๑	อหิณา	๑๘๕	อากโต	๒๐๔
อสุสคิย	๒๖๕	อหิริก	๑๑,๔๕๕	อากนคูกสาธนมมิจจ-	
อสุสทยติ	๔๓๒	อหุ	๕๐๐	กมม	๑๕๕
อสุสทฐ	๒๑๖	อหุ	๒๐๐,๓๓๔	อากนคูกโก	๕๑
อสุสนุติ	๔๔๗	อหุวา	๕๐๐	อากนคูกวา	๓๓๑,๔๔๑
อสุสโม	๔๔๑	อหุวิสส	๕๐๐	อากมยมาโน	๕๑
อสุสสิสสามิ	๔๔๖	อหุวิสสา	๕๐๐	อากเมหิ	๕๑
อสุสา	๔๕๒	อหุนติ	๒๔๒	อากา	๒๐๖,๔๒๑
อสุสาทติ	๔๓๒,๔๔๗	อหุว	๕๐๐	อากิลายติ	๓๓๒
อสุสาทปคตีส	๓๔๐	อเหตุ	๕๐๐	อากมาต	๔๘๕
อสุสาทสินเนน	๓๔๕	อโฮถิ	๓๒๕,๕๐๐	อากมาเต	๑๕๔,๔๘๔
อสุสาทิยติ	๔๕๐	อหติ	๑๕	อากมายเน	๔๕๕
อสุสาท	๑๘๒,๔๔๘	อโฮ	๑๕	อากมนกมภิยา	๑๑๕
อสุสาทติ	๑๑๒,๔๓๒	*****		อากมยิตวา	๑๑๕

ลกขิตพพำน อนุกรมณิกา

๕๑๗

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[อ]		[อ]		[อ]	
อาจเมติ	๑๑๕	อาทาโส	๒๕๘	อาปุปีโก	๒๕๖,๒๕๗
อาจโย	๑๑๕	อาทิกุคโห	๕๕	อาเปติ	๒๐,๓๗๕
อาจรียาทิมุหิ	๕๓	อาทิจจกมนวิโรเรน	๓๕๖	อาโป	๑๓,๒๐
อาจิกุขติ	๑๑๒,๑๑๘,๔๕๒	อาทิจโจ	๑๕๗,๓๐๕	อาโปหติ	๓๕
อาจิน	๒๕๘	อาทียตี	๑๕	อาภณฺฑาเน	๓๖๘
อาชณฺโณ	๔๕๓	อาทียเต	๑๐,๑๒๑	อาภนฺติ	๑๕๑
อาชน	๑๑๕	อาทียิตฺวา	๑๕๒	อาภุชติ	๒๕๒,๒๕๓
อาชานียา	๔๕๒	อาทียเยย	๑๘๑	อาภุชิตฺวาน	๒๕๒
อาโชโต	๘๗	อาเทเส	๑๕๕	อาภุโส	๑๔๖,๒๗๒
อาณ	๑๘๓	อาธานกุกาหิ	๒๑๐	อาภกรณฺณ	๒๘๓
อาณคฺติ	๒๐	อาธาร	๕๐	อาภณฺโฆ	๓๕
อาณาเปติ	๒๐	อาธาโร	๔๕๓	อาภนฺตยา มิ	๓๐๓
อาณาย	๑๘๓	อาณนฺคฺริย	๓๕๒	อาภนฺตย	๓๐๓
อาโณ	๒๐	อาณนฺท	๑๓๕	อาภนฺเต	๓๖๖
อาตงฺกติ	๑๕๒	อาณนฺทิมฺปิ	๕๘	อาภนฺเตติ	๕๕
อาตงฺโก	๑๕๒	อาณนฺโท	๑๒๔	อาภโย	๑๕
อาตปี	๑๒๘	อาณิสเส	๕๕	อาภสฺติ	๓๐๗,๓๐๘
อาตาปเน	๔๗๖	อาณิสทมมัส	๔๓๒	อาภสเน	๑๒๑
อาตาปี	๑๕๗	อาณุกาวสมฺปคฺติยา	๑๕๘	อาภสฺยติ	๓๐๗
อาตาโป	๑๕๗	อาณุกาเว	๗๗	อาภิสทายาทา	๑๕๓
อาตฺมาน	๒๘	อาเนณฺชากิสงฺฆาโร	๒๒	อาโมทิตา	๑๐๕
อาททาติ	๓๘๒	อาปฺรชฺติ	๔๔๕	อายจฺจติ	๓๓๒
อาทรานาทร	๒๗๕	อาปฺติ	๒๐	อายคน	๓๓๑
อาทรานาทรสฺ	๑๘๘	อาปฺคฺติ	๒๓๕	อายคนานิ	๑๕๖
อาทรียเต	๔๗๐	อาปฺคฺติปริยฺนค	๔๔๒	อายคเน	๔๘๐
อาทเร	๑๘๗	อาปฺทา	๘๕	อายตี	๒๔๕
อาทเรน	๑๘๗	อาปฺยติ	๒๐	อายติ	๓๓๑
อาทานปติณฺทิตฺตีสฺ	๓๘๒	อาปฺลาเว	๔๐๗	อายโต	๓๓๒
อาทาน	๖๑,๕๔,๑๐๘,๑๕๑, ๓๒๕	อาปฺลาโว	๔๐๗	อายคฺโต	๓๓๑
อาทาย	๑๔๓,๑๘๖,๑๕๒, ๒๕๓	อาปฺลาถ	๒๓๔	อายมติ	๓๓๒
		อาปฺณาติ	๒๐	อายมิตฺตฺสามิ	๓๓๒

ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก
[อา]		[อา]		[อา]	
อาขวนุติ	๓๓๔	อาราโรหิ	๓๔๘	อาโลหติ	๓๘๐
อาขสมนุติ เรวตี	๒๕๕	อาราโว	๓๕๑	อาวญญติ	๓๘๘
อาขางนั	๓๓๔	อาริสฺสยั	๕๓	อาวญญนีมาชา	๓๘๘
อาขาคี	๓๓๔,๓๗๕	อารุหุโห	๓๕๘	อาวญญุ	๓๘๘
อาขาม	๒๐	อารัจยามิ	๓๕๒	อาวติ	๒๑
อาขามเน	๓๓๒	อารัจจาเปลิ	๓๕๒	อาวคฺคติ	๓๕๒
อาขามโ	๓๓๒	อาราเป	๒๐๕	อาวคฺคเน	๓๘๘
อาขาสสคฺคติมายาเมสุ	๑๕๓	อาราเปคั	๑๘๓	อาวารติ	๓๕๕
อาขาส	๓๓๓	อาราเปควา	๒๘๖,๔๖๔	อาวารูปวคฺคิตฺสุ	๒๘๐
อาขสมโต	๔๐๒	อาราหติ	๓๕๘	อาวาริควา	๓๕๕
อาขุ	๕,๕๐,๔๕๓	อาราหนมุหิ	๓๕๗	อาวาเร	๗๐,๓๕๕,๓๕๘
อาขุ	๑๕,๓๓๔,๓๕๔	อาราหปรีนาหิ	๓๕๘	อาวาโร	๒๑,๓๘๗
อาขุโร	๓๓๘	อาราเห	๔๐๕	อาวาโส	๔๐๒
อาขุหติ	๓๕	อาลปติ	๓๖๖	อาวาโต	๗๕
อาเย	๑๕๖	อาลปนี	๓๖๖	อาวิกฺรณคฺค	๔๓๓
อาเรชฺชติ	๓๔๘	อาลเป	๔๐๗	อาวียเต	๒๑
อาเรชฺชติ	๓๔๒	อาลภเต	๓๖๘	อาวโก	๑๗
อารตี	๓๔๕	อาลมุโก	๓๖๘	อาวคฺคา	๑๕๕
อารทุ	๓๔๔	อาลโย	๓๗๕	อาวคฺโค	๓๖๓
อารทุจคฺคโต	๓๔๘	อาลสฺสยั	๑๕๕	อาวโส	๒๕๑,๔๑๔
อารทฺกเต	๓๔๔	อาลสฺสยชฺชณคฺคิเดยเย	๓๗๗	อาสัสมเต	๔๔๗
อารภติ	๓๔๔	อาลสฺสยชฺชณคฺคิเดยเยสุ	๓๕๔	อาสัสมทา	๔๔๗
อารภนุโต	๓๔๔	อาลเสย	๔๗๑	อาสติ	๒๑
อารมฺโก	๓๔๔	อาลปสฺสลาปึ	๓๖๖,๔๘๘	อาสคฺคติ	๔๒๗
อารมฺมณั	๑๑๕,๓๐๕	อาลิจฺจคฺคสฺสมปคฺคิตฺสุ	๔๕๕	อาสคฺคโต	๔๒๕
อารา	๑๒๕,๔๕๕	อาลิจฺจเค	๖๘,๔๒๕,๔๕๓	อาสนั	๒๑
อาราธนุปรกฺกชฺชณอาสเย	๔๗๕	อาลิมฺเปสุ	๑๕๔	อาสนุโน	๔๓๓
อาราธยั	๓๔๘	อาโลกั	๑๘๕	อาสมาโน	๔๖๑
อาราธเย	๑๕๔,๓๓๓	อาโลเกติ	๓๘๑	อาสยสทฺทิตั	๔๕๓
อาราธานาทเร	๒๑๓	อาโลโก	๓๘๑	อาสโย	๓๒๑,๔๕๓
อาราธมิ	๓๔๘	อาโลจนกรณั	๒๗๕	อาสวา	๔๖๖

ลกขิตพพหานัน อนุภกมณิกกา

ปทานุกโกโม	ปฏิภงโก	ปทานุกโกโม	ปฏิภงโก	ปทานุกโกโม	ปฏิภงโก
[อา]		[อา]		[อี]	
อาสาสเค	๔๕๑	อาหุตี	๕๔	อิมขนา	๒๒
อาสาสรกาสุ	๒๕๖	อาหุตีนัน	๔๕๘	อิกุติ	๒๓
อาสาตคกุปธานัน	๒๔๗	อาหุเนยโย	๔๕๘	อิกุชกา	๒๕
อาสาสิยเค	๔๕๓	อาพาโร	๑๖	อิกุชสิทุเท	๑๕๕
อาสาสิยนุติ	๔๕๓			อิกุชกาโกโย	๑๑๗
อาสาสิสตี	๔๖๑,๔๕๑	[อี]		อิกุชารมมรณัน	๒๕
อาสาสิสนา	๔๖๑	อิ-อนุพนุโท	๑๕๕	อิตสนาติ	๒๕
อาสาสิเส	๔๕๑	อิการนุเค	๒๘๓	อิตัน	๒๓
อาสาสิสนา	๔๖๑	อิกุชติ	๒๒	อิตนาปิโก	๒๓
อาสาสิโส	๓๕๔	อิกุชติ	๒๒	อิตไมติ	๒๓
อาสาสิวิธานัน	๒๕๑	อิกุชติ	๒๒	อิตติ	๒๑
อาสาสิเส	๔๔๗	อิกุชนุเค	๒๒	อิตติหาเส	๓๖๒
อาสาสุ	๔๖๓	อิกุชเจตัง	๑๒๘	อิตโต	๑๑๗,๒๐๖,
อาสาสุติขัน	๔๗๘	อิกุชนุติ	๒๓,๒๕,๑๔๗		๒๑๕,๒๓๒
อาสาเสเก	๑๒๔	อิกุชนุติ	๑๐,๕๐	อิตุชพชคตสทท	๓๕๑
อาสาเสจนัน	๑๒๔	อิกุชนา	๒๕,๒๖,๓๕,๑๐๗,	อิตุชถัน	๒๕๔
อาสาเสจนเน	๑๒๔		๑๘๒	อิตุชนุภกตลกขณัน	๒๕๔
อาหา	๒๘๑,๓๕๒	อิกุชนาโมรรุเค	๑๘๒,๒๐๗	อิตุชนุภกโต	๒๕๔
อาหาจุง	๒๕๔	อิกุชนาถิ	๓๐๖	อิตุชถิ	๒๕,๑๓๕,
อาหาณณเค	๓๕๘	อิกุชนายัน	๔๘,๕๐,๑๒๕,๑๕๘,		๒๕๕,๓๕๖
อาหานนตี	๔๘๕		๒๔๖,๓๖๕,๓๘๕	อิตุชถิชาติ	๒๗๐
อาหานนตี	๔๘๕	อิกุชนิตัง	๒๓๕	อิตุชถิสุ	๒๗๐,๔๗๔
อาหารติ	๔๕๑	อิกุชนิตโต	๒๓๑	อิตุชพชคตสทโท	๒๖๗
อาหารเร	๔๕๐	อิกุชนิตทุโพ	๑๑๔	อิตติ	๑๖๑
อาหารัน	๔๕๑	อิกุชนิตยติ	๓๕๕,๔๖๑	อิตโต	๒๓
อาหารนคณัน	๒๖๓	อิกุชนิตยเค	๑๐,๒๑	อิตุชธา	๒๓
อาหาโร	๓๖,๓๗๔	อิกุชนิตยติ	๒๕	อิตุชธิ	๒๓
อาหิตุชชาติ	๔๕๕	อิตุชชเค	๓๒๕	อิตุชธิยา	๒๗
อาหิตัง	๒๑๐	อิตุชชติ	๒๓	อิตุชโร	๒๓
อาหิตโต	๒๑๐	อิตุชชนุติ	๒๓	อิตุชรมัน	๒๓
อาหา	๑๕๕,๒๘๑	อิตุชชติ	๒๒	อิตุชนุเค	๒๓

ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก
[อี]		[อี]		[อี]	
อินฺทโก	๓๒๕	อิสฺสาย	๒๕	อิหฺติ	๒๘
อินฺทติ	๒๓	อิสฺสาโส	๑๕		
อินฺโท	๒๓,๒๓๕	อิสฺสุกั	๔๒๘	[อู]	
อินฺทริยนิคฺคเห	๓๓๒	อิหฺโล	๓๒๑	อุกา	๒๘,๔๕๒
อินฺทรเต	๒๓	อิหฺยติ	๒๕	อุกาทโยติ	๔๖๓
อินฺทรนั	๒๓,๑๒๗	อิเหติ	๒๕	อุกุกัสมฺคตา	๒๓
อิยฺคฺคา	๑๗๑			อุกฺกชฺเรยฺย	๖๒
อิรฺนฺรติ	๒๐๘	[อี]		อุกฺกณฺเจติ	๔๑
อิรบฺติ	๒๗	อิชฺติ	๒๖	อุกฺกณฺเจเน	๓๐๒
อิริบฺติ	๒๔	อิชฺาเต	๒๖	อุกฺกณฺเจโต	๔๑
อิริยาปถพารนั	๔๕๐	อิชฺายเต	๒๖	อุกฺกณฺเจติ	๔๑
อิริยาปถเน	๔๕๐	อิทฺยติ	๒๖	อุกฺกมฺติ	๔๕
อิรุ	๒๒	อิทฺทิกุโ	๒๐๔	อุกฺกา	๒๘,๓๒
อิธฺติ	๒๔	อิทฺทิสฺ	๑๕๕,๒๐๔	อุกฺกาสิคฺวา	๕๔
อิธฺยติ	๒๔	อิทฺทึ	๒๐๔	อุกฺกณฺญิกั	๖๒
อิโล	๔๘	อิเทติ	๒๖	อุกฺขติ	๒๘
อิสฺนาติ	๒๕	อิยฺเค	๒๖	อุกฺขเน	๓๔๒
อิสฺสิ	๒๕,๒๘๖,๓๕๕	อิธฺณั	๒๗	อุกฺขลึ	๓๒
อิสฺสิโก	๒๕	อิธฺติ	๒๗	อุกฺขิเป	๓๑,๓๗,๑๘๕
อิสฺสิฆาติ	๒๕	อิธฺยติ	๒๗	อุกฺเขฎฺฏิกอ	๗๕
อิสฺสิฆโ	๒๕	อิธฺริโค	๒๗	อุกฺเขเป	๑๖๑,๒๐๓
อิสฺสิโน	๕๓	อิธฺริโส	๒๐๔	อุกฺเขโป	๘๐
อิสฺสินั	๑๕๕	อิสฺหฺสเน	๓๑๕	อุกฺโข	๓๒
อิสฺส	๕๗	อิสฺติ	๒๗	อุกฺขติ	๒๘
อิสฺสติ	๒๕	อิสฺวาท	๓๐๕	อุกฺกจฺจติ	๒,๑๔
อิสฺสคฺคั	๕๗	อิสฺโส	๒๗	อุกฺกจฺจนฺติ	๕๒
อิสฺสนฺติ	๒๕	อิหฺติ	๒๗	อุกฺกคฺตา	๕๒
อิสฺสเร	๗๘,๒๓๓	อิหฺเค	๒๗	อุกฺกเม	๑๕,๖๖
อิสฺสโร	๒๗,๒๒๒,๒๓๔	อิหฺถ	๒๕	อุกฺกโค	๕๒
อิสฺสธา	๒๕	อิหฺทา	๒๗	อุกฺกโ	๕๕
อิสฺสธา อนาทเร	๔๗๐	อิหฺทายั	๑๒๗	อุกฺกิริเน	๓๕๗

ลภษิตพพาน์ อนุกรมณิกา

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[อ]		[อ]		[อ]	
อุคฆฏิตถวณ	๑๐๕	อุขุ	๒๕๒	อุคฺคฺริ	๔๐๖
อุคฆฏเอติ	๑๐๕	อุขุโน	๕๓	อุคฺคฺริมนุสฺสธมฺมิ	๓๖๗
อุคฆาฏเนโต	๔๒๐	อุขุวัสสา	๔๔๔	อุคฺคฺติ	๓๘๔
อุคฆาเท	๔๘๔	อุขุ	๓๐	อุคฺคฺย	๓๕๐
อุคฆาเตติ	๔๘๕	อุขุชฺชกฺมิณิกา	๑๓๓	อุคฺคฺรสฺสตี	๑๖๑,๑๗๒
อุคฆาเตตฺวา	๔๘๕	อุขุชฺชสยตี	๑๓๘	อุคฺคฺรสฺสตี	๑๖๐,๑๗๒
อุคฆาโต	๔๘๕	อุขุชฺชตี	๒๖๒	อุคฺคฺราสี	๒๓๕
อุคฆสยฺย	๑๐๕	อุขุชฺชานสยฺยวี	๑๔๕	อุคฺคฺราโส	๑๖๐
อุคฺคฺย	๒๘	อุขุชฺชยตี	๑๔๕	อุคฺคฺกั	๓๐,๑๑๕,๔๐๒,๔๐๖, ๔๒๕,๔๓๔,๔๕๕
อุคฺคฺย	๒๕	อุขุชฺชยนตี	๗๕	อุคฺคฺกยฺย	๑๘๖,๒๒๖
อุคฺคฺย	๒๘,๓๘๔	อุคฺคฺย	๒๕	อุคฺคฺกยฺย	๑๖๘
อุคฺคฺย	๒๕	อุคฺคฺย	๔๕๕	อุคฺคฺกยฺย	๗๐,๒๘๖
อุคฺคฺย	๑๕๕	อุคฺคฺย	๒๕	อุคฺคฺกยฺย	๒๖๘
อุคฺคฺย	๑๕๘	อุคฺคฺย	๓๑,๔๐๒	อุคฺคฺกยฺย	๒๖๘
อุคฺคฺย	๒๓๔,๔๓๓, ๔๔๓	อุคฺคฺย	๒๕,๕๕	อุคฺคฺกยฺย	๔๓๓
อุคฺคฺย	๒๕	อุคฺคฺย	๒๕,๔๕๕	อุคฺคฺกยฺย	๒๖๘
อุคฺคฺย	๑๑๗	อุคฺคฺย	๒๖๕,๓๗๐	อุคฺคฺกยฺย	๒๗๓
อุคฺคฺย	๑๑๗	อุคฺคฺย	๔๑๐	อุคฺคฺกยฺย	๔๒๗
อุคฺคฺย	๑๕๐	อุคฺคฺย	๑๕๔,๓๓๓	อุคฺคฺกยฺย	๒๕๐
อุคฺคฺย	๔๓๒	อุคฺคฺย	๑๑๖	อุคฺคฺกยฺย	๒๕๘
อุคฺคฺย	๒๕	อุคฺคฺย	๑๕๐	อุคฺคฺกยฺย	๒๕๓,๒๗๗,๔๓๓
อุคฺคฺย	๔๖๑	อุคฺคฺย	๓๓	อุคฺคฺกยฺย	๓๑,๒๒๓
อุคฺคฺย	๔๖๑	อุคฺคฺย	๓๓	อุคฺคฺกยฺย	๕๑,๔๒๓
อุคฺคฺย	๒๕	อุคฺคฺย	๓๐	อุคฺคฺกยฺย	๓๐
อุคฺคฺย	๗๓	อุคฺคฺย	๒๕	อุคฺคฺกยฺย	๑๒
อุคฺคฺย	๒๕	อุคฺคฺย	๑๕,๔๐๒	อุคฺคฺกยฺย	๑๕๗
อุคฺคฺย	๒๕	อุคฺคฺย	๔๖๑	อุคฺคฺกยฺย	๒๕๘
อุคฺคฺย	๒๕	อุคฺคฺย	๒๕	อุคฺคฺกยฺย	๔๐๓
อุคฺคฺย	๗๓	อุคฺคฺย	๑๖๑	อุคฺคฺกยฺย	๔๐๐
อุคฺคฺย	๔๔๓	อุคฺคฺย	๑๕๗	อุคฺคฺกยฺย	๔๘๓
อุคฺคฺย	๓๐	อุคฺคฺย	๔๓๘,๔๕๑	อุคฺคฺกยฺย	๓๐,๒๕๔

ปทานุยกโม	ปิฎฺจฺโก	ปทานุยกโม	ปิฎฺจฺโก	ปทานุยกโม	ปิฎฺจฺโก
[อ]		[อ]		[อ]	
อุทานนติ	๒๕๔	อุปการอสททหสทโท-		อุปนนุโท	๒๑๕
อุทิกษติ	๒๔๗,๓๑๖	ปคาเป	๓๕๕	อุปนยหติ	๒๒๑,๒๕๖
อุเทติ	๒๑	อุปการสทฺฐามาคุปคาป-		อุปนยหนุติ	๒๒๑
อุททเต	๓๐	รเวสุ	๑๕๖	อุปนาเมนุติ	๔๖๑
อุททานํ	๒๐๕	อุปกริตติ	๕๗	อุปนาโห	๒๒๑
อุททิสติ	๒๐๐	อุปกุมมติ	๔๘	อุปนินฺชฌายติ	๑๔๔
อุททิสฺส	๖๘,๔๑๔	อุปกุกิเลส	๒๐๓	อุปปคฺคิตเทวา	๑๕๘
อุทเทสํ	๓๔๕	อุปกุกิเลส	๒๐๓	อุปปคฺคิยํ	๓๑
อุทเทโส	๒๐๐	อุปกุคโห	๕๕	อุปโภก	๒๕๒
อุทโท	๓๐	อุปกจฺจนุติ	๒๑๕	อุปมา	๓๑๐
อุทฐํ	๕,๕๕,๑๘๕, ๒๐๒, ๒๐๕,๒๑๖,๓๔๕	อุปกมฺยเต	๑๔	อุปมานํ	๓๑๐
อุทฐตมคฺคเต	๓๑๒	อุปจโย	๑๑๕	อุปยติ	๓๑
อุทฐริตสฺส	๔๕๕	อุปจยติ	๒๐๐	อุปยानํ	๓๓๔
อุทฐสนฺนุติ	๓๑	อุปจฺจกา	๑๐๐,๒๘๕	อุปยุชฺชติ	๓๓๘
อุทฐสนฺนาติ	๓๑	อุปชฺชมา	๑๔๕	อุปโยคํ	๑๕
อุทฐาสยติ	๓๑	อุปชฺชมาโย	๑๔๕	อุปรูปริ	๑๘๘
อุทฐาสยฺนุติ	๓๑	อุปฌายติ	๑๔๕	อุปลกฺขณา	๓๖๒
อุทฐาสยฺนุติ	๓๑	อุปฏฺฐานา	๑๕๔	อุปลหํ	๓๗๑
อุทฐาสยฺนุติ	๓๑	อุปชานา	๓๓๓	อุปลเป	๓๗๔
อุทฐาสยฺนุติ	๓๑	อุปคฺคปฺปติ	๑๕๒,๒๒๒	อุปวิชฺชฌณา	๑๓๕
อุทฺทติ	๓๐	อุปคาเป	๓๕๑	อุปสํกมิตฺตุ	๓๗
อุทฺทรา	๘๔	อุปคาเปติ	๒๒๒,๔๕๔	อุปสนฺนคฺคสฺส	๔๔๐
อุทฺทิตติ	๓๐	อุปลมฺภิกฺควา	๑๗๕	อุปสนฺ โน	๔๓๓
อุทฺทโร	๓๐	อุปลมฺภิกฺควา	๑๗๕	อุปสฺสสฺส	๔๖๒
อุทฺเท	๓๐๕	อุปทาเห	๒๔๖	อุปหนํ	๔๘๕
อุทฺนุติ	๒๑๕	อุปทิสติ	๒๐๐	อุปหริติ	๔๕๑
อุทฺหาเปติ	๕๕	อุปเทโส	๒๐๐	อุปหสิคํ	๔๕๒
อุปกชฺชริโน	๑๓๕	อุปททเว	๒๗๒	อุปหารํ	๔๕๑
อุปกคฺคปฺปติ	๓๗๘	อุปรารณํ	๔๖๕	อุपालทฺโท	๓๖๘
อุปกเม	๒๓๕	อุปรารติ	๔๖๕	อุपालกเต	๓๖๘
อุปกฺรณวิเสโส	๔๒๒	อุปรี	๒๕๐	อุपालมฺโห	๓๖๘

ลกขัตติยพจนาน์ อนุกรมณิกกา

๕๒๓

ปทานุกรโม	ปิฎกขุโก	ปทานุกรโม	ปิฎกขุโก	ปทานุกรโม	ปิฎกขุโก
[ข]		[ข]		[ข]	
อุปาเลปภษา	๓๗๓	อุพพคตติเตสุ	๑๖๐,๑๗๒	อุมนุฏกั	๓๒
อุปาวาโท	๓๕๓	อุพพนุติ	๓๑	อุมนุฏโก	๓๒๐
อุปาวาโส	๔๐๒	อุพพิคคุมิโท	๑๖๐	อุมนุชช	๓๒๐
อุปสมตโปกรรมเขต	๔๔๐	อุพพิคคหทโย	๔๐๕	อุมนุชชติ	๓๒๐
อุปสิจจิตวา	๔๕๕	อุพพิคคา	๒๗๗	อุมฺหเขต	๓๑๖
อุปากมู	๒๗๔	อุพพิชชติ	๔๐๕	อุมฺหขมานา	๓๑๖
อุปาทาน	๓๔๖	อุพพิทฐา	๒๑๕	อุยฺยจฺจติ	๓๓๓
อุปาชาโส	๓๓๓	อุพเพคิตฺตริเย	๑๕๗	อุยฺยเม	๔๔๔
อุปาสโก	๒๑	อุพฺภติ	๓๑	อุยฺยเม	๓๓๓
อุปาสติ	๒๑	อุพฺภนุติ	๓๑	อุยฺยเม	๑๐๑
อุปาสิกา	๒๑,๑๓๓,๒๑๐	อุภฺติ	๓๑	อุยฺยเม โพธ ๖	๔๘๑
อุเปกขติ	๒๒	อุภฺนุติ	๓๑	อุยฺยชาติ	๓๓๔
อุเปกขา	๒๒	อุภฺชพฺพสาพาสาย	๑๑๕	อุยฺยชานี	๓๓๔
อุเปตา	๔๐๒	อุภฺชยาเปกข	๑๕๖	อุยฺยชาม	๓๓๓
อุเปติ	๑๕,๓๑,๒๓๗	อุภฺนินมนนุคฺริ	๒๕๖	อุรโก	๒๕๒
อุโปสโถ	๔๐๒	อุโภ	๗๐,๗๒,๑๕๕,๓๒๒,	อุรโก ๖	๑๕๓
อุปฺปฉชาติ	๒๓๓		๔๑๑	อุรุ	๔๒๒
อุปฺปฉชาติ	๒๓๓	อุมฺจโก	๒๘๕,๒๕๕	อุรุณคฺริกาย	๑๐๖
อุปฺปฉชาติสเท	๒๓๒	อุมฺพติ	๓๑	อุลติ	๓๒
อุปฺปฉชาติ	๒๓๓	อุมฺภติ	๓๑	อุลปิ	๓๒
อุปฺปคตติวิชฺชมานตา	๒๕๔	อุมฺภนุติ	๓๑	อุลลคฺตสากิเสจณี	๓๕๒
อุปฺปนนี	๒๗๖	อุมฺมชฺชชานนุติ	๔๐๗	อุลโล	๓๒
อุปฺปนเน	๕,๔๐๗	อุมฺมเท	๓๒๖	อุลลจจิตวา	๒๖๐
อุปฺปนโน	๒๘๐	อุมฺมสติ	๓๐๗	อุลลจเจ	๓๖๓
อุปฺปคคณชฺปจจติกา	๕๐	อุมฺมาทนุชฺชา	๓๔๕	อุลลปติ	๓๖๗
อุปฺปาเทติ	๑๑๔	อุมฺมาเท	๑๖๕,๓๐๔,๓๑๔,	อุลลสติ	๓๗๑
อุปฺปาเทตุ	๔๖		๓๒๖,๓๘๑	อุลลลาโส	๓๗๑
อุปฺปาโท	๕๐๐	อุมฺมาน	๑๖๕	อุลลลิจฺจกั	๓๗๓
อุปฺปิลวมานา	๓๗๐	อุมฺมิเส	๒๗๘,๓๑๗	อุลลลิจฺจกติ	๓๗๓
อุปฺปิทนนิวารเณ	๓๕๖	อุมฺมิหนุติ	๔๘๓	อุลลลิตฺตาวลิตฺตคา	๓๗๓
อุพฺพติ	๓๑	อุมฺมิลติ	๓๑๗	อุลลลจจิกกาปีติ	๓๖๓

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[อ]		[ฮ]		[เอ]	
อุตุโลกเทติ	๓๘๑	อุตตติคทฐโร	๔๕๓	เอกจโจ	๒๕๕
อุตุโลกควา	๓๓๔	อุตตสุยา	๒๕	เอกกมมุนิพพคฺคิโต	๓๕๒
อุตติ	๓๒	อุตตเสเทควา	๔๕๖	เอกนาฬิชา	๓๑๒
อุตทโภา	๔๔๘	อุตตโสหฺหิกรณิชา	๔๔๘	เอกนุปฺพํ	๒๕๒
อุตฺรํ	๒๗	อุหติ	๓๓	เอกนุปฺพหฺสฺสสิทํ	๒๕๒
อุตฺ	๑๕	อุหนฺนติ	๔๘๓	เอกไปกฺขรา	๓๕๓
อุตฺ	๓๒	อุหนฺนติ	๔๘๕	เอกมณฺเจ	๑๖๕
อุตฺการา	๑๘๖	อุหฺยติ	๓๓	เอกนวุติ	๓๔
อุตฺมํ-มา	๓๒	อุหฺยเค	๓๓	เอกวิโร	๔๑๑
อุตฺยติ	๓๓	อุหฺไป	๓๓	เอกา	๒๘๕
อุตฺยา	๓๓			เอกัภาวํ	๔๕๕
อุตฺส	๑๒๕	[ฮ]		เอเก	๔๐๗
อุตฺสคฺเค	๓๐,๑๒๘,๒๕๐, ๒๕๔,๔๑๓	อุกา	๓๓	เอโก	๖๔,๑๓๔
อุตฺสคฺโก	๔๒๖	อุจฺโน	๓๔	เอชติ	๒๒
อุตฺสํกิตฺปริสํกิตฺโต	๔๒๓	อุชฺยติ	๓๔	เอชติ	๓๕
อุตฺสชฺชติ	๔๒๖	อุณฺเณ	๓๔	เอชา	๓๕
อุตฺสยติ	๔๕๓	อุโณติ	๓๔	เอญฺติ	๒๓
อุตฺสยวาทิกา	๔๕๓	อุควา	๓๔	เอจि	๓๖
อุตฺสเย	๑๕๔,๑๘๐,๔๕๒	อุโต	๓๔	เอจिया	๓๖
อุตฺสรโก	๔๔๓	อุณฺยติ	๓๔	เอติ	๒๑,๒๖,๓๕
อุตฺสรติ	๔๔๓	อุโน	๓๔	เอทึ	๒๐๔
อุตฺสหติ	๔๔๘	อุเนติ	๓๔	เอชติ	๒๓,๓๕
อุตฺสเห	๓๓๗	อุมิ	๓๕	เอโร	๓๕
อุตฺสาเปควา	๔๕๓	อุยติ	๓๔	เอยฺยาสึ	๔๘๕
อุตฺสาร์ณํ	๔๔๓	อุตติ	๓๔	เอรณฺจติ	๓๕
อุตฺสาร์ณา	๔๔๓	อุหติ	๓๕	เอรณฺจโ	๒๗,๓๕
อุตฺสาร์เรควา	๔๔๓,๔๕๑	อุหนฺนติ	๓๕	เอริคฺตฺส	๖๕
อุตฺสาร์หนฺนติ	๓๓๑	[เอ]		เอถึ	๒๔
อุตฺสาร์หา	๑๔๓,๔๐๖	เอกั	๒๘๕	เอลคหาวาจา	๕๖
อุตฺสาร์หา	๔๔๘	เอกจฺจาเร	๓๘๕	เอลมฺุโค	๒๔
				เอลา	๒๔

ลกขิตพพาน์ อนุกรมณิกา

๕๒๕

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[เอ]		[โอ]		[โอ]	
เอสติ	๒๕,๓๕,๓๖	โอรณ	๒๒๕	โอราน	๔๘๐
เอสา	๒๒,๔๔	โอรณมาททาคิ	๓๘๒	โอรสิเต	๔๘๐
เอสุสนต์	๓๖	โอรณาทินี	๑๘๗	โอรสิทเน	๓๒๐
เอสุสติ	๓๖	โอรโน	๓๐	โอรสกุคติ	๔๒๓
เอหิ	๑๐๖,๓๓๐	โอรหติ	๒๑๑	โอรหติ	๓๘
เอพโก	๕	โอรเรนติ	๒๑๑	โอรหทยติ	๔๘๔
		โอรเนค	๓๕๗	โอรหทามเส	๔๘๓
[โอ]		โอรปติ	๓๖	โอรหเทติ	๔๘๔
โอรปุณณเมหิ	๒๘	โอรปิ	๓๖	โอรหติ	๓๓
โอรกุมติ	๔๕	โอรปุณชติ	๓๗,๒๕๐		
โอรกุกาก	๑๕๐	โอรปุณชราเปควา	๓๗,๒๕๐	[ก]	
โอรโก	๒๘	โอรเปนติ	๓๗	ก	๑๔๖
โอรชติ	๒๘,๓๖	โอรภาสิควา	๒๘๕	กสติ	๕๓
โอรคุณชิต	๕๕	โอรภาโส	๒๘๕	กสปาติ	๕๓
โอรณ	๑๕๕	โอรมสติ	๓๐๗	กสปาติยา	๓๕๐
โอรโฆ	๔๖๖	โอรมสวาโท	๓๐๗	กเส	๗๓
โอรจินติ	๑๑๘	โอรมา	๗๑	กโส	๕๓
โอรจินาคิ	๑๑๘	โอรมาติ	๓๗	กกติ	๓๕
โอรจินายติ	๑๒๐	โอรมานน	๒๔๒	กกจจโท	๕๖
โอรจินายค	๑๒๐	โอรยุห	๓๕๘	กกกกุโก	๖๗
โอรชติ	๓๖	โอรโร	๓๕๕	กกกนสาเชย	๓๑๘
โอรชงฆาโต	๓๖	โอรโรหฆสาข	๓๕๘		
โอรโ	๓๖	โอรลติ	๓๒	กกกนสาเชย จาเค จ	๓๑๘
โอรอุโร	๓๐,๑๒๖	โอรลชติ	๓๘	กกกสา	๔๔๕
โอรอุทิต	๘๐	โอรลชชติ	๓๘	กกกเส	๔๒
โอรณติ	๓๖	โอรอุทติ	๓๗๕	กกกเก	๑๑๔
โอรตริควาน	๔๒๔	โอรโลเกนุโต	๓๑๕	กกกโก	๒๕๘
โอรคต	๔๕๗	โอรวทติ	๓๕๓	กกกโพ	๑๘๗
โอรคตปปี	๑๕๗	โอรวาโท	๓๕๓	กกกณ	๔๓๕
โอรคตปปีติ	๑๕๗	โอรสติ	๓๒	กกกติ	๓๕
โอรคตริควาน	๑๗๖	โอรสริ	๓๖,๑๖๗	กกกโก	๓๕,๑๘๖

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ก]		[ก]		[ก]	
กขช	๕๗	กฏฐติ	๔๑	กขจวติ	๔๓
กขชติ	๓๕	กฏฐน	๔๑	กขจวตตส	๔๓
กขชเน	๗๓	กฏฐานี	๑๔๕	กขเจ	๑๒๖
กขชา	๓๕,๑๘๓	กฐินคเต	๘๑	กขโ	๔๑,๔๒๕
กขติ	๔๐	กขิตพุโพ	๔๑	กขณ	๔๔๓,๔๕๑
กขวร	๓๑๔	กขจติ	๔๒	กขณนาสยจ	๑๓๒,๒๒๒
กขยติ	๔๐	กขจติ	๔๒	กขณปุเร	๑๖๑
กขจติ	๔๐	กขจมนติ	๔๓	กขณเกเท	๑๓๑
กขจานี	๔๖๔	กขจข	๕๓	กขณยมนติ	๔๓
กขจายน	๔๐	กขติ	๔๒	กขณสุล	๔๗๕
กขจายโน	๔๐,๔๒๑	กขิกา	๔๑๐,๒๗๓	กขณเตติ	๔๓
กขโจ	๔๐	กขณเตติ	๔๒	กขณเตสุ	๑๒๖
กขจ	๕๒	กขโย	๔๒	กขโย	๔๓,๕๒
กขจ	๔๐	กขญก	๔๑	กขหปุกโข	๕๕
กขชติ	๔๕	กขญโก	๒๖๕	กขหา	๖๐,๑๖๐
กขจติ	๔๐	กขญติ	๔๑	กขสปป	๑๐๖
กขจนิ	๔๐,๗๗,๑๖๕,๑๗๐	กขชติ	๔๑	กขโ	๕๓,๖๐
กขจนา	๔๐	กขชเทเส	๑๒	กข	๒๕๒,๔๘๔
กขจเน'ทาน	๓๔๗	กขเจ	๑๒๖	กขกณ	๒๕๘
กขณา	๔๖,๑๔๖	กขโร	๔๑	กขติ	๖๐
กขกขจกตา	๕	กขชกาโร	๓๘๖	กขโต	๒๔,๕๐,๕๕
กขโก-ก	๔๐	กขชกัสมโล	๒๓๖	กขตรทขโ	๔๔
กขจ	๑๘๗	กขชโก	๔๑	กขตรยติ	๔๔
กขติ	๔๐	กขชติ	๒๔,๔๑	กขตรยมนติ	๔๔
กขก	๔๕	กขชยติ	๔๑	กขตรสปป	๔๔
กขจิจิต	๓๒๖	กขชโล	๔๓	กขตรรา	๔๔
กขจิจิตมฺหิ	๓๒๖	กขชารว	๔๓	กขตรเวติ	๔๔
กขจิจิตเต	๓๒๖	กขชยติ	๔๓	กขตา	๕๖
กขโ	๔๐	กขชิตส	๔๓	กขติก	๗๔
กขจ	๑๐๔	กขช	๔๓	กขวา	๑๓๓,๑๘๒,๒๕๕, ๒๘๘,๓๘๒,๔๕๕
กขจ	๕๓,๒๖๔,๓๓๕	กขชโล	๔๓		

ลกขัตติยพจนานุกรม

ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก
	[ก]		[ก]		[ก]
กตวาน	๔๓๗	กทโท	๔๕	กปปุโร	๔๗
กตฤติ	๔๔	กทษติ	๔๕	กปเปตวา	๔๗
กตฤเต	๔๔	กนกัม	๔๖	กปเปติ	๔๗
กตฤเน	๔๕๑, ๔๕๕, ๔๖๔	กนติ	๔๖	กปเปนุติ	๗๐
กตฤนุติ	๔๔	กนุขติ	๔๖	กพพิ	๖๐
กตฤเ	๔๕๕	กนุขเต	๔๖	กมติ	๔๘
กถิ	๒๖๕, ๒๘๓, ๔๗๗, ๔๕๓	กนคติ	๔๓	กมนุติ	๔๘
กถิตี	๔๔	กนคิ	๒๖	กมา	๑๓
กถินิ	๘, ๔๔, ๔๓๑	กนคิเกร	๑๐๕	กมุปติ	๒๗, ๓๕, ๔๗, ๑๓๗, ๒๑๔, ๒๗๑, ๓๓๐, ๔๑๘
กถินุชฺชุนินุทาสี-		กนคิพุชฺชูปเชปนชาทนปุป-		กมุปเต	๔๗
ทานสุ	๑๕๖	ชเน	๔๑๔	กมุปนทิตฺติเสเก	๑๗๑
กถนรูป	๔๘๗	กนเคยฺย	๔๓, ๔๗๒	กมุปนทีสเน	๔๑๑
กถเน	๗๗, ๓๔๒, ๓๘๔	กนทติ	๔๕, ๑๘๗	กมุปนเน	๒๑๔, ๔๑๘
กถา	๔๔	กนทรี	๔๕	กมุปยติ	๔๗
กถาชฺเช	๒๘๘	กนทโร	๔๕, ๑๘๗	กมุเป	๒๒
กถาโถมนทีสเน	๔๘๒	กนทียติ	๔๕	กมุเปติ	๒๗, ๔๗, ๑๕๔, ๒๑๓, ๔๔๔
กถาปนนิ	๓๕๔	กปโฏ	๒๗๕	กมุมนิ	๒๑, ๒๓๖
กถิโค	๔๔	กปโณ	๔๖	กมุพติ	๔๕, ๗๗
กถินิ	๑๗๖	กปติ	๔๖	กมุพลั	๔๕
กถียติ	๗๑	กปาเล	๔๘๑	กมุพมุหิ	๔๕
กเถติ	๔๔	กปิ	๔๖, ๓๘๕	กมุพ	๔๕
กทติ	๔๕	กปิโน	๓๘๕	กมุมนิ	๒๕๑, ๒๕๕, ๓๑๓, ๓๕๒, ๔๒๘, ๔๓๗
กทริชา	๑๐๕	กปิโล	๔๘	กมุมนกาโร	๔๕๐, ๔๕๔
กทลั	๔๕	กโปโต	๔๖	กมุมนกิลเสหิ	๒๐๐
กทาสฉุพฺพหา	๓๓๕	กโปโล	๔๖	กมุมนุชานกฏโร	๒๘๗
กเท	๔๕	กมุปโก	๔๗	กมุมนิฐาปนเน	๑๖๔
กททติ	๔๕	กมุปฏชยิ	๑๔๘	กมุมนนุคั	๔๕๒
กททนั	๔๕	กมุปติ	๔๗, ๑๑๑	กมุมนผลั	๒๖๔
กททนั	๒๑๖	กมุปพิณุ	๒๗๓		
กททโม	๔๕	กมุปปีโน	๔๗		
		กมุปปุริ	๔๖		

ปทานุกรโม [ก]	ปิฎกฺโก	ปทานุกรโม [ก]	ปิฎกฺโก	ปทานุกรโม [ก]	ปิฎกฺโก
กมฺมมคณฺตุสธารณํ	๓๓๓	๓๒๖, ๓๕๐, ๔๓๑, ๔๔๑,		กสิยติ	๕๑
กมฺมสมาปเน	๒๔๒	๔๔๕, ๔๕๑, ๔๕๗, ๔๗๑,		กสิยามิ	๔๒๕
กมฺมมารกิจฺเจสุ	๑๕	๔๗๗, ๔๘๖, ๔๘๘, ๔๙๑		กสิยามิยา	๓๒๘
กมฺมมารคคฺคฺริ	๒๘๗	กโรธ	๒๘๘	กสิยามิ	๓๒๘
กมฺมาวิวกุชฺชายํ	๓๗๕	กโรนฺดา	๒๖๐	กสิยามเ	๒๘๒
กยวิกุกฺขํ	๕๕	กโรนฺติ	๓, ๓๔๖, ๔๐๗, ๔๒๑	กสิยติ	๕๒
กยวิกุกยฺภูจฺานํ	๔๘๓	กรฺสโก	๒๒๔	กสิยเต	๕๒
กยวิกุกยฺภูตฺิสฺสุ	๒๓๓	กรฺสนํ	๒๒๔	กสิโย	๕๑, ๕๒
กยวิกุกยฺรูโป	๑๕๗	กถํ	๑๖, ๕๑	กสิโยโล	๕๒
กยิริติ	๔๕	กถติ	๕๐	กวติ	๕๒, ๖๐
กยิรา	๑๕๕	กถคฺคํ	๖๒	กวาญฺเ	๗๖, ๑๗๕
กธณํ	๑๔๖, ๓๕๖	กถทติ	๕๑	กวิ	๕๒, ๔๖๐
กธเ	๔๕, ๒๐๕, ๓๔๑	กถนฺติ	๕๐	กสโก	๕๒
กธญฺโฆ	๕๐	กถนฺทโก	๕๑	กสญฺํ	๕๒
กธญฺโฏ	๖, ๒๕๐	กถนฺทติ	๕๑	กสติ	๕๒, ๕๓
กธเกทโก	๕๐	กถพฺยติ	๕๑	กสนํ	๕๒
กธิจิตฺตพฺโพ	๕๐	กถพฺยนฺติ	๕๑	กสนฺติ	๕๒
กธิตฺวา	๔๘๒	กธเกหิ	๔๔๘	กสโย	๕๒
กธียเต	๒๗๓, ๔๑๑	กถวฺยติ	๕๑	กสยหิ	๑๘๖
กธียติ	๔๕	กถวฺยนฺติ	๕๑	กสิ	๕๒
กธิสฺ (มาตรา)	๒๓๘	กถหกมฺมณิ	๑๖๖	กสิ	๕๒
กธิสฺสติ	๕๕	กถหติ	๕๑	กสิณํ	๕๓, ๔๒๐
กธียติ	๔๕, ๔๔๕	กถโ	๕๑	กสิณฺคฺคฺมาฎิมากาสิ	๑๐๕
กธฺณา	๕๐, ๕๗, ๑๘๖, ๒๐๕	กถา	๕๑	กสิยติ	๕๒
กธเ	๔๕, ๑๗๕, ๑๕๕	กถาปี	๔๔๓	กสิยเต	๔๕๒
กธโร	๒๐๑, ๒๗๑	กถาปีว	๓๗๓	กสิริ	๓, ๕๓
กธโรติ	๑๓, ๑๔, ๑๖, ๒๓, ๓๐, ๓๒, ๔๒, ๔๕, ๕๓, ๖๕, ๘๘, ๑๑๑, ๑๑๖, ๑๒๘, ๑๘๓, ๒๒๒, ๒๗๔, ๒๗๕, ๓๐๑, ๓๐๗, ๓๑๕, ๓๒๐, ๓๒๔,	กถาปหานิ	๔๕๔	กสิยติ	๕๓
		กถาโป	๑๗๐	กสฺมา	๑๓๔, ๓๕๔
		กถิกา	๖๖	กสฺสํ	๑๖๕
		กถิตฺตพฺโพ	๕๐	กสฺสโก	๕๒, ๒๒๔, ๔๕๒
		กถิมฺหิ	๓๗๔	กสฺสติ	๕๓

ลภขิตพพหานิ อนุภกมณิก

๕๒๙

ปทานุภกโม	ปฏิสงโก	ปทานุภกโม	ปฏิสงโก	ปทานุภกโม	ปฏิสงโก
[ก]		[ก]		[ก]	
ภสฺสนิ	๒๒๔	ภเมติ	๔๘,๓๕๖,๓๘๕,	ภลามาถิ	๔๔๖
ภ	๒๐๖		๔๐๘	ภลีสเต	๕๔
ภกั	๑๗๔,๓๔๓	ภโม	๔๘,๔๔๕	ภล	๘๕,๔๐๒,๔๖๘
ภภสฺส	๑๗๔	ภยั	๑๕๓	ภลติ	๕๐,๕๔
ภภ	๒๐๗	ภยภมฺมาทินิ	๔๖๕	ภโล	๕๐,๕๔,๒๘๕
ภภทโย	๔๐๑	ภยติ	๗๑,๔๕๕	ภโลปเทโส	๔๑๕
ภภี	๓๕	ภยทรโ	๑๘๗	ภลั	๕๔
ภภโ	๓๕,๕๓,๑๘๒	ภยว้าง	๒๒๖	ภลติ	๕๔
ภภจฺจมนานา	๗๐	ภยสมฺพสฺโส	๒๖๘	ภลเต	๕๔
ภภจฺจมิ	๔๐	ภยเน	๓๗,๑๕๐	ภลยเต	๕๔
ภภจฺจกา	๒๗	ภโย	๑๒๑,๒๕๐,๔๔๑	ภลยาโย	๕๒
ภภเจติ	๔๐	ภรกั	๒๔๕,๒๕๖	ภลุ	๕๕,๗๕
ภภโจ	๔๐	ภรเก	๕๕	ภล	๒๑,๕๒,๕๕
ภภโ	๔๒	ภรจฺจเตเน	๒๓๔	ภลยา	๕๕
ภภติ	๕๓	ภรราเปลิ	๒๕๐	ภภโ	๕๓,๔๔๕
ภภติยานิ	๔๐	ภรราพฺนธฺมฺนุสฺสาทิ	๓๕๓	ภภี	๕๕
ภภติยาน	๔๐	ภรริโ	๔๘๐	ภภการณา	๑๐๕
ภภตุ	๒๔,๗๗,๒๕๕,๓๓๘	ภรริยั	๔๔๐	ภภสิโ	๒๖๗
ภภนนิ	๖๐,๓๐๕	ภรริยชาเต	๑๐๐	ภภจจ	๖๖,๑๖๔
ภภปฺยณั	๔๖	ภร	๔๑๑	ภภจจาภิจเจสฺ	๑๘๒
ภภปฺยติ	๔๖	ภรติ	๕๐	ภภจเจ	๔๐๗
ภภเปติ	๔๖	ภรติ	๔๖๕	ภภจเจสฺ	๑๖๐,๑๗๒
ภภมิ	๔๒๖,๔๖๒	ภรโร	๕๐	ภภจจณั	๓,๕๓
ภภมฺภณาทิหิ	๑๕๗	ภรลั	๓๒๔,๓๕๒,๔๖๖	ภภจจนา	๖๖
ภภมฺภจฺจชาโล	๒๐๒	ภรลักริยา	๔๘๐	ภภจจจณั	๕๕
ภภมฺภโกติ	๒๕๒	ภรลกกโต	๕๐	ภภจจจจณมฺหิ	๒๖๓
ภภมฺยติ	๔๘	ภรลคฺเต	๔๑๕	ภภจจจปฺปการั	๒๕๔
ภภมฺวิทุโร	๕๘	ภรลคฺโ	๔๑๕	ภภจจเจติ	๕๕
ภภมา	๖๓,๓๐๓	ภรลนฺตรั	๑๕	ภภจจสมฺพาทโร	๕๕
ภภมิยฺนุติ	๑๕๗	ภรลมิทปฺปมาณคฺยา	๔๑๕	ภภจจจาทิ	๕๕
ภภมิ	๒๔๘	ภรลยติ	๕๐,๕๕	ภภจจจานิ	๕๕

ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก
[ก]		[ก]		[ก]	
กิณตุ	๕๕	กิลินทนที	๕๘	กีฬนที	๑๕๗
กิญเต	๕๐	กิลินน	๕๘	กีฬา	๖๐,๔๐๒
กิโณติ	๕๐,๕๕	กิลิสติ	๕๘,๕๕	กีฬาตาเป	๑๘๘
กิโณนที	๕๐	กิลิสฺนาติ	๕๘	กีฬาข	๘๓,๕๕,๓๔๔
กิโศ	๕๗	กิลิสฺสติ	๕๘	กีเพ	๖๐,๖๕,๑๗๒
กิคฺคณา	๕๖	กิลิเทติ	๓๐	กู่	๑๘๗
กิคฺคยนฺตสฺส	๕๖	กิลิเท	๑๖๓	กู่สยติ	๖๕
กิตฺตยิสฺสामी	๕๖	กิลิสฺปกฺขมรณํ	๔๐๒	กู่เสติ	๖๕
กิลฺลิตฺตี	๒๔๐	กิลิสฺสพฺยสนํ	๒๒๒	กุกติ	๖๑
กิลฺลิตฺติ	๕๖	กิลิสฺสมคฺคฺต โน	๕๘	กุกิยติ	๖๑
กิลฺลิตฺเตติ	๕๖	กิลิสฺสา	๕๘,๗๕,๑๓๕	กุกฺกฺจฺจโก	๓๖๕
กิลินาติ	๕๕	กิลิสฺเส	๗๖,๘๐,๒๘๕,๓๒๖,	กุกฺกฺโฏ	๖๑
กิลินฺนุ	๗๕		๓๕๗	กุกฺกฺโร	๖๑
กิลินฺนเต	๕๕	กิลิสฺโส	๕๘	กุกฺกฺห	๖๑
กิลิพฺพิสฺส	๓	กิลิวาติ	๕๕	กุกฺกฺโห	๖๑
กิลิโณ	๕๗,๒๐๑,๓๐๖	กิลิวินฺตติ	๕๕	กุกฺกฺโกล	๖๑
กิลิรติ	๕๗	กิลิสฺส	๗๒	กุกฺกฺโจ	๖๑
กิลิราโต	๕๗	กิลิสฺสโก	๕๘	กุกฺกฺนเน	๕๑
กิลิริคฺ	๕๗	กิลิสฺสโกคฺคมี	๕๕	กุกฺกฺนย	๖๐,๒๒๔
กิลิริยา	๔๖๖	กิลิสฺโส	๕๕	กุกฺกฺนยสนฺนิกิริสฺส	๒๒๔
กิลิสฺส	๔๒๐	กิลิสฺสวีสฺสปี	๖๐	กุกฺกฺนินิ	๖๘
กิลิตฺติ	๕๗	กิลิเฏติ	๖๐	กุกฺกฺนินิโอรเกสฺ	๕๑
กิลินฺตกาโย	๕๘	กิลิโฏ	๖๐	กุกฺกฺนินิฐสฺสคฺเต	๕๑
กิลิมติ	๔๘๕	กิลิตํ	๕๕	กุกฺกฺนินิตํ	๒๖๒,๔๒๘,๔๔๔
กิลิมโถ	๕๘	กิลิตี	๒๐๔	กุกฺกฺนินิตสฺสทฺเทหิ	๔๓๕
กิลิมที	๕๘	กิลินฺนที	๑๕๗,๓๒๒	กุกฺกฺนินิเต	๔๓๕,๔๔๔
กิลิมเน	๒๒๓	กิลิยติ	๗๑	กุกฺกฺนินิยเต	๖๐
กิลิเม	๕๘	กิลิเ	๔๘๓	กุกฺกฺนินิ	๓๑๗
กิลิสฺสชฺชติ	๕๘	กิลิหติ	๖๐,๖๖,๒๐๖	กุกฺกฺนินิโรกฺขิเป	๓๖๕
กิลิสฺสชฺ	๕๘	กิลิพนา	๑๕๗	กุกฺกฺชฺชติ	๖๒
กิลินฺนทติ	๕๘	กิลิพเน	๕๕	กุกฺกฺชฺ	๖๕

ลักษิตพจนาน์ อนุกรมณิกา

๔๓๑

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ก]		[ก]		[ก]	
กษมคติ	๖๕,๑๐๐	กษมคติ	๖๔	กฤษปฺปนฺติ	๖๕
กษมณนา	๖๕	กษมณฺติ	๖๔	กฤษพฺพิ	๔๕,๖๖
กษมเน	๒๘๘	กษมปฺ	๖๔	กฤษพฺพิ	๖๕
กษมิตคฺคํ	๖๕	กษมยฺติ	๖๔	กษมารํ	๓๒๑,๓๘๖
กษมจติ	๖๑	กษมาโล	๖๔	กษมารโก	๖๖
กษมจิกา	๖๑	กษมึ	๗๒	กษมารา	๒๗๗
กษมจิตเกโส	๖๒	กษเมติ	๖๔	กษมาริกา	๖๖
กษมจรํ	๔๕๓	กษโมติ	๖๔	กษมารี	๖๖
กษมชโร	๔๓๒	กษมฺภูติ	๖๓	กษมาเร	๒๕๑
กษมฺ	๖๒	กษมฺจํ	๒๔๔	กษมาเรติ	๖๖
กษมฺติ	๖๒	กษมฺจาทิ	๖๓	กษมาโร	๖๖,๓๘๖
กษมฺยติ	๖๒	กษมฺจายติ	๖๓	กษมาเลติ	๖๖
กษมาคารี	๖๒	กษมฺจาลํ	๖๓	กษมินํ	๓๑๗
กษมิ	๔๕,๖๒,๓๗๓	กษมฺจายิติ	๖๓	กษมฺภํ	๒๓๖,๒๘๖,๓๐๖
กษมิลภาวํ	๓๒๖	กษมฺเจาติ	๖๓	กษมฺภี	๒๕๓
กษมิโล	๖๒,๔๕๕	กษมฺโหา	๖๓	กษมฺภิ	๓๑
กษมฺ	๖๒,๖๘	กษมฺชติ	๖๓	กษมฺภิตฺถิ	๒๔๔
กษมฺ	๔๓	กษมฺชโร	๖๓	กษมฺภิมชิสฺสยิตฺวา	๔๖๔
กษมฺโพ	๔๓	กษมฺชฺมิ	๑๕๒	กษมฺภีโล	๒๑๗
กษมฺพํ	๖๒	กษมฺชฺ	๖๔	กษมฺภโ	๓๑
กษมฺพธาตํ	๑๕๔	กษมาโล	๑๘๗,๑๘๘	กษมฺมาโส	๖๗
กษมฺพธารณ	๑๕๔	กษมิ	๒๒๕	กษมฺโม	๖๖,๔๘๑
กษมฺพสฺส	๑๕๔	กษมฺณนาติ	๖๕	กษมฺ	๓๔๐
กษเมติ	๖๒	กษมฺทโกโร	๒๖๖	กษมฺเต	๖๐
กษเมฺภูติ	๖๓	กษมฺทโร	๖๕,๔๘๔	กษมฺติ	๖๖
กษเมฺณ	๔๕๕	กษมฺตติ	๖๔	กษมฺจโก	๓๔๐
กษมฺชวิเสโส	๑๕๖	กษมฺโต	๖๔	กษมฺโร	๖๖
กษมารํ	๒๘๕	กษมฺถกิปฺปฺลฺลิกํ	๖๔	กษมฺ	๖๖
กษมารโ	๒๖๔	กษมฺทยติ	๖๕	กษมฺเต	๔๕๓
กษมาวา	๔๐๔	กษมฺเทติ	๖๕	กษมฺมาโน	๖๐
กษมาโว	๔๐๔	กษมฺปฺติ	๖๕,๒๐๒,๓๕๖	กษมฺ	๖๗,๒๔๕,๒๕๖, ๒๗๖,๒๘๕

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ก]		[ก]		[ก]	
กุลกนฺธโน	๕๐	กฤษมโก	๔๗๕	เกตุติ	๕๕
กุลติ	๖๗	กฤษน	๓๗๒	เกตุกัม	๓๑
กุลทุสณั	๒๐๕	กฤษ	๒๑๘,๔๒๔	เกตุอนุโค	๓๑
กุลเทวดา	๑๗๑	กฤษนาติ	๖๕	เกตุกัม	๕๖
กุลโล	๖๗	กฤษสติ	๖๕	เกตุโก	๕๖,๗๑
กุลสนฺดานั	๔๗๑	กฤษโก	๖๕	เกตุติ	๕๖
กุลลาโล	๖๗	กฤษนสฺส	๖๕	เกตุยติ	๗๑
กุลาวกานิ	๔๘๒	กฤษี	๒๑๐	เกตุ	๕๕
กุลิยติ	๖๗	กฤษติ	๖๕	เกตุ	๕๕
กุลิสั	๑๘,๖๗,๓๘๖	กฤษโร	๖๗	เกตุ	๕๕,๒๐๗
กุลเว	๖๕	กฤษติ	๗๐,๑๕๗,๔๔๘	เกตุติ	๗๑
กฤษกฺเคน	๒๒๑,๒๕๖	กฤษปีพเน	๑๕๖	เกตุาริ	๓๒๕
กฤษติ	๖๘	กฤษ	๔๕๕	เกตุาริ	๓๕๗
กฤษภูเต	๖๘	กฤษคาปโส	๖๒	เกตุาฏิโก	๔๒๘
กฤษลั	๖๘,๑๒๘,๓๗๒,	กฤษติ	๖๒	เกตุยติ	๗๑
	๓๘๐,๔๔๔	กฤษยติ	๗๐	เกตุ	๗๑
กฤษลฺรมเม	๔๖๕	กฤษปาโส	๗๐	เกตุสา	๕๘
กฤษลฺรมเมหิ	๔๖๕	กฤษคารา	๑๕๑	เกตุสมกฺโก	๔๖๓
กฤษลา	๑๑๓,๒๐๗,๒๑๘	กฤษอุโร	๗๐	เกตุสา	๔๑๖
กฤษลาหิ	๓๘๗	กฤษุติ	๗๐	เกตุ	๒๑๕,๔๕๔
กฤษลานั	๔๖๕	กฤษาติ	๗๐	เกตุ	๖๐
กฤษลานิ	๒๓๗	กฤษคฺชนุนิ	๗๐	เกตุยิ	๖๖,๒๖๖
กฤษเลหิ	๒๓๑	กฤษุ	๗๐	โก	๒๑๘
กฤษโล	๑๘๖,๓๗๐	กฤษิ	๗๐	โกกิโล	๖๑,๗๐
กฤษาปี	๒๕๖	กฤษเมติ	๗๐	โกโก	๖๑
กฤษคฺทุโพ	๖๘	กฤษนาติ	๖๕	โกจติ	๖๑
กฤษโค	๖๘	กฤษโป	๖๕	โกภู	๖๒
กฤษยติ	๖๘,๖๕	กฤษั	๗๐	โกภูยติ	๖๒
กฤษฺมาทโย	๔๕๒	กฤษติ	๗๐	โกภูยลั	๓๑๔
กฤษฺมาทหิ	๔๕๓	เกจิ	๖๘,๕๕	โกภูยลฺลชาตุราสุ	๓๘๓
กฤษฺมเก	๔๗๕	เกจติ	๖๑	โกภูยลฺล	๑๖๗,๒๕๒,๔๕๕

ลภขิตพพาน์ อนุกรมณิกา

๕๓๓

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ก]		[ก]		[ข]	
โกฏิศตสหัสเสกั	๓๗๔,๔๑๓	โกถิโต	๖๗	ขณฐา	๗๐,๗๒
โกฏฐติ	๗๑	โกโล	๖๗	ขณฐเรติ	๗๒
โกฏฐาเปควา	๒๘๓	โกสติ	๖๘	ขณฐโร	๗๒
โกฏฐิตกณฆาถมกุก	๖๓	โกสเน	๔๓๖	ขณฐติ	๗๓,๗๔
โกฏฐเถติ	๗๑	โกสมโพ	๖๕	ขณฐเทศ	๒๑,๗๕
โกฏฐเถควา	๒๘๓	โกสิโย	๓๒	ขณฐโฏ	๗๓
โกฏฐาโส	๔๑๑	โกสิยติ	๑๐๓	ขณฐเถติ	๗๓
โกฏฐเ	๓๗	โกหณณ	๖๕	ขณฐาศีคา	๑๐๐
โกฏฐโร	๖๘	กุกษาห	๓๔๘	ขณฐเทศ	๗๓
โกณฐโร	๖๓	กุกริยา	๖๗,๑๑๖,๑๓๗	ขณฐโณ	๑๐๐
โกณฐาณณปณหानी	๒๓๑	กุกริยาอ	๔๐	ขณฐติ	๗๓
โกณฐาณณโณ	๑๔๗	กุกริยาสุ	๔๒๘,๔๗๑	ขณฐา	๔๕๒
โกณฐโ	๖๔	กุกุพพิ	๔๕	ขณฐาติ	๗๓
โกคตุ	๑๐๓,๔๔๒	กุกุพพิ	๒๑๐	ขณฐาตุลปฐิสงขรม	๒๖๗
โกทติ	๖๕	กุกวโร	๑๖๑	ขณฐาเท	๗๓
โกทนติ	๖๕			ขณฐาติพโพ	๗๓
โกธ	๓๗๑,๔๕๓		[ข]	ขณฐาติ	๗๓
โกธสตุคิพนฐเน	๒๐๕	ขกุก	๔๕๐	ขณฐโ	๗๓,๗๔
โกธ	๗๘,๒๐๕,๓	ขกุกงเก	๒๐๕	ขโค	๗๕
	๕๗	ขขุ	๗๘	ขคคิโย	๑๕๗,๒๒๑
โกธ	๖๕	ขขุติ	๗๓	ขคคิ	๗๔
โกปเน	๖๕	ขขุโร		ขคคิโร	๗๔
โกปยติ	๖๖	วเสน	๓๗๔	ขนโก	๗๔,๗๕
โกปนิ	๖๖	ขขุริ	๗๓	ขนคิ	๕๕,๗๕
โกเป	๖๕	ขขุริยเค	๗๓	ขนคิ	๗๕
โกเปติ	๖๖	ขขุโร	๗๓	ขนคิ	๗๖,๑๖๒
โกโป	๖๕	ขณฐคค	๓๘๔	ขนคิ	๗๖
โกโร	๖๖	ขณฐคคิ	๗๒	ขนคิ	๗๔,๗๕,๗๘
โกลก	๑๕๒	ขณฐคคิ	๓๖๓	ขนคิ	๗๕
โกลคิ	๖๗	ขณฐเน	๘๓,๘๖	ขณฐา	๖๓
โกลมุโพ	๒๔๒	ขณฐติ	๗๒	ขณฐเรติ	๗๕

ปทานุยกโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกฺงโก
[ข]		[ข]		[ข]	
ขนุโร	๓๕,๑๖๒	ขโล	๓๔,๓๓,๒๐๕,	จิปิ	๘๐
ขนิคฺคํ	๓๕		๒๖๒, ๒๓๕,๒๘๓,๔๕๕	จิปิตสทโท	๘๐
ขนิคฺค	๓๔	ขโลยุกฺขล	๒๔๔	จิปิยคิ	๑๘
ขเนยฺย	๓๔	ขวคิ	๘๑,๘๓	จิปิยคฺค	๑๘
ขนคิคิคฺคิยํ	๔๓๖	ขาณู	๓๔	จิปฺพนาคิ	๘๐
ขนคิยํ	๓๐๘,๓๐๕	ขาณุมุหิ	๓๕๕	จิปฺปปี	๘๐,๓๒๖
ขนคฺยํ	๔๔๓	ขาคิ	๓๘	จิปฺปคิ	๘๐
ขนคฺยภิกฺกว	๔๔๓	ขาทคิ	๓๘	จิปฺพคิ	๘๑
ขนฺธ	๓๕๘	ขาทนียํ	๓๘	จิปฺพนคิ	๘๑
ขนฺธน	๑๕๕	ขาทยิ	๓๐๔	จิมฺปคิ	๘๑
ขมคิ	๓๖	ขาทิยค	๓๓	จियคิ	๑๘,๓๘,๓๕
ขมาพนฺธ	๑๖๒	ขายคิ	๓๘,๘๔,๘๕	จियนคิ	๓๕
ขเมคิ	๑๓๖	ขายนคิ	๘๔	จियยคิ	๓๕
ขโม	๓๖	ขายนํ	๘๕	จิลํ	๘๑
ขมฺภกคิ	๓๖	ขาริ	๔๐๔	จิลคิ	๘๑
ขมฺภคิ	๓๖	ขาลคิ	๓๓	จิมํ	๔๒๓
ขมฺภ	๓๖	จิชฺชคิ	๘๐,๑๕๕	จิมเมโร	๕๔
ขยคิ	๘๒	จิจาคิ	๓๕	จิมฺวา	๓๕
ขยเถรียขนเน	๘๔	จิมกรณ	๕๕	จิมวาสเว	๓๒๕
ขยโรโก	๔๓๖	จิมคิ	๘๐	จิมวาสโว	๓๕,๔๐๔
ขย	๓๘,๓๕,๘๒,๑๔๒,	จิมนาคิ	๓๕	จิมฺวคิ	๓๕,๘๒
	๑๕๓, ๒๐๑,๒๓๘	จิมฺนเต	๘๐	จิมยคิ	๓๕,๘๒
ขโย	๓๕	จิมเนคิ	๘๐	จิมยนคิ	๓๕
ขรณ	๑๒๔	จิมฺวคิ	๓๕	จิมเน	๕๕
ขรปคฺคํ	๓๓	จิคฺคิ	๒๕,๘๐	จิมฺ	๓๐,๑๐๓,๒๐๔,๒๑๕
ขรปาโก	๓๓	จิทคิ	๘๐	จิมฺนคิ	๔๓๘
ขโร	๕๐	จิมฺนคิ	๘๐	จุมฺสนา	๘๔
ขลํ	๓๓,๔๕๖	จิมฺโน	๓๕,๘๐	จุมฺสน	๘๔
ขลคิ	๓๓	จิมฺปคิ	๑๘,๑๕,๘๐	จุมฺเสคิ	๘๔
ขลนคิ	๓๓	จิมฺปค	๘๐	จุมฺเสนคิ	๘๔
ขลคิปาโส	๓๓	จิมฺนคิ	๑๕๐	จุมฺวคิ	๘๓

ลภขิตพพหวนํ อนุภกมณิกภ

ปทหอนุภกโม	ปฏฐงโก	ปทหอนุภกโม	ปฏฐงโก	ปทหอนุภกโม	ปฏฐงโก
[ข]		[ข]		[ค]	
ขุทติ	๘๓	เขหขติ	๘๕	๔๔๖, ๔๖๗, ๔๗๑, ๔๗๔, ๔๗๕,	
ขุทททษนุคฺวิเสโส	๔๔๒	เขหิขติ	๘๕	๔๘๕, ๔๘๗, ๔๘๘, ๔๘๕,	
ขุทททปเรโศ	๑๔๔	เขเหติ	๘๕	ภจฺณนุติ ๑๖, ๑๓๐, ๑๕๒, ๑๕๗,	
ขุทโท	๘๓	เขโห	๘๕		๓๒๑, ๔๕๓
ขุณนุติ	๘๓	โขษติ	๘๓	ภจฺณตี	๗๕
ขุณนาคี	๘๓	โขษนุติ	๗๕	ภจฺณเยชช	๑๖๖
ขุโนติ	๘๓	โขษฺเน	๔๗๑	ภจฺ	๒๘๓
ขุนุเต	๘๓	โขษติ	๘๓	ภจฺติ	๘๗
ขุพฺภิกฺคณ	๘๔	โขษภติ	๘๔	ภจฺเทติ	๘๗
ขุภณนาคี	๘๔	โขษภเต	๘๔	ภจฺโษ	๘๗
ขุภณนุติ	๘๔	โขษภคฺควา	๘๔	ภจฺชชติ	๘๗
ขุภภโณติ	๘๔	โขภโก	๘๔	ภจฺชชิตา	๔๐๓
ขุภภณนาคี	๘๔	โขษํ	๘๓	ภจฺชชติ	๘๗
ขุรติ	๘๔	ขุยาคี	๗๘	ภจฺชชติ	๘๗
ขุโร	๘๔	ขุยาคเต	๒๓๔	ภจฺชชติ	๘๗
เขฐติ	๗๕	ขุยาคโศ	๗๘	ภจฺชชติ	๖๗, ๘๘
เขคฺคํ	๖๒	ขุยายติ	๗๘	ภจฺชชติ	๒๕๖
เขทงฺกโศ	๘๐			ภจฺชชติ	๘๘
เขเท	๕๘, ๑๕๘, ๒๐๔	[ค]		ภจฺชชติ	๘๘
เขโท	๘๐	ภจฺ	๔๗๓	ภจฺชชติ	๕๐
เขปนนุหิ	๓๒๗	ภจฺกมฺตี	๕๑	ภจฺชชติ	๘๘
เขปนเน	๒๔, ๘๕, ๒๓๔	ภจฺกขํ	๔๕๘	ภจฺชชติ	๘๘
เขปทุชชปจฺจนุคฺปาเล	๓๗๑	ภจฺจฺจติ ๑๐, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๕,		ภจฺชชติ	๘๘
เขปคชชเนสุ	๔๑๕	๒๑, ๕๐, ๕๕, ๕๑, ๑๑๕, ๑๖๓,		ภจฺชชติ	๘๘, ๒๗๖
เขเป	๓๘, ๗๕, ๑๘๑, ๒๒๗,	๑๖๘, ๑๘๘, ๒๐๑, ๒๐๒,		ภจฺชชติ	๖๘
	๒๗๓, ๔๗๖	๒๓๑, ๒๓๒, ๒๓๔, ๒๓๕, ๒๔		ภจฺชชติ	๘๘
เขเปติ	๕๐	๐, ๒๔๘, ๒๔๕, ๒๕๒, ๒๕๓,		ภจฺชชติ	๘๘
เขโม	๗๕	๒๖๐, ๒๖๔, ๒๖๗, ๒๖๘,		ภจฺชชติ	๖๗
เขลเน	๖๐	๒๗๒, ๒๗๖, ๒๗๕, ๓๐๕, ๓๒๖,		ภจฺชชติ	๘๘
เขวติ	๘๑	๓๕๐, ๓๖๒, ๓๖๓, ๓๖๖, ๔๐๕,		ภจฺชชติ	๘๘
เขหํ	๓๖	๔๐๖, ๔๒๗, ๔๒๕, ๔๓๖, ๔๔๔,		ภจฺชชติ	๘๘

ลกขัตติยพจนานุกรม

ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก
[ก]		[ก]		[ก]	
กทุโร	๕๐,๕๗	กทุเพ	๑๘๔,๓๐๕,๔๘๑	กรู	๕๘,๒๘๕
กตุโร	๕๐,๓๔๘	กทุเพติ	๓๐๖	กรู	๕๒,๕๓
กนุ	๔๔๕	กทุคคกหมอสิสุสรเสก	๔๐๓	กรูก	๒๒๖,๔๘๕
กนุจิ	๘๕	กทุคคกหมอสิสุสร	๔๐๓	กรูโห	๓๗๒
กนุจิปัพพ	๘๕	กทุกติ	๕๑	กลติ	๕๔
กนุคัพพ	๒๑๓	กทุภว	๕๕	กลยติ	๕๔
กนุคเตลล	๘๕	กทุภโต	๕๑	กลิต	๕๔
กนุคเตลา	๘๕	กทุโก	๕๑	กลิตกลาน	๑๒๖
กนุณ	๔๗๒	กมตี	๕๑	กว	๓
กนุณนาริมล	๘๕	กมน	๑๗๑,๒๑๗,๒๕๓,	กวตี	๕๘
กนุณเน	๑๐๑,๔๗๒		๓๔๗, ๓๕๒,๓๕๕	กวาลมภ	๓๖๘
กนุณเย	๑๘๕	กมนนเรสุ	๒๑๔	กวเวฐิ	๕๔
กนุณ	๘๕	กมนนชฺช	๔๒๖	กวเวสตี	๒๕,๓๒,๕๔
กนุณนิตเต	๘๕	กมมิตตี	๑๕	กวเวสนนโต	๕๔
กนุณนิตเต	๔๗๒	กมมิตเต	๑๕,๒๐๒,๒๓๔,	กวเวสนา	๕๔
กนุณ	๑๘๕		๒๕๓	กตตี	๕๔
กนุณเตตี	๘๕	กมมิตฺตม	๔๑๖	กตยตี	๕๔
กนุณโต	๘๕,๒๗๖	กมมิตตี	๕๓	กตการ	๕๔
กนุณ	๔๗,๑๐๗,๓๒๓	กมนนโต	๓๑	กตทว	๑๔๘
กนุณคคกหม	๑๐๗	กมมิตฺตโต	๕๖	กตม	๕๔
กนุณจฺจ	๑๒๓	กมมิตฺตจฺจ	๒๓๒	กตมตว	๓๕๑
กนุณเน	๑๐๑	กมมิตฺตมคคก	๔๓๓	กตม	๒๒๕,๒๘๗,๓๐๐,
กนุณเปสฺส	๔๗๗	กมมิตฺต	๓๕,๕๖		๓๗๒
กนุณเตตี	๘๕,๕๐	กมมิตฺต	๓๔๖	กตตี	๕๔
กนุณเรน	๔๗,๒๕๕,๒๕๘,	กมมิตเต	๗,๑๖	กตปตี	๑๘๖,๓๓๐
	๔๐๒	กตตี	๕๒	กตยตี	๕๔
กนุโร	๘๕,๕๐,๕๗,๑๕๕	กตล	๔๑๓	กตมม	๑๕๒
กพพ	๔๘	กตตี	๕๓	กตม	๑๕๒
กพพตี	๕๑	กตทา	๕๓	กตมคค	๑๑๕
กพพเทนยวเมธา	๓๑๓	กตเตตี	๕๓	กตเต	๕๔
กพพเทนย	๓๐๔	กตยตี	๕๒	กตเตว	๒๗๔

ปทานุยกโม	ปิฎกฺโข	ปทานุยกโม	ปิฎกฺโข	ปทานุยกโม	ปิฎกฺโข
[ก]		[ก]		[ก]	
กหติ	๕๖	กิโฆติ	๑๐๓	กฤษยเต	๕๓
กาคิ	๕๖	กิทุธิย	๓๗๘	กุตต	๑๐๐
กาธ	๕๖	กิริติ	๕๘	กุตุนาติ	๑๐๐
กาธติ	๕๖	กิรา	๓๖๖	กุตตภาสเน	๓๐๒
กาธปติฏฐา	๕๖	กิราหิ	๕๖	กุตเท	๑๒
กาธเมธติ	๓๕,๕๖	กิริ	๕๘	กุธติ	๑๐๐
กาน	๕๖	กิริกพุกเร	๒๑๘	กุปปติ	๑๐๐
กาม	๒๒๖,๔๐๔,๔๕๐	กิริตโฏ	๑๕๔	กุปมติ	๑๐๑
กามณิกา	๒๕๕	กิริทคฺเคน	๒๐๕	กุปมน	๑๐๑
กามโฆรก	๕	กิริทคฺเคสุ	๑๔๓	กุปมิโต	๑๐๑
กามโฆรกโก	๒๕๒	กิริทพฺเช	๕๘	กุมพติ	๑๐๑
คาม	๒๕๕	กิริสานุทริงโร	๑๘๗	กุมพคฺคฺรฺชฺชเน	๔๒๘
คาโม	๕๖,๑๕๕,๒๔๒	กิริทฺรหา	๒๘๐	กุมพนติ	๔๒๘
คายติ	๑๐๓	กิลติ	๕๘	กุมพวิเสโส	๓๘๗
คายน	๒๔๐	กิลทพิโส	๕๘	กุมพาทิเทเย	๔๖๘,๔๕๗
คายนติ	๕๖,๔๒๑	กิลมกฺจ	๕๘	กุมโพ	๑๐๑
การยติ	๕๒	กิลาน	๕๘	กุกฺยเต	๑๐๑,๑๐๒
การว	๕๓	กิลายติ	๕๘	กุกฺยหํค	๓๑๕
การวภาชน	๕๓	กิล	๗๑	กุกฺยโก	๑๐๒
การว	๔๕๐	กิหิ	๓๐๘,๔๗๔	กุกฺเร	๑๐๑
การว	๒๐๔	กิต	๑๐๓	กุกฺเรเต	๑๐๒
การว	๔๖๖	กิวา	๕๔,๕๖	กุกฺริ	๕๓,๑๕๔,๒๑๕,๓๓๓,
กาโว	๕,๒๓๐,๒๓๗	กุกฺโร	๑๐๐		๔๓๕
กาหติ	๕๖	กุกฺยติ	๕๕	กุกฺริ	๕๒,๕๓
กาเห	๑๐๘	กุกฺมิน	๕๔,๔๕๑,๔๕๒,	กุกฺโร	๕๓
กาโห	๕๖		๔๕๕	กุกฺโร	๕๘
กาหุห	๕๕,๑๕๐	กุกฺมินา	๓๒๖	กุกฺริ	๑๐๒
กาหุโห	๕๗,๑๕๐	กุกฺมิ	๗๘,๒๓๔,๔๕๑,	กุกฺโร	๑๐๒
กิชฺษติ	๕๗		๔๕๒,๔๕๕	กุกฺริ	๑๐๒
กิชฺษโฆ	๕๐,๕๗,๑๘๖	กุกฺโฆ	๕๕,๓๕๑	กุกฺริ	๑๐๒
กิชฺษาติ	๑๐๓	กุกฺฤษยติ	๕๕	กุกฺริ	๒๔๘

ปทานุกรโม [ข]	ปิฎกฺโข	ปทานุกรโม [ข]	ปิฎกฺโข	ปทานุกรโม จกฺมตฺติ	ปิฎกฺโข ๔๘
ขรณ	๔๕๕	โฆรวาสิต	๑๘๒	จกฺโร	๑๑๑
ขรตฺติ	๑๐๗	โฆรวิส	๔๘๕	จกฺโร	๑๑๑
ขรตฺตมิ	๒๔๗	โฆระ	๑๐๕	จจฺจตฺติ	๑๑๒
ขร	๑๓๒	โฆเร	๔๘๕	จจฺจตฺติ	๑๑๒
ขลิตฺตํ	๑๐๗	โฆโร	๑๐๕	จจฺจ	๑๑๒
ขลตฺตติ	๑๐๗	โฆสตฺติ	๑๐๕	จชตฺติ	๑๑๒
ขลตฺตติ	๑๐๕	โฆสตฺติ	๑๐๕	จชตฺ	๓๖๓
ขลตฺ	๔๘๕	โฆส	๑๐๕	จชเน	๔๐๕,๔๑๖
ขลตเน ๘๐,๑๑๒,๑๘๓,๒๕๒				จชมาโนปี	๑๑๒
ขลตสฺส	๓๖๘	[จ]		จชิตฺวา	๑๕๑
ขลตยตฺติ	๔๘๕	จกตฺติ	๑๑๑	จชิตฺยตฺติ	๑๑๒
ขลตยิตฺตติ	๔๘๕	จกฺ	๑๑๓	จจฺจเจ	๑๑๑,๑๔๗
ขลตติ	๑๐๗	จกฺโร	๑๑๑	จจฺจติ	๑๑๓
ขลต	๑๖๒,๓๖๖	จกฺกํ	๑๑๑,๑๑๒,๓๓๐	จจฺจโล	๑๑๓
ขลตติ	๔๘๕	จกฺกตฺติ	๑๑๑	จจฺจชตฺติ	๑๑๓
ขลนํ	๑๐๗	จกฺกวาลํ	๔๑๓	จจฺจชมิโก	๔๐๕
ขลเนน	๑๐๗	จกฺกวาฬํ	๓๗๔	จจฺจชาโล	๑๑๓
ขลยตฺติ	๑๐๗	จกฺชตฺติ	๑๑๒	จจฺจชกฺกํ	๑๑๓
ขลยนีเย	๘๕,๕๗	จกฺชยตฺตนมเปตฺติ	๔๘๖	จจฺจช	๑๑๓
ขลยิตฺวา	๑๐๗	จกฺช	๑๑๒,๓๑๗	จจฺจชตฺติ	๑๑๓
ขลยตฺติ	๑๐๗	จกฺชุนา	๑๕	จจฺจช	๑๑๓
ขลยจฺจลาทณํ	๑๐๗	จกฺชเปตฺติ	๔๘๖	จจตฺติ	๑๑๓
ขลยตฺตํ	๑๐๗	จกฺชจฺจโต	๒๕๔	จจตฺติยตฺติ	๑๑๓
ขลยโต	๑๐๗	จกฺชจฺจมา	๔๑๐	จจตฺตเจ	๓๖๓
ขลยต	๑๐๕	จกฺชจฺจมฺหิ	๔๘๖	จจตฺตทิตฺตา	๒๕๑,๒๖๐
ขลยตฺติ	๑๐๘	จกฺชจฺจส	๒๓๔	จจตฺตุนํ	๒๕๑
ขลยตฺติ	๑๐๘,๑๐๕	จกฺชจฺจนิ	๑๒,๒๑๒,๓๒๕	จจตฺตปคฺคณมถาฬทกํ	๔๐๔
ขลยตฺติ	๑๐๕	จกฺชจฺจหิ	๓๑๕	จจตฺตปฺปทํ	๒๘๕
ขลยต	๑๐๕	จกฺชจฺจคหณํ	๕๔	จจตฺตปฺปโทฆริ	๖๒
ขลยตฺตติ	๕๔	จจฺจจฺจตฺติ	๑๑๒	จจตฺตพฺพิโร	๓๗๔
ขลยจฺจโก	๑๐๘,๔๘๕,๕๐๑	จจฺจจ	๑๑๑	จจตฺตพฺพิยตฺตเตน	๓๘๓

ลภขิตพพพาน์ อนุกรมณิกกา

๕๔๑

ปทานุกรกโม	ปิฎกขงโก	ปทานุกรกโม	ปิฎกขงโก	ปทานุกรกโม	ปิฎกขงโก
[๑]		[๑]		[๑]	
จตุยัค	๓๓๕	จมิควา	๔	จลยติ	๔๔๔
จตุรงคฤ	๔๔๓,๔๕๑	จมุ	๔	จลต้วรคตเวเก	๔๔๔
จตุรตโต	๓๘	จมุไณติ	๑๑๕	จลิตา	๒๗๘
จตุโร	๑๑๓,๑๕๑,๒๐๐,๓๕๘	จมุ	๑๑๕	จล	๔๖
จตุหิ	๓๔๑	จมุไณติ	๑๑๕	จวติ	๑๒๑
จตุตาริ	๒๑๑,๓๕๔	จมุปกมุปค	๒๖๕	จวมุหิ	๓๔๖
จตุตาร	๒๗๖,๔๐๔	จมุปา	๑๑๕	จวมุรกขณ	๑๘๓
จตุโต	๑๑๒	จมุพติ	๑๑๔	จวมุวิภาเก	๒๘๐
จตุโถ	๒๓๒	จมุพเน	๒๒๓	จวมุหิสากุเช	๓๐๒
จตติ	๑๑๓	จมุพเร	๓๘๓	จวมุหิ,จวมุเก	๓๑๘
จตติพโท	๑๑๔	จมุพิควา	๑๑๔	จวมุเก	๓๘,๑๑๒,๑๔๐,๑๔๘
จนควา	๔	จมุมนนา	๒๕๒	จวมุเก	๒๗๗,๓๘๗,๔๒๕,
จนค	๕๕,๑๓๘,๓๖๔	จมุเมเน	๑๕๓	จวมุโก	๑๑๒,๒๐๐
จนคภาโ	๕๖	จมุยติ	๑๑๕,๑๑๗	จวมุยติ	๑๑๓
จนคติ	๑๑๔	จมุเข	๑๑๗,๑๘๐	จวมุยมุขตา	๑๑๓
จนคเตโช	๑๗๐	จมุโย	๑๑๕	จวมุฎการิ	๑๑๓
จนคหน	๑๐๗,๑๑๔	จมุจริ	๒๒	จวมุฎติ	๑๑๓
จนคโน	๒๑๕,๔๐๖,๔๕๖	จมุจณิ	๑๕๒	จวมุฎติคิโย	๑๑๓
จนคภาคา	๓๓๒	จมุจณคณจ	๑๐๐	จวมุฎโร	๓๒๔
จนคหิมา	๑๕๗	จมุจณายุโร	๓๓๘	จวมุฎล	๒๕๕
จนคเทติ	๑๑๔	จมุจณ	๓๓๘	จวมุฎปาติ	๗๕
จนคโท	๕๕,๑๐๕,๑๑๔, ๑๔๑, ๒๘๘,๓๑๔,๓๒๕,๓๕๒, ๓๖๔,๓๗๕	จมุจติ	๑๕๒	จวมุฎไป	๑๒๔
จปค	๒๖๓	จมุจโร	๑๓๕	จวมุฎริ	๒๖๗
จปโล	๑๒๕	จมุจโร	๑๑๕	จวมุฎยติ	๑๑๗
จมติ	๑๑๕	จมุจลคกุจนิ	๑๑๔	จวมุฎโก	๑๑๕,๓๕๕
จมนติ	๑๑๕	จมุจลติ	๔๖,๑๑๖,๒๖๐,๒๖๗, ๒๘๖, ๔๔๔	จวมุฎเรติ	๑๑๕
จมริ	๑๑๕,๔๐๐	จมุจลนปุปกาตจ	๒๖๗	จวมุฎเรตุ	๑๑๖
จมโร	๑๑๕	จมุจลนปุปกาต	๒๖๗	จวมุฎลคเต	๔๗๕
จมโร	๑๑๕	จมุจลเน	๑๐๖,๔๕๕	จวมุฎลยติ	๑๑๖

ลกขัตติยพหุพาน์ ออนุกรมณิกกา

ปทานุกรกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรกโม	ปิฎกแจงโก
[จ]		[ฉ]		[ฉ]	
เจติยมโห	๓๐๘	ฉฎฐติ	๑๒๘	ฉวสีสมโย	๔๔๕
เจติยสุต	๔๕๑	ฉฎฐคฺวา	๓๑๔	ฉโว	๔๔๕
เจเตติ	๑๑๕	ฉฎฐมฺหิ	๑๑	ฉสุ	๔๕๔
เจโคขิล	๘๑	ฉจุจฺจนโก	๑๒๘	ฉกํ	๔๘๓
เจถ์	๑๒๐	ฉจุจฺจิโต	๑๒๘	ฉคตฺตมคฺโค	๑๔๔
เจตุกฺเขโป	๑๒๐	ฉจุจฺเจติ	๑๒๘	ฉคตฺตสมฺมิ	๑๓๐
โจทโก	๑๒๔	ฉคตฺ	๑๒๘	ฉคตฺตเน	๑๐๗
โจทนา	๑๒๔	ฉคตฺตปญฺจริ	๒๓๑	ฉคตฺตขมานํ	๑๒๕
โจทยติ	๑๒๔	ฉคตฺติ	๑๒๘	ฉคตฺตคิ	๓๘๓
โจทิกา	๑๒๔	ฉคตฺตติ	๑๒๘	ฉคตฺตคฺทุโป	๖๘
โจเทติ	๑๒๔	ฉคตฺตติ	๑๒๕	ฉคตฺตติ	๑๒๘, ๑๒๕
โจปติ	๑๒๕	ฉคตฺตตติ	๑๒๕	ฉคตฺตยา	๑๓๐
โจปนํ	๑๒๕	ฉคตฺตวาราธิปติ	๓๔๑	ฉคตฺตชฺชติ	๑๓๑, ๓๕๕, ๔๒๖
โจปนกาโย	๑๒๕	ฉคตฺตเทติ	๑๒๕	ฉคตฺตชฺชนํ	๑๓๑
โจริ	๑๓๘, ๒๗๔, ๒๘๗, ๔๕๒, ๓๐๗, ๓๒๐	ฉคตฺตติ	๑๒๘	ฉคตฺตชฺชเน	๑๓๑, ๒๕๓
โจรกมฺเม	๓๐๐	ฉคตฺตตติ	๑๒๘, ๑๒๕	ฉคตฺตชฺชทํ	๑๓๑, ๓๔๕
โจรบติ	๑๒๖	ฉคตฺตเทติ	๑๒๕	ฉคตฺตชฺชทกรเม	๑๓๑
โจรบิคฺคํ	๓๘๕	ฉคตฺตโท	๑๒๕, ๔๖๐	ฉคตฺตชฺชตติ	๑๓๑
โจริกาย	๑๒๖	ฉคตฺธา	๔๕๒	ฉคตฺตชฺชทาวฉคตฺตทํ	๓๕๐
โจรบิหีสเน	๓๗๕	ฉคตฺตโป	๓๗๔	ฉคตฺตชฺชเทติ	๑๓๑
โจربي	๕๘, ๓๒๓, ๔๘๗	ฉคตฺตพคฺโค	๓๓๑	ฉคตฺตชฺชนท	๒๗๔
โจริ	๑๒๖	ฉคตฺตมติ	๑๓๐	ฉคตฺตชฺชนทก	๓๕๕
โจเร	๔๘๖	ฉคตฺตมฺนติ	๑๓๐	ฉคตฺตชฺชนทติ	๖๒, ๖๘, ๕๐, ๑๓๐, ๑๓๑, ๒๓๘, ๒๘๕, ๒๕๓,
โจเรติ	๑๒๖, ๓๒๓	ฉคตฺตมมา	๑๓๐		๓๐๖, ๓๕๘, ๔๐๒,
โจโร	๑๒๖, ๓๖๒, ๓๘๕, ๔๕๕	ฉคตฺตมมابخ	๑๓๐	ฉคตฺตชฺชนทคฺทุโป	๔๑, ๗๓
โจลมฺพเต	๓๖๗	ฉคตฺตมมฺปติ	๑๒๕	ฉคตฺตชฺชนทคฺคํ	๑๓๑
	[ฉ]	ฉคตฺตมมฺปยติ	๑๒๕	ฉคตฺตชฺชนทยติ	๔๓
ฉฎฐเน	๑๒๘	ฉคตฺตมมฺปยเต	๑๒๕	ฉคตฺตชฺชนทยเต	๒๐๒
		ฉคตฺตวติ	๑๓๑	ฉคตฺตชฺชนทสาโร	๗๔
		ฉคตฺตวานํ	๑๓๑	ฉคตฺตชฺชนทศฺกฺทปาโท	๖๔
		ฉคตฺตวสฺชนํ	๔๔๖		

ประเภทภูมิ	ปีงบประมาณ	ประเภทภูมิ	ปีงบประมาณ	ประเภทภูมิ	ปีงบประมาณ
[ก]		[ก]		[ข]	
ดินุโน	๑๓๑	โถงยติ	๑๓๑	ขนา	๑๓๖,๑๖๗,๓๐๓,
ดิลติ	๑๓๒	โธติ	๑๓๑		๔๕๔
ดูลติ	๑๓๑	โธรติ	๑๓๒	ขนาธิป	๒๕๕
ดูลติ	๑๓๑			ขนาณิ	๔๗๑
ดูลติ	๑๓๑		[ข]	ขนาติ	๑๓๔,๑๓๕,๒๗๔,
ดูลติ	๑๓๒	ขกาติ	๕๖		๓๒๕,๓๕๕,๔๖๖,๔๗๕
ดูลติ	๑๓๒	ขกุกติ	๑๓๓	ขนาชย	๑๔๗
ดูลติ	๑๓๒	ขกุกติ	๑๓๓	ขนาสุตา	๔๘๐
ดูลติ	๑๓๒	ขกุกติ	๓๓๐	ขโน	๕,๕๕,๑๒๐,๑๕๕,
ดูลติ	๑๓๒	ขขุโร	๑๓๖		๒๑๒,๒๔๒,๒๔๔,
ดูลติ	๑๓๒	ขณูตา	๑๔๗,๓๕๗		๒๔๗,๒๕๘,๒๘๖,
ดูลติ	๑๓๒	ขณูติ	๑๔๗		๒๘๕,๒๕๕,๓๒๕,
ดูลติ	๑๓๗	ขณูติ	๑๓๔		๔๐๔,๔๒๕
ดูลติ	๑๓๐	ขญา	๑๓๔	ขปติ	๑๓๕
ดูลติ	๑๓๑	ขญา	๑๓๔	ขปติ	๑๓๕,๓๔๓
ดูลติ	๑๓๑	ขญา	๑๓๔	ขมุกา	๑๐๔
ดูลติ	๓๕๕	ขญา	๔๗๘	ขมุกา	๕๖,๑๐๓
ดูลติ	๑๓๑,๑๓๒	ขตุ	๑๓๖	ขมุกา	๑๓๖
ดูลติ	๑๓๑	ขนิ	๕๕,๑๕๕,๔๖๗	ขมุกา	๑๓๖
ดูลติ	๔๐๘	ขนติ	๑๓๔	ขมุกา	๑๓๖
ดูลติ	๗๑,๗๓,๑๒๓,๒๔๓,	ขนติ	๑๓๔	ขมุกา	๓๕๗
	๓๘๖,๔๑๖,	ขนติ	๑๓๕	ขมุกา	๔๔๗
ดูลติ	๑๒๓	ขนติ	๓๐๒	ขมุกา	๔๔๗
ดูลติ	๑๓๒,๒๒๒	ขนาเน	๑๓๔	ขมุกา	๑๓๖
ดูลติ	๒๓๕	ขนาป	๔๔	ขยติ	๑๓๕,๑๔๓
ดูลติ	๑๒๓,๑๓๐,	ขนาป	๕	ขยติ	๑๐๕
	๑๓๑,๑๓๒,๒๕๒,๓๒๓,	ขนาป	๒๓๖	ขยติ	๑๐๕
	๓๘๐,๔๓๑,๔๕๕	ขนาป	๓๐๔	ขยติ	๑๓๖
ดูลติ	๑๓๒	ขนาป	๑๓๔	ขยติ	๔๓๐
ดูลติ	๑๓๑,๑๒๑	ขนาป	๗	ขยติ	๑๑๕,๑๓๖,๑๓๗
ดูลติ	๑๓๒	ขนาป	๑๘๔	ขยติ	๑๓๖

ลกจิตพจนาน์ อนุกรมณิกา

๕๕๕

ปทานุยกโม	ปิฎกโก	ปทานุยกโม	ปิฎกโก	ปทานุยกโม	ปิฎกโก
[๕]		[๕]		[๕]	
ชรยติ	๑๓๗	ชสติ	๑๓๘	ชยเต	๒๘๕,๓๒๓,๓๕๕
ชรา	๕,๑๓๖,๒๓๐	ชสุตติ	๑๓๘	ชยเน	๓๕๗
ชราชชชริตา	๑๓๖	ชหติ	๓๔๖,๔๕๓	ชยนุติ	๑๓๕
ชราย์	๑๓๘	ชหาคิ	๔๕๓	ชยอปตีน	๔๔๖
ชโร	๑๓๖	ชหีเต	๔๕๓	ชยิสุสเส	๒๑๐
ชล	๑๓,๑๓๗,๒๒๖, ๒๔๗,๒๗๗,๓๐๒, ๓๑๕,๓๕๕,๓๕๕	ชหคเตสุ	๑๗๕	ชยเยย	๒๐๐
ชลกโณ	๔๖๔	ชหีกาโว	๑๘๐	ชยยติ	๑๓๖
ชลกคฺข	๒๔๘	ชโฮ	๑๘๕,๓๗๑	ชล	๑๓๘
ชลติ	๑๓๗	ชกรติ	๑๓๘	ชลยติ	๑๓๘
ชลธนาโท	๔๓๘	ชกรโต	๑๓๕,๒๗๖	ชลา	๑๓๗
ชลธมิหิ	๓๗๕	ชกรนิฏฺเขเป	๑๕๔	ชลาโก	๑๓๗
ชลนุติ	๓๐๗	ชกรโรติ	๑๓๘	ชเลติ	๑๓๘
ชลนชฺเณ	๒๐๑	ชค	๗๑,๓๘๒,๔๔๒	ชเลน	๒๖๕
ชลาสยวิเสโส	๔๕๗	ชคก	๗๑	ชกูจฺจติ	๑๐๐
ชลาสโย	๓๕๗	ชคสฺส	๒๘๕	ชกูจฺจติพฺพ	๓๖๕
ชลิตฺวา	๑๓๗,๑๔๑	ชคิ	๗๕,๑๓๕	ชจิมเส	๒๐๔
ชลิตฺทฺธินา	๑๓๗	ชคโต	๔๒๖	ชจิมโส	๒๐๔
ชลิตฺโต	๑๓๗	ชาน	๔๕๕	ชจิมณ	๑๕๓,๒๕๒
ชเล	๒๔๕	ชานเน	๑๑๕	ชจิมณภาว	๒๓๑,๓๔๖
ชเลน	๑๘๗,๒๔๒,๒๕๓, ๔๗๓	ชานนุติ	๒,๑๔๗	ชจิมโณ	๑๓๖
ชวติ	๑๔๐,๔๕๕	ชานาติ	๖๕,๕๒,๕๘,๑๓๘, ๑๓๕,๑๔๑,๑๘๓,๒๗๖, ๓๐๕,๓๗๕,๔๑๐	ชจิตา	๑๓๕
ชวณ	๓๔๕	ชานาเปติ	๕๒	ชจิวจฺจโย	๔๐๒
ชวณหังโส	๑๔๐	ชานามิ	๑๐๕	ชจิสถาสน	๓๗๕
ชวนุติ	๑๔๐	ชานิ	๑๓๘	ชจินาม	๑๓๕
ชวานานิ	๑๔๐	ชานียติ	๑๔๘	ชจิเนริโต	๒๗
ชเว	๑๔๐	ชานียา	๘๕	ชจิโน	๑๓๘,๑๓๕
ชเวน	๑๘๐	ชานียา	๔๐๔	ชจิมพติ	๑๔๐
ชโว	๑๔๐	ชานเนยฺย	๑๔๗	ชจิมหคฺคิเว	๒๐๓
		ชยติ	๑๓๔,๑๓๕,๑๓๘, ๑๔๓	ชจิมเห	๘๕
				ชจิช	๒๖๖
				ชจิชติ	๑๓๖

ปทานุกรโม	ปิฎกฺโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺโก
[ข]		[ข]		[ฉ]	
ชียาย	๕๕	ชุตินยา	๑๕๗	ฉคโต	๑๔๔
ชิริติ	๑๔๐	ชุติน	๔๐,๕๔,๑๐๕,๒๔๖,	ฉปติ	๑๔๔
ชิริโฆติ	๑๔๐		๓๗๖	ฉสติ	๑๔๔
ชิริโฆติ	๑๔๐	ชุตย	๖๕,๑๐๖	ฉสียติ	๑๔๔
ชิวห์	๓๖๕,๓๗๑	ชุโหติ	๔๕๘	ฉนาน	๑๔๔,๑๔๕
ชิวหา	๑๔๐,๓๗๑	ชุหติ	๑๔๒	ฉนานโมลทุก	๓๗๕
ชียติ	๑๔๓	ชุยเขต	๑๔๒	ฉนาปนคตินา	๑๔๔
ชียเถ	๑๔๓	เชกุกุณี	๑๐๐	ฉนาปีโต	๑๔๔
ชิริติ	๑๓๖,๑๔๐	เชกุกกา	๒๗	ฉนาเปติ	๑๔๔
ชिरนุติ	๑๓๖	เชติ	๑๓๕	ฉนาฆานุกโก	๑๔๔
ชิว	๓๕๔	เชตุ	๔๗	ฉนามติ	๑๔๔
ชิวติ	๑๔๐,๒๗๑,๔๒๕,	เชตวา	๑๓๕	ฉนายติ	๑๔๔,๑๔๕,๓๕๖
	๔๔๖	เชตติ	๑๔๓	ฉนายนุติ	๑๔๕
ชิวณฐาน	๓๐๖	เชตตติ	๑๔๓	ฉนาย	๑๔๕,๑๕๗
ชิวนุติ	๑๔๐,๔๔๖	เชตตนุติ	๑๔๓	ฉนายญโจ	๑๔๔
ชิวณพล	๑๒๘	เชตตนุโต	๑๔๓		
ชิวณิรูปสุ	๒๗๑	เชตตมาโน	๑๔๓	[ฉ]	
ชิวโน	๑๓๗	เชหติ	๑๔๓	ฉตวา	๒๕๐
ชิวนุติ	๓๕๔	โชตติ	๑๔๑	ฉตติ	๑๔๗
ชิวยติ	๑๒๘	โชตนุติ	๑๕๗	ฉตติมารณ	๑๔๖
ชิวโลกสุมี	๔๑๐	โชตยนุติ	๕๓	ฉนเปติ	๑๔๖
ชิวิกา	๑๔๐	โชตยิตวาน	๑๔๑	ฉนปยติ	๑๔๖
ชิวิด	๕๐,๑๑๒,๑๔๐,๓๕๖	โชเตติ	๑๔๑	ฉนยตุติ	๑๔๗
ชิวิดการณา	๓๕๘	โชสติ	๑๔๒	ฉนาณ	๑๗๕,๓๒๒,๔๕๓
ชิวิดา	๓๕๘,๓๕๒	โชสยติ	๑๔๒	ฉนาณ	๑๔๖
ชิวิดินุทริย	๓๓๔	โชเสติ	๑๔๒	ฉนาณกตिया	๒๓๒,๒๗๖
ชิวิดินุทริยปพนุโร	๓๕๒	โชหติ	๑๔๒	ฉนาณภูโต	๒๕๔
ชิวโ	๑๔๐	โชหยติ	๑๔๒	ฉนาณมจกเลย	๔๑๐
ชุนหา	๑๔๑,๑๔๒	โชเหติ	๑๔๒	ฉนาณ	๔๑๓
ชุนโ	๑๔๒			ฉนาณ	๑๑๕,๒๗๖
ชุนติ	๒๐๑	*****		ฉนาณ	๓๗๒

ลกขัตติยพหุพาน์ อนุกรมณิกา

๕๔๗

ปทานุกรกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรกโม	ปิฎกแจงโก
[ฃ]		[ฃ]			
ฃาคติ	๑๔๗	ฃเปควา	๑๗๕	ฃาหติ	๑๕๐
ฃาคทพทฎเจน	๑๔๗	ฃาติ	๑๔๘	ฃาหนุคิ	๑๕๐
ฃาติ	๑๔๖,๑๔๗,๒๗๐, ๒๗๖	ฃาทีนั	๔๘๗	ฃาปยติ	๑๔๕
ฃาติวคคั	๔๕๓	ฃานั	๑๑๕,๑๒๒,๑๔๘, ๒๕๘	ฃาณจึ	๑๕๐
ฃาคุ	๒๓๑	ฃานมสตุสโม	๔๔๑	ฃาณจึโม	๑๕๐
ฃานุติ	๑๔๗	ฃาน	๑๗๗,๓๐๔	ฃาโน	๑๕๐
ฃาปนิจฉา	๔๘๗	ฃานส	๔๐๕	ฃาียเต	๑๕๐
ฃาปยติ	๑๔๖	ฃายติ	๑๔๘,๑๔๕	ฃาณติ	๑๕๐
ฃาเปคุ	๒๕	ฃายามิ	๑๔๘	ฃาณติ	๑๕๐
ฃายติ	๑๔๗	ฃายี	๑๔๘	[ฃ]	
ฃิจเจตติณทิสวโร	๔๘๗	ฃาหุสลาณสปานั	๔๘๗	คัคคิจจัน	๑๕๘
ฃเวติ	๑๔๖	ฃิตติคคสตุส	๔๔๖	คัคคิ	๑๖๐,๑๖๑
ฃเยยั	๑๔๗	ฃิตติ	๑๔๘	คัคคยติ	๑๖๐,๑๖๑
ฃเยย	๑๔๗	ฃิโต	๘๗	คจกคาเห	๑๕๓
ฃเยยชรมุ	๓๒๒	ฃิตยวรัสเน	๒๐๘	คจกกุ	๑๗๔
[ฃ]		ฃียติ	๑๔๕	คจกกลั	๑๕๒
ฃุจกยติ	๑๔๗	ฃิวติ	๑๔๕	คจกสททาโลเจ	๔๓๕
ฃุจเกติ	๑๔๗	ฃูเก	๑๔๕	คจกยติ	๑๕๒
ฃุจโก	๑๔๗	ฃเวติควา	๑๔๕	คจกเก	๓๓,๑๕๒,๒๑๔
ฃุจกียติ	๑๔๘	[ฃ]		คจกเกติ	๑๕๒
ฃุจกติ	๑๔๘	ฃัสติ	๑๕๐	คจกโกลั	๑๕๒
ฃุจกา	๑๔๘	ฃัสเน	๑๕๐	คจกณติ	๑๕๓
ฃุจกติ	๑๔๘	ฃัสมกส	๒๕๗	คจกติ	๑๕๒
[ฃ]		ฃัสยติ	๑๕๐	คจกยติ	๑๕๒
ฃควา	๔๘๗	ฃาญโจ	๑๕๐	คจ	๑๕๓
ฃปเน	๓๖	ฃาปติ	๑๔๕	คจติ	๑๕๓
ฃปิตั	๒๑๐	ฃาปยติ	๑๔๕	คจเน	๑๕๓
ฃเปติ	๑๗๕	ฃามาโน	๑๕๐	คจโจ	๑๕๓,๔๖๒
		ฃายติ	๑๕๐	คจจติ	๑๕๓
				คจจคจกั	๔๐๔

ปทานุกรโม	ปฏิสงโก	ปทานุกรโม	ปฏิสงโก	ปทานุกรโม	ปฏิสงโก
[ต]		[ต]		[ต]	
คจฺฉ	๑๕๕	คโค	๒๐๖,๒๗๗	คณฺตุ	๑๕๕,๔๗๒
คจฺฉกา	๑๕๓,๑๘๖	คคฺถ	๒๐๖,๒๑๐	คณฺเตติ	๑๕๕
คจฺฉนุทฺติโน	๔๕๔	คคฺร	๘๘	คณฺทคิ	๑๕๕,๑๕๖
คจฺฉนาวิปฺลสาส	๑๕๕	คคฺรภูโฐ	๑๔๘	คณฺทนํ	๑๕๕
คจฺฉเ	๑๕๕	คคฺราปฺริสฺสคิพฺพโย	๒๗๘	คณฺทิ	๑๕๕,๑๕๖
คจฺฉชฺคิ	๑๕๓	คคฺรายํ	๓๓๘	คณฺทึ	๑๕๕,๒๐๕
คจฺฉชนํ	๑๕๓	คคฺคิ	๑๕๕	คณฺทญฺจกรฺวียา	๘๘
คจฺฉเชคิ	๑๕๓	คคฺคณฺนยาถิ	๒๒๐	คปํ	๔๗๕
คจฺฉชฺคิ	๑๕๔	คคฺณํ	๑๕๕	คปคิ	๑๕๗
คจฺฉ-คจฺฉา-คจฺฉึ	๑๕๔	คคฺกคฺคฺรณฺจคิ	๓๔๒	คปเน	๑๕๓
คจฺฉคิ	๑๕๔	คคฺกคฺคา	๗๘,๒๓๐	คปเคคิ	๑๕๗
คจฺฉาขนฺคิ	๒๐๓	คคฺกคฺโค	๑๕๕	คปเ	๔๔๑
คจฺฉโ	๑๕๔	คคฺกคฺคฺกเกหิ	๒๕๕	คปเธนํ	๑๕๗
คจฺฉชคิ	๑๕๔	คคฺกา	๘๔,๕๓	คปฺปจฺจยํ	๓๓๑
คจฺฉจฺฉลํ	๓๐๐	คคฺการมฺมณํ	๓๔๕	คปฺปคิ	๑๕๗,๑๕๘,๓๒๘
คจฺฉจฺฉลนาหิกา	๓	คคฺกาลมฺพนํ	๓๖๗	คปฺปนํ	๑๕๗,๑๕๘
คจฺฉจฺฉลาถิ	๔๓	คคฺนคิ	๑๕๖	คปฺปเน	๒๔๕,๒๔๗
คจฺฉจฺฉลานํ	๔๖๔	คคฺนุ	๒๕๒,๔๔๕	คปฺปยคิ	๑๕๘
คจฺฉจฺฉโล	๑๕๕	คคฺนุกรณวสานเน	๔๔๘	คปฺปเปคิ	๒๔๗
คจฺฉหํ	๔๔๗	คคฺนุกรฺวียคิ	๔๔๕	คปฺปเปคฺ	๑๕๗
คจฺฉหา	๑๖๐,๓๕๕,๔๐๕, ๔๔๗	คคฺนุเกร	๑๕๓	คคฺพฺภาวคฺคฺกเกหิ	๑๕๗
คจฺฉหาทาโส	๓๔	คคฺนุเต	๑๕๖	คคฺมคิ	๑๕๕
คจฺฉหาทิจฺฉิปาสํ	๑๕๐	คคฺโนคิ	๑๕๖,๑๖๖,๔๘๖	คคฺมาลศฺส	๒๒๖
คจฺฉหาช	๓๐๘,๓๕๕	คคฺโนนฺคิ	๑๕๖	คคฺมียคิ	๑๕๕
คจฺฉหิมาสินํ	๒๒๔	คคฺนคํ	๓๕๗,๔๑๗	คคฺเมคิ	๑๕๕
คคิธาคฺ	๑๕๔	คคฺนคฺชคิ	๒๕๕	คคฺโม	๑๕๘,๑๖๓
คคิปฺปตเว	๒๔๐	คคฺนคฺสนฺคานโสสนฺนคิ-		คคฺมพฺพลํ	๑๕๕
คคิยวณฺโณ	๔๑๓	คคฺนคฺนคิ	๔๑๗	คคฺมภฺกขคิ	๑๖๓
คคิย	๒๕๑	คคฺนคฺสนฺคานเน	๔๑๔	คคฺมมํ	๒๑๒
คคิโย	๓๖๔	คคฺนคฺวาโย	๑๕๕,๒๒๖, ๓๕๗,๔๑๔,๔๑๗	คคฺมมคิ	๑๕๘
				คคฺโย	๘๕,๒๑๖

ลภขิตพพพาน์ อนุกรมณิกกา

๕๔๗

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ต]		[ต]		[ต]	
ครจโค	๓๕,๔๕๖	คาญยเต	๑๕๔	คาวเท	๓๕๓
ครณ	๑๕๕	คาน	๑๖๑	คาสยติ	๑๖๐,๑๖๒
ครณปลวสมภมอภิกเว	๑๕๕	คาณ	๒๕๒	คาเสติ	๑๖๐,๑๖๒
ครณ	๑๕๕	คาณภกเชสุ	๒๕๒	คาโส	๑๖๐
ครณเย	๑๘๔	คาค	๑๖๑	คาฬ	๑๖๑
ครติ	๑๕๕,๑๘๔	คาคา	๑๖๑,๑๗๑,๔๐๓	คาฬน	๑๐๖
ครนุติ	๑๕๕	คาคิสุส อี	๑๖๑	คาฬนจาเลสุ	๑๕๔
ครมาโน	๑๕๕	คาโค	๑๖๑,๑๗๑,๒๕๔	คาฬยติ	๑๖๑
ครโค	๑๕๕	คาทิโน	๒๔๖,๔๔๐,๔๔๖	คาฬ	๑๑,๒๗๘
ครสิสนุติ	๑๕๕	คาที	๒๐๔	คาฬปกาเร	๓๒๕
ครี	๑๕๕	คานานิ	๓๑๕	คิกิจนโก	๕๖
ครุ	๑๕๕	คานนติ	๑๕๖	คิกิจนติ	๕๖
ครุณทารโก	๓๐๔	คาปนา	๑๐๕	คิกิจนา	๕๖
ครุณยา	๔๕๕	คาเป	๒๑๔	คิกุณาติ	๑๖๒
ครุโย	๑๕๕,๔๕๕	คาเปติ	๒,๑๕๗	คิกุขคา	๑๔๖
ครล	๑๖๐,๑๗๑	คายติ	๑๖๑,๑๗๑,๒๑๗	คิกุขติ	๑๓๗
ครลติ	๑๖๐	คายเต	๑๖๑	คิกุขภาวสงฆาตมณพาน-	
ครลนติ	๑๖๐	คายสุสุ	๓๒๔	วิเสเสน	๔๒๖
ครว	๒๐๐,๒๐๘,๓๑๒	คารกณ	๓๒๕	คิกุขิกรณ	๑๖๒
ครวติ	๑๖๕	คาเรยยุ	๑๕๕	คิกุริย	๓๕
ครสติ	๑๖๑	ครล	๑๗๑	คิกุคควาจก	๗๔
ครสนติ	๑๘๓	ครลปณณ	๒๓๓	คิกิณ	๑๖๒
ครสिता	๒๗๗	ครลปิณจ	๒๔๕	คิกุจ	๒๒๒,๓๔๕
ครสโค	๔๔๑	ครลยนุติ	๑๖๐	คิกุชติ	๖๖,๗๗,๑๒๕,๑๒๕, ๑๔๘,๑๗๗,๒๖๓,๓๒๕
ครเส	๘๐	ครลิสุส	๑๖๐	คิกุชนุติ	๑๘๕
ครสุส	๒๐๓	ครลิส	๑๖๐	คิน	๑๖๒,๑๖๓,๔๕๕
ครสุสติ	๑๖๐,๑๖๑	ครลุ	๑๒๖,๑๖๐	คินทณ	๕๕
ครสุสลาทีสุ	๔๕๐	ครเลติ	๑๖๑	คินทณณ	๔๔๕
ครห	๕๕	ครโล	๑๖๐	คินทานิ	๑๗๖
ครหาก	๕๔	ครว	๒๑๐	คินยติ	๑๖๓
คราญยติ	๑๕๕	ครวคีสาน	๒๘๐		

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ต]		[ต]		[ต]	
คิณฺเฑ	๑๖๓	คิริยํ	๕	คฺชฺชติ	๑๖๗
คิณฺเฑติ	๑๖๓	คิโรกรณํ	๔๔๕	คฺชฺชชติ	๑๖๕
คิณฺเฑโฆ	๑๕๕,๑๗๗	คิโรภาเคน	๑๖๓	คฺชฺชเชติ	๑๖๕
คิณฺเฑโห	๑๖๓	คิลกุกโก	๒๓๓	คฺชฺชจํ	๔๖
คิตฺติกฺขณํ	๑๖๒	คิลโก	๑๖๔	คฺชฺชชติ	๔๑๐,๔๑๑
คิตฺติกฺขติ	๑๖๒	คิตติ	๑๖๔	คฺชฺชชมนา	๑๕๒
คิตฺติกฺขา	๑๖๒	คิตยติ	๑๖๔	คฺชฺชชยํ	๑๖๕
คิตฺติกฺขาบํ	๓๐๘	คิตา	๔๖๔	คฺชฺชชจํ	๑๘๔
คิตฺติคิ	๑๕๗,๑๖๓,๑๖๔	คิตานิ	๒๔๘,๒๘๓	คฺชฺชชจกรณสทฺทเท	๕๖
คิตฺติคิโก	๒๓๒	คิตฺติจฺกิโก	๔๕๑	คฺชฺชชจินนุเท	๒๑๘
คิตฺติคิยํ	๑๕๘,๓๐๔	คิโลกมหิตํ	๓๐๕	คฺชฺชชจยํ	๑๗๑
คิตฺติเคน	๖๕	คิโตเตถํ	๔๕๖	คฺชฺชชชติ	๑๖๖
คิตฺติโค	๑๕๘,๑๖๓,๑๖๔	คิตติ	๑๖๔	คฺชฺชชชทฺทํ	๑๖๕
คิตฺติถํ	๑๕๕,๔๗๕	คิตฺติโ	๔๑๑	คฺชฺชชชจํ	๑๖๖
คิตฺติถิ	๑๕๘	คิตฺติโ คิตฺติโ	๓๑๕	คฺชฺชชชชติ	๑๖๖
คิตฺติยํ	๑๖๔	คิถเค	๑๖๔	คฺชฺชชชชจิ	๑๖๖
คิตฺติ	๑๖๑	คิถมิ	๑๗๑	คฺชฺชชชชเจา	๑๒๕
คินฺนุโค	๑๖๓	คิรํ	๑๖๔	คฺชฺชชชชเจานาทาย	๑๖๖
คิปากํ	๓๕	คิรเมวานุชวติ	๒๑๒	คฺชฺชชชชณํ	๑๗๐
คิปรปฺติ	๑๖๓	คิเรควา	๑๖๔	คฺชฺชชชชเณตฺ	๓๒๒
คิปรปฺนํ	๑๖๓	คิเรติ	๑๖๔	คฺชฺชชชชเณโต	๔๘๑
คิมิรํ	๑๖๓	คิรวติ	๑๖๕	คฺชฺชชชชถํ	๑๖๗
คิมิรณฺติ	๕๗	คิรวโร	๑๖๑,๑๖๕	คฺชฺชชชชถยติ	๑๖๗
คิมิตํ	๑๖๓	คิรฺ	๕๓,๒๑๔,๒๗๘,	คฺชฺชชชชชติ	๑๖๗
คิยยติ	๓๕๕		๔๓๘	คฺชฺชชชชชติ	๑๖๗
คิรฺกฺกาโรรโฆ	๑๖๒	คฺจฺโก	๑๖๕	คฺชฺชชชชชยติ	๑๖๘
คิรฺจฺจนา	๑๖๓	คฺจฺจนนาโต	๑๖๕	คฺชฺชชชชชชทฺ	๑๖๘
คิรฺจฺจนาณคตานนฺตุ	๑๘๒,๔๐๓	คฺจฺจณํ	๑๖๕	คฺชฺชชชชชชติ	๑๖๘
คิรฺจฺจนาโน	๕,๑๖๓	คฺจฺจณนาทเร	๔๗๐	คฺชฺชชชชชชชติ	๑๖๘
คิรฺติ	๑๖๓	คฺจฺจณภาเวณ	๕๔	คฺชฺชชชชชชชโล	๑๕๕
คิรฺฏิ	๑๕๕	คฺจฺจโร	๓๒๔	คฺชฺชชชชชชชปฺติ	๑๖๘

ลภษิตพพาน์ อนุกรมฉีกา

๕๕๑

ปทานุกรโม	ปฎุสงโโก	ปทานุกรโม	ปฎุสงโโก	ปทานุกรโม	ปฎุสงโโก
[ค]		[ค]		[ค]	
คุมปยติ	๑๖๗	คฺโส	๑๗๐	เตภูมกั	๓๘๘
คุมเปติ	๑๖๗	คฺสฺสติ	๑๔๖,๑๖๕,๔๑๐	เตมติ	๑๖๓
คุมหติ	๑๖๘	คฺสฺสนติ	๑๖๕	เตมยเค	๑๖๓
คุมพติ	๑๖๘	คฺหิณี	๑๖๗,๑๗๐,๔๕๔	เตมีตุ	๑๖๓
คุมพยติ	๑๖๘	คฺฉาเปนติ	๑๗๐	เตมีตุกามา	๑๖๓
คุมพานี	๑๖๘	คฺฉิ	๑๗๐	เตมีโย	๑๖๓
คุมเพตพฺโท	๓๑	คฺฉเอติ	๑๗๐	เตมียติ	๑๖๓
คฺมุเหหิ	๑๓๕	คฺโฉ	๑๗๐	เตเมติ	๑๖๓
คฺยุหั	๒๓๕,๔๓๖,๔๖๖	คฺยุยติ	๑๗๐	เตถั	๖,๑๖๔
คฺรโค	๔๐๗	คฺริยา	๓๕๓	เตลยติ	๑๖๔
คฺรจกณนฺดา	๔๐๐	คฺรลั	๑๗๑	เตลยนุหั	๓๓๐
คฺรจโค	๔๐๗	คฺรลนฺติ	๑๗๑	เตเลน	๓๑๔,๔๕๕
คฺรติ	๑๖๘	คฺรลยติ	๑๗๐	โคชติ	๑๖๕
คฺริตั	๑๖๘,๔๕๕	คฺรลานี	๑๗๑	โคชาทิ	๑๖๖
คฺริต	๑๖๘	คฺรเลติ	๑๗๐	โคติ	๑๖๕
คฺริโค	๑๖๘	คฺรลิกา	๑๗๑	โคผติ	๑๖๘
คฺรลติ	๑๖๕	คฺรลียติ	๑๗๑	โคลติ	๑๖๕
คฺรลนิสฺสโย	๒๕	คฺรลติ	๑๗๑	โคลยติ	๑๖๕
คฺรลยติ	๑๖๕	คฺรลนฺติ	๑๗๑	โคสเน	๓๔๘
คฺรลยิตฺวา	๑๖๕	คฺเรกติ	๑๖๒	โคสาปนี	๔๕๑
คฺรลา	๑๖๕	คฺเรชติ	๑๖๒	โคสาปนคฺฤ	๑๖๕
คฺรลียติ	๑๖๕	คฺเรชยิตฺถ	๑๖๒	โคสาเปติ	๑๖๕
คฺรโล	๑๖๕	คฺเรนั	๑๖๒,๑๘๖	โคเสติ	๑๔๖,๑๖๕
คฺรลยเสวี	๔๕๔	คฺเรน	๔๕๐	โคหติ	๑๗๐
คฺรลย	๓๕๘	คฺเรชตา	๔,๑๕๗	โคพติ	๑๗๐
คฺรลยญฺจติ	๑๖๕	คฺเรช	๔๕๒	คฺรยหั	๒๕๕
คฺรลยญฺจนฺติ	๑๖๕	คฺเรชติ	๑๖๒	คฺรยสฺสติ	๑๗๒
คฺรลยคฺฤ	๖๑	คฺโร	๑๖๒	คฺรยสยติ	๑๗๒
คฺรลยติ	๑๗๐	คฺเรปติ	๑๖๓	คฺรยสฺสติ	๑๗๒
คฺรลยสฺสเค	๒๑๔	คฺเรปิกั	๔๖๖,๔๗๘	คฺรยตี	๑๗๒
คฺรลยคฺพหั	๑๖๕	คฺเรปิกเ	๓๗	คฺรยตี	๑๗๒

ปทานุกรกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรกโม	ปิฎกแจงโก
[ต]		[ถ]		[ถ]	
ศุรสติ	๑๗๒	ถมกยติ	๑๗๖	ถิยติ	๑๘๐,๑๘๑
ศุราสยติ	๑๖๐,๑๗๒	ถมกยติควา	๑๗๖	ถิรสิหิต	๑๗๘
ศุราเสติ	๑๖๐,๑๗๒	ถมกหีสาสุ	๔๗๘	ถิรี	๖,๒๑๓
ศุวิ	๕๑,๒๕๕,๒๕๕, ๓๕๓,๔๒๒,๔๒๓,๔๕๒	ถมเก	๔๐๓	ถิรีเส	๔๕๑
		ถมเกติ	๑๗๕	ถิรีโส	๔๕๑
		ถมโก	๑๗๕,๑๗๕,๑๘๐, ๔๗๘	ถิรนุติ	๑๗๘
	[ฎ]			ถิเร	๒๓๕,๒๖๕
ถกยติ	๑๗๔	ถรติ	๑๗๖	ถิโร	๗๔
ถเกติ	๑๗๔	ถรณาติ	๑๗๖	ถี	๑๘๑
ถกุกเกติ	๑๗๔	ถล	๑๗๔,๑๗๗	ถีนติ	๑๗๘
ถทูลลภขณา	๑๗๕	ถลชา	๒๕๒	ถีนปฐเกหิ	๓๗๓
ถทุโร	๑๗๕	ถลติ	๑๗๗	ถีมติ	๑๗๘
ถกติ	๑๗๔	ถลี้	๑๗๗	ถุชฌติ	๑๗๕
ถกิติควา	๑๗๔	ถเล	๒๕,๑๗๗,๒๕๓	ถุตี	๒๗๕
ถน	๒๔๘	ถวโก	๑๐๐,๑๗๕	ถุติย	๕๒,๒๒๗
ถนเกสวตี	๒๕๖	ถวติ	๑๗๕	ถุติวิถวารสุกกาทยุยติ-	
ถนมฆาเล	๓๗๗	ถวเน	๒๕	ถูปเน	๓๕๐
ถนย	๑๗๔	ถวมหิ	๑๒๑	ถุคย	๑๗๕,๒๕๕,๔๕๒
ถนยติ	๑๗๔	ถวิท	๑๗๕	ถุนนุติ	๑๗๕
ถเน	๑๒๖	ถวิยติ	๒	ถุนาติ	๑๗๕
ถเนติ	๑๗๔	ถวิยเต	๒๓๖	ถุปติ	๑๗๕
ถปน	๑๗๕	ถวิยติ	๑๗๕	ถุลลกุมาริกาปโลกน	๓๗๕
ถปนเน	๑๗๕	ถเว	๒๒,๒๖,๑๘๑	ถุลลจขยาปติ	๑๘๐
ถปยติควา	๑๗๕	ถาติ	๑๗๗	ถุลลานิ	๘๗
ถเปติ	๑๗๕	ถายติ	๑๘๐	ถุสติ	๑๘๐
ถมกษพคตรุทโทส-		ถาลโก	๑๗๗	ถุหติ	๑๘๐
วทริย	๑๗๕	ถาลี	๑๗๗,๒๒๕	ถุพน	๑๘๐
ถมกติ	๑๗๕	ถาลุขยา	๒๔๔	ถูกา	๑๗๗
ถมกนาติ	๑๗๕	ถิมุไฉติ	๑๗๗	ถูณา	๑๗๕
ถมกเน	๑๗๕	ถิมุมติ	๑๗๘	ถูณาช	๑๗๕
ถมกโนติ	๑๗๕	ถิย	๑๐๔	ถูปกโต	๑๘๐

ลภขิตพพทาน์ อนุกรมณิก

๕๕๓

ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก
[ฉ]		[ฉ]		[ท]	
อุบยติ	๑๘๐	โถเก	๕๗	ทกขิย	๕๗
อุบยติ	๑๘๐	โถจติ	๑๗๕	ทกขิตฺตติ	๑๕๘
อุปิก	๑๘๐	โถปติ	๑๗๕	ทกโข	๑๑๓,๑๘๒
อุปิกโต	๑๘๐	โถภเต	๑๘๐	ทฆุโฆติ	๑๘๓
อุเปติ	๑๘๐	โถมนา	๑๘๑	ทฆุจติ	๑๘๒
อุโป	๑๘๐	โถมนเน	๔๔๔	ทฆุจติ	๑๘๓
อุถ	๒๔๗	โถมยิตฺวา	๑๘๑	ทฆุจฺจ	๓๒๕
อุถยติ	๑๘๐	โถมิโต	๑๘๑	ทฆุจฺจ	๑๕๗
อุถสรีโร	๑๘๐	โถมิยเต	๓๕๓	ทฆุจฺจ	๔๘
อุถา	๑๘๐	โถมิยนฺเต	๑๕๗	ทฆุจฺจ	๑๘๓
อุถิเย	๑๖๕	โถเมติ	๑๘๑,๓๐๔	ทฆุจฺจ	๑๕๐
อุถ	๒๒๗,๒๔๘			ทฆุจฺจ	๑๘๓,๒๒๖,๔๘๕
อุถติ	๑๘๐	[ท]		ทฆุจฺจ	๑๐๖
อุถย	๓๑๘	ทขิย	๑๕๑	ทฆุจฺจ	๑๘๓
อุถ	๓๘๕	ทขิตฺต	๑๘๕	ทฆุจฺจ	๒๕๒
เถนยติ	๑๘๑	ทขิน	๗๔	ทฆุจฺจ	๒๗๕
เถเนตฺวา	๑๘๑	ทขินน	๑๘๕	ทฆุจฺจ	๑๘๓
เถโน	๑๘๑	ทขินย	๑๘๕	ทฆุจฺจ	๗๗,๑๘๓
เถนยติ	๑๘๑	ทขินย	๑๘๕	ทฆุจฺจ	๑๘๓
เถนยเต	๑๘๑	ทขินย	๑๘๕	ทฆุจฺจ	๑๘๖
เถนยกรณ	๘๘	ทขินย	๑๕๑	ทฆุจฺจ	๑๘๓
เถนยกรณ	๓๐๐	ทก	๑๘๒	ทฆุจฺจ	๕,๒๓๐
เถนยถิชาต	๑๘๑	ทกธา	๒๕๒	ทฆุจฺจ	๑๘๖
เถนยวามณฺณเน	๓๗๖	ทกยเต	๑๘๒	ทฆุจฺจ	๔๔,๑๘๓
เถนย	๖๒,๘๓,๑๒๖,๓๒๓, ๓๒๕,๓๕๓,๓๘๘	ทกยติ	๑๘๒	ทคฺค	๑๕๑
เถริ	๑๓๓,๒๗๔	ทกยติ	๑๘๒,๑๕๕	ทคฺค	๑๖๑๕๑๑
เถรา	๑๗๘,๒๕๕	ทกยนฺติ	๑๘๒	ทคฺค	๑๘๓
เถรนฺติ	๑๗๘,๓๐๕	ทกยนิ	๑๘๒	ทคฺค	๑๘๓
เถโว	๑๗๘	ทกยนิ	๑๘๒	ทคฺค	๑๕๑
โถก	๒๕๘	ทกยนิ	๑๕๕	ทคฺค	๑๕๑
		ทกยนิ	๑๕๘	ทคฺค	๑๕๖,๑๕๑

ปทานุฏโกโม	ปิฎุสงฺโก	ปทานุฏโกโม	ปิฎุสงฺโก	ปทานุฏโกโม	ปิฎุสงฺโก
[ท]		[ท]		[ท]	
ทเทยย	๑๘๖,๔๕๑	ทปฺปติ	๑๘๔	ทยฺหติ	๑๕๐,๒๘๗
ททฺทรี	๒๑๘	ทปฺปยติ	๑๘๔	ทยฺหเค	๖๓
ททฺทโร	๑๘๗	ทปฺเป	๘๒,๕๑	ทยฺहनวิภาเค	๒๕๔
ททฺท	๑๕๖	ทปฺโป	๑๘๔	ทยฺหเน	๒๕๕
ททฺวาริ	๑๘๗	ทพฺพนิตฺเตโส	๘๘	ทยฺหมาเนน	๑๕๐
ทตฺติ	๑๘๔	ทพฺพสมฺภาเร	๓๔๖	ทริ	๕๔,๑๘๗,๒๒๖
ทตฺเต	๑๘๔	ทพฺพิ	๑๘๗	ทตฺติ	๑๘๗
ทตฺตติ	๒๑๐,๒๘๖	ทพฺพี	๑๘๗	ทตฺถิ	๓๗๘
ทธี	๓๐๘	ทพฺภเน	๘๕	ทตฺตพฺพา	๑๘๗
ทธี	๑๘๔	ทพฺภยติ	๑๘๕	ทตฺตทฺทติ	๑๘๘
ทธีมณฺโฑ	๓๐๘	ทภยติ	๑๘๕	ทตฺตติ	๑๘๗
ทคฺเค	๑๕๑	ทมฺติ	๑๘๕	ทตฺตติ	๑๘๗
ทนฺตติ	๒๒๖,๒๔๕	ทมฺโถ	๑๘๖	ทตฺติ	๑๘๗
ทนฺตดาวโร	๗๔	ทมฺนํ	๑๘๖	ทตฺตติ	๑๘๘,๒๗๓
ทนฺตธวโร	๒๑๒	ทมฺเน	๑๘๕	ทตฺติ	๑๘๘
ทนฺตโปนํ	๒๔๕	ทมฺยนฺติ	๑๕๓,๑๘๖	ทตฺติ	๑๘๘
ทนฺตมฺลานิ	๑๒๖	ทมาโฑ	๒๒๖	ทตฺตทฺทติ	๑๘๘
ทนฺตคา	๑๖๐	ทเมตฺตพฺโ	๑๘๕	ทตฺตทฺทา	๑๘๘
ทนฺตคาชิวหา	๑๒๖	ทเมตฺติ	๒๒๖,๔๔๓	ทตฺตทฺโ	๑๘๘,๔๓๘
ทนฺตติ	๓๐๕	ทมฺพติ	๑๘๔	ทตฺตทฺทิ	๑๘๘
ทนฺตเค	๔๖	ทมฺภติ	๑๘๕	ทตฺติ	๑๘๘,๒๐๒
ทนฺตเคหิ	๓๔๒	ทมฺภยติ	๑๘๕	ทตฺต	๑๘๕
ทนฺตโ	๑๘๔,๑๘๕,๑๘๖,	ทมฺภยเต	๑๘๕	ทตฺนํ	๑๘๕
	๓๔๒	ทมฺภุโณติ	๑๘๕	ทตฺวา	๑๘๕
ทนฺตกาเล	๑๘๔	ทมฺมฺติ	๑๘๖	ทตฺวา	๑๘๕
ทนฺตติ	๑๘๔	ทตฺติ	๑๘๖,๒๐๕	ทตฺโว	๑๘๕
ทนฺตปฺปณฺโ	๑๘๔	ทตฺยา	๑๘๖,๒๐๕	ทตฺโน	๑๘๕
ทนฺตธาภิณฺโ	๑๘๔	ทตฺยา	๑๘๖	ทตฺตสฺสานิ	๓๗๑
ทนฺตโร	๑๘๕	ทตฺยา	๖๔	ทตฺตสฺสโชนานิ	๓๓๘
ทปฺป	๔๘	ทตฺตทฺโ	๑๘๖	ทตฺตติ	๑๘๕
ทปฺปณฺ	๑๘๔	ทตฺเต	๑๘๖	ทตฺตสนฺจฺกเน	๓๖๒

ลภขิตพพทานิ อนุภกมณิกา

๕๕๕

ปทานุภกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุภกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุภกโม	ปิฎกแจงโก
[ท]		[ท]		[ท]	
ทศสนสัสสุโค	๔๒๖	ทานิ	๑๕๑,๑๕๒,๒๐๕,	ทาสยติ	๑๕๔
ทศสนสัสสุเต	๔๔๐		๓๒๕,๔๒๕	ทาสุณาติ	๑๕๔
ทศสนา	๒๕๗	ทานกุกาเห	๓๔๗	ทาโส	๖๒,๗๗
ทศสยติ	๑๕๘	ทานคิ	๑๕๓	ทานิ	๓๒
ทศสิโต	๒๔	ทานโต	๑๕๑	ทาหติ	๑๕๔
ทศสุ	๑๘๕,๔๕๐	ทานธารณ	๑๘๓	ทาหารณ	๑๕๐
ทศเสคา	๑๕๘	ทานปาเก	๒๘๒	ทาหปิมเนสุ	๑๕๗
ทศเสติ	๑๕๘	ทานชุทฐนินุทา-		ทาหนติ	๑๕๑
ทหติ	๓๒,๓๓,๖๓,๑๘๔, ๑๕๐,๒๐๒,๒๑๐	ถุติพุทธ	๓๔๕	ทาเห	๓๒,๑๒๗
ทหเด	๑๕๘	ทานมูหิ	๔๖๒	ทาพเต	๑๕๔
ทหนมูหิ	๔๖๐	ทานวเร	๒๘๖	ทิกษติ	๑๕๕
ทหน	๑๕๑	ทานสัรวรณญา-		ทิกษเต	๑๕๕
ทภาเก	๒๓๕	วโรเรสุ	๒๗๑	ทิกษิโต	๑๕๕
ทหนติ	๑๕๐	ทานาทนโหมปุกเขป-		ทิกษุณาติ	๑๕๕
ทหโร	๓๓๘	ปิมเน	๔๕๘	ทิจนติ	๑๘๑
ทหาย	๑๑	ทานาทิกิริยา	๒๓๖	ทิจุจ	๒๐๐,๒๑๘
ทหุหิ	๘๐,๑๕๐,๒๗๒	ทานาธิปารมิโย	๒๓๖	ทิจุจ ทิจุจ	๓๕๓
ทหุหคฺคเน	๑๗๘	ทานิ	๒๑๐	ทิจุจรมมิกสม-	
ทหุหสฺส	๘๐	ทาน	๖๘,๑๕๓,๑๕๔,๒๘๓, ๔๒๕,๔๓๖	ปรายิกคฺคณ	๒๓๒
ทาคติ	๑๕๓	ทานน	๔๕๑	ทิจุจา	๔๒๓
ทาค	๑๘๗	ทายิ	๑๕๔	ทิจุจวินิเวรณิ	๔๑๗
ทาคติ	๑๕๓	ทายชฺชวา	๒๘๓	ทิจุเจ	๒๓๒
ทางเร	๓๗๑	ทาย	๑๕๓	ทิจุเจรมเม	๕๓
ทากุชา	๑๘๕	ทารกา	๓๑๕,๔๘๓	ทิจุโจ	๑๕๕
ทากุจัน	๒๑๘	ทารเก	๒๑๕	ทิจุติ	๒๐๑
ทาคพพาคฺค	๑๘๒	ทารุโณ	๑๘๗	ทิจุติกิเลสชฺวีเน	๒๑๓
ทาคา	๒๘๐,๔๕๑,๓๘๕	ทารุนติ	๑๘๗	ทิจุติกัฬาสุ	๒๐๑
ทาคิ	๑๕๑,๑๕๒	ทาลิทฺธิ	๑๘๘	ทิจุติเกลสชฺวีเน	๒๑๒
ทาคุ	๓๘๕	ทาลิตฺติ	๑๘๘	ทิจุติเจปฺพรณ	๓๕๔
ทาคคฺค	๑๕๒	ทาสติ	๑๕๔	ทิจุติทศนทิสเน	๑๘๕
				ทิจุติทานสมคฺคทิส-	

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ท]		[ท]		[ท]	
ทิตฺติปิณฑุ	๓๕๒	ทียเค	๑๘๕,๑๕๑	ทินฺสฺส	๓๐๔
ทิตฺติภฏฐนจฺเจสฺ	๒๑๗	ทิวเส ทิวเส	๓๑๔	ทินฺนเย	๘๐
ทิตฺติโม	๑๘๕	ทิวโส	๔๐๒,๔๐๕	ทินฺ	๒๐๑,๔๕๕
ทิตฺติบิ	๑๕,๑๐๐,๑๐๘,๑๑๑, ๑๒๑,๑๔๑,๑๗๒,๑๗๘, ๑๕๑,๒๐๑,๒๕๑,๒๘๓, ๓๑๐,๓๔๑,๓๔๗,๓๖๓, ๓๘๕,๔๐๕,๔๐๘	ทิวา	๑๕๗,๒๔๗	ทิปิ	๑๒๕
ทิตฺติลชฺชาสฺ	๑๕๗	ทิวาริ	๑๗๕	ทิปโก	๒๐๑
ทิตฺติวเร	๓๕๕	ทิวารคฺคิ	๒๘๒	ทิปทสา	๓๕๑
ทิตฺติเวชเนสฺ	๒๓๑	ทิสฺ	๓๔,๑๕๕	ทิปนํ	๒๐๑
ทิตฺติสฺสวริเยสฺ	๔๗๖	ทิสฺติ	๑๕๕,๒๐๐	ทิปเน	๑๒๕,๓๘๑,๔๔๕
ทิตฺติหิสาบิ	๔๗๕	ทิสฺ	๑๕๑,๑๕๕,๓๒๔, ๓๘๒	ทิปยติ	๒๐๑
ทิตฺติบิ	๑๕,๓๘,๒๑๔,๒๘๘, ๒๕๖,๓๓๘,๓๕๓,๓๖๐, ๓๕๑,๔๘๓	ทิสานํ	๒๐๔	ทิปวคฺคิ	๔๐๓
ทิตฺตยาหเตสฺ	๑๖๑	ทิสฺ	๑๕๕	ทิปาธารปคฺคาทิ	๓๐๗
ทิตฺติโร	๓๗๓	ทิสฺวา	๕๘,๒๑๕,๒๕๒, ๓๑๖,๔๘๑	ทิปเอติ	๒๐๑
ทิตฺติคิ	๒๐๑	ทิสฺวาน	๖๔	ทิปเอว	๒๐๑
ทิตฺติยเค	๒๐๑	ทิตฺตติ	๑๕๘,๑๕๕,๓๕๔,	ทิปเอสิ	๒๐๑
ทินฺนุทสาธโร	๒๐๐	ทิตฺตเว	๕๕	ทียเค	๒๐๑
ทินฺนุติ	๒๗๔	ทิตฺตสิสฺสติ	๑๕๘	ทียโป	๑๐,๕๘,๗๕,๑๕๖, ๑๖๗
ทินฺนุปติ	๒๐๑	ทิตฺติ	๒๐๐	ทฺฤกฺกํ	๔๖๗
ทินฺนุคิ	๑๕๖	ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกํ	๒๐๒,๒๕๕,๓๘๘, ๔๔๘,๔๕๕,๔๗๖
ทินฺนุพฺพิ	๔๐,๔๖,๑๒๑,๑๓๗, ๑๔๑,๑๘๕,๔๘๓	ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกจลทฺฤกฺเย	๒๗๗
ทินฺนุพฺพนติ	๑๕๗	ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกติ	๒๐๒
ทินฺนุคฺคิ	๑๕๖	ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกนฺนติ	๒๐๒,๒๐๓
ทินฺนุพฺพิ	๑๕๖	ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกสฺส	๔๕๑
ทินฺนุภยติ	๑๕๖	ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกา	๒๕๐,๓๑๘
ทินฺนุภยเต	๑๕๖	ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกายนฺนติ	๕
		ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกจิตฺ	๒๐๑
		ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกจิตฺ	๒๐๒
		ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกเจน	๒๐๒,๔๒๕
		ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกคฺคาวํ	๑๘๘
		ทิตฺติ	๕	ทฺฤกฺกคฺคา	๑๗๕

ลภขิตพพหานิ อณุกมณิกกา

ปทานุกโม [ท]	ปิฎกโก	ปทานุกโม [ท]	ปิฎกโก	ปทานุกโม [ท]	ปิฎกโก
ทุกคตี	๒๕๒	ทพพเล	๕๖,๔๕๑	ทुरโตว	๔๘๑
ทุกคตีโต	๒๐๕	ทพพพา	๒๐๓	ทุรวาหเน	๒๔๐
ทุกคตีทิตฺตฺ	๑๘๘	ทพพพานิ	๔๕๑	ทุริกรณ	๔๕๐
ทุกคตีภยโต	๑๕๒	ทพโพเช	๕๔	ทุเร	๕๔,๓๘๓
ทุกคตีภยตฺ	๒๕๑	ทพภติ	๘๔	ทุโร	๒๐๒
ทุกคเต	๑๘๘	ทพภาสิตํ	๒๘๕	ทุสโก	๒๐๔
ทุกคคยํ	๑๘๘	ทุมมา	๒๑๕	ทุสโต	๒๐๕
ทุกคทาโต	๘	ทุโม	๒๐๒	ทุเสติ	๒๐๕
ทุกคนฺ	๒๕๘	ทุมเมธํ	๓๐๓,๔๘๔	เทติ	๑๕๑,๓๕๗
ทุกคนฺภทปภฺ	๒๕๘	ทุมเมโร	๔๘๔	เทนยํ	๓๐๔
ทุกคนฺโร	๒๕๘	ทวยเต	๒๐๒	เทนฺติ	๓๗๐
ทุกคเม	๒๒๕	ทวยหติ	๒๐๔	เทมฺติ	๑๕๖
ทจฺ	๒๑๕	ทวยหมานาสฺ	๒๐๔	เทโ	๑๕๖
ทจฺ	๘๐,๔๗๐	ทฺราสทา	๑๐๕	เทยฺมมํ	๑๕๑
ทจฺ	๒๐๔	ทฺจจยํ	๔๔๗	เทว	๒๑๐
ทณฺติ	๒๐๓	ทฺโรปิตพฺ	๒๔๐	เทวจฺทานสจฺ	๓๒๕
ทณฺติ	๒๐๒	ทฺวิธา	๒๕๔	เทวตา	๒๑๑
ทโณฺติ	๒๐๒	ทฺวิโร	๔๑๑	เทวติ	๒๐๖
ทติยา	๒๕๑	ทฺสิโต	๒๐๔	เทวตฺ	๑๕๖
ททฺทิกฺ	๓๒๕	ทฺสฺ	๒๐๔	เทวทฺ	๒๒๕,๓๔๐
ททฺธาสุ	๒๐๔	ทฺหติ	๒๐๔	เทวทฺ	๑๒๔
ทฺนาติ	๒๐๒	ทฺหยติ	๒๐๔	เทวเน	๒๐๖
ทฺนียเต	๒๐๒	ทฺหิตา	๒๐๔	เทวปฺ	๒๓๕
ทฺนฺ	๒๒๖	ทฺณาคิ	๒๐๕	เทวมนฺ	๔๕๒
ทฺนฺ	๒๒๖	ทฺณฺ	๒๐๕	เทยฺ	๑๕๘
ทฺปฺ	๒๑๐	ทฺณฺ	๒๐๕	เทยฺ	๑๕๗
ทฺปฺ	๕๕	ทฺ	๒๔๑	เทวา	๒๒,๑๕๘,๔๑๑
ทฺปฺ	๒๕๕	ทฺ	๒๐๒,๒๔๑	เทวาคาโร	๓๐๒
ทพพณฺ	๕๕	ทฺ	๒๐๕	เทวานํ	๒๘๐
ทพพติ	๒๐๓	ทฺ	๒๐๕	เทวาปี	๒๔๖
ทพพตฺ	๗๐	ทฺ	๒๐๔	เทวินฺ	๔๒๒

ปทานุยกโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกฺงโก
[ท]		[ท]		[ฐ]	
เทวิศฺตรียํ	๔๗๖	โถลยติ	๒๐๓	ธํสฺติ	๒๑๖
เทวี	๑๕๕	โถเลติ	๒๐๓	ธํสฺยติ	๒๑๖
เทเว	๓๒๕	โถสํ	๔๘๘,๔๕๐	ธกฺติ	๒๐๗
เทเวติ	๑๕๗,๑๕๘	โถโส	๒๔,๓๘๗,๔๘๖	ธกฺกยติ	๒๐๗
เทโว	๑๕๗,๑๕๗,๑๕๘, ๒๐๖,๒๕๕,๒๖๘,๓๐๖, ๔๐๓,๔๐๔,	โถหติ	๒๐๔	ธงฺกฺติ	๒๐๗
เทศโก	๒๐๐	โถหนปฺรณวธนาเส	๒๐๔	ธงฺกา	๒๐๗
เทศนวิลาโส	๓๗๑	โถโห	๒๐๔	ธงฺโก	๒๐๗
เทศนา	๒๐๐	ทฺรวติ	๒๐๒	ธงฺยติ	๒๐๗
เทศเน	๓๕๒	ทฺรวรธา	๒๐๒	ธงฺโย	๒๐๗
เทศยติ	๒๐๐	ทฺรวเว	๓๗๔	ธชฺคฺกํ	๒๐๗
เทสิโต	๒๐๐	ทฺรวโว	๒๐๒	ธชฺติ	๒๐๗
เทสิตฺตสํมิ	๒๑๓	ทฺรวรติ	๒๐๖	ธโร	๒๐๗,๒๓๓
เทเสติ	๒๐๐	ทฺรวาทส	๑๖๕	ธณฺณํ	๑๓๗,๑๘๐,๒๔๔, ๓๐๘,๓๑๒,๓๒๕,๓๕๖, ๔๕๕,๔๗๔,๔๗๖
เทเสนฺโต	๘๐	ทฺรวารํ	๗๖,๑๐๕,๑๓๓, ๑๗๔, ๒๐๖,๒๑๐,๒๕๓	ธณฺณปฺญโร	๒๕๐,๒๕๘, ๒๗๑
เทโส	๕๕,๑๕๕	ทฺรวารกฺวญฺ	๑๖๐	ธณฺณปฺญลฺกขณ-	
เทสํ	๑๕๕	ทฺรวารชฺคฺกนํ	๑๓๓	ธมฺปนฺนํ	๒๐๘
เทสสา	๑๕๕	ทฺรวารวาทปณํ	๑๗๔	ธณฺณมาคฺเปณ	๒๕๕
เทสฺสิ	๑๕๕	ทฺรวารปาลานํ	๑๓๓	ธณฺณวิเสโส	๓๕๕
เทสฺสิยา	๑๕๕	ทฺวิทฺโถโฆ	๔๐๔	ธณฺณวารโรธ	๒๗๑
เทหํ	๔๔๒,๔๔๕	ทฺวิธา	๒๑๐	ธณฺณเวณ	๖๘,๓๒๕,๓๓๐
เทหติ	๑๕๕	ทฺวิธกรณฺวิเสสเน	๒๘๕	ธนํ	๓๘,๓๕,๖๓,๑๕๗, ๒๐๘,๒๘๐,๒๘๒,๓๗๕, ๔๐๕,๔๑๐,๔๒๕,๔๓๘, ๔๕๑,๔๕๕
เทหิยติ	๒๐๐	ทฺวินนํ	๔๗๑	ธนฺติ	๒๐๘
เทโ	๑๕๕	ทฺวิปทฺตคโม	๓๔๗	ธนฺสณฺยํ	๖
โทณิ	๒๐๒,๒๐๓	ทฺวิสคฺปณฺณวํ	๒๘๕	ธนฺสฺส	๒๗๑
โทณิยํ	๓๕๘	ทฺวิสุ	๒๐๑	ธนํ	๒๐๘
โทโณ	๒๐๒,๒๐๓,๔๐๔	เทว	๑๖๕,๓๗๒,๔๕๔		
โทมนสฺสํ	๒๒๖	เทวธากร	๑๓๐		
โทลเน	๔๕๖	เทเว	๔๐๔,๔๒๔		
โธลา	๒๐๓		*****		

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ฐ]		[น]		[น]	
ฐรา	๒๑๔	นกกยติ	๒๑๗	นจฺเจ	๓๗๐
ฐถึ	๑๖๑	นกกเกติ	๒๑๗	นฏโก	๒๑๗
ฐวํ	๒๑๓,๒๑๔	นกกโก	๒๑๗	นฏติ	๒๑๗
ฐวคามินิจฺจ	๒๑๓	นกกขํ	๑๗๑,๒๑๗	นฏยติ	๒๑๗
ฐวติ	๒๑๔	นกกขคฺคํ	๑๗๑,๒๑๗	นฏฺ	๒๑๗,๒๑๘
ฐโณติ	๒๑๔	นกกขคคคาโ	๕๖	นฏฐา	๘๕
ฐโนติ	๒๑๔	นกกขคคปาสโก	๒๓๒	นฏโร	๒๒๑,๓๘๕
ฐปติ	๒๑๔	นกกขคคตานิ	๗๖	นติ	๒๑๕
ฐปยติ	๒๑๔	นกกขคคติ	๒๑๗	นติวาสนเจเท	๔๐๑
ฐปายติ	๒๑๔	นกกขคคเต	๒๒	นคฺคกา	๓๖๖
ฐเปติ	๒๑๔	นกกขรนฺติ	๗๖	นคฺคิ	๔๕,๑๖๕,๒๒๕, ๒๔๒,๒๕๕,๒๗๘,๓๔๗,
ฐโป	๒๑๔	นกกขียนฺติ	๗๖		๓๖๕,๓๘๗,๔๒๖,๔๖๓
ฐมายิตคฺคํ	๒๑๔	นขํ	๒๑๗	นควา	๒๑๕
ฐโม	๑๔,๒๑๔	นขติ	๒๑๗	นทติ	๕๒,๖๔,๔๔๘
ฐยฺยเต	๒๑๕	นโข	๒๑๗	นทนฺติ	๖๔
ฐถึ	๓๑,๑๘๕	นกรํ	๘๔,๑๐๐,๑๑๕,๒๓๔,	นที	๒๔๒
ฐถึ	๒๑๔		๔๑๓	นที	๒๑๘,๓๓๒,,๓๗๕,
ฐโว	๒๑๔	นกรเณ	๕๖		๓๘๓,๔๒๒,๔๖๖
ฐสยติ	๒๑๕	นกรสฺส	๗๕	นทีคโฏ	๑๕๔
ฐเตา	๒๑๒	นเก	๑๕๕	นทีปารา	๒๔๒
ฐเน	๑๐๗,๒๑๕,๔๗๘	นงกฺกุเ	๒๕๒	นทีเวโก	๔๐๕
ฐคปาโทว	๒๑๖	นงกถํ	๔๕๒	นนฺตวจนคฺคํ	๗๗
ฐวติ	๒๑๖	นงกฺกุจฺ	๓๘๒	นนฺทติ	๒๑๘,๒๑๕
ฐวนนฺหิ	๑๑๕	นจฺจํ	๒๑๘	นนฺทนํ	๒๑๘
ฐวเน	๒๑๖	นจฺจกิตฺสฺส	๑๑๓,๒๑๘	นปฺปัสกํ	๒๕๖
ฐวสิ	๔๖๔	นจฺจติ	๒๑๗,๒๑๘	นปฺปัสโก	๒๕๕,๒๕๖
ฐวสิควา	๒๒๒	นจฺจนยํ	๓๗๐	นปฺปเสติ	๒๕๕
ฐเวยฺย	๒๑๖	นจฺจเน	๒๑๗	นพฺภติ	๒๑๕
ฐยสฺส	๓๕๖	นจฺจนฺติ	๓๗๐,๔๒๑	นภํ	๒๑๕,๒๕๔
	*****	นจฺจนฺติยา	๒๑๗	นภติ	๒๑๕
		นจฺจหีสาสฺ	๒๑๗		

ลภษิตพพพานี อนุภกมณิกกา

๕๖๑

ปทานุภกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุภกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุภกโม	ปิฎกแจงโก
[น]		[น]		[น]	
นภคโต	๒๔๗	นสติ	๒๒๑	นารติ	๒๒๒
นภ	๓๕๓	นสเท	๒๒๑	นानุปการเรน	๑๔๖
นภนาติ	๒๑๕	นสีทติ	๒๔๐	นानุโสจามิ	๔๗๐
นมติ	๒๑๕	นสฺสติ	๑๕,๒๒๑	นาภิ	๒๑๕,๔๔๗
นมนฺติ	๒๑๕	นสฺสนธมฺมิ	๒๒๑	นาภิขานามิ	๒๕๒
นมนสฺสมาโน	๒๒๐	นสฺสเน	๓๗๕	นาภิชาโรภาโค	๔๐๒
นมนสฺสติ	๒๒๐	นสฺสนฺติ	๗๖	นาภิสนฺนิจิโต	๑๒
นมนสฺสติกฺวา	๒๒๐	นสฺสสิคฺ	๒๕๐	นามิ	๑๓
นมหามหิ	๑๘๗	นสฺสสรติ	๔๔๒	นามกฺคหณฺนุพฺพกนติ	๓๕๔
นมิคฺวา	๒๑๕	นหาโต	๒๒๒	นามุปลาเพสิ	๓๗๑
นยิ	๔๘๗	นหานิ	๒๒๑,๒๒๒	นายเร	๑๔๗
นยติ	๒๒๐	นหายติ	๒๒๑,๒๒๒	นารี	๒๒๐,๒๕๖,๔๔๐,๔๗๗
นยนิ	๑๑๒,๒๒๐	นหายิคฺวา	๒๒๒	นาลิ	๒๒๐
นยฺนฺติ	๑๘๖,๒๒๐,๒๒๖,	นเห	๓๒๓	นาลิ	๒๒๐
	๔๑๕	นโ	๒๒๑	นาลิ	๒๒๐
นยปาปุณเ	๒๒๕	นาคิ	๓๓๔	นาวิ	๔๕๕
นยปาปุณเสุ	๒๒๐	นากทานเ	๗๕	นาวา	๑๕๕,๒๔๐,๒๔๕,
นยลณฺชโก	๓๖๔	นากนาสุรุ	๒๒๒		๔๘๕
นโย	๒๒๐	นากปาโส	๒๔๐	นาสติ	๒๒๒
นยฺหติ	๒๒๑	นาโก	๑๘๖,๓๔๒,๔๔๘,	นาสนภาสเน	๓๘๒
นรโก	๒๒๐		๔๘๕	นาสเน	๑๓๖,๒๐๗,๒๑๗
นรนนฺทนนฺทิตฺ	๒๑๘	นาฏโก	๒๑๗	นาศย	๑๗๔
นรฺนฺติ	๒๒๐	นาฏฺนฺติ	๓๗๐	นาศา	๒๒๒
นรสีตานิ	๒๘๐	นาคติ	๒๒๒	นาศาสโว	๔๕๕
นรฺสฺสาณฺติ	๒๒๐	นาติธเม	๒๐๘	นาศิกา	๒๒๒
นโร	๑๘๕,๒๒๐,๒๒๑,	นาลิ	๒๑๕	นาศิกาสโยเค	๑๒๕
	๒๕๖,๓๓๑	นาคติ	๒๒๒	นาศินิ	๓๔๕
นลติ	๒๒๐	นาโ	๒๒๒	นาศีสติ	๔๕๑
นิลาญ	๑๒๖	นาทติ	๓๔๘	นาศเ	๒๐๕,๒๒๐,๒๔๑
นโล	๒๒๐	นาทยติ	๒๑๘	นาศติ	๒๔๑
นวลติ	๒๒๗	นาเทติ	๒๑๘	นาหิ	๒๒๑

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[น]		[น]		[น]	
นาฬิตฺถิ	๒๒๑	นิฆํเสติ	๑๑๐	นิตมฺมามิ	๑๕๘
นาฬิตฺติ	๒๒๑	นิฆํเสนฺโต	๑๑๐	นิตฺถิ	๔๖๘
นาฬิ	๒๒๑	นิจฺจํ	๑๑๗,๑๖๐,๑๗๒, ๒๐๘,๒๒๓,๒๘๓,๓๔๘,	นิตฺถินํ	๑๗๕
นีสติ	๒๒๕			นิตฺถุนาติ	๑๗๕
นิกฺเก	๔๓๒	นิจฺจโกเก	๔๕๐	นิตฺถุเน	๒๒๔
นิกการปการเรสุ	๓๓๐	นิจฺจยคฺคิเสวาสุ	๒๖๐	นิตฺถุเน	๒๒๔
นิกเคเน	๒๕๓	นิจฺจยติ	๑๑๗	นิตฺถุสนํ	๕๐
นิกเโต	๕๖	นิจฺจยวาเตสุ	๓๓๒	นิตฺถุสนเน	๘๒,๒๑๒
นิกฺกขุณฺณติ	๔๒	นิจฺจโย	๑๗๑	นิตฺถุหามิ	๒๑๐
นิกขุณฺเน	๔๕๐	นิจฺจยเต	๒๑๔	นิตฺถุสมโย	๑๕๓
นิกฺกสฺสํ	๑๗๑	นิจฺจยภคฺติ	๑๓๒	นิตฺถุสนนํ	๔๔
นิกฺกสฺเส	๑๗๐	นิจฺจยภนํ	๑๓๒	นิตฺถุทา	๑๕๕,๒๐๕,๔๗๔
นิกฺกขุชฺชิตํ	๖๒	นิจฺจยภเน	๑๓๒	นิตฺถุทาติ	๑๕๒
นิกฺกกริํ นาม	๑๗๑	นิตฺถุชฺชเตโส	๓๐๖	นิตฺถุทายติ	๑๕๒,๒๐๕
นิกฺกกริํเส	๑๖๕,๑๗๐	นิตฺถุชฺชยติ	๑๔๕	นิตฺถุทิสติ	๒๐๐
นิกฺกขนาฬิ	๔๗๕	นิตฺถุชฺชติ	๒๒๓	นิตฺถุเทโส	๒๐๐
นิกฺกขนคฺคตา	๓๕๕	นิตฺถุชฺชา	๒๕	นิตฺถุทาวคฺติ	๒๑๐
นิกฺกขมติ	๔๘	นิตฺถุชฺชาจาร	๒๐๔	นิตฺธิ	๑๗๔,๒๑๐
นิกฺกขิตฺโต	๘๐	นิตฺถุชฺชาปิยเต	๒๕	นิตฺธิ	๒๑๐
นิกฺกขิปเน	๑๔๖	นิตฺถุชฺชานํ	๒๖๓	นิตฺธิยติ	๒๑๐
นิกฺกเขโป	๘๐	นิตฺถุชฺชวคฺติ	๑๔๕	นิตฺธิเต	๒๑๐
นิกฺกจฺจติ	๕๔	นิตฺถุชฺชภคฺติ	๑๔๕	นิตฺถุสนนํ	๔๗๐
นิตฺถุชฺชโร นานุชฺชิตฺโต	๒๑๗	นิตฺถุชฺชภมฺหิ	๒๑๒	นิตฺถุสนนํ	๒๗๖
นิตฺธิเร	๕๘	นิตฺถุชฺชภามิ	๑๔๕,๒๑๒	นิตฺถุสนนํ	๒๒๔
นิตฺถุชฺชณฺเอย	๕๕	นิตฺถุชฺชภ	๓๖	นิตฺถุสนเน	๖๒,๕๓
นิตฺถุชฺชิต	๕๒	นิตฺถุชฺชหนํ	๑๓๒	นิตฺถุสนนํ	๒๒๔,๒๒๕
นิตฺถุชฺชิตํ	๒๘๓	นิตฺธิ	๒๒๓	นิตฺถุสนนํ	๒๗๕
นิตฺถุชฺชิตาคโม	๕๗,๓๕๖	นิตฺถุสนนํ	๒๒๓	นิตฺถุสนนํ	๒๒๕,๔๗๘
นิตฺถุชฺชิตโ	๕๕,๑๘๕	นิตฺถุสนนเน	๑๗๕	นิตฺถุสนนํ	๒๒๕,๔๗๘
นิตฺถุชฺชิต	๑๐๒	นิตฺถุสนนเน	๑๗๕	นิตฺถุสนนํ	๒๒๕,๔๗๘
นิตฺถุชฺชิต	๑๐๕,๔๔๘	นิตฺถุสนนเน	๑๗๕,๒๒๓	นิตฺถุสนนํ	๒๕๕

ลกขัตตพพาน์ อนุกรมณิกา

๕๖๓

ปทานุกรโม [น]	ปฏิสงโก	ปทานุกรโม [น]	ปฏิสงโก	ปทานุกรโม [น]	ปฏิสงโก
นินทาบุพพทฎฐวาจาขั	๓๖๘	นิพพางคากรณั	๔๘๗	นियจฺจติ	๓๓๒
นินทาศั	๓๕๗, ๔๕๗	นิพพานั	๑๕, ๒๐๘, ๒๗๖,	นियคฺคปฺปโยชฺชนั	๓๓๒
นินทิตยเต	๒๒๕		๒๕๔, ๒๕๕, ๓๕๕	นियติ	๒๒๖
นินฺนเต	๒๖๕, ๓๓๔, ๓๓๗	นิพพานา	๓๕๕	นियมติ	๓๓๒
นินฺนณฺจ	๑๗๔	นิพพาปเย	๑๘๗	นियมพฺพคานั	๑๕๕
นินฺนณฺฐาน	๒๓๕	นิพพาหติ	๔๒๕	นियเมมฺควา	๒๗๔
นิปโก	๕๑, ๑๕๗, ๒๕๕	นิพพาหน	๔๑๕	นियโม	๑๕๕, ๓๓๓, ๓๓๒
นิปฺรชฺชน	๘๑	นิพฺพินฺทึ	๔๑๑	นियสฺกมฺมึ	๓๓๓
นิปฺรชฺชนฺติ	๒๕๕	นิพฺพินฺทติ	๔๑๐	นियोโก	๓๓๘
นิปฺรชฺชนั	๖๒	นิพฺพุโต	๑๔๑	นियฺยนฺติ	๓๓๔
นิปฺยติ	๒๕๕	นิพฺเพชฺติ	๔๑๗	นियฺยา	๓๓๔
นิปฺยคณา	๔๘๐	นิพฺเพชฺเทหิ	๔๑๗	นियฺยาคเน	๓๒๕
นิปฺยคา	๓๗๕	นินฺนคเน	๗๑	นियฺยาคยติ	๓๓๐
นิปฺยณั	๒๕๑	นินฺนมิ	๒๒๖	นियฺยาคิ	๓๓๔
นิปฺยณฺรเมสฺ	๒๕๑	นินฺนิตฺคฺคฺมฺหิ	๓๕๘	นियฺยาคติ	๓๓๐
นิปฺยณฺณณั	๔๔๕	นินฺนิตฺติ	๒๗๘	นियฺยาทยิตฺวาน	๓๓๐
นิปฺยณฺรโม	๒๕๑	นินฺนิตฺติ	๓๑๒, ๓๑๗	นियฺยาทติ	๓๓๐
นิปฺยปฺยจจา	๒๓๐	นินฺนิตฺเลน	๓๑๒, ๓๑๕	นियฺยานิกา	๓๓๔
นิปฺยปฺยลิตา	๓๗๑	นินฺนิตฺยนฺติ	๓๑๒	นियฺยาโส	๓๓๓
นิปฺยปฺยโท	๑๕	นินฺนุกฺเค	๒๗๗	นिरชฺชติ	๓๔๑
นิปฺยปฺยเดณฺโต	๒๕๑, ๒๖๐	นินฺนุกฺโก	๓๒๐	นिरชฺชมฺหิ	๑๐๐
นิปฺยคฺคตฺยคฺคตฺยสทฺททฺททฺททฺททฺท-		นินฺนุชฺชนฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม-	๓๒๐	นิริย	๑๕๗, ๒๒๕
เกทนคคฺคปฺยปกาตฺยจเลสฺ	๒๖๓	นินฺนเมสาทิ	๑๓	นิริโย	๒๒๐, ๓๕๐
นิปฺยคคฺคยติ	๘	นินฺนเมเส	๓๑๗	นิริเสก	๒๑๓
นิปฺยฆาตเน	๓๔๘	นินฺนพฺยติ	๒๒๕	นิริสฺสติ	๑๕
นิปฺยฆาตติ	๔๕๐	นินฺนพฺยโท	๒๒๕	นิริสฺสเน	๘๑, ๘๒
นิปฺยฆาตคฺคณฺติ	๑๕๘	นินฺนมุชฺชน	๔๑๖	นิริสฺสเน	๘๒
นิพฺนโร	๒๗๐	นินฺนมถั	๓๐๑	นิริชฺชคฺคณฺณฺยหิ	๗๑
นิพฺพคฺคตึ	๑๐๑	นินฺนมฺเม	๑๗๕, ๔๓๒	นิริชฺชโ	๓๕๘
นิพฺพคฺคโต	๑๘๕, ๔๑๘	นินฺนมฺสทึ	๒๕๗	นิริชฺชเป	๒๘๖
นิพฺพนฺติ	๒๐๑	นินฺนมฺสติ	๓๑๕, ๓๔๕	นิริชฺชปน	๑๕๕

ปทานุกรโม [น]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [น]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [น]	ปิฎกแจงโก
นิรูปยติ	๓๕๕	นิสัค	๑๖๒	นีกฐา'สนุโน	๒๒๔
นิโรห	๕๒	นีสัทโร	๔๕๗	นีกเต	๒๒๕
นิลีโน	๓๗๕	นีสินนุชานโรวน	๒๑๖	นีกเจ	๓๖๗
นีสึยนุติ	๓๗๕	นีสึโน	๒๒,๔๓๒	นีกโจ	๘๓,๔๒๘,๔๓๕,
นีสึยิตฺวา	๓๗๕	นีสึทติ	๒๑,๔๓๒		๔๕๓
นีสึลาเหตุวา	๓๗๑	นีสึทน์	๔๓๒	นีกติ	๒๒๖
นีสึลี	๒๒๖	นีสึทเน	๔๓๒	นีกโป	๒๒๖
นีสึวาปฺนุติ	๑๑๕	นีสึทนุติ	๔๓๒	นีกเตติ	๒๒๖
นีสึวาระ	๔๗๘	นีสึทิตฺวา	๖๒,๑๓๐	นีกมานนปี	๒๒๖
นีสึวสยติ	๔๐๒	นีสึทิต	๑๔๕	นีกยา	๓๓๔
นีสึวาสา	๑๕๑	นีสึเทติ	๔๕๗	นีกริ	๒๒๖
นีสึวาเส	๗๘,๘๒,๒๐๕	นีสึเทรณกาหารา	๑๖๐	นีกลิ	๒๒๖
นีสึวาเสตุวา	๔๐๒	นีสึเท	๗๖,๓๗๕,๔๕๗	นีกจนาเนหิ	๒๒๖
นีสึวาโส	๔๐๒,๔๑๑	นีสึทศกุกิ	๔๒๖	นีกติ	๒๒๖
นีสึเวเทสิ	๔๑๑	นีสึทชชติ	๔๒๖	นีกลาหิ	๓๕๕
นีสึทกุกติ	๔๒๓	นีสึทชชอุปคตมเกสุ	๒๗๓	นีกลาโย	๒๒๖
นีสึทชชา	๔๓๒	นีสึทชชคนเกสุ	๕๖	นีกลิ	๒๒๖
นีสึทติ	๒๒๕	นีสึทชชติ	๒๗๓	นีกลิ	๒๒๖
นีสึทโปคโก	๔๓๒	นีสึทชเย	๒๗๓	นีกโล	๒๒๖
นีสึโท	๔๓๒	นีสึทชย	๓๕๔,๔๐๒	นีกโลภาสา	๔๔๔
นีสึทาเทติ	๔๓๒	นีสึทสิค	๓๖	นีกวารติ	๒๗๒
นีสึทาเหตุวา	๔๓๒	นีสึทสิริก	๗๘	นีกหริตุวา	๑๐๗
นีสึทานนาสน	๔๘๐	นีสึทเสถี	๔๕๓	นุกติ	๒๒๗
นีสึทานมิห	๔๘๐	นีสึทเสถ	๔๖๒	นุกโต	๒๒๗
นีสึทาน	๒๗๕	นีสึโท	๔๕๑	นุกโต	๒๒๗
นีสึทานน	๒๗๕	นีสึทหริ	๔๕๑	นุกติ	๒๒๗
นีสึทานนฉาฉวาทิตฺต-		นีสึทหริตุวา	๔๕๑	นุกเท	๕๗
คคิจินุคเน	๔๑๘	นีสึทินภาว	๒	นุกทสุติ	๑๘๕
นีสึทานเน	๒๗๕,๒๗๗	นีสึทินเสวี	๔๕๔	นุกทฐติ	๑๘๕,๒๑๖
นีสึทานยถ	๔๔๐	นีสึทินโน	๑๓๖,๔๕๔	นุกทชชนาติ	๒๒๒
นีสึทานเมหิ	๔๔๐	นีสึทียติ	๔๕๔	นุกนนา	๒๒๗

ลภษิตพพทานิ อนุภกมณิกกา

ปทานุภกโม	ปีภุญโก	ปทานุภกโม	ปีภุญโก	ปทานุภกโม	ปีภุญโก
[น]		[น]		[ป]	
เนกภูยั	๒๒๔	นุหาควา	๒๒๒	ปภกมติ	๔๘
เนกขมติ	๔๘	นุหานั	๒๒๑,๒๒๒	ปภกมิ	๓๗๑
เนกขมมึ	๔๘	นุหานมมถสนฐาปีเพ	๔๗๐	ปภโกสติ	๖๘
เนตพพโต	๑๗๑	นุหาปีโต	๓๕๗	ปภโกสิตวา	๖๘
เนตา	๒๒๖	นุหายติ	๒๒๑,๒๒๒	ปภขั	๘
เนติ	๒๒๐,๒๒๖	นุหายนั	๒๒๒	ปภขคาหั	๑๖๑
เนตคั	๒๒๖	นุหายิตวา	๒๒๒	ปภขติ	๒๒๕
เนตคกา	๑๘๖	นุหารุ	๔๖๒	ปภขนุทติ	๗๔,๒๒๕
เนตคเกสวปี	๑๒๖			ปภขนุทีสุ	๗๔,๒๒๕
เนตคณชลิ	๓๗๘		[ป]	ปภขยติ	๒๒๕
เนตติ	๒๒๖	ปัสติ	๒๖๑	ปภขลยติ	๗๗
เนตติกา	๒๒๖	ปัสยติ	๒๔๑	ปภขาเปตวา	๗๗
เนปาโล	๒๔๓	ปัสสุ	๓๐,๒๔๑	ปภขิปิยเต	๓๑๒
เนมิ	๒๒๖	ปัสสุนุถิตั	๖๔	ปภขิเป	๓๑๒
เนยติ	๒๒๖	ปภตี	๒๐๕,๒๑๑	ปภขี	๒๒๕,๓๕๑,๔๒๒
เนรุ	๒๒๖	ปภาเรน	๔๑๐	ปภขิยเต	๔๕๘
เนลโก	๓๕๓	ปภาสติ	๕๕,๒๖๗	ปภข	๖๗,๑๖๑
เนลจโก	๒๔	ปภาสนุติ	๕๔	ปภขหิ	๓๘๖
เนลปตี	๒๔	ปภาสนา	๕๕	ปภโข	๒๒๕
เนสติ	๒๒๕,๒๒๗	ปภาสเน	๖๘,๒๐๑	ปภรพพโต	๔๕
เนสเมโส	๔๔๑	ปภาสยติ	๑๕๐	ปคพโก	๕๑
เนสสติ	๒๒๗	ปภาสติ	๖,๕๕,๕๐,	ปคคณหาคิ	๕๕
โนติ	๒๒๗	๓๕๘,๓๕๕,๓๖๔,๔๗๗		ปคคณหิตุสสามิ	๕๔
โนทเน	๘๐,๑๕๐,๒๔๕	ปภาสตีคชพยธิกาโว	๒๕๕	ปคคหติ	๕๔
โนทสัหเต	๑๔๕	ปภาสโ	๕๕	ปคคเหน	๒๕,๕๕
โนทสัเห	๑๔๕	ปภิณณา	๕๗	ปคคาโ	๕๕
โนเท	๑๔๘,๑๘๕,๑๕๖	ปภิริติ	๕๗	ปคคฆเร	๒๐๒
นุขกาเร	๑๓๗	ปภุณจกั	๔๐๔	ปคคฆรติ	๑๐๗,๒๘๗
นุขกาโร	๑๓๗	ปภุกั	๑๘๗	ปคคฆรนุติ	๔๐๒
นุขาเส	๒๐๕	ปภุกันทั	๔๕	ปคคฆราเปติ	๔๗๘
นุหาโต	๒๒๒	ปภุภผลั	๒๒๕	ปคคฆเร	๕๖,๓๕๐

ปทานุกรโม	ปิฎกฺโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺโก
[ป]		[ป]		[ป]	
ปจฺเก	๔๓๒	ปจฺจกฺกาทนฺติ	๑๕๐	ปจฺจกฺก	๓๕๔
ปจฺโก	๒๓๑	ปจฺจกฺกทฺรรมิ	๔๘๒	ปจฺจกฺกจฺจนฺโท	๑๘๖
ปจฺกนํ	๓	ปจฺจกฺกปฺนเนน	๑๓๕	ปจฺจกฺกหริสฺสทมิ	๓๕๘
ปจฺกน	๓	ปจฺจกฺกปฺนเนน	๓๓๑	ปจฺจกฺกิเม	๓๗๕
ปจฺกฺโล	๔๓๗	ปจฺจกฺกฤษฺณ	๓๖๒	ปจฺจกฺกเจติ	๒๓๐
ปจฺกฺติ	๒๒๕	ปจฺจกฺกพฺพุโร	๒๗๖	ปจฺจกฺกชฺติ	๒๓๑
ปจฺกนถาลิกํ	๔๖๔	ปจฺจกฺกเอ	๓๑๕	ปจฺจกฺกโร	๒๓๑
ปจฺกนฺติ	๒๒๕	ปจฺจกฺกเจติ	๒๑	ปจฺจกฺกเว	๒๓๖
ปจฺกฺลิโต	๑๑๖	ปจฺจกฺกโต	๑๔๓	ปจฺจกฺกคฺติ	๑๔๖
ปจฺกเปตฺวา	๒๘๓	ปจฺจ	๒๕๕	ปจฺจกฺกเปติ	๑๔๖
ปจฺกฺควา	๒๘๓	ปจฺจนํ	๒๖	ปจฺจกฺกเว	๑๔๗, ๒๗๑, ๓๒๕,
ปจฺจกฺกษาคา	๗๘	ปจฺจกฺกหฺติ	๓๐๒		๓๕๔, ๔๑๐
ปจฺจกฺกษานํ	๗๘	ปจฺจก	๑๓๔, ๒๓๐	ปจฺจกฺกเวตฺย	๒๓๒
ปจฺจกฺก	๒๒๕, ๒๘๕	ปจฺจกฺกนาคิ	๕	ปจฺจกฺกเวเปติ	๑๔๖
ปจฺจกฺก	๒๘๕	ปจฺจก	๒๗๖	ปจฺจกฺกเวยฺยติ	๔๕
ปจฺจกฺกคฺตรณํ	๑๗๖	ปจฺจก	๒๓๕	ปจฺจกฺกเววเรณ	๓๓๘
ปจฺจกฺกคฺตฺติกา	๕, ๑๐	ปจฺจก		ปจฺจก	๑๓๕
ปจฺจกฺกคฺตฺติเก	๑๕๗	ปจฺจก	๔๖๐	ปจฺจก	๒๓๑, ๒๔๗
ปจฺจก	๑๐๐, ๑๑๗	ปจฺจก	๑๓๖	ปจฺจก	๒๓๑
ปจฺจก	๕๘	ปจฺจก	๑๓๗	ปจฺจก	๒๔๕
ปจฺจก	๑๐๕	ปจฺจก	๒๓๕	ปจฺจก	๒๓๑
ปจฺจก	๒๑	ปจฺจก	๑๗๔	ปจฺจก	๒๓๓
ปจฺจก	๑๐๕	ปจฺจก	๔๖๐	ปจฺจก	๒๓๑, ๒๘๘
ปจฺจก	๓๕๘, ๔๕๐	ปจฺจก	๘๑, ๒๕๕	ปจฺจก	๒๓๑
ปจฺจก	๒๑	ปจฺจก	๒๓๑	ปจฺจก	๒๓๑, ๒๓๒
ปจฺจก	๗๘	ปจฺจก	๒๕๕	ปจฺจก	๒๓๒
ปจฺจก	๔๔๐	ปจฺจก	๒๗๖	ปจฺจก	๒๓๑
ปจฺจก	๕๐๐	ปจฺจก	๒๕๑	ปจฺจก	๕๕
ปจฺจก	๒๒	ปจฺจก	๓๗๑	ปจฺจก	๒๓๑
ปจฺจก	๒๕๕	ปจฺจก	๒๔๕	ปจฺจก	๕๓
ปจฺจก	๓๔๓	ปจฺจก	๔๒๕	ปจฺจก	๖๒

ลจกขิตพพพานํ อนุกกมณิกกา

๕๖๗

ปทานุกโกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกโกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกโกโม	ปิฎกแจงโก
[ป]		[ป]		[ป]	
ปฏิกูลคตทา	๑๐๐	ปณโว	๒๓๓	ปตาทกา	๒๓๓
ปฏิกุกมตติ	๔๕	ปณวาโม	๒๑๕	ปตาทเพตติ	๑๖๑
ปฏิกุกโกโม	๔๕	ปณณชชติ	๒๒๓	ปตติ	๒๓๔,๒๔๒,๔๘๗,
ปฏิกุกคโห	๕๕,๔๕๘	ปณณชชชิตวา	๒๒๓		๔๓๓
ปฏิกุโหม	๔๘๖	ปณณชช	๒๕๒	ปตติกกุงขามิ	๒๘๔
ปฏิกุงจาทตติ	๑๒๘	ปณณชชชติ	๒๓๓	ปตติกิริตติ	๕๗
ปฏิกุงจณณ	๔๒๕	ปณณชชชช	๓๕๖	ปตติกุกชยา	๑๐๐
ปฏิกุงจณณช	๔๔๗	ปณณชชชช	๒๒๕	ปตติกุงมริ	๔๗๑
ปฏิกุงปุกุง	๑๐	ปณณชชชชชช	๒๒๗	ปตติกุงจาทช	๒๗๒
ปฏิกุงปุกุงนตติ	๒๕๕	ปณณชชชชชช	๒๒๖,๔๘๕	ปตติกุงจาทช	๑๗๔
ปฏิกุงปาทติ	๒๘๐,๒๘๘,๔๒๕,	ปณณชชชชชช	๒๓๒	ปฏิกุงจาทช กตติชณณ	๒๐๗
	๔๓๕	ปณณชชชชชช	๒๓๒	ปตติกุงจาทช	๑๗๔
ปฏิกุงปาท	๒๘๘	ปณณชชชชชช	๒๐๕	ปตติกุงจาทช	๑๐๕
ปฏิกุงปทโร	๒๗๐,๒๗๑	ปณณชชชชชช	๒๓๒	ปตติชชชชชช	๑๓๓
ปฏิกุงปทชชช	๔๑๗	ปณณชชชชชช	๒๓๑,๒๔๕,๔๔๔	ปตติชชชชชช	๕๒
ปฏิกุงปทชชชช	๔๑๑	ปณณชชชชชช	๕๐,๑๕๕,๑๘๖	ปตติชชชชชช	๑๕๕
ปฏิกุงปทชชชชช	๔๑๑	ปณณชชชชชช	๒๕,๑๕๕,๒๓๒,	ปตติชชชชชช	๓๒๑
ปฏิกุงปทชชชชชช	๒๑๐		๒๘๕,๔๑๐	ปตติชชชชชช	๑๖๐
ปฏิกุงปทชชชชชชช	๔๘๖	ปณณชชชชชช	๒๐๕,๒๓๓,๔๗๖,	ปตติชชชชชช	๑๕๕
ปฏิกุงปทชชชชชชชช	๔๘๖		๔๘๓	ปตติชชชชชช	๔๖๕
ปฏิกุงปทชชชชชชชชช	๔๘๖	ปณณชชชชชช	๓๑๑	ปตติชชชชชช	๓๒๔
ปฏิกุง	๒๓๑	ปณณชชชชชช	๔๗๖	ปตติชชชชชช	๖๔
ปฏิกุง	๒๓๒	ปณณชชชชชช	๒๓๓	ปตติชชชชชช	๑๓๐
ปฏิกุง	๒๒๖,๒๓๑	ปณณชชชชชช	๔๓๒	ปตติชชชชชช	๑๘๐
ปฏิกุง	๒๓๒	ปณณชชชชชช	๒๓๔	ปตติชชชชชช	๓๓๐
ปฏิกุง	๔๓๑	ปณณชชชชชช	๒๓๔,๔๔๔	ปตติชชชชชช	๒๐๐
ปฏิกุง	๒๓๒	ปณณชชชชชช	๑๑๘,๒๓๓,๒๓๔,	ปตติชชชชชช	๒๐๐
ปฏิกุง	๒๓๒		๒๔๓	ปตติชชชชชช	๔๕๐
ปฏิกุง	๒๓๒	ปณณชชชชชช	๒๓๔	ปตติชชชชชช	๔๗๖
ปฏิกุง	๒๓๓	ปณณชชชชชช	๒๓๔	ปตติชชชชชช	๒๓๕
ปฏิกุง	๒๑๕	ปณณชชชชชช	๒๓๔	ปตติชชชชชช	๒๑๓

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ป]		[ป]		[ป]	
ปติปทา	๒๓๕	ปตุโต	๒๕๔,๔๔๕	ปทา	๓๘๗
ปติปทฺยเต	๔๘๐	ปตุตนา	๒๓๕	ปทาเลคิ	๑๘๘
ปติภาติ	๒๓๑	ปตุตยนฺติ	๒๓๕	ปทินฺนฺมฺหิ	๘๔
ปติพาหิตฺวา	๒๗๒	ปตุตนาเห	๒๒๑	ปทิสฺสขุ	๒๓๕
ปติพาหติ	๒๗๒	ปตุยติ	๒๓๔	ปทึโป	๑๔๕,๒๐๑,๓๐๐
ปติพิมฺหิ	๑๓๐	ปตุวา	๗๗	ปทฺฐจฺมฺหิ	๓๔๘
ปติมฺ	๑๒๐,๓๕๘	ปตุตโต	๑๕๕	ปทฺมฺ	๕๓,๒๓๕
ปติมา	๓๑๐	ปตุตฺรติ	๕๗,๖๗,๒๕๑	ปทฺมนาฬ	๔๒
ปติมานนฺติ	๓๑๑	ปตุตติ	๒๓๕	ปทฺสฺสติ	๒๐๔
ปติวคฺคฺติ	๓๕๒	ปตุตเตคิ	๒๒๒	ปเทคิ	๒๓๕
ปติวคคฺคิ	๒๑๒	ปตุโต	๒๒๑,๔๐๔	ปโทโส	๒๐๔
ปติวิโยเคน	๔๔๐	ปตฺติ	๒๓๔	ปทฺทเต	๒๓๕
ปติวิโร	๓๔๔	ปตฺมฺ	๒๓๔,๓๘๖	ปทฺทิตฺวา	๒๑๑
ปติวิรุจฺมฺติ	๓๕๖	ปตฺมาทฺปิรฺจฺเจโท	๔๑	ปทฺรานํ	๒๑๑
ปติสฺสฺลฺลาณํ	๓๔๕	ปตฺยติ	๒๓๔	ปนคิ	๒๓๖
ปติสฺสามมฺหิ	๔๔๐	ปตฺวี	๓๗,๗๔,๒๕๐	ปนโส	๒๓๖
ปติสฺสิทฺโร	๔๕๗	ปตฺวิยํ	๓๔๐	ปนฺนิยเต	๒๓๖
ปติสฺเสโท	๔๕๗	ปตฺวิยา	๓๒๐	ปนฺนุคฺคํ	๓๔๕
ปติสฺเสฐติ	๔๕๗	ปตฺวี	๒๓๔	ปนฺนุคฺคิ	๒๓๕
ปติสฺเสวติ	๓๕๔	ปตฺวีธฺวาทุ	๑๗๕	ปนฺนุคฺคฺติ	๑๘๕
ปติสฺสฺสวติ	๔๖๗	ปตฺติโต	๒๓๔	ปนฺนุคฺคยติ	๒๓๕
ปติสฺสฺสววิถิ	๔๖๗	ปตฺติยเต	๒๓๔	ปนฺนุตา	๒๔
ปติสฺสฺสว	๔๖๗	ปตฺโต	๒๓๔,๓๘๖,๔๐๕	ปนฺนุเตคิ	๒๓๕
ปติสฺสฺสวคฺคามิ	๒๕๑	ปทํ	๓๐๔	ปนฺนุโถ	๒๓๕
ปติสฺสฺสวทฺทฺพฺลยฺยตฺน	๔๓๐	ปทกฺจฺฉิ	๑๘๒	ปปฺยจฺจนาทฺกา	๒๓๐
ปติสฺสฺสวทฺทฺจฺจเน	๔๓๑	ปทคฺคิณฺนคฺคาหิ	๑๘๒	ปปฺยจฺยนฺติ	๒๓๐
ปตฺคํ	๒๒๖	ปทคิ	๒๓๕	ปปฺยจฺจาภิรฺทา	๒๓๐
ปตฺคณํ	๒๓๔	ปทยติ	๒๓๕	ปปฺตคิ	๒๓๔
ปตฺคมาคปโต	๔๗๑	ปทโส	๓๘๔	ปปฺเตยฺยหา	๒๓๔
ปตฺคฺ	๒๒๒	ปทสฺสฺสฺติโต	๑๑๖	ปปฺทา	๒๓๔
ปตฺคเต	๓๖๘,๓๗๑	ปทหติ	๒๑๑	ปปฺตฺเต	๔๖๘,๔๖๕

ลภจิตพพาน์ อนุกรมณิกา

๕๖๕

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ป]		[ป]		[ป]	
ปปุปติ	๒๓๖	ปมาณิ, ปมาณ	๔๗๔	ปรนุติ	๕๒,๒๓๖
ปปุโปติ	๑๓	ปมาณ	๒๒๓	ปรนุฎโจ	๖๑
ปปุผาส์	๒๖๔	ปมาณติ	๒๔๕	ปรพุยาพาธาย	๑๑๕
ปปุโผฏฐ์	๔๗๔	ปมาเท	๓๓๗	ปรมา	๒๓๖
ปปุโผฏฐวา	๒๖๖	ปมาโท	๓๐๔	ปรมานั	๒๓๖
ปพฺบุโร	๒๗๐	ปมิมิติ	๑๖๕,๑๗๑	ปรมาย	๑๕๗
ปพฺพชติ	๓๗๖	ปมฺจุจติ	๓๑๘	ปรมิมิติ	๕๑
ปพฺพชิตานั	๔๕๖	ปมฺยหามิ	๓๒๔	ปรวณฺยเน	๑๘๕
ปพฺพชิตโต	๒๘๕,๓๘๖	ปมฺยสุสติ	๓๒๓	ปรสฺ	๑๖๓,๔๖๗
ปพฺพชฺชธา	๓๘๖	ปโมจย	๑๗๔	ปราคารเสฺ	๒๕๕
ปพฺพชกนฺทรปฺทรสาขา	๔๗๕	ปมฺพติ	๒๓๖	ปราเชติ	๑๓๕
ปพฺพชกทหณั	๕๕	ปยคเน	๒๗๒,๓๓๓,๓๓๕,	ปราเชนุติ	๑๓๕
ปพฺพชกฺกุโจ	๔๓๕		๔๐๗	ปราภวติ	๒๕๔
ปพฺพชฺรารั	๓๕๔	ปยคนุติ	๔๐๗	ปราภวณฺคั	๒๕๔
ปพฺพชฺรารา	๔๕๘	ปยคิ	๒๓๖,๒๔๗,๒๕๕	ปราภโว	๑๕๕,๒๕๔
ปพฺพชวณาทิสฺ	๒๑๘	ปยณฺติ	๒๕๕	ปรามสฺติ	๓๐๗
ปพฺพชธา	๒๕๔	ปอิฐทาหาสิ	๒๘๑	ปรามสนั	๓๐๘
ปพฺพชติ	๒๓๖	ปยสา	๒๓๖,๒๕๘,๓๐๖	ปรามาโส	๓๐๗
ปพฺพชโต	๓๐๕,๓๕๖	ปโย	๒๐๕	ปรายณั	๑๖๑
ปพฺพชฺนุติ	๒๓๖	ปโยกโตณฺยเ	๑๑๖	ปริกขุณฺนุติ	๔๒
ปพฺพชชิตโต	๓๘๖	ปโยคิ	๑๓๗	ปริกคฺตเน	๑๑๖
ปพฺพชเชติ	๓๘๖	ปโยเค	๔๘๗	ปริกถา	๔๔
ปพฺพชคฺคหณั	๒๖	ปโยโก	๖๘,๑๕๕,๓๓๘	ปริกสุสฺติ	๕๓
ปภวณฺติ	๒๕๕	ปโยชนั	๓๓๘	ปริกฺขิปีคฺวา	๒๕๒
ปภา	๒๐๑,๒๑๒,๒๘๕	ปรกฺกมฺติ	๔๘	ปริกฺขิณณาทิธนาทิกอ	๒๐๑
ปภาวั	๒๕๕	ปรกฺกมฺสฺส	๒๕	ปรีชา	๗๕
ปภุ	๒๕๕	ปรกฺกเม	๔๑๐	ปรีคฺคโ	๕๕
ปมฺชฺชติ	๓๐๔	ปรจกฺกั	๔๘๓	ปรีจฺจชติ	๑๑๒
ปมคฺโต	๓๐๔	ปรชฺชติ	๑๓๕	ปรีจฺจาเค	๘๒
ปมทฺทติ	๓๐๕	ปรคิ	๒๓๖	ปรีจฺจาโก	๓๐๕
ปมาณั	๓๑๐	ปฺปรทฺทงั	๗๕,๑๕๑	ปรีจฺฉินฺนุติ	๓๑๐

ปทานุกรโม [ป]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [ป]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [ป]	ปิฎกแจงโก
ปริจฉินุทนต์	๔๓	ปริพพไซ	๔๓๐	ปริโยสถาน	๔๘๐
ปริจฉเรท	๑๗๕	ปริพพมคติ	๒๘๖	ปริโยสาเปติ	๔๘๐,๔๘๑
ปริจฉเรทกรณวเสน	๓๐๒	ปริพพเม	๑๑๘	ปริรุฎไซ	๓๕๓
ปริณมคติ	๓๐๘	ปริภว	๔๔๘	ปริรุฎไซ	๓๕๕
ปริตวสส	๘	ปริภวติ	๒๕๔	ปริวชชเย	๔๑๐
ปริตวาเปติ	๒๐๒	ปริภววิจจน	๒๖๓	ปริวชชเชติ	๓๘๗
ปริตคค	๑๖๑,๑๗๑,๑๕๑	ปริภววิคานี	๒๕๕	ปริวชชชเย	๒๑๖
ปริตคคก	๓๒๕	ปริภววิยติ	๒๕๔	ปริวคคติ	๓๘๘,๓๕๒
ปริตคคตติ	๑๖๐	ปริภวเวควา	๒๕๕	ปริวคคตติงค	๓๕๒
ปริทธาติ	๑๒๑	ปริภวสนนติ	๒๘๔	ปริวคคเต	๓๕๒
ปริททติ	๕๘,๒๑๑	ปริภวสา	๒๘๕	ปริวาเท	๔๗๗
ปริททิสสติ	๒๑๑	ปริภวญจนติ	๔๕๑	ปริวาโร	๓๕๕
ปริททิตติ	๑๒๑	ปริภวญชติ	๒๕๒	ปริวาโร	๔๐๒
ปริททิตติกา	๗๗	ปริภวญชติคค	๒๔๒,๒๔๘	ปริเวฎฐติ	๑๐๐
ปริทเทติ	๒๐๖	ปริภวโต	๒๕๔	ปริสทกติ	๔๒๓
ปริทเทนา	๒๐๖	ปริภวกคมิ	๔๐๐	ปริสทกเน	๑๑๖
ปริทเทยติ	๑๕๗	ปริภวชชติ	๓๐๐	ปริสทมนคโต	๑๖๑
ปริทเทยมาโน	๑๕๗	ปริภวสติ	๓๐๗	ปริสสสติ	๔๗๖
ปริทเทวมิ	๓๕๕	ปริภวณ	๑๗๑,๓๑๐	ปริสสช	๔๒๕
ปริทสสติ	๒๑๑	ปริภวณเน	๓๑๑	ปริสสชมิโนทนต์	๔๔๑
ปริทธานมิ	๑๒๐	ปริภวณวิการ	๓๐๘	ปริสสชเม	๒๓๖
ปริททวิควา	๒๑๒	ปริภวญโก	๑	ปริสสชโม	๔๔๑
ปริททพหติ	๒๓๑	ปริภวคคตคค	๒๖๐	ปริสสชยา	๒๗๑
ปริททพคคตติ	๒๖๓	ปริภวาปณ	๒๖๐	ปริวคคเน	๓๑๖,๓๒๕
ปริททพคค	๒๖๐	ปริภวาปณ	๒๖๐	ปริวิคคเกติ	๑๑๑
ปริททพคคคา	๒๖๐	ปริภวาปณ	๒๖๐	ปริเวณ	๓๐๐
ปริททพคคคค	๒๖๐	ปริภวาปณ	๒๖๐	ปริเวสาปริเวเส	๓๓๑
ปริททพคคคค	๒๕๘	ปริภวาปณ	๒๖๐,๓๓๔	ปริหริ	๔๕๑
ปริททพเร	๔๗๕	ปริภวาปณ	๓๕	ปริหริค	๔๕๑
ปริททพเรนติ	๔๗๕	ปริภวาปณ	๓๕	ปริหริค	๔๕๔
ปริททพเรชติ	๒๗๖	ปริภวาปณ	๒๐๕	ปริโ	๒๓๗

ลกขัตตพพานํ อณุกมณิกา

๕๗๑

ปทานุกโม [ป]	ปิฎกโก	ปทานุกโม [ป]	ปิฎกโก	ปทานุกโม [ป]	ปิฎกโก	
ปรุพทเทศมตฺต	๓๕๘	ปเลติ	๒๓๗	ปวิตติ	๔๑๓,๔๕๓	
ปเร	๑๕๕	ปโลตติ	๒๔๐	ปวิตนิ	๔๑๓	
ปเรติ	๒๑	ปุลลํ	๒๓๕	ปวิตนุติ	๔๑๓	
ปเรโต	๒๑	ปุลลจํ	๒๕๒,๓๑๕	ปวิตติพโพ	๑๕๕	
ปเรนุติ	๒๓๗	ปุลลติ	๒๓๕	ปวุจฺจติ	๒๓๒	
ปเรหิ	๑๕๕,๒๕๘	ปุลลํ	๒๓๕	ปเวกฺขามิ	๒๗๕	
ปถิ	๒๓๘,๔๐๔	ปุลลวํ	๒๓๕	ปเวจฺจติ	๔๒๐	
ปถุขติ	๒๓๘	ปถุขิตติ	๒๓๕	ปเวทขณฺติ	๔๓๕	
ปถุขทีโป	๒๓๘	ปถุเล	๒๓๕	ปเวเทติ	๔๑๑	
ปถุโข	๒๓๘	ปวกฺขามิ	๒๑๕	ปเวสพฺยาปนฺนํ	๔๑๓	
ปถติ	๒๓๗	ปวติ	๒๔๕,๒๕๖	ปเวสิตานํ	๑๑๕	
ปถปติ	๓๖๖	ปวคฺคํ	๑๗๑	ปเวโส	๔๑๓	
ปถมฺภยติ	๓๖๕	ปวคฺคติ	๑๕,๑๖,๕๓,๕๕, ๕๘,๑๘๒,๒๐๒,๓๑๐,๓๖๔, ๓๘๓,๓๕๒,๔๐๕,๔๓๖, ๔๔๓,๔๖๓,๔๖๕,๔๗๕,	๔๕๔	ปถํสติ	๔๘๒
ปถมฺภยติ	๓๖๕	ปวคฺคตฺตียติ	๖๒	ปถํสเน	๔๕๕	
ปถมฺภยติ	๓๖๕	ปวคฺคตฺนุติ	๓๓๔	ปถํสตา	๓๕๑,๔๕๕,๔๘๒	
ปถโย	๓๗๕	ปวคฺคติ	๑๕	ปถํสตีโค	๔๘๒	
ปถวติ	๒๓๘	ปวคฺคเตติ	๑๕,๔๕๐	ปถติ	๒๔๐	
ปถวเนน	๔๔๖	ปวคฺคต	๔๐๓	ปถเต	๒๔๐	
ปถโว	๒๓๘	ปวคฺคณิ	๑๕	ปถคณํ	๒๕๕	
ปถาโป	๓๖๖	ปวคฺคเตติ	๑๕,๔๕๐	ปถคโถ	๔๘๒	
ปถายติ	๒๓๕,๔๐๘	ปวคฺคต	๔๐๓	ปถคฺคตฺตียติ	๔๓๓	
ปถายิตติ	๒๓๕	ปวคฺคณิ	๑๕๕	ปถคฺคตฺนุติ	๒๔๐	
ปถายเน	๒๓๕,๓๒๐	ปวคฺคณิ	๑๕๕	ปถคฺคตฺนุ	๔๓๓	
ปถาลํ	๒๓๗	ปวคฺคณิ	๑๕๕	ปถคฺคตฺนุ	๔๘๒	
ปถาโส	๒๓๓,๒๓๗	ปวคฺคณิ	๑๕๕	ปถคฺคต	๒๔๐	
ปถิตํ	๒๔๓	ปวคฺคณิ	๑๕๕	ปถคฺคต	๓๐,๔๕๕,๔๖๖	
ปถิโพโร	๕๒,๒๗๖	ปวคฺคณิ	๑๕๕	ปถคฺคต	๔๗๕	
ปถิหิสุ	๓๗๕	ปวคฺคณิ	๑๕๕	ปถคฺคต	๒๔๕	
ปถุชฺชติ	๓๗๕,๓๗๖	ปวคฺคณิ	๑๕๕	ปถคฺคต	๒๔๕,๔๓๓	
ปถุชฺชนาติ	๒๔๐	ปวคฺคณิ	๑๕๕	ปถคฺคต	๔๓๓	
ปถุชฺชติ	๒๔๐	ปวคฺคณิ	๑๕๕	ปถคฺคต	๒๒	

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ป]		[ป]		[ป]	
ปสาเรติ	๒๒,๖๗,๔๔๓	ปหาดเว	๒๖๓	ปาฏิหาริย์	๔๕๐
ปสาเรยฺย	๒๒	ปหาริ	๔๕๑	ปาฏิหิรี	๔๕๐
ปสิทฺโธ	๑๑๖	ปหารกรรม	๑๗๔	ปาฐวิเสโส	๔๕๑
ปสิทฺธิ	๑๓๕,๔๓๓	ปหาร	๒๕๑,๔๗๕,๔๕๐	ปาโง	๒๓๒
ปสุ	๒๔๐,๒๔๘	ปหาร	๔๕๑	ปาณจาท	๔๘๕
ปสุจาท	๓๓๕	ปหารเน	๒๑๖	ปาณจาค	๓๐๖,๓๒๓
ปสุดา	๔๖๖	ปหิโต	๒๔๑	ปาณทที	๔๘๔
ปสุโร	๒๔๐	ปหีนชาติ	๓๔๗	ปาณธารนมฺหิ	๑๔๐
ปสุส	๒๕๔	ปหีนคฺคา	๓๔๖	ปาณนฺตฺสนฺโสปป-	
ปสุสฺติ	๑๑๒,๑๕๕,๒๐๔, ๒๘๕,๓๐๖	ปเหมกํ	๒๔๑	หีสํปฺลเว	๔๔๖
ปสุสนฺตํ	๑๕๕	ปโหติ	๓๗	ปาณมคฺคิมาปโย	๓๑๑
ปสุสนฺตี	๓๕๔	ปโหสฺสฺติ	๒๑๐	ปาณมคฺคิมาเปติ	๓๑๑
ปสุสนฺโต	๑๘๘	ปหิณา	๒๓๗	ปาณวโร	๔๘๕
ปสุสฺวติ	๓๒๑	ปเพติ	๒๓๗	ปาณาคิปาคกมฺมฺนา	๒๗๐
ปสุสฺวสนฺตฺทาน	๓๕๐	ปากฎา	๕๒	ปาณิ	๒๓๓
ปสุสฺเว	๔๓๔	ปากฎฺเฐ	๗๗	ปาณินิ	๕,๒๓๐
ปสุสฺสฺติ	๔๔๖	ปากพฺยคฺคฺคการิเย	๒๒๕	ปาณินา	๒๔๕
ปสุสฺสิสฺสํ	๔๔๖	ปาการิ	๑๑๗	ปาณินิ	๔๓๓
ปสุสฺสาคิ	๓๕๐	ปาก	๒๒๕,๓๔๓,๔๔๘, ๔๖๓	ปาณุปโรธาย	๔๒๓
ปสุสฺสาม	๕๒	ปากพฺพิยํ	๕๑	ปาณ	๔๔๒
ปสุสฺสามิ	๒๕๕	ปากพฺพิเย	๓๔๗	ปาโณ	๑๒
ปสุสฺสาเว	๓๒๑	ปาจิตฺติยํ	๓๘๔,๔๒๖,๔๓๖, ๔๕๕,๔๗๒,๔๘๕,๔๕๑	ปาคพฺพิ	๒๒๕,๒๔๒
ปสุสฺสิยฺย	๑๕๘	ปาเจติ	๒๓๐	ปาคพฺพภาโว	๒๔๒
ปสุสฺสิสฺสฺติ	๑๕๘	ปาเจนฺติ	๒๓๐	ปาคา	๒๔๒
ปสุสฺเสยฺย	๕๓	ปาชนทณฺโฑ	๕	ปาคาลิ	๒๓๔
ปสุโส	๑๕๕	ปาชนปฺริโส	๕	ปาคิ	๒๔๑,๒๔๒
ปหิสน	๔๓๕	ปาเชติ	๕	ปาคิโมกฺขํ	๒๔๒
ปหฺภูจฺมานโส	๕๐๒	ปาเชนฺติ	๕	ปาคิโมกฺขสฺมุ	๓๕๕,๔๑๖
ปหฺภูโจ	๔๕๓,๕๐๒	ปาฐิปฺทา	๑๖๑	ปาคุ	๓๗๘
ปหฺริคฺวา	๑๐๖			ปาคฺภาวมิ	๑๓๕
				ปาคฺภาเว	๓๕๗

ลภษิตพพพานี อนุกรมณิกา

๕๗๓

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ป]		[ป]		[ป]	
ปาดยติ	๒๓๔	๒๐๗, ๒๒๕, ๒๕๗, ๒๘๕	ปารยติ	๒๔๒	
ปาถยชัย	๔๓๘	ปาปกมณี	๔๕	ปารยนิติ	๒๓๖
ปาที	๒๖๕	ปาปกรณ	๑๖	ปาราชิกวตถุ	๖๔
ปาทศุคคหณ	๓๕๔	ปาปก	๑๓๕, ๒๘๔	ปาราวโต	๔๖
ปาทศเลสุ	๒๖๕	ปาปการิเย	๓	ปารุปนุโถ	๕๘
ปาทโผโถ	๒๖๕	ปาปการิหิ	๖๑	ปาเรติ	๒๓๖
ปาทมายจตุติ	๓๓๒	ปาปก	๒๘๒	ปาเรม	๒๔๒
ปาทวลลไซ	๔๐๐	ปาปธมมา	๓๔๖	ปาเรมิ	๒๔๒
ปาทศส	๓๕๖	ปาปสไซ	๓๗๓	पालโก	๒๔๓
ปาทา	๒๖๔, ๓๘๕	ปาปศส	๒๕๘	पालน	๒๕๒
ปาทิก	๒๒๖	ปาปานิ	๒๑๖, ๓๘๗	पालเน	๑๗๑
ปาทุก	๒๓๕	ปาปิก	๓๒๘	पालปาจัน	๒๓๐
ปาเท	๖๗, ๗๗, ๑๓๒, ๓๗๔	ปาปิกา	๓๒๘	पालปุเร	๒๓๖
ปาเทน	๗๒	ปาปิโย	๑๕๕	पालโสปปโสธรา-	
ปาโท	๒๓๕	ปาปุณติ	๑๓, ๒๓	มณเณ	๒๐๕
ปานิ	๒๔๑	ปาปุณนติ	๒๒๐	पालิยติ	๒๔๓, ๒๕๐
ปานิโคสเน	๒๑๕	ปาปุณาติ	๕, ๑๐, ๑๓, ๒๐๑	ปาเถ	๑๕๓, ๑๖๑, ๓๔๐
ปานิรกุญญชชนปุ-		ปาปุณิยติ	๓๖๘	ปาเถติ	๑๖๑, ๒๓๗, ๒๓๘,
ปาปุณเน	๒๔๑	ปาเปติ	๒๒๖		๒๔๓
ปาปี	๓๕๒	ปามิ	๕๒	ปาเถนติ	๒๓๖
ปาปฉฐุทธิย	๔๐๔	ปายติ	๒๔๒, ๒๕๕	ปาวา	๒๘
ปาปธมเม	๔๐๒, ๔๔๔	ปายยติ	๒๔๗	ปาวิสี	๔๑๓
ปาปา	๓๔๕	ปายาส	๓๕๐	ปาตีโส	๔๘๒
ปาปานิ	๔๑๐	ปาเยติ	๒๑๕	ปาสนญา	๑๕๐
ปาปุนาติ	๔๗๖	ปาโย	๑๕๕, ๒๔๒, ๒๕๕	ปาสนติ	๒๔๐
ปาปุนเ	๒๕๕	ปาริ	๒๔๒	ปาสาณ	๗๑, ๑๔๗
ปาปุนเยย	๕๐๐	ปารคธิย	๑๖๔	ปาสาณโกฏฏโก	๗๑
ปาปนีย	๒๔๒	ปารคเวสีโน	๔๘๔	ปาสาณทารโธ	๑๔๗
ปาปนีเณ	๒๑๖	ปารกุ	๒๔๒	ปาสาโท	๕๗, ๔๕๖
ปาเน	๑๒๗, ๒๒๐	ปารจโกโต	๑๗๗	ปาโส	๒๔๐, ๒๔๓
ปาปี	๓, ๑๓๖, ๒๐๒,	ปารมี	๒๓๖	ปาสุตติ	๒๔๑

ปทานุกรโม	ปิฎกฺโข	ปทานุกรโม	ปิฎกฺโข	ปทานุกรโม	ปิฎกฺโข
[ป]		[ป]		[ป]	
ปาหยติ	๒๔๑	ปิจโร	๒๔๔	ปิปฺปลิมารุห	๑๘๗
ปาหฺนุโย	๔๕๘	ปิจยเต	๒๔๔	ปิยวาโท	๓๕๓
ปาหฺติ	๒๔๑	ปิณฺติ	๒๔๕	ปิยกรณํ	๔๓๐,๔๕๑
ปาหฺสิ	๒๔๑	ปิณฺจติ	๒๔๕	ปิยกรณ	๔๓๐
ปาหฺสิ	๒๔๒,๒๔๓	ปิณฺจปาโค	๑๘๐,๒๔๕	ปิยคโร	๖๐
ปาหฺสิคฺติ	๒๒๐	ปิณฺจติ	๒๔๕	ปิยคิ	๒๔๑
ปาหฺสินา	๒๔๓	ปิณฺจํ	๒๔๕	ปิยเต	๒๔๗
ปาหฺสิ	๒๕๑	ปิณฺจํกร	๑๐๑	ปิยภาณิ	๒๘๕
ปิตฺติ	๒๔๕,๒๔๖	ปิณฺจเทติ	๒๔๕	ปิยสุณฺณกรณํ	๔๗๘
ปิตฺยติ	๒๔๖	ปิณฺจโท	๒๔๕	ปิยยติ	๖๗
ปิฏฺกโล	๒๔๔	ปิตรํ	๑๕๖,๒๕๘,๓๕๒,	ปิยยิตฺทุโพ	๑๕๕
ปิฏฺก	๒๔๔		๔๕๖	ปิยโย	๒๔๗
ปิฏฺกคิ	๒๔๓	ปิตรรา	๑๖๑	ปิโย	๒๔๗,๔๐๑
ปิฏฺกย	๑๕๕	ปิตรรา	๑๖๑	ปิณฺติ	๒๔๘
ปิฏฺกโล	๒๔๓	ปิตรรา	๑๖๑,๑๖๑,๑๕๕,	ปิณฺนุรณํ	๗๗
ปิฏฺกโล	๒๔๓		๒๔๒,๒๘๖,๓๓๐,๔๓๒	ปิณฺลคิ	๒๔๕
ปิฏฺกโล	๒๔๓	ปิตรรา	๒๘๓	ปิณฺเสนฺติ	๒๑๗
ปิฏฺก	๒๔๓	ปิตรคิ	๒๔๕	ปิณฺ	๒๔๘
ปิณฺยติ	๒๔๔	ปิตรนํ	๑๕๓	ปิณฺ	๒๔๑
ปิณฺยชฺติ	๒๔๔	ปิตรนํ	๒๐๓	ปิณฺ	๒๔๑
ปิณฺยชฺติ	๒๔๔	ปิตรวา	๔๐๘	ปิณฺ	๒๔๑
ปิณฺยชฺติ	๒๔๔	ปิตรวา	๔๔๔	ปิณฺ	๒๑๕,๒๔๑,๒๕๗
ปิณฺยชฺติ	๒๓๓	ปิตรวา	๒๑๐	ปิณฺ	๒๔๑
ปิณฺยชฺติ	๒๔๔	ปิตรวา	๒๑๐	ปิณฺ	๒๔๕
ปิณฺยชฺติ	๒๔๔	ปิตรวา	๑๗๔	ปิณฺ	๒๔๕,๒๔๖,๒๕๘
ปิณฺยชฺติ	๒๔๔	ปิตรวา	๑๔๔,๒๑๐	ปิณฺ	๑๒๓,๑๔๑
ปิณฺยชฺติ	๒๔๘	ปิตรวา	๒๑๐	ปิณฺ	๒๔๖
ปิณฺยชฺติ	๒๒๕	ปิตรวา	๑๔๔	ปิณฺ	๒๔๕
ปิณฺยชฺติ	๖๓	ปิตรวา	๒๑๐	ปิณฺ	๒๔๕
ปิณฺยชฺติ	๔๖๔	ปิตรวา	๒๔๑	ปิณฺ	๒๔๖
ปิณฺยชฺติ	๓๓๒	ปิตรวา	๑๖๐	ปิณฺ	๖๘
ปิณฺยชฺติ	๒๔๔	ปิตรวา	๑๖๐	ปิณฺ	๒๔๖,๒๔๗

ลกขัตติยพหุพจน์ อนุกรมมณิกา

พหุพจน์	ปีศาจโก	พหุพจน์	ปีศาจโก	พหุพจน์	ปีศาจโก
[ป]		[ป]		[ป]	
ปีหนียา	๒๔๖	ปีติเลหโสสนหริเตศ	๔๓๓	ปี	๓๕๐
ปีหยุนติ	๒๔๖	ปีติเสวนทสตนเนศ	๔๓๕	ปีศยติ	๒๕๕
ปีเหคคุดานูโยคินี	๒๔๖	ปีติโสมนตเสหิ	๑๕๒	ปีกุขริ	๒๕๔
ปีเหค	๒๔๖	ปีติหตุเส	๒๘๕	ปีกุขล	๒๕๕
ปีหา	๒๔๖	ปีคย	๔๕๕	ปีกุขล	๒๔๘
ปีหาอ	๓๗๐	ปีควา	๔๘๓	ปีกุขลา	๒๖๔
ปีหาจุ	๒๔๖	ปียติ	๒๔๗,๒๔๘	ปีกุขโล	๑๐๕
ปีเห	๑๑๔	ปียเค	๔๕๘	ปีกุขโว	๔๐๒
ปีพนธน์	๒๔๗	ปียตุ	๒๔๗,๒๔๘	ปีจุณ	๒๔๕
ปีพนธนติ	๒๔๗	ปีวติ	๒๔๘	ปีจุณ	๒๔๓,๒๔๕
ปีจ	๒๔๔	ปีวริ	๒๔๗	ปีจุณติ	๒๔๕
ปีจสปฏิ	๒๔๘	ปีวโร	๒๔๘	ปีจุณา	๒๔๕
ปีจยติ	๒๔๘	ปีพน	๔๗๐	ปีจุณามิ	๑๓๔
ปีเจน	๒๔๘	ปีพน	๒๐๓	ปีจุณิ	๒๔๕
ปีโร	๒๔๔	ปีพนลกขณทุกข	๒๔๘	ปีจุณิจุณาส	๒๓๑
ปีณเน	๑๔๐,๑๖๓	ปีพนทติ	๒๔๗	ปีจุณิศวา	๒๔๕
ปีณนุหิ	๒๔๘	ปีพน	๔๐,๑๑๘,๑๒๒,๑๖๗,	ปีจุณิโต	๑๖๐,๑๗๒
ปีณาคิ	๒๔๗		๔๖๖	ปีจุณิส	๑๑๖
ปีณเอคิ	๒๔๗,๔๖๘	ปีพนสปฏิ	๔๓๗	ปีจุณโร	๒๔๕,๒๕๔
ปีโณ	๒๔๗	ปีพา	๓๔,๒๔๘	ปีญชติ	๒๕๐
ปีโณรกุขสพาท	๒๔๗	ปีพาปริกขเน	๑๕๗	ปีญชกาเวณ	๕๔
ปีค	๒๔๑	ปีพาเว	๑๖๗,๑๖๘	ปีญช	๒๕๐
ปีคกา	๒๒๖	ปีพิคตา	๑๓๖	ปีญฉ	๒๕,๒๔๕,๒๕๑,
ปีคชานนหิ	๒๒๖	ปีพิยติ	๓๕๖		๒๕๒, ๒๕๖
ปีคิ	๒๔๗,๔๑๐	ปีพิกุขเขปชิวหาจาล	๓๖๕	ปีญฉกมเมณ	๑๕๗
ปีคิกเร	๑๕๖	ปีพิ	๑๖๖	ปีญฉกิริยาส	๓๐๔
ปีคิคคิสุ	๒๑๒	ปีพิควา	๒๔๘	ปีญฉหีน	๒๗๑
ปีคิปาณ	๒๔๗	ปีพิค	๑๕,๑๑๓,๑๖๗,๒๔๘,	ปีญฉหีนสส	๒๗๑
ปีคิกาว	๕๘		๒๗๒	ปีญฉหีนสนท	๔๓๔
ปีคิย	๕๘,๔๕๖	ปีพิค	๔๓๗	ปีญติ	๒๕๐
ปีคิยา	๓๗๐	ปีพิค	๒๔๐	ปีญยติ	๒๕๐

ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก
[ป]		[ป]		[ป]	
ปุฎหิโส	๓๗๘	ปุคถ์	๒๕๒	ปุพพภาคปจจวคต	๑๕๕
ปุฎ	๒๕๐	ปุคถโก	๒๕๒	ปุพพยติ	๒๕๓
ปุฎเภทน	๒๕๐	ปุคถยติ	๒๕๒	ปุพพสยจติ	๒๕๗
ปุฎฐา	๒๔๕	ปุคยติ	๒๕๑	ปุพเพ	๕๘
ปุณติ	๒๕๑	ปุคกการ	๔๐๘	ปุพเพติ	๒๕๓
ปุณยเต	๒๕๑	ปุคติ	๒๕๑	ปุพเพนาปริ	๒๓๖
ปุณยชาติ	๒๕๑	ปุควิปุคยล	๒๕๕	ปุพโพ	๕๖,๕๔,๒๕๓,๒๕๘
ปุณยจาริก	๔๕๗	ปุค	๑๓๕,๒๕๑	ปุมา	๒๗๑
ปุณยจาริก	๒๕๑	ปุคกา	๒๕๒	ปุมาติ	๒๕๖
ปุณยจาริก	๒๕๑	ปุคโก	๒๕๑	ปุมิตถียุกลา	๓๑๓
ปุณโย	๒๕๘	ปุคชโน	๑๓๕	ปุเม	๕๓
ปุคค	๑๒๕,๑๒๘,๑๓๓, ๑๓๕,๑๖๑,๑๕๕,๒๐๘,๒๕๔, ๒๘๖,๒๕๕,๓๓๐,๓๗๑, ๓๘๕,๔๕๕,๔๗๗	ปุคโล	๒๕๑	ปุริ	๒๕๓
ปุคคก	๖๔	ปุคสิเล	๓๒๐	ปุริติ	๒๕๓
ปุคคติ	๒๕๑	ปุคตี	๒๕๒,๒๕๗,๓๑๕, ๔๘๔	ปุราณานิ	๑๗๕
ปุคคกิริยเต	๒๕๒	ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริโม	๔๘๐
ปุคคมันธานี	๓๐๔	ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริยเต	๒๕๓
ปุคคตา	๑๕๕	ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริตี	๑๔๖,๓๘๖
ปุคคตาทีหิ	๔๑๓	ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริสทนมสารติ	๔๔๓
ปุคคติก	๒๕๑	ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริสทนม	๔๔๓
ปุคคติมา	๒๑๘	ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริสทนมสารติ	๑๘๖
ปุคคตี	๒๐๔	ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริสสุต	๒๕,๑๒๕,๒๘๕, ๔๐๕
ปุคคเต	๑๔๓,๔๕๕,๔๖๘, ๔๖๕	ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริสสารเม	๒๘๒
ปุคคเตหิ	๒๑๘	ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริสศุคตเม	๒๘๒
ปุคคเตสุ	๑๘๖	ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริสศุคตโม	๗๘
ปุคคโต	๑๓,๑๓๕,๑๖๑,๑๕๖, ๒๔๕,๒๕๕,๒๕๖,๒๘๓, ๓๘๕,๔๓๕	ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริสเสน	๓๕๖
		ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริสโต	๖๐,๕๘,๑๔๐,๑๗๔, ๒๐๔,๒๑๐,๒๕๓,๒๕๕, ๒๕๖, ๓๕๐๓๗๘,๔๐๖, ๔๔๕,๔๖๑,๔๕๔
		ปุคปุน	๓๘๘,๔๓๐,๔๓๑, ๔๗๕	ปุริ	๒๕๓

ลกขิตพพานัน อนุภกมณิกา

๕๗๗

ปทานุภกโม	[ป]	ปีฎงโก	ปทานุภกโม	[ป]	ปีฎงโก	ปทานุภกโม	[ป]	ปีฎงโก
ปุลติ		๒๕๔	ปูปิโย		๒๕๖	เปฎโก		๒๔๔
ปุลินัน		๒๕๔	ปูโป		๒๕๖	เปฎติ		๒๔๔
ปุลินโท		๒๕๔	ปูยติ		๒๕๗,๒๕๘	เปจติ		๒๔๔
ปูวิโย		๒๕๗	ปูยเต		๒๕๖	เปตพหิ		๒๔๗
ปูโว		๒๕๗	ปูยิทุกคณฐีรณิสฺส		๒๕๘	เปตา		๒๔๗
ปูสนติ		๒๕๕	ปูโย		๒๕๘	เปติ		๒๑,๒๕๕
ปูสนาติ		๒๕๔	ปูยยติ		๒๕๘	เปโต		๒๑
ปูสสติ		๒๕๔,๒๕๕	ปูรณิ		๒๕๘	เปคตโก		๒๕๒
ปูสโส		๒๕๕	ปูรณมฺหิ		๒๕๘	เปนติ		๒๕๕
ปูหติ		๒๕๖	ปูรณานิ		๗๕	เปมเน		๓๑๑
ปูหิณัน		๒๕๖	ปูรณเ		๑๗๐,๒๕๓,๒๕๘	เปเมน		๑๕
ปูกั		๒๕๖	ปูรโณ กสฺสโป		๒๕๘	เปยิ		๒๔๗
ปูโก		๒๕๖	ปูรติ		๒๕๘	เปรณเ		๘๕,๑๒๓,๑๒๔, ๑๔๑, ๑๔๒
ปูช		๓๖๘	ปูรยติ		๒๕๘	เปลโก		๒๖๐,๔๔๖
ปูชโก		๓๖๘	ปูรสงฺโกเจ		๑๗๐	เปลติ		๒๖๐
ปูรณียานัน		๒๕๗,๓๑๑	ปูเร		๓๑	เปलयติ		๒๔๕
ปูรณเษยานัน		๒๕๗	ปูเรตพฺโท		๖๘	เปลโว		๒๔๕
ปูรยเต		๒๕๗	ปูเรติ		๓๑,๓๒,๑๗๔,๒๐๔, ๒๔๒,๒๕๓,๒๕๘	เปลุลเน		๔๒๐
ปูธา		๒๕๗	ปูเรนุคั		๒๕๘	เปสโก		๒๔๖
ปูธาขิ		๒๕๗,๓๐๕,๓๑๑, ๓๒๕,๔๕๐	ปูเรนุติ		๑๗๐,๒๓๖,๒๕๘	เปสติ		๒๔๖
ปูชิต		๒๕๗,๓๑๑	ปุลติ		๒๕๕	เปสเน		๒๐,๘๕,๑๑๘,๑๒๓, ๑๒๔,๒๔๑,๓๗๒
ปูชียเต		๓๐๕	ปุลยติ		๒๕๕	เปสยติ		๒๔๖
ปูเช		๓๐๕,๔๒๒	ปูเว		๑๑๖	เปสยณิ		๔๗๗,๔๗๘
ปูเชติ		๒๕๗,๔๒๒	ปูสติ		๒๕๕	เปหิ		๒๕๕
ปูณยติ		๒๕๘	เปกฺษณหิสาอปฺปิติ-			เปพา		๒๔๗
ปูติ		๒๕๖	ทานโพรเน		๑๕๘	โปกฺขริ		๒๕๕
ปูติ		๒๕๖	เปกฺษณเ		๒๐๓	โปกฺขลั		๒๕๕
ปูติมจฺจัน		๒๒๑,๒๕๖	เปกฺษติ		๓๓๕	โปฎฺกิ		๑๗๑
ปูโต		๒๕๖	เปกฺษิตเน		๓๑๖	โปฎฺกิ		๒๕๐
ปูป		๒๕๗	เปจฺจิลยติ		๒๕๕			

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ป]		[ป]		[ผ]	
ไปตโก	๒๔๕	ไปหน้	๓๕,๓๘	พรติ	๒๖๓
ไปตา	๒๔๕	ปุยคัค	๔๑๐	พรติวา	๒๖๓
ไปโต	๒๔๕	ปุยถ	๑๐๓	พรุสี	๕๓
ไปตุถ	๒๕๒	ปลวติ	๑๕๕,๒๔๐,๔๘๓	พรุสภาวณ	๔๔๕
ไปตุถก	๓๗๓	ปลวณติ	๔๓๒	ผลิ	๕๔,๒๕๒,๒๖๔
ไปตุถเก	๓๗๓	ปลโว	๒๓๘,๒๔๐	ผลิกุขเณ	๑๓๔
ไปตุถยติ	๒๕๒	ปลิหก	๒๔๗	ผลติ	๒๖๓,๒๖๔
ไปถติ	๒๖๐	ปลุคคคิย	๒๐๖	ผลตุ	๒๖๔
ไปถยติ	๒๕๑	ปลุโต	๒๔๐	ผลนุติ	๒๒๖,๓๕๖
ไปถยนุโต	๒๖๑	ปลุสติ	๒๔๐	ผลนุติยา	๒๖๔
ไปถยมนวา	๒๖๑	ปลุสสิควา	๒๔๐	ผลรโส	๓๔๖
ไปเถติ	๒๕๑,๒๖๐			ผลิสฺสุ	๒๖๔
ไปเถควา	๒๕๑		[ผ]	ผลิโต	๒๖๔
ไปราณ	๒๐๕,๒๑๑	ผกุกติ	๒๖๒	ผลิโน	๒๑๕,๒๖๔
ไปราณเมค	๒๒๔	ผกุก	๒๖๓	ผเถน	๒๔๗
ไปลติ	๒๕๔	ผกุกน	๒๖๓	ผสุสยติ	๒๖๔
ไปลยติ	๒๕๔	ผกุกโน	๒๖๔	ผสุเส	๑๓๒,๒๖๘
ไปเลติ	๒๕๔	ผกุกน	๔๕๑	ผสุเสติ	๒๖๔
ไปส	๒๕๕	ผฎติ	๒๖๒	ผสุโส	๒๖๘
ไปสติ	๒๕๔,๒๕๕	ผฉติ	๒๖๒	ผาณิต	๗๓
ไปสน	๒๕๕	ผฉิขุณโก	๒๖๒	ผาคิกมม	๒๖๔
ไปสนเวจเน	๒๕๓	ผโณ	๒๖๒	ผาโต	๒๖๔
ไปสเน	๖๔,๑๑๖	ผณญติ	๒๖๒	ผายติ	๒๖๔
ไปสนกถาส	๒๘๔	ผณเจติ	๒๖๒	ผารุสเส	๓๕๑
ไปสนภรณ	๒๘๖	ผณชยติ	๒๖๒	ผาถ	๔๖๓
ไปสยติ	๒๕๔,๒๕๕	ผณิ	๒๖๒	ผาลติ	๒๖๕
ไปสสิควา	๒๕๕	ผณิ	๒๖๒	ผาโล	๒๖๔,๒๖๕,๔๕๕
ไปเส	๒๕๔	ผทฐติ	๒๖๓	ผาพน	๒๖๔
ไปเสติ	๒๕๔,๒๕๕	ผนทติ	๒๖๓	ผาพยติ	๒๖๔
ไปโส	๑๑,๒๕๔,๒๕๕, ๓๑๒	ผนทน	๒๖๓	ผาเพควา	๒๖๔
		ผรณปิติ	๒๖๓	ผาเพติ	๒๖๓,๒๗๔

ลกขัตติยพจนาน์ อนุกรมณิกา

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ผ]		[ผ]		[พ]	
ผีต	๒๖๔	ผฏยติ	๒๖๕	พทุทธกรณ	๑๗๕
ผีตวา	๒๖๔	ผฏยเต	๒๖๕	พทุทธิ	๒๗๐
ผีโต	๒๖๔	ผณ	๒๖๘	พทุธาย	๒๒๕
ผุจณติ	๒๖๕	ผณปิณโฑคปม	๒๖๘	พทุธิ	๒๖๕
ผุชชติ	๒๖๕	ผณิลททุโม	๒๖๘	พธิ	๒๖๕
ผุญติ	๒๖๕	ผโณ	๒๖๔	พธิโร	๒๖๕
ผุญ	๔๓๓	ผนติ	๒๖๘	พนุทธิ	๒๗๐
ผุญญติ	๒๖๖	ผนิตททุโม	๒๖๘	พนุทธิ	๑๖,๑๗,๖๗,๒๗๐,
ผุญจ	๒๖๘	ผโน	๒๖๘		๓๒๓,๓๘๖,๔๐๕,๔๕๔
ผุญโจ	๒๖๘	ผรุ	๓๕๑	พนุทธิ	๑๑,๒๗๐,๔๓๑
ผุณติ	๒๖๖	ผรุพรเว	๑๐๔	พนุทธิโยชเน	๓๓๗
ผุณนติ	๕๕,๒๖๖	ผล	๒๖๘	พนุทธิสโยเค	๒๓๑
ผุณญติ	๒๖๖	ผลติ	๒๖๘	พนุทธินา	๑๓๘,๓๑๘,๔๓๑
ผุณชติ	๒๖๖	ผลลา	๒๖๘	พนุทธิเน	๗๒,๕๕,๒๔๓,
ผุณชยติ	๒๖๖	ผลญติ	๒๖๕		๒๗๗,๓๕๔,๔๕๒
ผุริ	๒๖๗	ผลญา	๒๖๕	พนุทธิ	๑๑,๒๔๐,๒๗๐
ผุริติ	๒๖๗	ผลญติ	๒๖๖	พนุทธิพาเร	๒๔๐
ผุริจโก	๒๖๗	ผลญสุ	๒๖๖	พนุทธิยติ	๒๗๐
ผุริลลติ	๒๖๗			พนุทธิยา	๒๗๐
ผุริลลจก	๒๖๗		[พ]	พนุทธิยยา	๓๘๖
ผุริลลโน	๒๖๖	พหติ	๒๗๒	พนุทธิว	๘๕
ผุริลล	๕๒	พโก	๓๘๒	พนุทธิเว	๒๐๔
ผุริติ	๒๖๘	พชติ	๒๖๕,๒๗๐	พนุทธิโสเจยยสชชเน	๒๒๑
ผุริสนติ	๒๖๘	พชเน	๒๖๕	พนุทธิตวา	๔๘๕
ผุริสน	๒๖๘	พชณมาโน	๒๗๐	พนุทธิ พนุทธิ	๓๓๔
ผุริสตี	๑๓๔	พชณเร	๒๗๐,๔๗๔	พนุทธิยติ	๑๖,๔๐,๒๗๐,๓๓๕
ผุริสยติ	๒๖๘	พชติ	๒๖๕	พนุทธิยเต	๔๕๔
ผุริตวา	๒๖๘	พทติ	๒๖๕	พนุทธิ	๔๐๓
ผุริต	๒๖๘	พทริ	๒๖๕	พนุทธิ	๒๗๐,๔๐๓
ผุริชาน	๒๖๘	พทริ	๒๖๕	พนุทธิสุ	๖๗
ผุริเส	๒๘๕	พทโร	๒๖๕	พนุทธิ	๒๓,๖๐,๑๕๒,๒๑๕,

ปทานุฏโกม [พ]	ปิฎุจฺโก	ปทานุฏโกม [พ]	ปิฎุจฺโก	ปทานุฏโกม [พ]	ปิฎุจฺโก
	๒๒๐,๒๖๕,๒๗๐,๓๐๗, ๓๑๘,๓๒๔	พหุล์	๓๐๔	พَاهี	๒๒
พนุโร	๒๗๐	พหุโล	๒๗๒	พَاهา	๒๗๒
พพิเพ	๓๖๓	พหุวารรฺกฺโข	๔๗๕	พَاهิยฺ	๓๐๐
พลํ	๒๖๕,๓๕๔	พหุ	๒๗๔	พَاهิยา	๔๕๔
พลกฺกรปฺฤติกิลพฺนเช	๔๘๓	พหุณี	๒๘๐	พَاهุ	๒๗๒,๔๐๔
พลกฺกาเร	๔๕๐	พหุปกาโร	๔๕๓	พَاهุหํ	๒๗๒
พลคิ	๒๗๑	พหิสํ	๒๗๑,๓๘๓	พินฺนทฺติ	๒๗๒
พลนฺนติ	๒๗๑	พหิสฺโส	๔๐๕	พินฺนทฺติยฺ	๒๗๒
พลปฺาณนทฺีสเน	๑๖๕	พาทฺติ	๒๖๕	พินฺนทฺ	๒๗๒,๔๑๐
พลปฺาณนทฺีสาเปสนนิกฺตณ-		พาทฺเต	๔๐๖	พินฺนทฺฐพฺา	๒๗๓
ทาน	๒๔๕	พาทฺเน	๕๘,๓๑๒,๔๐๖	พินฺนทฺธา	๑๖๒
พลปฺาณน	๑๖๖	พาทฺชฺติ	๒๖๕	พินฺ	๒๗๓
พลยฺติ	๒๗๑	พาทฺเช	๒๔๓,๒๖๕	พินฺคิ	๒๗๓
พลวฺนคํ	๑๒๘	พาทฺเชติ	๒๖๕	พินฺนคฺติ	๒๗๓
พลาภโยนิมฺหิ	๒๗๑	พาทฺเชสิ	๒๖๕	พินฺนทฺ	๒๗๓
พลาภา	๒๗๑	พาราณสิเก	๔๖๕	พินฺนทฺชฺยา	๑๘๗,๒๗๓
พลิ	๒๗๑	พาราณสิยํ	๔๖๕	พินฺนทฺเค	๒๗๓
พลิทฺโทสว	๑๔๐	พาลํ	๒๗๕,๒๘๔,๓๓๓	พินฺ	๒๗๓
พลินํ	๒๖๓	พาลโก	๓๔๐,๓๖๒	พินฺสฺสคฺติ	๒๗๓
พลियฺนฺติ	๒๗๑	พาลคฺคตฺกภฺเจ	๘๔	พินฺ	๒๗๓,๔๑๓
พลิสํ	๒๗๑	พาลภาวํ	๑๕๕	พินฺคิ	๒๗๓
พลี	๒๖๓,๔๑๓,๔๘๓	พาลมเนวฺติ	๑๕๐	พินฺทฺกํ	๔๑๓,๔๒๐
พล	๔๔๘	พาลยฺติ	๒๗๑	พินฺทฺโก	๒๗๓
พสฺสโป	๔๘	พาลา	๑๓๕,๓๗๔	พินฺทฺ	๔๒๓
พหฺติ	๒๗๒	พาลาชฺวทฺทณคฺคํ	๔๓๖	พินฺทฺโร	๒๗๓,๓๐๑,๔๑๓
พหฺลํ	๒๗๒	พาลูปเสวนา	๒๕๖	พินฺทฺโล	๒๗๓
พหุ	๔๐๔	พาลอ	๖๐,๒๐๔,๒๕๘, ๒๗๑,๒๘๕,๓๔๑,๓๗๒,	พินฺ	๓๕๖
พหุกา	๒๐๒		๓๘๐,๔๓๕	พินฺคิ	๒๗๔
พหุภานินํ	๒๒๔	พาลยํ	๕๔	พินฺนํ	๒๗๔,๔๑๕
พหุหมิ	๒๗๒	พาลยฺยชฺคฺคิสุ	๓๖๕	พินฺนิกฺเขปคฺนคฺคฺสนฺคฺน-	
				มฺุญฺจเน	๓๕๖

ลภขิตพพานัน อนุภกมณิกง

ปทานุกโกโม	ปฏฐงโก	ปทานุกโกโม	ปฏฐงโก	ปทานุกโกโม	ปฏฐงโก
[พ]		[พ]		[พ]	
พีชนัน	๒๗๔,๔๑๕	พุนทียเต	๒๗๕	พุชชติ	๒๗๕
พีชเน	๔๑๕	พุนฐติ	๒๗๖,๒๗๗	พุชชเน	๒๗๔
พีชมานา	๒๗๔	พุนฐยติ	๒๗๗,๔๑๖	พุชชณัน	๑๑๒
พีชยติ	๒๗๔	พุนฐยเต	๔๑๖	พุชชเวโก	๓๔๕
พีชยมาโน	๔๑๕	พุโร	๑๕๔,๒๗๖	พุชชคคกริเย	๒๓๐
พีช	๒๗๔	พุกุกขิตุ	๓๕๒	พุชชควาจาญ	๑๑๘
พุกุกติ	๒๗๔	พุกุสติ	๒๗๗	พุกุกติ	๒๗๗
พุกุกยติ	๒๗๔	เพลติ	๒๗๗	พุกุกเน	๑๖๗
พุกุกยติ	๕๘,๒๗๖,๒๗๘	เพलयติ	๒๗๓	พุกุกนิคมานสา	๒๗๗
พุกุกเน	๑๔๖	เพลโว	๒๗๓	พุกุกนิคา	๒๗๗
พุกุกนิคา	๒๗๖	เพลลน	๔๒๐	พุกุกนติ	๑๑๑
พุกุกนิ	๓๕๐	เพลพิ	๒๗๓	พุกุกโร	๒๗๘
พุกุกถ	๒๗๕	โพทติ	๒๗๕	พุกุกปโป	๒๓๔
พุกุกถยติ	๒๗๕	โพทรกณณ	๒๗๕	พุกุกยติ	๒๗๘,๒๘๐
พุกุกฐ	๒๑๕,๒๓๓	โพทติ	๒๗๖	พุกุกโย	๒๗๘
พุกุกฐโจทิตโต	๑๒๔	โพทเน	๓๐๕	พุกุกยสาโย	๔๘๑
พุกุกฐวงน	๔๖๖	โพทวเว	๒๓๑	พุกุกยวหริคยคโต	๒๖๒
พุกุกฐวงเน	๓๗	โพทริ	๒๗๖	พุกุกยวหาโร	๑๕๗
พุกุกฐสาสเน	๓๓๘	โพทริมณเฑ	๑๐๕	พุกุกยสเน	๒๕๓
พุกุกฐสส	๒๔๖	โพทริรุกข	๓๕๘	พุกุกยกรณ	๓๕๕,๔๕๒
พุกุกฐเสฎฐโร	๑๘๑	โพทริสคคา	๒๓๖	พุกุกยกุลิภาเว	๔๔๐
พุกุกฐสมา	๑๓๕	โพทริสคคโต	๔๕,๔๖๕	พุกุกยกุล	๔๕,๑๐๐,๑๔๗,
พุกุกฐสส	๔๕๕,๔๘๑,๔๘๖	โพทริสมภาเร	๒๕๘		๔๓๕
พุกุกฐา	๑๓๕,๒๗๖	โพทเรคา	๒๗๖	พุกุกยมาค	๔๘๕
พุกุกฐานสาสน	๔๕๒	โพทนิท	๒๗๕	พุกุกยมาคค	๒๗๒
พุกุกฐ	๓๕๔	โพทลโก	๒๗๗	พุกุกยมาคโต	๔๘๕
พุกุกฐ	๓๕	โพทลยติ	๒๗๗,๔๑๖	พุกุกยจติ	๒๗๘
พุกุกฐโร	๕๖,๕๓,๑๕๗,๒๗๖,	โพทเลติ	๒๗๗	พุกุกยจวณณ	๒๗๕
	๓๒๕	พุกุกคณปจโจ	๒๗,๒๔๕	พุกุกยจกรณ	๒๗๘
พุกุกฐ	๓๓๓	พุกุกคณา	๕๕	พุกุกยจ	๒๗๕
พุกุกฐติ	๒๗๕	พุกุกคโม	๕๕,๑๐๘,๔๘๕	พุกุกยจ	๒๗๕

ปทานุกกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกกโม	ปิฎกแจงโก
[พ]		[พ]		[ภ]	
พฺยชาติ	๒๗๘,๓๔๕	พฺรหานิ	๒๘๐	ภัสติ	๒๕๖
พฺยชาติ	๓๕๓	พฺรหารณณิ	๒๘๐,๔๒๕,	ภัสติควา	๒๕๖
พฺยชาติ	๒๗๘		๔๓๕	ภกฺข	๒๕๒
พฺยชาติ	๒๐,๔๑๓,๔๔๕	พฺรหฺมจรียกกุกตา	๓๓๒	ภกฺขณ	๗๐,๗๘,๕๔,
พฺยชาติ		พฺรหฺมจรียชาติ	๓๕๕		๑๔๖,๒๓๘
พฺยชาติ	๒๖๓	พฺรหฺมจรีย	๑๑๗	ภกฺขตี	๑๐,๑๘,๑๑๕,๑๓๐,
พฺยชาติ	๒๐	พฺรหฺมณิ	๕		๒๔๕,๒๘๒,๒๒๒
พฺยชาติ	๒๓๗	พฺรหฺมณ	๕,๑๕๗,๑๗๗,	ภกฺขเน	๘๕,๑๐๗,๑๑๔
พฺยชาติ	๒๗๘		๒๔๒,๓๓๔,๓๕๗,๔๐๔	ภกฺขยณฺตี	๒๘๒
พฺยชาติ	๒๗๘	พฺรหฺมโลกิ	๓๗	ภกฺขรภกฺขณ	๑๐
พฺยชาติ	๓๕๕	พฺรหฺมา	๒๘๑	ภกฺขยิต	๑๐,๑๘,๔๕๘
พฺยชาติ	๒๓๗	พฺรหฺมาสุรสุรจฺจิต	๔	ภกฺขย	๓๐,๖๕,๘๕,๑๑๕,
พฺยชาติ	๔๔๕	พฺรหฺเม	๔๑๑		๑๓๖, ๑๔๐,๑๖๓
พฺยชาติ	๔๐๖	พฺรหฺมชยตี	๒๘๐	ภกฺโข	๒๘๒
พฺยชาติ	๒๗๘	พฺรหฺมนฺตี	๒๘๑	ภกฺขนฺเท	๒๘๒
พฺยชาติ	๓๖๗	พฺรหฺมเวยฺยิ	๒๘๑	ภกฺขนฺทลิ	๒๘๒
พฺยชาติ	๒๗๕	พฺรหฺมเวยฺย	๒๘๑	ภกฺขตา	๒๖๗
พฺยชาติ	๔๘๑	พฺรหฺเม	๑๔๐	ภกฺขตี	๔๘๒
พฺยชาติ	๔๘๑	พฺรหฺมตี	๒๘๑	ภกฺขโต	๓๕๕,๔๘๖
พฺยชาติ	๔๘๕	พฺรหฺมต	๒๘๑	ภกฺขนฺตี	๓๖
พฺยชาติ	๔๘๕	พฺรหฺม	๒๘๑	ภกฺขวา	๓๗,๒๘๔,๓๔๖,
พฺยชาติ	๔๕๑	พฺรหฺมมิ	๒๘๑		๔๒๒,๔๔๓,๔๖๖,๔๘๒
พฺยชาติ	๔๕๑	พฺรหฺมตี	๒๘๑	ภกฺขินี	๒๘๓
พฺยชาติ	๕๑,๑๒๑	พฺรหฺมตี	๒๘๑	ภกฺข	๒๘๖
พฺยชาติ	๓๕	พฺรหฺมปยตี	๒๘๑	ภกฺโข-ภกฺขิ	๒๘๓
พฺยชาติ	๒๗๘,๒๘๐	พฺรหฺมปยตี	๒๘๑	ภกฺโขทโต	๒๘๔
พฺยชาติ	๒๘๐	พฺรหฺมิ	๒๘๑	ภกฺโขรโต	๒๘๔
พฺยชาติ	๒๘๐	พฺรหฺเม	๑๘๐	ภกฺโขรตี	๓๕๐
พฺยชาติ	๒๘๐	พฺรหฺเมตี	๒๘๑	ภกฺโขรต	๒๘๔
พฺยชาติ	๒๘๐			ภกฺโข	๒๘๔
พฺยชาติ	๒๘๐	*****		ภกฺโข	๘๕,๒๘๔

ลภขิตพพานํ อนุกรมณิกา

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ก]		[ก]		[ก]	
ภจจตุส	๓๕๗	ภณท์	๓,๕๖		๓๕๓,๓๕๕,๓๖๖,๔๑๑,
ภจโจ	๒๘๖	ภณทานํ	๒๘๔		๔๘๕,
ภษติ	๒๘๒	ภณทานุติ	๒๘๔	ภนทโก	๒๘๕
ภษณ	๓๘๒	ภณทยติ	๒๘๔	ภนทยติ	๒๘๕
ภษาเปติ	๓๓๓	ภณเทติ	๒๘๔	ภพพิ	๒๘๖
ภษิตพโพ	๒๘๓	ภณโหา	๒๘๔	ภพภติ	๒๘๖
ภษियเต	๑๕	ภคฺคํ	๑๒๖,๓๔๓,๓๖๐	ภมํ	๒๘๖
ภษ	๒๘๒	ภคฺค	๒๘๒	ภมติ	๑๑๑,๒๘๖
ภษณ	๒๘๒	ภคฺคกาโร	๔๗๘	ภมฺนุติ	๒๘๖
ภษฺษติ	๒๘๓	ภคฺคปฏฺกํ	๒๕๐	ภมโร	๒๘๖
ภษฺษนภสฺเสสุ	๓๗๒	ภคฺควฑฺฒิตกํ	๓๖๐	ภมฺริควา	๒๘๖
ภษฺษเน	๒๘๓	ภคฺคตสมฺมโท	๑๕๕	ภมฺ	๒๘๖
ภษฺษาเปควา	๒๘๓	ภคฺคิ	๒๘๓	ภมฺ	๒๘๖
ภษฺษิตฺควา	๒๘๓	ภคฺคตา	๒๘๖	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺษติ	๑๘๔,๒๘๔,๓๕๓	ภคฺคโต	๒๘๔	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺษเน	๓๕๓	ภคฺคยํ	๓๓๖	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺษยติ	๒๘๓	ภทฺนฺโต	๒๘๕	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺษามิ	๑๒๕	ภทฺทํ	๓๕๒	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺษเรติ	๒๘๓	ภทฺทกํ	๔๓๗	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺโโก	๒๘๔	ภทฺทติ	๒๘๕	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺุติ	๒๘๔	ภทฺทมฺคฺคกํ	๓๒๑	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺุยติ	๒๘๔	ภทฺเท	๒๖๔	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺุ	๒๘๔	ภทฺโท	๒๘๕	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺุจํ	๑๗๑	ภทฺทนฺเต	๒๖๔	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺุชฺชณฺณมโย	๒๘๓	ภทฺุ	๒๘๕	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺุชฺชปฺสาเท	๔๘๒	ภทฺุรานิ	๒๘๕	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺุโจ	๒๘๗	ภทฺุริ	๒๖๖	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺุ	๒๘๕	ภทฺุโร	๒๘๕	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺุติ	๑๘๕,๒๘๕	ภณฺุคฺมิโก	๓๑๒	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺุติ	๒๘๕	ภณฺุตา	๒๗๗,๒๘๖,๓๑๒	ภมฺ	๒๘๖
ภณฺุ	๑๕๖	ภณฺุเต	๗๒,๑๐๖,๒๖๔,	ภมฺ	๒๘๖

ลภจิตพพาน์ อนุกรมฉีกา

ปทานุกรม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรม	ปิฎกแจงโก
[ก]		[ก]		[ก]	
ภาเสยย	๑๕๕	ภิชฺรเน	๒๘๕	ภีสนโก	๒๕๑
ภาโส	๒๘๕	ภิญจิวาโล	๒๕๐	ภีสาเปยฺย	๒๕๑
ภีสติ	๒๕๑	ภิทุโร	๒๕๐	ภู่	๒๕๒
ภีสนภัง	๒๕๑	ภินุทติ	๑๑๓, ๒๕๘, ๒๖๔, ๒๗๓, ๒๘๕, ๒๕๐	ภุชติ	๒๕๒
ภีสาเปยฺย	๒๕๑	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุช	๑๓๔, ๒๗๒
ภิกขัง	๒๘๕	ภินุทเน	๑๑๗	ภุชฺชติ	๑๕, ๒๕๒, ๔๒๖
ภิกขติ	๒๘๕	ภินุทนต์	๔๕๒	ภุชฺชเต	๓๓๑
ภิกขคฺคํ	๔๘๐	ภินุทนต์	๔๕๕	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๒
ภิกขเว	๑๕๓, ๒๑๓, ๒๖๔, ๒๕๐, ๓๔๘, ๓๕๒, ๓๕๔, ๔๑๑, ๔๓๖, ๔๔๓	ภินุทนต์	๔๕๕	ภุชฺชิตฺตสํ	๘๘
ภิกขโว	๓๕๕	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชติ	๒๕๓
ภิกขสิ	๒๘๕	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๓๖
ภิกขสิ	๒๘๕	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๒
ภิกขิตฺตํ	๑๖	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๒
ภิกขุ	๒๕๑	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๘๕
ภิกขุ	๑๖, ๓๕, ๑๒๑, ๑๕๗, ๒๑๕, ๒๔๕, ๒๘๕, ๓๓๘, ๓๔๔, ๓๘๖, ๔๕๕, ๔๖๗	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิกขุโก	๒๓๑	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิกขุณี	๒๓๓	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิกขุณี	๔๕๓	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิกขุโน	๓๐๓	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิกขุภาวสุต	๑๑๒	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิกขุสุต	๒๘๕	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิกขุ	๒๕๕, ๓๔๘	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิกฺคาเทโส	๒๘๖	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิกฺคาโร	๒๘๖	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิกฺโก	๒๘๖	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิชฺชติ	๒๖๔, ๒๕๐	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕
ภิชฺชนธมฺโม	๒๕๐	ภินุทนต์	๒๕๐	ภุชฺชิตฺวา	๒๕๕

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ก]		[ม]		[ม]	
เกทียติ	๒๘๕	มัสโลหิตัง	๔๖๒,๔๗๖	มกุคัง	๒๕,๑๘๓,๒๓๕,
เกเท	๗๓,๗๗,๘๓,๑๖๖,	มัสทานิ	๓๕๔		๒๕๔,๓๐๖,๔๗๒
	๒๕๐	มัสเสน	๓๘๓	มกุคิติ	๒๕๕
เกโท	๒๕๐,๔๑๑	มัสหิติ	๓๑๐	มกุคเน	๕๔
เกรณุโ	๑๐๓	มัสหยติ	๓๑๐	มกุคยติ	๒๕๕
เกรวนาทคตา	๑๐๓	มกติ	๒๕๗	มกุคยิติ	๒๕๕
เกรวสทเท	๑๐๘	มกส	๓๐๘	มกุโค	๒๕๕,๔๔๓,๔๗๒,
เกริธมโก	๒๐๘	มกโส	๒๕๗,๓๐๘		๔๗๓
เกริโย	๓๔๕	มกุญัง	๒๕๘	มจกติ	๒๕๗
เกริวาทโก	๓๕๓	มกุญเ	๒๕๗	มจกยติ	๒๕๘
เกลยติ	๒๕๐	มกุโร	๒๕๗	มจกุโร	๒๕๗,๒๕๘
เกสขุ	๒๕๑	มกุโล	๒๕๗,๒๕๘	มจเกติ	๒๕๘
เกสขุชาทีน	๕๘	มกุโ	๒๕๘	มจขติ	๒๕๘
เกสติ	๒๕๐	มกุฏโก	๒๕๗	มจกนุติ	๒๕๕
โก	๒๕๔,๓๒๐	มกุฏาเลเป	๒๖๕	มจกถัง	๒๕๕,๔๑๐
โกคตณฺหาย	๔๘๔	มกุฏเ	๒๕๘	มจกตมุตตม	๒๘๑
โกคนกร	๒๕๒	มกุฏติ	๒๕๗	มจกเล	๒๘๔
โกคาน	๔๒๖	มกุขัง	๒๕๘	มจกฤษสปฺปน	๒๕๕
โกคิ	๒๕๒	มกุขติ	๒๕๘	มจกุโร	๒๕๕
โกเก	๒๕๒,๔๕๑	มกุขยติ	๒๕๘	มจขติ	๒๕๕
โกเคห	๒๕๒	มกุขิกา	๒๕๘,๔๒๕	มจติ	๓๐๐,๓๐๗
โกโค	๔๘๔	มกุขิต	๑๒๐	มจโล	๓๐๐
โกคุคัง	๒๕๒	มกุขี	๒๕๘	มจ	๓๐๐
โกชน	๒๕๒,๓๓๑	มกุขิกา	๒๕๘	มจจติ	๓๐๐
โกติ	๒๕๔	มกุเขติ	๒๕๘	มจจุ	๓๐๖
โกนุค	๒๕๔	มกุเขตวา	๒๕๘	มจจุโน	๓๐๔
		มกุโ	๒๕๘	มจจุราชา	๓๐๖
	[ม]	มขติ	๒๕๘	มจโจ	๓๐๖
มัส	๖๓,๒๒๕	มขยติ	๒๕๕	มจจกมฺหิปี	๑๐๑
มัสจมฺมาน	๒๕๘	มเขติ	๒๕๕	มจจปฺยฺชโร	๓๑๗
มัสเปสี	๑๘๖	มโค	๒๕๕	มจจรติ	๓๐๘

ลกขิตพพานํ อนุกกมณิกา

ปทานุกกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกกโม	ปิฎกแจงโก
[ม]		[ม]		[ม]	
มจฺฉริยํ	๓๐๘	มจฺฉชยติ	๓๐๑	มจฺฉจานสมพฺพนุเช	๔๓๘
มจฺฉริ	๔๒๘	มจฺฉชริ	๓๐๑	มจฺฉจําเน	๒๕๖,๔๓๘
มจฺฉเร	๓๐๘	มจฺฉชริ	๓๐๑	มจฺฉจําไป	๓๐๒
มจฺฉโร	๓๐๘	มจฺฉชโร	๓๐๑	มจฺฉจํถ	๓๐๒
มจฺฉธา	๓	มจฺฉชโร	๓๐๑	มจฺฉจํถิ	๓๐๕
มจฺฉนุ	๒๓๐	มจฺฉชริคฺคา	๓๐๑	มจฺฉจําถ	๔๓๘
มจฺฉณ	๑๗๔	มจฺฉชริ	๔๕๕	มจฺฉจํคฺคพฺโพ	๑๐๖
มจฺฉณโท	๓๒๑	มจฺฉชริ	๓๐๑	มจฺฉจํคฺคยติ	๓๐๒
มจฺฉณริ	๓๐๘	มจฺฉชฺ	๓๐๑	มจฺฉจํกู	๓๐๒
มจฺฉณโร	๓๐๘	มจฺฉชฺเอจํมาโส	๓๐๑	มจฺฉจํคฺคิ	๒๕๘,๓๐๒,๔๓๘
มจฺฉณ	๔๖,๕๘,๒๕๘,๓๐๘, ๓๒๒,๓๘๓	มจฺฉชฺสา	๓๐๑	มคํ	๓๕๘
มจฺฉชติ	๓๐๐,๓๐๑,๓๐๔	มจฺฉชฺสโร	๓๐๑	มคฺคเทโท	๔๔๕
มจฺฉชนชเวสุ	๒๑๑	มจฺฉชฺสโร	๒๕๓	มคฺคา	๔๔,๕๐๑
มจฺฉชนฺติ	๓๐๔	มจฺฉชฺสโร	๓๐๑	มคฺคิ	๒๔๐,๒๕๖,๓๐๖, ๓๔๖
มจฺฉชนสทฺทเทสุ	๓๑๕	มจฺฉชฺสโร	๑๒๐	มคฺคฺคา	๓๑๐
มจฺฉชปํนา	๓๓๓	มจฺฉชฺสโร	๓๐๑	มคฺคฺคิ	๔๕๕
มจฺฉชไป	๒๔๑,๒๖๕	มจฺฉชฺสโร	๓๐๖	มคฺคฺคิ	๒๔๑,๔๕๕,๔๕๒
มจฺฉชยติ	๓๐๐	มจฺฉชฺสโร	๒๘๗	มคฺคฺคิ	๒๕๒
มจฺฉชณณิ	๓๐๔	มจฺฉชฺสโร	๓๐๒	มคฺคฺคิ	๓๗๓
มจฺฉชโร	๓๐๑	มจฺฉชฺสโร	๓๐๒	มคฺคฺคิ	๓๐๓
มจฺฉชริชฺเต	๓๐๑	มจฺฉชฺสโร	๓๐๒	มคฺคฺคิ	๓๒๒,๓๒๓,๓๕๗
มจฺฉชเ	๒๔๐	มจฺฉชฺสโร	๒๗๓	มคฺคฺคิ	๔๖๓
มจฺฉชติ	๓๐๐	มจฺฉชฺสโร	๓๐๓,๓๓๔	มคฺคฺคิ	๓๐๓
มจฺฉชปิจํ	๑๐๗	มจฺฉชฺสโร	๔๓๓	มคฺคฺคิ	๓๐๘
มจฺฉชโร	๓๐๑	มจฺฉชฺสโร	๑๔,๓๐๒	มคฺคฺคิ	๓๐๓
มจฺฉช	๓๐๑	มจฺฉชฺสโร	๓๐๒	มคฺคฺคิ	๓๐๓
มจฺฉชฺควา	๓๐๐	มจฺฉชฺสโร	๓๐๒	มคฺคฺคิ	๗๓
มจฺฉช	๓๐๐	มจฺฉชฺสโร	๒๔๗	มคฺคฺคิ	๓๐๓
มจฺฉชติ	๓๐๑	มจฺฉชฺสโร	๓๐๒	มคฺคฺคิ	๗๓
มจฺฉชนฺติ	๓๐๑	มจฺฉชฺสโร	๑๐๖,๓๐๒	มคฺคฺคิ	๓๐๓

ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุยกโม	ปิฎกแจงโก
[ม]		[ม]		[ม]	
มทติ	๓๐๔	มณูณั	๑๔๖	มนุท	๓๐๕
มทโน	๓๐๔	มณูณโ	๑๑๓,๔๐๐	มนุทคคยสนต-	
มทยติ	๓๐๔	มนุเต	๓๐๖	พวยหาร	๒๖๒
มทาย	๑๘๕	มนุสสภูต	๓๕๒	มนุทติ	๓๐๔
มท	๔๕	มนุสสสีสุทฐน	๔๖๔	มนุทมนุโท	๓๐๕
มททติ	๒๕,๕๕	มนุสสา	๒๓๓,๔๑๑	มนุทโร	๓๐๕
มททเต	๓๐๕	มนุสสาน	๑๐๘	มนุทโลจน	๔๒๕
มททเน	๕๕,๒๕๐,๒๘๔, ๒๕๔,๓๒๐	มนุสโส	๓๐๖,๓๑๔	มนุทริ	๓๐๕
มททว	๕๓	มโน	๑๖๐,๑๗๒,๓๐๕, ๔๒๒	มนุทรา	๓๐๕
มททวคา	๘๑	มโนคาไปตริกุกาโร	๓๒๐	มนุโท	๓๐๔,๔๒๘,๔๗๑
มททนุเคน	๒๗๑	มโนภาวนียา	๒๕๕	มนุโทติ	๓๐๔
มททที	๑๘๖,๑๕๕	มโนมเขน	๓๗	มนุทนุติ	๓๐๕
มททเท	๔๕	มโนมมา	๓๐๓,๓๘๓,๔๔๔	มพุกติ	๓๐๖
มททเทย	๔๔๗	มโนมเร	๔๗๕	มพุกติ	๓๐๖
มทโท	๓๐๔	มนุค	๑๓๕,๒๔๒	มม	๔๗,๖๐
มทติ	๓๐๕	มนุคนา	๓๐๓	มมายเน	๗๑
มทฐ	๑๑๒	มนุคเน	๖๔,๕๕	มมม	๓๐๖
มทฐมฐกา	๑๗๘,๓๐๕	มนุคพโท	๖๘	มมมโร	๓๐๗
มทฐรา	๓๐๓	มนุคยติ	๓๐๓	มยติ	๓๐๖,๓๑๖,๓๒๕
มทฐวาสโน	๓๐๕	มนุคยีสุ	๓๐๓	มยา	๑๘๗,๒๔๑,๔๒๓, ๔๕๒,๔๘๔
มน	๖๑,๑๔๖,๔๔๐	มนุคนุติ	๓๔๓	มยูโย	๒๐๑,๓๐๖
มนติ	๓๐๕,๓๐๖	มนุคตา	๓๐๓	มยูโร	๓๐๖
มนสิ	๒๘๘	มนุคตี	๓๐๓	มยูห	๑๘๗,๒๕๓,๓๕๒, ๔๓๖
มนสิการ	๒๕๒	มนุคเต	๕	มยูหโก	๑๘๗
มนาบคณโร	๕๐	มนุคเตน	๓๓๐	มยูหนุติ	๑๘๗
มนาบ	๑๔๕	มนุคเตนุติ	๓๐๓	มรณ	๓๕,๔๖๘
มนาบ	๕๐	มนุคติ	๓๐๓	มรณ	๓๔๗
มนาบเน	๔๖๗	มนุคณ	๔๗๐	มรติ	๓๐๖,๓๐๗
มนุ	๓๐๖	มนุคนาติ	๓๐๓	มริสสุติ	๑๔๓
มนุเชโส	๒๗	มนุคสิเลตสวเร	๓๗๕		

ลกขัตติยพจนาน์ อนุกรมมณิกา

ปทานุกรโม [ม]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [ม]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [ม]	ปิฎกแจงโก
มรีจ	๒๐๑,๓๐๖	มหนตภาเวณ	๒๕๑	มหิสฺสรธนู	๒๔๑
มรุ	๓๐๖	มหนโต	๓๐๕	มหิพามุโข	๒๖๑
มถ	๓๐๑	มทยติ	๓๐๕	มहीं	๑๗,๓๐๕,๔๔๘
มถติ	๓๐๗	มทลลโก	๓๗๒	มहींกูโซ	๒๕๒
มถโย	๓๐๗	มหา	๓๐๕	มहींยเต	๓๐๕
มถิกุโฆคฺคิตฺย	๔	มหาชนัน	๕๐,๑๔๑	มเหติ	๓๐๕
มถลโก	๓๐๗	มหาชนเนน	๔๕	มเหสีนา	๑๘๖
มถลติ	๓๐๗	มหาชนสฺส	๔๕-๕๐	มเหสี	๓๑๐
มถลลิกลิกา	๒๖๗	มหาเศร	๑๔๘	มโหทธิ	๒๔๒,๒๕๘
มถโล	๓๐๗	มหานคฺคกัร	๔๕๓	มโหโร	๓๐๕
มถลสฺส	๓๐๗	มหานทโย	๒๕๕	มโหสโร	๔๖๘,๔๖๕
มวติ	๓๒๔	มหานที	๔๔๓	มาขลิโคสาลี	๗๗
มส	๓๐๕	มหานาค	๔๘๒	มาโข	๓๑๐
มสก	๓๐๘	มหาภูมิจาโล	๑๑๖	มาจฺจอุปนิสฺสีทโย	๒๘๒
มสกี	๓๐๗	มหาภูมึ	๔๐๕,๔๑๑	มาณโว	๓๐๖,๓๕๗
มสโก	๒๕๗,๓๐๗,๓๐๘	มหาขล	๑๕๕	มาตฺจโก	๑๑๗
มสน	๒๕๗	มหาภุจ	๒๑๐	มาตริ	๓๕๒,๔๔๒
มสติ	๒๕๗,๓๐๗	มหาธา	๒๕๕,๓๐๔	มาตริ	๔๓๕
มตี	๓๐๘	มหาธาธา	๓๐๕	มาตา	๑๓๕,๑๕๕, ๒๐๘,๓๑๐,๓๓๑,๔๔๖
มตีขติ	๓๐๘	มหาวีร	๖๕	มาตาทโย	๕๒
มตี	๓๐๘	มหาวีรา	๔๑๕	มาตาปิตโร	๑๓๓
มตุ	๓๐๕	มหาวีจ	๕๒	มาติ	๓๑๐
มตุโร	๓๐๘	มหาสมุทโท	๒๕๒	มาตุกฺกจฺจิกโต	๓๓๑
มตุส	๓๐๕	มหาสโร	๖๔	มาที	๒๐๔
มตุสติ	๓๐๘	มหาสาธา	๓๕๔,๔๔๔	มาน	๑๒๒,๓๑๐,๔๘๐
มตุสฺ	๓๐๘	มหาสิณฺหุ	๒๑๐	มานติ	๓๑๑
มตุโส	๓๐๘	มหีกา	๓๐๕	มานน	๑๒๕
มหตา	๒๑๘	มหิจฺจนา	๒๕	มานนา	๓๑๑
มหติ	๓๐๕	มหิโค	๓๗๕	มานยติ	๓๐๖
มหคฺค	๓๗๒	มหิลา	๓๑๐	มานวโกสมิ	๔๒๑
มหคฺคณอุสฺสีเตสฺ	๒๕๔	มหิลาโมโข	๓๑๐		

ปทานุฏโกโม	ปิฏฺจฺโก	ปทานุฏโกโม	ปิฏฺจฺโก	ปทานุฏโกโม	ปิฏฺจฺโก
[ม]		[ม]		[ม]	
มานวา	๕๘	มิกัง	๒๖๕	มิณฑิ	๓๑๔
มานโว	๓๐๖	มิกษาคานัง	๔๐๓	มิณฑยติ	๓๑๔
มานสั	๓๐๖,๔๔๕,๔๘๐	มิกพนฺธนี	๓๘๒	มิดิลัง	๒๕๕
มานสา	๓๑๐	มิกมคฺโต	๓๔๐	มิดิลา	๓๐๓,๓๑๓
มานิโต	๓๑๑	มิกยติ	๓๑๒	มิณฑิ	๓๑๔
มานเน	๓๑๒,๔๗๕	มิกราชาว	๔๔๘	มิยติ	๓๐๖
มานเนติ	๓๐๖,๓๑๐	มิกิ	๒๘๖,๓๑๒,๓๑๘	มิยเต	๓๑๒,๓๑๗
มานโน	๓๐๖	มิเก	๒๔๐,๓๗๕	มิยฺนฺติ	๓๑๒
มานนฺหิ	๓๑๐	มิเกติ	๓๑๒	มิลกฺขุ	๓๑๔
มาปนฺมาเร	๓๑๑	มิโก	๒๕๕,๓๑๒	มิลติ	๓๑๔
มาเปติ	๓๑๑	มิจฺญาปณฺหิตัง	๑๕๕	มิลาคฺมาลา	๓๑๔
มายเต	๓๑๐	มิชฺชติ	๓๑๓	มิลายติ	๒๒๒,๓๑๔
มายยติ	๓๑๖	มิตถาณิณฺหิ	๒๒๕	มิลายนฺติ	๓๑๔
มารัง	๑๓๕,๓๓๘	มิตา	๑๕๑	มิเล	๗๑
มารณเ	๔๗๘	มิตคฺคัง	๒๐๒	มิเลจฺจติ	๓๑๔
มารเรยฺยํ	๒๖๓	มิตคฺคว	๓๗๑	มิเลจฺจยติ	๓๑๔
มารปาเสน	๒๖๕	มิตคฺคทฺท	๒๐๒	มิสติ	๓๑๕
มารพนฺธนพฺทโรตี	๒๖๕	มิตคฺคทฺทโน	๒๐๒	มิสฺสกา	๓๓๔
มารพนฺธนา	๓๒๗	มิตฺเต	๑๑๓,๒๘๒	มิสฺสคคฺคยํ	๓๓๔
มารเสนปฺปมทฺทโน	๓๐๕	มิตฺโต	๓๑๓	มิสฺสเน	๓๒๑
มารเรติ	๑๗๖,๓๒๖	มิตฺติ	๓๑๓	มิสฺสยติ	๓๑๕
มารเรณฺโต	๒๖๑	มิถฺนา	๓๑๓	มิสฺสึโต	๓๑๕
มาโร	๓๐๖	มิถฺเกโท	๓๑๓	มิสฺสึภวฺนฺติ	๓๓๔
มาลี	๑๐๑,๒๓๒,๓๗๕	มิตฺติ	๓๑๓	มิสฺสึยติ	๓๓๕
มาลา	๓๑๔,๓๒๖	มินาติ	๓๑๐,๓๑๒	มิสฺสเส	๒๘
มาลิก	๘๕,๑๐๑,๒๓๒	มินิตัง	๓๑๒	มิสฺสเสควา	๒๔
มาลฺลฺโต	๑๔๒,๑๗๑,๒๑๔	มิณฺเต	๓๑๒	มิสฺสโสติ	๓๑๕
มาลฺลฺโว	๓๐๗	มิเนตเว	๓๑๒	มิหติ	๓๑๕
มาลี	๓๒๕,๓๓๐	มิโนติ	๑๕๐,๓๑๐,๓๑๒	มิหฺยเต	๓๑๕
มาสก (มาตรา)	๒๓๘	มินนฺติ	๓๑๖	มิหฺหัง	๓๑๒
มาโส	๓๐๘,๓๑๐	มินนฺโต	๓๑๒	มินาติ	๓๑๖

ลกขัตติยพจนานุกรม

ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก
[ม]		[ม]		[ม]	
มีโน	๓๐๘,๓๑๖,๓๑๗	มฤตยัสถ	๓๒๓	มฤโก	๖๘
มียติ	๓๑๗	มฤตยัสติ	๓๒๓	มฤคา	๘๑
มีโร	๓๑๗	มฤติ	๔๐๔	มฤคคัม	๗๗
มีลติ	๓๑๗	มฤกฺติ	๓๒๐	มฤโน	๕๓
มีวติ	๓๑๘	มฤกฺเต	๓๒๐	มฤททา	๓๒๑
มีวโร	๓๑๘	มฤกฺทา	๓๒๑	มฤทิกกา	๓๒๑
มุขั	๑๒๕,๑๕๕	มฤกฺทคิ	๓๒๐	มฤทนิ	๑๒๕
มุขโร	๗๗	มฤกฺทิสฺ	๓๒๑	มฤทธา	๒๖๔,๓๒๒,๓๒๓, ๔๕๓,๔๖๓
มุขโรโค	๓๕๕	มฤกฺทิสฺชนนียมปณฺยสฺ	-	มฤทิตฺติ	๓๒๒
มุขสัโยเก	๑๒๕	วคาเทเส จ	๑๕๔	มุนิ	๓๖๖
มุเข	๑๒๖,๒๘๕	มฤกฺโ	๓๒๑	มุนโย	๒๗๐,๔๗๔
มุคโค	๓๒๒	มฤกฺโ	๓๒๓	มุนติ	๓๒๒
มุจจติ	๒๗๐,๓๑๘,๔๕๖	มฤคคัม	๓๑๕,๓๒๑	มุนนติ	๓๑๘
มุจเจเน	๓๒๗	มฤคคกรีสทฺรเม	๒๘๒	มุนาติ	๓๑๘,๓๒๒,๓๒๔
มุจเจยย	๓๒๘	มฤคคา	๑๓,๓๑๘	มุนิ	๒๕๗,๓๐๕,๓๒๒, ๓๒๔,๔๗๖
มุจจติ	๓๑๕	มฤคคาสโย	๓๒๑	มุนินฺ	๔๔๑
มุจจนา	๓๑๕	มฤคคาหํ	๓๑๘	มฤพฺติ	๓๒๓
มุจจกาโล	๓๑๕	มฤคคาหาโร	๔๕๐	มฺโย (มาตรา)	๒๗๘
มุจจปาเรโต	๓๑๕	มฤคคิ	๓๑๘	มฺยฺหติ	๓๒๓
มุจจวาจิตฺเต	๓๒๔	มฤคคเต	๓๒๑	มฺยฺโฮ	๓๒๔
มุจจิตา	๒๕๕	มฤคคกัม	๓๒๑	มฺยฺหฺนติ	๓๒๓
มุจจิตโต	๓๑๕	มฤคคยติ	๓๒๑	มฺรชฺโ	๓๒๓
มุชชติ	๓๒๐	มฤคคาโท	๓๒๑	มฺรชฺโ	๓๒๓
มฺยฺจติ	๓๑๘,๓๑๕	มฤคเก	๓๒๑	มฺรชฺโ	๓๒๓
มฺยฺชติ	๓๑๕	มฺควา	๓๒๘	มฺรชฺโ	๓๒๓
มฺยฺชชติ	๓๑๕	มฺยฺคิ	๓๒๒	มฺรชฺโ	๓๒๓
มฺยฺชโร	๓๒๐	มฺยฺกา	๓๒๑	มฺรชฺโ	๓๒๓
มฺยฺเช	๑๓๘	มฺยฺกาเย	๖๘	มฺรชฺโ	๓๒๓
มฺยฺชโร	๓๑๕	มฺยฺกฺจโค	๒๓๓,๓๒๓	มฺรชฺโ	๓๒๓
มฺยฺคิ	๓๒๐	มฺยฺกฺคา	๓๒๑	มฺรชฺโ	๓๒๓
มฺยฺชา	๑๐๗,๓๒๓	มฺยฺ	๓๒๒	มฺรชฺโ	๓๐๗

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ม]		[ม]		[ม]	
มุสติ	๓๒๓,๓๒๕	๑๗๔,๒๐๔,๒๓๕,๒๗๗,		เมสุสติ	๔๕๕
มุสโล	๓๒๓		๓๑๕,๓๖๔	เมหุยติ	๓๑๖
มุสา	๑๖๕	เมฐาโก	๓๒๖	เมหน้	๓๑๕
มุสาวาท	๓๐๕	เมฐาติ	๓๒๖	เมहनุส	๓๒๖
มุเส	๓๒๓	เมฐโ	๓๒๖	เมโพ	๓๐๘,๓๑๒
มุสนาติ	๓๒๓	เมติ	๓๒๕	โมกข์	๒๕๗
มุสสติ	๓๒๔	เมตตา	๑๘๖,๒๐๕,๓๑๓	โมกขติ	๓๒๗
มุหุวาท	๓๖๖	เมตตี	๓๑๓	โมกขน้	๔๓๑
มุหติ	๓๒๔	เมตติ	๓๑๓,๓๒๖	โมกขนุติ	๓๒๗
มุหุโ	๒๗๐	เมตเต	๓๑๓,๓๒๖	โมกขพนุรณห้สเน	๔๓๐
มุโก	๓๒๔	เมตุนติ	๓๑๓	โมกขยติ	๓๒๘
มุคปกขชาตถ	๓๒๔	เมตุน้	๓๑๓	โมกขสี	๓๒๗
มุโค	๓๒๔	เมตุนมุหิ	๓๓๑	โมกขายาติ	๓๓๑
มุถ้	๓๒๕	เมตติ	๓๒๗	โมกขเ	๓๑๘
มุถติ	๓๒๕	เมตเต	๓๒๗	โมกขเอติ	๓๒๘
มุถยติ	๓๒๕	เมตนี	๓๓๐	โมกขโ	๓๒๗,๓๒๘
มุถวิภูโ	๒๕๓	เมตยติ	๓๑๓	โมฆ	๓๒๔
มุถานี	๒๕๓	เมตินี	๓๒๗	โมจติ	๓๑๘
มุถาย	๕๓	เมตติ	๓๑๓	โมจนเสนุหโมหปาท-	
มุสโก	๓๒๕	เมโ	๓๑๓,๓๒๗	สีเท	๔๕๖
มุสติ	๓๒๕	เมธกา	๔๔๐	โมจยติ	๓๑๘
มุสโก	๓๒๕	เมธติ	๓๒๖	โมเจติ	๓๑๘
มุสโก	๓๒๕	เมธา	๓๒๕,๓๒๖	โมโจ	๓๑๘
มุหาล้	๓๑๒	เมธาวเร	๓๒๗	โมชติ	๓๑๕
เมขติ	๓๒๖	เมธาวี	๓๒๖	โมชยติ	๓๑๕
เมขล้	๓๒๖	เมธิภูโ	๓๒๖	โมชยติ	๓๒๐
เมขลา	๓๒๖	เมธิโย	๓๒๖	โมทโก	๓๒๒
เมเช	๓๒๖	เมตติ	๓๑๕	โมทติ	๓๐๔,๓๒๑
เมฆตทุเท	๕๐,๑๗๔	เมรุ	๓๑๖	โมทาน้	๓๓๕,๓๔๐,๓๖๒
เมฆ	๑๔,๑๗,๓๔,	เมธา	๒๓๑	โมทานสทุเท	๔๕๖
	๘๗,๑๐๖,๑๒๘,๑๓๘,	เมโ	๓๑๕	โมทานุติ	๓๐๔,๓๒๑

ลภขิตพพพาน อนุกรมณิกา

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ม]		[ย]		[ย]	
โมทยติ	๓๒๒	ขณฺณโก	๑๕๕,๒๔๕	ขวิยติ	๓๓๕
โมเทติ	๑๑๔,๓๒๒	ขคเค	๓๓๑	ขวิยติ	๓๓๕
โมนิ	๓๒๒	ขคนิ	๔๓๑	ขโว	๓๓๕
โมนิสฺสํ	๓๒๒	ขคเน	๔๒๑,๔๔๗	ขโวปะเทโว	๘๘
โมนเนน	๓๒๒	ขคโน	๒๘๓	ขสติ	๓๓๓
โมนมุโห	๓๒๔	ขคนฺติ	๓๓๑	ขสทา	๑๓๗
โมรปิจฺโจ	๒๔๓	ขคิ	๓๓๑,๓๓๒	ขสสิ	๔๖๐
โมรปิณฺณ	๒๔๓	ขคโ	๓๓๒	ขโส	๓๓๓,๓๕๔
โมโร	๔๗	ขคฺคกานิ	๒๕๓	ขสุมา	๒๐๘
โมลยติ	๓๒๓	ขคฺร	๘๘	ขสุส	๒๐๒
โมสติ	๓๒๓	ขคากุณฺมิ	๔๘๗	ขสุสติ	๓๓๓
โมโส	๓๒๓	ขคิจฺฉิตฺตฺวานํ	๑๕๗	ขสุสสุสา	๒๐๒
โมหเน	๓๓๘	ขทา	๘๐	ขโ	๓๒๕
โมหมุจฺฉาสฺ	๓๑๕	ขทิ	๒๒	ขจํ	๒๐๐,๓๓๔
โมหฺวาจฺฉเนสฺ	๓๑๕	ขนฺตยติ	๓๓๐	ขจโก	๒๐๐,๓๓๔
โมโห	๑๕๕,๓๒๑,๓๒๒,๓๒๔	ขนฺติ	๑๕๕,๓๓๓,๓๓๔	ขจติ	๒๒๒,๓๓๔,๓๕๕,๓๕๕
โมหิ	๑๓๑,๑๓๒	ขนฺเตติ	๓๓๐	ขจนาเนวเส	๓๑๒
มุหยเต	๓๑๖	ขมกฺขยํ	๗๕	ขจนาสิสฺสอุปคปิสุสเร	๒๒๑
มุหิตฺตฺพพทํ	๓๑๖	ขมขฺยานิ	๓๓๒	ขจเน	๒๐๘,๒๓๕,๓๕๕,๓๕๖,๔๐๕,๔๑๘
มุหิตเน	๓๑๖	ขมติ	๓๓๒	ขจลาภกิลิสฺสเน	๒๘๕
		ขมทํ	๓๕๘	ขจามิ	๒๐๐,๓๓๔
		ขมิตฺวา	๓๓๒	ขจิจฺฉนากคฺขํ	๓๕๘
		ขโม	๓๓๒	ขจเจ	๑๐,๑๑๓,๑๖๔,๓๓๔
		ขวติ	๓๓๔	ขคยติ	๓๓๐
ขกฺขยติ	๓๒๕	ขวานํ	๓๓๕	ขคิ	๑๖,๕๒,๒๓๑,๒๓๓,๒๖๓,๓๐๖,๓๓๓,๔๕๕
ขกฺขยเต	๓๒๕	ขวานปฺปคํ	๓๓๕	ขคเตติ	๓๓๐
ขกฺโข	๓๒๕,๓๓๓	ขวานํ	๓๓๕	ขคฺร	๓๓๓
ขจฺฉติ	๑๕๑,๓๓๒	ขวโน	๓๓๕	ขคฺโร	๑๕๕
ขจติ	๓๒๕	ขวานฺติ	๓๓๔	ขคฺโร	๑๕๕
ขจฺฉวา	๒๕๒	ขวสุกํ	๗๔	ขคฺโร	๑๕๕
ขจฺเช	๓๒๕	ขวโส	๓๓๕	ขคฺโร	๑๕๕
ขจฺฉา	๓๒๕	ขวาทิจฺฉณํ	๔๒๔	ขคฺโร	๑๕๕

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ย]		[ย]		[ย]	
ยาที	๒๐๔	ยุโค	๓๓๕	โยธนา	๓๓๘
ยานี	๔๒๒	ยุคคติ	๓๓๕	โยชยติ	๓๓๘
ยานน	๓๓๓	ยุชชติ	๓๓๘	โยชยเต	๓๓๘
ยาปเน	๓๓๑	ยุชฌติ	๓๓๘	โยเชหิ	๓๓๘
ยาเปติ	๓๓๑	ยุชชติ	๓๓๘	โยภูติ	๓๓๕
ยาเปตุ	๕๕	ยุคคายุคต	๑๕๗	โยชาติ	๓๓๕
ยาเปมิ	๑๓๕,๓๓๑	ยุทฐ	๓๓๘	โยติ	๓๓๔
ยาปโยยี	๓๓๑	ยุทฐ	๓๓๘,๓๔๒,๔๒๔	โยคต	๓๕๕,๓๕๕
ยาปโยโรโก	๓๓๑	ยุทฐมहि	๑๓๔	โยทวิโซ	๒๔๕
ยาโปย	๓๓๑	ยุนาติ	๓๓๕	โยทฐ	๒๖๕
ยามสณณิโต	๔๕๑	ยุปฺปติ	๓๓๘	โยชติ	๓๓๘
ยาโม	๓๓๒	ยุวตี	๑๓๖	โยธถ	๓๓๘
ยายติ	๓๓๓	ยุวตี	๓๓๑,๔๕๕	โยโร	๘๐,๑๕๓,๒๒๗,
ยายนุคตมฺนุยายติ	๓๓๔	ยุวา	๑๓๖,๑๕๕,๓๓๑,		๒๔๘,๓๓๘,๓๕๐
ยายนุติ	๓๓๓		๔๔๖,๔๕๕	โยนิ	๓๓๔
ยายนอโรปคเน	๒๑๖	ยุโถ	๓๓๕		
ยายเน	๑๐๖,๑๑๒,๑๔๘,	ยุโป	๓๓๕		[ร]
	๑๕๓,๒๐๗,๒๑๕,๒๔๓,	สุสฺสติ	๓๓๕	รตี	๒๐๑
	๒๗๐	ยุโส	๓๓๕	รตี	๕๗
ยายเยย	๓๓๓	โยก	๔๗๓	รหติ	๓๔๗,๓๖๑
ยาวพูยาคิ	๓๑๕	โยคา	๘๕,๓๔๔	รหเต	๓๖๑
ยาวยติ	๓๓๕	โยคาโยเค	๓๔๕	รกษติ	๑๐,๑๓,๑๗,๑๘๖,
ยาวสุส	๓๗๘	โยคินา	๓๔๔		๑๕๒,๒๐๕,๑๔๒, ๓๔๐
ยิฏฺเฐ	๓๒๕	โยคินี	๓๓๘	รกษนุติ	๒๒๐
ยุค	๓๓๕	โยคี	๓๓๘	รกษทานกุกหวรกคิย	๑๘๖
ยุค (๔ ยุค)	๓๓๕	โยเค	๓๑๕	รกษน	๒๐๕
ยุคธมฺม (ของยุค ๔)	๓๓๖-๗	โยโค	๓๓๘	รกษเน	๑๑๐,๒๔๓
ยุคนนฺธ	๒๕๔	โยคสฺส	๒๕๗	รกษนุติ	๔๐๑
ยุคนนฺโร	๓๓๕	โยคุก	๔๐๗	รกษเส	๓๒๕
ยุคมคฺต	๓๓๕	โยชติ	๓๓๘	รกษาคย	๑๕๕
ยุคถ	๖๑	โยชน	๓๓๒	รกษานิสฺसान	๑๗๑

ลภษิตพพาน์ อนุกรมณิกา

๕๙๕

ปทานุกรม [ร]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรม [ร]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรม [ร]	ปิฎกแจงโก
รกฎาวรณกฤติ	๓๔๐	รชเช	๔๕๕	รคฺติมาภาติ	๑๕๗
รกฎาสเทก	๑๖๓	รชฺมติ	๓๔๓,๓๔๘	รคฺฤ	๓๕๘
รกฎิจโต	๓๔๐	รชฺชติ	๓๔๑,๓๔๒	รคฺวาน	๓๔๕
รกฎิชยเต	๑๖๑	รชฺชติ	๓๔๒	รคฺ	๓๓๐,๓๓๘
รกฎเย	๑๓๘	รชฺชโย	๘,๓๔๘	รคฺวาโฮ	๔๕๑
รกฎเขยฺย	๖๕,๓๔๐	รชฺชํ	๓๔๒	รคฺสภ	๔๔๐
รชฺติ	๓๔๐	รชฺชปาตกุลํ	๒๑๐	รคฺ	๕๕,๑๑๑,๒๕๓,๓๔๕,
รคฺติวา	๓๔๑	รชฺชวิโลโป	๓๗๘		๓๔๖
รคฺยติ	๓๔๑	รชฺชชติ	๓๔๒	รคฺติ	๓๔๒
รจฺยติ	๓๔๐	รชฺชชา	๓๔๒	รคฺโน	๓๔๒
รจฺยติ	๓๔๐	รชฺชชยเต	๓๔๒	รคฺโท	๓๔๒
รจฺยคฺมิ	๔๒๑	รชฺชโช	๓๔๒	รคฺนํ	๓๔๕
รจฺยโก	๓๔๐	รชฺชติ	๓๔๒	รคฺนชกรณ	๑๓๑
รจฺยติ	๓๔๑	รชฺชนติ	๓๔๒	รคฺนชกร	๑๓๑
รจฺยยติ	๓๔๑	รชฺชนทโท	๓๔๒	รคฺนชโก	๓๔๓
รจฺยนา	๓๔๑	รชฺชนา	๓๔๒	รคฺนชเวสี	๓๔๓
รจฺยิตฺตสํมิ	๓๔๑	รชฺชชา	๓๔๕	รคฺนชติ	๓๔๓
รจฺยติ	๓๔๑	รคฺนํ	๓๔๕,๔๐๒	รคฺนชหิ	๑๗๔,๓๔๓
รชฺยโก	๓๔๑	รคฺนาวรํ	๑๓๕	รคฺยติ	๓๔๓
รชฺยคํ	๖๒,๓๔๑,๔๒๗	รคฺนนานิ	๕๗	รคฺยติ	๓๔๓
รชฺยติ	๓๔๑	รคฺนคฺคฺยํ	๒๑,๔๔๒	รคฺยติ	๓๔๔
รชฺยนํ	๓๔๑	รคฺนคฺคฺย	๑๘๗	รคฺยเสจจวิ	๓๔๗
รชฺยิตฺตโร	๓๔๑	รคฺติ (มาตฺรา)	๒๓๘	รคฺยเมยฺยานิ	๓๘๓
รชฺย	๑๔,๑๘๕,๒๑๖,๓๔๑,	รคฺติ	๓๔๕,๔๓๕,๔๔๗	รคฺยเมย	๕๘
	๓๕๐	รคฺติยา	๔๔๗	รคฺยติ	๓๔๔
รชฺยหฺรณํ	๔๕๐	รคฺติสโท	๔๔๗	รคฺยนติ	๓๔๕
รชฺยํ	๕๐,๓๔๑,๔๖๕	รคฺโต	๔๖๖	รคฺยิตฺตวาน	๓๔๕
รชฺยติ	๓๔๑	รคฺตตจฺจมาตสฺยปฺเป	๔๘๑	รคฺยคฺติ	๓๔๓
รชฺยมาโน	๓๔๑	รคฺตตสฺยคฺนุริกํ	๔๕๒	รคฺยคฺเต	๓๔๔
รชฺย	๓๕๕	รคฺยติ	๑๓๕,๒๘๘,๓๕๕	รคฺยคฺติ	๓๔๓
รชฺยชฺยา	๓๑๒	รคฺยิตฺตินกฺยคฺคฺคฺมาลีนี	๑๓๕	รคฺยติ	๓๔๕,๓๔๕

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ร]		[ร]		[ร]	
รขน์	๓๔๕	รโห	๔๕,๓๔๗	ราโว	๓๕๑
รโย	๓๔๕,๓๔๕	รโหคตา	๓๐๓	ราสทุโท	๓๔๗,๓๕๕
รวกเต	๓๖๐	รา	๓๕๕	ราสโก	๓๔๘
รวคฤเต	๒๓๕	รากยติ	๓๔๐	ราสี	๒๔๒,๔๕๕
รวค	๓๕๑	รากติ	๓๔๐	ราสีกรเม	๗๕,๒๕๐
รวเสฏฐยขมวทุฐิส	๓๕๕	ราชติ	๓๔๗	ราสีเกร	๒๔๔
รว	๘๗,๕๐,๑๐๘,๒๑๓, ๒๘๐,๓๔๖,๓๔๕	รากฤษโย	๗๕	ราหุ	๑๑๕
รที	๔๔๕,๔๗๘	ราก	๓๔๑	ราหุ	๓๔๖,๓๗๒
รสติ	๓๔๕,๓๔๘	ราก	๕๘,๓๔๑	ราหุโล	๓๗๒
รสติพุโย	๓๔๕	รามติ	๓๔๗	ริงขติ	๓๔๕
รสนา	๓๔๕	ราช	๔๒๑	ริงคติ	๓๔๕
รสนติ	๓๔๕	ราชกุกหยากร	๔๖๗	ริงจติ	๓๔๕
รสนตุ	๓๔๕	ราชติ	๓๔๗	ริงจเน	๓๔๕
รสมาทาย	๒๓๗	ราชปคตี	๓๑๖	ริงจนติ	๓๔๕
รสยติ	๓๕๗	ราชภโฏ	๒๘๔	ริโง	๓๕๐
รสาคาล	๒๓๔	ราชภคโค	๒๕๒	ริติ	๓๔๕
รสายน์	๔๓๔	ราชรธา	๑๓๖	ริคตมญุช	๓๔๕
รสยเค	๓๔๕	ราชา	๔๗,๘๐,๒๒๖,๒๕๕, ๓๐๗,๓๔๑,๓๔๒,๓๔๗, ๔๕๕,๔๘๕	ริปโว	๔๗
รสติ	๓๔๕	ราชาถ	๒๘๗	ริปุ	๓๔๓
รส	๓๔๕	ราชาน	๑๕๐,๒๕๖,๔๗๕	ริปุผติ	๓๔๕
รสตคต	๔๔๑	ราชานมภิราชย	๔๕๔	ริผติ	๓๔๕
รหติ	๓๔๖	ราชาน	๔๒๔	ริวติ	๓๕๑
รหยติ	๓๔๖	ราชินี	๓๔๗	ริสติ	๓๕๐
รหทนติ	๓๔๖	ราติ	๓๔๗	ริณาติ	๓๕๐
รหโท	๓๔๖	ราชุนาติ	๓๔๘	ริโณ	๓๕๐
รหา	๓๔๖	ราโร	๓๔๘	ริติ	๓๕๐
รหิตพุโต	๓๔๖	รากสเส	๓๔๔	ริยติ	๓๕๐
รหิต	๓๔๖	รามญช	๔๕๔	ริวติ	๓๕๑
รหิตสติ	๓๔๖	ราชติ	๓๕๕	รุกช	๑๓๑,๓๒๓,๓๘๗,
รหติ	๓๔๖				

ลักษิตพจนาน์ อนุกรมณิกา

ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก	ปทานุกรม	ปิฎก
[๕]		[๕]		[๕]	
	๓๕๕,๔๖๐	รูป	๑๘๒,๔๐๓	รูปสโก	๓๕๕
รูป	๔๒๓	รูป	๔๐๑	รูปสยติ	๓๕๕
รูปเกโส	๓๕๒	รูป	๓๕๔	รูปาทีสุ	๓๔๑,๔๒๗
รูปกเทศ	๔๘๒	รูปมมู	๔๕๓	รูปาย	๓๕๘
รูป	๓๕๑	รูปโท	๓๕๔	รูปารูปมมา	๓๓๔
รูป	๑๗๑	รูปิ	๓๕๖	รูปิ	๓๕๘
รูป	๒๐๕	รูป	๓๕๕,๓๕๖	รูปิ	๑๒๘
รูป	๓๘๒	รูป	๓๕๕	รูปิ	๒๕๔
รูปนิยาสา	๔๖๐	รูป	๓๕๕	รูปิ	๓๕๘
รูป	๒๒๔	รูป	๓๕๕	รูปิ	๓๕๕
รูป	๖๘	รูป	๓๕๕	รูปิ	๓๗๐
รูป	๓๕๒	รูป	๓๕๖	รูปิ	๓๔๕
รูป	๑๕๒	รูป	๓๕๖	รูปิ	๓๔๕
รูป	๑๕๒	รูป	๓๕๖	รูปิ	๓๔๕
รูป	๒๑๕,๒๖๔,๔๒๓	รูป	๓๕๗	รูปิ	๓๖๐
รูป	๓๕๒	รูป	๓๕๗	รูปิ	๓๔๕,๓๕๐
รูป	๓๑๔	รูป	๓๕๗,๔๗๕	รูปิ	๓๔๕,๓๕๐
รูป	๗๔,๑๕๕,๑๘๘,๒๕๓,๒๖๓,๒๖๕,๓๕๑,๓๕๒,๓๕๗,๓๕๘,๔๕๓,๔๕๔,๔๕๕	รูป	๓๕๘	รูปิ	๓๖๐
รูป	๒๐๑	รูป	๓๕๘	รูปิ	๓๖๐
รูป	๑๒๕,๓๕๒	รูป	๔๐,๑๒๑	รูปิ	๓๖๐
รูป	๓๕๓,๔๒๗	รูป	๓๕๘	รูปิ	๓๖๐
รูป	๑๕,๓๕๓	รูป	๑๒๑	รูปิ	๑๕๖
รูป	๔๗๘	รูป	๒๔๑	รูปิ	๓๖๐
รูป	๓๕๑	รูป	๑๑๒,๑๓๖,๒๕๒,๒๖๘,๒๕๔,๓๕๖,๓๕๗,๓๕๘,๔๕๖	รูปิ	๓๕๐
รูป	๓๕๑	รูป	๓๕๘,๓๕๕,๔๘๖	รูปิ	๓๖๐
รูป	๓๕๓	รูป	๓๕๘	รูปิ	๓๕๐
รูป	๓๕๔	รูป	๓๐๕,๓๐๖	รูปิ	๓๕๐,๑๖๗,๔๒๐
รูป	๓๕๔	รูป	๓๕๘,๓๕๕	รูปิ	๒๕๐
		รูป	๓๕๘	รูปิ	๒๕๐

ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก
[๖]		[๖]		[๗]	
โรควิเสโส	๔๔๖	โรสเน	๕๕,๓๕๓	ลชยติ	๓๖๔
โรเก	๓๔,๑๓๖,๓๕๓	โรเส	๑๒๓	ลชชติ	๓๖๕
โรโก	๓๔,๑๕๒,๓๓๑, ๓๕๓,๔๗๒,๔๗๕	โรเสติ	๓๐๗	ลชชเน	๔๕๕
โรจติ	๓๕๒	โรหิโต	๓๕๘	ลชชธา	๓๖๕
โรจเต	๓๕๒		[๗]	ลชชชา	๒๑๗,๓๖๕,๔๕๒
โรจยติ	๓๕๒	ลกคฺคณ	๓๖๓	ลชชรี	๓๖๕
โรเจสี	๓๕๒	ลกฺโง	๓๖๒	ลชชโรโก	๓๖๔
โรชยติ	๓๕๓	ลกฺขํ	๓๖๒	ลชชติ	๓๖๔
โรญติ	๓๕๓	ลกฺขณํ	๒๕๗,๒๕๔,๓๖๒	ลชชชยติ	๓๖๔
โรญยติ	๓๕๓	ลกฺขณาหโต	๓๖๒	ลชชชติ	๓๖๔
โรญชติ	๓๕๔	ลกฺขณเ	๑๒๐,๓๖๒,๓๖๔	ลชชโก	๓๖๕
โรญชเต	๓๕๔	ลกฺขยติ	๓๖๒	ลชชกิติ	๓๖๕
โรติ	๓๕๑	ลกฺขี	๓๖๒	ลชชกิกกา	๓๖๕
โรหํ	๓๕๔	ลกฺขเทติ	๓๖๒	ลชชกิตี	๓๖๕
โรทติ	๓๕๔	ลกฺขย	๘๘	ลชชกิตุพฺ	๓๖๕
โรทเน	๕๒,๕๘,๒๔๐	ลกฺขยลกฺขณสํยุตฺ	๓๖๒	ลชชกุกโก	๓๖๕
โรทนฺติ	๓๕๔	ลกฺขติ	๓๖๒	ลชชกโ	๓๖๕
โรทนฺเต	๒๑๕	ลกฺคิ	๓๖๓	ลชชกํ	๓๖๕,๓๖๕
โรทมิ	๓๕๕	ลกฺคนํ	๓๖๓	ลชชกยติ	๓๖๕
โรทสิ	๓๕๔	ลกฺโก	๓๖๓	ลชชกํ	๒๑๔,๓๖๕,๓๗๑
โรทามิ	๓๕๕	ลกฺขติ	๓๖๒	ลชชกิตี	๓๖๖
โรเทยฺย	๔๘๕	ลกฺกติ	๓๖๓	ลชชกา	๒๑๔,๓๐๑,๓๑๔, ๓๒๓,๓๖๖,๓๘๗,๔๖๐
โรธเน	๘๔	ลกฺโก	๓๖๓	ลชชกั	๑๖๕
โรโร	๑๑๕,๓๕๕	ลกฺกมฺติ	๓๖๓,๓๖๔	ลชชกา	๕๘
โรปณฺมฺหิ	๓๒๓	ลกฺกมนโก	๓๖๔	ลชชโร	๒๘๒,๓๖๘
โรปนณฺทโสเร	๓๒๔	ลกฺกมยติ	๓๖๓	ลชชปติ	๓๖๖
โรปิตํ	๓๕๖	ลกฺกมยเต	๓๓๒	ลชชปนํ	๑๒๕,๓๑๘,๓๖๖
โรเปติ	๓๒๕,๓๕๘	ลกฺกมยิตฺวาน	๓๖๓	ลชชปสิ	๔๓๐
โรตโก	๓๕๗	ลกฺกมิมมา	๓๖๓	ลชชกนเน	๖
โรตติ	๓๕๗	ลกฺกติ	๓๖๔		

ลกขัตติยพจนานุกรม

ปทานุกรม	ปีพ.ศ.	ปทานุกรม	ปีพ.ศ.	ปทานุกรม	ปีพ.ศ.
[ก]		[ข]		[ค]	
ลกขัตติย	๓๑๕	ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๐
ลกข	๑๖๑	ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๐
ลกข	๓๕๗,๓๖๘,๔๑๐,	ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๐
	๔๔๗,๔๘๔	ลกข	๑๕๗	ลกข	๓๑๐
ลกข	๒๕๗,๓๖๘	ลกข	๓๖๒	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๕๐	ลกข	๓๖๒	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๖๘	ลกข	๓๖๒	ลกข	๓๖๒
ลกข	๓๖๕	ลกข	๓๖๒	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๖๗	ลกข	๓๖๓	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๖๕	ลกข	๓๖๓	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๑๔	ลกข	๓๖๓	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๖๕	ลกข	๓๖๓	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๖๕,๓๑๕	ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๖๕	ลกข	๓๖๔	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๖๕	ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๖๕	ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๖๕	ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๑๐	ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๑๐	ลกข	๑๕๘	ลกข	๓๑๑
ลกข	๑๕๑,๓๑๐	ลกข	๓๖๗	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๑๐	ลกข	๔๓๒	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๑๑	ลกข	๒๑๕,๓๑๖	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๑๑	ลกข	๔๖๐	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๑๑	ลกข	๔๒๕	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๑๐	ลกข	๒๑๒	ลกข	๓๑๑
ลกข	๔๖๓	ลกข	๒๑๖	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๖๔,๔๕๕	ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๑,๓๑๖
ลกข	๓๖๔	ลกข	๓๑๑	ลกข	๓๑๑
ลกข	๑๑๑	ลกข	๓๑๐	ลกข	๓๑๑
ลกข	๓๑๐	ลกข	๓๑๑,๓๑๖	ลกข	๓๑๑

ปทานุยกโม	ปฏิสงฺโก	ปทานุยกโม	ปฏิสงฺโก	ปทานุยกโม	ปฏิสงฺโก
[ล]		[ล]		[ล]	
ฐติ	๓๗๗	ฐิติโตทกั	๓๘๐	๑๒๕,๑๘๐,๒๑๕,๒๑๕,๒๕๑,	
ฐนั	๓๗๗	ฐิงภาเว	๒๗	๒๕๗,๒๖๖,๒๗๔,๒๗๕,	
ฐณฺฏโก	๓๗๖	ฐิตา	๓๘๐	๒๕๖,๒๕๘,๒๖๒,๒๖๓,	
ฐณฺฏติ	๓๗๖	ฐิติกา	๓๘๐	๓๓๐,๓๗๕,๓๗๕,๔๐๗,	
ฐณฺฏยติ	๓๗๖	ฐินาติ	๓๘๐	๔๒๕,๔๒๗,๔๓๐,๔๓๘,	
ฐณฺฐโก	๓๗๗	ฐโน	๓๘๐	๔๔๘,๔๕๖,๔๗๐,๔๗๒,	
ฐณฺฐติ	๓๗๗	ฐนยติ	๓๘๐	๔๗๓,๔๗๗,๔๗๕,๔๕๓,	
ฐณฺฐายติ	๓๗๗	ฐนยเต	๓๘๐	๔๕๖,๔๕๕	
ฐณฺฐายเต	๓๗๗	เลงั	๓๗๓	โลจติ	๓๘๑
ฐโต	๑๓๕	เลขโก	๓๗๓	โลจนั	๓๘๑
ฐตุติ	๓๗๘	เลข	๓๗๓	โลจยติ	๓๘๑
ฐตุโต	๓๗๘,๔๘๐	เลขั	๑๖๑,๑๗๑,๓๗๕	โลเจติ	๓๘๑
ฐทุทโก	๒๗๘	เลปติ	๓๗๔	โลจฺจติ	๓๗๖
ฐทุทกมฺเมหิ	๕๗	เลปเต	๓๘๐	โลจฺจยติ	๓๗๖
ฐทุทสฺส	๒๗๗	เลปเน	๑๐๔	โลจฺจฺจติ	๓๗๖
ฐทุโร	๓๗๕	เลเป	๓๗๓	โลจติ	๓๘๑
ฐนฺนติ	๓๗๗	เลโส	๓๗๔	โลจยติ	๓๗๗
ฐปฺปติ	๓๗๘	เลหติ	๓๗๔	โลจเต	๓๗๗
ฐภติ	๓๗๘	เลหนิยั	๓๗๔	โลโร	๓๘๑
ฐมฺปติ	๓๗๘	โลกั	๓๑๕,๔๗๕	โลณั	๓๘๐
ฐมฺปนั	๓๗๘	โลกคฺคณายโก	๘๐	โลโป	๓๗๘
ฐมฺภติ	๓๗๕	โลกติ	๓๘๑	โลกติ	๓๗๘
ฐมฺพติ	๓๗๘	โลกปฺปมาณเน	๔๘๐	โลกนินิโย	๓๗๕
ฐมฺพยติ	๓๗๘	โลกยติ	๓๘๑	โลกเนยเย	๓๗๕
ฐมฺพยเต	๓๗๘	โลกวิมฺหาปนั	๖๕	โลกติ	๓๗๘
ฐมฺพินิ	๓๗๘	โลกสฺมึ	๔๓๖	โลโก	๓๗๕,๓๘๑
ฐถั	๓๗๕	โลกสฺส	๑๕๗,๒๓๘	โลมั	๓๘๐
ฐลาโป	๓๗๕	โลกิเย	๔๘๖	โลมกั	๒๔๖
ฐลาโย	๓๗๕	โลก	๔,๔๕,๒๒๕,๒๒๖,	โลมทานิ	๒๘๐
ฐตติ	๓๗๕		๓๒๒,๔๔๗	โลมโส	๒๕๖
ฐหติ	๓๘๐	โลโก	๓๔,๕๒,๗๐,๑๒๐,	โลมหัสนชาตกั	๕๐๒

ลกขิตพพานํ อนุกรมณิกา

๖๐๑

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[๑]		[๖]		[๖]	
โลมหัส	๕๐๒	วฤเก	๓๘๒	วจา	๓๘๔
โลมหญฐชาโต	๔๕๓,๕๐๒	วฤเกติ	๓๘๒	วจิ	๓๘๔
โลมานิ	๓๗๕,๕๐๒	วฤขติ	๓๘๓	วจิโฆसानุสارين	๑๐๕
โลตติ	๓๗๕	วฤขา	๓๘๓	วจิโปโกปี	๖๕
โลถียเต	๓๗๕	วฤโฆ	๓๘๓	วเจ	๓๔๓,๔๕๐
โลธูโป	๓๗๕	วฤติ	๓๘๓	วโจ	๓๘๔
โลธูโก	๓๗๕	วฤกติ	๓๘๓	วจจ	๑๗๕,๓๘๔,๓๖๕,
โลโล	๓๘๑	วฤกนุติ	๓๘๓		๓๕๕
โลสติ	๓๗๕	วฤก	๔๐๐	วจจจาเก	๑๐๒
โลหติ	๓๗๕	วฤโก	๓๘๓,๓๘๖	วจโจสสฤเก	๔๘๓
โลหปิฎโจ	๓๕	วฤก	๓๘๓	วจจ	๔๓๑
โลหาทีนา	๒๕๒	วฤกติ	๓๘๓	วจจติ	๔๐๒
โลหิต	๒๑๒,๒๔๑,๒๕๗,	วฤกนที	๓๘๓	วจจโร	๔๐๒
	๓๕๖	วฤกปพพโต	๓๘๓	วจจามิ	๔๐๒
โลหิตานุสارين	๔๑๓	วฤกมหิ	๔๕	วจจโร	๒๑๕,๓๕๓
โลหติ	๓๘๐,๓๘๑	วฤเก	๒๒๐,๓๒๖	วฤติ	๓๘๖
โลโห	๓๘๑	วฤขติ	๓๘๓	วฤนุติ	๓๘๖
		วฤก	๓๘๔	วฤามห	๔๒๓
	[๖]	วฤกติ	๓๘๔	วฤริ	๖๗,๒๖๕,๓๐๓,
วสี	๔๕๓	วฤกเต	๓๘๔		๓๘๖,๔๓๘
วสีมหิ	๑๐๓	วฤกา	๓๘๔	วฤรินิฤโฆเส	๒๖๕
วสี	๑๐๓	วฤการี	๓๘๔	วฤรินิพพิเส	๒๗๔
วฤติ	๓๘๒	วฤกีโส	๒๗	วฤริสาโฏ	๓๘๖
วฤโก	๓๘๒	วฤเก	๒๗	วฤ	๒๕๕
วฤก	๓๘๒	วฤมเต	๓๘๔	วฤ	๓๘๖
วฤกจจกา	๓๘๒	วฤติ	๓๘๔	วฤ	๓๘๗
วฤกเต	๓๘๒	วฤน	๑๗๑,๒๘๘	วฤขติ	๓๘๗
วฤกขติ	๓๘๒	วฤนฤขโม	๓๘๔	วฤขเต	๓๕๔
วฤกถ	๑๕๒,๓๘๒	วฤนปโป	๒๓๔	วฤขเน	๓๓๕
วฤกถ	๔๐๕	วฤเน	๒๓๓	วฤขนุติ	๓๕๓
วฤกสรีเรน	๔๓๗	วฤเนสุ	๒๗๘	วฤขนุตุ	๓๔๕

ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก
[๖]		[๖]		[๖]	
วชฺชชยติ	๓๘๗	วภูฏฐกฺโข	๓๘๗	วณฺณกรียาวิคฺคการุณ-	
วชฺชชโต	๓๘๗	วภูฏฐิ	๓๘๑	วณฺณเสฏฺ	๓๘๑
วชฺชชยเต	๓๘๗	วภูฏฐติ	๓๘๕	วณฺณคณฺณมโปถยนฺติ	๒๖๐
วชฺชชรี	๒๕๔	วภูฏฐโร	๓๘๕	วณฺณนํ	๓๔๑
วชฺชชเม	๑๗๖,๔๘๔	วภูฏฐเก	๑๑๗	วณฺณนา	๓๕๑,๔๕๕
วชฺชชเส	๓๘๗,๓๕๓	วภูฏฐติ	๓๕,๒๐๐,๓๕๐	วณฺณปฺุชฺชาสฺ	๒๔๔
วณฺจโก	๓๘๕	วภูฏฐเน	๑๑๗,๒๘๑	วณฺณวิการอาปฺุชฺชมานํ	๓๕๘
วณฺจติ	๓๘๕	วภูฏฐนฺติ	๑๘๒	วณฺณสมปฺคฺติ	๒๔๑
วณฺจนา	๓๘๕	วภูฏฐนฺโต	๓๕๐	วณฺณนิคฺ	๒๖๗
วณฺจนามคฺคผลํ	๒๗๕	วภูฏฐเ	๓๕๐	วณฺณเ	๔๘,๓๕๘
วณฺจเน	๒๗๕,๓๕๕	วภูฏฐเต	๒๑๖,๓๕๐	วณฺณเต	๕๒,๓๕๑
วณฺจยติ	๓๘๕	วภูฏฐคฺวา	๓๕๐	วณฺณโย	๑๓๕,๓๕๑,๓๕๕, ๔๕๗
วณฺจคฺวา	๓๘๕	วณฺ	๒๕๓,๓๕๘	วตํ	๓๘๖
วณฺจเ	๓๖๕	วณฺติ	๓๕๐	วต	๑๕๕
วณฺจเจ	๔๒๘,๔๘๘	วณฺโต	๕๔	วตณฺ โ	๑๕๔
วณฺจเย	๓๘๕	วณฺยติ	๓๕๐	วตานิ	๓๗๒
วณฺจโ	๓๘๕	วณฺโย	๑๖๕,๑๗๐,๒๓๓	วตายํ	๖๐
วณฺจติ	๓๘๕	วณฺเ	๓๕๐	วคฺคํ	๑๕๒,๓๕๕
วณฺจา	๓๘๕	วณฺโย	๖๖,๒๖๒,๒๖๕,๓๕๐	วคฺคโก	๓๕๒
วณฺจโ	๔๑๘	วณฺญโก	๓๘๘	วคฺคติ	๑๕๒,๒๓๔,๓๔๗, ๓๗๕,๓๕๑,๓๕๒,๔๑๘
วณฺจนา	๑๔๔,๒๗๐,๓๕๕, ๓๘๖,๓๕๖	วณฺญติ	๓๘๘	วคฺคณํ	๓๕๒
วณฺโย	๓๕๕	วณฺญนฺคฺ	๓๘๘	วคฺคณอาวคฺคณภคฺติ-	
วณฺจณํ	๑๕๔	วณฺญยติ	๓๘๘	วารเ	๓๕๑
วณฺจติ	๓๘๗	วณฺญโ	๓๘๘	วคฺคณิ	๓๕๒
วณฺจยติ	๓๘๗	วณฺจติ	๓๘๕	วคฺคเน	๒๔๕,๔๑๘
วณฺจณํ	๓๘๖	วณฺจยติ	๓๘๕	วคฺคณฺติ	๓๘๓
วณฺจติ	๓๘๗	วณฺจยเต	๓๘๕	วคฺคมาโน	๓๕๒
วณฺจ	๓๘๗	วณฺจโย	๓๘๕	วคฺคยติ	๓๕๑
วณฺจํ	๓๘๘	วณฺจเ	๒๒๖	วคฺคโลหํ	๓๕๒
วณฺจติ	๓๘๘,๔๕๑	วณฺจเก			

ลภขิตพพหวนัน อนุภกมณิกกา

ปทานุกโกโม	ปฏฐงโก	ปทานุกโกโม	ปฏฐงโก	ปทานุกโกโม	ปฏฐงโก
[๖]		[๖]		[๖]	
วคตเว	๓๘๔	วควา	๓๖๕	วรสุม โมเส	๓๒๓
วคตา	๓๘๔	วทติ	๕๓,๖๖,๑๕๔,๓๕๓	วราชนุทธเนสุ	๑๖๒
วคตติ	๓๘๔,๓๕๑,๔๐๓	วทนน	๑๒๕,๓๕๓,๓๕๔	วราชิกุขณเสสุ	๓๕๐
วคตติกา	๓๑๔,๔๕๕	วทนนสโยเก	๑๒๕	วราช	๔๒๓
วคตติควา	๓๕๒	วทนตุ	๓๕๓	วริ	๓๕
วคตติ	๓๕๑	วทเทติ	๑๗๖,๓๕๒	วริควา	๔๘๕
วคตติ	๓๘๔,๔๔๘	วทเทตุ	๓๕๒	วรุ	๔๑๕,๔๓๕,๔๘๕
วคตติ	๓๕๒	วทเทนาภิกุณโน	๑๖๗	วริ	๔๕,๕๕,๕๕,๗๓,๗๗, ๗๕,๘๒,๑๑๓,๑๓๐,๑๔๑, ๑๕๔,๒๐๓,๒๒๗,๓๓๕, ๓๔๕,๓๗๘,๔๑๖
วคตติ	๓๕๒	วทเทมิ	๑๗๖,๔๘๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๓๕๑	วทเททเท	๓๓๕,๓๕๔	วโร	๒๗๘,๓๗๘,๓๕๕, ๓๕๗
วคตติ	๑๕๔	วทเทติ	๔๐๔,๔๕๓,๔๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๕๘,๑๒๐,๒๑๑, ๒๒๖,๒๖๔,๔๐๒, ๔๐๖,๔๑๒,๔๓๑,๔๕๖,๔๖๑	วทเทนน	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๓๕๒	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๔๘๗	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๑๔๔	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๔๗๐	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๓๕๒	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๒๐๕	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๓๒๑,๔๐๒,๔๐๓	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๔๕๕	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๔๐๒	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๘๕	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๔๘๗	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๔๗๗	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๔๐๒	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๕๘	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๒๕๒	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๓๕๒	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘
วคตติ	๑๒๕	วทเทนนติ	๓๕๔	วโร	๑๖๘

ปทานุฏโกโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุฏโกโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุฏโกโม	ปิฎกฺงโก
[ว]		[ว]		[ว]	
วนุทติ	๓๕๓	วยสฺสา	๓๕๘	वलณฺชติ	๔๐๐
วนุทนถเว	๓๕๓	วยสฺโส	๓๕๘	วลติ	๔๐๐
วนุทนา	๑๘๗,๓๕๓	วยุํ	๓๕๘	वलนํ	๔๐๐
วนุทนานคฺขํ	๒๒๐	วยุโน	๓๕๘	วลโย	๔๐๐
วนุทเนยฺยาน	๒๕๗	วโย	๓๕๘	วลวา	๔๐๐
วนุทากา	๓๕๓	วโยหานนํ	๑๓๖	วลหติ	๔๐๑
วนุทากี	๓๕๓	วยุหํ	๔๐๔	วลเหติ	๔๐๑
วนุททิ	๓๕๓	วรํ	๓๕๘	วลเหยติ	๔๐๑
วนุททิโต	๒๕๗	วรโก	๓๕๕	วลาภา	๔๐๐
วนุททิยเต	๓๕๓	วรคฺนฺชวาสิตํ	๑๓๑,๑๓๒	วลาโก	๔๐๐
วนุทที	๓๕๓	วรณํ	๓๕๕	วลี	๔๐๐
วปติ	๓๕๖,๓๕๗	วรณเ	๓๕๑	วลียเต	๔๐๐
วปนฺติ	๓๕๗	วรณฺโ	๓๕๕	วลฺยติ	๔๐๐
วปฺ	๓๕๗	วรติ	๓๕๕	वलฺลติ	๔๐๑
วปฺปติ	๓๕๗	วรคฺคํ	๓๕๕	वलฺลนฺติ	๔๐๑
วปฺปมจฺจกถํ	๓๕๖	วรนฺติ	๑๒๑	वलฺลโก	๔๐๑
วปฺโป	๓๕๗	วรยติ	๓๕๘	वलฺลริ	๔๐๑
วมติ	๓๕๗,๓๕๘	วรหฺติ	๓๕๕	वलฺลรี	๔๐๑
วมถุ	๑๘๕,๓๕๘	วรหยติ	๓๕๕	वलฺลโร	๔๐๑
วมฐุ	๓๕๘	วรเหติ	๓๕๕	वलฺลิตี	๔๐๑
วมิยติ	๓๕๘	วรโ	๔๐๑	वलฺลิกา	๔๐๑
วมิยเต	๑๘๕	วราโกยํ	๔๒๖	वलฺลियนฺติ	๔๐๑
วเม	๑๒๕	วรานํ	๓๕๘	वलฺลิตี	๔๐๑
วมภนา	๓๕๗	วรารนฺติ	๔๒๑	वलฺลฺุโร	๔๐๑
วมภยติ	๓๕๗	วราโ	๓๕๕	ววคฺคเปติ	๑๗๕
วมภยติ	๓๕๗	วรียติ	๓๕๘	ววคฺคิตํ	๑๗๗
วมภนฺโต	๘๔	วรฺุโ	๓๕๕	วสติ	๓๐๒,๔๐๒,๔๐๓
วมมิโก	๓๕๘	วเร	๓๕๘	วสนํ	๔๐๒
วยติ	๓๕๘,๔๑๗	วเรมิ	๓๕๘	วสนฺติ	๔๐๒
วยเต	๔๑๗	วโร	๓๕๘	วสนฺโต	๔๐๒
วยสา	๓๕๘	วถํ	๔๐๐	วสโก	๔๐๒

ปทานุกรโม	ปิฎกขุโก	ปทานุกรโม	ปิฎกขุโก	ปทานุกรโม	ปิฎกขุโก
[ว]		[ว]		[ว]	
วสธ	๔๐๒	วฬี	๔๐๕	วาณิ	๑๒๔,๓๘๖,๔๑๕
วสธรมุมนติ	๔๐๒	วฬยติ	๔๐๕	วาณิ	๓๕๐
วสธ	๔๐๒	วากจีรานิ	๒๑๔	วาณิไซ	๓๘
วสธาน	๔๐๒	วากรา	๓๘๒	วาณิ	๓๕๐
วสธิ	๒๒๑	วากรา	๓๘๒	วาณิน	๓๕๐
วสโธ	๓๕๗	วาโก	๔๐๕	วาณ	๓๕๐,๔๔๓,๔๗๐
วส	๔๐๓	วากย	๓๘๔	วาตี	๒๐๗,๒๖๕,๒๗๔
วสเทสุ	๔๓๓	วากยสนเทเส	๓๕๓	วาทกรชนเน	๒๗๔
วสยติ	๔๐๒	วากย	๔๔,๓๖๖,๔๒๓	วาทกขิตตมพ	๔๖๔
วสยูก	๓๓๐	วากุรา	๓๘๒	วาทชานินิ	๑๔๒
วสุ	๔๐๒	วาจ	๕๐,๔๗๓	วาทยติ	๔๐๖
วสุนทร	๔๐๔	วาจกา	๖๗	วาทสมุฏฐิตา	๖๔
วสุนทร	๑๗๔	วาจติ	๓๘๔	วาทสุสปี	๖๕
วสุนทร	๑๓๐	วาจยติ	๓๘๔	วาทาคเป	๔๘๕
วสุถ	๓๑๕,๔๐๒	วาจยเต	๓๘๔	วาติ	๔๐๕,๔๐๖
วสุสติ	๔๐๓	วาจา	๒๑๐,๒๗๔,๓๕๗,	วาเต	๒๗
วสุสยติ	๔๐๓			วาเตติ	๔๐๖
วสุธานี	๔๕๔	วาจันติ	๓๕๔	วาเตหาพาทิโก	๒๕๗
วสุสาวาส	๔๘๒	วาจาปากญ	๒๓๒	วาโต	๒๗,๔๐๕,๔๐๖
วสุสิตมูจเต	๑๘๒,๔๐๓	วาจาข	๔	วาทยติโก	๑๔๗
วสุสิตา	๔๐๓	วาจา	๒๗	วาทาน	๓๕๔
วสุสิตวา	๔๐๓,๔๐๔	วาจา	๓๖๐	วาทยติ	๓๕๓
วหติ	๔๐๔	วาจา	๔๖๗	วาทาปน	๓๕๔
วหนิ	๔๐๔	วาจา	๑๖๗	วาเท	๔๖๗
วหยติ	๔๐๕	วาเจติ	๓๘๔	วาเทติ	๓๕๓
วหโธ	๔๐๔	วาเจย	๓๘๔	วาโท	๑๕๔,๓๕๓
วหิ	๔๐๔	วาชยติ	๓๘๖	วาเท	๔๐๖
วห	๔๐๔	วาชิสาลา	๓๐๕	วาเทติ	๒๑๕
วหติ	๔๐๕	วาชี	๓๘๖	วาน	๔๐๕
วหิ	๔๐๕	วาเชติ	๓๘๖	วานยติ	๓๕๕
วหิ	๔๐๕	วาญ	๓๘๗	วานรินท	๒๐๐

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ว]		[ว]		[ว]	
วานโร	๒๖๕	วาเร	๓๕๗	วาโห	๑๕,๔๐๕
วานสงฆาตาย	๓๕๕	วาเรติ	๓๕๗,๓๕๕	วิกตณนมุหิ	๔๑๕
วานีโร	๔๑๘	วาลธี	๔๐๐	วิกตณเน	๔๕๕
วาปโก	๓๕๖	วาลธิ	๔๐๐	วิกตณนุย	๔๔
วาปยติ	๔๐๕	วาลพิรณี	๔๐๐	วิกนุตีสุ	๔๓
วาปยเต	๔๐๕	วาลยติ	๔๐๐	วิกรมคามกาลมณี	๓๑๗
วาปีคัม	๓๕๖	วาเลติ	๔๐๐	วิกิตตา	๑๗๖
วาปี	๓๕๗	วาโล	๔๐๐	วิกิเล	๑๗๖
วามชเถว	๔๐๖	วาสติ	๔๐๖	วิกิสติ	๕๓,๒๗๖
วามูร์	๓๕๓	วาสนา	๔๐๒	วิกิสโต	๕๓
วามูรุ	๔๒๕	วาสมทพเนสุ	๓๐๒	วิกิการ์	๔๔๓,๔๔๕
วายติ	๒๗,๑๔๒,๔๐๕, ๔๑๔,๔๑๗	วาสยติ	๔๐๒,๔๐๓,๔๐๖	วิกิการกเต	๔๔๔
วายนติ	๒๕๖	วาสโร	๔๐๕	วิกิการมาปาพิยติ	๑๕๕
วายนติ	๔๐๖	วาสว	๒๔๕	วิกิการศคิชากร	๒๗๖
วายนมาโน	๔๐๖	วาสี	๔๐๒	วิกิการสภิชชน	๒๖๗
วายนสา	๔๒	วาสีเต	๒๕๕	วิกิการสภาน	๒๖๕
วายนโส	๕๓	วาสี	๔๐๒	วิกิการเส	๒๕๒,๔๕๒
วายนเม	๓๓๐,๓๓๒	วาเสติ	๔๐๒,๔๐๖	วิกิการโส	๕๓,๕๕
วายนโม	๔๐๖	วาเสตุวา	๔๐๒,๔๐๖	วิกิการวิฐนเน	๒๖๖
วายนุ	๓๑,๘๕,๑๖๑,๑๘๕, ๓๗๑,๓๖๕,๔๐๕,๔๑๗,๔๕๖	วาห	๔๐๗	วิกิการวิฐนุติ	๕๗
วายนุนา	๑๐๖,๓๗๑	วาหติ	๔๐๗	วิกิการวิฐนมานา	๗๐
วาโย (๖ อย่าง)	๑๒	วาหนัม	๔๐๔,๔๐๗	วิกิการวิฐนมติ	๔๘
วาโย	๒๐๒,๔๐๕,๔๑๗	วาहन	๔๐๗	วิกิการวิฐนนามิ	๒๔๒
วาโยธาตุ	๑๒,๑๗๕	วาहनโน	๔๐๗	วิกิการวิฐนนุติ	๕
วารณพยามาเต	๒๗๒	วาहनุติ	๔๐๗	วิกิการวิฐนินาติ	๕๕
วารณเม	๑๖๒,๔๕๗	วาหิตปาโปติ	๔๐๓	วิกิการวิฐนภติ	๗๖
วารณโย	๓๕๕	วาโห	๔๐๔,๔๐๗	วิกิการวิฐนภติกิเลโส	๗๖
วาริ	๓๕๕	วาหเต	๔๐๗	วิกิการวิฐนยิตกัม	๘๔
วาริรั	๒๔,๑๒๕,๔๕๕	วาหริ	๒๕๔	วิกิการวิฐนยิปติ	๕๗
		วาหวา	๔๕๓	วิกิการวิฐนโย	๑๔๘
		วาพา	๒๔	วิกิการเว	๑๔๗,๑๔๘

ลกขัตตพหุพทานิ อนุกรมณิกา

๖๐๗

ปทานุกรม	ปีพุทธศักราช	ปทานุกรม	ปีพุทธศักราช	ปทานุกรม	ปีพุทธศักราช
[๖]		[๖]		[๖]	
วิทยาเขต	๔๖๖	วิชญเย	๑๓๔	วิชฌิมยติ	๔๑๒
วิภุขยาโต	๗๘	วิษฏฺฐิตฺรโณ	๑๓๔	วิษุโณ	๓๕๖
วิครหิ	๕๓	วิษเฐหิ	๑๓๔	วิญญปพพท	๓๕๖
วิคฺคโห	๕๕	วิษเต	๔๐๘	วิญญาจโล	๔๑๒
วิมาเต	๓๕๓	วิษมฺภติ	๑๓๖	วิญญาจวิ-วิ	๔๑๒
วิมาโตปมาเต	๓๕๔	วิษมฺภิต	๑๓๖	วิญโณ	๓๕๖
วิมาสาโท	๑๐๗	วิษมฺภิตา	๑๕๕, ๑๕๒, ๒๐๕	วิญญาณิ	๑๔๗, ๒๕๐
วิภุขโณ	๒๓๑	วิษยติ	๔๑๕	วิญญาปนเน	๘
วิจิตติ	๒๗๕, ๔๐๘	วิษยิจฺฉา	๑๕๗	วิญญาเปคฺวา	๒๘๓
วิจารณา	๑๑๕	วิษหติ	๔๕๓	วิญญิตฺวา	๒๘๓
วิจारे	๓๑๑	วิษาคา	๑๓๕	วิญญเยยฺยา	๑๑๖
วิจारेติ	๑๑๕, ๑๑๖	วิษานค	๓๓, ๑๓๕	วิญโญ	๓๘๗
วิจारेคฺวา	๑๑๕, ๑๑๖	วิษายติ	๑๓๕	วิคฺคกมถิตฺตสฺส	๓๐๓
วิจારो	๑๑๕	วิษายเน	๑๓๕	วิคฺคกยติ	๑๕๒
วิจิ	๔๐๘	วิษายิ	๒๐๘	วิคฺคกยิตฺติ	๔๔๐
วิจิจฺฉา	๕๖, ๒๐๐	วิษิตฺติสา	๑๕๗	วิคฺคกเกนฺติ	๓๕
วิจิตฺต	๑๑๕	วิษิต	๑๓๕	วิคฺคโก	๑๕๒
วิจินติ	๑๑๗, ๒๕๗	วิษคฺคฺมิจฺฉนฺติ	๑๕๗	วิคฺคฆาชาทิ	๑๕๔
วิจินาติ	๑๑๗	วิษุ	๓๕๗	วิคฺคฆรฆานธมฺฆานิ	๑๖๗
วิจินามิ	๑๑๗	วิษุชติ	๒๗๑, ๔๐๕, ๔๑๐,	วิคฺคทติ	๑๖๗
วิจินฺตเน	๑๔๔		๔๕๔	วิคฺคต	๔๐๕, ๔๑๐
วิจิมาลา	๖๔	วิษุฆานสฺส	๕๐๐	วิคฺคตยติ	๔๐๕
วิจิ	๔๐๘	วิษุฆานเน	๔๑๐	วิคฺคตยเต	๔๐๕
วิจฺฉเยติ	๓๕๐	วิษุฆา	๒๔๐, ๓๕๔, ๔๑๐	วิคฺคเตติ	๔๐๕
วิจฺฉ	๒๔๓	วิษุฆาคทณฺสฺส	๑๕๕	วิคฺคตมฺภติ	๑๗๕
วิจฺฉติ	๔๐๘	วิษุฆมาถิ	๑๗๔	วิคฺคตมฺภนลภฺขณฺมา	๑๗๕
วิจฺฉยติ	๔๐๘	วิษุฆโรชติ	๑๔๑	วิคฺคตมฺภเกติ	๑๗๕
วิจฺฉิก	๓๘๖	วิษุฆโรปาทานมฺหิ	๔๕๔	วิคฺคตาร	๔๒๕
วิจฺฉิกา	๔๐๘	วิษุฆติ	๔๑๑	วิคฺคตารจฺฉนาทเน	๑๖๗
วิจฺฉินฺทติ	๓๑๐	วิษุฆเน	๓๔๒, ๔๑๑	วิคฺคตารณ	๑๕๕
วิจฺฉินฺทิตฺวา	๔๕๐	วิษุฆาภูวิ	๓๕๖	วิคฺคตาร	๑๕๕, ๑๕๖, ๑๗๖, ๒๓๐, ๒๕๐

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[๖]		[๖]		[๖]	
วิคคาเรติ	๑๗๗,๒๔๐,๓๕๐, ๔๒๕	วิทุรเส	๒๑๖	วินิพทฐา	๒๗๐
วิคคาเรนุติ	๑๕๖	วิทุรเสติ	๒๑๖,๔๔๔	วินิพนุทธกรียา	๒๗๐
วิคคาโร	๒๕๑	วิทุรสุตา	๒๑๖	วินิมโย	๓๑๗,๓๒๕
วิคคิณณคตมกมิ	๑๕๕	วิทุโร	๒๕๕	วินิมยติ	๓๑๗
วิคคิณณโณ	๑๗๗,๒๕๑, ๔๑๓	วิทุวา	๔๑๐	วินิลตา	๑๗๖
วิถียเต	๔๐๕	วิธติ	๔๑๑	วินคติ	๒๒๖,๔๔๓
วิถิ	๔๐๕	วิธวา	๓๔๕	วินคฺวา	๒๒๖
วิฏโร	๔๐๕	วิธา	๔๑๑	วินยฺย	๒๒๖
วิทเสติ	๑๘๕	วิธาน	๒๑๐	วินอทติ	๒๒๗
วิทติ	๔๑๐	วิธวเต	๒๑๒	วินอทน	๒๒๗
วิทธาติ	๒๑๐	วิทริ	๒๑๐,๒๗๑,๔๑๑	วินุทติ	๔๑๐
วิททาโก	๔๑๐	วิทริยเต	๒๑๐,๔๑๑	วินุทเต	๔๑๐
วิทธารณ	๒๕๘	วิทฺ	๔๑๒	วินุทน	๔๑๐
วิทธารณ	๗๓,๗๕,๑๘๘	วิทฺเน	๒๖๕	วินุทกฺกุโ	๘
วิทธารพนุช	๑๔๗	วิทฺรสุต	๒๐๘	วิทกฺข	๓๒๔
วิทธารยติ	๑๘๗	วิทฺโร	๔๑๒	วิทจฺจิตฺตฺตฺ	๒๓๑
วิทธาร	๒๖๒	วิทโร	๔๑๑	วิทริยาโย	๒๑
วิททาเรติ	๑๔๗	วินฺ	๒๒๑	วิทริยติ	๒๑
วิททาเลติ	๑๘๘	วินนฺ	๒๑๕	วิทริโต	๒๑
วิททาเห	๑๔๔	วินนฺธิคฺวา	๒๑๕	วิทปาก	๓๕๔
วิทฺ	๕๕,๔๑๐	วินโย	๑๘๕,๒๒๖	วิทปาโก	๔๔๘
วิทฺโร	๔๑๐	วินสฺ	๒๒๑	วิทปาเจนฺติ	๗๕
วิทฺทสุ	๔๑๐	วินสฺสติ	๒๒๑	วิทปาเสติ	๘๓
วิทฺทเสนา	๓๓๒	วินพิกฺตา	๒๑๖	วิทปิน	๓๕๗
วิทฺทเสสนา	๒๐๐	วินาติ	๔๑๔	วิทปล	๑๗๘,๔๓๔
วิทฺ	๔๑๒	วินาสนฺ	๒,๕๒	วิทปลา	๒๑๕,๒๕๔
วิทฺสติ	๒๑๖	วินาเสติ	๕๐,๓๐๒	วิทปลกค	๔๘๐
วิทฺสเน	๓๕๗	วินิจฺจนฺ	๑๑๗	วิทปลกิณณกภาเวน	๒๐๕
วิทฺสยติ	๒๑๖	วินิจฺจยติ	๑๑๗	วิทปลโยเค	๔๑๓
		วินิจฺจินาติ	๑๑๗	วิทปลทฺ	๓๖๘
		วินิจฺจียติ	๓๓	วิทปลภเต	๓๖๘

ลภขิตพพาน์ อนุกรมณิกา

๖๐๙

ปทานุกรโม [๖]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [๖]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [๖]	ปิฎกแจงโก
วิปุลมถยชาติ	๓๖๕	วิภูสน์	๒๕๖	วิรตี	๓๔๕
วิปุลมโก	๓๖๘	วิภูเสติ	๓๐๒	วิรมณั	๓๔๕
วิปุลวาโส	๔๐๒	วิภทเน	๑๕๔	วิริยติ	๔๑๕
วิปุลสนุโน	๓๔๖	วิภทเท	๒๑๒	วิโรโห	๓๔๖
วิปุลปาติ	๑๕๕,๒๔๒	วิโกติ	๒๕๔	วิโรโห	๔๑๕
วิปุลโป	๓๕๗	วิมตี	๒๓๘	วิราคณมุ	๒๕๐
วิปุลลิจัง	๒๖๗	วิมททเน	๓๗๕	วิราคานั	๒๕๐
วิปุลลิจังโก	๒๖๗	วิมททเท	๒๕	วิราโก	๓๔๑
วิพารายั	๓๕	วิมลั	๔๑๒	วิราโว	๓๕๑
วิพุเร	๑๓๘	วิมานั	๓๑๐,๓๑๑	วิริยจติ	๓๔๕
วิพุมติ	๒๘๖	วิมุตตสุส	๔๔๐	วิรุณติ	๓๕๖
วิษติ	๒๘๒,๔๒๗	วิมุตติ	๓๑๘	วิรุหี	๒๐๒
วิษนั	๒๘๒	วิโมเห	๓๕๖,๓๗๘	วิรุปรุเปน	๓๐๓
วิษชาติ	๒๘๘	วิโมโห	๓๕๖	วิเรโก	๓๔๕
วิษคตา	๑๕๑	วิมุหติ	๓๑๖	วิเรจัน	๓๔๕
วิษคติ	๒๘๒,๒๘๘	วิมุหมาโน	๓๑๖	วิเรชเต	๓๖๐
วิษคตีสุ	๒๗๘	วิมุหเย	๓๑๖	วิรุฑั	๓๕๖
วิฆวฤษเย	๘๕	วิมุหโย	๓๑๖	วิรุฑุโธ	๔๑๒
วิภา	๒๘๘	วิมุหปณั	๓๑๖	วิโรจติ	๔๖,๑๔๑,๓๕๒,
วิภาคั	๓๑	วิมุหปเน	๖๕		๔๗๖
วิภาโค	๒๘๒	วิมุหาเปติ	๓๑๖	วิโรธอิจเน	๓๕๕
วิภาชเน	๓๘๘,๓๘๕	วิษคติวาชายั	๒๘๑	วิโรโธ	๓๕๖
วิภาติ	๒๘๘	วิษากโรหิ	๒๓๑	วิโรโธคติ	๓๖๘
วิภาวเน	๒๕๕	วิษากาสิ	๒๔๕	วิลั	๔๑๒
วิภาวเย	๒๕๕	วิษายกุล	๑๔๗	วิลการี	๔๑๒
วิภายติ	๒๘๘	วิยุหติ	๓๕	วิลติ	๔๑๒
วิภาวียติ	๒๕๔	วิยุยติ	๔๑๔	วิลปติ	๓๖๖
วิภาเวติ	๑๑๒,๒๕๕	วิโร	๓๔๑	วิลมพติ	๓๖๗
วิกิฎกา	๔๒๓	วิรุชติ	๓๔๑,๔๑๑	วิลมพณมุหิ	๓๖๗
วิฤษติ	๒๕๓	วิรุณติ	๓๔๓	วิลมพปาโท	๓๖๗
วิฤติโย	๒๔๖	วิริยั	๓๓๒	วิลตติ	๓๗๑

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[๖]		[๖]		[๖]	
วิลสินี	๓๗๑	วิวญ	๖๖	วิสาทปาดทีสณปีติสุ	๔๓๑
วิลลาเป	๓๖๖	วิวั	๔๕๗	วิสาโส	๔๑๓
วิลลาโป	๓๖๖	วิวารคิ	๒๕๔	วิสีตคิ	๔๖๒
วิลลาชจาลสัวเร	๔๐๐	วิวาโท	๓๕๓	วิสิฎฐวากุขรจนั	๔๖๐
วิลลาสุกเขปชิวหาจลน- ปีพน	๓๗๑	วิวาโทถ	๒๘๔	วิสุทฐิ	๔๗๒
วิลลาสนเน	๓๗๐	วิวิจจคิ	๔๐๘	วิสุทฐิเทวา	๑๕๘
วิลลาเส	๑๒๐	วิวิจเจว	๔๐๘	วิสุจิกา	๔๗๗
วิลิมเป	๓๗	วิวิธสุสาท	๔๓๔	วิเสสกา	๔๖๒
วิลิชเค	๔๑๒	วิเวกมนุพรุหเย	๒๘๑,๔๐๘	วิเสสคิ	๔๖๒
วิลีนเคถ	๓๗๕	วิเวเก	๔๐๘	วิเสสยคิ	๔๖๒
วิลีนภาเว	๔๑๓	วิเวโก	๔๐๘	วิเสเส	๔๖๑
วิลีนสินโน	๔๐๓	วิเวจคิ	๔๐๘	วิเสเสคิ	๒๕๐
วิลิชยคิ	๓๗๔,๔๑๓	วิสี	๕๘,๓๕๘,๔๑๓	วิเสเสน	๑๕๔
วิรูปปติ	๓๗๘	วิสีวเท	๓๖๘	วิเสโส	๘๘,๔๖๒
วิรัมโปโก	๓๗๘	วิสคโค	๔๒๖	วิโสเรตุ	๔๒๒
วิรัมปนเน	๓๗๘	วิสชชเรคิ	๑๘	วิโสเสคิ	๒๕๕
วิรัมปนุคิ	๓๗๘	วิสคคิ	๔๑๓	วิสุนาคิ	๔๑๓
วิรัมปิโต	๓๗๘	วิสคคิกกา	๔๔๗	วิสุตชชคิ	๔๒๖
วิลิจจลเน	๔๕๒	วิสมั	๑๘๓	วิสุตคถา	๔๔๖
วิลิจจนั	๕๒	วิสมานีว	๔๑๐	วิสุตสนุคคิ	๔๓๔
วิลิจจเน	๒๖๕	วิสมเน	๔๕๑	วิสุตริควา	๔๔๒
วิลิจจนุคิ	๕๒	วิสมesu	๑๔๓	วิสุตโร	๔๔๓
วิลิจจช	๓๗๓	วิสยวิชานนลภุขณั	๑๑๕	วิสุตวคิ	๔๖๖
วิโลหคิ	๓๘๐	วิสรณ	๒๕๘	วิสุตตคิ	๔๔๖
วิโลหนั	๓๘๐	วิสรณคคยวสานesu	๔๓๓	วิสุตสาตคคาโ	๔๔๖
วิโลหน	๕๖	วิสรณ	๒๖๕	วิสุตสาตปุมาท	๔๓๕
วิโลหวิมาเต	๓๗๖	วิสรคคิ	๑๓,๒๕๘,๔๒๗	วิสุตสาเส	๒๘๒,๔๔๖
วิโลहे	๓๐๓	วิสเวเคน	๓๑๕	วิสุตสาโส	๔๔๖
วิวกุชยา	๓๘๔	วิสหคิ	๔๔๘	วิสุตสุโค	๔๖๖
วิวชเรมิ	๓๘๗	วิสหามิ	๔๔๘	วิหจกมา	๔๘๐
		วิสาณั	๔๖๓	วิหณณคิ	๔๘๕

ลกขัตตพหุพานํ อนุกรมณิกา

ปทานุกรโม	ปิฎกขุโก	ปทานุกรโม	ปิฎกขุโก	ปทานุกรโม	ปิฎกขุโก
[๖]		[๖]		[๖]	
วิหริติ	๔๕๑	วิธี	๔๐๕	วุดดา	๔๑๖
วิหรณฺติ	๑๕๗	วินาติ	๔๑๔	วุดตานิ	๑๕๒
วิหเรยฺย	๔๕๓	วิมฺสติ	๓๑๑	วุดฺติ	๓๕๑,๓๕๒
วิหาเส	๑๔	วิมฺสนลาภคฺคฺชฺย	๔๑๐	วุดฺโต	๒๕๕
วิหารํ	๑๓๓	วิมฺสา	๓๑๑	วูกิภฺยติ	๓๑๒
วิหารมโห	๓๐๕	วิมฺสาธิปติ	๓๑๑	วูทฺธํ	๔๓๕
วิหารเ	๖๐,๔๕๐	วียเค	๔๑๔	วูทฺธมปจายนฺติ	๑๑๗,๓๕๔
วิหาโร	๑๕๗,๔๕๐,๔๕๑	วีริ	๔๒๕	วูทฺธา	๒๓
วิหีสญฺญเนสุ	๔๘๔	วีรฺพติ	๔๑๕	วูทฺธาปจายิโน	๑๑๗
วิหีสติ	๔๕๖	วีริยํ	๒๑๔,๓๓๘,๓๔๔,	วูทฺธี	๒๐๒,๒๖๔,๒๗๒,
วิหีสตา	๔๕๖		๔๐๗		๒๕๕
วิหิตํ	๒๑๐	วีเรติ	๔๑๕	วูทฺธิ	๒๔๒,๒๕๕,๓๕๔,
วิหิตา วิหิตา	๑๘๗	วีโร	๒๖๕,๔๑๕		๔๐๔
วิหิตฺโต	๓๗๘	วีหิวิเสโส	๔๕๒	วูทฺธิคฺคกรเลปนเ	๒๐๐
วิหะติ	๕๐๑	วีหิสฺสํ	๒๒๔	วูทฺธินฺติ	๒๓๑
วิหะณํ	๕๐๑	วูกฺกเต	๔๑๖	วูทฺธิมฺหิ	๒๕๕,๒๗๒
วิหะติ	๓๑๐	วูกฺจติ	๒๗๓,๒๘๔,๒๘๕,	วูทฺธิยํ	๑๕๐,๒๔๒
วิหะตา	๔๕๖		๓๐๕,๓๒๒,๓๔๑,	วูทฺธิสามคฺคเดยฺสุ	๒๖๕
วิหุวลตา	๑๗๖		๓๕๐,๓๘๔,๔๐๗	วูทฺโธ	๕๔,๒๓๕,๒๖๒,
วิหุวลี	๑๔๘	วูกฺกติ	๓๘๖,๔๑๖		๔๒๘,๔๗๑
วิหุวลีภาเว	๔๔๐	วูกฺกาเปยฺย	๔๕๔	วูทฺโธปเสวิโน	๓๕๔
วิหํ	๔๑๓	วูกฺโง	๔๐๔	วูทฺธยํ	๒๓,๒๖๔,๓๐๕,๓๑๐
วิหํกํ	๔๑๓	วูกฺกณฺนิ	๓๕๐	วูกฺกนฺยติ	๔๑๖
วิหาโร	๔๑๓	วูกฺกณฺนีสีมวรคเต	๑๘๒	วูกฺกนฺยเต	๔๑๖
วีเชติ	๔๑๕	วูกฺกณฺยํ	๒๘๐	วูกฺกณฺยติ	๔๑๗
วีณา	๓๔๕,๔๑๔	วูกฺกณฺยติ	๔๑๖	เวกเทสกํ	๒๔๕
วีณาทโยติ	๒๐๘	วูกฺก	๔๑๖	เวกถพฺยํ	๑๗๖
วีกํ	๔๑๔	วูกฺกํ	๓๕๖,๔๒๘	เวกถฺย	๑๗๖
วีกทฺทโร	๑๘๗	วูกฺกตฺตีโร	๓๘๖,๓๕๗	เวกถฺยพฺย	๑๗๖
วีกโสโก	๑๘๗	วูกฺกตฺตีโร	๔๑๖	เวกถฺย	๖๒
วีกิจคฺคกํ	๔๕๕	วูกฺกตฺตเส	๒๐๕	เวกฺขณเ	๔๑๗

ปทานุกรโม	ปิฎกโก	ปทานุกรโม	ปิฎกโก	ปทานุกรโม	ปิฎกโก
[๖]		[๖]		[๖]	
เวกษติ	๔๑๗	เวติ	๔๑๔,๔๑๘	เวปนี	๔๑๘
เวกั	๔๕๓	เวคัค	๔๑๘	เวปยติ	๔๑๒
เวกคคหิ	๒๒๕	เวคคณิ	๒๘๔	เวปยเต	๔๑๒
เวกเซ	๑๖๘	เวคพหิ	๔๑๔	เวปุลลั	๒๐๒
เวกสา	๒๔๒	เวคคตคา	๓๐๗	เวโป	๔๑๘
เวกหีสเน	๑๗๐	เวกเต	๔๐๕,๔๑๘	เวโม	๔๑๔
เวเคน	๒๑๒,๔๐๘,๔๓๓, ๔๔๔	เวทนี	๔๑๑,๔๘๕	เวชยาพาทิกานั	๒๗๒
เวจจติ	๔๒๐	เวทนา	๔๑๑	เวรี	๒๒๑,๓๐๒
เวชติ	๔๐๘	เวทนานั	๒๗๒	เวรมณิ	๓๐๒,๓๔๕
เวชชนุติ	๒๓๑	เวทโน	๕๕	เวรี	๑๕๕,๔๔๖
เวชชวาคคธารณวณชคค-		เวทนตกุ	๔๑๐	เวโรจโน	๓๕๒
พนุทธสงฆมาเต	๓๘๕	เวทนตเร	๔๔๘	เวลั	๔๑๕
เวชติ	๓๘๗,๔๑๗	เวทยเต	๔๑๑	เวลยติ	๔๑๕
เวชนั	๑๕๕,๔๑๗,๔๗๒	เวทยเตคิตฺเต	๔๑๑	เวลติ	๔๑๕
เวชนนุหิ	๓๒๓	เวทยนุติ	๔๑๑	เวลมฺเพ	๑๔๗
เวชเน	๕๘,๕๕,๓๘๗,๔๑๔, ๔๑๗	เวทยามหิ	๔๑๑	เวลมฺภ	๑๗๖
เวจิติ	๔๑๗	เวทยิตั	๔๑๑	เวลา (พร้อมวิธีนับ)	๔๑๕
เวจิมิ	๔๑๗	เวทิตพพา	๔๕๔	เวลลติ	๔๑๕
เวจินี	๑๕๕	เวเทติ	๒๖๘,๔๑๑	เวลลั	๔๒๐
เวจียเต	๔๗๒	เวเทสุ	๑๕๕	เวลลติ	๔๒๐
เวณติ	๔๑๘	เวโท	๔๑๐	เวลลนั	๔๒๐
เวณเต	๔๑๘	เวรติ	๔๑๒,๔๑๗	เวลลิตเกโส	๔๒๐
เวณิ	๔๑๘	เวรเต	๔๑๒	เวลโล	๔๒๐
เวณิ	๔๑๘	เวรยติ	๔๑๒	เวสติ	๔๑๓,๔๒๐
เวณิโร	๔๑๘	เวรติควา	๔๑๗	เวสโร	๔๒๐
เวณุ	๔๑๔,๔๑๘	เวริมิ	๔๑๒	เวสติควา	๔๑๓
เวณเ	๔๑๘	เวรียติ	๖๓	เวสมิ	๔๑๓
เวตติ	๔๑๘	เวโร	๔๑๒	เวสสนนฺคโร	๒๘๓
เวตโต	๔๑๘	เวเนชฺยานั	๒๒๒	เวสโส	๔๑๓
		เวปติ	๔๑๘	เวพติ	๔๑๓
		เวปตุ	๔๑๘	เวพูนั	๒๑๘

ลภขิตพพหำน อนุภกมณิก

ปทอนุภกโม	ปีฎงโก	ปทอนุภกโม	ปีฎงโก	ปทอนุภกโม	ปีฎงโก
[๖]		[๗]		[๘]	
ไวภยติ	๔๑๖	สภมาฎิปาฐโต	๓๒๑	สภวโรสนสภหิตุ	๓๘๓
ไวภยเต	๔๑๖	สภมาค	๑๘๑	สภวริควา	๓๘๘
ไวภยพพณ	๑๗๕	สภมาโค	๔๘๕	สภวริยติ	๖๗
ไวภยนิ	๑๘๑,๒๐๕	สภเม	๑๔๘,๑๕๐	สภวริยเต	๑๒๑
ไวภยติ	๑๘๑,๒๐๕	สภเมน	๔๘๕	สภวริยนิติ	๔๐๑
ไวโรเปนคตส	๓๘๒	สภโม	๔๘๕	สภวริยติ	๔๐๐
ไวเลติ	๔๑๖	สภศิริยติ	๑๖๔	สภวเร	๗๓,๒๐๖,๔๑๖,๔๘๓
ไวหริติ	๒๓๓	สภปวาเรควา	๑๕๗	สภวสโถ	๘๖
ไวหริยติ	๑๘๗	สภภุชา	๔๕๕	สภวาโส	๔๐๒
ไวหริยติ	๒๓๓	สภยจณติ	๓๓๓	สภวโฆติ	๔๑๖
ไวหาโร	๔๘๖	สภยติอนุริโย	๓๓๓	สภวโโค	๓๘๘,๔๑๖
วุหายติ	๔๒๑	สภยโต	๓๓๓	สภวคุกมมานโส	๔๐๘
วุหติ	๔๒๑	สภยมติ	๓๓๓	สภวชชติ	๔๐๘,๔๑๐
		สภยเม	๓๘๔	สภวโก	๔๐๘,๔๐๘
		สภยโม	๓๓๓	สภวชติ	๔๐๘
	[๘]	สภยชชติ	๖๑	สภวชนิเยสุ	๔๐๘
สภกสายติ	๔๘๒	สภโยเค	๒๕๐	สภวชเส	๔๐๘
สภกยิสสนติ	๔๘๒	สภโยชน	๓๓๘	สภवलติ	๔๒๐
สภกเส	๗๑	สภโยชนโรสนเนสุ	๒๘๘	สภवलลยติ	๔๒๐
สภกาสนา	๕๕	สภโยชติ	๓๓๘	สภवलเลติ	๔๒๐
สภกณ โฆ	๕๗	สภราโว	๓๕๑	สภสคคา	๔๒๖
สภกิลิฎฐมฺหิ	๕๘	สภวจโร	๔๐๒,๔๔๐	สภสคเค	๓๓๘,๔๒๕
สภกิลิสฺสติ	๒๔๔	สภวณณ	๒๐๘	สภสคโก	๓๒๒,๔๒๖
สภกิลิสฺสนติ	๕๘	สภวณณา	๓๘๑	สภสชชติ	๔๒๖
สภกณ โฆ	๖๑	สภวคคติ	๓๗๓,๓๘๒	สภสติ	๔๘๒
สภโกจน	๔๐๐	สภวจจาเคสุ	๒๗๗	สภสทเท	๕๖
สภเจโป	๘๐	สภวจาลนพนฐสาธาเร	๔๐๑	สภสนสทเทสุ	๓๖๗
สภน	๒๕๖,๓๘๘	สภวณ	๔๘	สภสนปฺนุโค	๔๓
สภภุณ	๑๐๗	สภวเร	๑๐๒,๑๒๘,๑๗๔	สภสยติ	๔๖๓๖
สภมริ	๔๘๑	สภวริ	๗๓,๔๐๑	สภสยนิติ	๑๓๐
สภมริคพ	๔๘๑	สภวริยติ	๔๔๓	สภสยมาปฺนุโน	๔๖๓
สภมส	๓๕๒				

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ส]		[ส]		[ส]	
สัสเย	๓๕๕	สการภูษา	๓๘๖	สกุขโร	๔๔๓
สัสโย	๔๖๓	สกุขปญชร	๒๓๑	สกุขิสสตี	๔๒๒
สัสสามคฺวา	๔๔๐	สกุฆาทย	๓๔๖	สกุยติ	๔๒๒
สัสสาร	๒๓๐	สกุโฆ	๑๘๗,๔๐๓	สขาร	๒๖๖
สัสสาร	๓๔๗	สกุณคฺมิ	๔๘๕	สคฺติ	๔๒๓
สัสสิคฺวา	๔๘๒	สกุโน	๔๒๒	สคฺณ	๒๓๑
สัสสิพฺพติ	๔๖๑	สกุณตฺกา	๔๘๒	สคฺก	๒๕๒
สัสสิยติ	๔๓๕	สกุณฺโต	๔๒๒	สคฺคโมกฺขท	๓๒๘
สัสสุมาโร	๔๔๘	สเก	๔๘๑	สคฺฆมาติ	๔๒๔
สัสเส	๔๘๒	สคฺก	๓๕๘	สคฺกติ	๔๒๒
สัสหติ	๔๘๕	สคฺกจฺจ	๑๕๔,๓๓๓	สคฺกเต	๔๒๒
สัสหเต	๓๓,๑๐๓,๑๔๔,๑๔๕, ๑๕๕,๒๕๘,๒๕๕,๓๒๑, ๓๘๑,๔๘๔,๔๘๕,๔๕๕	สคฺกติ	๔๒๒,๔๒๓	สคฺกปฺปา	๒๕๘
สัสหนฺติ	๔๘๕	สคฺกโต	๒๕๗	สคฺกปฺเปติ	๔๗
สัสหระ	๔๒๐	สคฺกน	๕๑,๔๒๓	สคฺกมฺติ	๔๘
สัสหริคฺคพฺพ	๔๔๓,๔๕๑	สคฺกนฺติ	๔๒๓	สคฺกา	๔๒๒
สัสหริคฺติ	๔๒๐,๔๕๑	สคฺกยติ	๔๒๓	สคฺกาปฺยจฺกเร	๑๕๘
สัสหริคฺวา	๔๕๑	สคฺกธาทีหิ	๓๒๒	สคฺกาข	๓๔๑
สัสหริมฺห	๔๕๑	สคฺกเรยฺข	๕๓	สคฺกิริคฺติ	๕๗
สัสหริเส	๑๐๗,๒๗๐	สคฺกเรยฺขาน	๒๕๗	สคฺกจฺติ	๖๑
สัสหริโส	๑๐๗,๒๗๐	สคฺกสิ	๔๒๓	สคฺกสุมี	๔๘๓
สัสหาร	๔๕๐	สคฺกา	๓๑๒	สคฺเก	๔๒๓
สส	๕๕,๒๕๕,๒๕๕	สคฺกณฺติ	๔๒๒	สคฺโกเจ	๗๐,๘๔,๑๒๗,๑๕๔, ๓๓๐
สคฺกปฺญชร	๒๓๑	สคฺกเ	๓๒๕	สคฺจ	๒๐๘,๒๓๗
สคฺกโ	๔๒๒	สคฺกเกติ	๔๒๓	สคฺจเต	๔๒๕
สคฺกติ	๔๒๒	สคฺกโก	๔๒๒	สคฺจธมโก	๒๐๘
สคฺก	๑๒๖,๔๒๒	สคฺกโกติ	๓๗,๔๖,๒๕๕,๔๒๒	สคฺจโรติ	๔๕,๔๒๖
สคฺกสรีริ	๘๔,๒๖๓	สคฺกโกนฺติ	๑๕๘	สคฺจลิกา	๑๑
สคฺกโล	๔๔๓	สคฺกโกสิ	๔๑๗	สคฺจลิกาหิ	๒๗๐
สคฺกวาเท	๔๗๗	สคฺกขติ	๔๒๒	สคฺจขาดพฺโพ	๕๐
		สคฺกขรจฺกุลิยก	๓๒๑	สคฺจชาติ	๗๘

ลภขิตพพทานิ อนุภกมณิกา

๖๑๕

ปทานุภกโม [ส]	ปิฎกแจงโก	ปทานุภกโม [ส]	ปิฎกแจงโก	ปทานุภกโม [ส]	ปิฎกแจงโก
สงฆาโต	๗๘	สงฆาโม	๔๒๔	สยจลเน	๔๕
สงฆาพิศวาน	๓๖	สงฆาลวางกา	๒๐๓	สยจเล	๘๓
สงฆายติ	๗๘	สงเก	๓๖๒	สยจินนุติ	๗๗
สงฆารเกลยโน	๗๑	สงฆาติ	๔๘๕	สยจญณปติคา	๑๒๓
สงฆารมฺหิ	๒๘๐	สงฆาตฺตฺตฺตฺต	๒๕๖	สยชกฺกมิตฺโต	๑๓๓
สงฆารสฺปฺปน	๒๕๕	สงฆาเต	๑๓๔,๑๗๘,๑๘๕, ๑๕๖,๔๖๐	สยชติ	๔๒๗
สงฆาร	๖,๓๘๖	สงฆาโต	๔๖๐	สยชธาโต	๔๘๕
สงฆาโร	๔๒๖	สงติ	๔๒๔	สยชชานาติ	๒๖๘
สงฆุพฺภติ	๘๔	สงเต	๔๒๔	สยชญา	๑๔๗
สงฆเยโย	๗๘	สงติคฺคปริโยทาปนี	๑๕๑	สยชญาบิ	๔๘๑
สงฆุยิ	๑๕	สงจฺจิ	๒๐๐,๓๕๒,๔๒๕	สยชญาบ	๔๓๓
สงฆุยนเน	๘๘	สงจจกรณิ	๑๖๕	สยชญาติ	๔๒๗
สงฆุยาโต	๗๘	สงจจจฺจ	๑๕๕	สยชญา	๔๒๗
สงฆุยานวฺทฺธิสฺ	๒๗๒	สงจจจจจ	๑๕๕	สยชญาบติ	๔๒๘
สงฆุยาน	๒๗๒	สงจจจจจ	๓๓๒	สยชญาเต	๔๒๘
สงฆุยาบเต	๕๔	สงจจจจ	๒๗๖	สยชญาติ	๔๒๘
สงกจฺจติ	๕๒,๓๒๖	สงจจจคฺควา	๔๑๑	สยชญาบเต	๔๒๘
สงกจฺจนุติ	๓๑๓	สงชติ	๔๒	สยชญาบนุติ	๔๒๘
สงกจติ	๕๒,๔๒๔	สงชลาตฺตฺตฺต	๑๑	สยชญา	๔๒๘
สงกมฺหิสนเมธาสฺ	๓๑๓	สงชลาติยสมฺมโ	๓๓๕	สยชญาหายนิ	๔๕๓
สงกเมธาสฺ หิสน	๓๒๖	สงชชติ	๔๒๕	สงชติ	๔๒๘
สงกโม	๕๒	สงชชทฺตฺต	๔๒๖	สงชสฺส	๔๒๘
สงกมฺม	๓๐๓	สงชชเน	๓๑๕	สงช	๔๒๘
สงกมฺหิ	๔๒๗	สงชชโน	๔๕๐	สงชติ	๔๒๕
สงกหวคฺคจฺจ	๓๔๒	สงชชชติ	๔๒๖	สยชจานิ	๑๔๘
สงกเหคฺควา	๑๕๒	สงชชชติ	๔๒๖	สยชจาสยชจจจจจ	๔๒๕
สงกโ	๕๕	สงชชช	๔๒๕	สยชจาทิ	๔๒๘
สงกามิ	๒๑๘	สงชชช	๔๒๗	สยชจาค	๔๒๕
สงกามยติ	๔๒๔	สยชชชช	๕	สยชจจจ	๔๒๘
สงกามาทิสฺ	๔๐๗	สยชชช	๔๒๕	สยชจจ	๔๒๘
สงกามมฺสฺ	๔๒๔	สยชชช	๒๘๓	สยชช	๔๔๕

ปทานุกรโม	ปิฎกโก	ปทานุกรโม	ปิฎกโก	ปทานุกรโม	ปิฎกโก
[ข]		[ข]		[ข]	
สขโ	๔๔๕	สคติสุรูปมา	๖๓	สททกคีสู	๓๔๒
สคัม	๑๘๓,๒๗๕,๓๒๕	สคคัม	๒๔๘,๒๕๘,๔๒๓	สททกเค	๓๔๓
สคคัม	๑๐,๔๒๕,๔๕๓	สคค	๒๘๓,๔๒๔,๔๔๖	สททกคีสโยเค	๒๐๘
สคคตส	๔๒๕	สคเค	๑๗,๕๕,๒๗๐,๓๒๕	สทททฎเย	๕
สคคิ	๔๒๕	สคเคส	๑๘๖,๔๐๕	สททเค	๔๓๔
สคคณ	๔๒๕	สคคโค	๒,๔๒๕,๔๒๕	สททคค	๗๗
สคคิ	๑๐๗,๓๒๓,๔๔๒	สคคป	๔๗	สทททฎเยส	๒๐๗
สคคิอุกคณฐีสาสททเทส	๔๔๒	สคคณ	๒๗,๒๒๕,๓๑๑, ๓๑๓,๔๔๖,๔๕๒,๔๕๔	สทททเน	๖๕,๓๔๔
สคคิสมโมโส	๓๒๓	สคคณา	๓๐๓,๔๕๒	สททททฐา	๓๐๑
สคคโค	๔๔๒	สคคณิ	๔๒๒	สททททหิ	๑๓๔,๒๑๘
สคคคัม	๔๑๐,๔๘๐	สคคณฐ	๒๐๘	สทททยคิ	๔๓๓
สคคค	๓๑๕	สคคณฐรรมานกาล	๒๐๘	สทททล	๔๓๔
สคคคกัจจ	๑๕	สคคณฐาสน	๒๐๘	สทททโล	๔๓๔
สคคคเกลายโน	๗๑	สคคคิ	๔๓๑	สทททส้หเค	๑๘๐,๒๔๔
สคคคกขคคัม	๒๕๒	สคคคเส	๒๔	สทททสส	๖๘
สคคคคคัม	๑๒๖	สคคคยคิ	๔๓๐	สททททคิ	๒๑๐
สคคคธา	๒๖๔	สคคคโล	๔๓๐	สททททหน	๒๑
สคคคยคิ	๔๒๕	สคคคณาคิ	๔๓๑	สทททททสนฐีส	๒๐๕
สคคคสาธนมคคเคปี	๔๕๐	สคคคเค	๔๓๒	สทททททา	๒๑๐
สคคคคา	๓,๑๕,๒๓,๑๖๐,๑๖๕, ๑๘๒,๒๒๐,๒๗๓,๒๘๔, ๒๕๔,๒๕๕,๓๒๔,๓๓๔, ๔๐๑,๔๒๗,๕๐๐	สคคคส	๔๕๖	สทททททานีส	๓๔๕
สคคคคาน	๕๐,๖๑,๑๕๐,๑๖๐	สคคคทา	๒๗๑	สทททททสามสนโรสน	๓๐๗
สคคคคปวคคคิฐย-		สคคคทามุหโ	๓๐๔	สททททา	๒๑๐
นุภาเวส	๒๕๓	สคคคคิส	๒๗๘	สทททททยคิ	๔๓๓,๔๗๔
สคคคคค	๕๐๐	สคคคคิส	๓๗๑	สทททททคคิ	๔๕๕
สคคคคิ	๔๒๗	สคคคคิ	๑๓,๑๔,๔๒,๕๓,	สทททททโก	๓๗๓
สคคคคินุภาเว	๒๕๔	๑๕๐,๓๐๗,๓๑๕,๓๔๖,๓๗๓	๑๕๐,๓๐๗,๓๑๕,๓๔๖,๓๗๓	สทททททคโค	๔๓๓
สคคคคิ	๒๑๑,๔๒๒	สทททททสสาเหส	๒๑๕	สทททททยคิ	๔๓๓,๔๔๓
สคคคคคินุภาเว	๒๕๔	สทททททกรเว	๔๓๓	สทททททยมาโน	๔๓๓
สคคคคคิ	๒๑๑,๔๒๒	สทททททกคคโค	๔๓๕	สทททททสสาเห	๒๐๖
สคคคคคคินุภาเว	๒๕๔	สทททททโกปเสเกส	๓๑๔	สทททท	๒๘,๕๐,๕๓,๖๒,๖๔, ๗๑,๘๒,๑๐๓,๒๖๕,๒๘๕,

ลกขิตพพพาน อนุกรมณิกา

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ส]		[ส]		[ส]	
	๓๑๐,๓๔๖,๓๔๘,๓๖๐, ๓๖๕,๔๒๕,๔๓๔,๔๓๕, ๔๔๐,๔๕๒	สนุดดี	๔๕๑	สนุทธิฐานัน	๓๐๖
สทเทติ	๔๓๓	สนุดติ	๒๐๕,๔๒๕	สนุทีปเน	๑๘๔
สทเทน	๖๑,๒๑๘	สนุดนามนุเต	๔๕๑	สนุเทเห	๔๖๓
สทเทยวงสา	๒๑๐	สนุดปเปตวา	๑๕๗	สนุเทโห	๒๐๐
สนุเทสเน	๓๘๔	สนุดรพาหิย	๑๐๐	สนุธม	๒๐๘
สทโท	๔๓๓,๔๓๖,๔๖๒, ๔๘๕	สนุดรมาโนว	๗๕	สนุธาติ	๒๑๐
สทฐิ	๑๘๓,๒๑๖	สนุดสนุติ	๒๖๔	สนุธานมถนุพานสุเต	๔๖๖
สทฐเต	๔๓๕	สนุดสส	๕๐๐	สนุธาย	๕๕
สทฐยติ	๔๓๕	สนุดา	๔๔๐,๔๔๑	สนุธิ	๒๑๐
สทฐม	๑๔๑	สนุดานपाल	๑๖๑	สนุเธตุ	๒๑๐
สทฐมปชฺโชโต	๑๓๗	สนุดาเรตวา	๑๔๑	สนุนทฐกวจ	๒๒๑
สทฐมเม	๔๓๕	สนุดี	๔๘๔	สนุนทโร	๑๕๗
สทฐาพล	๒๗๑	สนุติ	๑๘,๓๘๓,๓๘๕, ๔๕๔	สนุนิกฐมฺปนฺตีก	๒๒๔
สทฐิธ	๔๐๕	สนุติมารพุก	๓๕	สนุนิกสุโส	๒๒๔
สทฐเทติ	๔๓๕	สนุตีรณ	๑๖๔	สนุนิฏโ	๒๘๓
สทฐโร	๒๓๓	สนุตุฎฐิ	๑๖๕	สนุนิจยติ	๘๘
สนุติ	๔๓๕	สนุตุสสนุติ	๑๖๕	สนุนิริ	๒๑๐,๒๒๔
สนุยติ	๔๒๕,๔๓๕	สนุเต	๔๔๘	สนุนิริกฺกณาสุ	๒๒๔,๒๒๗
สนิควา	๔๓๖	สนุโต	๑๘,๕๔,๒๑๐,๔๓๕, ๔๔๑	สนุนิริสนุนิกฺโร	๒๒๔
สนิทสฺสน	๔๘๖	สนุโตสา	๑๖๕	สนุนิริทโร	๓๕๖
สนุเต	๔๓๖	สนุติ	๔๓๑	สนุนิริมฺภน	๓๕๖
สนเนติ	๔๓๕	สนุติเต	๔๓๑,๔๘๓	สนุนิสสนนา	๔๓๓
สโนติ	๔๓๖	สนุติมฺภ	๘๕,๑๗๕	สนุโนว	๔๓๒
สนุชฺชติ	๔๒๗	สนุติยเต	๔๓๑	สปติ	๔๓๖
สนุชฺชน	๔๒๗	สนุติรณ	๑๗๖	สปเต	๔๓๖
สนุชฺชิตฺต	๔๒๗	สนุติริควา	๑๗๖	สปคฺค	๔๕๓
สนุค	๓๔,๕๒,๔๔๐	สนุติสนุสเร	๔๖๖	สปเถ	๘
สนุคฺชเรน	๑๖๐	สนุติ	๔๓๔,๔๖๖	สปโถ	๔๓๖
		สนุทิน	๓๔๕	สปโถนาม	๑๖๕
				สปทานจาริ	๑๕๒,๑๕๓
				สปน	๔๓๖

ปทานุกรโม [ก]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [ข]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [ค]	ปิฎกแจงโก
สพนุติ	๔๓๖	สพพทุกขาปฺนุทน์	๒๒๗	สมณ	๓๒๗
สปรหิต์	๔๕๐	สพพโทสหาโร	๔๕๐	สมณสุต	๓๕๒
สปริกกมนน์	๓๔๔	สพพปริสฺสขานี	๔๔๗	สมโย	๓๒๑,๓๕๒,๓๗๓
สปีรติ	๒๗	สพพปาลิกุณฺจโม	๕๕	สมติ	๔๔๐
สเป	๔๑๓	สพพปาลิกุณฺโถ	๒๖๗	สมคฺคเน	๓๗
สเปปี	๓๓๐	สพพปาเสหิ	๓๑๘	สมคฺคิยั	๔๘๑
สเปปฺปฏิฉน์	๔๘๖	สพพมโหระคฺคิ	๑๕๗	สมคฺคเณติ	๑๖,๔๗,๔๒๒,
สเปปฺติ	๒๔๘,๔๓๖,๔๓๗	สพพสรีโรค	๑๒		๔๔๘
สเปปฺคฺคิฉมนฺหิ	๔๘๖	สพพโส	๓๔๗	สมณวิปฺสฺสน์	๒๕๔
สเปปฺทฎฺฐกาลาทิสฺสุ		สพพหคฺคยาทิวาหเน	๔๐๗	สมโถ	๔๔๐
	๔๔๒	สพพพา	๓๒๔,๓๔๕,๓๘๓	สมนฺตนา	๑๕๑,๒๖๐
สเปปฺทาน์	๑๕๒	สพพพาการุเปค์	๓๗๕	สมปฺปิตา	๑๐๐
สเปปฺเน	๒๔๐,๓๐๖,๓๔๐,	สพพพานี	๒๕๓	สมภฺภูมิ	๔๓๕
	๓๘๐,๓๘๕,๓๘๖,๓๙๗,	สพพพาสุ	๒๗๘	สมยติ	๔๔๐
	๔๓๘	สพพพิ	๔๓๗	สมโย	๑๕
สเปปฺภา	๑๔๑	สพพเพ	๑๘๓,๒๕๒,๒๕๘,	สมวายเสกฺวาจากคฺคิสิ	๔๒๔
สเปปฺปาณค์	๔๕๕		๒๕๐	สมวาโย	๑๕
สเปปฺปี	๔๓๖,๔๓๗,๔๕๘	สพพเพสุ	๒๗๘	สมวีสม์	๑๑๒
สเปปฺปีมณฺโฑ	๓๐๒	สพพโพ	๑๒๐,๑๕๐,๑๘๘,	สมเวติ	๔๒๔
สเปปฺปริสฺสรมฺเมหิ	๓๒๖		๔๓๗	สมวา	๑๘๓,๔๔๐
สเปปฺปริเสหิ	๑๓๕	สพพคฺคิ	๔๓๘	สมาทหคฺคพฺพ	๑๘๔
สเปปฺปริโส	๔๓๕	สพพคิ	๔๓๕	สมาทห	๑๘๔
สเปปฺโป	๓๖๕,๓๗๑,๔๓๖	สพพคิยติ	๔๓๕	สมาทิยติ	๑๕๒
สเปปฺยติ	๔๓๖	สพพชาน์	๔๓๕	สมาทิยามิ	๑๕๒
สพพ	๑๘๗,๒๕๕,๔๒๒,	สพพชยติ	๔๓๕	สมาราน์	๔๖๔
	๔๓๗	สพพชยติ	๔๓๕	สมาริ	๒๑๐,๔๔๐,๔๖๔
สพพณฺณณฺณาน์	๓๑๒	สพพว	๒๐๕	สมาริมฺหิ	๒๒๕,๓๓๗,
สพพคิ	๔๓๗	สพพวรมฺเม	๖๘		๔๖๔
สพพคิฎฺฐาน์	๔๓๗	สม	๑๘๓,๒๖๓,๓๒๕	สมาน	๑๒,๑๘,๒๕๕
สพพคฺคิมุฉ์	๔๗๗	สมกฺกปฺปยิ	๔๗	สมานคิ	๒๑๐
สพพคฺค	๒๓๒,๔๔๕	สมงฺคิ	๒	สมิมฺชยติ	๒๒,๒๓

ลกขัตตพพาน์ อนุกรมณิกา

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ข]		[ข]		[ข]	
สมิณชิต์	๒๒	สมเมตวา	๔๔๑	สมพาโร	๕๕
สมิณเชยช	๒๒	สมเมน	๔๕๑	สมพุทฐ์	๒๒๐
สมิติ	๔๔๑	สมเมสุ	๑๔๓	สมเพติ	๔๓๘
สมิทฐิ	๒๗๑	สโม	๒๔๓	สมโพ	๔๓๘,๔๔๓
สมิทฐโร	๒๓	สโมทหิตวา	๔๘๑	สมโพธิมุตตม	๒๖๘
สมิยเต	๔๔๐	สโมธานตวา	๔๗๗	สมภเต	๔๓๘
สมิธา	๒๓	สมนาโฮ	๒๒๑	สมภคโค	๒๘๓
สมิปี	๒๒๔	สมปชาน	๒๕๕	สมภคย	๓๕๕
สมิเป	๓๑๐	สมปฏิจจติ	๒๕	สมภวานา	๒๕๕
สมิรณ	๒๗	สมปฏิจจณ	๒๕	สมภวาโต	๒๕๕
สมิเรติ	๒๗	สมปคฺติ	๑๕๗	สมภวาเวสฺสติ	๒๕๕
สมุคฺชมาโค	๔๘๕	สมปคฺติภูเส	๔๓๕	สมภวาวิสุ	๒๕๕
สมุจฺจยมุหิ	๑๒๗	สมปนฺนสีโล	๑๐๕	สมภินโน	๒๘๕
สมุจฺจย	๑๑๗	สมปชุตฺตธมฺมา	๒๖๘,๓๒๔	สมภุณาติ	๒๕๕
สมุจฺจโย	๑๑๘	สมปชุตฺตธมฺเม	๒๑๐	สมโภกคฺถ	๔๖๘
สมุจฺจโนติ	๑๑๘	สมปราชิโก	๒๓๒	สมโภติ	๒๕๑
สมุจฺจินุทฺติ	๔๔๕	สมปราชโย	๓๕	สมมชิวก	๓๖๕
สมุจฺจธาเปติ	๒๐๘	สมปเรตฺทโพ	๓๕	สมมชฺชติ	๓๐๐
สมุณฺชฎิโก	๗๕	สมปวทฺธนฺเต	๓๕๔	สมมชฺชณี	๓๐๐
สมุทาวเสน	๓๘๓	สมปิณฺชชยติ	๒๔๕	สมมติ	๒๒๑,๔๔๐,๔๔๑
สมุทฺทโค	๕๒	สมคฺปปลาโป	๓๖๖	สมมทณฺญา	๔๔๐
สมุทฺทคเณ	๔๕๕	สมพติ	๔๓๘	สมมนิคฺทโพ	๑๒๘
สมุทฺโท	๔๓๔	สมพนฺธ	๔๔	สมมนุติ	๔๔๐,๔๔๑
สมุทฺถปน	๔๒๖	สมพนฺธติ	๔๒๕	สมมปฺปชานานิ	๒๑๑
สมุทฺสสาหิตฺมานโส	๑๘๖	สมพนฺธเร	๒๑๗,๒๗๕,๓๓๕,	สมมา	๒๑๐,๒๕๕
สมุห	๘๘		๔๓๖	สมมาญฺโ	๓๔๑
สมุหค	๔๘๕	สมพนฺธโร	๒๗๐	สมมาชฺชมาโน	๔๓๓
สมุหคฺค	๓๘๖	สมพยติ	๔๓๘	สมมาสจฺกปฺโป	๔๗
สมุโ	๒๓๑,๓๘๖	สมพริ	๔๓๘	สมมาสติ	๔๔๒
สมเม	๑๘๖	สมพถ	๔๓๘	สมมาสมพฺทฐนคฺถ	๑๖๕
สมเมติ	๒๑,๒๘๘,๔๔๐	สมพโล	๔๓๘	สมมาสมพฺทฐโร	๒๗๖

ปทานุยกโม [ส]	ปิฎกฺงโก	ปทานุยกโม [ส]	ปิฎกฺงโก	ปทานุยกโม [ส]	ปิฎกฺงโก
สมมิตฺสโต	๓๑๕	สรภู	๔๔๓	สฤลปติ	๓๖๖
สมมุติเทวา	๑๕๘	สรโก	๔๔๓	สฤลาเป	๓๖๖
สมมุขหามิ	๓๒๔	สราคมรณํ	๔๕๒	สฤเลขปฺปฏิปคฺติ	๓๗๓
สมมุขโห	๓๒๔	สรามิ	๔๔๒	สวติ	๔๔๕,๔๖๖,๔๖๗
สมโหมทมานา	๓๒๑	สราโว	๔๔๓	สวานํ	๒๘๘
สมยติ	๔๔๐	สริยติ	๔๔๒	สวานโตถ	๔๗๗
สมฺसान	๔๔๕	สรีริ	๒๐๐,๒๔๕,๒๕๘, ๓๐๑,๓๕๐,๓๕๗,๔๔๒,	สวานุติ	๔๖๖
สยํ	๔๔๒			สวานกรณํ	๒๗๕
สยชาติยํ	๒๕๕		๔๔๓	สวานเน	๒๐๕
สยติ	๔๐๕,๔๕๒,๔๕๓, ๔๖๓	สริยเต	๔๔๓	สวาโร	๕๗,๒๕๔
สยถุ	๔๕๓,๔๗๒	สรีริขํ	๑๖๗	สวาทุขาโต รฺมโม	๗๘
สยนํ	๔๖๓	สรีเร	๔๑๓,๔๖๒	สวาหิณี	๑๓๕
สยนุติ	๔๕๒,๔๕๓,๔๖๓	สรีสฺสโป	๔๓๗	สเว	๕๓
สยเมโวนมิตฺวาน	๒๑๕	สรูปสฺส อฺคฺคฺติยํ	๓๕๘	สโว	๔๔๕
สยยานํ	๓๔๕	สเรสุ	๓๑๕	สสงฺโก	๔๔๖
สยยามิ	๑๔๘	สโร	๒๔๑,๓๗๓,๔๔๓	สสงฺขารวิปาگانิ	๒๒๕
สย	๔๖๒,๔๗๔	สโรทิตฺุโร	๔๔๓	สสติ	๔๔๖
สยฺหติ	๔๔๘	สรงฺกเต	๔๔๕	สสนุติ	๔๔๖
สรํ	๘๐,๒๒๗	สรงฺกเต	๔๔๕	สสาทโย	๔๔๒
สรโก	๔๔๓	สลติ	๔๔๔	สสวาโก	๑๔๑
สรณํ	๔๔๒	สสนุติ	๔๔๔	สสโต	๒๗๗,๔๔๖
สรณคฺุรา	๔๔๐	สลโก	๒๓๔,๔๔๔	สสฺสคฺุญฺเจทิกฺุฎฺฐิ	๔๕๓
สรณโต	๓๘๒,๔๔๒	สลยติ	๔๔๔	สสฺสทานิ	๕๕
สรณา	๒๕๗	สลากา	๔๔๔	สสฺสสุ	๔๔๖,๔๗๑
สรณิ	๔๔๓	สลากาโย	๑๑๖	สสฺสสุยา	๑๘๖
สรณิ	๔๔๓	สลิกา	๒๐๒	สสฺสสุรมฺหิ	๑๘๖
สรติ	๔๔๒,๔๔๓	สลฺลํ	๔๓,๔๗,๒๑๒,๔๔๕	สสฺสสุเรหิ	๔๗๑
สรเท	๒๕๔	สลฺลกนฺุโต	๔๓	สสฺสตี	๘๓,๔๔๗
สรนุติ	๔๔๒	สลฺลทิกิ	๔๔๕	สสฺสเท	๔๔๗
สรพฺุ	๔๔๒	สลฺลทกฺุขณา	๓๖๒	สสฺสหนเสจเนสุ	๓๐๗
		สลฺลทติ	๔๔๕	สสฺสหนหาเสสุ	๑๕๒

ลกขิตพพานํ อนุกรมณิกา

ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกแจงโก
[ข]		[ข]		[ข]	
สทเน	๗๕	สามิ	๔๔๕	สารุํ	๔๒๘
สทพุดคํ	๒๘๐	สามคํ	๔๓๒	สารุ	๒๗๕,๓๒๘,๔๑๑, ๔๒๘,๔๕๐
สทเพยติ	๒๘๐	สามคจจํ	๔๒๕	สารุํ	๒๘๘
สทโพย	๒๘๐	สามคจเจ	๔๒๕	สารุณาติ	๔๕๐
สทภวติ	๓๒๖	สามคยติ	๔๕๐	สารุณํ	๒๐๔
สทสสุ	๓	สามคยเค	๔๕๐	สามเรติ	๔๕๐
สทสสุกปโปกฏโย	๒๕๒	สามติ	๔๔๘,๔๔๕,๔๖๗	สามเรยเย	๑๑๖
สทไฮ	๒๘๐	สามติสโย	๔๖๓	สามรยติ	๔๕๔
สโท	๔๔๗	สามยติ	๔๓๐,๔๓๑	สามนํ	๔๔๕
สพติ	๔๔๘	สามลิก	๔๓๐	สามนติ	๔๕๐
สพ	๒๑๑,๒๗๔,๓๑๓, ๓๒๖,๔๔๕,๔๘๕	สามทเค	๔๓๑	สามนุ	๔๓๕
สากจุมติ	๔๔	สามทติ	๔๓๒,๔๕๐	สามนํ	๖๔,๑๓๒,๔๔๘
สากจุม	๔๔	สามทเน	๓๖๓,๔๕๐	สามนคิริส	๓๔๖
สากคํ	๕๖	สามทปคฺคิสุ	๓๔๐,๓๖๒	สามนคฺยํ	๒๖๐,๓๔๗
สากจุมราทโย	๓๒๕	สามทยติ	๔๓๒	สามนคฺยณฺณลเย	๓๘๕
สากติ	๔๔๕	สามทริ สามทริ	๑๘๗	สามนคฺยเย	๓๗๒
สากขา	๔๔๕	สามทียติ	๔๓๒,๔๕๐	สามนคฺยเย	๒๖๐
สากชี	๔๔๕	สามทิสททกณเณสุ	๒๗๔	สามนยติ	๔๔๐,๔๕๑
สากรสเสว	๒๔๐	สามทํ	๒๐๔	สามนเ	๔๔๘
สากเจน	๒๒๖	สามทุ	๔๕๐	สามนโล	๔๔๕
สากฏโก	๔๒๗	สามทุมโล	๔๓๒	สามนส	๒๐๕
สากฏยติ	๔๔๕	สามทุสโกชนํ	๔๓๒	สามนา	๔๔๘
สากฏยเค	๔๒๗,๔๔๕	สามทุนิ	๓๘๓	สามนาโก	๔๔๕
สากฏติ	๔๒๗	สามเท	๓๗๔	สามนาวติ	๓๒๔
สากติ	๔๕๐	สามเทติ	๔๓๒	สามนิ	๒๘๔
สากยติ	๔๒๘	สามโท	๔๓๒,๔๕๐	สามนิกํ	๑๓๕,๒๘๔
สากยเค	๔๒๘	สามทุสฺสโป	๔๐๔	สามนํ	๒๒๔
สากเจติ	๔๒๘	สามทรวาก	๗๔	สามนโม	๔๔๘
สากเจยํ	๔๒๘	สามทริ	๔๕๐	สามยติ	๔๔๕,๔๗๕
สากโร	๔๕๐	สามรณํ	๔๕๐	สามริ	๔๗๕
		สามโร	๔๔๐,๔๔๔,๔๖๔, ๔๗๒		

ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก	ปทานุกรโม	ปิฎกฺงโก
[ฮ]		[ฮ]		[ฮ]	
สารถิ	๕๕,๗๕,๓๓๐,๓๓๘, ๔๔๓,๔๕๑	สิกกา	๔๒๒	สิต์	๑๖๒,๔๕๒
สารมรฺภ	๔๒๑	สิกฺษติ	๔๕๔	สิตเ	๑๖๒
สารมฺภ	๓๔๔	สิกฺษมานํ	๔๕๔	สิตโ	๔๕๓
สารยติ	๔๔๓,๔๕๑	สิกฺษา	๗๘	สิตฺตํ	๔๕๕
สารวํ	๔๗๗	สิกฺษากาโม	๓๖๕	สิตฺตา	๔๕๕
สาริปฺุตต	๕๑	สิกฺษิตฺตพฺพานิ	๔๕๔	สิตฺถิ	๔๓๑
สาริสฺมฺภวํ	๕๓	สิกฺษิตฺตา	๑๑๓	สิตฺถ	๔๓๑
สารติ	๔๔๓,๔๕๑	สิกฺษเยยฺย	๔๕๔	สิตฺธา	๔๔
สารโ	๔๕๑	สิขณฺ โข	๔๕๓	สิตฺธิกรณํ	๔๓๑
สาธเค	๔๕๑	สิขา	๔๕๒	สิตฺธิโล	๔๓๐,๔๓๑
สาธยเค	๔๔๔	สิจฺคามิ	๑๒๕	สิตฺธิตฺต	๔๕๗
สาธิสฺสุกํ	๗๔	สิจฺคาลํ	๔๘๑	สิตฺหนฺติ	๔๕๗
สาธโ	๔๔๔	สิจฺคาลชาตฺยิ	๑๐๓	สิตฺธิรมฺหิ	๔๕๐
สาวกสํโฆ	๔๖๗	สิจฺคาลานํ	๔๘๓	สิตฺธิธิ	๒๓,๓๔๘,๔๕๗
สาวโก	๔๖๖	สิจฺคาโล	๑๐๓,๓๕๑,๔๐๓, ๔๔๒	สิตฺธิยติ	๔๕๗
สาวคฺฤติ	๔๓๗	สิจฺโ	๔๔๒	สิตฺธิยติตฺตฺสฺสํ	๔๕๗
สาวยติ	๔๖๗	สิจฺฆติ	๔๕๕	สิตฺหนฺติ	๔๔๕,๔๕๔,๔๕๘
สาวเวติ	๔๖๗	สิจฺฆาญฺกํ	๔๕๕	สิตฺหนํ	๔๐๗
สาสํ	๕๔	สิจฺฆาณฺนิกา	๔๕๕	สิตฺหนานฺจฺญณํ	๔๕๘
สาสติ	๔๕๑,๔๕๒	สิจฺฆามิ	๔๕๕	สิตฺหนานน	๔๗๐
สาสนํ	๕๓,๔๕๒	สิจฺจเค	๔๖๔	สิตฺหนยติ	๔๕๘
สาสนน	๒๑๖,๔๕๑,๔๖๖	สิจฺจชติ	๔๕๗	สิตฺนิทฺโร	๔๕๕
สาสโป	๔๕๒	สิจฺจ	๔๕๕	สิตฺนิยฺหติ	๔๕๕
สาสยติ	๔๕๒	สิจฺจติ	๕๒,๓๑๕,๔๕๕	สิตฺนุเค	๔๕๔
สาสโ	๔๔๖	สิจฺจจาเปยฺย	๔๕๕	สิตฺนุ	๔๕๘
สาหยติ	๔๔๘	สิจฺจเยยฺย	๔๕๕	สิตฺเนหติ	๓๔๕,๔๐๓,๔๕๖
สาหติ	๔๕๒	สิจฺจชติ	๔๕๕	สิตฺเนหฺมฺหิ	๓๑๔
สาหิกา	๔๔๘	สิจฺจชยติ	๔๕๕	สิตฺเนหยติ	๔๕๘
สาหิโก	๔๔๘	สิจฺจชิตํ	๔๕๕	สิตฺเนหติ	๔๕๘
สีตติ	๔๖๒	สิจฺจโร	๔๖๒	สิตฺเนหาสน	๓๘๖
				สิตฺเนเห	๑๖๔,๓๑๓

ลกขัตตพจนาน์ อนุกรมณิกา

ปทานุกรโม [ข]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [ข]	ปิฎกแจงโก	ปทานุกรโม [ข]	ปิฎกแจงโก
สุตตมนุคปิฎก	๔๗๘	สุนทริ	๔๗๒	สุยหติ	๔๗๖
สุตตมนุคา	๑๘๕	สุนทร	๕๐,๓๖๕,๔๗๒	สุรภขัต	๓๔๐
สุตตยติ	๔๗๒	สุนทรคต	๒๒๖	สุริ	๔๗๕,๔๗๖
สุตตวิโท	๔๗๗	สุนทรติ	๔๗๓	สุรภิกกรณ	๔๐๖
สุตตสทานิ	๔๗๗	สุนทรเต	๔๗๓	สุรา	๓๐๔
สุตตสทสส	๔๗๗	สุนทรยติ	๔๗๓	สุราวิเสโส	๔๖๓
สุตตอาณา	๔๗๗	สุนเรติ	๔๗๓	สุโร	๔๗๕,๔๗๖
สุตตยภคตีส	๒๕๗	สุปติ	๓๐๕,๔๗๔	สุลุโก	๔๖๘
สุตตยเต	๔๗๒	สุปนิ	๔๗๔	สุลลยเต	๔๖๘
สุตเต	๔๗๒	สุปนติ	๒๗๐,๔๗๔	สุลลยติเตน	๓๘๓
สุตเตติ	๔๗๒	สุปรักคหา	๑๕๔,๓๓๓	สุลลยณิ	๔๕,๓๕๑,๔๕๔
สุตโต	๔๗๔	สุปิต	๑๓๕	สุลลยโย	๓๕๑
สุตวา	๒๔,๒๗๗	สุปิน	๔๗๔	สุลลย	๔๗๗
สุทิจุจ	๒๑๘	สุปินนุเตน	๔๗๔	สุลลย	๓๕๘
สุทินน	๑๖๑	สุปปี	๔๗๔,๔๗๕	สุลลย	๓๕๘
สุทที	๑๕๒	สุปมัจจเต	๔๐๔	สุลลย	๒๕๔
สุทโท	๑๕๒	สุปยติ	๔๗๔	สุโล	๔๖๗
สุทฐจัตต	๔๖๗	สุปยเต	๔๗๕	สุลลยโต	๔๑๖
สุทฐมานส	๕๓	สุปเปติ	๔๗๔	สุลลยชโร	๔๒๖
สุทฐ	๓๖,๔๗๒	สุปโป	๔๗๕	สุลลย	๗๘,๔๔๕
สุทฐินนคภเทสุ	๔๗๐	สุภ	๒๕๑	สุลลยวเสน	๔๖๔
สุทฐโสธเน	๔๗๓	สุภมณจเน	๒๕๘	สุลลย	๔๓๐,๔๓๑
สุทฐโร	๔๗๒	สุภ	๒๔๗,๒๘๕	สุลลย	๑๕๕,๔๔๖
สุทฐย	๔๗๒,๔๗๓	สุภ	๔๗๕	สุลลย	๖๐
สุฐิ	๔๔๐	สุภ	๓๑๑	สุลลย	๔๑,๔๗๖
สุนขาทโย	๔๗๔	สุภ	๔๗๕	สุลลย	๔๗๕
สุนขาปิมส	๓๗๔	สุภ	๔๗๕	สุลลย	๑๗๕
สุนติ	๔๗๔	สุภ	๒๔๒,๔๗๕	สุลลย	๔๖๗
สุนนติ	๔๖๗	สุภ	๔๗๕	สุลลย	๑๕๔,๓๓๓
สุนนิต	๒๑๐	สุภ	๔๗๕	สุลลย	๔๕๔
สุน (พร้อมวพจน์)	๔๗๔	สุยยติ	๔๗๘	สุลลย	๓๐

ปทานุฏโกม [ค]	ปิฎกฺงโก	ปทานุฏโกม [ค]	ปิฎกฺงโก	ปทานุฏโกม [ค]	ปิฎกฺงโก
สุหุยติ	๔๗๖	เสกเค	๔๗๕	เสกคิ	๔๕๖
สุกโร	๓๕๕	เสกเสนหปุรเฆ	๒๓๕,๒๕๔	เสกคฺวา	๔๕๖
สุเก	๗๔	เสกามเสสุ	๔๖๔	เสกเทน	๔๕๖
สุจโก	๔๗๗	เสก	๑๐๗,๑๗๘,๒๒๕,	เสกโ	๔๕๖
สุจนโต	๔๗๗		๓๑๔,๓๑๕,๔๑๓	เสกคิ	๔๕๗
สุยติ	๔๗๗	เสโก	๔๕๕	เสกคฺวา	๔๕๗
สุจิ	๔๗๗	เสกโย	๔๕๔,๔๖๖,๔๘๐	เสนํ	๔๖๓
สุจิกา	๕๖	เสกเว	๑๖๑	เสนา	๑๑๕
สุจิก	๔๗๗	เสกคิ	๔๕๕	เสนาสนํ	๔๔๐,๔๖๓
สุจิ	๔๗๗	เสกเน	๒๘,๘๗,๑๔๐,๒๒๕,	เสนเน	๔๕๘
สุเจติ	๘๕,๕๐,๔๗๗		๒๘๒,๓๐๕	เสกคิ	๔๕๕
สุยยสุจนํ	๔๗๗	เสวํ	๓๕	เสกคฺวา	๔๕๕
สุเค	๔๗๗	เสวโน	๓๕	เสนหํ	๒๕๓
สุทติ	๔๗๘	เสกคิ	๔๕๖	เสยยถาปี	๑๘๖
สุทนต์	๔๗๗	เสกคฺ	๒๓๔,๔๐๕	เสยยา	๔๖๓
สุทยติ	๔๗๘	เสกคฺจจวิยํ	๒๘๑	เสยโย	๔๖๓
สุเทติ	๔๗๘	เสกโย	๕	เสลา	๒๕๔
สุโ	๒๒๕,๔๗๘	เสมิ	๒๕๖	เสนหนาทเร	๓๑๖
สุนภเว	๑๖	เสมิ	๔๕๓	เสนโ	๔๕๕
สุยเค	๔๗๗	เสมิ	๔๕๓	เสลคิ	๔๗๕
สุรคเค	๔๑๕	เสคํ	๔๕๖	เสสุ	๔๗๕
สุรยติ	๔๗๘	เสคปจฺจนาโต	๒๔	เสลสคยฺหน	๒๖๔
สุริยคาโ	๕๖	เสคิ	๑๑๕,๔๕๒,๔๖๓,	เสวโก	๔๕๓,๔๗๕
สุริยา	๔๗๕		๔๗๕	เสวคคิฏฺฐยํ	๔๕๒
สุริเย	๑๘๕,๓๗๕	เสค	๔๑๘,๔๕๓,๔๗๕	เสวคิ	๔๕๒,๔๕๓,๔๗๕
สุริโย	๑๘๕,๓๖๗,๔๘๑	เสคฺนา	๔๗๑	เสวนา	๔๕๓
สุโร	๔๘๐,๔๘๑	เสโต	๔๕๓	เสวเน	๘๕,๑๐๓,๓๑๔,๓๒๗
สุลํ	๔๗๕	เสคิลย	๔๓๐	เสวนคิ	๔๘๐
สุลคิ	๔๗๕	เสคิลย	๘๕,๑๒๐,๔๓๑	เสวานุภวานํ	๔๖๔
สุโล	๔๗๕	เสกคิ	๔๕๖	เสวายํ	๔๕๓
สุลคิ	๔๗๕	เสกเค	๔๕๖	เสวาโล	๔๘๓

ลกขิตพพาน์ อนุกรมณิกา

ปทานุกรโม	ปิฎกัโก	ปทานุกรโม	ปิฎกัโก	ปทานุกรโม	ปิฎกัโก
[ส]		[ส]		[ส]	
เสวิตพุโท	๒๘๓	โสโธ	๔๘๑	โสภมฺหิ	๔๘๕
เสวิตวา	๔๖๐,๔๖๒	โสณฺชปิณฺณจินานิ	๔๘๑	โสภภา	๔๘๕
เสวียติ	๔๕๓	โสศํ	๒๑๑	โสภากฺรณ	๒๑๕
เสวียเต	๔๕๓	โสศคฺคโต	๔๕๗	โสภาวินฺเสสยฺคฺคตฺคฺคา	๑๕๗-๑๕๘
เสเว	๕๘,๒๖๐	โสศกา	๔๖๗	โสสมฺโภ	๓๒๒
เสสติ	๔๖๑,๔๖๒	โสศกาวธานํ	๒๑๑	โสสมณินฺจจํ	๓๓๓
เสสยติ	๔๖๑	โสศกาปคฺคติ	๔๖๖	โสศคคฺคินิพฺพน	๔๖๐
เสสสา	๔๖๒	โสศคิ	๔๖๖	โสศสนาลมคฺคณฺฐสาสมคฺคณ-	
เสสสาหรณํ	๔๕๕	โสศคํ	๑๕๗	วารณ	๒๑๑
เสโส	๔๖๑	โสศเต	๔๘๖	โสศสนาลมคฺคณ	๓๗๒
เสหิ	๔๓๓	โสศโต	๔๖๖	โสศสสงฺขาโต	๔๔๖
เสพน	๔๖๒	โสศถติ	๔๗๒	โสศสานํ	๑๖๒
เสพน	๔๖๒	โสศโถ	๔๗๒	โสศสิณฺุโท	๔๕๗
เสพยติ	๔๖๒	โสศเทคฺวา	๑๕๑	โสศเส	๔๑,๔๗๑
เสเพติ	๔๖๒	โสศรนไปเสสุ	๒๒๓	โสศเสติ	๔๑๗,๔๗๖
โสภคิ	๔๖๗	โสศรนมฺหิ	๗๗	โสศโส	๔๗๖
โสภกา	๑๗๔	โสศรน	๒๒๒	โสศสโส	๓๘
โสภกาย	๑๗๔,๓๔๓	โสศรนฺหิ	๒๒๓	โสศสกริสานิ	๓๘๗
โสภเก	๔๗๐	โสศรยติ	๔๗๒	โสศสโม	๕๑
โสภโก	๖๓,๓๕๖,๔๕๓,	โสศริยติ	๔๗๒,๔๗๓	โสศสสี	๑๖,๕๑
	๔๗๐	โสศเร	๒๔๕,๒๕๖,๔๕๘	โสศสเสวสุเส	๓๗๑
โสภคิ	๔๗๐	โสศเรติ	๒๓๘,๒๔๕,๒๕๖,	สุวปฺปกฺขรมสนฺนเทหํ	๔๗๗
โสภนฺติ	๑๐๐		๔๗๒		
โสภามิ	๑๓๕	โสภปฺปิ	๒๒๕	[พ]	
โสภจิโก	๔๖๐	โสภปฺเป	๑๕๑	หํสคิ	๕๐๒
โสภุคิ	๔๘๑	โสภพฺภํ	๔๕๗	หํสนิ	๕๐๒
โสภุชคิ	๔๗๑	โสภพฺโภ	๓๒,๖๑,๔๕๗	หํสนปฺปิตฺตํ	๕๐๒
โสภาคิ	๔๘๑	โสภคิ	๒๒๑,๒๕๘,๓๐๕,	หํสนฺนคิ	๕๐๒
โสภณํ	๔๘๑		๔๗๕	หํสียเต	๕๐๒
โสภณโก	๔๘๑	โสภณํ	๔๗๕	หํสีย	๕๐๒
โสภยติ	๔๘๑	โสภเน	๒๘๕,๔๗๒	หํสโย	๕๐๒

ปทานุกรโม	ปิฎกฺโข	ปทานุกรโม	ปิฎกฺโข	ปทานุกรโม	ปิฎกฺโข
[พ]		[พ]		[พ]	
หคติ	๔๘๓	हनวติ	๔๘๖	หลติ	๔๕๒
หคตติ	๑๔๔,๔๘๕	हनุกา	๔๔๑	หลายุโร	๔๖๕
หคตเต	๓๑๗	हनุเต	๔๘๖,๔๘๗,๔๘๘	หลยเต	๔๕๒
หคตติ	๔๘๕	हनโนติ	๔๘๖	หลโย	๔๕๕
หคตตมิ	๔๘๕	हनตา	๓๕๗,๓๖๘,๔๘๔	หลลลกั	๔๕๒
หญติ	๔๘๓	हनตารั	๓๕๗,๓๖๘	หลลลติ	๔๕๒
หญจโจโร	๔๘๓	हनตาร	๔๘๔	หวติ	๔๕๘
หญจโจ	๔๘๓	हनติ	๔๘๔	หวิ	๔๕๐,๔๕๘
หญจ	๔๘๓	हनตุ	๑๘๗	หวิยเต	๔๕๘
หญจติ	๔๘๓	หพยปปทาน	๔๕๘	หเว	๔๓๕
หญจปณณิ	๔๘๓	หมุปียั	๔๕๐	หสติ	๔๕๒
หญจโจ	๔๕๓	หยติ	๔๘๕	หสเน	๔๑,๗๒
หจติ	๔๘๓	หยทฐนั	๕๐๑	หสนติ	๔๕๒
หจถั	๑๑๕,๔๔๓,๔๗๒	หยา	๔๘๕	หสิดั	๔๕๒
หคตปโปส	๒๔๐	หโย	๑๘,๒๐๕,๔๐๗,๔๕๔, ๔๘๕	หสสทกัหาจณณาทเนสุ	๓๒๑
หคตโปนทั	๒๗๕	หริติ	๑๒๖,๔๕๐	หสสติ	๔๕๓
หคตติขนุทธ	๓๕๘	หริเต	๔๕๐	หสสนั	๔๓๑
หคตติทมเกน	๔๔๓	หรามั	๑๒๕	หสสสิคฺวา	๔๕๓
หคตติทมโม	๔๔๓	หราชติ	๔๕๒	หานัยั	๓๔
หคตตินาเก	๘๔	หราชามั	๔๕๒	หายโน	๔๕๓
หคตติณั	๑๔๓	หริโก	๑๓๕	หายนติ	๑๘๐,๔๕๓
หคตติ	๓๕๕	หริณกุชัณณั	๓๗๗	หายถ	๔๕๔
หคตเต	๑๓๒	หริณณมิโค	๓๔๐	หารโน	๔๕๐
หคตเตน	๗๐	หริโณ	๔๕๐	หารี	๔๕๐
हतติ	๔๘๓	หริต	๔๕๐	หาร	๔๘๕
हतยั	๔๗,๑๕๔,๑๕๘, ๒๐๘,๒๒๖,๔๕๐	หริเต	๒๓๓,๔๓๔	หาเลติ	๔๕๒
हतยจกคภาวั	๓๕๘	หริเตเทเส	๔๓๔	หาเวลเน	๑๒๓
हतย	๑๒	หเร	๗๑	หาเวลเร	๔๕๕
हनติ	๔๗,๔๘๔	หโรยั	๓๗๗	หาวมุหิ	๑๒๗
हनนติ	๔๘๔,๔๕๐	หลั	๔๕๒	หาสอลิเก	๔๕๓
				หาสคพพเน	๑๘๔

ลภขิตพพาน์ อนุกรมณิกา

ปทานุกรโม [พ]	ปิฎกโก	ปทานุกรโม [พ]	ปิฎกโก	ปทานุกรโม [พ]	ปิฎกโก
หาสสทุเทศ	๔๕๒	๑๕๐,๑๕๓,๑๕๖,๑๖๕,๑๖๘,		หิมวณโต	๓๕๘
หาเส	๓๕,๘๗,๑๐๕,๑๓๓, ๒๖๒,๓๗๐,๔๕๓	๑๗๕,๒๑๔,๒๑๕,๓๑๓,๓๑๖, ๓๕๐,๓๕๗,๔๗๒		หิมพติ	๔๕๖
หาโส	๔๕๒	หีสาวายาม	๓๔๔	หิริโกปินี	๖๖
หีสกขุส	๔๕๖	หีสาสักเกเส	๓๗๗	หิริ	๖๖,๔๕๕
หีสติ	๓๕,๕๐,๕๒,๑๑๑, ๑๕๕,๒๐๒,๒๑๓,๒๕๔, ๓๐๒,๓๐๗,๓๑๓,๓๒๓, ๓๒๖,๓๖๕,๓๗๘,๔๐๒, ๔๔๒,๔๔๖,๔๕๖	หีสาสงฆาเตสุ	๒๐๕	หิริโศคคปิย	๑๕๗
หีสนคคณเน	๔๓๘	หีสานีเพ	๒๕๓	หิริยติ	๔๕๕
หีสนมุหิ	๓๔๒	หีสียติ	๒๔๘	หิตติ	๔๕๕,๔๕๗
หีสเน	๓๑,๕๔,๗๘,๑๐๕, ๑๓๘,๑๗๐,๑๕๔,๒๐๒, ๓๖๕,๓๘๒,๔๒๔,๔๕๖	หีสียเต	๒๔๔	หิตนุโท	๔๕๖
หีสนุติ	๓๑๗,๔๖๗	หีสียนุเต	๕๕	หิตาทติ	๔๕๖
หีสยติ	๔๕๖	หีเส	๑๗๗,๒๖๕,๒๗๕, ๒๘๒,๒๘๕,๓๔๓,๔๕๕	หิตาทเต	๔๕๖
หีสากุลสนุดานสปปเน	๔๑๑	หีเสติ	๔๕๖	หิตุโลลยติ	๔๕๖
หีสานาฆะสุ	๒๕๔	หิกุกติ	๔๕๕	หิตุโลเลติ	๔๕๖
หีสาดวนทานวาจาสุ	๒๗๐	หิกุกเน	๗๐	หิตุโลโล	๔๕๖
หีสาทิคุย	๔๕๕	หิกุกมุหิ	๘๒	หิตนอนาทรรารณสุ	๒๖๕
หีสาทารณสุ	๒๔๘	หิกุกยติ	๔๕๕	หิพา	๔๕๗
หีสานิกคณทาน-		หิกุกา	๔๕๕	หิพาหติ	๔๕๗
หิตติพล	๒๔๔	หิงกุ	๔๕๔	หิพาทยติ	๔๕๗
หีสานิกคพลทาน	๔๒๘	หิฆาติ	๔๕๕	หิหิโต	๔๕๗
หีสาน	๘๓	หิฆาโร	๔๕๕	หิเพย	๕๐๑
หีสัปคฆรมิราเส	๔๗๘	หิฆาโร	๔๕๕	หีนโก	๔๕๓
หีสัปฐวคคิย	๑๖๕	หิต	๔๕๔	หีนชาติ	๑๖๑
หีสามี	๔๕๖	หิตปฺปติ	๒๒๒	หีนปริสาน	๔๐๒
หีสาย	๑๒๐,๑๔๐,๑๔๒,	หิตสุข	๒๒๒	หีน	๔๕๔
		หิตวา	๒๐๕,๒๑๑	หิพยติ	๔๕๗
		หิโน	๔๕๔	หิเพนโต	๔๕๗
		หิม	๑๖๗,๑๗๐,๓๐๕, ๓๕๘,๔๖๑,๔๕๔	หิเพย	๔๕๗
		หิมวคา	๒๕๕	หุจณติ	๔๕๕
		หิมวณตี	๓๕๔	หุจณน	๒๑๔
				หุจณเน	๒๑๔
				หุชาติ	๔๕๕

ปทานุยกโม [ท]	ปิฎจฺงโก	ปทานุยกโม [ท]	ปิฎจฺงโก	ปทานุยกโม [ท]	ปิฎจฺงโก
หุณฺษาเต	๔๕๕	เหมนฺนุโต	๔๕๔	โหตุ	๒๘๘,๓๕๔,๕๐๐
หุตฺวา	๔๕๘	เหมปาทํ	๒๔	โทย	๓๕๕,๔๔๖
หุตฺวา	๔๕๘	เหมภานฺนํ	๒๘๖	โหนฺติ	๑๓๖,๒๕๑,๓๓๔, ๓๗๕
หุติ	๔๕๘	เหลติ	๔๕๕	โหม	๔๕๘
หุเต	๓๒๕	เหลา	๔๕๕	โหม	๔๕๘
หุโต	๔๕๘	เหลเต	๕๐๑	โหลติ	๔๕๕
หุตฺวา	๔๐๒,๔๒๖	เหลเน	๓๖๐	โหลติ	๔๕๕
หุลฺลิตฺติ	๔๕๕	เหลสา	๔๕๖,๕๐๑	โหลติ	๔๕๕
หุว	๕๐๐	เหลสฺสติ	๕๐๐	โหลติ	๕๐๐
หุว	๕๐๐	เหลหิตฺติ	๕๐๐	โหลติ	๕๐๐
หุเวยฺย	๕๐๐	เหลหิสฺสติ	๕๐๐	โหลติ	๕๐๐
หุเวยฺยปาหุโส	๕๐๐	เหลหิตฺติ	๕๐๑	โหลติ	๕๐๒
หุพฺพิ	๕๐๐	โหลติ	๔๕๕	หุณฺนสฺสลาภนสฺสเปเนหิ	๔๘๗
เหลญฺโฐ	๕๐๒	โหลติ	๕๕,๖๔,๕๐,๑๓๕, ๑๔๑,๑๖๗,๑๕๕,๒๐๐,๒๕๔, ๓๑๑,๓๒๒,๓๓๔,๓๔๑, ๓๖๓,๓๕๒,๔๑๔,๔๒๘, ๔๔๐,๔๕๖,๕๐๐	หุณฺนเต	๔๘๗
เหลชฺติ	๕๐๑			หุณฺนสฺสลาภปฺราคฺคณํ	๔๘๗
เหลติ	๕๐๐				
เหลตุ	๔๕๔				
เหลมนํ	๔๕๔				

*****